

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

*Βραβευθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρείας
πρὸς ἐπίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ : ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 20
1936

ΠΑΛΑΙΑΣ ΕΥΩΡΙΑΣ
ΘΡΑΚΩΑ ΚΕΝΤΡΑ

ΥΠΟ
ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

Ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Πασπάτης ἐξέδωκεν ἐν τῷ ΙΒ' τόμῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου διατριβὴν ἐπιγραφὴν ἔχουσαν «Τὰ θρακικὰ προάστεια τοῦ Βυζαντίου». Σκοπὸν εἶχε ἵνα καθορίσῃ τοποθεσίας κυρίως, καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγον ἐφρόντισε ν' ἀναζητήσῃ καὶ εὔρη— «ὁ ζητῶν εὐρίσκει» — ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφὰς καὶ γραπτὰς μαρτυρίας, ἀναφερομένας εἰς τὴν δῆθεν ἱστορίαν τῶν προαστείων, ὧν ἐξέτεινε τὴν ἀκτῖνα πολὺ μακρὰν τῆς κυρίως Κωνσταντινοπόλεως. Καθορίζων τοποθεσίας, ἀφῆκεν ἀκαθορίστους πολλὰς τοιαύτας ἐγγὺς τῆς πόλεως κειμένας, ἀφῆκε καὶ ἐπιγραφὰς καὶ ἔγγραφα ἀνάγλυφα. Ταῦτα ζητῶ ἵνα καθορίσω καὶ ἵνα διασώσω διὰ τῆς παρουσίας διατριβῆς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τοῦ ἀλησμονήτου βυζαντιολόγου.

Περὶ προαστείων ἢ χωρίων θρακικῶν, ὅπου ὑπὸ τετῶν βυζαντινῶν καὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν κωνσταντινοπολιτῶν ἐγένοντο τὰ «μεταστάσιμα» αὐτῶν, ἔγραψα μακρὰς ἢ μικρὰς διατριβὰς εἰς τι μικρὸν μου βιβλίον τῷ 1892, εἰς τὸ διὰ τὸ ἔτος 1896 «Ἀνατολικὸν Ἡμερολόγιον» τοῦ διδασκάλου Κωνστ. Βακαλοπούλου, καὶ εἰς τινὰς τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» τόμου, ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ 1918. Βεβαίως οὐδὲν ὠφελεῖ ἀπλῆ παραπομπὴ εἰς τὰς διατριβὰς μου ταύτας, οἱ περιεργοὶ ἀγνοῶ ποῦ θὰ εὔρωσιν αὐτάς, ἐὰν θέλωσι ἵνα ἀναγνώσωσιν· ἀναγκάζομαι λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐν μεγίστῃ περιλήψει καὶ συνοπτικώτατα τὰ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπ' ἐμοῦ γραφέντα, *προστιθεὶς σήμερον εἰδήσεις πολλὰς* οὐ σημειωθείσας ὑπ' ἐμοῦ οὐδαμοῦ. Λόγω περιεργείας ἀναφέρω, πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὸ θέμα, ὅτι διατριβὴ τις τοῦ δικηγόρου Ἑλευθ. Ταπεινοῦ γράφει πολλὰς ἀνακριβείας περὶ τῆς μητροπόλεως Δέρκων, εἰς ἣν ὑπάγονται τὰ θρακικὰ προάστεια τῆς Κπόλεως, ἀπὸ δὲ στατιστικῆς ἀπόψεως καλὸν ἵνα ἐξελεγχθῇ ἀναγινωσκομένη ἢ περὶ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας διατριβὴ τοῦ Δημητρίου Κα-

λέμη, γραμματέως τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Δέρκων· εἰς ὅσα μέρη περιῆλθεν αὐτός, καὶ ἠρώτησεν, ἴσως παριστᾷ τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἐφόρασα τὸν ἄνδρα εἰς τινὰς στίχους μὴ προσέξαντα πολὺ εἰς εὐσυνείδητον ἐξακριβώσιν τῆς ἀληθείας, καθὰ πεισθέντα εἰς ἀφηγήσεις ὀκνηρῶν, ἢ πονηρῶν.

§

Ἀνέλαβον ἵνα ἐρευνήσω μετὰ τοῦ φιλόστοργου ἀναγνώστου μου ἐκεῖνα τῶν ἐκτὸς τῆς Κπόλεως θρακικῶν χωρίων, εἰς ὅσα οἱ κάτοικοι τῆς πρωτευούσης τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ὡς καὶ οἱ βυζάντιοι προπάτορες ἡμῶν, ἐποιοῦντο τὰ «μεταστάσιμα» αὐτῶν, δηλαδὴ παρεθέριζον, κατὰ τὴν σημερινὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως. Ἐποιοῦντο μεταστάσιμα μεγάλοι καὶ μικροί, ἀρχόμενοι καὶ ἄρχοντες, τὴν δὲ τοιαύτην ἐπιθυμίαν καὶ τάσιν φαίνεται κακίζων ὁ Νικήτας Χωνιάτης (σ. 269 Βόννης), ὅστις, ἀναφέρων τὰς ἐν τῷ τῆς Προποντίδος πορθμῷ «λαμπρὰς οἰκοδομὰς», σχεδὸν μέμφεται τὰς πρὸς ἀναψυχὴν πορείας τῶν αὐτοκρατόρων εἰς τὰ χωρία ταῦτα «ἐν οἷς οἱ βασιλεῖς ῥωμαίων θερίζουσι, τὰς εὐωρίας μεταδιώκοντες, ὡς οἱ πάλοι κρατοῦντες περσῶν τὰ Σοῦσά τε καὶ Ἐκβάτανα». Τὰς οἰκοδομὰς ταύτας ἀνήγειρε καὶ πλεῖον ἐκόσμησε Μανουήλ ὁ Κομνηνός. Ἐγινώσκομεν ὅτι καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πολλαὶ τῆς Κπόλεως οἰκογένειαι μετεκόμιζον ἑαυτὰς αἰ μὲν ἐγγὺς τῶν τειχῶν εἰς τὰ χωρία Λίτρες καὶ Νύμφες, Ἀβάσο καὶ Γρύπες, οἱ δὲ ἐξ ἄλλων μερῶν εἰς τὸν Σαφρᾶν, καθὸ δῆθεν εὐαιερώτερον, εἰς Φλώρια καὶ Καλφᾶν, καὶ Γαλατάρια, διότι Ἅγιος Στέφανος καὶ Μακροχώριον εἶχον κατοίκους πολλοὺς: συνεπῶς ὁμοίωζον πρὸς πόλεις. Ἡ λέξις «πολλοὺς» ἐγράφη κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὀλιγοτητα τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἄλλων χωρίων, ὃν ὁ σιδηροδρομὸς Κωνσταντινοπόλεως—Κιουτσούκ Τσεκμετζὲ ἐξημίωσε πολὺ. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν κάτοικοι τινες τῶν χωριδίων τούτων, εἰς τὴν Πόλιν ἐργαζόμενοι, κατέβαινον εἰς αὐτὴν οἱ μὲν πτωχοὶ (οἱ κερδαίνοντες ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν ὀλίγα) περσοὶ, οἱ δὲ σχετικῶς εὖποροι ἐπὶ εὐτελῶν ὑποζυγίων, ὄναριων, ἢ ἵππων. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας, ἀρκετοὶ κάτοικοι τῶν μικρῶν χωρίων μετόκησαν εἰς τὸ Μακροχώριον, ἢ εἰς Ἅγιον Στέφανον, δηλὰ δὴ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1871. Ἡ πυρκαϊὰ τοῦ 1885, ἢ καταστρέψασα πολὺ τὸ ἀνικμον χωρίον Λίτρες (ἢ Λιτ), ἀπολέσαν τὰς ἡμισείας σχεδὸν τῶν 100 οἰκιῶν αὐτοῦ, διεσκόρπισε τὸν ὀλίγον πληθυσμὸν εἰς Ἅγιον Στέφανον καὶ Μακροχώριον, καὶ εἰς Κπολιν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ 1885, καὶ πρὸ τοῦ 1871 ὁ πληθυσμὸς ἦτον ὀλίγος. Τῷ 1865 οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Κιουτσούκ Κιοῖ ἠριθμοῦντο οἰκογένειαι 25, τσαῦται δὲ—καὶ ὀλιγώτεραι—ἦσαν αἱ τῶν ἄλλων χωρίων, ἐξαιρουμένου τοῦ Τοπταϊλᾶρ, τοῦ Καλφᾶ, καὶ τοῦ Σαφρᾶ.

Τῷ 1870 ἔμαθον ὅτι τὸ ἔξω τῆς πύλης Μυριάνδρου εὐμορφον χωρίον—τότε ὅμως ἔλειπνόν—ΤΟΠΤΣΗΛΑΡ εἶχε δύο—τρεῖς οἰκίας, καὶ 5—6 πανδοχεῖα· ἐντὸς τεσσαράκοντα ἔκτοτε ἐτῶν ἐκτίσθησαν εὐπρόσωποι κομψαὶ οἰκίαι—καθὼς καὶ εἰς τὸ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν αὐτοῦ κείμενον Μποσνά-κιοῖ, συνοικισθὲν, ὡς μοι εἶπον, ὑπὸ προσφύγων ἐρζεγοβινίων καὶ βοσνίων, μετὰ τὸν ἠωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877—1878, πρότερον ὄν χέρον. Εἰς τὰ δύο ταῦτα εὐμορφα χωρίδια ὁ πληθυσμὸς ηὐξήθη, δῆλα δὴ ἔξωθεν μετεκομίσθη, ὡς μετεκομίσθη, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἔξωθεν μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν νῦν κωμοπόλεων Ἁγίου Στεφάνου καὶ Μακροχωρίου (τὸ νῦν παριστᾶ τὴν μέχρι τοῦ 1912 κατάστασιν). Τὰ χωρία Νύμφας, Αἰτᾶν, Τσιφουτ Μπουργάζ εὐρον ἔχοντα τῷ 1870 οἰκογενείας ἕκαστον 25, μετὰ τριάκοντα δὲ ἔτη ποῦ μὲν ἤκουσα ὅτι αἱ οἰκογένειαι κατήντησαν εἴκοσι, ποῦ δὲ εἶδον ὅτι οὔτε εἰς εἴκοσιν ἠριθμοῦντο.

Ἡ στάθμευσις τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμαξοστοιχίας εἰς τι χωρίον δύναται ἵνα προκαλέσῃ τὴν αὐξήσιν τῶν κατοίκων, ἢ μὴ στάθμευσις τὴν ἐλάττωσιν. Ὁ εὐγενὴς χότζας τοῦ ἐν Ῥηγίῳ (Κλουτσουκ Τσεκμετζέ) μικροῦ τζαμιῦ κατέκρινε τὴν πολιτείαν τοῦ κατὰ τὰ 1868—1870 σείχου τοῦ τζαμιῦ, διότι, φεβούμενος δῆθεν διαφθορὰν εἰσαγομένην, ὑπὸ τῆς διὰ σιδηροδρόμου συγκοινωνίας, ἐξήγειρε κατὰ τῆς προζεγγίσεως τοῦ σιδηροδρόμου τοὺς τούρκους κατοίκους, καὶ κατώρθωσεν διὰ τοῦ παλατιοῦ ἵνα ἐξαιρεθῇ τὸ φτωχὸν Ῥήγιον τῆς σιδηροδρομικῆς ταύτης ἀμέσου συγκοινωνίας μετὰ τῆς πόλεως. Ἐκτοτε τὸ ταλαίπωρον ἔμαραίνεται· καὶ τῷ 1901, ὡς ἔμαθον, αἱ οἰκίαι αὐτοῦ ἦσαν τουρκικαὶ μὲν 11, ἑλληνικαὶ δὲ 9, ἢ ἴσως 10. Τούτων ὑπερεῖχεν ἡ παρὰ τὴν λίμνην ἐκεῖ μεγάλη οἰκία τοῦ τότε νομάρχου πρωτευούσης Ῥιδβάν πασᾶ. Ὁ χόντζας μοι εἶπεν ὅτι, πρὸ διακοσίων ἐτῶν ὁ Κλουτσουκ Τσεκμετζές εἶχε 250 οἰκίας, καὶ ὅτι ἦτο καὶ ἔδρα δικαστηρίου, ὅπερ μετηνέχθη, μετὰ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ, εἰς Μακροχώριον, ζῶσι δὲ πολυμαθεῖς μακροχωρηνοὶ γέροντες, οἵτινες δύνανται ἵνα βεβαιώσωσιν ὅτι ἡ τοῦ δικαστηρίου τούτου σφραγὶς μέχρι πρὸ 50—60 ἐτῶν ἔφερε τὰς λέξεις «Κλουτσουκ Τσεκμετζέ μεχκεμεσί»—οὐχὶ Μακροήκιοῖ.

§

Κατ' ἀγαθὴν μοῖραν ὁ λόγος ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸν *Τσεκμετζέν τοθιον*

*) Miklosich καὶ Mueller Acta Patriarchatus. A' σ. 44, 137. B' σ. 49.

ΤΟ ῬΗΓΙΟΝ τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Εἰς αὐτὸν ἐγένοντο πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κπόλεως μεταστάσιμα, καὶ εἰς τὸ οὐ μακρὰν τοῦ Ῥηγίου κείμενον χωρίον Ἐννακόσια, ἢ Ἀνακόσια, ὅπερ οἱ τοῦρκοι μειωνόμασαν Νακὰς τσιφλήκ=ἔπαυλιν ἐλαιοχρωματιστοῦ. Τῶν Ἀνακοσίων ἀναφέρονται κάτοικοι μεταξὺ τοῦ 1315, ἕως τοῦ 1400,* ἀλλὰ κατὰ δεκτώβριον καὶ νοέμβριον 1327 διέμενον εἰς αὐτὸ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος, ὁ κατὰ τὸ 1321 παροικῶν ἐν τῷ Ῥηγίῳ (Κατακουζ. τ. Α' σ. 27, 44, 133, 219). Εἶχε λοιπὸν οὗτος τὸ σύνθηδες αὐτοῦ μεταστάσιμον εἰς τοῦτο, καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ χωρίον. Τὸν ἀναγνώστην μου θ' ἀπασχολήσῃ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὸ Ῥήγιον, ὅπερ ἔτυχε τῆς μερίμνης τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ.

Τὸ Ῥήγιον, καθὼς καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ κείμενος Σαφρὰς, ὑπενθυμίζουσιν ἡμῖν πόλεις τῆς κάτω Ἰταλίας, ὡς καὶ ἡ Καλαβρία. Ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸ Χρονικὸν Πασχάλιον, κατὰ τὸ ἔτος 532 (τὸν ἰανουάριον) ἀναφερόμενα, ταῦτα· «Τῷ δὲ σαβάτῳ, 17 αὐθιναίου μηνός,* ἐποίησαν συμβολὴν μετὰ τοῦ δήμου οἱ στρατιῶται οἱ ἐλθόντες ἀπὸ τοῦ Ἐβδόμου, καὶ τοῦ Ῥηγίου, καὶ τοῦ Ἀθύρα, καὶ ἀπὸ Καλαβρίας». Ἡ γραμμὴ, κατὰ τὸ Πασχάλιον Χρονικὸν ἄρχεται σχεδὸν ἀπὸ τοῦ Μακροχωρίου, πρὸς τὸν Κιουτσουκ Τσεκμετζὲν βαίνουσα, ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Μπουγιουκ Τσεκμετζὲν, καὶ φθάνει εἰς τὴν Καλάμπριαν, διαφυλάξασαν ἕως σήμερον τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ῥήγιον ἐγίνωσκον ἕως τοῦ 1700 οἱ κάτοικοι αὐτοῦ, οὕτως ὀνομάζοντες, ὡς εἶδον ἐν ἱεροτελεστικῷ τινι βιβλίῳ χειρόγραφον μαρτυρίαν «Τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Ῥηγίου».

Τὸ ὄνομα Σαφρὰς ὁ μακαρίτης Πασπάτης ὀνόμασεν, ἑλληνικώτερόν πως, Ζεφύριον, ἀλλ' ἀνέβαλε ἵνα καιαστήσῃ γνωστὴν εἰς ἡμᾶς τὴν πηγὴν, ἀφ' ἧς ἠρύσατο τὴν πληροφορίαν. Ὑπῆρχε, κατ' ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐν Κιλικίᾳ πόλις, Ζεφύριον καλουμένη, ἢ σήμερον Ζάφρα ἢ Σάφρα, ἀλλ' ὑπῆρχε, πλησίον τῶν Λοκρῶν, εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Βρεττίας (Caro Bergano), τὸ Ζεφύριον ἀκρωτήριον, ἐν τῇ ἐκεῖ δῆλα δὴ Καλαβρίᾳ· γινώσκωμεν αὐτό, καὶ Ῥήγιον γινώσκωμεν, ἀρχαίαν πόλιν τῆς Βρεττίας, καὶ αὐτὴν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ κειμένην ἐν ὁμώνυμῳ ἀκρωτηρίῳ.

Τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα διακρίνουσιν ἐπὶ βυζαντινῶν πόλεις παρ' αὐτὴν τὴν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου σχεδὸν κειμένας. Εὔρον δὲ τῷ 1892 εἰς τὸ χωρίον Καλφά, τὸ παρὰ βυζαντινοῖς Καρφὰν, ὀροθετικὴν ἐπιγραφὴν

* ἰανουαρίου

σπουδαίαν, ἐπὶ μαρμάρου τετραπλεύρου ἐν εἴδει κιβωτίου, ταύτης δ' ἐνθυμοῦμαι τὰς πρώτας δύο λέξεις ΚΑΤΗΝΗΣ ΟΡΙΑ, καὶ ἀνεμνήσθην τῆς ἐν τῇ Σικελίᾳ πόλεως Κατάνης. Ἄλλὰ τοιοῦτων ὀνομάτων περιεργος σύμπτωσις, Ζεφυρίου καὶ Ῥηγίου, Καλαβρίας καὶ Κατάνης σημαίνει ὅτι δέον ἔνα ζήτηθῆ συγγένειά τις μεταξὺ τῶν ὁμωνύμων ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ πόλεων πρὸς τὰς ἐν τῇ παραλίᾳ Θράκῃ καὶ οὐ μακρὰν τῆς Κπόλεως κειμένης, ἐκτὸς ἑάν τις ἡμῶν θελήσῃ καταγωγὴν οὐχὶ ἀπὸ γαιῶν Ἰταλικῶν καὶ σικελικῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκίδος. Ταύτης ἦτον ἀποικία τὸ ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ Ῥήγιον, εἰς ὃ Χαράωνδας ὁ λεγόμενος τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρα μαθητῆς ἔδωκε νομοθεσίαν, ὡς ἔδωκε καὶ εἰς τὴν Κατάνην, τὸν τόπον τῆς αὐτοῦ γεννήσεως.

Ἦτο κατὰ τὴν ζ' καὶ τὴν Ζ' ἑκατονταετηρίδα τὸ Ῥήγιον, τὸ τῆς Θράκης, τόπος συνεντευξέως ἀρχόντων «Ἐπανερχομένου τοῦ βασιλέως, γινομένου περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, οἱ ἀπομείναντες ἄρχοντες ἀπαντοῦσιν ἐν τῷ Ῥηγίῳ». Ναὸν τοῦ ἁγίου Στρατονίκου γινώσκουμεν εἰς τὸ Δέκατον τῆς Κωνσταντινοπόλεως, Δέκατον δὲ ἦτο τὸ ἑμέτερον τοῦτο Ῥήγιον. Κατὰ τὸν τρομερὸν τοῦ 558 σεισμὸν, τὸ Ῥήγιον (19 ὀκτωβρίου καὶ 14 δεκεμβρίου) «οὕτως ἔπασεν ἕως ἐδάφους, ὥστε μὴ γνωρίζεσθαι αὐτὸ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στρατονίκου καὶ Καλλινίκου ἕως ἐδάφους». Τὸν ἐν αὐτῷ ναὸν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, τὸν ἀπὸ τῆς ζ' ἑκατονταετηρίδος, ὑπὸ σεισμῶν ἢ βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν παθόντα, ἀνφοδόμησε Βασίλειος ὁ Μακεδών. Περὶ τὰ μέσα τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος, Ῥήγιον καὶ τινὰς περιοικίδας κόμας ἐπιδρομαὶ καὶ σεισμοὶ κατέστρεψαν, ἐν ἔτει δὲ 1303, κατὰ μᾶλλον μῆνα, στίφος καταλάνων κακούργων λεηλατοῦν χωρία ἐφόνευε τοὺς Ἕλληνας κατοίκους. Τῇ 30 μαΐου 1303 ἦλθον εἰς τὸ πτωχὸν Ῥήγιον ὅπου ταχέως ἐξέπεμψε στρατὸν Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος, καὶ στόλον ἔστειλαν οἱ τοῦ Γαλατᾶ γενουᾶται, συλλαβόντες Μπιρεγκέριον τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ τὰ λάφυρα, ὅσα ἔκλεψαν, καὶ τὰ πλοῖα αὐτῶν, ἐνὸς διαφυγόντος. Ἴσως ἐπ' ὀλίγον, ὄχι ἐπὶ μακρὸν, κατέσχον οἱ βούλγαροι τὸ δυστυχὲς χωρίον, κατὰ τὸ 1205.

Τῷ 1346 κατεῖχεν αὐτὸ Ἰωάννης ὁ Ἀπόκωνκος, μετὰ δὲ ἔτος, ἔπαθε τὸ Ῥήγιον καὶ κατὰ τὰς ἀφιλαδέλφους ἀντεγκλήσεις καὶ ἔριδας τῶν βυζαντινῶν (βλ. Θεοφάνη Α' σ. 446. Ἐκθεσιν βασιλ. τάξ. 405, 406. Χωνιάτην 833. Ἄνναν Α' 386. Κατακουζ. Α', 219, 226, 427, ἀλλὰ καὶ 27, 133, 134, Β' 21. Παχυμέρους Α', 424, καὶ γράμματά τινα ἐν τῷ Β' τόμῳ τῆς συλλογῆς Miklosich καὶ Müller).

Ἐπειδὴ ἐμνήσθην ἀνωτέρω τῆς περὶ Ῥηγίου μερίμνης Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α', παρακίθενται ἐνταῦθα δύο μέρη ἐκ τοῦ Προκοπίου (περὶ τῶν τοῦ δεσπότης Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων, βιβλ. Α', κεφ. 8, σ. 294 κεξ.) «Φρού-

ριόν ἔστιν ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως, ὅπερ Στρογγύλον * ὁμωνύμως τῇ τοῦ ἑρύματος συνθέσει, καλοῦσιν. Ἐντεῦθεν, ἢ εἰς τὸ Ῥήγιον ὁδὸς ἄγουσα, ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον ἀνώματος οὔσα, ὄμβρων, ἂν οὕτω τύχοι ἐπιπεσόντων, τεлмаτωδῆς τε καὶ δυσπάριτος τοῖς τῆδε ἰοῦσιν ἐγίνετο. Νῦν δὲ λίθοις αὐτὴν καταστρώσας ἀμαξιαίοις ὁ βασιλεὺς οὗτος εὐπετῆ τε κατεστήσατο καὶ ἄπονον ὄλωσ. Μῆκος μὲν τῆ ὁδῷ τῆδε ἄχρις ἐς Ῥήγιον εὐρύνεται δὲ τοσοῦτον, ἐς ὅσας ἀμάξιας οὐ στενοχωρεῖν δύο ἀπεναντίας ἀλλήλων ἰούσας· τραχεῖς οἱ λίθοι διαφερόντως· εἰκάσαις ἂν αὐτοὺς μυλίας εἶναι· εὐμεγέθεις τέ εἰσι μάλιστα, ὥστε δὴ ἕκαστος γῆν μὲν ἐπικαλύπτειν πολλήν, ἐς ἄγαν δὲ ὑψοῦ ἀνέχει· ἐς δὲ τό τε ὁμαλές καὶ τό γε λειον ἐπιεικῶς ἐξειργασμένοι, οὐκ ἐνήφθαι τῇ συνθέσει, οὐδέ πη ἐς τὸ ἀκριβές μεμυκέναι, ἀλλὰ συμπεφυκέναι δοκοῦσιν ἀλλήλοις». Ἐκίσε δὲ λιθίνην τὴν ἐν τῷ Ῥηγίῳ γέφυραν ὁ Ἰουστινιανὸς, πρὸς τὴν ἐκβολὴν βεβαίως τῆς ἐν τῷ Ῥηγίῳ λίμνης. Ταύτης δὲ περιγραφὴν ἐκτίθησι λαμπρῶς ὁ ἀτάσθαλος Προκόπιος, ἧς μέρος. «Ἐν τούτῳ μέντοι ἡ θάλασσα τῷ χώρῳ ἐς βράχος κατατείνειε παμμέγεθες, ὀλίγης τινὸς ἀπολελειμμένης μεταξὺ

χώρας, ἢπερ διήκει ἐς ἄβυσσον· ἐς τοσόνδε τυγχάνει οὔσα, ὥστε δὴ καὶ Μύρμηξ ὠνόμασται· οὗτος δὲ ὁ πορθμὸς, αἶτε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν λίμνην ζευγνύων, εἴπερ μοι εἴρηται, πάλαι μὲν γεφύρα ξυλίνη διάβατος ἦν, ἐπικινδύνῳ μάλιστα τοῖς τῆδε ἰοῦσιν, ἐπεὶ τοῖς ξύλοις, ἂν οὕτω τύχοι, διεφθείροντο. Νῦν

δὲ αὐτὴν Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς, λίθοις λογάδην ἐμβεβλημένοις ἐς ἀψίδας μετεωρίσας, μέγα τι χοῆμα, τὴν ἐκείνην διάβασιν ἀκίνδυνον κατεστήσατο».

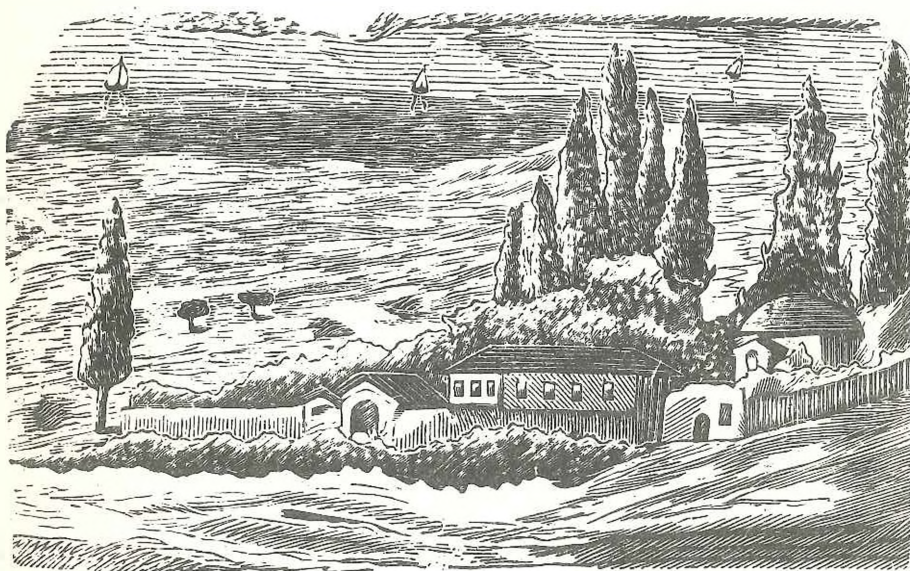
Εἰς τὴν παλαιὰν ἱστορίαν τοῦ Ῥηγίου ἀναφέρεται μικρὸς ἀνάγλυφος σταυρὸς, φέρων τὰ στοιχεῖα ΔΕ ΚΑ ἐν πρώτῳ, σίχῳ Α ΝΑ ἐν τῷ δευτέρῳ· φρονῶ ὅτι, ἀπεσπίασθη ἐξ ἐπιγραφῆς ἐπιτυμβίας ἐνθάδε ΚΑτάκειται ΑΝΑστάσιος (; ἢ στασία)· μοι ἐδόθη δὲ καὶ μικρὸν ἀνάγλυφον, ὅπερ ἔδωκα δῶρον εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν τοῦ Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου συλλογὴν· παριστᾷ τοῦτο ἄνδρα, ποδῆρη χιτῶνα ἀναβεβλημένον, ἄνωθεν δ' αὐτοῦ εἰς δύο γραμμὰς εὐκρινῶς ἀναγινώσκονται τὰ γράμματα

* ὕπονοῶ τὸ τουρκιστὶ μπουγιούκ Χαλκαλί (Κρικατόν;) Ὁ φίλιτατος ἐν ἱστορικαῖς μελέταις συναθλητῆς κ.Μιλ. Σαραντῆς φρονεῖ ὅτι τὸ Χαλκαλί ἐπέχει τὸν τόπον τῆς παρὰ βυζαντινοῖς Χαλκίδος τῆς ἐν Θράκῃ.

ΚΑΡΤΕΡΟΣ ΟΛΥΙ

(ἢ Καρτέριος Ὀλυμ(πιάδου)=οδώρου ;)

Τὴν ἐν τῇ ΙΗ' ἑκατονταετηρίδι σχετικὴν εὐεξίαν τῆς ἑλληνικῆς τοῦ θρακικοῦ Ῥηγίου κοινότητος ἴσως ὀλίγον τι παραδεικνύουσι παλαιὰ τινα ἐπὶ παλαιῶν βιβλίων ἀποσημειώματα. Ἐκ Μηναίου τινὸς τοῦ Σεπτεμβρίου, ἐκδοθέντος τῷ 1595, δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ 1892 προϊσταμένου, μετέγραψα ταῦτα, ὧν διορθῶνω τὴν εἰς οἰονδήποτε στόμαχον ἄδεκτον καθὸ ἄπεπτον, κακογραφίαν· «1727, ὀκτωβρίου 26. Οἱ ἐπίτροποι, ὄποι,

θέλουν κάμει τὸ κουρμπάνι τοῦ ἐρχομένου καιροῦ τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ μυροβλύτου, οἱ Θανάσης τοῦ Κωνσταντῆ, Δράκος χασάπης, Πάνος Ι. Μητός (ἢ Μητός ;), Λαμπρινὸς Κώνστας, Δημητράκης Πολίτης».

Ὅπισθεν τούτου τοῦ σημειώματος ὑπάρχει παλαιότερόν τι· «Τὴν 1725, ὀκτωβρίου 26, εἰς Τζεκεμαί, οἱ ἄνθρωποι, ὄποι θέλουν κάμουν τὸ κουρμπάνι τοῦ ἐρχομένου καιροῦ, Χατζὴ Βασίλης γούναρης πολίτης, Χρυσοβέργης γούναρης πολίτης, Χρῆστος γαμβρὸς Δημητράκης, κὺρ Λιαμαντῆς Σαφρότης, ἴσως ἐκ Σαφροῦ, Λιουμπερῆς Σανθάμης». Νεώτερόν τι βραχὺ σημείωμα ἀναγγέλλει ταῦτα· «1733. Τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τὸ κρουμπάνι Πέτρος χατζὴ Ἀσουλάνη (Ἀσλάνη;), Λοτέρη (Λιοντάρης δηλαδὴ), Κωνσταντῆ, Φώτη, Νίκο».

Τὰ κουρμπάνια=θυσίαι ζώων—καὶ αἱ περὶ αὐτῶν φροντίες ἀποφαίνοσαι ζῶσαν τὴν πάλαι συνήθειαν, τὴν ἀρχαιοτάτην, τῆς ἐν μεγάλαις μνημαῖς ἁγίων πανηγυρίσεως καὶ τιμῆς τοῦ πολιούχου μάρτυρος διὰ θυσιαῶν ζώων, αἵτινες εἰς χρῆσιν οὔσαι καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ μέρη ἑλληνικὰ, δεικνύουσαι τὴν μυστικὴν ἀναφορὰν καὶ συνύφειαν τῶν νεωτέρων καὶ τετραχωμένων ἑλληνικῶν γενεῶν πρὸς τὰς πρὸ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος.

Ἀπὸ παραδόσεων οὐδὲν ἔμαθον περὶ τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἱστορίας τοῦ Ῥηγίου. Ὁ εὐγενὴς χότζις τοῦ ἐκεῖ μικροῦ τεκέ, οὗ τὸ ὅλον οἰκοδόμημα ἀπὸ θεμελίων δεικνύει αὐτὸ λείψανον βυζαντινῆς οἰκοδομῆς, μοι εἶπε (τῷ 1901) ὅτι ἐγένετο μουσουλμανικὸν εὐκτήριον ἐπὶ Σουλεημάν τοῦ νομοθέτου σουλτάνου (βλ. ὀπισθεν εἰκόνα).

Τὸ Ῥήγιον φέρει—ἔφερον ἄλλ' ὑποθέτω ὅτι καὶ νῦν φέρει—ἴχνη τῆς παλαιᾶς ἐπὶ βυζαντινῶν εὐκλείας· εἶδομεν πρὸ τεσσαράκοντα ἔτων τεμάχια κίωνων καὶ κιονόκρανα, καὶ λείψανα ἀναγλίφων, ὧν ἐν ἐσώζετο, στρατιώτην παριστιῶν βυζαντινόν.

Ἐν τῷ ναῷ, τιμωμένῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου, εὗρον δύο θραύσματα λιθίων μανουαλίων γραφίτων παραδόξου ὄνομα δωρητοῦ Πε-τέλχου (;), καὶ χρόνον ἀφιερώσεως 1756. Μεταξὺ δὲ τῶν τάφων τοῦ νεκροταφείου τὸ παλαιότερον ἐπιτύμβιον ἦτο τοῦτο

Ἐνθάδε κίτι ὁ δοῦ
 λος τοῦ Θεοῦ Τζε . . . ος
 ιος τοῦ Πέτρου
 ἀποῦ χουρίου ΣΦΠV
 TI ἔτους 1754.
 ἔμιννουιβρίου 27

Εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, καὶ πρὸς τὰ δυτικὰ τοῦ Ῥηγίου, εὗρον ἐπὶ ὑψώματος γῆς (τῷ 1892) ὑπόγειόν τι, εἰς ὃ κατήλθομεν δι' ὀλίγων βαθμίδων τοῦτο, δεξιόθεν τοῦ καταβαίνοντος παρουσιάζει μικρὰν ἀψίδα, ἴσως ἀπόμοιραν δωματίου, οὗ ἡ εἴσοδος κεῖται πρὸς βορρᾶν. Τὸ μικρὸν τοῦτο, κατὰ τὴν τότε παράδοσιν, ἀσκητήριον μοναχοῦ τινός, εἶχε (ἔχει;) μῆκος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς 2 καὶ 0,20 γαλλικοῦ μέτρου, ἀπὸ δὲ βορρᾶ πρὸς νότον 1 καὶ 40, καὶ σώζει ἴχνη ἀγιογραφικῶν καλῶς διατηρουμένων. Οἱ λίθοι τῆς ὑπογείου ταύτης οἰκοδομῆς, ἧς ἄγνωστος ἡ χρῆσις, ἦσαν ἐπεστοιβασμένοι κανονικῶς, ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ δέ. Ἐξωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ ὑπογείου εὗρηνται δύο μαρμάρινοι κίονες. Τῷ 1901 μετέβην ἐπανειλημμένως εἰς τὸ Ῥήγιον μετὰ τοῦ διδασκάλου καὶ ἰχνο-

γράφου Δημητρίου Ζ. Τρουφίδου καὶ ἄπαξ μετὰ τοῦ μακαρίτου βυζαντινολόγου Συνόδη ΠαπαΔημητρίου, ἀλλ' εὔρομεν χώματα καὶ πέτρας ἐπὶ τοῦ ὑπογείου εὐκτηρίου. Εἰς τὸ βιβλιάριόν μου τὸ φέρον τίτλον «Λίθοι καὶ Κεράμια» ἐκδοθὲν τῷ 1893* (σ. ρξβ') ἀναφέρω τὸ ὑπόγειον τοῦτο, ὅπερ φρονῶ διεσκευασμένην ἀπόμοιραν εὐκτηρίου τῆς Γ' ἢ Δ' ἑκατονταετηρίδος. Εὐκτήριον τοιοῦτον εὔρον εἰς τὸ συναξάριον Βαβύλα τοῦ μάρτυρος ἐν Μηναίῳ Σεπτεμβρίου (4), ὅπου ἀναγινώσκωμεν· «ἐν κρυπῆ καμάρα τινὶ κἀθηται γέρων καὶ διδάσκει τὰ τῶν ἀφρόνων νήπια μὴ σέβεσθαι τοὺς θεοὺς, ἀλλὰ τὸν Ἐσταυρωμένον».

Ἐντὸς τοῦ Ῥηγίου ὑπῆρχεν ὑπόγειον ἀγίασμα τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους ἐν οἰκοδομῇ παλαιοτάτῃ, εὐχὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνων.

Καθὼς ἐπὶ βυζαντινῶν τὸ Ῥήγιον καὶ τὰ Ἀνακόσια ἐγίνοντο **θέρετρα ἀρχόντων, οὕτως ἐγίνετο καὶ ὁ ΣΑΦΡΑΣ**· ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο, καθὼς ἐμαρτύρουν παλαιοὶ φαναριῶται, ἐφιλοξένει κατὰ τὸ θέρος δῆθεν τὰς οἰκογενεῖας φαναριωτῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ἀνωτέρων περὶ αὐτοὺς ἀξιωματικῶν, ἐξήγουν δὲ καὶ οἱ πρὸ τοῦ Πασπάτη λογιώτατοι ὅτι, συνελκύων ὁ Σαφρὰς πρὸς παραθέρισιν πολλοὺς, καθὸ διαπνεόμενος ὑπὸ ζεφύρου ἀνέμου, ὠνομάσθη Ζεφυρίου.

Ἀνάγλυφα δύο εὔρον ἐπιτάφια—ὄχι νεκρόδειπνα—ἐξ ὧν τὸ μὲν οὐδὲ ἐν γράμμῃ σώζει—ἔσωζε—τὸ δὲ εἶχεν ἐπιγραφὴν

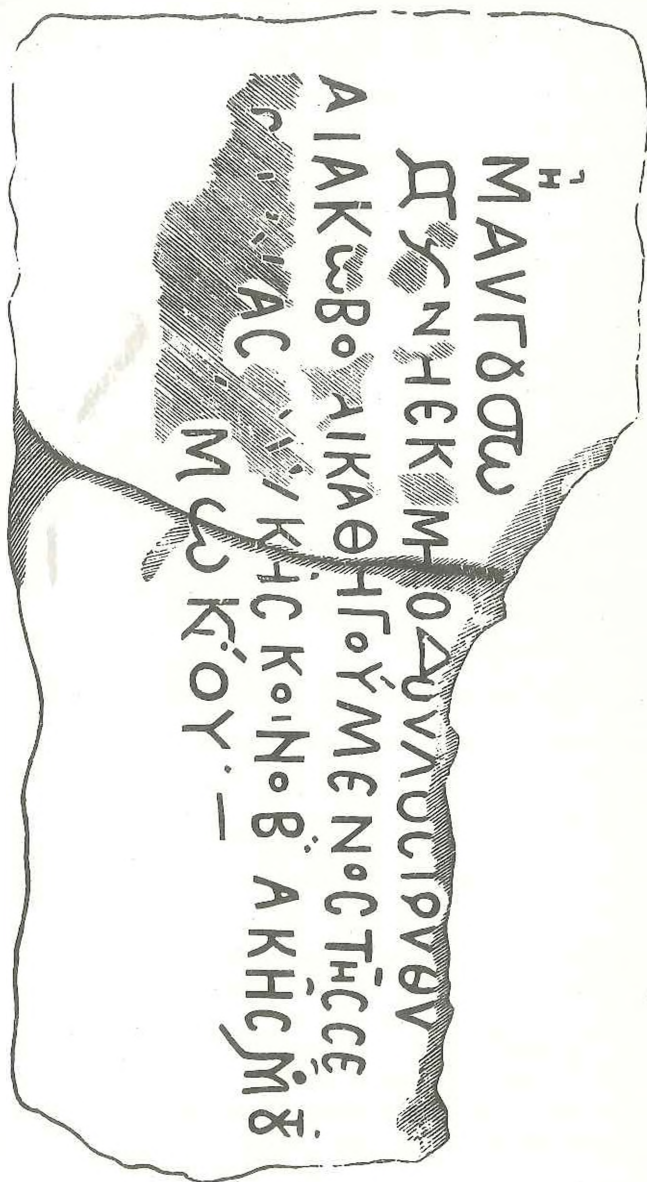
Π Ο Λ Ι Ω Ν Κ Ρ Α .

Ν Ο Υ Ζ Η Σ Α Σ Ε Τ Η

ἀναγράφουσαν Πολίωνα τινὰ Κρατίου· καὶ τὰ δύο ἀνάγλυφα ταῦτα ἐφάνησαν ἡμῖν τῆς Γ', ἀλλὰ μᾶλλον τῆς Β' ἑκατονταετηρίδος. Εἰς Σαφρὰν μεταβαίνει τις ἐφ' ἀμάξης ἐντὸς ἡμυσείας ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἁγίου Στεφάνου ἀνερχόμενος.

Ἐπὶ τὴν κάτω βαθμίδα τῆς κλίμακος τῆς ἀγούσης εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ ναοῦ τοῦ Ζεφυρίου, ἢ Σαφρᾶ, ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1922 ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ

* ἐπὶ τῆς προμετωπίδος ἔτος φέρεται τὸ 1892, καίτοι τὸ βιβλίδιον ἤρξατο ἐκτυπούμενον τῷ 1890, ἐξετυπώθη μέχρι τῆς 97 σελίδος τῷ 1892 καὶ ἀπὸ ταύτης μέχρι τῆς ροστ' τῷ 1893.

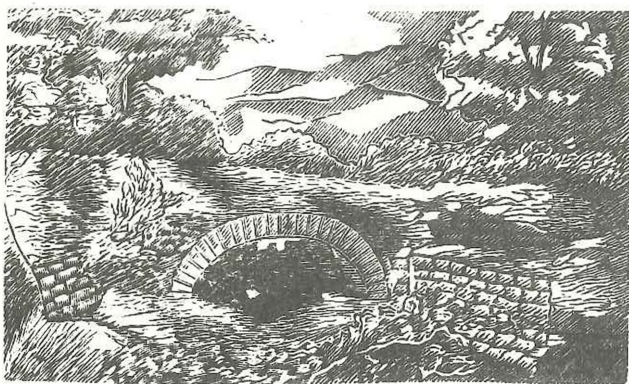

αὕτη συμπληρουμένη ἔχει οὕτω

Μηνὶ ἀυγούστῳ, ἰνδικτιῶνος ΙΓ', | 6658 (δηλαδὴ 1150) ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ | μοναχὸς Ἰάκωβος καὶ καθηγούμενος τῆς σεβασμίας βασιλικῆς κοινοβιακῆς μονῆς τοῦ ἁγίου μάρτυρος] Μωκίου

Ἴσως ἡ μονὴ αὕτη ἔκειτο εἰς Σαφράν· εἰ δὲ ἔκειτο ἀλλαχοῦ, δηλοῖ ἡ ἐπιγραφὴ ὅτι, τὰς εὐωρίας μεταδιώκων ὁ τάλας Ἰάκωβος ἐποιήσατο πρῶτον μεταστάσιμον εἰς Ζεφύριον, ἐκεῖθεν δὲ δεύτερον μεταστάσιμον εἰς τὴν «Ἄνω Ἱερουσαλήμ».

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σαφρᾶ σώζονται λείψανα βυζαντινῆς οἰκοδομῆς μετὰ τινος ὑπογείου ἐν μέσῳ, θολοκτίστου μὲν, μηκνυομένου δὲ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβριάν, μῆκος ἔχοντος ἔνδεκα σχεδὸν μέτρων, πλάτος δὲ δέκα περίπου. Τὰ τοῦ οἰκοδομήματος ἐρείπια παριστᾶ τὸ παρατιθέμενον ξυλογράφημα

Κατὰ τὸν σεισμὸν τῆς 28 ἰουνίου (10 ἰουλίου) 1894 κατέπεσεν ὁ τοῖχος ὁ περιβάλλων τὸν ναὸν τοῦ Σαφρᾶ, ἀνασκαφέντων δὲ τότε τῶν θεμελίων τοῦ τοίχου, ἀνευρέθη ἡ ἐν σελ. 14 ἐπιταφία ἐπιγραφὴ

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς Κωνσταντῖνον ἐπίσκοπον, Δέρκων ἴσως καὶ αὐτὸς, ὡς μετ' αὐτὸν ὁ Ἰάκωβος, ἠτοίμασεν ἐν Σαφρᾶ τὸ δεύτερον καὶ αἰώνιον μεταστάσιμον·

Ἄνω τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἦσαν γεγραμμένα τάδε, διὰ στίχων δῆθεν λαμβνικῶν

Ὁ θεῖος οὗτος ναὸς τοῦ Γεωργίου
ἐπ' ὀνόματι τιμώμενος τοῦ θείου
ἔς αὐτὴν τὴν χώραν Σαφρᾶ τὴν καλουμένην,
εὐσεβείας τε καὶ ἀγάπης πληρουμένην,
ἀνεκαινίσθη ἐπὶ τοῦ Νικηφόρου,
τοῦ σεβαστοῦ γέροντος Δέρκων ἐκ βάρθρων,
μ' ἀδράς δαπάνας ὅλων τῶν ἐγχωρίων
καὶ πολλῶν ἄλλων χριστιανῶν τιμῶν.

1832. Μαρτίου 27

Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν εἶδον ἐν τῷ ναῷ μνημεῖον τέχνης τῆς ἸΘ' ἑκατονταετηρίδος ἓνα δίσκον ἀργυροῦν, ἐπιγραφὴν ἔχοντα «Ἀφιέρωμα

τοῦ Τούσκου στὸν Ἅγιον Γεώργιον στὸ Σαφρά, 1802» —καὶ ἔν ἁγιασμα-
τάριον, ὅπερ ἀφιέρωσε Γιαννάκης κάπηλος, 1813.

Πλησίον τοῦ Σαφρᾶ ὑπάρχει ἁγίασμα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, εἰς
τοῦτο καταβαίνομεν, 26 βαθμίδας ἀριθμοῦντες. Ὁ καταβαίνων τὰς 4 ἐξ
αὐτῶν εὕρισκει θύραν, μεθ' ἣν καταβαίνει βαθμίδας 7, εἶτα πρὸς τὰ δε-
ξιὰ στρεφόμενος καὶ καταβαίνων 15 βαθμίδας, εὕρισκει τὸ ἁγίασμα, λάκ-

κον ὕδατος, οὗ ἄνωθεν ὄροφος· ἐπὶ τῶν τοίχων βυζαντινοὶ σταυροί. Ἡ
κάθοδος στενοτέρα τοῦ γαλλικοῦ μέτρον. Τὸ ὄλον οἰκοδόμημα μοὶ ἐφάνη
τῆς Ε', τὸ πολὺ τῆς Σ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἐξετείνετο πολὺ,
ὡς φαίνεται ἐν τῷ λάκκῳ τοῦ ἁγιάσματος. Τὸ ὄλον τῆς τοιχοδομίας προ-
δίδει τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ εἰδολωλατρικοῦ κόσμου, ἡ δὲ πηγὴ ἦν ἀφιε-
ρωμένη εἰς θεότητος τοῦ νεροῦ, ὡς ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ, ἡ Βλαχέρνα, ἡ
Τιμία Ζώνη παρὰ τὴν Καλλιγαρίαν Πύλην, ἴσως δὲ καὶ ἡ παρὰ τὴν μο-
νὴν τῆς Χώρας πηγὴ, ἧς ἐσώζετο (σώζεται;) ἄνθρωπον φρέαρ.

Τόσα λείψανα τέχνης παλαιᾶς μαρτυροῦσι τὸ Ζεφύριον τόπον, ἐλκύ-
οντα πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦς τὰς εὐωρίας μεταδιώκοντας· καὶ μετὰ τὴν
ἄλωσιν δὲ συρροὴ πολλῶν φαίνεται γινομένη.

Ἐπί τινος φύλλου ἄνθρωπου, ἀποσπασθέντος ἐκ βιβλίου τελετουργικοῦ

βεβαίως καὶ δοθέντος μοι * πρὸ ἐτῶν, ἀναγινώσκω τὰς ἐξῆς ἀποσημειώσεις, ἀξίας προσοχῆς·

«1731, ἐν μηνὶ ἀπριλίῳ 24, ἦλθα ἐγὼ παπὰ Παναγιώτης εἰς τὸ χωρίον Σαφρά· ἔδωσα γρόσια 40· καὶ ὁ Θεὸς νὰ βοηθήσῃ καὶ ὁ μεγαλομάρτυς Γεώργιος. Μωραίτης ἀπὸ βιλαέτι καλὰ Καλάβρυτα. Καὶ ὅποιος μοῦ ἔκαμε τόση ἀπάτη καὶ ἐφέτο νὰ ἔνε στὸ ἐπιτίμιο ἀφορισμό».

§

«Ἦλθα ἐγὼ ὁ παπὰ Θανάσης εἰς χωρίον Σαφρά· Ἐν ἀρχῇ τῶν λέξεων τὸ ἔτος 1751.

§

«Ἐν ἔτει 1757, ἀπριλίου 26. Ἐμπάτοικίασε ὁ Ἰωαννίκιος τὸν Σαφρὰ γρόσια ἑκατὸν δέκα· καὶ ἔβαλε ξιμένα στοιχητὸν πρὸς γρόσια ἐξήκοντα τὸν χρόνον καὶ τὴν ζωοτροφὴν μου. Καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου μεθ' ἡμῶν. Γεώργιος ἱερεὺς μωραίτης ἐκ βιλαέτι Καλαβρύτου».

§

«176. Ἰουνίου 29. Ἦλθα ἐγὼ ὁ Ἀγάπιος ἱερομόναχος εἰς χωρίον Σαφρά· καὶ ἐστοιχίστηκα εἰς τὸν παπὰ κύρ Ἰωαννίκιον. Καὶ ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ φυλάγῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ὕστερα ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἀγάπιος ἱερομόναχος ἀπὸ Μωρέα, ναχιγὲ Καλάβρυτα»· δηλὰ δὴ τῷ 1760.

Μεταγράφω τὰ σημειώματα ταῦτα, καθὸ χρήσιμα διὰ τὸ συμπέρασμα τὸ ἐξ αὐτῶν ἐξαγόμενον, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ Σαφρᾶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἦτο πολὺς, ἀρκῶν πρὸς συντήρησιν δύο ἱερῶν.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ περὶ Σαφρᾶ λόγου προστίθεται ἡ εἶδησις ὅτι, ὁ ναὸς, ἀνεγερθεὶς καὶ πρὸ τοῦ 1830, ἐγκαινιάσθη τῷ 1776. Τὸ ἀντιμίσσιον αὐτοῦ εἶχε τὴν ἐξῆς ἔντυπον ἐπιγραφὴν· «Ἐπιτάφιον θεῖον καὶ ἱερὸν ἀκριβῶς καλλωπισθὲν καὶ τύπῳ ἐκδοθὲν, συνδρομῇ καὶ ἐπιστασίᾳ κυρίου Συμεὼν ἀρχιμανδρίτου τοῦ Ἁγίου Τάφου | διὰ δαπάνης τῶν ἐντιμοτάτων κυρίων Δημητρίῳ Μίσιου ἐκ πόλεως Κοζένης, καὶ Γεωργίῳ Πούλιον ἐκ πόλεως Σιατίστης, παρ' αὐτῶν ἀφιερωθὲν σὺν τῷ χαλκογραφικῷ τύπῳ εἰς τὸν Ἁγιον Τάφον | εἰς μνήμην τῶν γονέων αὐτῶν, εἰς τιμὴν δὲ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ μακαριωτάτου κυρίου Παρθενίου. 1772. Βιέννα. | Καὶ νῦν ἁγιασθὲν *αψοστ'* εἰς θυσιαστήριον θεῖον, τοῦ ἐκτελεῖσθαι δι' αὐτοῦ τὴν ἱερὰν καὶ θεῖαν μυσταγωγίαν, παρὰ τοῦ *μητροπολίτου Οὐζιτζῆς καὶ Βαλιόβου κυρίου Ἰωακείμ ὁ ἐκ. Α. ΟΥ*

* τοῦ φύλλου, ὄχι τοῦ βιβλίου.

Τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον στοιχεῖον τῆς λέξεως ἠφανίσθησαν (Πάρου; Νάξου; Σάμου;)

§

Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Σαφρὰν ἐξ Ἁγίου Στεφάνου εὐρίσκει εἰς τὸ μέσον ὁ διαβάτης καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμίσκου (Ἁγίου Μάμαντος;) παλαιὰν βυζαντινὴν γέφυραν, ἐκτεινομένην ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, φέρουσαν τέσσαρας ἀψίδας, ὧν αἱ δύο σώζουσιν (ἔσωζον) ἀμυδρὰ δυσδιακρίτων γραμμῶν ἴχνη, καὶ ἀμυδρότερα δικεφάλου ἀετοῦ. Τετράκις διήλθον ὑπ' αὐτὴν τῷ 1892 ὅπως συμπεράνω ὅτι φέρει αὕτη ἡλικίαν τῶν χρόνων Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου

§

Ἄπο τοῦ Μικροῦ Τζεκμετζέ πρὸς τὴν πρωτεύουσαν βαίνων ὁ παρατηρητὴς συναντᾷ χωρία καὶ κώμας ἢ τοποθεσίας ἐπιθαλασσίους μὲν τὰ Φλώρια, τὰ Γαλατάρια, τὸν Ἁγιον Στέφανον, μεσογειούς δὲ τὸ Ζεφύριον, ἢ Σαφρὰν, τὸν Καλφάν, τὰς Νύμφας, τὸ Ἀβάσο, τὴν Δριπείαν, ἢ Γρούπαις, ἢ Τσιφουτ Μπουργὰς, τὸν Αἰπὸν, καὶ Λίτραις, ἑλληνικὰ πάντα πλὴν τοῦ Βίδος (Vidos), καὶ τοῦ Τοπτηλάρ=Πυροβοληταί=τουρκικοῦ καὶ τούτου, πλησιεστέρου δὲ πρὸς τὰ τεῖχη τῆς Κπόλεως, ὡς πλησιάζουσιν αἱ Λίτραι, ἢ Δριπεία, τὸ Ἀβάσο, οἱ Ἁγοὶ Πάντες ὁ κοινότερον Ἀϊπὰς.

Τὰ ΦΛΩΡΙΑ καὶ τὰ ΓΑΛΑΤΑΡΙΑ, κείμενα πλησιέστατα τὸ μὲν πρὸς τὸ δὲ, γνωστὰ ἦσαν εἰς τοὺς πάλαι βυζαντίους. Τὰ Γαλατάρια τὸ πρῶτον ἀναφέρονται κατὰ τὴν Η' ἑκατονταετηρίδα, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου, ὅτε, τῷ 767, νοεμβρίου 28, ἤθλησεν ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων ὁ νεομάρτυς Ἰωάννης «ὁ ἀπὸ Γαλαταρίων». Ἀνέγνω τὴν λέξιν ἐν χειρογράφῳ Συναξαριστῇ, Νικόδημος ὁμοῦς ὁ ἀγιορείτης, ὁ τὸν ἐν λόγῳ Συναξαριστῇ ἀνασκολοπίσας, ἀνέγνω «λεγαταρίων», ἢ κακῶς ἀναγνούς, ἢ παρασυρθεῖς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ λεγομένου Βασιλειανοῦ Μηνολογίου.

Κατὰ τὸ μέσον τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος, τὰ Γαλατάρια καὶ τὰ Φλώρια, ἢ Φλωρίον, ἦσαν ἐπαύλεις, εἰς τὸν ἄρχοντα Νικόλαον τὸν ἐπὶ τῶν δεήσεως ἀνήκουσαι· λοιπὸν αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν βεβαίως εἰς τὰς τοποθεσίας ταύτας ἐποιοῦντο τὰ μεταστάσιμα αὐτῶν. Τὸ χωρίον Ἁγιος Στέφανος εἶχε κατοίκους περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος (Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη τ. Β' σ. 428), εἰκάζω δ' ὅτι καὶ τὰ δύο χωρίδια ταῦτα εἶχον Ἐγράμματα Πατριαρχικὰ τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος καλοῦσιν

αὐτὰ χωρία ὅς ἔνεκα, Χρυσόγονός τις πλούσιος τοῦ Ἁγίου Στεφάνου κάτοικος ᾠκοδόμησε τὸν εἰς τὰ Φλώρια ναόν, ἔχοντα καὶ ἱερῆα, ἐπιμελούμενον τούτου τε καὶ τοῦ πλησίον ἁγιάσματος, τιμωμένου ἐπὶ τῇ ἀποδόσει τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμῆσεως, 23 αὐγούστου. Μικρῶ πρὸ τοῦ 1730—ἴσως τῷ 1726 ἢ 27, Νικόδημος ὁ μητροπολίτης Δέρκων ἐπεμελήθη τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν εἰς τὰ Φλώρια καὶ τὰ Γαλατάρια ναῶν, δι' ἐξόδων τῶν εὐσεβῶν κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων· ἔδαπανήθησαν ἐπὶ τούτῳ γρόσια 700, τριςχίλια χρυσᾶ περίπου σημερινὰ φράγκα, ἐκτὸς ἰσαρίθμων καὶ πλειόνων δαπανηθέντων διὰ τὴν ἀνέγερσιν καὶ τοῦ ἡρειπωμένου ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἱερεὺς τις ὅπως ἀθροίσῃ τὰς ἐλεημοσύνας τῶν εὐσεβῶν πρὸς τὴν τοῦ χρέους ἐξόφλησιν.

Ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῶν Φλωρίων εὗρον τῷ 1892 ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον τοῦ Β' αἰῶνος. Ἐν Γαλαταρίοις εὗρον λείψανον ἐπιγραφῆς τῶν πρὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου χρόνων, ἀναφερομένης εἰς Οὐλπιανὸν τινά

ΥΛΠΙ
ΟΓΕΝΕ
ΙΓΕΝ

Ἀλλὰ τὸ θαυμασιώτερον πάντων τὸ καὶ τὴν εὐλάβειαν τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἀπίστων τὴν προσοχὴν ἑλκύον, ἦτο τότε (τώρα;) μέγα ἀνάγλυφον μαρμάρινον, παριστῶν δύο ἀγγέλους ἵπταμένους, κρατοῦντας στέφανον ἐγκλείοντα μορφὴν ὁμοίαν τῇ τῆς Θεοτόκου, καὶ κάτωθεν τῶν ἀγγέλων ἐπάλλξεις φρουρίου. Ἡ τέχνη τοῦ ἀναγλύφου ἐφάνη μοι ἀνεκτὴ, ἢ δὲ παρᾶστασις, ἀναφερομένη πιθανῶς εἰς τινὰ πόλιν, παριστᾶ καὶ, κατὰ βυζαντινὴν ἐκδοχὴν, τὴν Θεομήτορα, περιέπουσαν τὰ τεῖχη τῆς θεοφρουρήτου τοῦ Κωνσταντίνου πόλεως. Τὴν τοιαύτην παράστασιν—ἄνευ τῆς ἀπαιτήτου παραπομπῆς—ἀναφέρει καὶ Σπυρίδων ὁ Ζαμπέλιος ἐν «Βυζαντιναῖς Μελέταις» (σ. 143) γράφων· «Ἐξάλειψον δὲ καὶ τὰ βυζαντινὰ νομίσματα, ἅπερ φέρουσα τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, στέφανον ἔχουσαν τὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Πρὸ τριάκοντα πέντε ἐτῶν ἀνεσκάφη μικρὸν κοιμητήριον τῶν πρώτων βυζαντινῶν αἰῶνων, καλῶς ἐκτισμένον, δεικνύον, ὅτι τὸ χωρίον εἶχε πληθυσμὸν πρὸ χιλίων καὶ περισσοτέρων ἐτῶν ἀρχαῖον. Εἶδον αὐτὸ τῷ 1902, ἀλλὰ μετὰ δεκαοκτῶ ἔτη, μεταβάς εἰς τὸ χωρίον, εὗρον τὴν ἀτυχή βυζαντινὴν οἰκοδομὴν πλήρη βορβόρου.

Τῷ 1892 μέχρι τοῦ 1902, εἰς τὴν μικρὰν τοῦ χωρίου πλατεῖαν ἐβλέπομεν τὰ λείψανα τοῦ φρουρίου (κάστρου) τῶν Γαλαταρίων· γνωστὸν δὲ ὅτι τὰ πλείονα τῶν χωρίων τούτων εἶχον φρούρια.

Οἱ παλαιότεροι κάτοικοι μοὶ ἔλεγον, πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ὅτι πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων εἰς τὰ Γαλατάρια κατώκουν Ἰουδαῖοι.

§

Ἀπὸ τῶν χωριδίων τούτων ἀνῆλθον δις εἰς τὸ μέγα χωρίον Καλφάν, διελθὼν διὰ τῆς τοποθεσίας ΧΑΛΚΑΛΙ, ὅπου ἠγείρετο ἄλλοτε ἢ αὐτοκρατορικὴ Γεωργικὴ σχολή. Τὸ Χαλκαλί σήμερον ἀποτελεῖ σωρὸν ἐρειπίων, ἐνῶ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἔλεγον οἱ περίοικοι, εἶχε διακοσίας δῆθεν οἰκίας. Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐβλέπομεν ἐκεῖ μικρὸν τι καφφεῖον πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν κεκμηκότων ὁδοιπόρων. Μεταξὺ καφφεῖου καὶ κτιρίου γεωργικῆς σχολῆς ὑπῆρχεν ἡμικεχωσμένον ἐν τῇ γῆ τὸ κάλυμμα λάρνακος μεγάλης, τουρκιστὶ λεγομένης *Παπὰς—Τὰς* = Πέτρα τοῦ ἱερέως· εἰς αὐτὴν ἀπέδιδον οἱ περίοικοι θαυμασίαν δύναμιν, θεραπεύουσαν τὰς ἀσθενείας τῶν κτηνῶν, ἅτινα περιέφερον τρεῖς πέριξ τῆς πέτρας. Δυστυχῶς, πρὸ 43 ἐτῶν ἐρευνήσας, οὐδὲν ἴχνος εὗρον τῶν ἡμιφθάρτων καὶ δυσαναγνώστων βυζαντινῶν ἐπιγραφῶν, ἅς ὁ ἀείμνηστος Πασπάτης εἶδε κατὰ τὸ 1876—77, μὴ θελήσας νὰ σώσῃ ταύτας δι' ἀντιγραφῆς.

§

Οὗ μακρὰν τοῦ Χαλκαλί σώζονται τὰ λείψανα μεγάλου *λιθόκτιστου περιβόλου*, οὗ ἐντὸς ὑπάρχουσιν ἕτερα λείψανα μικρᾶς οἰκοδομῆς. Αἱ πλευραὶ τῶν τοίχων τοῦ τετραπλεύρου οἰκοδομήματος ἔχουσι μῆκος ἑκατὸν περίπου μέτρων· ὁ Πασπάτης, ἴσως ἀπὸ τινων ἐπιπολαίων ἀκούσας περὶ λειψάνων τοιαύτης οἰκοδομῆς, ἔγραψεν, ὅτι ἦσαν ἐκεῖ ὀκοδομημένα ὑπὸ σουλτάνου τινὸς ἀνάκτορα· ἐπίσκεψις ὁμῶς ἀπλῆ πείθει πάντας, ὅτι τὸ λεγόμενον ἀνάκτορον θὰ φανῆ φέρον ἠλικίαν ἀρχαιότεραν καὶ τῆς ΙΕ' καὶ τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος· θὰ φανῆ μᾶλλον τεῖχος, ἐρμνὰ μὲν τὰ θεμέλια φέρον, μικρὰν δὲ ἐγκλείον λιθόκτιστον οἰκοδομὴν,

ὅτι δ' αὐτὴ καὶ τὸ τεῖχος προεφύλαττε, κατὰ φόβους ἐπιδρομῶν, τοὺς κατοίκους μικρῶν χωρίων ἐγγυὲς κειμένων.

Εἰς τὸν ΚΑΛΦΑΝ, τὸν ΚΑΡΦΑΝ τῶν βυζαντινῶν, οὐδὲν εἶδον ἀμφίβον κόπους μου καὶ δαπάνας. Ἡ ὁροθετικὴ ἐπιγραφή ΚΑΤΗΝΗΣ ΟΡΙΑ, δοθεῖσα πρὸς διαφύλαξιν εἰς τινα λογίαν ἑλληνίδα (παρα)θερίζουσαν ἐν Ἀγίῳ Στεφάνῳ, κατεστράφη, ἢ ἀπωλέσθη. Εὐρέθη εἰς τὴν τοποθεσίαν Πεντάντισα, δῆθεν Παντιάνασσα, κειμένην μεταξὺ τοῦ σταφυλοπαραγωγοῦ Καλφᾶ καὶ τοῦ χωριδίου Γρῦπες. Καὶ ἡ Πεντιάνασσα ἦτο λείψανον ἀγιάσματος, ἐντὸς τετραπλεύρου τινὸς ὑπογείου λιθοκτίστου, οὗ ἔξωθεν μὲν ἐσώζετο κιονόκρανον ἀπέριττον μετὰ σταυροῦ βυζαντινοῦ, οὐχὶ μακρὰν δὲ λείψανα βυζαντινῆς δεξαμενῆς. Πρὸ 60—70 ἐτῶν ἐσώζοντο περίξ τῆς Πεν(αν)τιάνασσας ἔσπαρμένα τεμάχια κιόνων καὶ κιονοκράνων. Τῷ 1892 εἶδον πλίνθους ἀπείρους καὶ σωροὺς πετρῶν.

Προσηγγίσασμεν εἰς «τῆς Γρῦπες», ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸ θαυμάσιον τοῦτο χωρίον θ' ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς πολὺ, καλὸν κρίνω ἵνα ἴδωμεν τὰ πλησίον αὐτοῦ, πρὸς δυσμὰς καὶ ἀνατολὰς χωρία. Ὀλιγώτερον θ' ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς τὸ ΑΒΑΣΣΟ, ἢ Ἀβάσσοι, ἢ, κατὰ τινα σοφὸν, *Καβάσ κροῖ*. Εἰς τινα χρονογράφον βυζαντινὸν εὐρῶν «ἄκρον δρακῶν, οὕτω λεγόμενον Κατασύρτας—ἔγγιστα δὲ οἱ Κατασύρται τῆς Πόλεως» (Κεδρηνοῦ Β' σ. 288, 603. βλ. καὶ Γραμματικὸν Λέοντα), ἀλλοτέποτε ἐνόμισα μὴ μετέβαλε τοὺς Κατασύρτας ἢ ἐξηκονταετῆς ἐπικράτησις τῶν φράγκων εἰς Α-basso (βλ. τὸ βιβλίδιόν μου «Λίθους καὶ Κεράμια» σελ. 82). Εἰς αὐτὸ ἐξέδωκα τὸ αἰγίλλιον περὶ τοῦ σχολείου τοῦ Ἀβάσσο, οὗ τῆς συστάσεως ἐπεμελήθη Γρηγόριος ὁ μητροπολίτης Δέρκων· ἐπειδὴ δ' ὑπὸ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου διωρίσθησαν, ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς σχολῆς (1819), ἔφοροι ὁ Δημήτριος Παπαδόηγόπουλος, ὁ Θεοδόσιος Τζικαλιώτης, ὁ παστὰ Γεώργιος Χριστοδούλου, καὶ ὁ Μιχαὴλ Βασιλείου, δυνάμεθα ἵνα φρονῶμεν, ὅτι καὶ οἱ τέσσαρες οὗτοι πρόκριτοι τοῦ Γένους παρεθέριζον εἰς Ἀβάσσο.

Ἄλλ' εἰς αὐτὸ μετέβη πολλάκις ὁ σουλτάνος Μαχμούτ, καὶ ἄπαξ, ὡς ἤκουσα, διενυκτέρευσε εἰς τινα μεγάλην ἑλληνικὴν οἰκίαν, ἣν εἶδον, ἔτι σωζομένην τῷ 1887. Εἰς αὐτὴν, ἐν ποτήριον ὕδατος ψυχροῦ προσενεχθὲν τῷ Μαχμούτῃ τῷ 1833 παρήγαγεν ἀποτελέσματα εὐεργετικά διὰ τὰς περίξ κοινότητας (ἴδὲ Ἀποσημειώματα Χρονογράφου ὑπὸ Μ. Ι. Γεδεῶν· σελ. 269—270).

Ἀνέγγων ἐν χειρογράφῳ Χρονικῷ Μολδαβίας, ὅτι τῷ 1749, Κωνσταντῖνος Ῥακοβίτσας ὁ τότε γενόμενος ἡγεμὼν Μολδαβίας, προήγαγεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ σλουτζιάρη τὸν «Φωτάκη, πατρικόν του δοῦλον, ἐκ χωρίου Ἀβάς-κιογι», εἰς ὃπερ ἔμενον, ὡς φαίνεται, καὶ ἡγεμόνες, ἐκεῖθεν ἀναχωρῶντες, ὡς ὁ Νικόλαος Μαυρογένης τῷ 1786, ἀπερχόμενος εἰς Βουκουρέστιον (Ἐψηλάντου Κομνηνοῦ Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 646).

§

Εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας τῷ πρὸς τὴν Πόλιν ὁδοιποροῦντι κεῖται τὸ χωρίον Ἀ·Γ·ΠΑΣ, τούτου δὲ τὸ ὄνομα ἐγένωσκον οἱ κωνσταντινοπολίται παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος Ἅγιοι Πάντες. Πρὸ ἐξήντα πέντε ἐτῶν εἶδον κεφαλὴν ἀρχαιοτάτην, παριστῶσαν τὴν Μέδουσαν· εὐρέθη εἰς τὴν γῆν ἐν τινι ἀγγῷ, παρὰ τὸν Ἀἰπᾶν, δηλοῦσα συνοικισμὸν ἐκεῖ καὶ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ.

Εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀἰπᾶ, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Πάντων, ἐσώζοντο (πρὸ τοῦ 1900), φθειρόμενα παρ' ἡμέραν. Ἐξ γράμματα παλαιᾶς ἐπιγραφῆς, μέγεθος ἔχοντα 10 ἑκατοστῶν γαλλικοῦ μέτρου, ταῦτα

ΤΕ ΠΑΡΟ

λείψανα βεβαίως ἐπιταφίας ἐπιγραφῆς Χαίρε—τε παρο—δίται κλπ. Ἐξω δὲ τοῦ ναοῦ ἐσώζετο μικρὰ κινστέρνα ἡμιὑπόγειος, καὶ παρ' αὐτὴν εἶδος ἀγιάσματος, ἀνάμνησις θλιβερὰ ὑδραγωγείου παναρχαίου. Πρὸ αὐτοῦ ἀιέγγων ἡμίφθαρτον ἐπιτυμβίαν ἴσως ἐπιγραφὴν ἐπὶ μαρμάρου τεθραυσμένου ταύτην

PLEG HAD STI PΧI
 AH ED I EOSS STI PΧI O
 NESIR IVS MM·SECYN
 F C

§

Ἦλθομεν εἰς τὸ ΤΣΙΦΟΥΤ-ΜΠΟΥΡΓΑΖ—Ἰουδαϊκὸν-πύργον, ἢ ΓΡΥΠΕΣ, τὴν παμπάλαιαν ΔΡΥΠΙΑΝ. Κεῖται σχεδὸν ἐν μέσῳ τῶν χω-

ριδίων Ἀϊπᾶ καὶ Ἀβᾶσου, ἢ Ἀβᾶς-κιοῖ, εἶχον δὲ καὶ τὰ τρία, πρὸ ἐξήντα πέντε ἐτῶν, ὅτε τὸ πρῶτον μετέβην εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν (1870), περὶ τὰς 75 οἰκίας, ἀνὰ 25 σχεδὸν ἕκαστον (ἢ ὀλιγωτέρας). Ἀρχαιότερόν ἀναφέρεται ἡ Δρυπία.

Ἐπὶ ὄψιν λάβωμεν δύο λόγους τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὧν ὁ μὲν φέρει τὴν ἐπιγραφήν «Τῆς βασιλίδος μέσον νυκτῶν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν προσελθούσης, κἀκεῖθεν τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων ἀραμένης καὶ προπεψαμένης διὰ πάσης τῆς ἀγορᾶς ἕως Δρυπίας, τοῦ μαρτυρίου ἀπέχοντος ἐννέα σημεῖα τῆς πόλεως». Ἐλέχθη ἐν τῷ μαρτυρίῳ ἡ προσομιλία, παρουσίας αὐτῆς καὶ τῆς πόλεως πάσης, καὶ τῶν ἀρχόντων—ὁ δὲ ταύτην «Τῇ ἐπισύσῃ ἡμέρᾳ, παραγενομένου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ ἀποσιόλου καὶ μάρτυρος Θωμᾶ, τοῦ διακειμένου ἐν τῇ Δρυπία, καὶ πρὸ τῆς διαλέξεως ἀναχωρήσαντος, ἐλέχθη ἡ ὁμιλία μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐκείνου, πρὸς τὸ πλῆθος». Ἐκ τοῦ πρώτου τῶν δύο τοῦ Χρυσοστόμου λόγων τούτων ἀποδεικνύεται πως τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς Κωνσταντινίου πόλεως ἕως τῆς Δρυπίας ἀνάγνωτε· «Γυναῖκες ταμειούμεναι καὶ κηροῦ μαλακώτεραι πρὸς τοὺς ἰσχυροτάτους τῶν ἀνδρῶν ἡμιλλῶντο τῇ προθυμίᾳ, μῆκος ὁδοῦ τοσοῦτον βάδην ἀνύουσαι, οὐ γένοι μόνον, ἀλλὰ καὶ γεγηρακυῖαι». Τῆς δὲ προπομπῆς ιδέαν λαμβάνομεν ἀπὸ τῶν λόγων τούτων. «Οὕτως αἱ λαμπάδες αἱ διὰ τῆς νυκτός, αἱ πυκναὶ καὶ συνεχεῖς, μέχρι τοῦ μαρτυρίου τούτου διὰ παντὸς ἐκταθεῖσαι, πυρίνου ποταμοῦ φαντασίαν παρεῖχον τοῖς ὄρωσι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν νυκτί. Τῆς δὲ ἡμέρας φανείσης, ἕτεραι λαμπάδες πάλιν ἐφαίνοντο». Ταῦτα γίνονται ἐν ἀρχῇ τῆς Ε΄, εἰ οὐχὶ ἐν τέλει τῆς Δ΄ ἑκατονταετηρίδος (Πατρολογίας ἑλλην. τοῦ Migne, τόμου 66, στήλη 467, 469, 470, 473 κ. ἑξῆς).

Οὔνοι καὶ σλαῦοι, τῷ 559, ἐξημίωσαν τὴν Δρυπίαν, ἐξανδραποδίσαντες τοὺς κατοίκους αὐτῆς· ἐπῆλθον δὲ οἱ βάρβαροι μέχρι τῶν χωρίων τούτων, εὐρόντες ἔνεκα σεισμῶν καταπεπτωκότα μέρη τινὰ τοῦ Ἀναστασιακοῦ τείχους (Θεοφ. Α΄ σ. 360).

Μνεῖαν ὑπάρξεως ἐλλήνων κατοίκων κατὰ τὴν Η΄, ἢ τὴν Θ΄ ἕως ἑκατονταετηρίδα χορηγεῖ ἡμῖν τὸ θαυμασίον ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα, ὅπερ, ἀποπνέον ἐλληνισμόν ἀκραιφνῆ, παρατίθημι καὶ πάλιν ἐνταῦθα

*Σωφρονία τλήμων, παναώριος ἐνθάδε κείται,
Ἀδριανῶ γενέτη πένθος ἀναψαμένη.*

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τοῦ ἐπιγράμματος, ὁκτὼ κατέχοντος στίχους, ὅρα εἰς τὸ βιβλίον μου «Λίθους καὶ Κεράμια» σελ. 88, τῷ 1893 συμπληρωθέντι· τότε ὀλιγίστας εἰδήσεις εἶχον ἀθροίσει ἀπὸ συγγραφέων βυζαντινῶν·

ἢ δὲ τελευταία μνεῖα ἀναφέρεται εἰς τὴν βασιλείαν Ἀνδρονίκου

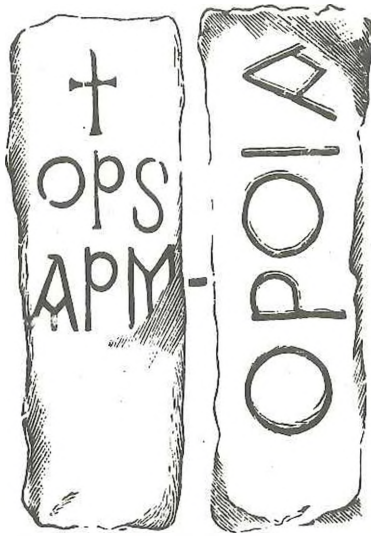
Παλαιολόγου, καὶ ταύτην ὀφείλομεν εἰς τὸν Παχυμέρη (τ. Β' σ. 279 καὶ 406). Κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, τῷ 1299, κατὰ φεβρουάριον, μετέβη εἰς τὴν Δρυπίαν ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος, ἵνα διαμείνῃ τινὰς ἡμέρας. Μετὰ σχεδὸν ἕξ ἔτη, τῇ 24 Ἰανουαρίου 1305, συνάντησις ἐγένετο τοῦ Ἀνδρονίκου μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ συμβασιλέως αὐτοῦ, εἰς τὴν Δρυπίαν.

Ἡ παλαιότερα τοῦ ναοῦ εἰκὼν φέρει χρόνον γραφῆς τὸ ἔτος 1798 (δεκεμβρίου 3), δηλοῖ δ' ὅτι «οἱ καπέλοι καὶ ἡ μουτζήδες Κουμκαποῦ» ἀφίερωσαν αὐτὴν εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον εἰς τῆς Γρῦπες. Ἄλλ' ὁ ναὸς ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμίου Προδρομοῦ, καὶ ἐπανηγύριζε τὴν 29 αὐγούστου. Καὶ ἐν τούτοις εὐρέθη, τῷ 1833, ἐπιγραφή, σωζομένη καὶ τῷ 1902, δηλοῦσα ὅτι

† ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς
τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀν-
φοκοδόμητο ἐκ βάθρων ἐπὶ τῆς
πατριαρχείας κυροῦ Παΐσιου
διὰ συνδρομῆς καὶ βοηθείας
τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων
χριστιανῶν ὧν μνησθῆναι Κύριος
ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Ἔ-
τος ΑΨΛ'. Ἰουλίου ιε'.

Ἐπειδὴ ὁμως ἐκκλησίαι τινὲς τῆς Κπόλεως ἀνφοκοδομήθησαν ἐν ἔτει 1730, ὑποθέτω μὴ ἡ ἐπιγραφή ἰδιάζηεῖς τὸν ἐν Ἀραμπατζῆ-μεηδὰν (ἐντὸς τῶν τειχῶν) ναὸν τῆς Θεοτόκου, λιπόντα τὸ ζῆν, ὡς φρονῶ, πρὸ τοῦ 1800. Συνήθως δὲ μετεκομίζοντο καὶ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ἐξ ἐτέρων μερῶν εἰς ἄλλα πλίνθοι καὶ πέτραι, καὶ ἐγγραφα μάρμαρα.

Ἐντὸς τῆς Δρυπίας εἶδον πρὸ ἐτῶν τεμάχιον μαρμάρου τετράπλευρον, δεικνύον τὰ ὄρια (ὄρους) χωρίου τινός, οὗ τὸ ὄνομα εἶχε πρῶτον γράμμα τὸ Α. Παραθέτω τὸ τεμάχιον

Ἐξω τοῦ ναοῦ ἐνετείχισαν ἀνάγλυφον παριστῶν ῥωμαῖον πολεμιστήν, φέρον κάτωθεν γραμμάτων καὶ λέξεων ἀνερμηνεύτων γραμμᾶς τινος, ὧν παρατίθεται ἔνταῦθα τὸ ὁμοίωμα

§

Ἄπο τῶν χωριδίων τούτων καταβαίνοντες πρὸς τοὺς παραλίους συν-
οικισμοὺς συναντῶμεν ἄλλο μικρὸν χωρίον, οὗ τὸ ὄνομα ἀναφέρει Θεο-
φάνης ὁ χρονογράφος (Α', 360)· τὸ χωρίδιον ἐλέγετο τότε, καθὼς καὶ σή-
μερον —*ἐὰν ὑπάρχη*— ΝΥΜΦΑΙ, *Νύφες* κοινῶς. Τῷ 559 ὁ πληθυσμὸς
αὐτοῦ ἐξηνδραποδίσθη ὑπὸ τῶν οὖνων καὶ σλαύων, ἀλλ' εἶχε πάντοτε
καθῶς καὶ πάντα τὰ θρακικὰ πολίσματα, πληθυσμὸν, ὑφιστάμενον τὰς ἐπη-
ρείας ἀνθρωπίνων κακουργιῶν καὶ φυσικῶν ἀτυχημάτων.

Πρὸ ἐξήντα ἐτῶν ἀνευρέθησαν λείψανα βυζαντινοῦ μεγάλου ναοῦ,
ἐπὶ δέ τιнос ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ μαρμάρων εἶδον μονόγραμμα στοιχείων τριῶν
ΤΡΥ, σημαῖνον βεβαίως Τρύφωνος ἀγίου ναόν. Εὐρέθη δὲ καὶ μάρμαρον
ἐν τῷ ναῷ, φέρον ἀνάγλυφον μέγαν ἐντὸς κύκλου σταυρὸν, καὶ περὶ αὐ-
τοῦ, ἐντὸς τεσσάρων μικρῶν κύκλων ἐν μονογράμμασι τὰς λέξεις Κύριε—
βοήθει—τῆς δούλης σου—Μαρίας· αὕτη δ' ἦν ἡ κτιτόρισα τοῦ ναοῦ, ζή-
σασα μετὰ τὴν Η' Ἰσως ἑκατονταετηρίδα. Πανομοιότυπον τῶν μονογραμ-
μάτων παρέθηκα ἐν 136 σελίδι τοῦ «Βυζαντινοῦ Ἑορτολογίου» μου, ὅπευ
ἔρριψα τὴν ὑπόνοιαν μήπως ἢ τὸ χωρίον αἱ *Μεγάλαι Νύμφαι* τοῦ Συνα-
ξαριστοῦ·

οὗτος εἰς τὴν 24 ἰουλίου, μνήμην ἀναγράφων Χρηστίνης μάρτυρος,
παρασημειοῦ· «ἡ σύναξις ἐν τῷ ἀγιωτάτῳ αὐτῆς μαρτυρίῳ, τῷ ὄντι ἐν τῷ
νέῳ παλατίῳ, καὶ ἐν Νύμφαις ταῖς Μεγάλαις» κτλ. Ἄτυχῶς τὸ χωρίον
Νύμφας ὁ Θεοφάνης γράφει χωρὶς ἐτέρου τινὸς ὀνόματος.

§

Ἄπο Νυμφῶν δρόμος ἀναμέσον ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων φέρει εἰς τὸ
Μαυροχώριον, τὴν παρὰ βυζαντινοῖς ΑΦΑΜΕΙΑΝ, ὡς αὐτὴν γράφει
Νικήτας ὁ Χωνιάτης· ἀλλ' ὁ ἐν ἀρχῇ τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσας
Εὐθυμίου τοῦ πατριάρχου βιογράφος ΑΠΑΜΕΙΑΝ γράφει (Vita Euthymii
ἐπιμελεία De Boor, ἐν Βερολίῳ, 1888, σ. 1)*. Παρὰ Καντακουζηνῶ ἀνα-
φέρεται ὅτι εἶχε παλάτιον ἢ Ἀπάμεια.. Ἦτο δὲ τετειχισμένη ἐπιμελῶς
ὑπὸ τῶν φράγκων κατακτητῶν τῆς Κωνσταντινοπόλεως· μετὰ τὸ 1261
φαίνεται ὅτι τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς ὑπέστησαν φθορὰς, ὁ δὲ Καντακουζην-
νός, αὐτὸς ἐτείχισεν ὀχυρώσας τὴν Ἀπάμειαν, τῷ 1345 (Παχυμέρης Α')

* τὴν βιογραφίαν ταύτην, πολύτιμον ἱστορικὸν μνημεῖον, ἀνεῦρεν ὁ ἀείμνηστος
φίλος μου G. Hirschfeld ὁ ἑλληνιστής.

σ. 110. Κχντακ. Β', σ. 518). Ἐκτοτε οὐδεμίαν μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κπόλεως μαρτυρίαν γινώσκω.

Ἡ στήλη τοῦ Αἰθερίου, κατὰ τύχην εἰς ἐμὲ γενομένη γνωστὴ, ἀναφέρει οἰκοδομὰς καὶ κτήματα, οὐχὶ δὲ Ἀπάμειαν ἔχει δὲ οὕτω, διὰ κεφαλαιωδῶν γραμμάτων

† Ὅροι διορίζον
τες τὰ δίκαια τοῦ
Ὅρφανοτροφίου,
καὶ Αἰθερίου τοῦ
ἐνδοξοῦ κουράτορ
τῶν ἐμφυτευθέν
των αὐτῶν τόπων †

Ἡ ὑπόθεσις ἀνατρέχει εἰς τὸ μέσον τῆς ΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ. Οἱ «Λίθοι καὶ Κεράμια» (σ. ρξστ') σημειοῦσιν ὅτι ὁ Αἰθέριος ἦτο συγκλητικὸς, ἦτο καὶ κουράτορ (κεχαγλὰς τουρκιστι) τῆς Ἀντιόχου οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ταραχὰς ὑπενεργῶν κατὰ τῶν καθεστῶτων, τῶ 566 ἢ 567, ἀποδειχθεὶς συνωμοτῶν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου Β', κατεδικάσθη εἰς θάνατον*.

Τοῦ ἀναφερομένου Ὅρφανοτροφείου ἀκαθόριστος μένει εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἢ τοποθεσία· ἀλλὰ τὸ ἔγγραφον μάρμαρον εὐρέθη εἰς τὸν κῆπον Ζαχαριάδου κατὰ τινὰς ἐσκαφὰς χωμάτων, ὁ δὲ κῆπος ἀπέχει τῆς Ἀπαμείας (Μακροχωρίου) σχεδὸν τέταρτον ὥρας διὰ τὸν πεζῆ μεταβαίνοντα ἀπὸ Ἀπαμείας εἰς Ἅγιον Στέφανον. Ἐκεῖτο πρὸ χιλίων ἐτῶν τὸ Μακροχώριον ἔκει, ὅπου σήμερον; Ἐν μέσῳ τῆς κωμοπόλεως, πρὸ τῆς οἰκίας Ἰωάννου Βόλτου, ἐδεικνύοντο λείψανα τῶν τοίχων τοῦ μεγάλου καὶ περιωνύμου ναοῦ τοῦ Ἐβδόμου. Ὁ τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» συγγραφεὺς Σκαρλάτος Δ. Βυζάντιος φαίνεται πως ὠθῶν τὴν Ἀπάμειαν πρὸς τὰ μέρη τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὑφάσματοποιείου (Μπισμαῖ-χανὲ), φη κατηκολούθησε καὶ ὁ Μηλιαράκης (Ἱστορία τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας καὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, σ. 558. Εἰς τὸ βιβλίον καὶ τινες ἀνακρίβειαι δυνατὸν ἵνα εὐρεθῶσι· τὸ Ῥήγιον ὀνομάζει κωμόπολιν (σ. 590), ἀγνοῶν ὅτι εἶχεν 20 οἰκίας, καὶ γράφει Κλουτσοῦκ-Ἰκμετζέ). Ἐνώπιον ἀποριῶν καὶ διαστροφῶν ὁ γράφων τὰ παρόντα σημειοῖ ὅτι τὰ ἔρεπια τοῦ φρουρίου τῆς Ἀπαμείας παρατηροῦνται ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως ταύτης.

* ἐν Λίθοις καὶ Κεραμίσι ἀναφέρονται αἱ παραπομπαι, εἰς Μαλαλάν, Εὐάγριον, Εὐστράτιον, Θεοφάνη, Σιμοκάτην, καὶ Κεδρηνόν.

§

Μεταξὺ τῆς Ἀπαμείας καὶ τῶν Γαλαταρίων κείται τὸ μέγα χωρίον ΑΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ. Εἰς αὐτὸν ἀπέβησαν οἱ κατακτηταὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν σταυροφόροι τῇ 23 ἰουνίου 1203, ὅτε ἡγουμενεῖον, ἢ, τὸ καθ' ἡμᾶς, πρωτοπαπαδίκιον (abbaye) ὀνομάζει εἰς τὴν Κουγκέσταν αὐτοῦ ὁ Ville Hardouin. Ἐπὶ τάφου τινὸς Γεωργίου υἱοῦ Ἰωσήφ καὶ Μαρίας ἐπιγραφὴ τοῦ 1686 κατ' οὐδὲν προάγει τὰς ἡμετέρας ἐρεῦνας· ἤδη γινώσκομεν ὅτι Παρθένιος Δ' ὁ Μογιάλος (Χουμχούμης) σὺν τῇ συνόδῳ αὐτοῦ, κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1669, ὀνομάζει χωρίον τὸν Ἅγιον Στέφανον, ἀποσπῶν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς διοικήσεως τοῦ μητροπολίτου Δέρκων καὶ ὑποτάσσων τῇ κηδεμονίᾳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κπόλεως. Ὑποθέτω ὅτι παρεθέριζον ἐν Ἀγίῳ-Στεφάνῳ καὶ τότε λογάδες τοῦ Γένους καὶ ἐπιφανεῖς δοθόδοξοι. Ἐν ἀρχῇ τῆς ΙΗ', εἰ οὐχὶ ἐν τέλει τῇ ΙΖ', εἶχεν ἰδιόκτητον ἐν Ἀγίῳ-Στεφάνῳ μέγαρον ὁ δυστυχὴς ἡγεμὼν Βλαχίας Κωνσταντίνος Μπασαράμπας Μπραγκοβάνος (Ὑψηλάντου Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν· σ. 294 καὶ 296).

§

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, καὶ ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ Ἑπταπυργίου, ἔξωθεν τῶν θρακῶν, ἢ χερσαίων τειχῶν, ἀνερχόμενοι, ἀλλ' οὐδαμοῦ παραμένοντες, φθάνομεν εἰς τὴν πύλην Ἀδριανοπόλεως, ἢ Μυριάνδρου, καὶ κατὰ τὸν Α. Mordtmann τὸν ἰατρόν, Χαρισίου πύλην. Ἐξ αὐτῆς ἐξηρχόμεθα πρὸς τὰ μικρὰ χωρία, περὶ ὧν ἔγραψα ἄνω. Ὁ εἰς καὶ μόνος δρόμος, ἔξω τῆς πύλης, διχαζόμενος εὐθὺς ὀδηγεῖ διὰ μὲν τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος εἰς τὸ χωρίον ΛΙΤΡΑΣ (Λύτρας ;), διὰ δὲ τοῦ δεξιοῦ εἰς ΤΟΠΤΣΗΛΑΡ. Εἰς αὐτὸ φθάνομεν πεζῇ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, εἰς τὰς Λίτρας μετὰ μίαν ὥραν καὶ ἐν τέταρτον.

Ἐν Λίτραις οὐδεμίαν οὐδ' ἐπὶ πέτρας εὔρον μαρτυρίαν, οὐδ' ἐπὶ χά-
του, φωτίζουσαν ἡμᾶς περὶ τοῦ παρελθόντος αὐτῶν. Παράδοσις ὑπῆρχε
παρὰ τοῖς παλαιοῖς κωνσταντινοπολίταις, ὅτι αἱ Λίτραι συνωκίσθησαν
ὑπὸ ἀθιγγάνων, προσελθόντων εἰς τὸν χριστιανισμόν καὶ βαθμηδὸν ἐξε-
λημισθέντων· πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως μετώκουν κατὰ τὸ θέρος
εἰς τὸ χωρίον, ὡς εὐάερον· ἀλλ' ἦτο τὸ ταλαίπωρον ξηρόν, ἀνικμον, ἔστε-
ρημένον ὕδατος ἐπαρκοῦς. Ἀπ' αὐτοῦ ἀπείχον ἀνά ἡμίσειαν ὥραν τὸ μὲν
τοῦ δὲ τὰ χωρία, περὶ ὧν ἔγραψα ἄνω.

Ὁ δεξιὸς τοῦ διχαζομένου δρόμου βραχίων ἄγει ἡμᾶς εἰς *Τοπτηλάρ*
= *Πυροβολητάς*. Πρὸ τοῦ 1860 ἐπὶ σειρὰν μακρὰν ἔτων, εἶχεν ἡ τοπο-
θεσία αὕτη πολλοὺς—περὶ ταὺς δεκαπέντε—ἀνεμομύλους, ἰδιοκτησίας ἑλ-

λήνων, διαμενοντων ἢ εἰς τὰ ἔκει πανδοχεῖα, ἢ εἰς τὴν ἐντὸς τῆς Μυριάνδρου πύλης (Ἐὐῖρνε-καποῦ) συνοικίαν, τὴν ἔχουσαν ναὸν ἀγίου Γεωργίου. Ὁ ἱατρὸς Mordtmann εἰς τι μέρος τοῦ λαμπροῦ συγγράμματος αὐτοῦ Esquisse topographique de Constantinople ὑποθέτει—δῆλα δὴ γράφει μετ' ἐνδοιασμοῦ, μήπως ὦσιν αἱ Λίτραι αἱ παλαιαὶ παρὰ βυζαντινοῖς ΑΡΕΤΑΙ. Τὸν τόπον τῶν Ἀρετῶν κατέχει τὸ Τοπτηλάρ. Ὁ λαμβάνων ὑπὸ σπουδὴν τὴν Ἄνναν Κομνηνὴν εὐρίσκει τὴν περιγραφὴν ταύτην τοῦ λόφου τῶν Ἀρετῶν, ὅτι «ὑπερκείμενος μὲν τῆς πεδιάδος, καὶ τοῖς κάτωθεν ἰσταμένοις καὶ πρὸς τοῦτον ὀρῶσιν εἰς λοφιὰν ἀνατεινόμενος, καὶ τὴν ἐτέραν μὲν πλευρὰν πρὸς θάλασσαν ἀπονεύων, κατὰ δὲ τὴν ἐτέραν πρὸς τὸ Βυζάντιον, ταῖς δὲ γε λοιπαῖς δύο πρὸς ἄρκτον καὶ δύσιν παντὶ ἀνέμῳ καταπνεόμενος, διειδὲς ὕδωρ καὶ πότιμον ἔχων ῥέον ἀεὶ, φυτῶν δὲ καὶ δένδρων παντάπασιν ἀμοιρῶν» (Ἄννα· Α' σ. 117). Ὁ μεταβὰς εἰς ἐπίσκεψιν τῶν Λιτρῶν, κατέμαθε βεβαίως ὅτι τὸ χωρίον διακρίνεται ἐπὶ λειψυδρία, θάλασσα δὲ ἀόρατος ἔξ αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ Τοπτηλάρ βλέπει τις θάλασσαν, τὸν ποταμὸν Κύδρην (Σιλιχτάρ). Εἰς τὸν λόφον τῶν Ἀρετῶν ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ὁ Διογένης, μεταξὺ τῶν 1068-70, ᾠκοδόμησεν εὐπρεπὲς ἀνάκτορον, εἰς αὐτὸ δὲ κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1081 διέμειναν οἱ Κομνηνοὶ, πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς Κπόλεως ἐτοιμασθέντες. Τεμάχια πλίνθων ἐγγράφων εἶδον πολλὰ, καὶ μαρμάρων μετὰ σταυρῶν, καὶ τόξα καὶ παραστάτας παραθύρων. Ἦσαν πάντα μάρτυρες σιγηλοὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἀνακτόρου, καὶ ναοῦ. Οὐδὲν τοιοῦτον εὔρομεν ἐν Λίτραις.

§

Ἀπὸ τῶν Ἀρετῶν καταβαίνει τις εὐκόλως ἐντὸς ὥρας τὸ πολὺ, εἰς τὸ ΚΙΟΤΣΟΥΚ—ΚΙΟΪ, δῆλα δὴ *Μικρὸν χωρίον*, ὡς ἀνεὶ τὰ λοιπὰ, ἅτινα ἐπεσκέφθημεν, ἦσαν μεγάλα. Εὐρον οἰκίας 25 καὶ εἰς αὐτὸ, καὶ μέγαρόν τι εὐρύχωρον, κτισθὲν πρὸ τοῦ 1870 ὑπὸ τοῦ ἡπειρώτου τραπεζίτου Χρηστάκη Ζωγράφου, εὐεργετήσαντος καὶ τὸν ναὸν τοῦ χωρίου, καὶ τὴν μικρὰν αὐτοῦ σχολήν.

Ὁ ναὸς ἀριθμεῖ τελευταίαν οἰκοδομήν τὴν τοῦ 1835, ἀλλὰ καὶ τῆς προγενεστέρας ἐσώζετο τῷ 1891 μνημεῖον ἢ ἐξῆς ἐπιγραφῆ

† Ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς ἀνε-
καινίσθη δι' ἀναλωμάτων τῶν εὐ-
σεβῶν χριστιανῶν, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιε-
ρωτάτου κυρ Σαμουήλ ἔτος αψνθ', μαρτίῳ ἡ·
Π: Β: ΚΦ: Π: ΓΚ: Γ: Χ: ΕΠ:

Οὐδὲν εἶδον ἐν τῷ ναῷ μνημεῖον παλαιὸν χριστιανικῆς τέχνης· αἱ παλαιότεραι εἰκόνες ἐγράφησαν, τινὲς μὲν μικρῶ μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκα-

τονταετηρίδος, ἄλλαι περὶ τὰ 1805—6, καὶ τῷ 1835. Τὸ ἀντιμίνσιον ἦτον ἐκ τῶν λεγομένων ἀγιοταφτικῶν : Ἀβραμίου Ἱεροσολύμων. Ἡ ἱερατικὴ ζώνη (λειτουργικὴ) ἔφερε κεντητὸν, μόλις διακρινόμενον, τὸ ἔτος 1819.

Εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου δεκάλεπτον ἐγίνοντο ἀνασκαφαὶ ἀπὸ τοῦ 1888—1892, νομίζω ὑπὸ ἰδιωτῶν. Ἡμισυ μέτρον μόλις ὑπὸ τὴν γῆν εὐρέθη ψηφοθέτημα, οὗ τὸ μῆκος ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβριαν 4 καὶ 90 γαλλικοῦ μέτρον. Μεσημβρινώτερον τοῦ μέρους τούτου, παλαιότερα τις ἐκσκαφὴ γενομένη ἀπεκάλυψεν, εἰς βάθος σχεδὸν δύο μέτρων, λείψανον τοίχου πλάτος ἔχοντος 90 ἑκατοστῶν, καὶ στηλοβάτην τέχνης ἔλεεινῆς.

§

Εἰς πάντα τὰ μέρη ταῦτα μετέβην πολλάκις—ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1902, καὶ ἐνῶ τῶν ἐλληνικῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων ἡ καθόλου σύστασις ἠλαττοῦτο μαραιομένη, τῶν τουρκικῶν ἀνέθαλλε πληθυνομένη. Τὸ ἔλεεινὸν τουρκικὸν χωρίον Βίδος (προφέρεται Vidoss) ἴσως ἔμεινε πτωχικόν, οἷον εἶδον πρὸ 65 ἐτῶν ἄλλὰ τὸ Τοπισηλὰρ καὶ τὸ ἡμίσειαν ὄραν ἐνδότερον Μποσνά-κιοῖ (χωρίων τῶν ἐκ Βοσνίας) ἀνεπτύχθησαν μέχρι τοῦ 1908 εἰς συστάδας, οὕτως εἰπεῖν, ἑυμόρφων μικρῶν ἐπαύλεων. Ἦτο δυνατόν ν' ἀναπτυχθῶσι καὶ τὰ ἐλληνικὰ χωρία, ἀλλ' ἦσαν οἱ διοικοῦντες αὐτὰ παναθλιώτατοι. Μέχρι τοῦ 1885, ὅτε κατεστράφησαν κατὰ τὸ ἡμισυ ἐκ πυρκαϊᾶς, αἱ Λίτραι εἰσέπραττον κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ καπηλείου αὐτῶν, κτήματος τοῦ ναοῦ (ἁγίου Γεωργίου), λίρας χρυσᾶς τουρκικᾶς 400, ὑπὲρ τὰς 9,000 φράγκων χρυσῶν. Ἐξωδεύοντο δὲ, καθὼς ἔμαθον, πρὸς συντήρησιν τοῦ ναοῦ 15—20. Εἰς τὸν μισθὸν τοῦ διδασκάλου 48, κανδηλάπτου 12, καὶ ἴσως ἐλάμβανε καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου—ἴσως 20, ἐν ὄλφ 100. Καὶ ἐν τούτοις τῷ 1888 παρετήρησα εἰς τὸ ἱερατικὸν φαινόλιον ὀπὴν εὐμεγέθη, προελθοῦσαν ἐξ ἄνθρακος ἀνημμένου. Ἐξ ἐνὸς τελετουργικοῦ βιβλίου—νομίζω Παρακλητικῆς—ἔλειπον 4 σελίδες, καὶ οὐδὲ ἐσκέφθησαν νὰ μεταγράψωσιν αὐτὰς ἐξ ἄλλου βιβλίου. Ἦκουσα δὲ, ἐρωτήσας περὶ τῶν περισσευμάτων, ὅτι δίδονται εἰς τούρκους ἀνακριτὰς ὁπόταν *συμβαίνει νὰ μαχαιρωθῶσιν, ἢ νὰ δαρθοῦν κατόπιν μέθης, ἢ ἐάν ποτε πέριξ τῶν Λιτρῶν εὐρέθῃ τις πληγωμένος*. δῆλα δὴ κατέβαλλε τὸ τοῦ ναοῦ ταμεῖον τὰ χρηματικὰ πρόστιμα μεθυσμένων, ἀτασθάλων καὶ τρελλῶν λιτρηνῶν. Εἶχον δ' αἱ Λίτραι 110—115 οἰκογενείας· ὁ Σαφρὰς περὶ τὰς 70—ὁ Καλφὰς 160, ἢ καθ' ἑτέραν (ἰδιωτικὴν πάντοτε) πληροφορίαν 200. Ἄλλ' ἐκ τῶν 200, ἢ τῶν 160 τούτων τὸ μὲν ἐν τέταρτον ἔμαθον τῷ 1887 ὄντας στείρους, τὸ δὲ τέταρτον χήρους. Καὶ Καλφὰς καὶ Σαφρὰς εἶχον ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἕκαστος κτημάτων (δύο παντοιοπωλείων καὶ ἐνὸς κουρείου) λίρας τουρκικᾶς 200 χρυσᾶς ἑτησίως· ἐξώδευε δὲ ἑκάτερα τῶν ἐλληνικῶν

τούτων κοινοτήτων εἰς ἐπιμίσητον ἱερέως, εἰς μισθὸν διδασκάλου, εἰς μισθὸν κανδηλάπτου ὅσα καὶ αἱ Λίτραι. Σημειωτέον ὅτι συνήθως ὁ διδάσκαλος ἦτο καὶ ἱεροψίλτης, ὡς ὁ κανδηλάπτης ἦτο παιδονόμος. Ἔμεινον δ' ὅτι τὰ ταμεῖα τῶν ναῶν ἐχορήγουν καὶ εἰς τὸν μικτάρην (ἢ σφραγιδοφύλακα;) τοῦ χωρίου μισθὸν ὀλίγον ἢ πολὺν: ὑποθέσατε λίρας 200 τὸ πολὺ κατ' ἔτος· αἱ λοιπαὶ ἐχάνοντο.

Ἐποβάλλοντες ἀπολογισμοὺς, κρατοῦντες ἢ ὄχι κατὰστικα ἀκριβῆ, ἢ ἡμιακριβῆ, προσόδων καὶ δαπανῶν πρόκριτοι καὶ κάτοικοι, καὶ πάροικοι, καὶ ἄποικοι ἐπετελοῦν τὸ πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὸ πρὸς τὴν ἐθνικότητα καθήκον, καθὼς ἀντελαμβάνοντο αὐτοῦ, *συζυμώνοντες τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν μετὰ τῆς κοινοτικῆς ὑποστάσεως.*

§

Τα ταλαίπωρα χωρία εἶδον ἡμέρας ἐπιφανεῖς: ἀναρρήσεις, ἐπισκέψεις μεταστάσιμα αὐτοκρατόρων, θριάμβους αὐτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ στρατηγῶν, αὐτοκρατειρῶν καὶ μοναρχῶν προσκυνήματα εἰς ναοὺς, οὓς ἐδόξασεν ἡ εὐγλωττία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ἀλλὰ καὶ πολὺ συνεχῶς, μάλιστα κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος εἶδον τὰς ἱερὰς πορείας εἰς τὰς «συνάξεις» ἱερῶν ναῶν καὶ μονῶν. Παραθέτω συνάξεων ψιλὴν ἀναγραφὴν.

ΣΥΝΑΞΕΙΣ ΕἰΣ ΧΩΡΟΥΣ ΘΡΑΚΩΟΥΣ

ἔξω τῆς Κωνσταντίνου πόλεως

Ἰανουαρίου 7, εἰς τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου εἰς τὸ Ἐβδομον καὶ εἰς τὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Λοφὰδ, ἔξω τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ (Τὸπ-καπού)—8, εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τῆς Πηγῆς—13, εἰς τὸν Ἁγιον Στρατόνικον εἰς τὸ Ῥήγιον—καὶ διὰ τὴν μνήμην ἐγκαινίων, εἰς τὸν ναὸν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ τῆς μονῆς τοῦ Βαθέως Ῥύακος, ἔξω τῶν τειχῶν—14, ἐπὶ μνήμῃ Στεφάνου κτίτορος τοῦ Χηνολάκκου, εἰς τὴν μονὴν ταύτην, ἔξω τῶν τειχῶν (Ἡ 14 κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Μ. Ἐκκλησίας παρὰ Δημητρεῦσκη)—23, ἐπὶ μνήμῃ Κλήμεντος, εἰς τὰ Εὐδοξίου (κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου ὑπερθεῖν τοῦ Μεγ. Ῥεύματος)—26, λιτὴ εἰς τὸν Κάμπον, ἄνω τοῦ Μακροχωρίου, ἐπὶ μνήμῃ σειсмоῦ τῆς 26 Ἰανουαρίου 449, ἢ 450.

Φεβρουαρίου 5, εἰς τὸν ναὸν Ἀγάθης μάρτυρος, ἄνω τοῦ Μακροχωρίου—17, ἐπὶ μνήμῃ Θεοδώρου Τήρωνος, εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βαθέως Ῥύακος, ἴσως εἰς τὸ Τσομπὰν-ἁγιασμασί τῆς σήμερον—καὶ εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ, παρὰ τὸ Κοσμίδιον (Ἐγιοῦπ).

Μαρτίου 6, εἰς τὸν ναὸν τῶν ἐν Ἀμορίφ 42 μαρτύρων ἐν τῷ παλατίφ τῶν Πηγῶν, ἢ Πηγῆς—11, ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ Ἐπιμάχου μάρτυρος, εἰς τὸν ναὸν ἁγίου Στρατονίκου, εἰς τὸ Δέκατον (Κιουτσούκ - Τσεκμετζέ).

Ἀπριλίου 11, ἐπὶ μνήμῃ μάρτυρος Ἀντίπα, αὐτόθι πάλιν.

Μαΐου 4, ἐπὶ μνήμῃ Προδίου, Ταράχου, Ἀνδρονίκου, εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, πλησίον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς—8, ἐπὶ μνήμῃ Ἰωάννου Θεολόγου, εἰς τὸ Ἑβδομον (πάλιν παρὰ τὸ Μακροχώριον)—10, ἐπὶ μνήμῃ Ἐπιμάχου καὶ Γορδιανοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Στρατόνικον, εἰς τὸ Δέκατον (εἰς Κιουτσουκ-Τσεκμετζέν πάλιν)—11, ἐπὶ μνήμῃ Μωκίου, οὐδέχομαι μονὴν ἐν Σαφραῖ (σελ. 12—13)—21, ἐπὶ μνήμῃ Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης, εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν παρὰ τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν—καὶ εἰς ἄλλον, ὃν ἔκτισε Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ἔξω τῶν τειχῶν.

Ἰουνίου 5, λιτὴ ἐν τῷ Κάμπῳ, εἰς τὸν ναὸν Βαβύλα μάρτυρος, ἔνεκεν ἀποτυχοῦσης πολιορκίας τῆς Κωνσταντινοπόλεως. Ὁ πατριάρχης ἔλειτούργει, ἢ εἰς τὴν Θεοτόκον τοῦ Φόρου, ἢ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Προδρόμου «τῷ ὄντι πλησίον τοῦ Ἑβδόμου» (παρὰ τῷ Δημητρεῦσκη ταῦτα)—14, ἐπὶ μνήμῃ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου, εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Πηγῆς—18, ἐπὶ μνήμῃ Λεοντίου μάρτυρος, εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ ἔξω τῆς πύλης τῆς Πηγῆς (Σηλύβρι-καποῦ σήμερον)—29, ἐπὶ μνήμῃ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐν Ῥηγίῳ.

Ἰουλίου 1, ἐπὶ μνήμῃ Βασιλείου, κτίτορος τοῦ Βαθέως Ῥύακος, εἰς τὴν μονὴν ταύτην—5, ἐπὶ μνήμῃ Στεφάνου μάρτυρος τοῦ εἰς τὸ Ῥήγιον Καλαβρίας—9, ἐπὶ μνήμῃ τῶν ἐγκαινίων τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, αὐτόθι—20, ἐπὶ μνήμῃ Ἡλιοῦ προφήτου εἰς τὸν ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Πηγῶν ναὸν αὐτοῦ—καὶ εἰς ἕτερον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βαθέως Ῥύακος—24, ἐπὶ μνήμῃ Χρηστίνης μάρτυρος ἐν Νύμφαις ταῖς Μεγάλαις—26, ἐπὶ τῇ μνήμῃ Συμεὼν ἀρχιμανδρίτου καὶ πρεσβυτέρου «ἐπέκεινα τοῦ Ἀνάπλου» (πολὺ ἄνω τοῦ Μεγ. Ῥεύματος), «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο ὁ πόλεμος εἰς Βουλγαρίαν, καὶ ὁ θάνατος Νικηφόρου τοῦ βασιλέως, καὶ ἄλλων πολλῶν, ἰνδικτιῶνος Δ', ἡμέρας ζ'» δηλαδὴ, 811, Ἰουλίου 26, ἡμέρα σαβᾶτω, —29, ἐπὶ τῇ μνήμῃ μάρτυρος Καλλινίκου, εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ «κάτω τῆς Ἰουστινιανοῦ γεφύρας» (ὑπὸ τὸ Χαλκαλὴ)—καὶ ἐπὶ μνήμῃ Θεοδότης μάρτυρος, εἰς τὸν ἐν τῷ Κάμπῳ ναὸν αὐτῆς—καὶ ἐπὶ τῇ μνήμῃ Βενιαμὶν καὶ Βηρίου, εἰς τὸν παρὰ τὸ παλάτιον τοῦ Ἑβδόμου ναὸν αὐτῶν (πᾶσαι παρὰ τὸ Μακροχώριον).

Αὐγούστου 1, ἐπὶ μνήμῃ Μίνη καὶ Μινέου μαρτύρων, εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, εἰς τὸ Ἑβδομον—2, ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ λειψάνου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος, εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐν τῷ Ζεύγματι (: ἔξω τῶν τειχῶν ;—ἴσως)—6, ἐπὶ μνήμῃ ἐγκαινίων ναοῦ ἁγίου Βικεντίου, εἰς τὸν Κάμπον—16, ἐπὶ τῇ μνήμῃ σεισμοῦ, εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου «Τὴν Νέαν Ἱερουσαλήμ» (ἔξω τῆς Χρυσῆς Πόρτης), ὅπου ἐλειτούργει ὁ πατριάρχης—καὶ εἰς τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν, διὰ ἐξαφάνισιν τοῦ ἁγιάσματος, καὶ πάλιν ἀνάδοσιν—19, ἐπὶ μνήμῃ Μαξίμου καὶ Διομήδους εἰς «Τὴν

Νεάν Ἱερουσαλήμ—καὶ εἰς τὸν Λευκὸν ποταμὸν (Λύκον βεβαίως τὸν ἔξωθεν ῥέοντα καὶ πληροῦντα ὕδατος τὴν τάφρον τοῦ τείχους)—20, ἐπὶ μνήμη Σαμουὴλ τοῦ προφήτου, εἰς τὸν παρὰ τὸ Ἐβδομον ναὸν αὐτοῦ.

Σεπτεμβρίου 2, ἐπὶ μνήμη ναοῦ ἁγ. Θεοδώρου, ἐν τῷ Ξεροσίρκῳ (ἔξω τοῦ τείχους, ἄνω τῶν Βλαχερνῶν)—καὶ ἐπὶ μνήμη Μάμαντος εἰς τὸν ναὸν, εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ, κατὰ τὴν Προποντίδα—3, ἐπὶ μνήμη Βασιλίσσης μάρτυρος, εἰς τὸν ναὸν τῆς Μαρίας, ἔξω τοῦ τείχους τῶν Βλαχερνῶν—4, ἐπὶ μνήμη Βαβύλα μάρτυρος εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ Κάμπῳ—καὶ εἰς δεῦτερον ναὸν παρὰ τὸ Ἐβδομον—7, ἐπὶ μνήμη Πέτρου τοῦ εὐλαβοῦς, δευτέρου ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Βαθέως Ῥύακος—καὶ ἐπὶ μνήμη Λουκᾶ, τρίτου ἡγουμένου, εἰς τὴν μονὴν ταύτην—18, ἐπὶ μνήμη ἁγίου Θεοδώρου (ναοῦ, ὡς φαίνεται) «πλησίον τῆς Ἰουστινιανοῦ γεφύρας»—20, ἐπὶ μνήμη Θαλλελαίου καὶ Ἀρτεμιδώρου, εἰς τὸ Κοσμίδιον—ἐπὶ ἀναμνήσει σεισμοῦ λιτῆ, εἰς τὸν Κάμπον—καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀγίῳ Ἰωάννῃ λειτουργίαν, ἐν τῷ Ἐβδόμῳ—27, Ἰγνατίου μνήμη τετάρτου ἡγουμένου μονῆς τοῦ Βαθέως Ῥύακος, εἰς τὴν μονὴν ταύτην.

Ὀκτωβρίου 6, ἐπὶ μνήμη Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου, εἰς τὸν ἐν Δρυπία ναὸν αὐτοῦ, πανήγυρις ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος—16, ἐπὶ μνήμη Λογγίνου, εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ «πλησίον τῆς Ἰουστινιανοῦ γεφύρας»—21, ἐπὶ μνήμη Ἰακώβου, οἰκονόμου Βαθέως Ῥύακος, εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ, ταύτην—29, ἐπὶ μνήμη Ἄννης (Εὐφημianoῦ ἐν μετονομασίᾳ), εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἀβραμιτῶν, ἔξω τῆς Χρυσῆς Πόρτης.

Νοεμβρίου 8, ἐπὶ μνήμη Μιχαὴλ ἀρχαγγέλου, εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βαθέως Ῥύακος—14, ἐπὶ μνήμη Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου, εἰς τὴν Νεάπολιν, ἄνω τοῦ Μεγ. Ῥεύματος.

Δεκεμβρίου 6, ἐπὶ τῇ μνήμῃ ἁγίου Νικολάου, εἰς τὴν μονὴν Μολυβωτοῦ, ἔξω τῆς Χρυσῆς Πύλης—9, ἐπὶ μνήμη Στεφάνου τοῦ ἐν τῷ Ἀγίῳ Ἀντίπῳ, εἰς τὸ Ῥήγιον, ἢ εἰς Ἅγιον Στέφανον—ἐπὶ μνήμη Συμεῶν τοῦ Στυλίτου, εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ, κειμένην ἄνω τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος—13, ἐπὶ τῇ μνήμῃ Εὐστρατίου, Εὐγενίου κλπ. εἰς τὸν ἐν τῇ Ζωοδόχῳ Πηγῇ ναὸν αὐτῶν—25, εἰς τὸν ναὸν τῆς μονῆς τοῦ Βαθέως Ῥύακος—27, ἐπὶ μνήμη Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος εἰς τὸ Ζεῦγμα (Ἅγ. Στέφανον; ἢ Ῥήγιον)—29, ἐπὶ μνήμη τῶν ἁγίων Νηπίων εἰς τὸ Ἐβδομον, ἐν ναῶ αὐτῶν.

Πρόςθεσις τῇ *Παρασκευῇ*, τῆς ἑβδομάδος του Πάσχα (μετὰ τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα) καὶ τῇ *Πέμπτῃ* τῆς Ἀναλήψεως ἐν τῷ ναῶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς—καὶ (μετὰ τὴν ΙΓ') πανήγυριν εἰς τὸν ναὸν τῆς *Ἀγίας Τριά-Θ ρ α κ ι κ ἂ Ζ'*.

δος τοῦ Περγίκωρη, κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν, ἔξω τῆς πύλης Μεβλεβιχανέ.

§

Εἶχον λοιπὸν ἐξήκοντα σχεδὸν ἀφορμὰς «οἱ τὰς εἰρωίας μεταδιώκοντες» κωνσταντινοπολίται ἵνα ἐξέροχωνται ἔξω τῶν τειχῶν «εἰς θρακώας χώρας». Ἴσως ἦσαν περισσότερα τὰ μέρη, εἰς ἃ μετέβαινον, ἀγνοοῦμεν δὲ εἰ ἔκειντο ταῦτα ἔξω τῆς Πόλεως. Ἰπτόχηνα, λόγου χάριν, Κεντουκέλλαι, Κατησία, Πτελοῦδιον, Ἀμβλυώπου, Λόγγοι, Πέτρα, Πίσσα, Μαρριαναι, Πετρογέφυρα, Λυμπιδαρίου καὶ τὰ παρόμοια. Συχνότερας εἶχον τὰς ἐπισκέψεις τὸ Ἐβδομον, καὶ ἡ μονὴ τοῦ Βαθέως Ῥύακος, οἱ δὲ εὐλαβεῖς μετέβαινον, ὡς ἡ Ἄννα Κομνηνὴ μαρτυρεῖ, κατὰ κυριακὴν, διημερεύοντες καὶ διανυκτερεύοντες ἐν αὐτῇ.

Δυστυχῶς, τὰ «μετασιτάσιμα» καὶ τὰ «προσκυήματα» ταῦτα πολλὰς ὑφίσταντο ἀναστολὰς καὶ διακοπὰς, ἔνεκα λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, ἐπιδρομῆς ἐχθρῶν, ἐμφυλίων πολέμων, πάντων δῆλα δὴ τῶν δεινῶν, δι' ἃ πρὸς Θεὸν εὐχόμεθα ἵνα ἀποτρέψῃ ἀφ' ἡμῶν αὐτὰ μείαν δὲ συντομοτάτην αὐτῶν ἔγραψα καὶ εἰς τὰ «Λίθους καὶ Κεράμια» καὶ εἰς τὸ «Ἀνατολικὸν Ἡμερολόγιον» Κ. Βακαλοπούλου τοῦ 1896.

§

Ὅτε, τῇ 14 Σεπτεμβρίου 885, ἀπέθαιεν ἐν τινι θρακικῷ χωρίῳ, λεγομένῳ Σκότουμον, ἡ εὐσεβῆς αυτοκράτειρα Πλακίλλα, σύζυγος Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, Γρηγόριος ὁ Νύσσης παρέσχεν εἰκόνα Θράκης πασχούσης, ἐν ὀλίγοις στίχοις (Migne Πατρ. τ. 46, στ. 884), καὶ τὰ λόγια ταῦτα παρατίθενται ἐνταῦθα ἐπίλογος ἐπίκαιρος. «*ὦ Θράκη, τὸ φευκτὸν ὄνομα! ὦ δυστυχὲς χωρίον ἔθνος ἐκ συμφορῶν γνωριζόμενον! ὦ πρότερον μὲν πολεμίῳ πυρὶ ταῖς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομαῖς δρωθεῖσα, νῦν δὲ τὸ κεφάλαιον τῆς κοινῆς συμφορᾶς ἐν ἑαυτῇ δεξαμένη*».

Ἀθήναι, ἰουλίῳ τοῦ 1935

ΣΗΜ. Τέσσαρας ἐπιταφίους ἐπιγραφὰς ἐκ τοῦ νεκροταφείου τῆς Ἀφαμείας, ἀνευρεθείσας τῷ 1893, βυζαντινάς, ἐξέδωκα ἐν «Βυζαντινῷ Ἐορτολογίῳ» (σ. 101-102). Ἀπεικόνισμα τῶν λειψάνων τοῦ βυζαντ. φρονιρίου τῆς Ἀφαμείας ἔγραψεν ὁ μακαρὶτης ἀρχιτέκτων Πάτροκλος Καμπανάκης, ὁ καὶ τὰς διαστάσεις αὐτοῦ σημειώσας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΣΧΑΛΗ

ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΕΩΡΙΟΥ, ΑΝΔΡΙΟΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Παρθένιος. — Ναθαναήλ. — Σεραφείμ. — Διονύσιος.

Ἐκ παραδόσεως γνωρίζομεν, ὅτι ἐπὶ διακόσια περίπου ἔτη οἱ ἱεράρχαι τῆς Μητροπόλεως Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου, οἵτινες ἐφημίζοντο *ὑπέρτιμοι καὶ ἔξαρχοι Θράκης Δυτικῆς*, ἦσαν Ἄνδριοι τὴν πατρίδα. Ἐκ τούτων εἶνε γνωστοὶ εἰς ἡμᾶς οἱ ἑξῆς.

Παρθένιος

Ἦκμασε τελευτῶντος τοῦ ΙΖ' καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Ὑψηλοῦ ἢ τῶν παρακειμένων Στραπουργιῶν, ἀλλὰ τὸ οικογενειακόν του ἐπώνυμον δὲν εἶνε γνωστόν.

Καὶ πότε μὲν ἀκριβῶς ἀνῆλθε τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Ξάνθης ὁ Παρθένιος ἀδηλον, γνωρίζομεν δὲ μόνον ὅτι ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὑπέργηρος τῷ 1742. Τοῦλάχιστον κατὰ μάρτιον τοῦ ἔτους τούτου ἀντ' αὐτοῦ ἀποθανόντος ἐξελέγη μητροπολίτης Ξάνθης ὁ πανιερώτατος πρῶην Φιλιππουπόλεως Μητροφάνης.

Λέγεται ὅτι ὁ Παρθένιος ἀρχιεράτευσε ἐν Ξάνθῃ ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη, καταλιπὼν μνήμην σοῦ καὶ θαυματουργοῦ. Πάμπολλα εἶνε τὰ ὑπ' αὐτοῦ τελεσθέντα θαύματα κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν παλαιῶν κατοίκων τῆς Ξάνθης, ἐξ ὧν αἱ θρυλλικαὶ παραδόσεις, κατὰ τὰς βεβαιώσεις τοῦ ἐκ τῶν διαδόχων του μητροπολίτου Διονυσίου, διέσωσαν τὰ ἑξῆς τρία.

Περιοδεύων ποτὲ εἰσῆλθεν ἐντὸς ἀλιευτικῆς πλοιαρίου διὰ νὰ περάσῃ τὸν Στρυμῶνα· ἰδὼν δὲ εἰς τὴν βάρκαν ἐκλεκτὰ ψάρια, τζιρόνια λεγόμενα, ἐζήτησε ν' ἀγοράσῃ ὀλίγα· ἐπειδὴ δὲ οἱ ψαράδες, πού δὲν ἐγνώριζον ὅτι ἦτο ἀρχιερεὺς, τῷ ἀπεκρίθησαν μὲ ἀυθάδειαν ὅτι τὰ ψάρια τὰ ἔχουν διὰ τὸν ἑαυτὸν των καὶ δὲν τοὺς περισσεύουν γιὰ πούλημα, ὁ Παρθένιος ἠυχήθη οὐδέποτε εἰς τὸ ἑξῆς τὸ περιζήτητον τοῦτο εἶδος τῶν ψαριῶν νὰ ἔρχηται μέχρι τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ νὰ ἀποστραφῇ εἰς ἄλλο, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμῶνος, ὅπου τὸ ψάρευμα δὲν εἶνε

τόσον εύκολον. Ἐκτοτε πράγματι μέχρι σήμερον τὰ τζιρόνια δὲν ἀγρεύονται πλέον παρὰ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Παρθενίου ὀρισθὲν μέρος. Ἄλλοτε ποτε ἐπορεύθη εἰς τὸ χωρίον Τζατζάκι, ἔνθα ὑπῆρχε λίμνη καὶ ἐν αὐτῇ πλῆθος βατράχων ποῦ μὲ τὰς φωνάς των δὲν ἄφηναν τὸν Παρθένιον νὰ προσευχηθῆ διὸ οὗτος φορέσας ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον ἐπετίμησεν αὐτούς. Ἐκτοτε ἡ λίμνη ἐξηράνθη καὶ ἐξέλιπον οἱ βάτραχοι, τὰ σημεῖα δὲ τῆς λίμνης φαίνονται μέχρι σήμερον. Εἰς παλαιότερους χρόνους τὰ γνωστὰ κορακοειδῆ πτηνὰ κάργες δὲν ἄφηναν εἰς τὰ σπήτια τῆς Ξάνθης οὔτε σαποῦνι, οὔτε πανί, ἀλλὰ τὰ μὲν πανικὰ καὶ τὰ μικρὰ ἐνδύματα ἔσεραν εἰς τὰς ἐπὶ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν κατασκευαζομένας φωλεάς των, τοὺς δὲ σάπωνας ἔτρωγον. Καὶ πολύτιμα δὲ ἀκόμη κοσμήματα ἔκλεπτον καὶ μετέφερον εἰς τὰς φωλεάς των, ὅταν εἰσερχόμενα εἰς τὰς οἰκίας τὰ εὗρισκον ἀφύλακτα. Ἔισι ἐδημιουργοῦντο πολλάκις ἐπεισόδια δυσάρεστα μεταξὺ τῶν ἐνοίκων ἐξ ἀγνοίας τοῦ κλέπτου. Προσευχηθεὶς ὁ Παρθένιος ἐπετίμησεν αὐτὰ, ἔκτοτε δὲ ἐξακολουθοῦν μὲν νὰ περιφέρονται τὰ πτηνὰ αὐτὰ ἱπτάμενα κατὰ σμήνη εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν οἰκίαν εἰσέρχονται πλέον.

Περὶ τοῦ Παρθενίου γράφομεν ἀλλαχοῦ ἐκτενέστερον

Ναθαναήλ

Ὁ μητροπολίτης Ξάνθης Ναθαναήλ ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Μαΐνητες τῆς Ἄνδρου. Τὸ οἰκογενειακόν του ἐπώνυμον ἦτο Φοῦντος ¹⁾). Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς του δὲν εἶναι γνωστὸν. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἐξελέγη μητροπολίτης Ξάνθης τῷ 1781 ²⁾), παρέμεινε δὲ ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1806 ὅτε τὴν 29 Αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου, ἦτοι μετὰ εἰκοσιπενταετίαν, ὑπέβαλενεὶς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ὀβίαστον, ἐνυπόγραφόν τε καὶ ἐνσφράγιστον, περιέχουσαν τὰς εὐλόγους αἰτίας, δῆλον ὅτι τὸ δεινὸν αὐτοῦ πάθος, τὸ βαθὺ γῆρας καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ συχνὰς ἀσθενείας, δι' ἧς οὐκ ἠδύνατο τοῦ λοιποῦ ποιμᾶναι θεοφιλῶς τὸ πιστευθὲν

1) Περὶ ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας Φοῦντου καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐκ τῶν διακριθέντων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 Γεωργίου Φοῦντου βλ. Δ. Π. Π α σ χ ἄ λ η, Ἱστορία Ἄνδρου, τ. Β', σ. 397 καὶ 411. Κατὰ δὲ τὸν τελευταῖον πρὸς τὴν Τουρκίαν πόλεμον ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἐτραυματίσθη καιρίως ὁ Δ. Φοῦντος, ἐκ τῆς ἰδίας τῶν Μαινήτων οἰκογενείας, δούς βίαιον τέλος εἰς τὰ ἐκ τοῦ τραύματός του φρικτὰ βασανιστήρια τὰ ὅποια καθίστων τὴν ζωὴν του μαρτυρικὴν.

2) Βλ. Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι, περιοδ. «Θρακικά», τόμ. 5', ἔτ. 1935.

αὐτῶ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιῆμιον καὶ ἐξοικονομῆσαι ἀξιοπρεπῶς τὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ» ¹⁾).

Ἐν ἔτει 1793 ὁ Ναθαναὴλ φέρεται ὑπογεγραμμένος ἐν ἐκδοθέντι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο σιγιλλώδει ἐπὶ μεμβράνης γράμματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου Ζ' περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ²⁾. Ἐπίσης φέρεται ὑπογεγραμμένος ἐν σιγιλλῶ περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ἱερᾶς μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Μαχαιρᾶ, ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερασίμου τοῦ Γ' ἐν ἔτει 1795, κατὰ μῆνα φεβρουάριον, ἐπινεμήσεως ιγ' ³⁾. Εἶναι ὡσαύτως ὑπογεγραμμένος καὶ ἐν τῷ πρὸς τὸν μητροπολίτην Πιρναξίας, ὑπέροτιμον καὶ ἔξαρχον παντὸς Αἰγαίου Πελάγους Νεόφυτον τὸν Λαχοβάργην ἐν ἔτει 1801, Ἰουνίου 20, ἐκδοθέντι πατριαρχικῶ καὶ συνοδικῶ σιγιλλώδει γράμματι ⁴⁾. Φέρεται δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ κάτωθεν πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἀφορισμοῦ, ἐκδοθέντος τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1805 κατὰ τῶν ἀρματωλῶν ⁵⁾).

Ἀποχωρήσας τοῦ μητροπολιτικοῦ του θρόνου ἐν πολιῶ γήρατι ὁ Ναθαναὴλ μετέβη εἰς Ἄνδρον, ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸ γενέθλιον χωρίον του Μαΐνητες. Ἐφερε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Ναθαναὴλ ἱκανὴν περιουσίαν εἰς χρήματα, ἀλλ' ὀλίγον μετὰ τὴν ἀφιξίν του ὑπῆρξε θῦμα τολμηροτάτης κλοπῆς, ἣτις ἀπεστέρησεν αὐτὸν καὶ τῶν ἀπολύτως πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων καὶ περιήγαγεν εἰς στυγνὴν ἔνδειαν. Μετὰ τὸν μετ' οὗ πολὺ ἐπελθόντα θάνατόν του οἱ κληρονόμοι του τῇ συνδρομῇ τοῦ κοτζάμπαση Ἰωάννου Δ. Καμπανάκη ἀνεκάλυψαν τοὺς δρόστας καὶ ἐπεστράφησαν πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ κλοπιμαῖα, καίτοι ταῦτα εἶχον περιέλθει καὶ εἰς πρόσωπα ἐκ τῶν σημαϊνόντων. Ἐπειδὴ δὲ σφίζονται μέχρι σήμερον ἀπόγονοι τούτων δὲν ἐπεκτεινόμεθα εἰς λεπτομερείας περὶ τῆς κλοπῆς ταύτης, ἣτις ἀπέμεινεν ἱστορικὴ ⁶⁾).

1) Βλ. καὶ Κ α λ λ ι ν ἰ κ ο υ Δ ε λ ι κ ἄ ν η, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι, ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ἔτ. ΚΗ' (1908), σ. 245.

2) Ἀρχεῖα τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐνθ. ἀν., ἔτ. ΚΒ' (1902), σ. 550.

3) Σ ἰ μ ο υ Μ ε ν ἄ ρ δ ο υ, Ἡ ἐν Κύπρῳ ἱερὰ μονὴ τῆς Παναγίας τοῦ Μαχαιρᾶ. «Ἐπετηρὶς Παργασσοῦ», ἔτ. 1914, σ. 164.

4) Π. Γ'. Ζ ε ρ λ ἔ ν τ ο υ, Πατριαρχικὰ γράμματα διατακτικὰ πρὸς τοὺς νησιώτας περὶ δουλικῆς ὑποταγῆς πρὸς τοὺς κρατοῦντας. «Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας», τ. Θ' (1926), σ. 115.

5) Τ ἄ κ η Χ. Κ α ν δ η λ ῶ ρ ο υ, Ὁ ἀφορισμὸς τῶν ἀρματωλῶν κατὰ τὸ ἔτος 1805. Περιοδ. «Μαλεβός», ἔτ. Δ' (1924), σ. 253.

6) Κατ' ἀφήγησιν πρὸς τὸν γράφοντα τοῦ ἐκ Μαινῆτων Ἀριστείδου Φούντου, συγγενοῦς τοῦ ἱεράρχου.

Ἐν τῷ Κώδικι τοῦ ἐν Μεσαρίᾳ τῆς Ἁνδρου ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀναγινώσκειται ἐν σ. 232 τὸ ἐξῆς σημεῖωμα :

«ἀφιεροσέ ὁ ἅγιος δεσπότης ναθαναήλ ἕνα δισκοπότηρο ασιμένιο».

Εἶναι δὲ τὸ δισκοπότηρον τοῦτο τορευτικῆς τέχνης ἔργον ὄχι ἀνάξιον λόγου, φέρον ἐπὶ τῶν παρειῶν αὐτοῦ ἀναγλύφως διαφόρους ἱερὰς παραστάσεις, ἔσωτερικῶς δὲ ἐν τῷ μέσῳ διάζωμα χρυσοῦν. Κύκλῳ δὲ αὐτοῦ τὴν ἐξῆς ἐγκάρακτον ἐπιγραφὴν :

† ΜΝΗΣΘΙΤΙ ΚΥΡΙΕ ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ
1796. Ἦτοι

† Μνήσθιτι Κύριε Ναθαναήλ Ἀρχιερέως, 1796.

Καὶ ἐν τῷ κατὰ τὴν πόλιν τῆς Ἁνδρου καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου σφύζεται ἀργυρήλατον τορευτὸν εὐαγγέλιον ἀνήκον ποτὲ εἰς τὸν Ναθαναήλ, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴν ἔχουσαν ὧδε :

† *Κτήμα τοῦ ταπεινοῦ μητροπολί-
του Ξάνθης Ναθαναήλ.*

1795

Ἡ ἐπιγραφὴ διὰ συμπεπλεγμένων κεφαλαιωδῶν γραμμάτων κατὰ τὸ βυζαντιακὸν ἰδιότυπον.

Ἐν δὲ τῇ ἐν Ἁρηνι μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τῇ ἐπικεκλημένῃ Ἁγία, εὔρεται ἀργυροῦς ἐπίχρυσος σταυρός, λίαν τεχνηέντως εἰργασμέιος, φέρων ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτοῦ τὴν ἐπιγραφὴν :

ΚΤΗΜΑ ΞΑΝΘΗΣ ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΕΤΟΣ ΔΨΥΕ'

Τοῦ Ξάνθης Ναθαναήλ σφύζονται ὡσαύτως εἰς τὸν ἐν Κορθίῳ βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ ναὸν τῶν Ἁγίων Πάντων ἐν ἀργυροῦν τορευτὸν εὐαγγέλιον καὶ εἷς βυζαντινὸς πολλῆς ἀξίας λιθοκόλλητος σταυρός, ἅτινα τῇ μεσολαμβάνει τοῦ ἐν τοῖς πρόσθεν ἀναφερομένου κοτζάμπαση Ἰωάννου Καμπανάκη ἐδωρήθησαν ὑπὸ τῶν κληρονόμων τοῦ Ναθαναήλ εἰς τὸν ἐν λόγῳ ναόν, τὸν ὅποιον ἀδρῶ δαπάνη ἀνήγειρεν ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ κοτζάμπαση τούτου Μελέτιος Καμπανάκης, διατελέσας ἐπὶ μακρὸν πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως Σερρών. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου γοάφομεν ἀλλοῦ.

Σεραφεῖμ.

Ὁ αἰδίδιμος ἱεράρχης Σεραφεῖμ ὁ Γρόσος, ὅστις κατέστη περιώνυμος διὰ τὴν κατοπιν ἐν Σμύρῃν δρᾶσίν του, ἐγεννήθη ἐν Κορθίῳ τῆς Ἁνδρου. Σήμερον ἡ οἰκογένεια Γρόσου (καὶ οὐχὶ Δρόσου, ὡς ἐσφαλμένως ὑπὸ πολλῶν γράφεται) ἔχει ἐκλείψει ἐξ ἀρρενογονίας, ἦτο ὁμως ἐκ τῶν

ἀρχαιοτέρων τῆς νήσου. Ἐν ἀγγράφοις τῶν ἐτῶν 1699 καὶ 1700 ἀπαντᾶται ὁ παπᾶ Νικολὸς Γρόσος ¹⁾ καὶ ἐν ἔτει 1777 ὁ Λεονάρδος Γρόσος ²⁾. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐφόρων τῆς ἐν Κορθίῳ Σχολῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοὺς ὁποίους ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριλλος ὁ 5^{ος} δῶρισε διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1818 κατὰ μῆνα μᾶιον ἀπολυθέντος σιγίλλιου του περιελαμβάνετο καὶ ὁ Ἰωάννης Γρόσος, τὸν ὁποῖον ὁ πατριάρχης χαρακτηρίζει ὡς καταλεγόμενον μεταξὺ «τῶν τιμιωτάτων τοῦ Κορθίου προκρίτων» ἦτο δὲ οὗτος ἀδελφὸς τοῦ περι οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα μητροπολίτου Ξάνθης Σεραφείμ, στενὸς δὲ συγγενῆς τοῦ φιλομούσου ἰδρυτοῦ τῆς σχολῆς Σαμουὴλ Πλασίμη τοῦ ἐπιλεγομένου Σκαζῆ ³⁾. Κατ' ἀπρίλιον δὲ τοῦ 1821, μετὰ τὸν ἀπαγχονισμόν τοῦ ἐθνομάρτυρος οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων καὶ ἐγκρίτων τοῦ γένους λαϊκῶν ἀπηγ-

1) Δ. Π. Π α σ χ ἄ λ η, Τοῦρκοι ἰδιοκτῆται ἐν Ἄνδρῳ. Περιοδ. «Ἀθηνᾶ», τ. ΛΖ' (1924), σ. 176.

2) Δ. Π. Π α σ χ ἄ λ η, Ἡ ἐν Κάτω Κάστρῳ τῆς Ἄνδρου Σχολὴ Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἐδημοσιεύθη ἐν «Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος», τ. Θ' (1926) καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει, σ. 14.

3) Δ. Π. Π α σ χ ἄ λ η, Ἡ ἐν Κορθίῳ Σχολὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐνθ' ἀν. ἔτ. 1928 καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει. Τὸ περὶ τῆς Σχολῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου 5^{ου} βλ. ἐν «Λογίῳ Ἑρμεί» Βιέννης, ἔτ. 1818. Ἦν δὲ ὁ περὶ τῆς ἐν Κορθίῳ Σχολῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος στοργικὴν λαβὴν πρόνοιαν πατριάρχης Κυρίλλου ὁ 5^{ος}, ἀνὴρ ἐλλόγιμος, ἀρχιδιάκονος δ' ὦν τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Ε' ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ Τετράστιχα τοῦ Πτωχοπροδρομοῦ, ἐν οἷς προσέθηκε καὶ ἄλλα ἄξια λόγου. Ἰκονίου δὲ γενόμενος μητροπολίτης συνέταξε Χωρογραφικὸν Πίνακα τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου καλῶς ἐξεργασμένον. Καὶ ἐπιγραφὰς δὲ τινὰς ἀρχαίας περισυναγαγὼν ἐξέδωκεν εἰς τὸν «Λόγιον Ἑρμῆν» τῆς Βιέννης. Μετὰ σχεδὸν ἑξαετῆ πατριαρχεῖαν παραιτήθεις ὁ Κύριλλος ἐφυσύχαζεν ἐν τῇ πατρίδι του Ἀδριανουπόλει ὅπου ἐκραγείσης τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐδέχθη τὸ μακάριον τέλος ὁ ἀοίδιμος ἀπαγχονισθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκμανέντων Τοῦρκων τῷ 1821 ἐν μηνὶ ἰουνίῳ. Περὶ Κυρίλλου 5^{ου} βλ. Κ. Μ. Κ ο ὕ μ α, Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, τ. ΙΒ', σ. 512 κ. ἑ.—Ἡ λ ί α Τ α ν τ α λ ί δ ο υ, Βίος Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, ἔ. θα ἱκαναί παρέχονται εἰδήσεις περὶ τοῦ Κυρίλλου 5^{ου} καὶ τῆς φιλομουσίας αὐτοῦ.—Ζ α χ α ρ ί ο υ Ν. Μ α θ ᾶ, Κατάλογος ἱστορικῶν τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἐν Ναυπλίῳ 1837, σ. 276—7 (ἔκδ. Β' ἐν Ἀθήναις 1834. σ. 166).—Ἰ ω α κ ε ἰ μ Φ ο ρ ο π ο ὕ λ ο υ, Ὑλὴ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» Κωνσταντινουπόλεως, ἔτ. 51' (1896), σ. 366 κ. ἑ.—Μ α ν ο ὕ λ ἰ. Γ ε δ ε ῶ ν, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, σ. 683—4.—Σ π υ ρ. Ἀ ν τ ι ὄ χ ο υ, Τὰ προνόμια τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1901, σ. 77, Βλ. καὶ περιοδ. «Ἔστια», ἔτ. 1876, σ. 55 ἐν πραγματείᾳ Κ. Π α π α ρ ρ η γ ο π ο ὕ λ ο υ περὶ τοῦ Δέρκων Γρηγορίου.

χονίσθη μετ' αὐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὁ Νικόλαος Γρόσος, ἀνεψιὸς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα μητροπολίτου Ξάνθης Σεραφεῖμ (1). Ἐν ἔτει δὲ 1843 ἔζη ἐν Κορθίῳ ὁ Εὐστάθιος Γρόσος, ἀνεψιὸς καὶ οὗτος καὶ κληρονόμος τοῦ Σεραφεῖμ, ὅστις εἶχε σύζυγον ἐκ τῆς οἰκογενείας Κυριακοῦ, ἀλλὰ προώρως ἀποβιώσασθαι τῆς συζύγου του δὲν ἀπέκτησε τέκνα. Οὗτος ἦτο ὁ τελευταῖος ἐξ ἀρρενογονίας ἀπόγονος τοῦ οἴκου. Ὑπάρχει δ' ἐν Κορθίῳ καὶ τοπωνυμία *Γρόσου*.

Οἱ γονεῖς αὐτοῦ, φιλόστοργοι καὶ φιλόθρησκοι ὄντες, ἐνεστάλαξαν ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Σεραφεῖμ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀνυπόκριτον πίστιν καὶ πάσας ἐν γένει τὰς εὐαγγελικὰς ἀρετάς, παιδαγωγούντες διὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ἠθικῆς διδασκαλίας. Ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα παρὰ τινι μοναχῷ τῆς ἐν Κορθίῳ μονῆς τῶν Τρομαρχίων, νεώτατος δ' ἀσπασθεὶς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν καὶ καρεὶς μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τῆς Παναχράντου ὄργα πρὸς μάθησιν καὶ σπουδὴν, διὸ καὶ ὁ πατὴρ του, καθορῶν τὴν δξύνουσαν καὶ τὴν πρὸς ἀνωτέραν παιδείουσαν ἔφεσιν αὐτοῦ, ἐξάπέστειλεν εἰς τὴν περιώνυμον τότε ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν Πατριάδα Σχολὴν, ἐν ἣ ἰδιδάσκαλοι ἦσαν ἐκ τῶν τὰ μάλιστα λογίμων τοῦ ἔθνους ὑπὸ Δανιὴλ τὸν Κεραμέα, ὅστις ὑπῆρξε τὸ σέμνωμα τῆς περιπύστου σχολῆς, διδάξας καὶ παιδεύσας πολλοὺς ὕστερον ἐν τοῖς γράμμασι διαλάμπσαντας Ἑλληνας· ἀπανταχόθεν δὲ τοῦ Ἑλληνισμοῦ συνέρρεον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς Πάτμον πάμπολλοι φιλομαθεῖς καὶ ὑπὸ τῆς παιδείας οἰστροηλατούμενοι νέοι, ἐλκνύμενοι ἐκ τῆς ἀγαθῆς τοῦ Κεραμέως φήμης, οὕτως ὥστε ἐν Πάτμῳ, πρυτανεύοντος ἐν τῇ Σχολῇ αὐτῆς τοῦ Δανιὴλ, οἱ μαθηταὶ ὑπερέβησαν τοὺς διακοσίους 2).

Εὐρῶν δ' ὁ ἀοιδίμος ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ ὑπὸ τοὺς διασήμους τοῦ γένους διδασκάλους Βασίλειον τὸν Κουταλιανὸν καὶ τὸν προμνησθέντα Δανιὴλ τὸν Κεραμέα δαφιλιῇ πνευματικὴν τροφήν ἐνέκυπτεν ἀόκνως καὶ θυ-

1) Κ. Ἰ. Δ υ ο β ο υ ν ι ὡ τ ο υ, Κατάλογος τῶν κωδίκων Ξ. Α. Σιδερίδου, ἐν περιοδ. «Θεολογία», τ. ΙΒ' (1934), σ. 251.

2) Βλ. Μ. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, Περὶ τοῦ μεγάλου τοῦ γένους διδασκάλου Μακαρίου τοῦ Καλογερά, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Πατριάδος Σχολῆς, καὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς σχολῆς ταύτης. Περιοδ. «Ξενοφάνης», τ. Γ' (1905), σ. 39 κ. ἐ.—Τ ο ὕ α ὅ τ ο ὕ, Ἡ Πατριάς Σχολή, ἐν Ἀθήναις, 1911.—Κ λ ἡ μ ε ν τ ο ς Κ α ρ ν α π ᾶ, Ἰάκωβος ὁ Πάτμος: Ἐν Ἱεροσολύμοις, 1907.—Ἡ ἐν Πάτμῳ Ἀκαδημία, ἐν «Πρακτικαῖς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν», ἔτ. 1927, τ. Β', σ. 205—6. Κ. Ἀ μ ᾶ ν τ ο υ, Πάτμος. «Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος» ἔτ. 1930, σ. 500—8. βλ. καὶ περιοδ. «Παρνασσός», τ. ΙΓ'. σ. 559 κ. ἐ.—«Ἐφημερίδα» Ἐρμουπόλεως τῆς 5 δεκεμβρίου 1908, ἐνθα φροντισμα περὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Πάτμου.

μήρως εις τὴν μελέτην τῶν τε περὶ τὴν θύραθεν καὶ τὴν ἱερὰν παιδείαν συγγραμμάτων, καταγινόμενος εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ὑψηλῶν καὶ σοφῶν ἐννοιῶν, ὡς ἀπὸ διαυγοῦς πηγῆς ἀρνούμενος τὰ νάματα τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἔθνισμοῦ.

Περαιώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Πάτρῳ ὁ Σεραφεῖμ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, εὐθὺς δ' ἐξ ἀρχῆς κατέλαβε θέσιν σημαίνουσαν, καὶ περ νεώτατος, γενόμενος πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Χαλκηδόνης Ἱερεμίου. Πρωτοσύγκελλος δὲ τοῦ Χαλκηδόνης διατελῶν χειροτονήθη κατ' αὐγουστον τοῦ 1806 μητροπολίτης Ξάνθης εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποχωρήσαντος ὡς πρόσθεν εἴρηται, Ναθαναήλ, τῶν κανονικῶν τῆς ἐκλογῆς του ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν Μεγάλου Ῥεύματος ¹⁾).

Ὡς μητροπολίτης Ξάνθης ὁ Σεραφεῖμ φέρεται ὑπογεγραμμένος ἐν τῷ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1806 ἐκδοθέντι ἐπὶ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' Συνοδικῷ Τόμῳ περὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, ἐν ᾧ φέρονται συνυπογεγραμμένοι ὁ Καισαρείας Φλόθεος, ὁ Ἐφέσου Διονύσιος, ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος, ὁ Κυζίκου Μακάριος, ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος, ὁ Νικαίας Δανιήλ, ὁ Χαλκηδόνης Ἱερεμίας, ὁ Δέρκων Γρηγόριος ²⁾, ὁ Θεσσαλονίκης Γεράσιμος, ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος, ὁ Φιλαδελφείας Δωρόθεος, ὁ Νέων Πατρῶν Πολύκαρπος, ὁ Βάρνης Παῖσιος ³⁾, ὁ Προῦλάβου Παρθένιος, ὁ Μαρωνείας Νεόφυτος, ὁ Σφζουπόλεως Χρῦσανθος, ὁ Ἰμβρου Νικηφόρος, ὁ Ὠλένης Φιλάρετος, ὁ Πόσνης Καλλίνικος, ὁ Γρεβενῶν Βαρθολομαῖος, ὁ Ἀγαθουπόλεως Γαβριήλ, ὁ Ἐλασσῶνος Ἰωαννίκιος, ὁ Φαρσάλων Παρθένιος καὶ ὁ Νυσάβας Σεραφεῖμ ⁴⁾).

1) Ἡ πληροφορία τοῦ διακεκριμένου Σμυρναίου ιστοριοδίφου Ν. Κ. Χ'':Κωστιῆ, ὅτι ὁ Σεραφεῖμ ἐξελέγη μητροπολίτης Ξάνθης τῷ 1815 εἶνε ἐσφαλμένη. Βλ. Ν. Κ. Χ'': Κ ω σ τ ῆ, Ἱστορικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς Ἐκκλησίας Σμύρνης ἀπὸ τῶν μέσων χρόνων. Περιοδ. Σμύρνης «Ἱερὸς Πολύκαρπος», ἔτ. 1913—4, σ. 2383 κ. ἑ.

2) Βλ. περὶ τούτου Κ. Π α π α ρ η γ ο π ο ὑ λ ο υ, Ὁ μέγας Δέρκων. Περιοδ. «Ἐστία», τ. Α' (1876), σ. 53—6.

3) Ἦν οὗτος ὁ εἶσα Σφζουπόλεως Παῖσιος Νέλης, Ἄνδριος ὡσαύτως τὴν πατρίδα, ἐκ τῶν ἐθνομαρτύρων τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἱεροῦ ἀγῶνος τοῦ 1821, ἀπαγχονισθεὶς καὶ οὗτος, ἀρῶν ὑπέστη φορικῶδη βασανιστήρια, ὀλίγον μετὰ τὸν πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε'. Βλ. Δ. Π. Π α σ χ ἄ λ η, Δύο Ἄνδριοι ἐθνομαρτυρῆσαι ἱεράρχαι. Κορώνης Γρηγόριος καὶ Σφζουπόλεως Παῖσιος. Περιοδ. «Θεολογία» ἔτ. 1930 καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει.

4) Γ. Ἀ γ γ ε λ ο π ο ὑ λ ο υ. Τὰ κατὰ τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε', τ. Α'. σ. 67.

Ὁ Σεραφεῖμ ὡς μητροπολίτης Ξάνθης ἀναγράφεται καὶ μεταξὺ τῶν συνδρομη-

Τῷ 1814 διαμένων ἐν Ἄνδρῳ ὁ Σεραφεῖμ, ἔνθα μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων του, ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Μοσχίῳ τοῦ Κορθίου ἀνεγερθέντος ὁμωνύμου ἱεροῦ ναοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγεσις ὀφείλεται εἰς τὸν προμνησθέντα ἰδρυτὴν τῆς εἰρημένης σχολῆς Σιμουὴλ Πλασίμην τὸν ἐπονομαζόμενον Σκαζῆν ¹⁾. Τὸ ἐπόμενον δ' ἔτος κατεσκεύασε λαμπρὰν μαρμαρίνην κρήνην πλησίον τοῦ ἐν Κορθίῳ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἐπὶ τῆς κρήνης ταύτης σφάζεται μέχρι σήμερον ἡ ἐξῆς ἔμμετρος ἐπιγραφή, κεφαλαιώδεις συμπλεγμένοις γράμμασι κατὰ τὸ βυζαντιακὸν ἰδιότυπον κεραραγμένη καὶ κατὰ κοινὴν μεταγραφὴν ἔχουσα ὧδε :

Διψῶντες πάντες συνέρχεσθε εἰς ὕδωρ
Γείτονες, ξένοι, ἀντλοῦντες ἀκινδύνως,
Ἄρχοντες, πτωχοί, πίετε τοῦτο χάριν
Πηγὴ γὰρ αὕτη ἐκτίσθη ἐκ δαπάνης
Ξίνθης Σεραφεῖμ Γρόσου μητροπολίτου
Εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ, γονέων καὶ οἰκείων
Ἄειμνηστον αὐτοῦ χρηστὴν σοφίαν.

Ἐν ἔτει χιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ δεκάτῳ πέμπτῳ
περὶ τὰ μέσα μηνὸς ἰανουαρίου.

Κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ἀφιέρωσεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Παναχράντου διάφορα ἅγια λείψανα, κατὰ τὸ ἐξῆς ἐν τῷ κώδικι τῆς μονῆς ταύτης σημείωμα :

«ἄωιε', αὐγούστου ιζ' ἀφιερῶθη ἐν κουτίῳ κατηφεδένιον ἀργυροκεκοσμημένον παρὰ τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Ξάνθης κυρίου Σεραφεῖμ τοῦπίκλιν Γρόσου, τὸ ὁποῖον ἐνέχει ἐν αὐτῷ εἰς πλάκαν ἀργυρὰν τμήματα ἁγίων λειψάνων, τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, Θεοδώρου τοῦ Τίρωνος, τῆς ἁγίας Γλυκερίας, τοῦ ἁγίου Ἀβερκίου, τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου καὶ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Νέου» ²⁾).

Ὁ Σεραφεῖμ διετέλεσε μητροπολίτης Ξάνθης ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν περίπου, ἦτοι μέχρι τοῦ ὀκτωβρίου 1831, ὅτε λίαν τιμητικῶς μετετέθη κατὰ προβιβασμὸν εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Σμύρνης ἐπὶ διαδοχῇ Ἱεροθέου τοῦ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγκέλλων, ἐκπεσόντος

τῶν τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1807 ἐκδοθείσης ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ τοῦ Μηλιώτου «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης». Βλ. τ. β' τοῦ ἔργου τούτου, σ. 329, ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν συνδρομητῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα ὁ Ξάνθης Σεραφεῖμ διέμενε τότε ὡς Συνοδικός.

1) Βλ. σ. 6.

2) Κώδικος τῆς μονῆς Παναχράντου, σ. 179.

«ἄτε πολλῶν λαληθέντων καὶ λοιδορηθέντων αὐτῷ» (1). Διεδέχθη δὲ τὸν Σεραφεῖμ ἐν Ξάνθῃ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κλαυδίουπόλεως Εὐγένιος.

Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ Σεραφεῖμ ἐγένετο ἐκπτωτος τοῦ μητροπολιτικοῦ τῆς Σμύρνης θρόνου, διότι τὸν κατὰ ἰούνιον τοῦ 1833 ἀνεπισήμως ἐπισκεφθέντα τὴν Σμύρνην βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Ὅθωνα ὑπεδέχθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς πανηγυρικῶς, μετ' ἐπιδεικτικῆς πομπῆς καὶ πινδῆμων κραυγαλέων πολυχρονισμῶν *).

Καὶ ἐξωρίσθη μὲν τότε ὁ Σεραφεῖμ εἰς Προῦσσαν, διακινδυνεύσας καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του ὑπὸ τῶν ἐξαγριωθέντων Τούρκων, ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ ἐκεῖθεν καὶ ἄσυλον ζητῶν ὁ φιλόπατρις ἱεράρχης κατέφυγεν εἰς τὸ ἐλεύθερον Κράτος τῷ 1834.

Ὁ βασιλεὺς Ὅθων ἐδέχθη τὸν Σεραφεῖμ μετ' ἐξαιρετικῆς εὐμενείας, περιέθαλψε δὲ καὶ ἐπεδαψίλευσεν εἰς αὐτὸν παντοίας περιποιήσεις καὶ τιμὰς. Ἀποθανόντος δὲ τὴν 15 μαρτίου 1837 τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρου Σωφρονίου ἐτοποθετήθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου ὁ Σεραφεῖμ, καὶ τοιοῦτο δὲν ἐγένετο ἄνευ πολλῶν προσκομμάτων, παρεμβληθέντων ἐπιμόμως ἕνεκα τυπικῶν λόγων ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἅτινα ὁμως ὑπερениκή-

1) Μητροπολίτου πρώην Παράμυθίας Ἀθηναγόρου. Ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ.—Εὐαγγέλου Σαβράμη. Ὁ Κῶδιξ τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας Ἰγνατίου. Περιοδ. «Θρακικά», τ. 5' (1935), σ. 236.

2) Βλ. τὰ ἐγγραφα τῆς ἐκπτώσεως τοῦ Σεραφεῖμ ἐν ἐφημ. «Ἀθηναῖ», ὄριθ. 142 τοῦ 1833, ἔνθα τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθησαν. Βλ. ὡσοῦτως περὶ τοῦ Σεραφεῖμ ὡς μητροπολίτου Σμύρνης: Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Αὐτοσχέδιος διατριβὴ περὶ Σμύρνης ἐν Σφζομένοις Φιλολογικοῖς, τ. Α', σ. 347.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ Σφζόμενα Ἐκκλησιαστικά Συγγράμματα, τ. Β', σ. 360, 366, 490.—Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Περὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν Σμύρνης, περιοδ. «Ὀμηρος», τ. 5' (1878) καὶ ἐφ. «Ἀνατολή», ἔτ. Α' (1881).—Ἀνθίμου Ἀλεξοῦδη, Χρονολογικοὶ Κατάλογοι τῶν κατ' ἐπαρχίας ἀρχιερατευσάντων, ἐν «Νεολόγῳ» Κωνστ/πόλεως, ὄριθ. 6517 τῆς 10 ἀπριλίου 1891.—Ε. Ἰ. Δράκου Ἑλληνικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Σελίδες, Ἀθήνησι 1891. σ. 6, 8, 10.—A r u n t e l l, Asie Minor, τ. Β', σ. 415.—Βασιλείου, μητροπολίτου Σμύρνης, Ἱεράρχαι Σμύρνης, ἐν «Ἡμερολογίῳ Ἀμαλθείας» ἔτ. 1894, σ. 191.—Σ. Ἀντωνοπούλου, Μικρὰ Ἀσία, 1907, σ. 95 καὶ 102 κ.έ.—Γ. Λαμπάκη, Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐν Ἀθήναις 1909, σ. 167.—Ἐπαμ. Κυριακίδου, Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ, ἐν Ἀθήναις 1892, σ. 395 κ.έ.—Τρ. Εὐαγγέλιου, Ἱστορία τοῦ Ὅθωνος, ἐν Ἀθήναις 1893, σ. 48 κ.έ.—Μιχ. Λαμπρυνίδου, Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὅθωνος περιδ. «Ἑλληνισμός», ἔτ. ΙΖ' (1914), σ. 184.—Ἰεζεκιήλ Βελανιδιώτου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, ἐν Ἀθήναις 1906, σ. 40.—Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1920, σ. 193—4.

θησαν χάρις εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπιδειχθὲν θερμώτατον ἐνδιαφέρον τοῦ βασιλέως. Ῥητῶς δὲ ἀναγράφεται εἰς τὸ ἀπὸ 28 μαΐου 1837 Β. Διάταγμα τοῦ διορισμοῦ του, ὅτι οὗτος γίνεται «*διὰ τὴν ἐξαιρέτως ἀποδεδειγμένην ἀφοσίωσιν καὶ τὸν εὐλαβῆ χιρακτῆρα*» τοῦ φιλοπάτριδος ἱεράρχου. Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ δὲ Ἄνδρου διατελῶν ὁ Σεραφεῖμ ἔφερεν ἰσοβίως τὸν ὄν ἀρχῆθεν ἐκέκμητο βαθμὸν τοῦ Μητροπολίτου. Ὁ τίτλος του ἦτο : *Ὁ κατὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἄνδρου Μητροπολίτης*.

Ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου τοῦ ἔτους 1837 σφύζονται τὰ ἐξῆς σημειώματα περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ μητροπολίτου Σεραφεῖμ ὡς ἐπισκόπου Ἄνδρου, τῆς ἀφίξεώς του ἐν τῇ νήσῳ καὶ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων του :

Τῇ 31 μαΐου 1837 ἡ Β. Γραμματεία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτλ. διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1595 ἐγγράφου τῆς κοινοποιεῖ εἰς τὸν μητροπολίτην Σεραφεῖμ τὸν διορισμὸν του εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου.

Τῇ 14 ἰουνίου ἰδίου ἔτους ὁ νέος ἐπίσκοπος εἰδοποιεῖ τὸ Β. Ὑποδιοικητήριον Ἄνδρου περὶ τοῦ διορισμοῦ του καὶ τῆς ἀφίξεώς του εἰς τὴν νῆσον καὶ ζητεῖ νὰ τῷ παραδοθῶσι τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐπισκοπῆς.

Αὐγούστου 5, 1837. «Εἰδοποίησις πρὸς τὸν ἀρχιδιάκονον Διονύσιον Μπίστιν διὰ νὰ παρευρεθῆ κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν τοῦ μηνὸς ὅπως παραλάβῃ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὴν σφραγίδα τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου».

Ἐπὶ τοῦ τελευταίου λευκοῦ φύλλου παλαιοῦ ἐντύπου ψαλτηρίου, ἀνήκοντος εἰς τὸν ἐκ Στραπουργιῶν ἱερέα Θεόδωρον Καλλιβρούσην, σφύζεται σὺν ἄλλοις καὶ τόδε τὸ σημείωμα : «1337 ἦλθεν ὁ δεσπότης — ἰουνίου 15 — ὁ Σεραφεῖμ καὶ τοῦ ἔμβασα μία λίτρα κερὶ σепτεμβρίου 10 διὰ τὸν ἅγιον Νικόλαον στίς Ἐβρουσές». Τὸ σημείωμα βροῖθει ἀνορθογραφιῶν.

Ὁ διορισμὸς τοῦ Σεραφεῖμ ὡς ἐπισκόπου Ἄνδρου ἐνεποίησε καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἀγαθοτάτην ἐντύπωσιν. Διερμηνεύων τὰ αἰσθήματα ταῦτα ὁ ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Ἄνδριῶν Μιχαλάκης Πολέμης ¹⁾ ἔγραφεν ἐκ Σύρου τὴν 13 Μαρτίου 1837 πρὸς τὸν δῆμαρχον Γαυρείου Γιαννούλην Δημητρίου σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς :

« Ἀπὸ εἰδήσεις ἐξ Ἀθηνῶν πληροφορούμεθα ὅτι ἔγινεν Ἄνδρου ὁ πρῶν Σμύρνης Σεραφεῖμ, ἀδελφὸς τοῦ Γιαννάκη Γρόσου ἀπὸ τὸ Ἐπάνω Κάστρον· λέγουν μάλιστα ὅτι τοῦ ἐδόθη καὶ ἡ Τῆνος μαζί ὡς μία Ἐπαρχία ²⁾. Κοντὰ εἰς τὴν λύπην μου, ἀγαπητέ, διὰ τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου εὐχαριστήθη εἰς ταύτην τὴν ἐκλογὴν ὅτι ἔγινε πάλιν πατριώτης μας καὶ ὄχι ξένος.

1) Περὶ Μιχαλάκη Πολέμη βλ. Δ. Π. Πασχάλη, Γενεαλογικὰ μελετήματα. Ἡ οἰκογένεια Πολέμη. Ἐφημ. Ἀθηνῶν «Ἐμπρός» τῆς 31 αὐγούστου 1924.

2) Ἡ εἰδησις ἦτον ἀνυπόστατος.

«Εἰς τὴν Ὑδραν ἄρχισεν ἕνας τρομερὸς σεισμὸς ἀπὸ τὰς 9 τρέχοντος καὶ ἐξακολούθησεν ἕως τὰς 11, ὅπου μοι ἔγραψαν. Ἐποντίσθησαν διάφορα ὀσπήτια· ὀλίγα ἐκ τῶν ὄλων ἔμειναν ἀβλαβῆ. Ἐκαμεν ὁ θεὸς καὶ ἄρχισεν ἡμέρα, διότι ἂν ἦτον νύκτα ἤθελε χαθοῦν πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἔως τῆς ὥρας μοι ἔγραψαν ὅτι ὅλοι εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ ὀσπήτια».

Εἰς τὸν Σεραφεῖμ πλὴν τῶν κανονικῶν ὡς ἐπισκόπου ἀπολαυῶν ἐχορηγήθη ἐπὶ πλέον τῆ συστάσει τοῦ βασιλέως Ὀθωνος καὶ μηνιαία πρόσθετος ἐπιχορήγησις ἐκ δο. 100. Τὴν δὲ 18 (3ῶ) Σεπτεμβρίου 1842 ὁ βασιλεὺς ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν σπανίως τότε ἀπονεμόμενον χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος.

Ἄλλ' ὀλίγον ἐχάρη τὰς ἐπιδαφιευθείσας εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὀθωνος ἐξαιρετικὰς εὐνοίας· διότι τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1842 ὁ Σεραφεῖμ ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις. Εἰδοποιηθεὶς τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1842 ὅτι βασιλεὺς Ὀθων, περιοδεύων εἰς τὰς νήσους, ἔμελλε νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ τὸ Κόρθιον τῆς Ἄνδρου, ἰδιαιτέραν πατρίδα τοῦ Σεραφεῖμ, ἔδραμεν εὐθύς ἐκεῖ ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς του μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν Κλήρου πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ βασιλέως. Ἄλλὰ μόλις φθάσας καὶ μαθὼν ὅτι ὁ βασιλεὺς θ' ἀπεβιβάζετο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Γαυρείου, ὀκτώρων καὶ πλέον ἀπέχοντος τοῦ Κορθίου, σπεύδει πάραυτα εἰς Γαύρειον. Ἄλλὰ τὸ ταξείδιον τοῦ βασιλέως εἶχε ματαιωθῆ. Μάτην δ' ἀναμείνας ἐπὶ τριήμερον εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἁγίας, ἔλυπηθῆ μὲν ἀφ' ἑνός, διότι δὲν ἠξιώθη νὰ ἴδῃ καὶ νὰ περιποιηθῆ εἰς τὴν πατρίδα του τὸν βασιλέα, ἐχάρη δ' ἀφ' ἑτέρου ὑπερμέτρως, διότι ἔφθασεν ἐκεῖ εἰς χεῖράς του τὴν 4 Ὀκτωβρίου ἡ ἐπίσημος κοινοποίησις τῆς Γραμματείας ὅτι ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ Χρυσοῦς Σταυρὸς καὶ ἡ ἐκ δο. 100 πρόσθετος μηνιαία ἐπιχορήγησις. Ἀμέσως τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἠτοιμάσθη χαίρων νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν του, ἀλλὰ καθὼς ἦν σιγμὴν ἵππευε, καὶ πρὶν ξεκινήσῃ ἀκόμη, ἔπεσε νεκρὸς εἰς τὰς χεῖρας τῶν περὶ τὴν ἡμίονόν του μοναχῶν, πληγείς ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας Ὁ θάνατός του, γράφει ἡ ἔφημ. «Ἀθηνᾶ», ἀφῆκε λύπην ἀπαρηγόρητην εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Ἄνδρου καὶ συμφορὰν ἐσχάτην εἰς τὸν δυστυχῆ ἀδελφόν του Ἰωάννην Γρόσον· διότι ἔνεκα τοῦ εἰς ἐπτάωρον ἀπόστασιν ἐπελθόντος αἰφνιδίου θανάτου του, μόλις ἔμαθον τὴν εἴδησιν οἱ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ διαμένοντες ἀπεγύμνωσαν πάραυτα ἐντελῶς ταύτην, ἀφαρπάσαντες ὅλην τὴν εὐρεθεῖσαν χρηματικὴν περιουσίαν του, ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ σκεύη του, καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἀρχιερατικὰ του ἄμφια, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐξαγοράσει ἀπο τὴν Σμύρνην μεταβάς ἐπὶ τούτῳ ἐκεῖ ὁ προμνησθεὶς ἀδελφός του Ἰωάννης Γρόσος ἐξ ἰδίων του χρημάτων¹⁾.

Ὁ Σεραφεῖμ χαρακτηρίζεται καθ' ὃν χρόνον κατεῖχε τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου ὡς χλιαρὸς καὶ ἀδρανής. Ἔτσι ἐπέτρεψεν ὅπως τὸν ἰανουάριον τοῦ 1839 τελεσθῆ ἐν Ἄνδρῳ ὑπὸ δυτικοῦ ἱερέως γάμος ἑτεροδόξων, ἦτοι

1) Ἐφημ. «Ἀθηνᾶ», ἀριθ. 968 τῆς 14 νοεμβρίου 1842.

ὀρθοδόξου γυναικὸς μετὰ καθολικοῦ συζύγου. Κατακρίνεται δὲ δριμέως ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Οἰκονόμου ὡς ἐπιδείξας ῥ'διαφορίαν ἂν μὴ καὶ ἀνοχήν πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ, κατὰ φεβρουάριον καὶ μάρτιον τοῦ 1839, ἀρξάμενον Κατρείον κήρυγμα τῆς Θεοσεβείας, εἰ καὶ πολὺς ἦν καὶ σκυθρωπὸς ὁ περὶ τούτου λόγος, ἔγραφον δὲ πρὸς τε τὴν Σύνοδον καὶ τὴν Κυβέρνησιν ὀδυνώμενοι καὶ σχετιάζοντες ἄλλοι τε πολλοί, ἐν οἷς ὄ,τε διοικητῆς Σύρου καὶ ὁ δήμαρχος Ἑρμυπόλεως'). Μόνον δ' ὁ μητροπολίτης Σερραφείμ, τὸν ὁποῖον ὁ Οἰκονόμος καλεῖ τούτου ἔνεκα **κωφόν**, ἐσιώπα. Καὶ οὐ μόνον, λέγει ὁ Οἰκονόμος, οὐδὲν ἔπρατιτε πρὸς τὴν δυσσέβειαν τὴν καταλυμαινομένην τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, ἀλλὰ καὶ προσκληθεῖς παρὰ τῆς Συνόδου νὰ πληροφορήσῃ αὐτὴν περὶ τιῶν τῶν ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτὸν Κλήρου ἀρρητόντων κατὰ τῶν ἱερωτάτων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δογμάτων ἐξεμούντων βλασφημίας καὶ ἄλλων ἄλλους κινούντων τοιαύτοις μοχθηρᾶς καινοτομίας ἀναγύρους, ὁμολογεῖ μὲν διὰ τῆς ἀπὸ 17 ἰουλίου 1839 ὑπ' ἀριθ. 307 ἀναφορᾶς του, ὅτι ἀληθὲς εἶνε καὶ βέβαιον ὅτι **διάφοροι παρὰ διαφορῶν κατὰ θρησκείας διαφημίζονται λόγοι εἰς διάφορα μέρη**, ποικιλαχῶς ὅμως πειραῖται νὰ διαφύγῃ εἰς τῆς ἀγνοίας τῶν προσώπων τὰς σκοτεινὰς λοξοδρομίας, ἐξαιτούμενος ὅπως ἐκδοθῇ παρὰ τῆς Συνόδου παραινετικὴ πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν ἐγκύκλιος, ὅπως καταμηνύσῃ τοὺς βλασφημοῦντας διὰ τῆς ἐπισκοπῆς.

Διοnúσιος

Ἐγεννήθη ἐν Ἀηδονίοις τῆς Ἀνδρου ἕξ οἰκογενείας τῶν τὰ πρῶτα φερουσῶν ἐν τῇ νήσῳ, υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μπίστη καὶ ἔγγονος τοῦ κοτζάμπαση Νικολάου Μπίστη.

Τὰ πρῶτα μαθήματα ἐδιδάχθη εἰς τὴν ἐν Μοσχίωνι τοῦ Κορθίου Σχολὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ διδάσκαλον τὸν Παγκράτιον Κουμέλην. Διδασκόμενος δὲ ἐδίδασκε καὶ ὁ ἴδιος ὡς ὑποδιδάσκαλος εἰς τὴν κατωτέραν τάξιν τῆς σχολῆς, καθ' ἣ δὲ ὁ ἴδιος ἀφηγεῖται, ὡς μισθὸν ἐλάμβανε διὰ τὴν διδασκαλίαν του ταύτην 26 ἰσπανικὰ τάλληρα κατὰ τριμηνίαν, τιμωμένου τότε τοῦ ἰσπανικοῦ ταλλήρου ἀντὶ 3 γροσίων²⁾. Ἐλάμβανε πρὸς τούτοις καὶ ἀπὸ κάθε μαθητῆν ἓν ψωμίον καθ' ἑκάστην Δευτέραν.

Βραδύτερον ἐν σχετικῶς προηγμένῃ ἡλικίᾳ διετέλεσε μαθητῆς τοῦ Θεοφίλου Κατρη, παρ' ᾧ διήκουσεν ὀλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν ἐπὶ τριετίαν (1836—1839) ἐν τῇ Κατρείῳ Σχολῇ διδασκθέντων μαθημάτων. Νεὸς ἦτο ἀνηρέμου χαρακτῆρος καὶ δυσήμιος, οὐχὶ ἄπαξ δημιουργήσας εἰς ἑαυτὸν δυσαρέστους περιπλοκάς καὶ παρασχὼν ἀφορμὰς εἰς λήψιν αὐστηρῶν

1) Ἐφημ. «Αἰὼν» Ἀθηνῶν, ἀριθ. 51 τοῦ 1839, ἐν παραρτήματι.—Δ. Π. Πασχάλη, Θεόφιλος Κατρη. Ἱστορικὴ καὶ φιλοσοφικὴ μελέτη. Ἐν Ἀθήναις, 1928.

2) Δ. Π. Πασχάλη, Νομίσματα καὶ ἀγοραστικὴ ἀξία αὐτῶν κατὰ διαφορῶς ἐποχάς. Μελέτη ἀνέκδοτος.

έναντίον του μέτρων. Ούτω τῷ 1840 ἀρχιδιάκονος ὢν τοῦ Ἁνδρου Σεραφεῖμ, παρ' ᾧ κατεῖχε τὴν ἐμπιστευτικὴν ταύτην θέσιν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833 καθ' ὃν χρόνον ὁ Σεραφεῖμ διετέλει μητροπολίτης Σμύρνης, ἐξωρίσθη ἐκ τῆς Ἁνδρου συνεπείᾳ διαταγῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἡ περὶ τῆς ἐξουσίας του πρὸς τὸν Ἁνδρου Σεραφεῖμ διαταγὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐγραφεν ἐπὶ λέξει: «Ἐπειδὴ ὁ ἀρχιδιάκονος Διονύσιος Μπίστης 1) ἠπάτησεν εἰς πολλὰς περιστάσεις τὴν ἱερότητά σου καὶ ὑπέπεσεν εἰς πολλὰ λάθη, καὶ ἐπειδὴ καθ' ἃς ἔχει πληροφορίας ἡ Σύνοδος ἐγένεν αἴτιος σκανδάλων καὶ ταραχῶν, διὰ τοῦτο παραγγέλλεσθε νὰ διατάξητε αὐτὸν νὰ ἐκλέξη ἐκτὸς τῆς Ἁνδρου ὅποιον Μοναστήριον θέλη νὰ βιώσῃ ἐκεῖ τὸ ὑπόλοιπον τῆν ζωῆς του» 2). Ἀλλὰ συνεπείᾳ ἀναφορᾶς ὑπογραφείσης ὑπὸ 200 τῶν μᾶλλον εὐνοητικῶν κατοίκων τῆς Ἁνδρου ἡ διαταγὴ ἀνεκλήθη.

Ἐν Ἁνδρῷ ἐξακολουθῶν νὰ κατέχη τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιδιακόνου καὶ γραμματέως τῆς ἐπισκοπῆς ἀνεμγνύετο εἰς διαφόρους ἐνεργείας, ἔτιαι τῶν ὁποίων ἐδημιούργουν εἰς αὐτὸν δυσαρέστους δικαστικούς ἀγῶνας. Ἔτσι τῷ 1837 ἐπεχείρησε νὰ κτίσῃ οἰκίαν εἰς τὰ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Παναγίας οἰκόπεδα, τὰ ὁποῖα ἰσχυρίζετο ὅτι ἦσαν ἰδικὰ του ἐκ πατρικῆς κληρονομίας, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἠμφισβήτει ὁ δήμαρχος Γαυροῖου Γιαννούλης Δημητρίου ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν σύζυγόν του, ἣτις ἦτο τὸ γένος Μπίστη, ἀλλ' ἄλλου κλάδου, μακρυνοῦ συγγενοῦς τοῦ Διονυσίου. Εὐρίσκομεν δὲ ὅτι τῷ 1839 συνέταξεν ἐπιτροπικὸν πρὸς τὸν ἐν Ἐρμούπολει τῆς Σύρου δικηγόρον Ἀλεοῖνον Πάλμαν διὰ νὰ ἀντικρούσῃ ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ τοῦ Λεονάρδου Κ. Μπίστη, οὗτινος ἐπίσης εἶχεν αὐθαιρέτως καταλάβει παρακείμενα οἰκόπεδα 3).

Τὴν δὲ 23 Ἰανουαρίου ἰδίου ἔτους 1839 συνέταξε σύμφωνον ἀλλαγῆς ἐνὸς εἰκοστοῦ πέμπτου τοῦ πλοίου βρικίου τοῦ Ματθαίου Α. Μπειρίκου μὲ 40 ὄργυας τόπον, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν εἰς ἀντάλλαγμα. Τοῦτο δὲ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἐπώλησεν ὁ Διονύσιος τὴν 2 φεβρουαρίου 1839 ἀντὶ διστίλων 250 πρὸς τὸν Δημήτριον Πιάγκον 4).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σεραφεῖμ μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Διονύσιος κατώρθωσε τῇ ὑποστηρίξει τοῦ ἐπίσης ἐξ Ἁνδρου μητροπολί-

1) Οὔτω ἐγράφετο πάντοτε ὁ Διονύσιος, βραδύτερον δὲ μετέβαλε τὸ οἰκογενειακὸν του ἐπώνυμον Μπίστης εἰς Πίστης δι' ἐξεζητημένης καὶ λίαν ἀπιθάνου τοῦ ὀνόματος παραγωγῆς.

2) Ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» τῆς 13 μαρτίου 1840.

3) Βλ. τὸ ἀπὸ 19 ἰουνίου ὑπ' ἀριθ. 1210 ἐπιτροπικὸν τοῦ συμβολαιογράφου Ἁνδρου Μιχ. Ἀθανασίου.

4) Εὐρετήριον Συμβολαιογράφου Ἁνδρου Μιχαὴλ Ἀθανασίου, ἀριθ. 958 καὶ 968.

του Νικομηδείας Διονυσίου Κωτάκη¹⁾ νὰ καταλάβῃ σημαίνουσαν θέσιν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ μετ' οὐ πολὺ, κατὰ Σεπτέμβριον 1845, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Κεστενδιλίου (Βουλγαρίας), ὅθεν μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Πρεσπῶν τῷ 1847. Μητροπολίτης Πρεσπῶν διετέλεσεν ἐπὶ ἔνδεκαετιᾶν περίπου, μεθ' ὃ μετετέθη καὶ αὐθις εἰς Κεστενδίλιον. Μετὰ τριετιᾶν δὲ περίπου, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1861, ἐξελέγη μητροπολίτης Ξάνθης. Ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη «διὰ λόγους εὐλόγους καὶ κανονικοὺς ἐγένετο ἔκπτωτος ἀπὸ τῆς μητροπόλεως ταύτης», ἐξελέγη δ' ἀντ' αὐτοῦ τὴν 16 Μαρτίου 1867 ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Λεύκης Ἰλαρίων.

Ἀπῆλθε δ' εὐθὺς κατόπιν ὁ Διονύσιος Μπίστις εἰς τὸ ἀγιώνυμον ὄρος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλοῦ ἐπεθύμει νὰ ἐπισκεφθῆ χάριν μελετῶν καὶ ἀρχιερέως ἀκόμη ὧν ἐν ἐνεργείᾳ. Διέμεινε δ' εἰς τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο κρησφύγετον ἐπὶ ὀκταετιᾶν ὀλόκληρον, ἐγκύπτων φιλοπόνως μὲν, ἀλλ' ἄνευ, ἀτυχῶς, καὶ τῆς ἀπαιτουμένης κριτικῆς, εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευαν τῶν πλουσιωτάτων ἐν Ἀθῶνι βιβλιοθηκῶν, πολλὰς καὶ ποικίλας ἀρούμενος γνώσεις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, φιλολογικῶν, ἱστορικῶν, θεολογικῶν, ἀκόμη δὲ καὶ ἱατρικῶν, τὰς ὁποίας ὁ μακάριος ἀνὴρ ἀπεθησαύρισεν ἐν ὀγκωδεσιάτῳ χειρογράφῳ τόμῳ, εἶδος τι πανδέκτου, ἐκ τῶν ἐν Ἡπειρῷ ὀνομαζομένων κουβαράδων²⁾ καὶ ἐν ᾧ ἠδύνατό τις νὰ συναντήσῃ πλησίον μελέτης περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνταγὴν πρὸς θεραπείαν τοῦ φίστουλα ἢ ὀδηγίαν πρὸς κατασκευὴν μαντζουνίων. Τὸ περιεργον τοῦτο συνονθύλευμα ὁ ἔρανιστής του εἶχεν εἰς μεγάλην ὑπόληψιν, ἐπιδιώκων παντὶ σθένει καὶ τὴν διὰ τύπου ἔκδοσιν αὐτοῦ· ἀλλὰ ποίαν ἔλαβε τοῦτο τύχην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συλλογέως ἀγνοοῦμεν.

Τῷ 1875 καταλιπὼν τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπανῆλθεν ἐν Ἑλλάδι, ὁ δὲ αἰόδιμος ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος, πά-

1) Περὶ τοῦ πρώην Σηλυβρίας εἶτα Ἀμασειᾶς καὶ κατόπιν ἀπὸ τοῦ 1839 μέχρι τοῦ 1875 μητροπολίτου Νικομηδείας Διονυσίου Ἰω. Κωτάκη δημοσιεύομεν ἰδιαίτερον φρόντισμα.

2) Κ ο υ β α ρ ᾶ ς ὀνομάζετο ἐκ τοῦ σχήματός του καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐδιπλώνετο, χρονικὸν συντασσόμενον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ νήσῳ τῆς λίμνης τῶν Ἰαωννίων μοναζόντων, περιέχον πολλῶν οἰώνων χρονογραφικὰς πληροφορίας καὶ ἄλλα σχετικὰ καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα. Ὁ Κουβαράς οὗτος τῶν Ἰαωννίων, περιώνυμος καὶ πασιγνώστος καθ' ὅλην τὴν Ἡπειρον, εὐρίσκετο ἐν τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ τῆς πόλεως τῇ ἀποκειμένη ἐν τῇ Καπλανεῖῳ Σχολῇ, πλήρης δὲ τοῦ Κουβαρά ἀντίγραφον ἐσφύζετο εἰς τὴν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἰδιωτικὴν βιβλιοθήκην Μπαλάνου. Ἀλλ' ἀμφότεροι ἐκάησαν μετὰ τῶν ἐν οἷς εὐρίσκοντο οἰκοδομημάτων τὴν 25ην αὐγούστου 1820, ὅτε ὁ πολιορκούμενος Ἀλῆ Πασᾶς ἔκαυσε τὰ Ἰωάννινα. Κατ' ἀναλογίαν Κουβαράδες ὀνομάσθησαν καὶ πάντα τὰ χονδρὸν εἰλητάριον ἀποτελοῦντα πολυσέλιδα χειρόγραφα, εἰς τὰ ὁποῖα περιέχονται ποικίλαι διατριβαὶ ἐξ ἀντιγραφῶν, ἄνευ εἰρημῶν καὶ συστήματος γεγραμμένα. Τοὺς ὀγκωδεατέρους τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ Κ ο υ β α ρ ᾶ δ ω ν πλουτεῖ ἢ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ τῶν Ἰβήρων, ἐπιγε-

σχων βαρέως ἐξ ἀνιάτου νοσήματος και διαμένων ὡς ἐκ τούτου ἐν Ἀθήναις, ἀπέστειλε τὸν πρῶην Ξάνθης εἰς Σῦρον και κατέστησεν οἶονεἰ τοποτηρητὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του. Μετ' οὗ πολὺ δὲ θανόντος τοῦ Λυκούργου ὁ Διονύσιος παρέμεινεν ἐν Σύρῳ, διοικῶν εὐδοκίμως τὴν χηρεύουσαν Ἀρχιεπισκοπὴν ἐπὶ ὀκταετίαν ὀλόκληρον, ἤτοι μέχρι τοῦ 1883. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ Διονύσιος ἀπέσπασεν ἀμέριστον τὴν ἀγάπην και τὸν σεβασμὸν τῆς κοινωνίας τῆς Ἑρμοπούλεως, διότι ἦτο προσηγῆς και μελίχιος, πραῦς και ὀμιλητικὸς και πρὸς πάντας γλυκὺς. Τελέσας ἐν κατανύξει τὸ μνημόσυνον τοῦ εὐεργέτου του Λυκούργου τοσοῦτον εἶχε συγκινηθῆ, ὥστε ἡ τρέμουσα φωνή του κατέληξεν εἰς λυγμοὺς και τὰ δάκρυα κατελείβοντο ἐπὶ τῶν παρειῶν του, παρασυσθέντος εἰς τὴν ἰδίαν συγκίνησιν και ὀλοκλήρου τοῦ ἐκκλησιασματος.

Τῷ 1883 χειροτονθέντος Σύρου και Τήνου τοῦ Μεθοδίου, ὁ Διονύσιος ἀπῆλθεν εἰς Τήνον κατὰ παράκλησιν τοῦ Μεθοδίου, ὅπως ἀντιπροσωπεύῃ αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Ἐκεῖ δὲ και πρὸς Κύριον μετέστη πλήρης ἡμερῶν, ἄγων τὸ ἐνενηκοστὸν και ἔβδομον τῆς ἡλικίας του ἔτος. Καί τοι δ' εἰς τὸ ἔσχατον ἐληλακὼς γῆρας και πολλὴν ἀτυχῶς κατὰ τοῦτο τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν κατάχρησιν ποιούμενος, ἀλύμαντον διέσωσε μέχρι τοῦ θανάτου του τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματός του και τὴν μεγάλην και σπανίαν αὐτοῦ μνήμην, ἀκεραίας ἅμα διατηρῶν και τὰς σωματικὰς του δυνάμεις. Ἀπέθανε δὲ πενέστατος, εἰ και πολλὰς δεκάδας ἔτων ἀρχιερεὺς διατελέσας ἡδύνατο, ἐὰν ἀλλοῖον εἶχε τὸν χαρακτῆρα, πρόσθετος δὲ και ἐὰν παρ' ἄλλων περιστοιχίζετο, πολλὰ ν' ἀποθησαυρίσῃ.

Κατέλιπε δὲ ὁ Διονύσιος τὰ ἑξῆς ποιήματα :

— Ἡμερολόγιον ἤτοι Καλανδάριον, περιέχον τὸ αἰώνιον Πασχάλιον μετὰ τὰ ἐπόμενα αὐτοῦ, τὸ Ἑοροτολόγιον και Σεληνοδρόμιον. Ἐξεδόθη παρὰ **Διονυσίου Μπίστη** τοῦ ἐξ Ἀηδονίων τῆς νήσου Ἄνδρου, Ἀρχιδιακόνου τοῦ Π: Σμύρνης Σεραφεῖμ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας τῶν Ἀδελφῶν Α. και Ν. Ἀγγελιδῶν, 1835, σχ. 16ον, σελ. δ'—87. Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦτο, σπανιώτατον σήμερον, εἶναι ἱκανῶς ἐνδιαφέρον.

Περιγραφικὴ ἱστορία τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω, ἀρχὴν ἔχουσα πρὸ 2187 ἔτων, ὑπὸ **Διονυσίου Πίστη**, πρῶην Ξάνθης. Ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἡ Μακεδονία» Ν. Βαγλαμαλῆ, 1870, σχ. 8ον, σελ. 104.

Τὸ περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἔργον τοῦτο τοῦ πρῶην Ξάνθης δὲν εἶνε πρωτότυπον, ἀλλ' ἀντίγραφον ἄνευ τινὸς ἐλέγχου και κριτικῆς τοῦ κειμένου ἐκ χειρογράφου τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ, ἡγουμένου τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου, ὅπερ φέρει τὸν ἐξῆς τίτλον: «Ἀθωνιάς, ἤτοι σύντογραμμένους τὸν μὲν «Ὡ κ ε α ν ὀ ν» τὸν δὲ «Χ ἄ ο ς». Βλ. και Ἰ. Λ α μ π ρ ἰ δ ο υ, Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα, τεῦχ. Α'. σ. 65 και προλόγους Δ' και Β' τεύχους ἰδίου ἔργου.—Ν. Τ σ ι γ α ρ ᾶ, Ἡπειρωτικὰ ἐν «Ἀτικῷ Ἡμερολογίῳ» ἔτ. 1886, σ. 325—9.

Θ ρ α κ ι κ ᾶ Ζ'.

μος περιγραφὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθωνος. Ἐν τῷ ἀγωνύμῳ ὄρει Ἄθωνι αὐξήσῃ. Ἐξεδόθη δὲ ἡ «Ἀθωνιάς» τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ ἐν Σμύρῃ μετὰ τὸ 1870 (σχ. 8ον, σελ. 100), ἀλλ' ὑπὸ χρονολογίαν 1863, ὅτε ἐγράφη. Τὸ ἔργον δὲ κάλιν τοῦτο τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ, περιέχον τὰ τρία πρῶτα τυπικά τοῦ Ὄρους, ὡς καὶ ἱστορικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν αὐτῷ μονῶν, φαίνεται ληφθὲν ἐκ τῆς Περιγραφῆς τοῦ Θεοδωρήτου Ἐσφιγμενίτου, σφζομένης ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει χειρογράφῳ, ἀλλ' ἀμαθῶς ἀντιγραφὴν καὶ ἀκριτῶς συμπληρωθὲν, κάκιστα δὲ τυπωθὲν, καθίσταται αὐτὸ τοῦτο ἀποκρουστικὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Μανουὴλ Γεδεών. Τὸ τοῦ πρώην Ξάνθης Διονυσίου εἶνε σχεδὸν ὁμοιον πρὸς τὸ τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ, ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ ὁποίου, ὡς εἴρηται, καὶ ἀντεγράφη, ἀλλ' εἶνε ἐκτετυπωμένον μετὰ τινος προσοχῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν «Ἀθωνιάδα» τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ, ὅλως ἀγράμματον ἔργον, πλήρες σολοικισμῶν καὶ ἀνορθογραφιῶν, καί τοι καὶ τὸ τοῦ Διονυσίου Πίστη συνεπήχθη, ὡς εἴπομεν, ἄνευ τινὸς κριτικῆς ἐπιστάσις¹⁾).

—«Περιγραφὴ τῆς νήσου Ἄνδρου», περιέχουσα γεωγραφικῶς, τὴν τοπικὴν θέσιν αὐτῆς. Ἱστορικῶς τὴν οἰκισιν αὐτῆς. Χρονολογικῶς, τοὺς ἐξ αὐτῆς ὑπάρξαντας ἀνδρας. Ἐτυμολογικῶς, τὰ κατοικούμενα χωρία κατὰ δήμους. Τὰ ἐπίθετα τῶν οἰκησάντων. Τὸ ὄνομα αὐτῆς. Τὰς κατ' ἐποχὰς μεταρρυθμίσεις αὐτῆς. Τὴν καλλονὴν καὶ ὠραιότητα ἐκ τῆς καλλιεργείας τῶν κατοίκων καὶ προσόδους αὐτῶν. Περὶ ἠθικῆς καὶ πολιτισμοῦ. Γνωμικὰ διαφόρων. Καὶ περὶ Δημαρχίας. Συγγραφεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἁγίου πρώην Ξάνθης Κου *Διονυσίου Πίστη*. Ἐκδοθεῖσα δὲ ὑπὸ *Ὁμήρου Δ. Μαλλίου*. Τύποις Ἰωάννου Α. Καλομανιάτου. Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου, 1881, σχ. 16ον, σελ. 112, ἐξ ὧν τὰ περὶ Ἄνδρου καταλαμβάνουσι σελ. 74.

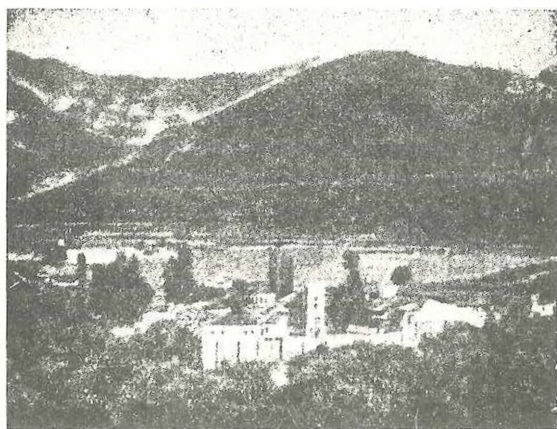
Τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ τοῦ μετρίου κατώτερον καὶ ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἱστορικῆς πηγῆς ἐρειδόμενον, συνεγράφη μὲ τόσην ἀπαραδειγματίστον ἐπιπολαιότητα καὶ ὁ συγγραφεὺς δεικνύει τοιαύτην ἄγνοιαν καὶ φαντασιολογίαν, ὥστε δὲν ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν τὸ σύνηθες, ὅτι πρέπει μετ' ἐπιφυλάξεως νὰ δέχηταί τις ὅσα λέγει, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ σιστήσωμεν ἀπόλυτον πρὸς αὐτὸ δυσπιστίαν. Ἐν γένει δ' ἡ συγγραφὴ εἶνε ἀσυνάρτητος καὶ λίαν ἀκριτος, πλήρης δὲ σύγχυσις καὶ χάος τόπων καὶ χρόνων καὶ προσώπων καὶ ἱστορικῶν γεγονότων καὶ μυθικῶν διηγήσεων ἐπικρατεῖ καὶ βασιλεῖει ἐν αὐτῇ.

Ἐργον ἐν Ἄνδρῳ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

1) Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών. Ὁ Ἄθως. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀσπὲ σ. 69, σημ. 10 καὶ σ. 70, σημ. 12. Βλ. καὶ σ. 77, σημ. 27, σ. 79, σημ. 31, σ. 80, σημ. 42 καὶ σ. 108 σημ. 86.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΗΣ ΠΕΤΡΙΤΣΟΝΙΤΙΣΣΗΣ

α΄.) Ἡ περιώνυμος τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριτσονιτίσσης μονή, ἣτις σήμερον εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα μονὴ τοῦ Βατσκόβου ἐκ τῆς παρακειμένης αὐτῇ φερωνύμου κώμης, κεῖται ἐπὶ τῆς Ροδόπης 12 χιλιόμετρα νοτιοδυτικῶς τοῦ Στενιμάχου. Ἀνάπτυξαι καὶ δύσκολος ἡμιονικὴ ἀτραπὸς ἀνῆγεν ἄλλοτε ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν μονὴν διὰ τῶν ἀριστερόθεν βουνῶν τῆς μισγαγκείας, δι' ἧς καταφέρονται τὰ χει-

Ἡ μονὴ τῆς Πετριτσονιτίσσης

μαρρώδη τοῦ ποταμοῦ τοῦ Στενιμάχου ἕδατα. Ἀπὸ τινος ὅμως χρόνου εὐάρεστος ἀμαξιτὴ ὁδὸς δι' αὐτῆς τῆς μισγαγκείας παρὰ τῇ ἀριστερᾷ τοῦ ποταμοῦ ὄχθη ἀνάγει μετὰ πολλοὺς ἐλιγμοὺς εἰς αὐτὴν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς πολυδειράδος Ροδόπης. Ἡ μονὴ εἶναι ἐκτισμένη παρὰ τῇ δεξιᾷ τοῦ προειρημένου ποταμοῦ ὄχθη ἐντὸς τερπνοτάτης καταρρύτου κοιλάδος, περικυκλουμένης ὑπὸ ὑψικορύφων δασωδῶν βουνῶν. Αὕτη ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη τῆς τουρκοκρατίας χρόνων προσωνομάζετο καὶ μονὴ τοῦ

Στενιμάχου, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Μαρτίνος Κρούσιος (1526 — 1607) λέγων ὅτι ὁ πατριάρχης Συμεών, ὃν διεδέξατο ὁ ἀπὸ Φιλιππούλεως Διονύσιος τῷ 1468, μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου πτώσιν του ἦλθε καὶ ἐμόνασεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στενιμάχου¹⁾, κατὰ δὲ πατριαρχικὰ ἔγγραφα ἐθεωροεῖτο σταυροπηγιακὴ καὶ πατριαρχικὴ²⁾.

Ἡ μονὴ τοῦ Βιτσοκόβου εἶναι ἡ ἀρχαιότερα ἐν τῷ νῦν Βουλγαρικῷ βασιλείῳ μετὰ τὴν τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τῆς Ρήλας, ἐκτίσθη δὲ τῷ 1083 «ἐξ ὅλης καρδίας καὶ προθυμίας μόχθῳ πολλῷ καὶ δαπανημάτων ὑπερβολῇ» ὑπὸ τοῦ Ἰβηρος Γρηγορίου Πακουριανοῦ, μεγάλου δομειτικοῦ τῆς Δύσεως καὶ ἐπιστηθίου φίλου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὃν ἐβροήθησεν, ὅπως ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον. Κατὰ τὸ τυπικόν τῆς ἐπροικίσθη ὑπὸ τοῦ κτίτορος διὰ πολλῶν καὶ πλουσίων ἀναθημάτων, καὶ διὰ μεγάλης ἐκτάσεως γαιῶν ἀπὸ Στενιμάχου μέχρι Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου, πρὸς δὲ διὰ κωμῶν τιῶν παρὰ ταῖς Σέρραις, διὰ τινος Καισαροπόλεως μετὰ τῆς ἰχθυοτρόφου λίμνης τῆς, διὰ τῆς παρὰ τῇ Θεσσαλονίκῃ κόμης Προλογίου, διὰ τοῦ παρακειμένου αὐτῇ Στενιμάχου καὶ δι' ἄλλων τιῶν, κεκυρωμένης τῆς προικοδοτήσεως ἀπάντων δι' αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλων. Τὰ τε ἀναθήματα καὶ κτήματα περιγράφονται ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ τυπικοῦ.

β'.) Τὸ πρωτότυπον ἐπὶ μεμβράνης τῆς μονῆς τυπικὸν συντεταγμένον εἰς τρεῖς γλώσσας, ἰβηριστι, ἀρμενιστι καὶ ἑλληνιστι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κτίτορος³⁾ κατὰ πρότυπα ἄλλων παρομοίων μονῶν καὶ ἰδίως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Παναγίου καὶ ὑπογεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ φιλοξενουμένου τότε ἐν τοῖς περὶ τὴν Φιλιππούπολιν κτήμασί του πατριάρχου Ἱεροσολύμων Εὐθυμίου ἐπιστρέφοντις ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπου εἶχεν ἀποσταλῆ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ροβέρ-

1) C r u s i i M., Turcograecia, βιβλ. III, σελ. 127.—Μελετίου, ἐκκλ. ιστορ. τόμ. III, σελ. 332.—Τσοουκαλα Γ., Ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφή τῆς ἐπαρχίας Φιλιππούλεως, Βιέννη, ἔτ. 1851, σελ. 51, σημ. μη'.

2) Ἴδε κατωτέρω § η'.

3) Τσοουκαλα Γ., αὐτόθι, σελ. 60 § 72.—Μεταχειρίζομαι τὴν καθιερωμένην λέξιν κ τ ῖ τ ω ρ. (κ τ ῖ τ ο ρ ῖ κ ὁ ς) ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ο ἰ κ ο δ ὁ μ ο ς, ἰ δ ρ υ τ ῆ ς, θ ε μ ε λ ι ω τ ῆ ς, λατ. c o n d i t o r ἀντὶ τῆς γραμματικῶς ὀρθῶς ἐχούσης κ τ ῖ σ τ ω ρ, πρβλ. Εὐριπ. Ἴων 74, Ἀριστοφ. Ὄρν. 926. καὶ τῆς κ τ ῖ σ τ ῆ ς, πρβλ. Λουκιανὸς μακροβ. 13, Ἀθηναῖος, δειπν. 8.345. Διογ. Λαερτίου, 2.120. καὶ οὐχὶ τὴν λέξιν κ τ ῆ τ ω ρ. ἣτις σημαίνει ἰ δ ι ο κ τ ῆ τ ῆ ς, κ ὕ ρ ῖ ὁ ς τ ῖ ν ο ς.

του Γουσκάρδου ¹⁾), διεφυλάσσετο ἐν τῇ μονῇ μέχρι τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅποτε ἐξηφανίσθη. Ἄλλ' ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς μονῆς εὐρέθη παράφρασις τις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν, γενομένη τῷ 1780 χάριν τῶν μοναχῶν, διότι ἡ ἀρχαῖζουσα τοῦ πρωτοτύπου γλώσσα κατήνησεν αὐτοῖς ἀκατάληπτος κατὰ τὴν τοῦ παραφραστοῦ σημείωσιν. Τὴν παράφρασιν ταύτην μελετήσας καὶ ἀντιγράφας τῷ 1883 ὁ φιλόλογος Στενιμαχίτης Γ. Μουσαῖος ἐξέδωκε μετ' εἰσαγωγῆς τῷ 1888 ²⁾ ὑποβαλὼν ὡς ἐναίσιμον ἐπὶ διδακτορία διατριβὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἰένης. Ἡ ἔκδοσις τῆς παραφράσεως ἐγένετο ἄνευ ἀντιπαραβολῆς πρὸς τὸ πρωτότυπον, ὅπερ δὲν παρεδόθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν εἰς τὸν ἐκδότην πρὸς μελέτην μεθ' ὅλας τὰς πρὸς αὐτοὺς παρακλήσεις του εἶτε ἐνεκα φόβου βλάβης αὐτοῦ εἶτε ἐνεκα τοῦ ἔξαφανισμοῦ του ἤδη ἐκ τῆς μονῆς. Ἐκ τούτου ἡ παράφρασις ἐξεδόθη, ὡς εἶχε, πλήρης πολλῶν σφαλμάτων, κενῶν καὶ διορθώσεων.

Ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος τούτου ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν Βουκουρεστίου ἀντίγραφον αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου τυπικοῦ (texte original) ³⁾, οὐχὶ ἄνευ κενῶν καὶ διορθώσεων καὶ τοῦτο, ὅπερ ἐξέδωκε μετ' εἰσαγωγῆς ὁ Louis Petit ⁴⁾. Ἐκ τούτου καὶ τῆς παραφράσεως ἐγένετο καὶ ἡ ἐκτυπωθεῖσα πρὸ τινος εἰς τὴν Βουλγαρικὴν μετάφρασις τοῦ τυπικοῦ ὑπὸ τοῦ τέως ἡγουμένου τῆς μονῆς ἑλληνομαθοῦς ἀρχιμανδριτοῦ Μακαρίου. Κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦτο, ἀποτελούμενον ἐκ προοιμίου, 33 κεφαλαίων καὶ τινων ἐν τέλει διατάξεων, οὐ προτάσεται σύνοψις κατὰ κεφάλαια, ὁ Πακουριανὸς ἴδρυσεν τὴν μονὴν χάριν τῶν ὁμοεθνῶν του Ἰβήρων ἀποκλείσας τὴν εἰς αὐτὴν εἴσοδον ἑλλήνων (Ρωμαίων) μοναχῶν. Ἕλλην μόνον ἐπετρέπετο νὰ εἶναι ὁ γραμματεὺς (νοτάριος) τῆς μονῆς, ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐχὶ ἰερωμένος, ὅπως διεξάγη τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς μονῆς καὶ ὡς ἐκπρόσωπος αὐτῆς ἔρχεται εἰς ἐπικοι-

1) Δ ο σ ι θ έ ο υ, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, Βουκουρέστιον, ἔτ. 1715, σελ. 752, ὅπου μνημονεύεται ὁ πατριάρχης Εὐθύμιος. Περβλ. ὡσαύτως προοίμιον τυπικοῦ καὶ προσθήκας ἐν τέλει αὐτοῦ.

2) Μ ο υ σ α ί ο υ Γ. Γρηγόριος Πακουριανός, μέγας δομῆστικος τῆς Δύσεως καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τυπικὸν τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Πετριτσονιτίσσης, 1888, λειψία ἐκτῶν *Dicertationes philologicae Jenenses*.

3) Manuscrit XXX de la bibliothèque du Seminaire de l' État à Bucarest, κώδιξ τοῦ 18ου αἰῶνος.

4) L o u i s P e t i t, Tyriikon de Grégoire Pakourianos pour le monastère de Petritzos (Baskovo) en Bulgarie, ἔτ. 1904. Βυζαντινὰ Χρονικὰ Πετροπούλσως. Παράρτημα τοῦ ΧΙ τόμου ἀριθ. 1.

ωνίαν πρὸς τὰς διοικητικὰς καὶ πνευματικὰς τῆς αὐτοκρατορίας ἀρχάς, ὧν ἡ γλῶσσα ἦτο ἡ ἐλληνική, ἦν οἱ μονάζοντες Ἰβήρες ἦτο ἐνδεχόμενον ν' ἀγνοῶσιν.

γ.) Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τούτῳ φέρεται συμπληρωμένον τὸ 24ον κεφάλαιον, ἐν ᾧ θεσπίζεται ὁ ἀπὸ τῆς μονῆς ἀποκλεισμός τῶν ἐλλήνων κληρικῶν: «Περὶ τοῦ μὴ κατατάσσεσθαι Ρωμαῖον πρεσβύτερον ἢ μονάζοντα ἐν τῇ κατ' ἐμὲ μονῇ καὶ δι' ἣν τινα τὴν αἰτίαν,». Ὁ Μουσαῖος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς παραφράσεως ἔχει τὴν ἀρχὴν μόνον τοῦ κεφαλαίου τούτου σημειῶν τὸ ἐπακολουθοῦν κενὸν δι' ἀποσιωπητικῶν διὰ τὸ ἕνεκα τῶν ἐπιγενομένων διορθώσεων καὶ προσθηκῶν καταστὰν ἀκατάληπτον τοῦ κειμένου. Ἡ συμπλήρωσις ὅμως αὕτη, ἀφορῶσα εἰς τὴν αἰτίαν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἐλλήνων φαίνεται ὅλως παράδοξος καὶ ἀπροσδιόνυσος ἐν ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ, κεκυρωμένῳ δι' αὐτοκρατορικοῦ χρυσοβούλλου, καὶ ἐμβάλλει τὸν ἀναγνώστην εἰς ὑπονοίας περὶ τῆς γνησιότητός της. Κατ' αὐτὴν ἀποκλείονται τῆς μονῆς οἱ Ἕλληνες κληρικοί, ὅπως μὴ ὡς ραδιοῦργοι καὶ ἔριστικοὶ διαταράξωσι τὴν τάξιν καὶ τὴν γαλήνην τῆς μονῆς. Αἰτία ἤκιστα εὐλογοφανής, ἀλλὰ καὶ προσβλητικὴ κατὰ τῶν ἀποκλειομένων, ἐνῶ ἄλλη τις θὰ ἦτο εὐλογωτέρα καὶ δικαιοτέρα, οἷα λ. χ. ὅπως μὴ στερῶσι τῆς θέσεώς των τοὺς πόρρωθεν προσερχομένους πρὸς μόνασιν Ἰβήρας, δι' οὓς ἰδρῦθη ἡ μονή, αὐτοὶ οἱ ἔχοντες πρὸς χρῆσίν των πλείστας καὶ πλουσίας μονὰς ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ, τῶν Ἰβήρων ἐχόντων μόνον αὐτὴν καὶ τὴν φερώνυμον ἐν Ἀθῶν.

Νομίζομεν ὅτι τοιαύτην ὕβριν κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ κλήρου, μεγάλως τότε ἰσχύοντος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τολμήσῃ νὰ διατυπώσῃ ὁ κτίτωρ. Εἶναι ἀληθές ὅτι οὗτος, ὡς ὁμολογεῖ ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ τυπικοῦ ἐκθέτων τὰ τῆς οἰκογενείας του, ἦτο Ἰβῆρ τὴν καταγωγὴν καὶ δὴ ἐξ ἐπισήμων, ἀλλ' ἐκπατρισθεὶς νέος ἔζησεν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ὡς Ρωμαῖος (Ἑλληνας) πολίτης, ὑπῆρέτησεν ἐν αὐτῇ ὡς δημόσιος λειτουργὸς καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὰ ὕψατα τῆς πολιτείας ἀξιώματα γενόμενος μέγας δομέστικος, ὑπουργὸς οὕτως εἰπεῖν. Ἐπομένως ὡς τοιοῦτος καὶ παρὰ τὰς ἐνδομύχους πεποιθήσεις του ὠφείλε κατὰ καθῆκον νὰ τιμᾷ καὶ σέβηται τοὺς θρησκευτικοὺς λειτουργοὺς τοῦ κράτους, ἐν ᾧ ἴδρυσεν τὴν μονὴν του. Ὅτι δὲ τοιαύτη αἰτία ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπῆρχεν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τυπικῷ, διαπιστοῦται καὶ ἐκ τῆς συνυπογραφῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ ἐκ τῆς διὰ χρυσοβούλλου ἐπικυρώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Διότι ἀναμφιβόλως καταστατικὸν ἰδρυομένης μονῆς ἐνέχον ἄρθρον ὑβριστικὸν κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ὀρθοδόξου κλήρου οὔτε Ἑλληνας ἱεράρχης θὰ ὑπέγραψεν οὔτε αὐτοκράτωρ εὐσεβῆς καὶ δεινὸς περὶ τὴν θεολογίαν, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν μακρῶν καὶ ἐπιμόνων δογματικῶν του

πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Μανιχαίων ἐν Φιλιππουπόλει συζητήσεις¹⁾, θὰ ἐπεκύρου.

Ἐκ τούτων εἰκάζομεν ὅτι ἡ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τυπικῷ ὑπὸ τοῦ Πακουριανοῦ διατυπωθεῖσα αἰτία περὶ τοῦ ἀπὸ τῆς μονῆς ἀποκλεισμοῦ τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν ἦτο ἄλλη τις καὶ οὐχὶ ἡ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τοῦ Βουκουρεστίου φερομένη. Μιτεποιήθη δὲ αὕτη ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βυζαντιακῆς κυριαρχίας διὰ τὰ μέρη ταῦτα τῆς Ροδόπης ὑπὸ τινος μοναχοῦ ἐμπαθῶς διακειμένου πρὸς τὸν ἑλληνικὸν κληρὸν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ κεφαλαίου ἐν τῇ παραφράσει, ὡς σημειοὶ ὁ Μουσαῖος, ἔνεκα τῶν κενῶν καὶ τῶν διορθώσεων. Ὅπως δὲ ζήτημα τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ διαλευκανθῇ μόνον διὰ τῆς ἐξελέγξεως τοῦ πρωτοτύπου τριγλώσσου τυπικοῦ, τοῦ φέροντος τὰς γνησίας ὑπογραφὰς τοῦ τε κτίτορος καὶ τοῦ Εὐθυμίου Ἱεροσολύμων καὶ τὸ αυτοκρατορικὸν χρυσόβουλλον, ἐὰν τοῦτο μὴ ἐξαφανισθῆν ἀχθῇ πάλιν εἰς φῶς¹⁾.

δ') Ἡ προτασσομένη τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς μετὰ τὸ προοίμιον σύνοψις κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Βουκουρεστίου ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἀρχὴ σὺν Θεῷ.

Τὸ τυπικὸν τὸ ἐκτεθὲν παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστικοῦ τῆς Δύσεως κυροῦ Γρηγορίου τοῦ Πακουριανοῦ πρὸς τὴν παρ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν μονὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετρισονιτίσης.

Σύνοψις, ἣτοι πίναξ τῶν ἐν τῷ παρόντι τυπικῷ θεσπιζομένων σαφῶς κεφαλαίων πρὸς εὐσύνοπτον εὔρεσιν :

Κεφ. I. Περὶ τοῦ ὅπως ἐκτίσθη ἡ εὐαγεστάτη μονὴ αὕτη τῶν Ἰβήρων.

II. Περὶ δωρεῶν τε καὶ ἀναθημάτων τῶν ἀνατεθέντων παρ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ, περὶ ἧς ὁ λόγος.

III. Περὶ τοῦ ἐλευθέρως διάγειν τὴν παρ' ἡμῶν κτισθεῖσαν ἀγίαν μονὴν ἀπὸ παντοίας εἰσπράξεως.

IV. Περὶ τῶν καθόλου μοναζόντων, ἣτοι κοινῶς διαιωμένων καὶ τοῦ κωλύεσθαι πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ κέλλῃ ἰδίως διάγειν.

V. Περὶ τοῦ ὅπως δεῖ τὸν προϊστάμενον ἐκλέγεσθαι καὶ συστήσασθαι μετὰ τὸν πρῶτον προϊστάμενον ὅπως δεῖ τὸν δεύτερον προσκαλέσασθαι εἰς τὴν αὐτὴν διακονίαν καὶ ὑπηρεσίαν τῆς μονῆς.

VI. Περὶ ποσότητος καὶ ἀριθμοῦ τῶν μοναζόντων, ὅς ἀνελλιπῆς διε-

1) Ἄ. Κ. ο μ ν η ν ῆ ς, Ἄλεξ. XIV, 8—9.

2) Κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Μουσαίου ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης παραφράσεως τοῦ τυπικοῦ γραφόμενα τό τε πρωτότυπον τρίγλωσσον τυπικὸν καὶ τὸ ἐν παραφράσει εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν ἀντίγραφον αὐτοῦ ἀφηρέθησαν μετ' ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων καὶ τῶν ἐπισήμων περὶ τῶν κτημάτων τῆς μονῆς ἐγγρά-

τάχθη παρ' ἡμῶν εἶναι καὶ ὅτι τοὺς ἐξ αὐτῶν ἐργαζομένους καὶ ὑπηρετάς εἶναι χρή.

VII. Περὶ τῶν ἱερουργούντων ὅπως οὗτοι ἐκλέγεσθαι ὀφείλουσιν ἢ τὴν θεῖαν ἐκτελεῖν ἱερατεῖαν.

VIII. Περὶ τῆς τροπέζης ἐτοιμασίας καὶ τῆς τῶν διακονούντων ἐπιεικειᾶς καὶ σιωπῆς.

IX. Περὶ ἐνδυμάτων τῆς ἀδελφότητος ἢ τοῦ τούτων τμήματος καὶ ὅπως ὀφείλει διανεμηθῆναι τῇ ἀδελφότητι παρὰ τοῦ προϊσταμένου, πρὸς δὲ καὶ τῶν ὑποδημάτων.

X. Περὶ τῶν τριῶν ἁγίων τεσσαρακοστῶν καὶ τοῦ καθαρῶς πάντας νηστεύειν καὶ πρὸς πάντας ἐλεημοσύνας ποιεῖν ἐκάστη ἡμέρᾳ.

XI. Περὶ τῆς ἑορτῆς τῆς ἁγίας καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν ἀμφιβοητῶν εὐσήμεων δεσποτικῶν ἑορτῶν καὶ τῶν προκριτῶν ἁγίων τοῦ ἑορτάσαι λαμπρῶς.

XII. Περὶ φωταγωγίας τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν ἡμῶν ὅπως ὀφείλει γενέσθαι καὶ περὶ προσευχῆς ὅτι δεῖ ἀπερισπάτως προσεύχεσθαι.

XIII. Περὶ τοῦ ὀφείλειν ἐκάστη ἡμέρᾳ τὴν ἀδελφότητα ἐξομολογεῖσθαι τῷ προεστῶτι τοὺς προσγενομένους αὐτοῖς λογισμοὺς καὶ τοὺς λόγους τε καὶ τὰς πράξεις, εἴ τι ἂν ἔπραξαν.

XIV. Περὶ ἐργοχείρου καὶ καμάτου καὶ ὅτι ἀναμεταξὺ τοῦ ἔργου ψάλλειν ὀφείλομεν.

XV. Περὶ τοῦ μὴ ἔρχεσθαι τοὺς ἀδελφοὺς ἕξωθεν τῆς μονῆς ἢ ἐξελεθεῖν ἐξ αὐτῆς ἄνευ ἐπιταγῆς τῶν προεστῶτων.

φων ὑπο τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Λεσβίου (1880—1885) καὶ κατετέθησαν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἐνεκα τῆς ἐσπευσμένης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀναχωρήσεως τοῦ μητροπολίτου ὁ Μουσαῖος δὲν ἠδυνήθη, ὡς ἠλπίζε, ν' ἀντιπαραβάλλῃ τὴν παράφρασιν πρὸς τὸ εἰς χεῖρας ἤδη τοῦ μητροπολίτου εὐρυσόμενον πρωτότυπον· ἐβεβαιώθη ὁμως ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, παραβαλόντος τὰ δύο χειρόγραφα, ὅτι ἡ ὑφισταμένη διαφορὰ ἦτο μόνον γλωσσικὴ, ἀποδιδομένης τῆς ἐννοίας τοῦ πρωτοτύπου πιστῶς ἐν τῇ παραφράσει, ἣν οὗτος κατόπιν ἐξέδωκε. Δυστυχῶς κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ L. Petit ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ δὲν ὑπάρχει σήμερον οὔτε τὸ πρωτότυπον οὔτε ἡ παράφρασις· μόνον ἀντίγραφον τῆς παραφράσεως εὐρίσκειται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς Χάλκης. Οἱ Βούλγαροι διυχυρίζονται ὅτι τὸ πρωτότυπον ἐξηφανίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἔνεκα τοῦ 24ου κεφαλαίου, ὃπερ ἔβλαπτε τὰ συμφέροντα αὐτοῦ διεκδικούντος τὴν μονὴν ὡς πατριαρχικὴν μετὰ τὴν ὑπαγωγὴν αὐτῆς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἱερᾶς Βουλγαρικῆς Συνόδου. Ἄν ὁ διυχυρισμὸς οὗτος ἀληθεύῃ, δὲν ὑφίσταται πλέον λόγος ἀπακρύψεως τοῦ τυπικοῦ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ διαιτητικοῦ δικαστηρίου τῆς Χάγης κρίναντος τὴν μονὴν πατριαρχικὴν.

XVI. Περὶ τῶν ἐπιτρόπων τῆς μονῆς παραίνεσις.

XVII. Ὁφειλόμενόν ἐστὶ σκοπὸν καὶ παραγγελίαν ποιήσασθαι περὶ τε τῶν εὐνούχων καὶ τῶν νεογνῶν παιδίων.

XVIII. Περὶ τοῦ ἐλευθέραν εἶναι τὴν καθ' ἡμᾶς μονὴν ἀπὸ πάσης ἀρχοντικῆς τε καὶ βιαίας χειρὸς καὶ ἐτέρας παντοίας εἰσπράξεως.

XIX. Περὶ τοῦ εἶ γέ τι ὀφείλει ὁ καθηγούμενος τῆς μονῆς ἢ ἄλλος τις τῶν προϋχόντων τῶν τὰς διακονίας ταύτης ἐγκεχειρισμένων καὶ περὶ τῶν ἀκαίρως καὶ ἀφειδῶς δαπανώντων τὰ διαφέροντα ταύτῃ χρήματα καὶ ὅτι δεῖ τοὺς τοιοῦτους ἀπωθεῖσθαι ἀπὸ τῆς μονῆς.

XX. Περὶ τῶν ἐν κόσμῳ ὄντων καὶ χρήματα ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ διδόντων ὑπὲρ λειτουργιῶν γινομένων ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων καὶ νουθεσία ὅτι παρὰ ποίων προσώπων δεῖ ταῦτα λαμβάνειν.

XXI. Παραγγελία γινομένη παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς περὶ μνημοσύνου ἑμοῦ τε καὶ τῶν προσηκόντων ἑμοὶ καὶ περὶ ἀγάπης καὶ ἐσιτίας αὐτοῖς γινομένης κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ μνημονεύομεθα καὶ περὶ διανομῆς χρυσίων τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς καὶ περὶ τοῦ πᾶσαν ἐλεημοσύνην εἰς τούτους ἐνδείξασθαι.

XXII. Περὶ τοῦ τελευτῶντος καθηγουμένου τῆς ἁγίας ταύτης μονῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ ὅπως δεῖ μνημονεύειν αὐτοὺς διὰ τε ἁγίων λειτουργιῶν καὶ εὐχῶν.

XXIII. Περὶ τοῦ μὴ εἰσέρχεσθαι γύναιον εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν μου μήτε γυναικίαν μονὴν ἐν τοῖς ὄριοις τοῦ σεμνεῖου ἡμῶν οἰκοδομεῖσθαι.

XXIV. Περὶ τοῦ μὴ κατατάσσεσθαι Ρωμαῖον προσβύτερον ἢ μονάζοντα ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς μονῇ καὶ δι' ἣν τινὰ τὴν αἰτίαν.

XXV. Περὶ τῶν Ἰβήρων συγγενῶν καὶ ἀνθρώπων ἡμῶν εἰς τὴν μοναχικὴν τάξιν ἐληλυθότων καὶ ἐλευσομένων ὅπως δεῖ αὐτοὺς δέξασθαι.

XXVI. Περὶ τοῦ λογαριασθῆναι τὸν οἰκονόμον καὶ τοὺς λοιποὺς διακονητὰς ὑπὸ τοῦ καθηγουμένου, τὸν καθηγούμενον δὲ λογαριασθῆναι ὑπὸ τῆς τῶν ἀδελφῶν κοινότητος.

XXVII. Περὶ τοῦ μνημονεῦεσθαι τοὺς τελευτήσαντας ἐν ταῖς ἁγίαις λειτουργίαις καὶ ταῖς ἱερουργίαις (καὶ τοῦ) μνημονεῦεσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀδιαλείπτως εὐχαῖς.

XXVIII. Περὶ γερόντων καὶ ἀσθενείας κινδυνευόντων ὅπως δεῖ τούτους περιποιήσασθαι καὶ ἀναπαῦσαι καλῶς.

XXIX. Περὶ τῶν τριῶν παρ' ἑμοῦ κτισθε(ισῶν) κλιμάκων, τῶν κληθεισῶν παρ' ἡμῶν ξενοδοχείων ὅπως ἐτυπώσαμεν.

XXX. Περὶ τοῦ τεθέντος παρ' ἑμοῦ πρώτου καθηγουμένου τῆς καθ' ἡμᾶς μονῆς, ἦτοι Γρηγορίου μοναχοῦ μετὰ θάνατον μνημονευσμένου.

XXXI. Περὶ τῶν νεογνῶν παιδίων ἐν οἷς ὀφείλουσι διάγειν καὶ ἀνατρέφεσθαι καὶ τὰ ἱερὰ γράμματα ἐκπαιδεύεσθαι.

XXXII. Περὶ ἐκδόσεως καὶ διαπράσεως ἀγρῶν καὶ κτημάτων εἰς πρόσωπα ἀπὸ τῆς μονῆς.

XXXIII. Περὶ τοῦ ἀσφαλῶς φυλάττειν τὸν παρόντα τόμον τῆς μονῆς τῆς τυπικῆς διατάξεως τῆς πολλάκις ρηθείσης νεοδημιουργίας τοῦ Θεοῦ καθ' ἡμᾶς εὐαγεστάτης μονῆς καὶ τοῦ μηδὲν τῶν ἐμπεριεχομένων αὐτῶν, ὡς παρ' ἡμῶν τετύπεται, μετακινήθῃναι ἢ ἀλλοιωθῆναι ἢ τὴν οἴανούν δεῖξασθαι ὕφεισιν.

ε'.) Ἐκ τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς ἐκφαίνεται ὅτι αὕτη ἦτο κοινοβιακὴ, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῇ μοναζόντων ὠρίσθη νὰ μὴ ὑπερβαίνει τοὺς πενήτηκοντα ἐκτὸς τοῦ ἡγουμένου, ὅτι ἦτο ἀνεξάρτητος, αὐτεξούσιος, αὐτοδιοίκητος καὶ ἀσύδοτος ἀποκλειομένης πάσης δῆποτε ἐξωτερικῆς ἐπεμβάσεως, διοικητικῆς καὶ πνευματικῆς τ. ἔ. πατριαρχικῆς ἢ μητροπολιτικῆς, ἄρα ἀρχῆθεν δὲν ἦτο οὔτε σταυροπηγιακὴ καὶ πατριαρχικὴ οὔτε ἐπαρχιακὴ τ. ἔ. ἐπισκοπικὴ, ὅτι ὁ ἡγούμενος ἔδει νὰ ὑποδεικνύῃ τὸν διάδοχόν του πρὸ τοῦ θανάτου του, τούτου δὲ μὴ γενομένου δι' αἰφνίδιον θάνατον νὰ ἐκλέγηται ὑπὸ τῶν πατέρων ὁ ἰκανώτερος ἐκ τῆς ἀδελφότητος, ὅτι ὁ ἡγούμενος διώκει τὴν μονὴν ἐφαρμοζὼν πιστῶς τὰς περὶ τῆς διαίτης καὶ τοῦ βίου τῶν μοναζόντων διατάξεις τοῦ τυπικοῦ, ὅτι οἱ μοναζόντες διηγῶν οὐ μόνον ἐν προσευχαῖς καὶ νηστείαις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐργασίᾳ, ὅτι ὁ ὀριζόμενος οἰκονόμος (δικαῖος) καὶ οἱ λοιποὶ διαχειρίζονται καὶ ἐπίτροποι τῆς περιουσίας τῆς μονῆς ὀφείλου νὰ δίδωσι τακτικῶς λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεώς των εἰς τὸν ἡγούμενον, οὗτος δὲ εἰς τὴν ἀδελφότητα, ὅτι ὁ ἀποδεικνύμενος ὡς καταχραστὴς ἢ σπάταλος περὶ τὴν διαχείρισιν ἔδει ν' ἀποβάλληται τῆς μονῆς, ὅτι ἡ μονὴ ἔδει νὰ ἐλεῇ τοὺς πένητας, νὰ περιθάλλῃ τοὺς γέροντας, νὰ νοσηλεύῃ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ συντηρῇ σχολεῖον χάριν τῶν ὀρφανῶν καὶ ἀπροστατευτῶν παιδίων, ὅτι ὀφείλε νὰ συντηρῇ τὰ τρία ὑπὸ τοῦ κτίτορος ἰδρυθέντα χάριν τῶν ξένων ξενοδοχεῖα, ὅτι οἱ μοναζόντες ἔδει νὰ εἶναι Ἰβήρες ἀποκλειομένων τῶν ἐλλήνων καὶ ὅτι ἡ ἱεραρχία ἐτελεῖτο ἑλληνιστί.

Τὰ εἰς τὴν μονὴν κληροδοτηθέντα δὲν ἦσαν μόνον τοῦ κτίτορος, ἀλλὰ καὶ τοῦ προαποθανόντος ἀδελφοῦ του Ἀπασίου, διατελέσαντος καὶ τούτου δημοσίου λειτουργοῦ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἀνεληθόντος εἰς ὑψηλὰ διοικητικὰ ἀξιώματα καὶ καταλιπόντος μεγάλην κτηματικὴν περιουσίαν σὺν τῇ ἐντολῇ, ὅπως αὕτη χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του πρὸς πραγμάτων τῆς ἀπὸ κοινοῦ πιθανῶς ληφθείσης ἀποφάσεως περὶ ἰδρύσεως

μονῆς. Πρῶτος ἡγούμενος ὠρίσθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κτίτορος Γρηγόριός τις, ἀνὴρ σεβάσμιος, οἱ δὲ εἰσαχθέντες ὡς μοναχοὶ ἦσαν ἀπόμαχοι ἐκ τῶν ὑπηρετουμένων παρὰ τῷ αὐτοκρατορικῷ στρατῷ Ἰβήρων.

Σ'). Ἡ ἱστορία τῆς μονῆς εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τῆς τοῦ Στενιμάχου. Ἡ μονὴ ἐληλατήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν σταυροφόρων τῷ 1189 κατὰ τὴν τρίτην σταυροφορίαν. Οἱ σταυροφόροι παρὰ τὰ συμπεφωνημένα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰσαάκιον II Ἄγγελον (1185—1196) ὑπὸ τὸν βασιλέα τῶν Ἀλλαμανῶν Φρειδερίκον τὸν Βαρβαρόσαν κατέλαβον τὴν Φιλιππούπολιν καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενοι ἐδήσασαν ἅπαν τὸ περὶ αὐτὴν πλούσιον πεδῖον καὶ διήρπασαν τὰς κώμας καὶ τὰς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονάς. Κυριεύσαντες καὶ τὸ ὄχυρόν τοῦ Πετριτσοῦ, ὅπερ ὁ Ansbertus καλεῖ «castellum munitissimum ac famosum Sebention»¹⁾ ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν Scribention²⁾, προέβησαν περαιτέρω ἐπὶ τῆς Ροδόπης καὶ διήρπασαν καὶ τὴν μονήν, τὸν δὲ ἡγούμενον αὐτῆς Ἰβηρα ἀπήγαγον εἰς τὴν Φιλιππούπολιν πρὸς τὸν βασιλέα τῶν οὗτος ὅμως φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος καὶ διαλεχθεὶς ἀπληθυέρωσεν αὐτὸν.³⁾ Ἐπὶ τοῦ Ἀλεξίου III Ἀγγέλου (1195—1204) ἡ μονὴ μετὰ τοῦ Στενιμάχου καὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως περιέχεται εἰς τοὺς Βουλγάρους, ἀλλὰ δι' ὀλίγιστον χρόνον. Ὁ ἐξ εὐγενοῦς οἴκου δολοφόνος τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Ἀσέν I Ἰβαγκὸς κατέφυγεν εἰς τὸ Βυζάντιον καταδιωχθεὶς. Ἐκεῖ οὐ μόνον τυγχάνει φιλοξενίας, ἀλλὰ συνδέεται καὶ δι' ἐπιγαμίας πρὸς τὴν αὐτὴν λαβὼν τὴν ἀνειμένην τοῦ αὐτοκράτορος ὡς γυναῖκα. Πρὸς στερέωσιν τῆς συγγενείας διωρίσθη ὁ Ἰβαγκὸς ὑπαρχος τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως—Στενιμάχου· ἀλλὰ εὐθύς, ὡς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν, ἀφίσταται τοῦ Βυζαντίου, ἀναγνωρίζει ἐπικυρίαρχόν του τὸν τσάρον τῶν Βουλγάρων Καλογιάννην καὶ κηρύσσει τὸν πόλεμον κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας. Τότε ἀναγκάζεται ὁ Ἀλέξιος νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτὸς μετὰ πολλῆς δυνάμεως στρατοῦ (1199) κατὰ τοῦ γαμβροῦ του καὶ μετὰ πολλὰς νικηφόρους μάχας κυριεῖται τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταληφθέντα φρούρια, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Στενιμάχου (Πετριτσοῦ). Οὕτω ἡ μονὴ περιέχεται πάλιν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν.⁴⁾ Ἐπὶ τῆς Φραγκοκρατίας ἡ μονὴ μετὰ τοῦ Στενιμάχου περιελήφθη (1204) εἰς τὸ φέουδον τῆς Φιλιππουπόλεως, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος

1) Ansberti, historia de expeditione Friderici imperatoris, ἔκδ. Dobrowsky, ἔτ. 1827, σελ. 17.

2) Fontes rerum Austriae. Scriptores, τόμ. V, σελ. 34, ἔκδ. Pangerle.

3) Ansberti, αὐτόθι, σελ. 47.

4) Νικητῆα Χωνιάτου, III, 4, σελ. 686.—Ἐφραϊμ μοναχοῦ, Ἀλέξιος Ἄγγελος, στίχ. 6495.

τοῦ Βυζαντίου Βαλδουίνου παρεχωρήθη εἰς τὸν ἱππότην Renier de Tritt²). Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (1205) καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Πετριτσού ὑπὸ τοῦ Renier (1206), ὅπου εἶχε καταφύγει πρὸς ἀσφάλειαν³), ἡ τῆς Ροδόπης περιοχὴ μετὰ τῆς μονῆς κυριαρχεῖται πάλιν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τοῦ ἡγεμονίδου Σλαύου (Esclias), μεθ' οὗ συμμαχεῖ ὁ διάδοχος τοῦ αὐτοκράτορος Βαλδουίνου Ἐρρίκος (1208) καὶ ἐγγυᾷ αὐτῷ τὴν θυγατέρα του ἐν Στενιμάχῳ⁴), εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ τσάρου Ἀσέν II μετὰ τὴν παρὰ τῇ Κλοκοτίνιστῃ νίκῃν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Κομνηνοῦ (1230)⁵). Ἀποθανόντος τοῦ Ἀσέν (1241) ἡ μονὴ μετὰ τῆς ἐπαρχίας ὅλης καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας Βατάτση: «Στενιμάχος καὶ Τζέπαινα καὶ ὅσα ἦν τῷ τῆς Ροδόπης ὄρει παρακείμενα πολίχνιά τε καὶ κωμοπόλεις ὑπόφορα τούτῳ (τῷ Βατάτση) γεγένηται καὶ ὄρος αὐτῷ τε καὶ τοῖς Βουλγαροῖς Ἐβρος ἦν ποταμός»⁶), ἀπὸ τῶν διαδόχων τοῦ ὁποίου περιέρχεται εἰς τοὺς Παλαιολόγους τοῦ Βυζαντίου (1261). Τῷ 1342 ἡ μονὴ αὐθις περιέρχεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βουλγάρων παραχωρηθείσης ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Ἀννης τῆς Σαβοϊανῆς τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως—Στενιμάχου εἰς τὸν τσάρου τῶν Βουλγάρων Ἀλέξανδρον Ἰωάννην διὰ συνθήκης⁷). Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Φιλιππουπόλεως—Στενιμάχου ὑπὸ τῶν Τούρκων (1362) καὶ τὴν κατάληψιν ταῦτοχρόνως τῶν ἐπὶ τῆς Ροδόπης ἡ μονὴ περιέρχεται ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Τούρκων καὶ παρέμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τῆς Βερολινίου συνθήκης (1878). Οἱ βούλγαροι κατὰ τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῆς Ροδόπης ὡς θεοδόδοξοι ἐσεβάσθησαν ἀναμφιβόλως ἅπαντα τὰ προνόμια καὶ δικαίωματα τῆς μονῆς. Ἡ δυσχέρσις δὲ τῶν λογίων των ὅτι ὑπὸ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου ὑπήχθη ἡ μονὴ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν τοῦ ἐν Τυρνάβῳ Βουλγαρικοῦ πατριαρχείου δικαιοδοσίαν δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Εἶναι μᾶλλον εἰκασία προερχομένη ἐκ τῆς εἰκόνας τοῦ τσάρου, τῆς ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας τοῦ κοιμητηρίου ἐξωγραφημένης καὶ ἐκ τινος παραδόσεως περὶ αὐτοῦ, ἐξ οὗ ὑπολαμβάνεται καὶ κτίτωρ τῆς μονῆς δευτερος καὶ δωρητὴς μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς ἐπαρχίας Στενιμάχου εἰς τὸ Βουλγαρικὸν βασίλειον.

ζ'.) Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ μονὴ πολλάκις ἐδηρώθη καὶ κατεστράφη

2) Ville-Hardouin, La conquête de Constantinople, § LXIX, σελ. 85

3) Αὐτέθι, § XCII καὶ CI.

4) Valensienes, histoire de l' empereur Henri § VIII—IX.

5) Zlatarsky B. Ἡ τοῦ Ἀσέν ἐπιγραφὴ παρὰ τῷ Στενιμάχῳ. Bull. de la société arch. Bulg. Sophia, ἔτ. 1911, τόμ. II, σελ. 231.

6) Ἀκροπολίτου Γ. χρον. § 44.

καὶ ἀνεκτίσθη μὲν ὑπὸ τῶν μοναχῶν, ἀπώλεσε δ' ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ πάντα τὰ προσοδοφόρα κτήματά της, δι' ὧν ἀρχῆθεν ἐπροικίσθη ὑπὸ τοῦ κτίτορος, πλὴν τῶν παρακειμένων αὐτῇ γαιῶν καὶ τινων ἐν Στενιμάχῳ. Τούτων τὰ ἔσοδα ἀρχομένου τοῦ 18ου αἰῶνος δὲν ἐπήρουν πρὸς διατροφὴν πλειόνων τῶν 30 μοναχῶν, ἐνῶ οὗτοι τότε, καθ' ἃ ἤκουσεν ὁ διὰ Φιλίππουπόλεως διελθὼν Γεράρδος Κορνήλιος van der Driessch, ἀνήρχοντο εἰς 300 (;). Σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς ἐπιμελοῦς τῶν γαιῶν της κατεργασίας, διὰ συλλογῆς ἑλεῶν καὶ διὰ τῶν δωρεῶν καὶ ἀφιερωμάτων τῶν πολλῶν προσκυνητῶν ἢ οἰκονομικῆ κατάστασις αὐτῆς ἐβελτιώθη ἑλαττωθέντος καὶ τοῦ τῶν μοναζόντων ἐν αὐτῇ ἀριθμοῦ εἰς δεκάδας μόνον τινάς.

Κατ' ἀναφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος Στενιμάχου πρὸς τὸ οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπὸ 2 Ἰανουαρίου 1857, αἰτουμένης τὴν ἀρωγὴν τῆς μονῆς ὑπὲρ τῶν σχολείων της, μόνον τὸ ἐνοίκιον τῶν ἐν Στενιμάχῳ κειμένων ἀλευρομύλων της ἀνήρχετο ἑτησίως εἰς δύο χιλιάδας λιρῶν, τὰ δὲ ἐκ τῆς πωλήσεως σταφυλῶν, μαλλίων, μετάξης, βουτύρου, ζῶων, δερμάτων καὶ λοιπῶν ἔσοδα ἦσαν διπλά καὶ τετραπλά. Ἐπὶ τοῦ αὐτονομιακοῦ καθεστῶτος τῆς Ἄν. Ρωμυλίας (1879—1885) τὰ ἔσοδα τῶν προσοδοφόρων κτημάτων της ἀνήρχοντο εἰς 3500 λιρῶν *). Καὶ κατὰ τὴν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποβληθεῖσαν τῇ 15ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 1894 ἔκθεσιν τοῦ κ.Μ.Δ. Βαλαβίνωφ, ἀποσταλέντος ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως, ὅπως μελετήσῃ τὸ ζήτημα τῆς μονῆς μετὰ τὴν ἐπὸ τῶν Βουλγάρων κατάληψίν της, ἢ ὅλη ἀξία τῶν προσοδοφόρων κτημάτων της ἀνήρχετο κατὰ τὸν ἐπίσημον τοῦ ἔτους 1891 κατάλογον εἰς 300—500 χιλιάδας περίπου χρυσῶν φράγκων. Ἐκτοτε ἡλαττώθησαν πολὺ τὰ ἔσοδα, σήμερον δὲ ἡ μονὴ εἶναι βεβουλισμένη εἰς πολλὰ χρέη. Λέγεται ὅτι ὑπὲρ τὸ ἐν καὶ ἡμισυ ἑκατομμύριον λεβίων ὀφείλει εἰς τὴν κυβέρνησιν μόνον ἐκ φόρων διὰ τὰ προσοδοφόρα κτήματά της καὶ καταβάλλεται προσπάθεια ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου παρὰ τῇ κυβερνήσει, ὅπως διὰ νομοθετικῆς ὁδοῦ χαρισθῇ αὐτῇ τὸ ποσὸν τοῦτο.

η.) Τὸ τυπικὸν τῆς μονῆς ἔνεκα τῶν ἐπελθουσῶν ἐν τῇ χώρᾳ πολιτικῶν μεταβολῶν πρὸ αἰῶνων ἠτόνησε καὶ ἡ μονὴ ἐπὶ τουρκοκρατίας περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὸ 24ον κεφάλαιον τοῦ τυπικοῦ της, μὴ προσερχομένων πλέον πρὸς μόνασιν ἐν αὐτῇ Ἰβήρων. Πατρι-

1) Κ α ν τ α κ ο υ ζ η ν ο ὕ, ἱστορ. III, 66.

1) Ἀνατολικὴ Ἐπιθεώρ. ἔφημ. Ἀθηνῶν, 15 Ἰανουαρίου 1885.

2) Πλὴν τοῦ προμνημονευθέντος Συμῶν ἐμόνασεν ἐν αὐτῇ καὶ ὁ Φιλίππουπόλεως Δαμασκηνός.

ἀρχαί καὶ μητροπολίται Ἑλληνες ἐμόνασαν ἐν αὐτῇ²⁾ καὶ ἀπὸ ἀνεξαρτήτου αὕτη ἐγένετο σταυροπηγιακὴ καὶ πατριαρχικὴ, ἄδηλον ἀκριβῶς πότε, πάντως ὁμῶς οὐχὶ πρὸ τοῦ 17ου αἰῶνος· διότι ἔκτοτε καλεῖται οὕτω, ἴσως μετὰ τὴν ἐκ βάρθρων ἐπὶ τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Δανιὴλ ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ τῆς (1604), ἐμπηχθέντος ἐπὶ τῶν θεμελίων του πατριαρχικοῦ σταυροῦ, ὁπότε καὶ μετωνομάσθη ναὸς τῆς ἁγίας Τριάδος. Σιγγιλιωῶδες πατριαρχικὸν γράμμα ἀπὸ τοῦ ἔτους ζρλς', Φεβρ. ιε'. ἰνδικτ. ια'. (τ.ἔ. 15 Φεβρ. 1628) συνιστᾷ αὐτὴν ὡς σταυροπηγιακὴν καὶ πατριαρχικὴν εἰς λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς ὀρίζον καὶ τὰς ὑπογομένας εἰς αὐτὴν ἐκκλησίας καὶ παρεκλήσια ἐν Στενιμάχῳ καὶ τοῖς περιχώροις³⁾. Ὡσαύτως ὡς ταιαύτη μνημονεύεται καὶ ἐν πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις κατὰ Σεπτέμβρ. τοῦ 1699, Αὐγουστον τοῦ 1725, Ἰούλιον τοῦ 1742, τὸ 1750 καὶ Μάϊον τοῦ 1790⁴⁾. Ὡς ἴδιον κτῆμα τὸ Πατριαρχεῖον διασφᾷζει αὐτὴν ἀπὸ καταστροφῆς ἕνεκα τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἡγουμένου τῆς Χριστοφόρου εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν τοῦ Στενιμαχίτου Χατζῆ—Πρίμου κίνημα περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος⁴⁾.

Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς ἐξελέγετο ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐν τῇ μητροπόλει Φιλιππουπόλεως κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἔκπαλαι (δηλ. ἀπὸ πολλοῦ) ἀρχαίαν συνήθειαν περὶ τῆς διοικήσεώς τῆς κοινῆ ψήφῳ καὶ γνώμῃ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν προκρίτων τῆς Φιλιππουπόλεως, Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου καὶ θελήσει· καὶ γνώμῃ τῶν ὀσιωτάτων πατέρων τῆς, ὑπισχνουμένων ἐπισήμως ὅτι θὰ φυλάξωσι καὶ ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν καὶ ὑπακοὴν ὡς προεστῶτα καὶ γέροντα· Ἀποκαθιστάμενος δὲ οὗτος ἐν τῇ μονῇ εἶχεν αὐτὸς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν διαχείρισιν ὡς τέλειος καὶ πληρεξούσιος κύριος τῶν τε κινήτων καὶ ἀκινήτων πραγμάτων, κτημάτων τε καὶ ἀφιερωμάτων καὶ ἐλογοδότει κατὰ τακτὸν διάστημα χρόνου ἐν τῇ μητροπόλει πρὸ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν, ὡς διαπιστοῦται ἐκ πρωτοκόλλου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1781⁴⁾. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος ἤρξατο αὐθις ἡ ἀδελ-

2) L o u i s P e t i t, αὐτόθι, εἰσαγωγή, XXII.

3) Γ ε δ ε ὦ ν Μ., Πατριαρχικοὶ πίνακες, σελ. 613. 624. 636. 643. 672.

4) Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ Μ υ ρ τ., ὁ Στενιμάχος, § 9. Ἀθήναι 1929.

4) Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρωτόκολλον ἔχει ἐπὶ λέξει. Κώδ. Κυρίλλου ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, σελ. α'.

Ὁ Φιλιππουπόλεως Κύριλλος ἐπιβεβαιοῖ

«Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικῆς καὶ ἐμμαρτύρου γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι κατὰ τὴν ἐπικρατούσαν ἔκπαλαι ἀρχαίαν συνήθειαν συναχθέντες εἰς ἐν μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης μητρο-

φότης τῶν μοναχῶν ἐκλέγουσα συμφώνως τῷ τυπικῷ αὐτῇ τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐν γενικῇ συνόδῳ, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ

πόλεως καὶ τῶν τιμῶν προεστώτων καὶ τζορμπιτζήδων τῆς πολιτείας Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου ἐπεριλάβαμεν τὸν λογαριασμὸν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας εἰς τὸ Μπάτσκοβον ἀπὸ τὸν ἡγούμενον κύρ Γρηγόριον διὰ εἴκοσι δύο μῆνας καὶ κοινῇ ψήφῳ καὶ γνώμῃ τῶν ρηθέντων τιμωτάτων κληρικῶν καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν τιμωτάτων προεστώτων Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου καὶ θελήσει καὶ γνώμῃ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὀσιωτάτων πατέρων ἐψηφίσθη καὶ ἀποκατέστη διὰ ἡγούμενος τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου Μπατσκόβου ὁ παπᾶ κύρ Μακάριος, ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἀγίου Θεοδώρου, ὥστε ἔχειν τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου καὶ εἶναι αὐτὸν τέλειον καὶ πληρεξούσιον νοικοκύριν τῶν τε κινήτων καὶ ἀκινήτων πραγμάτων, κτημάτων τε καὶ ἀφιερωμάτων τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου, ὡς ἀξιος καὶ πιστὸς οἰκονόμος καὶ δεδοκιμασμένος ἐν ἄλλοις τε καὶ μάλιστα ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου Θεοδώρου, ἐν ἣ μέχρι τοῦ νῦν προεσιάθη ὁ γδρ εἰδῶς προεστάναι τοῦ ἰδίου οἴκου καὶ ἑτέροις οἶδε προϊστασθαι. Διορίσαντες τοίνυν καὶ ἀποκαταστήσαντες διὰ ἡγούμενον τὸν ρηθέντα ἡγούμενον παπᾶ κύρ Μακάριον ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ ὑπέσχοντο ἅπαντες οἱ ἐν αὐτῷ εὕρισκόμενοι πατέρες, γέροντες καὶ νέοι φυλάξαι καὶ ἀποδοῦναι αὐτῷ τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν καὶ ὑπακοὴν ὡς προεστώτι καὶ γέροντι καὶ μηδένα ἐξέρχεσθαι τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου (κατὰ τὴν ἔκπαισιν συνήθειαν) καὶ οὔτε εἰς Φιλιπούπολιν οὔτε εἰς χωρίον οὔτε εἰς τὸ μετόχιον καταβαίνειν ἄνευ τῆς ἐκεῖνον γνώμης καὶ θελήσεως ὅστις δὲ ἤθελεν ἐναντιωθῆ αὐτῷ εἰς καμίαν προσταγὴν ἢ εἰς ὀλιανδῆποτε ἄλλην θέλησιν ἤθελε φανῆ ἀπαθῆς καὶ παρῆκους, θέλει παιδευθῆ ἐσχάτως μὲ ἔξωσιν ἀπὸ τὸ μοναστήριον με ἀτιμίαν του καὶ ζημίαν του μεγάλην παρ' ὄλων ἡμῶν τῶν ἐν τῷδε τῷ γράμματι ὑπογεγραμμένων. Καὶ εἰς διηνεκῆ τὴν ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἔμπροσθεν τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη, κυρίου κυρίου Κυρίλλου, ἐπιβεβαιώσει τῆς αὐτοῦ πανιερότητος καὶ μαρτυρίᾳ τῶν ὑποκάτωθεν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων καὶ τῶν προεστώτων τοῦ Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου καὶ ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι ἡγουμένῳ κύρ Μακαρίῳ, ψφα', Νοέμβριου κς'.

Σεοφύλαξ Δαμιανὸς ὑπόσχομαι, προηγούμενος Γρηγόριος ὑπόσχομαι, παπᾶ Ἰωσήφ ὑπόσχομαι, Παπᾶ Καλλίνικος ὑπόσχομαι, παπᾶ Ἀνανίας ὑπόσχομαι, Καλλίστρατος ὑπόσχομαι, Ἀγάπιος ἱερομόναχος ὑπόσχομαι, παπᾶ Ἀνθιμος ὑπόσχομαι, ὁ ρήτωρ Δημήτριος μάρτυς, Γερμανὸς μοναχὸς ὑπόσχομαι, ὁ σκεοφύλαξ Νικόλαος μάρτυς, ὁ Μῆτσος παπᾶ Θεοδοσίου μάρτυς, ὁ δικαιοφύλαξ Δημήτριος μάρτυς, ὁ ἐστιάριος Μιχαλάκις μάρτυς, Μαργαρίτης μάρτυς, Δημήτριος τοῦ Μαργαρίτου μάρτυς, Χατζῆ Δόξιάς μάρτυς, Κομνηνὸς τοῦ Χατζῆ Στέριου μάρτυς, Μανόλης τοῦ Χατζῆ Γεωργίου μάρτυς, Πρίμος τοῦ Παναγιώτου μάρτυς, Χατζῆ Βέτζος μάρτυς, Νάσος μάρτυς, Θεοδόσιος Τόλιου μάρτυς, Χατζῆ Διαμαντῆς μάρτυς.

Ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων οἱ ὑποσχόμενοι εἶναι μοναχοὶ τῆς μονῆς, ὁ δὲ δικαιοφύλαξ Δημήτριος (τξελεμπῆ Δημητράκις) ὁ σκεοφύλαξ Νικόλαος (τξελεμπῆ Νικολάκις Ἰωάννου Χατζῆ Νικόλου), ὁ ἐστιάριος Μιχαλάκις (τξελεμπῆ Μιχαλάκις Κύρου) καὶ ὁ ρήτωρ Δημήτριος εἶναι οἱ σύμβουλοι τοῦ μητροπολίτου ἀρχοντες Φιλιππουπολεως, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ εἶναι πρόκριτοι Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι

ἀρχιερατικοῦ ἐν Στενιμάχῳ ἐπιτρόπου τοῦ ἁγίου Φιλιππουπόλεως, ἐπικυρουμένου τοῦ πρωτοκόλλου τῆς ἐκλογῆς ὑπὸ τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, ὡς ἐκπροσώπου τοῦ Πατριαρχείου. Ὁ ἡγούμενος διώριζεν ἐκ τῶν ἀδελφῶν τὸν οἰκονόμον τῆς μονῆς (δικαῖον) γενικὸν διαχειριστὴν ἀπάσης τῆς περιουσίας κινητῆς τε καὶ ἀκινήτου τῆς μονῆς. Κατὰ τὸ ἐκδοθὲν περὶ τῆς Ἐξαρχίας σουλτανικὸν φερμάνιον τοῦ 1870, καθ' ὃ ὠρίσθησαν αἱ Βουλγαρικαὶ μητροπόλεις καὶ αἱ μοναὶ αἱ ἀποσπώμεναι τοῦ Πατριαρχείου καὶ περιερχόμεναι ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἐξαρχίας, ἡ μονὴ παρέμεινε πατριαρχικὴ οὐδαμῶς διεκδικηθεῖσα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῶν Βοδενῶν, Κουκλένης καὶ Βελασίτσης τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως.

θ') Τῷ 1664 ἐπεσκέπαστο τὴν μονὴν μετ' ἀρχιμανδριτῶν καὶ πρωτοσυγκέλλων ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος συλλέγων βοηθήματα ὑπὲρ τοῦ Παναγίου τάφου καὶ τῷ 1720 ὁ διάδοχος αὐτοῦ καὶ ἀνεψιὸς ἐπ' ἀδελφῇ πατριάρχης Χρῦσανθος Νοταρᾶς, εἰς ὃν ὀφείλεται τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς «ἦς τινος (βίβλου) καὶ τὸ ἴσον μεταγραφὲν ἔλαβον σὺν ἐμοί». Ἀμφοτέροι ἐλειτούργησαν μετὰ τῶν μοναχῶν¹⁾. Τὴν μονὴν ὡσαύτως ἐπεσκέπτοντο καὶ οἱ ἐκάστοτε μητροπολίται Φιλιππουπόλεως. Κατὰ σημείωσιν ἐπὶ ἐντύπου τῆς μονῆς ὁ Παῖσιος ἐπεσκέπαστο αὐτὴν τῷ 1819 Ἰουνίου κη' καὶ ἔγραψε στίχους τινὰς πολιτικούς δι' αὐτήν, καθ' ἣν εἶχε συνήθειαν²⁾, ὁ δὲ Νικηφόρος τῷ 1825. Πολλάκις δὲ οἱ μετ' αὐτοὺς μητροπολίται Νεόφυτος, Γρηγόριος, Ἰωακείμ Εὐθυβούλης καὶ Φώτιος. Κατ' εἰσήγησιν τοῦ Βλ. Σκορδέλη καὶ τῇ βοήθειᾳ τοῦ μεγάλου τοῦ πατριαρχείου πρωτοσυγκέλλου Εὐσταθίου Κλεοβούλου συνεστήθη ἐν τῇ μονῇ ἱερατικὴ σχολή, λειτουργήσασα μόνον κατὰ τὰ ἔτη 1870—74. Τοιαύτη δέ τις ἢ ἀπλῶς σχολὴ οἰκοτρόφων μειρακίων ἐλειτούργει συντηρουμένη ὑπὸ τῆς μονῆς ἐπὶ τῶν πρώτων τῆς τουρκοκρατίας αἰῶνων ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Πετριτσού: «ἐνθα διετρέφοντο τὰ μειράκια» κατὰ τὸν Χρῦσανθον Νοταρᾶν³⁾. Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ἡ μονὴ κατὰ τοὺς ζοφεροὺς τῆς δουλείας χρόνους ἦτο καὶ φτωχόριον ἑλληνικῆς παιδείας ἀνὰ τὰ μέρη ταῦτα.

οἱ Στενιμαχίται ἐνδιεφέροντο περὶ τῆς μονῆς. Ἐκ τοῦ πρωτοκόλλου φαίνεται ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς μονῆς λήγοντος τοῦ 18ου αἰῶνος δὲν ἦτο ἀνθηρὰ καὶ διαρῖσθη ἡγούμενος δεδοκιμασμένος πρὸς διόρθωσιν αὐτῆς.

1) Κατὰ παρακαμμένας σημειώσεις ἐν τῷ τυπικῷ τοῦ Βουκουρεστίου ἐν ταῖς σελίσιν 67. 68. 69. L o u i s P e t i t αὐτόθι. σελ. XXV.

2) Β λ. Σ κ ο ρ δ ἔ λ η, Δελτίον ἱστορ. ἐθνολογ. ἐταιρείας Ἀθηνῶν, τόμ. Γ'. ἔτ. 1889, σελ. 354.

3) L o u i s P e t i t, ἐνθα ἀνωτέρω. σελ. XXVI.

1) Ἐνεκα τῶν ἐπιγενομένων καταχρήσεων ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς μονῆς ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τοῦ δικαίου αὐτῆς (οἰκονόμου—ἐπιτρόπου) φθίνοντος τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἔνεκα ἄλλων ἐπισυμβάντων ἐν τῇ μονῇ ἀτοπημάτων τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπέστειλεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διορίσαν ἡγούμενον τῷ 1892 τὸν ἀρχιμανδρίτην Κύριον Μακάριον. Τὸ τοιοῦτον ἐξώργισε τοὺς μοναχοὺς, ἡ δὲ ἥκιστα ἱεροπρεπῆς πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορὰ τοῦ ἡγουμένου ἐπήνεγκε τὴν κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει καθαιρέσιν του ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος, ἣν εἰς ἡτήσατο καὶ δι' ἀναφορᾶς καὶ διὰ πρεσβείας παρὰ τοῦ Πατριαρχείου, ὅπως αὕτη ἐκλέξῃ τὸν ἡγουμένον τῆς, ὡς ἐγένετο πρότερον. Οὕτω κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα τῷ 1894 ἡ ἀδελφότης προσέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἱερομονάχου Ἀκακίου Φιλιππουπόλιτου ὡς ἡγούμενου, ἀνδρὸς εὐσεβοῦς, λογίου καὶ διακριθέντος ἐν τῇ ἱερατικῇ ὑπηρεσίᾳ ὡς ἀρχιερατικοῦ προϊσταμένου τῆς ἐπαρχίας Καβακλῆ καὶ ὡς ἐφημερίου τῆς ἐκκλησίας Ἀγίου Κωνσταντίνου ἐν Φιλιππουπόλει. Ἡ ἐκλογὴ διεξήχθη ὁμαλῶς ἐν τῇ μονῇ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου ἐν Στενιμάχῳ ἱερέως Λεωνίδα, ὅστις καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν μητρόπολιν τὸ σχετικὸν πρωτόκολλον. Δυστυχῶς ἡ ἥκιστα διπλωματικὴ προορατικότης τοῦ πατριαρχείου ἐνεργούντος καθ' ὑπόδειξιν ἐνδιαφερομένων, ὅπως ἄλλος ἐκλεγῆ ἡγούμενος, περιέπλεξε τὴν κατάστασιν καὶ ἐπήνεγκε τὴν ἀπώλειαν τῆς μονῆς. Τὸ πατριαρχεῖον οὐ μόνον δὲν ἀνεγνώρισεν ὡς ἡγούμενον τὸν ψηφισθέντα Ἀκάκιον, ἀλλὰ καὶ καθήρσεν αὐτὸν μετ' ἀφορισμοῦ ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος, ἀπέστειλε δὲ αὐτῆς τὸν ἀνακληθέντα Μακάριον, ὅπως ἐπαναλάβῃ τὴν ἡγουμενείαν. Τὸ τοιοῦτον προεκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως χάριν τῆς κινδυνευούσης δῆθεν τάξεως, πράγματι ὁμως πρὸς κατάληψιν τῆς μονῆς, ἣν οἱ Βούλγαροι ἀπὸ πολλοῦ ἐπωφθαλμίων ἔνεκα τῶν εἰσοδημάτων τῆς. Ὁ Ἀκάκιος καθηρημένος καὶ ἀφορισμένος ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἐξαρχίαν μετὰ τινων μοναχῶν καὶ οὕτω ἡ μονὴ περιήλθεν εἰς τοὺς Βουλγάρους μεθ' ὅλας τὰς τοῦ Πατριαρχείου διὰ τοῦ ἁγίου Φιλιππουπόλεως διαμαρτυρίας πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν κυβέρνησιν αἰτουμένου τὴν ἀπόδοσιν τῆς. Ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἀνεγνώρισεν ὡς νόμιμον τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀκακίου ἐπαναληφθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς, ἡ δ' Ἐξαρχία ἀποδεξαμένη τὴν εἰς αὐτὴν προσχώρησιν τῆς ἀδελφότητος ὑπήγαγε τὴν μονὴν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐν Σοφίᾳ ἱεραῶς Βουλγ. Συνόδου. Τὸ ἐν Χάγῃ διαιτητικὸν δικαστήριον, οὗ ἐζητήθη ἡ γνώμη περὶ τῆς ἀμφισβητουμένης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων κυριότητος τῆς μονῆς παρὰ τῆς πρὸς ἐκδίκασιν τῶν κτημάτων τῶν διαλυθεισῶν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1906 Ἑλλην. ἐν Βουλγαρίᾳ κοινοτήτων μεικτῆς Ἐπι-

τροπείας συμφώνως τῇ συνθήκῃ τοῦ Neilly, ἐπεδίκασε τὴν μονὴν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ἑλλην. Κοινότητα Στενιμάχου.

α') Ἡ μονὴ ἀποτελεῖται ἐκ τετραπλεύρου μεγάλου διωρόφου κτιρίου περιβάλλοντος μεγάλην λιθόστρωτον αὐλήν, ἐν ἣ εἶναι ἐκτισμένοι δύο ἐκκλησῖαι. Ὁ ἐπισκεψάμενος αὐτὴν ἐν ἔτει 1706 P. Lucas παρομοιάζει πρὸς φρούριον μετὰ τριῶν πυλῶν, ἔχον ἐν τῷ κέντρῳ του ἐκκλησίαν ἀνακαινισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βσιλέως Μαυριζίου (;), οὗ τὴν εἰκόνα πολλαχοῦ τῆς μονῆς εἶδεν ἐξωγραφημένην¹⁾. Ἐκτοτε ἡ μονὴ ἔπαθε πολλάκις ἐκ πυρκαϊᾶς καταστραφείσης ὀλοτελῶς τῆς δυτικῆς πτέρυγος τοῦ κτιρίου καὶ μέρους τῆς βορείου. Ἐσχάτως ἀνωκοδομήθη ἡ ἀπειλοῦσα πᾶσιν ἀνατολικῇ πλευρᾷ λιθόκτιστος ὅλη τῇ ἀρωγῇ τοῦ νῦν τσάρου τῆς Βουλγαρίας εὐσεβοῦς Βόριδος I, τρίτου ἤδη κτίτορος αὐτῆς κατὰ τοὺς Βουλγάρους.

Ἐκ τῶν παλαιῶν τῆς μονῆς κτιρίων τοῦ XI αἰῶνος διασφύζεται μόνον τὸ διώροφον τοῦ κοιμητηρίου κτίριον ἐπὶ ὑψώματος ἀνατολικῶς τῆς μονῆς περὶ τὰ 500 μέτρα μακρῶν. Ἡ κάτω ὄροφὴ αὐτοῦ χρησιμεύει ἀνέκαθεν ὡς ὀσσεαποθήκη (ossarium), ἡ δὲ ἄνω εἶναι ἐκκλησία πρὸς τιμὴν τῶν Ἀρχαγγέλων. Τὸ κτίριον εὐρίσκεται εἰς ἐρειπώδη κατάστασιν ἀνακαινισθείσης ἐν τῷ μεταξὺ μόνης τῆς στέγης του. Αἱ τοιχογραφίαι τῆς ἐκκλησίας ἀνάγονται εἰς τὸν XII αἰῶνα, ὡς ἡ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ τῶν ἀδελφῶν κτιτόρων τῆς μονῆς Γρηγορίου καὶ Ἀπατίου Πακουριανῶν. Αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαὶ ἅπασαι εἶναι Ἑλληνικαί. Παρὰ τῇ τοιχογραφίᾳ τῶν κτιτόρων εἶναι καὶ ἡ τοῦ τσάρου Ἰωάννου (Ivan) Ἀλεξάνδρου (1331—1371) ἐν φυσικῷ σχεδὸν μεγέθει μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς παρὰ τῇ κεφαλῇ του: «Ἰω(άννης) ἐν Χ(ριστῷ) τῷ Θεῷ εὐσεβῆς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ρωμαίων Ἀλέξανδρος²⁾».

Οἱ Βούλγαροι θεωροῦσι τοῦτον τὸν τσάρον ὡς δευτέρον τῆς μονῆς κτίτορα καὶ δωρητὴν, ὡς προεορήθη, στηριζόμενοι εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ Luccari, ὅτι ἐν τῇ περὶ τὸν Στενίμαχον μονῇ τῆς Παναγίας, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τινος Ἰβηροῦ βσιλέως (re di Hiueria), εἶδε τὴν προσωπογραφίαν τοῦ τσάρου Ἰβάν Ἀλεξάνδρου ἐν φυσικῷ μεγέθει (ritratto al naturale) ὡς κτίτορος, διότι ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς ἐμεγεθύνθη καὶ ἐπροικίσθη (accrescinta e bonificata) ὑπ' αὐτοῦ διὰ μεγάλων ἐσόδων κατὰ τὰς τῶν μοναχῶν δηλώσεις πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψίμενον τὴν μονὴν φθίνοντος τοῦ 16ου αἰῶνος³⁾.

1) Προφανῶς πρόκειται περὶ τῆς εἰκόνης τοῦ αὐτοκρ. Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ P. L u c a s, Voyage dans la Grèce κτλ. Paris 10.

2) Ἴδε καὶ J o r d. I v a n o w, Τὸ φρούριον τοῦ Ἀσέν (Πετριτσός) ἐν τῷ Bull. de la soc. arch. Bulg. τόμ. II, σελ. 213.

3) L u c c a r i, Annali di Rausa, ἔτ. 1605, σελ. 52. J i r e c e k—A r g y r o w, Ὀδοιορικὸν Βουλγαρίας, σελ. 424.—Πλὴν τῆς εἰδήσεως ταύτης τοῦ Ραγου-

ιβ'.) Ἡ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς μονῆς κυρία ἐκκλησία (τὸ καθολικόν) τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου προέρχεται ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος ἀνοικοδομηθεῖσα ἐκ βράθρων ἐν τῇ θέσει τῆς ὑπὸ τοῦ Πακουρια-

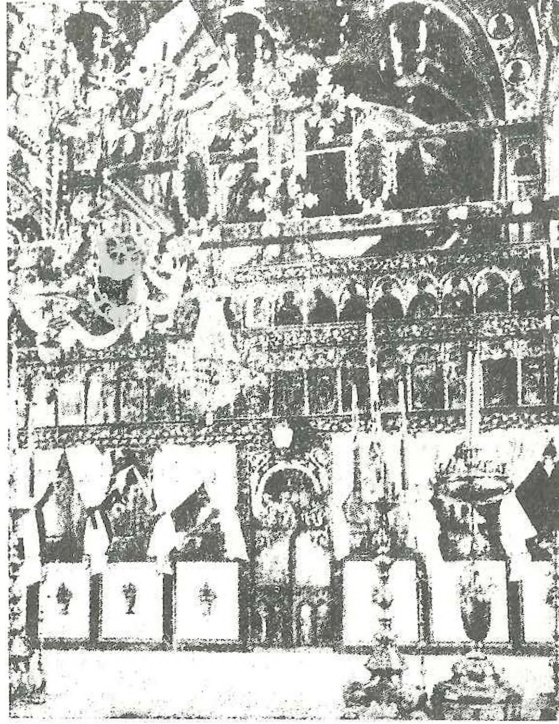

Αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τῆς Παναγίας τῆς Μονῆς

νοῦ κτισθείσης ὑπὸ τοῦ ἁγίου Φιλιππουπόλεως Δανιὴλ τῷ 1604 καὶ με-
 τανομασθεῖσα τῆς ἁγίας Τριάδος κατὰ τινα ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ νάρθηκος

σαίου περιγητοῦ καὶ τῆς φερομένης νῦν ὡς προσωπογραφίας τοῦ τσάρου μετὰ τῆς
 περὶ αὐτὴν Ἑλλην. ἐπιγραφῆς οὐδεμία ἄλλη μαρτυρία περὶ τοῦ τσάρου Ἰβάν Ἀλε-
 ξάνδρου ὡς κτίτορος τῆς μονῆς ὑπάρχει. Οἱ πρεσβύτεροι τῶν Στενιμαχιτῶν, οἵτινες
 τακτικῶς καὶ πολλάκις ἐπεσκέπτοντο κατ' ἔτος τὴν μονὴν καὶ ἐγνώριζον πάντα τὰ
 κατ' αὐτὴν, διΐσχυριζονται ὅτι ἡ μὲν προσωπογραφία εἶναι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλε-
 ξίου τοῦ Κομνηνοῦ γραφεῖσα συγχρόνως μετὰ τῶν προσωπογραφιῶν τῶν κτιτῶρων
 ἀδελφῶν, ἡ δ' ἐπιγραφὴ δὲν ὑπῆρχε μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταλήψεως τῆς
 μονῆς, ἐγράφη δὲ βραδύτερον ὑπ' αὐτῶν πρὸς πίστωσιν τῶν ἐπὶ τῆς μονῆς παλαιῶν
 δικαιωμάτων των. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς τρίς ἐπισκεψάμενος τὴν μονὴν πρὸ τοῦ 1892 καὶ
 τὸ κοιμητήριον περιεργασθεὶς λεπτομερῶς δὲν διέκρινον τοιαύτην ἐπιγραφὴν. Ὁ

δυσαναγνώστου νῦν ἔνεκα τῆς ἐπιγενομένης ἐπιχρίσεως. Ἡ μετονομασία

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς Πετριτσίου

δὲν ἐπεκρίθησεν. Ἡ ἐκκλησία εἶναι τύπου τῶν ἐν Ἄθῃ ἔχουσα ἑκατέ-

λίσεσιν διατείνεται, καθ' ἣ ἤκουσε παρ' ἀξιοπίστων Βουλγάρων, ὅτι ἡ προσωπογραφία τοῦ τσάρου ὑφίστατο ἐν τῇ μονῇ ἐπὶ τουρκοκρατίας χωρὶς νὰ σημειῖ τὸ μέρος καὶ πρὸς πίστῳσιν τοῦ λόγου του παραπέμπει εἰς τὸ πλήρες ἀμετροειαιῶν βιβλίον τοῦ δημοδιδασκάλου Ζαχάριεφ «Ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφή τῆς περιφέρειας Τατάρ Παζαρτζικίου», ἔτ. 1870, Βιέννη, σελ. 65. Ἄν ἡ προσωπογραφία εἶναι τοῦ τσάρου ἢ τοῦ Κομνηνοῦ, προσαρμοσθεῖσι βραβύτερον πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ τσάρου, γνωστὰ ἄλλοθεν, οὐδὲν δύναμαι νὰ εἶπω. Ὅτι ὁμοίως τινὲς τῶν Βουλγάρων συνεθίζουσι νὰ καταφεύγῳσιν εἰς ἱστορικὰς πλαστογραφίας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν γνωμῶν των, σημειῶ ἐνταῦθα δύο περιπτώσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν αὐτὴν μονήν: α) Ἐν τῷ ἐστιατορίῳ τῆς μονῆς ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου ἦσαν ἐξωγραφημένοι ἐν φυσικῷ μεγέθει καὶ λίαν ἐντόνως μεθ' ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν τῶν ὀνομάτων των οἱ φιλόσοφοι: Σωκράτης, Πλάτων, Πυθαγόρας, Ἀριστοτέλης. Κατὰ τὴν εἰς τὴν μονὴν ἐπίσκεψίν μου μετὰ τῶν μελῶν τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἀρχαιολογικοῦ συνδέσμου τῷ 1927 εἶδον τὰς τοιχογραφίας ὑφισταμέ-

ρωθεν ἀψίδας καὶ θύλον κυκλωτορῆ διέσωσεν ὅμως ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν προγενεστέρων αἰώνων τὰ παρὰ τῇ βύσει τοῦ θόλου ἑκατέρωθεν ἀε-

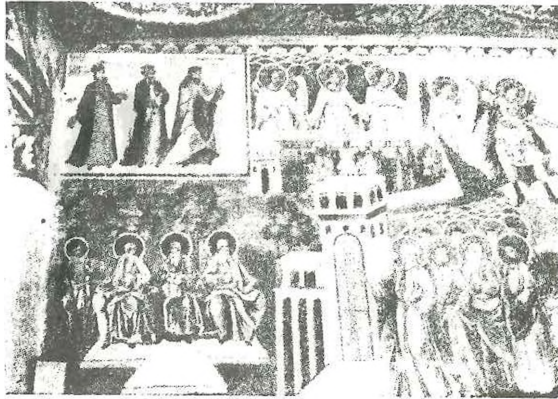

Εἰκόνας τῶν δωρητῶν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος.

τώματα. Εἶναι λιθόκτιστος διὰ κανονικῶν τετραπλείρων ἄσβεστολίθων καὶ ὁμοιάζει κατὰ πολὺ πρὸς τὴν ἐν τῷ Ἀμπελίῳ τοῦ Στενιμάχου ἐκκλη-

νας ἀκόμη καὶ λεπτομερῶς περιειργάσθη αὐτάς. Τῷ 1933 ἐπισκεψάμενος πάλιν τὴν μονὴν μάτην ἀνεζήτητα αὐτάς. Εἰς τὰς θέσεις τῶν δύο φιλοσόφων ἠνοίχθησαν παράθυρα, οἱ δὲ δύο ἄλλοι μετεμορφώθησαν παραδόξως εἰς τὸν Εὐθύμιον τελευταῖον πατριάρχην Τυρνόβου καὶ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τῆς Ρήλας μετὰ βουλγαρικῶν ἐπιγραφῶν! 2) Περὶ τοῦ προμνησθέντος Βουλγάρου πατριάρχου Εὐθυμίου ὑπάρχει παράδοσις ὅτι μετὰ τὴν εἰς τοὺς Τούρκους πτώσιν τοῦ Τυρνόβου, ὅπερ ἡρωϊκῶς ὑπεστήριξεν, ὁ ἱεράρχης ἐξορισθεὶς ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ἐμόνασε καὶ ἀπέθανεν ἐν τινι μονῇ. Ἡ μονὴ δὲν μνημονεύεται, ἀλλ' ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τις ἐκ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ. Τῷ 1905 ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Βατοκόβου μετὰ τινων μοναχῶν ἐσκηνοθέτησαν τὰ ἑξῆς: 'Ἐπισκευάζοντες δῆθεν τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς ἀνεσκαψαν τάφον εὐρισκόμενον ἐν αὐτῷ, περὶ οὗ διεκήρυξαν urbe et orbis, ὅτι ἦτο ὁ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου, ὃς διεπισκαυτο ἐκ τῶν λειψάνων τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ στολῆς καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ τάφῳ εὑρεθείσης ἐπὶ λευκοσιδήρου διὰ μέλανος γεγραμμένης Σλαυτικῆς ἐπιγραφῆς: Εὐθύμιος πατριάρχης Τυρνόβου, ἣτις ἦτο πλαστὴ καὶ ὑποβολιμαία. Συγκίνησις, ὡς εἰκός, κατέλαβε σύμπαντα τὸν Βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ὁ λαὸς συνέρρεεν εἰς τὴν μονήν, ὅπως προσκυνήσῃ τὰ ἅγια λειψάνα. Ἐγερθεῖσάν ἀμφιβολίῳν περὶ τοῦ πράγματος ἡ κυβερνησις καὶ ἡ ἱερά Σύνοδος ἀπέσειλαν εἰς τὴν μονὴν ἐπιτροπεῖαν ἐκ τῶν καθηγητῶν Ἰσραδάνου Ἰβανῶφ, μεσαιωνοδίδου καὶ Βογδάνου Φίλωφ ἀρχαιολόγου, ὅπως μελετήσῃ τὰ τοῦ τάφου καὶ ὑποβάλῃ αὐταῖς ἔκθεσιν. Ἡ περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἀνακοίνωσις τοῦ Ἰβανῶφ ἐν σχετικῇ του μελέτῃ ἔχει ἐπὶ λέξει: Ce qui concerne le tombeau decouvert en 1905 et attribué au dernier patriarche de Tırnovo Euthymios, nos fouilles et recherches ont donne

σίαν, τὴν καλουμένην τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης, ὡς πρὸς τὴν ἀρχι-
τεκτονικὴν, κτισθεῖσαν περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ ἀνήκουσαν ἄλλοτε εἰς
τὴν μονήν. Αἱ τοιχογραφίαι καταλαμβάνουσιν ἅπαν τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐκ-

Τοιχογραφίαι

κλησίας ὡς καὶ τὸν νάρθηκα καὶ προέρχονται ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων ¹⁾.
Αὗται εἶναι λίαν ἔντονοι, τινὲς δὲ καὶ μεγαλοπρεπεῖς, ὡς αἱ τῶν δωρητῶν
Κωνσταντινουπολιτῶν ἀρχόντων Γεωργίου πατρὸς καὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ,
ἐν φυσικῷ μεγέθει ἐπὶ τοῦ νάρθηκος, ὅστις ἱστορήθη ὑπ' αὐτῶν, μοιασάν-
των ἐν τῇ μονῇ.

Τὰ τῆς ἱστορήσεως τοῦ νάρθηκος δηλοῖ καὶ ἡ ἀκόλουθος σφισομένη ἐπι-
γραφή: «Ἰστόρητε οὗτος ὁ Θεῖος καὶ πάνσεπτος ἄρτης τῆς πανιπερευλογι-
μένης δεσπίνης ἡ μ (=ἡμῶν) Θεοῦ (=Θεοτόκου) καὶ ἀγιοπαρθένου (ἀντι-
ἀειπαρθένου) Μαρίας, τῆς ὀνομαζομένης Πετριότητος καὶ μετονομασθέν-
τος τοῦ ναοῦ τῆς ὁμοουσίου καὶ ζωοπιῶ καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος διὰ ἐξώ-
δου κόπου τε καὶ δαπάνης τοῦ τιμοτάτου καὶ εὐγενεστάτου καὶ ἐκλαμπρω-
τάτου ἀρχωντος κυροῦ κυροῦ Γεωργίου, ἐπαρχείας δὲ Φαναρίου καὶ Νεο-
χωρίου. Γέγωνεν δὲ ἡς (=εἰς) τὰς ἡμέρας τοῦ παναγιωτάτου καὶ οἰκουμε-

un resultat negatif. L'inscription Slave, qui était trouvée dans le tombeau en 1905
par sa paléographie ne peut remonter aucunement au
moyen âge; c'est une fabrication récente, acte de patriotisme fervent. D'ailleurs l'un des mystificateurs avoué déjà sa faute!! Bull. de la
soc. archeol. Bulg. Τόμ. II, 1911, σελ. 230. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφή τοῦ τσα-
ρου εἶναι νῦν χερσῆ καὶ λίαν ἔντονος.

1) Περὶ τῶν ἀγιογραφῶν ἐν γένει τῆς μονῆς ἴδε μελέτην τοῦ Ρώσου Γραμπάρ
ἐν τῷ Bull. de l'inst. arch. Bulg. Sophia, τόμ. II, ἔτ. 1923—24, σελ. 1 καὶ ἐξῆς.

νικοῦ πριάρχου (=πατριάρχου) κυροῦ Παρθενίου, ἡγουμενεύοντος τοῦ πα-
νωσιωτάτου ἐν ἱερομονάχῃς κ (=καί)πνικῆς (πνευματικοῖς)πατρᾷσιν κυροῦ
Παρθενίου, ἀρχιηρατεύοντος Φιλιποπόλεως κυροῦ Γαυριήλ ἐν τῷ ζῆνα'
(=1643) μηνὶ Ἰουλίου λ', ἰνδ.ια'.

Ἡ ἐτέρα ἐν τῇ αὐτῇ τῆς μονῆς ἐκκλησία, συνεχομένη τῷ νάρθηκι
τοῦ καθολικοῦ, κεῖται ἐπὶ τοῦ δευτέρου ὁρόφου κτιρίου, οὗ ὁ κάτω χρη-
σιμεύει ὡς στοά. Εἶναι μεταγενεστέρα καὶ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου
Νικολάου, αἱ δὲ τοιχογραφίαι τῆς ὅλως ἀτεχνοὶ προέρχονται ἀπὸ τοῦ ἔ-
τους 1846 κατὰ σφζομένην ἐπιγραφὴν : «Ὁ ναὸς οὗτος ἐξωγραφίσθη δι'
ἐξόδου τοῦ μακαριωτάτου πανοσιωτάτου Κωνσταντίνῳ ἡγουμενεύοντος
τοῦ ὀσιωτάτου σεβασμιωτάτου κυρίου κυρίου Χ' Κυρίλλου, ἔτει 1846, μηνὶ
Σεπτεμβρίῳ». Ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος τῆς ἐκκλησίας ταύτης εἶναι ἀπλοῦς
καὶ πενιχρός. Σπανιώτατα δὲ περιεργὸς τις ἐπισκέπτῃς ἀνέρεχεται τὴν κλί-
μακα τῆς ἐκκλησίας πρὸς προσκύνησίν τῆς, οἶονεὶ ἀγνοουμένης. Πρὸ αὐ-
τῆς ὑψοῦται καὶ τὸ λιθόκτιστον ὑψηλὸν τῆς μονῆς κωδωνοστάσιον.

ιγ'.) Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι τὸ ἐν τῷ κάτω ὁρόφῳ τῆς νοτίας τοῦ
κτιρίου πτέρυγος κείμενον ἐστιατόριον διὰ τε τὰς τοιχογραφίας του καὶ
τὰς ἐπιμήκεις μεγάλας μαρμαρίνας τραπέζας, ἐπὶ τῆς πρώτης ὧν εἶναι κε-
χαραγμένη ἡ ἐπιγραφή : «Ἡ παροῦσα μαρμαρωτάπεζα ὑπάρχει (δι') ἐξό-
δου καὶ δαπάνης τοῦ πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου πρόην Φιλίππουπό-
λεως κυρίου κυρίου Δαμασκηνοῦ, ἡγουμενεύοντος τοῦ πανοσιωτάτου ἁγίου
καθηγουμένου κυρίου Ματθαίου, ἱερομονάχου, ἔτους Σωτήρος Χριστοῦ
αἰα (=1601), ἰνδικτικῶνος ιδ', μαῖστορο(ς) Νικολάου». Ἐπὶ τοῦ ἐξωτερι-
κοῦ πρὸς τὴν αὐτὴν τοῖχου τοῦ αὐτοῦ ἐστιατορίου κατὰ τὸ ἄνω μέρος ὑπάρ-
χει ὡσαύτως μεγάλη τοιχογραφία, παριστάνουσα λιτανεῖαν, προφανῶς
τὴν μεταφορὰν τῆς θαυματουργοῦ τῆς Θεοτόκου εἰκόνης ἐκ τῆς μονῆς εἰς
τὸ Κλωβίον¹⁾, προπορευομένων ἑξαπτερῶν, μοναχῶν καὶ ἱερέων μετὰ
τοῦ ἡγουμένου, κρατοῦντος τὴν ποιμαντορικὴν του ράβδον καὶ περιβεβλη-
μένον τὰ ἄμφιά του καὶ ἀκολουθοῦντος πλήθους λαοῦ ἀνδρῶν, γυναικῶν
καὶ παιδῶν, ἡμφιεσμένων κατὰ τὸν πρὸ αἰῶνος τρόπον. Ἐνωθεν τῆς σκη-
νογραφίας ταύτης παρίσταται ὁ τῆς μονῆς περίβολος μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἐκ-
κλησίας τῆς κοιμήσεως καὶ ὁ κτίτωρ Γρηγόριος μετὰ τοῦ βασιλέως Ἀλε-
ξίου τοῦ Κομνηνοῦ κρατοῦντες ἑκατέρωθεν ναόν²⁾. Ὡσαύτως παρίσταν-

1) Ἴδε ἀμέσως κατωτέρω.

2) Ἐκ τούτου ὁρμώμενος τεχνοκρίτης τις ὑποθέτει ὅτι καὶ ἡ ἐν τῷ κοιμητη-
ρίῳ εἰκὼν τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου εἶναι ἡ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, ὡς κτίτορος.
Ἄλλως τε ἡ τεχνοτροπία τῆς εἶναι ἡ αὐτὴ τῆς τῶν παρακειμένων τῶν κτιρίων
ἀδελφῶν εἰκόνων ἀπὸ τοῦ 12ου αἰῶνος προερχομένων, ἐνῶ ἡ τοῦ τσάρου ὡς μεταγε-
νεστέρου κατὰ δύο αἰῶνας τῶν πρώτων κτιρίων εἶδει γὰ εἶναι διάφορος. Εἰκὼν τοῦ
αὐτοκράτορος Ἀλεξίου ἐν φυσικῇ μεγέθει ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ νάρθηκι ἐξωγραφη-
μένη πρὸ τῶν τῶν ὁμοιωτῶν ἀρχόντων Κωνσταντινουπολιτῶν. Πιθανῶς δὲ ταύτην καὶ
τὴν φερομένην ὡς τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου ἐξέλαβεν ὁ P. Lucas ὡς τοῦ αὐτοκράτο-
ρος Μανρικίου.

ται διάφορα περὶ τὴν ὄλην σκηνογραφίαν τοπία καὶ κτίρια περὶ τὴν μονήν. Μεταξὺ τοῦ λαοῦ διακρίνονται προπορευόμενοι οἱ τῆς μονῆς ἐπίτροποι, γνωστοὶ πρόκριτοι Φιλιππουπόλεως καὶ Στενιμάχου.

Τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μονῆς ὡς καὶ τὰ ἐν τῷ μουσεῖῳ, πρῶην θησαυροφυλακείῳ αὐτῆς, ἱερὰ σκευή, εἰκόνες, ἄμφια, ξυλογλυφήματα, σταυροὶ πολύτιμοι καὶ ἄλλα τιμαλφῆ ἀφιερώματα, ἀριθμοῦντα τριῶν—τεσσάρων αἰώνων βίον, εἶναι οὐχὶ τῆς τυχούσης ἀξίας ἀπὸ ἀπόψεως τεχνοτροπίας. Ἀξιοσημείωτος εἶναι τρίπτυχος πίναξ, ἐν ᾧ εἶναι γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν ἀπὸ διαφόρων τῆς Θράκης πόλεων καὶ κωμοπόλεων καὶ κωμῶν ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς τουρκοκρατίας αἰώνων. Μεταξὺ τῶν ἐν τῇ στήλῃ ἐκ Στενιμάχου ὀνομάτων φέρεται καὶ τὸ Βυζαντιακὸν Λασκαρίνα. Ἐκ τῶν ἁγίων εἰκόνων τοῦ καθολικοῦ ἐξέχει ἡ παλαιοτάτη τῆς Θεοτόκου, ἔσωθεν μὲν ὄρειχάλκῳ, ἔξωθεν δὲ ἀργύρῳ ὅλη πλὴν τοῦ προσώπου κεκαλυμμένη μετ' Ἰβηρικῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1310 ἤδη ¹⁾). Ὁ Jirecek ὑποθέτει ὅτι ἡ εἰκὼν εἶναι ἀντίγραφον τῆς ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων ἐν Ἀθῶν εἰκόνας τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης *Πορταίτισσα* ²⁾). Κατὰ τὴν παράδοσιν ἡ εἰκὼν μετεκομίσθη ἐκ τινος μονῆς τῆς Γεωργίας (Ἰβηρίας) περὶ τὸ Κάρς κειμένης κατ' ἄδηλον τρόπον. Ὁ Κ. Οἰκονόμος ἀφηγεῖται τὰ τῆς παραδόσεως ὡς ἐξῆς: «Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν μερῶν τῆς Θράκης εὐρέθη ἡ εἰκὼν ἐν τινι σπηλαίῳ, ἕως ἡμισείας ὥρας ἀπέχοντι τοῦ μοναστηρίου κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν τοῦ σχίσματος τοῦ ὄρους, ὅπερ καλοῦσι τὴν σήμερον *Κλωβίον*, ὅπου ἐστὶ καὶ τις ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου καὶ παρ' αὐτῇ ἅγιασμα. Καὶ κατὰ πᾶν ἔτος τῇ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου, καθ' ἣν ἡμέραν λέγουσιν ὅτι εὐρέθη ἡ εἰκὼν, λιτανεύουσι μετ' αὐτῆς ἕως ἐκεῖ εἰς τὸ ρηθὲν Κλωβίον καὶ ποιοῦσι λειτουργίαν ἐν τῇ παρακειμένη ἐκκλησίᾳ τῆς Θεοτόκου, συντρέχοντες πολλοὶ καὶ ἀπὸ τῶν πέριξ κωμῶν καὶ χωρίων» ³⁾).

Ἡ ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἐπιγραφὴ ἀνεγνώσθη καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Γεωργιανοῦ ἱερέως Ζαχαρίου τῷ 1783, κατεγράφη δὲ ἐν τινὶ τῆς μονῆς χειρογράφῳ μὴ διασφζομένῳ νῦν, ἐξ οὗ ἀντεγράφη ἐν τινὶ λειτουργικῷ ὑπὸ τῆς μάμμης τοῦ Βλ. Σκορδέλη Εὐγενείας. Ἐχει δὲ αὕτη κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Σκορδέλη ὡς ἐξῆς: ⁴⁾

1) Β λ. Σ κ ο ρ δ έ λ η: Σημειώματά τινα περὶ τῆς μονῆς Βατοκόβου ἐν Στενιμάχῳ. Δελτίον ἱστορ. καὶ ἔθνολογ. Ἑταιρείας Ἀθηνῶν, τόμ. Γ' ἔτ. 1889, σελ. 354—358.

2) J i r e c e k - A r g y r o w, Ὀδοιπορικὸν κτλ. σελ. 424.

3) Κ. Ο ἰ κ ο ν ό μ ο υ, Ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφή τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, Βιέννη, ἔτ. 1819, σελ. 54 § νγ'.

4) Β λ. Σ κ ο ρ δ έ λ η, ἐνθα ἀνωτέρω.

«Ἴδου σημειώνομεν τὰ γεγραμμένα γράμματα, ὅπου εὐρίσκονται εἰς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριτσιώτισσας τὸ ἀσῆμι γκιουρτζίδικα καὶ λέγουσιν οὕτως. ἀππγ'. Αὐγούστου 6.

Εἰς τὸ δεξιὸν μέρος.— Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐν ἀγίῳ πνεύματι. Ἡ παροῦσα εἰκόνα τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς μητρὸς, τοῦ Κυρίου, ὀνομάζεται Πετριτζούλ, ἤγουν Πετριτσιώτισσα. Ὅθεν αὐτὴν τὴν ἀγίαν εἰκόνα δύο ἀδελφοὶ τὴν ἱστορήσαμεν, ὁ μὲν ἓνας Ἰγνάτιος, ὁ δὲ ἕτερος Ἀθανάσιος, διὰ χάριν εὐλαβείας ἡμῶν τε καὶ τὰ τέκνα μας. Τὴν ἀφιερῶσαμεν καὶ τρία χωρία διὰ τὴν ἀγίαν τῆς ἐκκλησίαν νὰ εὐρίσκωνται ὡς σιτηρέσιον, τὰ ὅποια χωρία εἶναι μέσα εἰς τὸ κάστρον, ὅπου ὀνομάζεται Κάτλι· τὸ πρῶτον χωρίον λέγεται Καραλέτ, ἔξουσιάζει δύο μύλους καὶ ἓνα ἀμπέλι· τὸ ἕτερον χωρίον λέγεται Ἐρηνίτ, ὁμοίως καὶ αὐτὸ ἔχει δύο ἀμπέλια· τὸ τρίτον χωρίον ὀνομάζεται Λιλό, ἐτοῦτο εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς τὸ βουνό, ἔχει καὶ αὐτὸ μερικὰ χωράφια. Εἰς ἐτοῦτο τὸ χωρίον εὐρίσκεται καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριτσιώτισσας, ὅπου ὀνομάζεται ἡ ἀγία εἰκόνα γκιουρτζίδικα Πετριτζούλ.

Εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος.—Ἐτούτην τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον τὴν ἱστορήσαμεν εἰς τῶν Ρωμαίων τὴν βασιλείαν εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ πολυχρονημένου βασιλεως Ἀνδρονίκου Μιχαήλ, τοῦ Παλαιολόγου τὰ παιδία, καὶ εἰς τὴν Γκιουρτζίαν ἐβασίλευαν τότε βασιλεῖς Κωνσταντῖνος καὶ Δημήτριος ἀπὸ τὴν γενεὰν τοῦ Παγκρατίου, ἀπὸ Χριστοῦ ἔτους πεντακοσίους τριάντα, ἰνδικτιῶν ἐννέα, ἐν μηνὶ Δεκεμβρίου 12¹⁾. Ἐσὺ δέσποινα μήτηρ τοῦ Θεοῦ βοήθησόν μας καὶ συγχώρησον τὰς ἀμαρτίας μας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως εἰς τὸ φοβερὸν κριτήριον, ἡμᾶς τε καὶ ὄλους τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς.

Κάτωθεν.—Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ καθηγουμένου κὺρ Μακαρίου τοῦ Φιλιππουπολίτου ἦλθον ἐγὼ ὁ δοῦλος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀπὸ τὸ κάστρον Τύφλις τῆς Γκιουρτζίας, ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου μανδηλίου Ζαχαρίας ἱερεὺς μὲ τὸν υἱόν μου τὸν Πέτρον, ἐδιάβασα τὰ γράμματα γκιουρτζίδικα, ὅπου εἶναι γεγραμμένα εἰς τὸ ἀσῆμι τῆς εἰκόνας καὶ ἔγραψαν ἔτσι, ὡς ὀρᾶς ἄνωθεν»²⁾).

ιδ') Ἡ μονὴ φέρεται ἐν τῷ τυλικῷ, ὡς προερρήθη, τῆς ὑπεραγίας

1) Τὸ Γεωργιανὸν χρονολόγιον ἀρχεται τῷ 780, ἐπομένως τὸ ἔτος 1310 (780+530) συμπίπτει μετὰ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ νεωτέρου.

2) Τὰ μνημονεύμενα τοπωνύμια ἀνήκουσιν ἅπαντα εἰς τοποθεσίας τῆς Γεωργίας (Ἰβηρίας), ὅπου ἐκτίσθη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆς τῆς Πετριτσιωτίσσης ἢ Πετριτσιωτίσσης, ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου ὑπὸ τὸ αὐτὸ τοπωνυμικὸν ἐπίθετον.

Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Πετρισονιτίσσης, διότι ἐκτίσθη «ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ κάστρου *Πετρισοῦ*» — «ἐν χειμάρρῳ τινὶ ὄχυρῳ ἐν τοῖς ὄρειοις τε τοῦ χωρίου διακειμένῳ, ὃ παρὰ τῶν ἐπιχωριαζόντων ὀνομάζεται *Πετρισοῦς*, Βασιλικῆς δὲ (χώρας) ἐπικέκληται» ¹⁾ καὶ ὠρισμένως ἐν ἀγγρῶ καλουμένῳ 'Ιωάννωβα ²⁾. Κατ' ἐπιγραφὴν δὲ διασφωζομένην μέχρι σήμερον ἐπὶ τοιχογραφίας τῆς ἐκκλησίας τοῦ κάστρου Πετρισοῦ (Στενιμάχου) : «... (Π)αναγίας τῆς Πετριτζήτης δι' ἐξόδου καὶ κόπου καὶ χειρὸς κάμ(οῦ) (τοῦ) ἀμαρτωλ(οῦ) (καὶ ἀ)θλίου ἱερ(ο)μονάχου)... Κων(σταντίνου)... » ³⁾ καὶ κατὰ πατριαρχικά ἔγγραφα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ κατὰ τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀπόδοσιν τοῦ 'Ιβηρικοῦ *Πετριζοῦλ* ἡ μονὴ ἐπονομάζεται Θεοτόκου τῆς *Πετρισιώτης* καὶ *Πετρισιωτίσσης*. Ἐκ τῶν δεδομένων, εἰ καὶ ὁ τύπος *Πετρισονίτιστα* εἶναι ἀρχαιότερος, ὁ μόνος κανονικῶς ἐσηματισμένος εἶναι ὁ τύπος *Πετρισιωτίτιστα* καὶ ὁ λαϊκώτερος *Πετρισιώτα*. Τοπωνυμικὸν ἐκίθητον ἐκ τοῦ Πετρισοῦ σχηματίζεται ἢ *Πετρισηνός* ἢ *Πετρισιώτης*, θηλ. *Πετρισιωτίτιστα*. Πρβλ. Στενιμάχος—Στενιμαχιώτης—χιωτίτιστα, Ἀμπελιάνος—Ἀμπελιανιώτης—νωτίτιστα, Ἀμπέλιος—Ἀμπελινιώτης—νωτίτιστα, Βοδενά—Βοδενιώτης—νωτίτιστα, Κούκλενα—Κουκλενιώτης—νωτίτιστα, καὶ εἴ τι ἄλλο. Ὡσαύτως τὰ λαϊκὰ θηλυκὰ : Στενιμαχιώτα, Ἀμπελινιώτα, Κουκλενιώτα, Βοδενιώτα κτλ. Ὁ τύπος *Πετρισονίτιστα*, ἀρσεν. *Πετρισονίτης* κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι συγκεκομμένος τοῦ *Πετρισονίτιστα*—*Πετρισιονίτης* ἐκ τοῦ *Πετρισιον*, ὅπερ ἴσως ἐλέγετο ἀρχαιότερον ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ *Πετρισοῦς*. Πρβλ. καὶ τὴν σημερινὴν κωμόπολιν *Πετριτσι* ἐκεῖθεν τῆς Ροδόπης. Ἡ προσωνομία τοῦ *Βατακόβου* ἢ ὀρθότερον *βατακόβου*, καθ' ὅσον εἶναι ἡμῖν γνωστὸν ἐκ τῶν κωδίκων τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν ἀρχείων τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ρουφειοῦ τῶν ἀμπατζήδων, ἀπαντᾷ φθίνοντος τοῦ 18ου αἰῶνος. Τὸ Σλαυικὸν ὅμως τοπωνύμιον *Βάτοκοβα* μνημόνευεται καὶ ἐν τῷ τυπικῷ τῆς μονῆς, ὡς ἀγρὸς δωρηθεὶς τῇ μονῇ.

ιε'.) Πρὸς τοῖς περὶ τῶν κτιτόρων τῆς μονῆς Πακουριανῶν ρηθεῖσι ⁴⁾ δέον νὰ προστεθῶν καὶ ταῦτα. Ἄννα ἡ Κομνηνὴ περὶ τοῦ Γρηγορίου λέγει : «ἀνήρ δὲ οὗτος μικρὸς ἦν δέμας κατὰ τὸν ποιητὴν, πλὴν ἀλλὰ

1) Τυπικοῦ κεφ. I.

2) Αὐτοῦ κεφ. II. Ἡ κατάληξις ω β ο εἶναι Σλαυικὴ. Τοιαῦτα τοπωνύμια φέρονται καὶ ἄλλα ἐν τῷ τυπικῷ, ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι οἱ Σλαῦοι ἀπὸ τοῦ X ἤδη αἰῶνος κατεῖχον τὰ ἐπὶ τῆς Ροδόπης ταῦτα μέρη.

3) Ἴδε Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, ὁ Στενιμάχος σελ. 5, ἐνθα ὁ λόγος περὶ τοῦ κάστρου Πετρισοῦ ἢ Πετριζοῦ.

4) Ἴδε ἀνωτέρω § § ε' καὶ γ'.

μαχητής, γένους λαμπροῦ, ἐξ Ἀρμενίας ὁρμώμενος.»¹⁾ Ὁ ἴδιος ὁμως ἐν τῷ τυρικῷ ὁμολογεῖ ὅτι ἦτο «ἐκ τῆς τῶν Ἰβήρων παμφαεστιάτης φυλῆς» καὶ ὅτι ὁ πατήρ του ἦτο «ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων» πιθανῶς κουροπαλάτης, ἀποθανὼν νέος καὶ καταλιπὼν δύο υἱοὺς Γρηγόριον καὶ Ἀπάσιον καὶ πολλὰς θυγατέρας²⁾. Πιθανῶς οὗτος ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἀπαχθέντων ἐπισήμων ὁμήρων ὑπὸ τοῦ Βασιλείου II κατὰ τὸ 1000ὸν ἔτος, ὅτε οὗτος μετέβη εἰς Ἰβηρίαν, πρὸς ἀπόληψιν τῆς κληρονομίας τοῦ κουροπαλάτου Δαβὰ³⁾ καὶ συναμολόγησε συνθήκην πρὸς τὸν βασιλέα Gourgueni⁴⁾. Διαθεσάσης τῆς μητρος των ἄπασαν τὴν πατρικὴν καὶ τὴν ἰδίαν περιουσίαν πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν θυγατέρων τῆς, οἱ υἱοὶ ἐδέησαν αὐτοὶ νὰ δημιουργήσωσι τὴν τύχην των. Ὅθεν μετέβησαν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ὁ μὲν Ἀπάσιος ἐγένετο μάγιστρος καὶ διώκησε τὴν Ἀντιόχειαν ἐπὶ τινα χρόνον. Ἀποθανὼν προῶρως διὰ διαθήκης κατέλιπε τὴν κτηματικὴν του περιουσίαν εἰς τὸν Γρηγόριον, ὅστις τότε ὡς δοῦξ διώκει τὴν Τραπεζοῦντα⁵⁾. Ὁ δὲ Γρηγόριος διακριθεὶς ἐν τῇ διοικήσει ἔλαβε πολλὰ κτήματα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ. Ἀπὸ δουκὸς ἐν τῇ Ἀσίᾳ προήχθη εἰς μέγαν δομέστικον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὃν ἐβοήθησεν, ὅπως ἀνέλθῃ εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Μετὰ τοῦ Ἀλεξίου μετέχει τῆς κατὰ τοῦ Γυσκάρδου ἐκστρατείας⁶⁾ καὶ τούτου ἀποθανόντος ἀποστέλλεται κατὰ τῶν Πετσενέγων. Κατὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς μάχην τοῦ Βελιατόβου φονεύεται (1086) καὶ θρηνεῖται πικρῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος⁷⁾.

ιστ.) Ἀντίγραφον τοῦ τριγλώσσου τῆς μονῆς τυπικοῦ κατὰ τὰ ἐν τέλει αὐτοῦ σημειούμενα κατετέθη ὑπὸ τοῦ κτίτορος Γρηγορίου Πακουριανοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ πατριαρχικῇ παρὰ τῇ Κωνσταντινουπόλει μονῇ τοῦ Παναγίου, ὁρισθέντος ὅπως ἔχη κῦρος μόνον τὸ ἑλληνικὸν κείμενον αὐτοῦ, ὑπογραφὸν διὰ τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ ἀρμενιστί. Ἐν ἡ περιπτώσει δὲ ἡγούμενος ἢ τῶν μοναχῶν τις παρεβαινέ τινα τῶν ἐν τῷ τυρικῷ διατάξεων ἢ ἀπέκρουπεν ἢ ἐξηφάνιζε τὸ ἐν τῇ μονῇ κατατεθὲν πρωτότυπον τυπικόν, ὅπως ἀνεξελέγκτως ἐνεργῆ κατὰ βούλησιν, ἔδει ὁ τοιοῦτος νὰ κατασχύνηται καὶ νὰ τιμωρῆται δικαίως αἰτουμένων παρ' αὐτοῦ εὐθυνῶν ἐπὶ τῇ παρὰ τὸ τυπικὸν πράξει του καὶ νὰ ἐκδιώκηται τῆς μονῆς. Ἐπὶ τῆς ἐφαρμο-

1) Α. Κομνηνῆς, Ἀλεξ. II, 131.

2) Τυπικοῦ, κεφ. ιη'.

3) Κεδρηνοῦ, II, σελ. 447. Ζωναροῦ, IV, 17.

4) Ἴδε Schlumberger, L'épopée Byzantine à la fin du X siècle, τόμ. II σελ. 158.

5) Τυπικοῦ, σελ. 13, 15 ἐκδ. L. Petit.

6) Α. Κομνηνῆς, αὐτόθι, V, 3, σελ. 231.

7) Αὐτόθι, VI, 14, σελ. 323.

γῆς τῶν διατάξεων τοῦ τυπικοῦ ἐν τῇ μονῇ ὠρίσθησαν ὑπὸ τοῦ κτίτορος οἱ ἐκάστοτε ἡγούμενοι καὶ μοναχοὶ τῆς τοῦ Παναγίου πατριαρχικῆς μονῆς ἐξορκιζόμενοι νὰ φυλάττωσιν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὸ παρ' αὐτοῖς κατατεθὲν ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ καὶ μηδέποτε νὰ ἐξάγωσιν αὐτὸ ἔξω τῆς μονῆς καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Παρουσιαζομένης ἀνάγκης ἕνεκα παραβιάσεως αὐτοῦ ἔδει ν' ἀντιγράφηται μόνον τὸ παραβιαζόμενον κεφάλαιον καὶ ἐπικυρούμενον ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τῆς μονῆς τοῦ Παναγίου ν' ἀποστέλληται ὅπου καὶ ὅπως δεῖ.

ιζ'.) Τελευτῶν παραθέτω δύο ἀναφορὰς τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Στενιμάχου πρὸς τὸ οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, φερούσας τὰς ὑπογραφὰς δεκάδων προκρίτων πολιτῶν, τὴν μὲν ἀπὸ 15ης Δεκεμβρίου, 1856, τὴν δὲ ἀπὸ 2ας Ἰανουαρίου 1857, δι' ὧν διαπιστοῦται μεσοῦντος ἤδη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ τότε ἀνθηρὰ οἰκονομικὴ τῆς μονῆς κατάστασις, ἡ ἥκιστα ἱεροπρεπῆς διαγωγή καὶ ὁ ἀπρεπῆς ἐνίων μοναχῶν βίος καὶ αἱ γινόμεναι περὶ τὴν διαχείρισιν ἔκτοτε τῆς περιουσίας τῆς μονῆς ἀνωμαλίαι πρὸς χρηματισμὸν ὠρισμένων προσώπων. Διὰ τῶν ἀναφορῶν τούτων ἡ προειρημένη Κοινότης παρακαλεῖ τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπως ἐπεμβαῖνον πειθαναγκάσει τὴν ἀδελφότητα τῆς μονῆς, νὰ παρέχῃ ἐτησίως ἐπιχορήγησίν τινα πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων τῆς κοινότητος, ὅπερ οὐ μόνον συνῆδε πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν διατάξεων τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς, ἀλλὰ καὶ δίκαιον ἦτο, καθ' ὅσον τὰ πλεῖστα τῶν προσοδοφόρων τῆς μονῆς κτημάτων ἔκειντο ἐν αὐτῷ τῷ Στενιμάχῳ, προήρχοντο ἐν μέρει ἐκ δωρεῶν καὶ ἀφιερωμάτων φιλοθρησκῶν Στενιμαχιτῶν καὶ ἐμισθοῦντο ὑπ' αὐτῶν πρὸς ὠφέλειαν τῆς μονῆς ¹⁾).

I

«Παναγιώτατε Ποιμενάρχα

Ἡ πολυτλήμων ἡμῶν κοινότης ἀείποτε συνθλιβομένη καὶ κατατροχομένη ὑπὸ δυσυπερβλήτων καὶ πάντη ἀνωτέρων τῶν εαυτῆς δυνάμεων αἰ-

1) Αἱ ἀναφοραὶ αὗται γεγραμμέναι ἐπὶ μεγάλου φύλλου χάρτου ἐκάστη, πλάτ. 0,32 καὶ ὕψ. 0,44 τοῦ μ. ἡ μὲν, πλ. 0,32 καὶ ὕψ. 0,49 τοῦ μ. ἡ δέ, ἀπεισάλησαν πρὸς τὸν διατριβόντα τότε εἰς Κωνσταντινουπόλιν πρόκριτον Φιλιππουπολίτην Μιχαὴλ βέην Γκιουμούσ-γκερδάνην, μεγάλως ἰσχύοντα παρὰ τε τῇ Ὑψ. Πύλῃ καὶ τῇ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως ὑποβάλλῃ αὐτὰς εἰς τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον καὶ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τῶν αἰτημάτων τῶν Στενιμαχιτῶν. Ὡς φαίνεται ὁμοῦς ὁ βέης δὲν ὑπέβαλε ταύτας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ἀλλὰ κατέθηκεν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς οἰκογενείας του, ὅπου καὶ εὐρίσκονται σήμερον αὐτόγραφοι, ἀρκεσθεῖς μόνον εἰς τὴν παρὰ τῷ Πατριαρχεῖῳ συνηγορίαν του ὑπὲρ τῆς Κοινότητος. Ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἐνεργειῶν του ἦτο τὸ μὲν ἡ παραχώρησις εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ καταπατηθέντος ὑπὸ τῆς μονῆς οἰκοπέδου της, τὸ δὲ ἡ ἔκτοτε ἐξ ἑξήκοντα λιρῶν Τουρκίας γινο-

τιῶν καὶ μόλις ἤδη ἀνανήψασα ἀπὸ τοῦ ληθάργου, εἰς ὃν ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας ἀναλήγτως ἦτο καταδεδικασμένη, ἤσθάνθη νῦν ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀνάγκην θερμῶς καὶ μετὰ δακρυβρέκτων ὀμμάτων ν' ἀτενίσῃ καὶ συγκεντρώσῃ τὰς θερμὰς τῶν ἐλπίδων τῆς ἀκτίνας καθικειεύουσα τὴν ποιμαντορικὴν κηδεμονίαν καὶ πατρικὴν μέριμναν τῆς κοινῆς ἡμῶν Μητρὸς καὶ τροφοῦ, τῆς Μεγάλῃς τοῦ Δεσπότη τοῦ ἡμῶν Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἧς ἡ ἀμφιλαφῆς πρόνοια μετὰ στοργῆς ἐπισικιάζει ἅπαν τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα ἀδρῶς ἐπιδαψιλεύουσα καὶ ὡς ἐξ ἀενάου ὄντως πηγῆς ἀναβλύζουσα καὶ ἀναπέμπουσα αὐτῷ τὰ πρῶτιστα ἐν τε τῇ παρουσίᾳ καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν στοιχεῖα εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος, καὶ ἦν εὐδοκία τοῦ ὑψίστου ὄντος εὐκλεῶς ἀνυπροσωπεύετε, ὅπως εἰσακούσῃ τῶν ἀπὸ βαρυστοναχούσης καρδίας ἀπευθυνομένων Αὐτῇ δεήσεων, καὶ μικρὸν ῥίψασα τὸ πατρικὸν Αὐτῆς βλέμμα ἐπιχύσῃ τὸ ἱαματικὸν βάλαμον ἐπὶ τῶν χρονίων αὐτῆς πληγῶν.

Μόλις πρὸ δεκαετηρίδος μετὰ ἐνθουσιώδους ζήλου, ἀκαμάτου προσπαθείας καὶ αὐταπαρνήσεως ἐξειδικιασμένης συστήσασα ἡ κοινότης ἡμῶν ἑλληνικὸν σχολεῖον, ¹⁾ μόλις πρὸ διετίας μετ' ἀπαραμίλλου ζήσεως συστήσασα παρθεναγωγεῖον, αἴφνης καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εὐρέθη εἰς τὴν λυπηρὰν θέσιν ἡ βλέπη μετὰ δακρύων τὸ μὲν παρθεναγωγεῖον ὀλοτελῶς παυθῆν, τὸ δ' ἑλληνικὸν σχολεῖον τάχιστα ἐπιρρέπον πρὸς τὴν ἰδίαν τοῦ παρθεναγωγείου τύχην, διότι, ἀφοῦ καὶ ὁ πενέστατος ἡμῶν προσέφερε τὸν τελευταῖον αὐτοῦ ἔρανον πρὸς συγκρότησιν πόρου, δυναμένου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον νὰ συντηρήσῃ τὰ ἱερὰ ταῦτα καταστήματα, ὁ πόρος οὗτος, μεταβληθεὶς εἰς ἐν ὑπὸ ἐνοίκιον κτήμα, ἔνθα ἐπιτελεῖται ἡ ἐπέτειος ἡμῶν πανήγυρις, ἐξαφανίζεται σήμερον παρὰ τῶν πατέρων τῆς ἁγίας σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ Βατοσκόβου, οἰκειοποιησαμένων τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος καὶ οὕτω τὸ πᾶν ἀποτυφλωσάντων.

Ἡ ρηθεῖσα ἱερὰ μονή, δύο ὥρας ἐντεῦθεν ἀπέχουσα καὶ ἔχουσα ἐνταῦθα ἅπαντα τὰ κτήματα αὐτῆς, οἶον ἐκτεταμένους ἀμπελῶνας, ἀγρούς καὶ γήπεδα, πολυάριθμα ἐργαστήρια, οἴκους καὶ μύλους, δι' ὧν εἰσπράτ-

μένη ἐτηζία ἐπιχορήγησις παρὰ τῆς Ἀδελφότητος εἰς τὴν Κοινότητα πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων τῆς. Ἐπὶ τοῦ φακέλλου ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστολῶν φέρεται ἡ ἐπιγραφὴ: Πρὸς τὸν εὐγενέστατον Κύριον Μιχαὴλ Γκιουμούσα-γκερδάνην, εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Ἡ μετὰ 18 ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης σύνταξις τῆς δευτέρας ἀναφορᾶς δηλοῖ ὅτι ἡ πρώτη δὲν ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ βέη ἢ ὅτι μετὰ ὀριμωτέραν σκέψιν συνετάχθη ἡ δευτέρα, ἐν ἧ οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀπρεποῦς τῶν πατέρων διαγωγῆς.

1) Τὸ κοινοτικὸν ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐν Στενιμάχῳ ἰδρύθη τῷ 1843 τῇ γενναίᾳ ἀρωγῇ ἐκ 10 χιλ. ρροσίων τοῦ ἐν Κισνοβίῳ τῆς Ρωσίας ἐμπορευομένου Στενιμαχίτου Ἀποστόλου Μεξεβίρη, ἠρξάτο δὲ λειτουργεῖν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1844.

τει κατ' ἔτος πολλάς ἑκαντονιάδας χιλιάδων γροσίων, ἐκτὸς τῶν ἐτέρων πολλοτάτων ὠφελειῶν, ἅς λαμβάνει παρ' ἑκάστου ἰδιαίτερος τῶν πολιτῶν, τείνει σήμερον χεῖρας ἀδίκους καὶ ἐπηρεαζούσας κριῶς τὰ ἱερὰ ἡμῶν καταστήματα, ἐνῶ ὀφείλει κατὰ τὴν θεάρεστον διάταξιν τοῦ ἀσιδίου ἰδρυτοῦ αὐτῆς νὰ διατηρῆ ἀφ' ἑαυτῆς πολλὰ ἐνταῦθα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. Ὅθεν μετὰ πλείστας ἀποτυχίας τῶν παρακλήσεων ἡμῶν πρὸς τοὺς πατέρας τῆς μονῆς αὐτῆς περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην ἢ πολυπαθῆς 1) ἡμῶν κοινότης νὰ προστρέξῃ πρὸς τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα, ἐξαιτουμένη δι' Αὐτῆς παρὰ τῆς ρηθείσης ἱεραῆς μονῆς ὅσα ὁ ἀείμνηστος ἰδρυτῆς ἠδῶκε νὰ χορηγῶνται εἰς τὴν κοινότητα ἡμῶν δικαίωματα, τὰ ὅποια ἅπαντὰ εἰσι γεγραμμένα ἐν τῷ κώδικι τῆς μονῆς, ἢ καὶ ἄνευ τούτων ἢ πάμπλουτος αὕτη μονὴ πρέπει νὰ τείνῃ χεῖρα βοήθειας, χεῖρα συντελεστικὴν πρὸς παγίωσιν καὶ ἐπαύξεισιν τῶν ἐνταῦθα ἰδίως ἱερῶν καταστημάτων καὶ οὐχὶ μετ' ἀναλγησίας ν' ἀνέχεται τὴν ἤδη παντελεῆ αὐτῶν ἐξαφάνισιν.

Μακρὰν ἀπέχομεν, Παναγιώτατε Δέσποτα, τοῦ νὰ ἐκθέσωμεν καὶ ἀπαριθμήσωμεν τὰ πρὸς τοὺς ἤδη ὑπάρχοντας πατέρας τῆς μονῆς ταύτης παντοειδῆ παράπονα τῶν τεθλιμμένων καρδιῶν ἡμῶν, οὔτινες πᾶν μέσον ἀπρεπείας μετερχόμενοι ἀποκατέστησαν τὸ αἶσχος τῆς ἀλωβήτου καὶ ἀμώμου ἡμῶν θρησκείας· καὶ ἐνῶ ἔπρεπε διὰ θεαρέστων δειγμάτων ν' ἀναρριπίζωσι τὸν ζῆλον τῆς ἀδελφικῆς ἡμῶν κοινότητος, οὔτοι δι' ἀπαισίαν ἔργων καταψύχουσι καὶ ἐπαμβλύνουσι τὸ ἐπιστικτὸν ἐκεῖνο πάσης χριστιανικῆς καρδίας. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ ἔτι τούτων πλείονα ἐγκαταλείποντες ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν τῆς ἀρσεβίστου ἡμῶν Μητροῦς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐνθέρμως αὐθις ὡς πνευματικὰ τέκνα καθικετεύομεν Αὐτὴν, ὅπως τείνουσα θρωγὸν χεῖρα συνδρομῆ κατὰ τὴν αἴτησιν ταύτην τὴν τάλαιναν ἡμῶν κοινότητα ἐπὶ τὸ βέλτιον συμφώνως τῶν περιστάσεων καὶ τῶν ἀείποτε χαρακτηριζουσῶν Αὐτὴν φιλομούσων προθέσεων, καὶ οὕτως ἐξάξῃ

1) Ἡ κοινότης Στενιμάχου κολεῖται πολυπαθῆς, πολυτλήμων τάλαινα ἔνεκα τῆς δηλώσεως καὶ τῆς πυροπόλησεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν αἰμοχαρῶν ληστρικῶν ὀρδῶν τῶν Κυρτζαλήδων. Λήγοντος τοῦ 18ου αἰῶνος ὁ Στενιμάχος ἤκμαζε κατὰ τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν εὐπορίαν τῶν κατοίκων του, ὧν πολλῶν αἰοικίαι κατὰ τὴν παράδοσιν ἦσαν χρυσῶ πεποικιλμένα. Ἐκ τούτου προσεῖλκυσε τὸς ἀρπακτικὰς διαθέσεις τῶν λυμαιομένων τότε τὴν Θράκην Κυρτζαλήδων, οὔτινες δις προσέβαλον τὴν πόλιν ἐντὸς δεκαπενταετίας, τῇ 1795 ὑπὸ τὸν ληστορχον Σινάπην καὶ τῇ 1810 ὑπὸ τὸν Ἐμὶν ἀγά. Ἡ πόλις οὐ μόνον ἐλεηλατήθη ἀλλὰ καὶ ἐπυρπολήθη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου. Τοῦτο ἠνάγκασε τοὺς εὐπορωτέρους τῶν Στενιμαχιτῶν νὰ καταλίπωσι τὴν γενέτειραν καὶ νὰ ἐγκαταστῶσιν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Ἐκτοτε ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ πόλις καίπερ ἀνακισθεῖσα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν παλαιὰν μυθολογούμενην ἀνθηρότητά της.

αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἐσχάτην ἀπόγνωσιν, εἰς ἣν ἤδη παρὰ ποτὲ ἐλήλυθε. Διὸ ἐπὶ τέλους ἐπικαλούμενοι τὰς παναγίους καὶ θεοπειθεστάτας Αὐτῆς εὐχὰς διατελοῦμεν ἀπεκδεχόμενοι μὲν τὴν ἄμεσον σύμπραξιν τῆς πανσεβάστου ἡμῶν μητρὸς, ἀπονέμοντες δὲ τὸ ὑφειλόμενον Αὐτῇ βαθύτατον ἡμῶν σέβας.

Ἐν Στενιμάχῳ τῇ 15ῃ Δεκεμβρίου 1856

Τῆς Ὑμετέρας θεοστηρίκτου Παναγιότητος τέκνα εὐπειθέστατα καὶ ταπεινοὶ θεράποντες : 1) (Ἀκολουθοῦσι πειθήκοντα ὑπογεγραφαὶ πολιτῶν).

II

«Παναγιώτατε Λέσποτα

Οἱ ὑποφαινόμενοι ταπεινοὶ δοῦλοι τῆς, κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως Στενιμάχου τοῦ κατὰ Φιλιππουπόλεως καὶ τέκνα γνήσια τῆς Μητρὸς ἡμῶν ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐμφανιζόμεθα διὰ τῆς ταπεινῆς μας ταύτης ἀναφορᾶς παρακαλοῦντες νὰ δώσῃ εὐμενῆ ἀκρόασιν εἰς τὰς παρὰ πόδας παρακλήσεις μας, ὧν τὴν παραδοχὴν ἀδιστακτικῶς ἐλπίζομεν, ἀφορῶντες εἰς τὸ φιλόμουσον καὶ εὐδιάθετον τῆς ψυχῆς τῆς.

Ἡ κωμόπολις ἡμῶν ἐπὶ τῶν λαμπρῶν ἡμερῶν τοῦ φιλολάου ἡμῶν Ἄνακτος καὶ τῆς Ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος, συνιστώσης ἀπαυταχοῦ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, εὐτυχεῖ τακτικῶν ἐκπαιδευτηρίων καταστημάτων, ἑλληνικοῦ, ἀλληλοδιδασκτικοῦ καὶ μάλιστα παρθεναγωγείου, πρὸ δύο ἐτῶν συστηθέντος τῇ φιλοτίμῳ προνοίᾳ τοῦ πανιερωτάτου ἡμῶν Ἱεράρχου ἁγίου Φιλιπποπόλεως 2), ἅτινα, διευδυνόμενα ἀπὸ εὐσεβεῖς καὶ τιμίους διδασκάλους, ἐφορευόμενα καὶ παρὰ ἀξίων καὶ ζηλωτῶν συμπολιτῶν μας, παράγουσιν ἀγαθὴν καρποφορίαν, ὡς ὁράται εἰς τὰς ἐτησίους κανονικὰς ἐξετάσεις. Μ' ὅλας δὲ τὰς προσπάθειάς μας καὶ τὰς κατὰ καιροὺς σινεισφοράς μας προβλέπομεν ὅτι προσεγγίξει ἡ διάλυσις των, διότι, ἔνεκα τῆς ὑπεριτιμῆσεως ὅλων ἐν γένει τῶν πραγμάτων ἀξιεθέντων τῶν διδασκαλικῶν μισθῶν καὶ τῆς ἐτησίου δαπάνης ἐκάστης σχολῆς ὑπερπε-

1) Αἱ αὐτόγραφοι ὑπογεγραφαὶ τῶν πολιτῶν φέρονται εἰς ἑσσορας στήλας καὶ αἱ πλείονες εἶναι ἀνορθόγραφοι. Μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ αἱ τῶν προκρίτων Χατζηνικολάου, Μιμίδου, Κομνηνοῦ, Πρίμου, Τζάτζη. Αἱ τῶν ὑπογεγραμμένων οἰκογενεῖαι ὑφίσταντο ἐν τῇ πόλει μέχρις ἐσχάτων.

2) Οὗτος ἦτο ὁ Λέσβιος Χρῦσανθος, ὁ ἀπὸ Κρήτης καὶ πρόην Σμυρνης, διαδεξάμενος τὸν Νικηφόρον (1850—1857). Ἄνῆρ κάτοχος παιδείας. Ὁξυνθειῶν ἐπ' αὐτοῦ τῶν μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων ὀρθοδόξων τοῦ ποιμνίου του ἐρίδων ἔπασσε θῦμα ριδιουργῶν καὶ μετετέθη εἰς Σμύρνην. ἄφεις ἀρίστην μνήμην τῆς ἀρχιερωσύνης του παρὰ τοῖς Ἑλλήσι τῆς ἐπαρχίας του.

ρισσυνθείσης, δὲν ἐπαρκοῦσιν ὀλοτελῶς οὔτε αἱ πρόσοδοι οὔτε αἱ συνεχεῖς συνεισφοραὶ μας.

Διὸ καὶ συσκεφθέντες περὶ τῶν ἀναγκαίων συντηρητικῶν μέσων ἐθεωρήσαμεν μόνον καταφύγιον τὴν ἱερὰν σταυροπηγιακὴν μονὴν τοῦ Βατκόβου, δυναμένην ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ συντελέσῃ λίαν ἐπωφελῶς πρὸς τὴν τούτων διατήρησιν. Ἡ ἱερὰ αὕτη μονὴ κειμένη πολὺ πλησίον τῆς κωμοπόλεώς μας καὶ ἔχουσα ἄπειρα κινήτὰ καὶ ἀκίνητα κτήματα, τὰ πλείστα ὄντα ἀφιερῶματα τῶν προγόνων μας, ἐξάγει ἐτησίως μεγάλας χρηματικὰς ποσότητας, ὧς βλέπομεν ἰδίως ὀφθαλμοῖς· διότι μόνον ἐκ τῶν ἀλευρόμυλων, ἐνοικιαζομένων συνήθως εἰς πολλοὺς τῶν συγκατοίκων μας, προκύπτει κατ' ἔτος ὠφέλεια διακοσίων χιλιάδων γροσίων· ἐκ δὲ τῆς πωλήσεως σταφυλῶν, μαλλίων, μετάξης, βουτύρου, ζῶων, δερμάτων καὶ λωπῶν ἐξίγεται διπλοῦν καὶ τετραπλοῦν ποσόν, ἐξαφανιζόμενον ἀείποτε ἀνοιφελῶς καὶ κατασπαταλῶμενον ἀπὸ πέντε—ἕξ πατέρας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ μόνους διακυβεργᾶται ἡ πλουσία αὕτη μονή, μηδενὸς ἄλλου ἐξετάζοντος, εἰμὴ τοῦ γνωστοῦ ἐφόρου, ἀδιαφοροῦντος καὶ τούτου, οὐκ οἶδαμεν τίνας χάριν, εἰς τὴν γινομένην χρηματικὴν σπατάλην.

Τούτων πάντων ἔνεκα καὶ διότι ὑποφέρομεν πολλὰ βάρη ἐκ τῶν προσερχομένων χιλιάδων προσκυνητῶν, διαβαινόντων συνήθως διὰ τῆς κωμοπόλεώς μας καὶ πολλὰς ζημίας εἰς τὰ κτήματά μας ἐπιφερόντων, δύναται νὰ συμπεράνῃ ἡ ὑμετέρα Παναγιότης ὅτι καταλλήλως ἐξαιτούμεθα τὴν βοήθειαν τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς, οὐχὶ δι' ἰδιοτελείαν μας, ἀλλὰ διὰ κοινήν ὠφέλειαν, διὰ τὴν ἐκκαίδευσιν καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων μας, ἅτινα ἡ μόνη ἡμῶν φροντὶς εἶναι ν' ἀποκατασταθῶσιν εὐσεβεῖς χριστιανοὶ καὶ τίμιοι πολῖται. Ἐφ' ᾧ καὶ παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα, ἵνα λυπηθεῖσα τὴν προσεγγίζουσαν διάλυσιν τῶν σχολῶν μας εὐδοκήσῃ νὰ διατάξῃ διὰ προσκυνητῆς Αὐτῆς ἐπιστολῆς, ὥστε, ἐπειδὴ οἱ ἀπαιτούμενοι διδασκαλικοὶ μισθοὶ πρὸς διατήρησιν τῶν σχολῶν μας εἶναι ὑπὲρ τὰς εἴκοσι πέντε χιλιάδας γροσίων, νὰ ἐπιχορηγῇ ἡ ἱερὰ αὕτη μονὴ τὸ ἔλλειπον αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἀναβαίνει ἐπέκεινα τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀνωτέρω τῶν 25 χιλιάδων ποσοῦ, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ κατορθώσωμεν οὕτω τὴν διατήρησιν των καὶ νὰ συστήσωμεν προϊόντος τοῦ καιροῦ διὰ τῶν παναγιῶν εὐχῶν Της καὶ ἄλλα κοινωφελῆ καταστήματα διὰ τὴν εὐημερίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς Πατρίδος μας. Εὐέλπιδες ὄντες εἰς τὴν παραδοχὴν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν θερμῶν παρακλήσεών μας ἀναμένομεν μετ' ἀνεκφράστου πόθου χαροποιὰ Αὐτῆς ἀποτελέσματα καὶ διατελοῦμεν εὐγνώμονες ἀπαξάπαντες διὰ βίου παντός.

Ἐν Στενιμάχῳ τῇ 2ᾳ Ἰανουαρίου 1857

Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Παναγιότητος τέκνα εὐπειθέστατα καὶ ταπεινοὶ δούλοι :

(Ἐκολουθοῦσι τεσσαράκοντα ἕξ ὑπογραφαὶ πολιτῶν ¹⁾).

ιη'. Αἱ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τοιχογραφίαι δὲν εἶναι αἱ ἀρχικαί, ἀλλ' ἀνεκαινίσθησαν τῷ 1850 δαπάνῃ τῆς μονῆς κατ' ἐπιγραφὴν : «Τῷ ἀπδ' (=1084) ἔτει ἡ ἐπὶ βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κτισθεῖσα παρὰ τοῦ Γρηγορίου Πακουριανοῦ, μεγάλου τῆς Δύσεως δομεστίκου, παροῦσα μονὴ νῦν τὸ βον ἀνεκαινίσθη τὴν ζωγραφίαν δι' ἐξόδων ἰδίων τῆς μονῆς, ἡγουμενεύοντος τοῦ σ(εβασμιωτάτου) γ(έροντος) κυρίου Χ'' Κυρίλλου ἱερ(ο)μ(ο)ν(ά)χου ἐν ἔτει μ. Χ. αων', Αὐγ. ιθ', διὰ χειρὸς Μόσχου Β. Ἀδριανουπολίτου». Ἀπεικονίζουσι δὲ διαφόρους τῆς Ἁγίας Γραφῆς σκηνὰς καὶ Ἁγίους.

Τμῆμα τῶν τοιχογραφιῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἱστορήθη τῷ 1840, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἀκολουθοῦσης ἐπιγραφῆς : «Ἐζωγραφίσθη εἰς δόξαν τῆς Ὑπεραγίας ἡμῶν Τριάδος καὶ εἰς μνήμην τοῦ ἐν ἁγίοις ἡμῶν Νικολάου ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας τοῦ ἐν ἱερομονάχοις δούλου τοῦ Θεοῦ Ματθαίου τοῦ ἐκ Ζαγοράς ²⁾ ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1840 μ(ηνὸς) Ὀκτωβρίου 6. Ἐζωγραφήθη διὰ χειρὸς τοῦ ταπεινοῦ ζωγράφου Ζαχαρία Χρήστου ἐκ Σαμοκοβίου». ³⁾

Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς τραπέζης (ἐστιατορίου) ἀπεικονίζουσι Ἑλληνας φιλοσόφους καὶ σκηνὰς ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς προέρχονται ἐξ ὧν χρόνων καὶ οἱ τοῦ νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας ἱστορηθεῖσαι δαπάνῃ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος Κωνσταντινουπολίτου κατ' ἐπιγραφὴν, ἀπαλειφθεῖσαν ἤδη, ἀλλ' ἀντιγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἰορδάνου Ἰβανώφ : «Ἐιστόρηται ἡ τράπεζα τῆς μητροπαρθένου κώρις τῆς πρωσονομαζομένης Πετριτσηωτίσεως διὰ ἐξόδου καὶ κόπου τε καὶ δαπάνης τοῦ τιμηοτάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου ἄρχοντος κυρίου κυρίου Γεωργίου, καθηγουμενεύοντος τοῦ πανοσιωτάτου καθηγουμένου κυρίου κυρίου Παρθενίου ἐν τῷ ζῳνᾶ' (=7151, τ. ἔ. 1643)». ⁴⁾

1) Αἱ αὐτόγραφοι ὑπογραφαὶ τῶν πολιτῶν φέρονται εἰς τρεῖς στήλας. Μεταξὺ τούτων εἶναι πάλιν αἱ τῶν ἐν τῇ πρώτῃ ἀναφορᾷ προμνημονευθέντων προκρίτων, πρὸς δὲ καὶ ἡ τοῦ Τσιούντα, πατρὸς τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἔθν. πανεπιστημίῳ Χρήστου Τσουντα.

2) τῆς νῦν Στάρα Ζαγόρας (τῆς παλαιᾶς Βεροίας, Τραϊανῆς Αὐγούστης, Εἰρηνοπόλεως), ὑπὸ τὸν Αἴμον.

3) κωμοπόλεως ἐπὶ τοῦ Αἴμου, ἐν ἣ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνεπτύχθη σχολὴ ἁγιογράφων μαθητευσάντων ἐν Ἀθῶν.

4) Bull. de la Société Arch. Bulg. Sophia, τόμ. II. τεῦχος 2, σελ. 220.

Ἄξιοσημείωτος ἦτο ἐν τῇ τραπέζῃ καὶ ἡ ἀκόλουθος συνοπτικὴ ἐπιγραφή περὶ τῆς ἀνακτίσεως τῶν τῆς μονῆς κτιρίων ἐξαφανισθεῖσα καὶ αὕτη, ἀλλ' εὐτυχῶς ἀντιγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ προειρημένου μεσαιωνοί-φου: 1) «Καθηγουμενεύοντος κυρίου Παρθενίου ἐν ζριβ' (= 7112, τ. ϙ. 1604) ἐκτίσθη ὁ θεῖος καὶ περιβώτιος ναὸς ἐκ βάρων, ἐν τῷ ζροκ' (= 7125, τ. ϙ. 1618) ἐκτίσθη τὸ μετώχιον, 2) εἰς τοὺς ζρολ' (= 7131, τ. ϙ. 1623) ἔκτισεν τὴν τράπεζαν, εἰς τοὺς ζρολ' (= 7130, τ. ϙ. 1622) ἐκτίσθη τὸ κατόγιον».

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 15ῃ Ἰουνίου 1934.

Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ δ. φ.

1) Ἀδρόθι.

2) Ὁ ἐν Στενιμάχῳ ξενὼν κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς μονῆς, ἐν ᾧ παρέμενον οἱ μοναχοὶ κατερχόμενοι εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ δικαῖος (οἰκονόμος), διαχειριστῆς τῆς περιουσίας τῆς μονῆς ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἡγουμένου.

ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ Ο ΠΟΛΥΕΙΔΗΣ. ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΑΥΤΟΥ

ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ. ΕΞ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ.

Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ*.

Εισαγωγή.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ Λευκώματος ἐχαρακτήρισamen ἐπαρκῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαίοις. Εἰς συμπλήρωσιν περὶ τῶν ἑλληνιστῶν τῆς Γερμανίας (σ. 40—1) οὔτινες ἐδημιούργησαν τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον φιλελληνισμόν καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν Winckelmann, Heyne, Hermann, Niebuhr, Boeckh, Welcker, O. Müller, Lachmann κ.λ.π. παραπέμπομεν εἰς τὸ ἀρτιφανὲς ἔργον τοῦ ἑναγχοῦ ἀποβιώσαντος ἄκρου ἑλληνιστοῦ Ulf. v. Wil. Moelendorf, *Einleitung in die Altertumswissenschaft* τόμος I, A'. *Geschichte der Philologie*.

Πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης θερμορρότερον ὁ ἑλλην λόγος ἐκαλλιεργήθη παρ' ὅσον ἐν Γερμανίᾳ ἀναφέρομεν τοὺς εἰς ἔπος μεταβαλόντας τὰ ἱερὰ τῆς ἐκκλησίας βιβλία καὶ εἰς στίχους ἀρχαίους δημοσιεύσαντας διάφορα θερησκευτικὰ καὶ ἠθοπλαστικὰ ποιημᾶτια καὶ τοιοῦτοι :

1) Ὁ Ἰωάννης Posse lius, ὅστις τύποις ἐξέδοτο τῷ 1536 ἐν Βιτεμβέργῃ: *Ἐθαγγέλια τῶν Κυριακῶν καὶ εορταστικῶν ἡμερῶν, στίχοις ἡρωϊκοῖς περιειλημμένα ὑπὸ Ἰωάννου Ποσσηλίου.*

(Εἰς 16ον μικρὸν μόνον τὸ ἑλλ. κείμενον σ. 88 καὶ 3 ἐν τέλει ἐκτὸς ἀριθμοῦ. Πρόλογος λατινιστὶ εἰς φύλλα ἐκτὸς ἀριθμοῦ). Ὁ δεινὸς οὗτος ἑλληνιστὴς εἶναι ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Λάσκαρην ἐκδότης ἑλλήν. Συνακτικῶν: *Syntaxis graeca postremo recognita*, Frankfurt 1583 (β' ἔκδ. 1691).

2) Ἰάκωβος Meilerius.

Proverbiorum Solomonis metaphrasis grae-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ Ε'. τόμου τῶν Ἐργικῶν, σελ. 162.

ca metrica Jac. Meilerii, cui versio latina ad verbum reddita e regione respondet. Genevae 1599.

(εἰς 16ον μικρὸν σ. 125) ἐν ἠρωϊκοῖς ἑξαμέτροις.

3) Ἰωάννης Gothofredi Herrichen.

Graeca hexasticha anniversalia, Lipsiae 1691. 16ον.

Τὸ βιβλίον δὲν φέρει σελίδας καὶ περιέχει ἐν ὄλῳ 73 ἑξάστιχα μετ' ἐπιγραφῶν: ἡ σχολή, ἡ πίστις, ἡ εὐελπιστία, ἡ αὐτάρκεια κττ.

Graeca tetrasticha anniversalia 73.

Graeca disticha anniversalia et epidorismata 73.

Ἄμφότερα τὰ τελευταῖα μετὰ Λατ. μεταφράσεως. Πάντα δὲ θρησκευτικοῦ περιεχομένου, ἀναμείκτου δὲ τὰ ἐπιδορπίσματα.

Παραλείπομεν τὸν εἰς ἑλληνισμὸν ἀσυναγώνιστον Μαρτίνον Κρούσιον καὶ ἄλλους τῆς σχολῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπισημειούμεθα ὅτι καὶ ἐν ἄλλαις τῆς Ἑσπερίας χώραις ἀνεφάνησαν τοιοῦτοι ἑλληνισταὶ εἰς ἀρχαῖα μέτρα συγγράψαντες, ἀλλ' οὐχὶ τόσῳ πολυπληθεῖς ὅσῳ ἐν Γερμανίᾳ, ὡς ἐπὶ προδγμ. ὁ Ἰάκωβος Duportus ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅστις μετέφρασε τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ καὶ ἐξέδοτο αὐτοὺς τύποις ὑπὸ τὸν τίτλον:

Δαβίδης ἑμμετρος (ἐν ἠρωϊκοῖς ἑξαμέτροις) per Jac. Duportum Cantabrigiensem, regium graecae linguae Exprofessorem. Londini 1674, 16ον μικρὸν, σ. 391.

Προτάσσονται προλεγόμενα ἐν φύλλ. 28 ἐκτὸς σελίδων ἀφιερῶνται δὲ τὸ βιβλίον εἰς Κάρολον Β' βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, μετὰ δὲ τῆς ἀφιερωτικῆς ἐπιστολῆς δημοσιεύεται καὶ ἡ ἀπάντησις φέρουσα χρονολογίαν 1666. Ἦ ἐκδοσις, ἦν μετὰ χεῖρας ἔχω, εἶναι 3η μετὰ λατιν. μεταφράσεως 1).

Εἶναι τῶν πλέον περιέργων φαινομένων ἡ ἀκμὴ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος μετὰ τοῦ ἀκραιφνοῦς ἑλληνισμοῦ τὸ παρατηρούμενον ἐν ταῖς μετὰ χεῖρας ἀναγραφαῖς ὡς καὶ ἐν ἄλλοις ἔργοις τοῦθ' ὅπερ ἀναπολεῖ εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς χριστιανικῆς φιλολογίας, καθ' ὃν οἱ μεγάλοι πατέρες ἦσαν καὶ δεινοὶ ἑλληνισταὶ καὶ θαυμασταὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος (ἴδρα Γρηγ. Ναζιανζηνόν, μέγαν Βασίλειον, Συνέσιον Πτολεμαῖδος κ. ἄ.). Ἡ ἐποχὴ τῶν ἀναγραφῶν συμπίπτει, ὡς εἴπομεν, πρὸς τὴν τοῦ Φριδερίκου αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, πατρὸς τοῦ μεγάλου Φριδερίκου, καθ' ἣν τίθενται τὰ ἔρμηνά θεμέλια τῆς ἠθικοθρησκευτικῆς μορφώσεως, ἐφ' ὧν ἀνεστηλώθη τὸ μεγαλεῖον τῆς Γερμανικῆς φυλῆς, ὅπερ ἔμελλε μετὰ ἓνα περίπου αἰῶνα νὰ καταπλήξῃ τὸν κόσμον. Ἀπὸ τοῦ 1700 ἔμορφοῦντο διδάσκαλοι ἐν τοῖς

1) Πάντα τὰ περιγραφόμενα σπανιώτατα βιβλιάρια εὐρίσκονται ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ.

λεγομένοις συστηματικοῖς πλέον σχολείοις εἰς τὰ διδασκαλεῖα (seminaria scholastica) ἅτινα ἦσαν ὡς τὸ πολὺ ἐν ταῖς Μοναῖς. Τῷ 1736 ἐλεί-
τούργει τοιοῦτον διδασκαλεῖον ἐν τῇ Kloster-Bergen, ὅτε ὁ Φριδερίκος
Γουλιέλμος ἔγραφε πρὸς τὸν ἡγούμενον αὐτῆς τάδε : « Ἐντέλλομαι ὑμῖν ἐν
χάρτι, ἵνα αὐστηρῶς προσπαθῆτε, ὅπως ἐν παντὶ χρόνῳ ὑπάρχη παρ' ὑμῖν
ἐκπαιδευτήριον τῶν νεανιῶν, οἵτινες θὰ μορφῶνται ὡς καλοὶ διδάσκα-
λοι καὶ νεωκόροι. Πρέπει δὲ νὰ μορφῶνται οὗτοι καλῶς ἐν τῇ ἀναγνώσει,
τῇ γραφῇ καὶ τῇ ἀριθμῆσει· *πρὸ παντὸς δὲ νὰ προσάγωνται εἰς τὰς
πρώτας τοῦ χριστιανισμοῦ ἀρχάς* » ¹⁾). Πρὸς τὸν μέγαν Φριδερίκον Σέρ-
γιος ὁ Μακραιὸς, διδάσκαλος τοῦ γένους καὶ σχολάρχης ἐν Ἀθῶνι, ἀφιέ-
ρωσε δύο ἐπιγράμματα, ἐξυμνήσας τὴν ἀνδρείαν καὶ σοφίαν αὐτοῦ :

Εἰς εἰκόνα Φριδερίχου βασιλέως.

Ὅπλοις μαχητὰς τοὺς σοφοὺς δὲ τῷ λόγῳ
δεινούς νικήσας πρακτικῇ εὐβουλία,
ἀναξ Βορουσῶν Φριδερίχος ὁ μέγας
ἀριπρεπῆς πέφυκεν Εὐρώπης κανών.

Εἰς τὸν αὐτὸν

Εὐρώπην ἠρῶον ἔδος σοφίῃ περιοῦσα
δίξειτ' ἀνάκτων, ὅς σύνναος ἦ Θέμιδι,
ὡς δ' ἴκετο Βορουσῶν παρ' ἀνακτα μέγαν Φριδερίχον
οἶος ὄδ' Εὐρώπην πᾶσαν, ἔφη, δικάσει.

Ὅτι πολλὴ ἡ θρησκευτικότης ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὴν περίοδον ἐγένετο
κατάδηλον ἐξ ὧν ἐγράψαμεν. Καὶ οὐ μόνον τῆς ἀστικῆς τάξεως ἄνθρω-
ποι ἀλλὰ καὶ ἡγεμόνες εἰς ὑπερβολὴν ἐθρησκεύοντο. Ὁ τῆς Sachen-Wei-
mar-Eisenach ἡγεμὼν *Ἐρνέστος Αὐγουστος* 1688—1748 ἐξέδοτο τὸ περι-
σπούδαστον περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς θεοσόφου, φιλοσόφου καὶ μυστι-
κιστοῦ σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον ὧδε :

Gerichtete theosophische Herzens-Andachten oder fürstliche
selbst abgefasste Gedanken wie wir durch Gottes Knabe uns von den
Fluch des Irdischen befrehen und in Gebet zum wahren Lichte und
himmlischen Ruhe in Gott eingehen sollen nebst aus dem Buche der
Natur und Schrift hergeleiteten philosophischen Betrachtungen von
denen drehen Haushaltungen Gottes in Feuer Licht und Geist zum
Wiederbringung der Creatur ²⁾).

1) Ἡμερολόγιον Ἀνατολῆς ἔτ. Ε, 1886, Κ]πολις 1885, σ. 122.

2) Βλέπ. Ernest August Herzog von Sachen-Weimar-Eisenach, Kulturges-
chichte Versuch von C. Freiherrn von Beaulieu Marconnay, Leipzig 1872, σ. 2f0, 292
καὶ 13. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπὶ τοῦ δακτυλίου εἶχεν ἐγγεγραμμένον τὸ γνωμικόν : con-
sumatum est = τετελεσμένον ἐστί, ὃ γέγονε, γέγονε.

Ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν τῶν θερησκευτικῶν ἀποφθεγμάτων ἢ γνωμικῶν δηλοῦμεν ὅτι τούτων τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐκ τῶν σχολαστικῶν θεολόγων καὶ δὴ ἐκ τοῦ Θωμᾶ ἁ Κεμπρις, τοῦ γνωστοῦ σχολαστικοῦ καὶ μυστικοῦ θεολόγου τῆς Δύσεως, ὅστις ἐν βιβλίῳ ἐπιγραφομένῳ «Τὸ μικρὸν ἀλφαβητάριον ἐν τῷ σχολείῳ τοῦ Χριστοῦ», ἔγραψε τάδε:

Ama nesciri, benevolus omnibus, custodi cor, dilige solitudinem, elige paupertatem, frige, gratias age, humilia te intentio pura karissimi qui premunt, labore et dolore, magnus qui minimum, ne, minem spernas, omne tempus Deo, placete Deo, quid ad te, revertere, sobrius esto, time Deum, vende omnia, Χριστὸς sit vita, ὕμνος cane cum Deo, Zachaeae descende. Τοιοῦτον σύμβολον καὶ τὸ nomina numina δόγμα τοῦ Εὐγ. Βορνουί, γάλλου σανσκριτολόγου, δι' οὗ ἐδήλου, ὅτι οἱ θεοὶ τῶν Ἰνδῶν μόνον ὀνόματα εἶναι, ἐπίθετα ἀπλᾶ ἀποδιδόμενα ὑπὸ τῶν Ἀρίων εἰς τὰ φυσικὰ φαινόμενα.

Α'. Πίναξ τῶν συντετμημένων τίτλων.

Πάντες σχεδὸν οἱ ἐγγραφέντες ἐν τῷ Λευκώματι ἀνήκουσιν εἰς τὰς τάξεις τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Παιδείας καὶ φέρονται μετὰ τῶν τίτλων τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν. Ἄλλὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα (πλὴν ἐξαιρέσεων τινῶν) γράφονται συγκεκομμένως. Ἡ ἐξήγησις αὐτῶν ἢ τὸ πλήρες ἔχει οὕτω:

adv. = advocatus.

adjutus = ὑφηγητής.

aul. = aulae ἢ aulicus.

canc. = cancellarius, cancellista.

coll. colloquium (σύνδοχοι τμημάτων).

com. = comes, ἢ comitissa.

conc. = concinator, conciatius (σύνεδρος).

cons. = consul ἕπατος (τῆς Γερουσίας).

cons. = consilium, (συμβούλιον) consiliarius (σύμβουλος)

consist. = consistorium (συμβούλιον ἐκκλησιαστικόν) consistoriales (σύμβουλος ἐκκλ.)

cul. = cultor, (τίτλος πανεπιστημιακός).

dec. = decanus (ὁ νῦν κοσμήτωρ καὶ ἐπιτάξις τῆς Ἐκκλησίας, ὁ πρωτόπαπας Βλ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Βαφείδου. Γ' I, 90, ἢ ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ σχολάρχης τοῦ Christ Colleg, Ρενιέρης σ. 18).

diac. = diaconus, καὶ archidiaconus.

domus = βουλή, σύγκλητος, γερουσία ἀριθ. 146 κ. ἄ.

D, Dr. = Doctor.

Eccl. = Ecclesiastes, Ecclesiasticus (ἱεροκῆρυξ)

eph. = ephorus (ἐκκλησ.)

inf. = infomator (διαγγελεύς;)

insp. = inspector (Ἐκκλησ. καὶ Πολιτ.)

jur. ult. = juris ulticis τοῦ ποιη. Δικαίου.

- M¹) = magister, (ἀνώτερος τί-
τλος τοῦ professor).
- Min. = minister, ministerium,
ministerialis (ὡς ἐκκλησι. βα-
θμὸς = λειτουργός).
- Min. v. d. — minister verbi divi-
ni (ὁ ἱεροκῆρυξ;)
- ord. = ordinator, (λειτουργός) or-
dinationo (= ἱερωσύνη)
- praef. — praefectus, pr. aulae, pr.
Reipublicae (ἀρχηγός, πρόε-
δρος).
- past. = pastor (ἱερεὺς τῆς Προτεστ.
'Εκκλ.)
- prim. = primus, primarius, (ἀλλὰ
καὶ ἑλλην. πρωτοδιδάσκαλος
καὶ proto-archiater).
- proc. = procurator (ἐκ τῶν ὀλί-
γων δικαστ. τίτλων) (εἰσαγ-
γελεύς).
- prof. = professor.
- rec. = rector (ὁ νῦν πρύτανης τοῦ
Πανεπιστημίου, ὁ magnificus).
- reg. = registator (διευθυντής).
- rep. = repetens (καθηγ. πανεπι-
στημίου. ἐνίοτε ἔπεται τῷ M.)
- S, Sch. = Schola, scholarcha, (π.
χ. S. Th. D. = διδάκτωρ τῆς
Θεολογικῆς σχολῆς).
- secr. = secretarius primus secr.
καὶ archigrammaticus.
- sen. = senior (βλ. 46) ὁ συγκλητικός
καὶ sen. = senatus, ἡ σύγκλητος.
- super. = superintendens, γενικὸς
προϊστάμενος ἐν γένει, οὐ μόνον
τῆς ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τοῦ
σχολείου, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Προ-
τεσταντικῆς ἐκκλησίας, οἵτινες
καὶ ephori ἐνίοτε λέγονται.
- synd. syndicus = σύνδικος συή-
γορος.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐλαχίστων ἄλλων ὡς καὶ τῶν χρονολογικῶν
γνωστῶν τοῖς πᾶσιν, ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐξῆς σύμβολα.

I. V. L. (ἀρ. 18, 69) καὶ I. V. Ltus (46) ἄπερ πάντη ἐμοὶ ἀκατάλη-
πτα. ὅτι δὲ εἶναι ἀξιώματος ἐνδεικτικὰ δῆλον ἐκ τῆς ἀκολουθίας. π. χ.
... Siphthor I. V. L. et Reipubl[icae]Haruburg[ensis] synd
[icus] (18).

V. D. M. (ἀρ. 49, 89, 98 καὶ 128) νομίζω ὅτι ταῦτα σημαίνουσι
Verbi divini minister.

Τὸ δὲ pistorius (ἀρ. 70—71) κατὰ κυριολεξίαν μὲν δηλοῖ τὸν ἀρο-
ποιόν· ἀλλ' ἐνταῦθα ἐμφαίνει τὸν ἀξιοματιῶχον καὶ ἴσως ἐντεῦθεν παρά-
γεται καὶ ἡ ἀρχ. Γαλλικῆ στρατ. λέξις pistoyer. Ὁ περίεργος ἀναγνώστης
συμβουλευθῆτω τῷ Δουκαγγίῳ (Glossarium mediae et infimae Latini-
tatis).

1) Τὸ παρὸν σημειούμενον M διὰ κεραίας γραμμῆς ἀνωθεν δεῖον νὰ μὴ
συγχυθῆ πρὸς ὄνομα κύριον. Σημειωτέον, ὅτι καὶ τὸ M. καὶ τὸ Δ. προτάσσονται
τῶν ὀνομάτων, ἄπερ ἐτέθησαν ἐν τῷ πίνακι ἐν τελεί αὐτῶν. Magistri κυρίως ἐλέ-
γοντο οἱ καθηγηταὶ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς.

*Β' Πίναξ ἀλφαβητικῆς τῶν ἐν τῷ Λευκώματι ἀναγεγραμμένων
ἐπισημῶν καὶ λογίων ἀνδρῶν*

- Alberti J. Mart. super. 12
 Albcrti J. Benj. cons. 13
 Albertina Frid. com. 141
 Amalia Charlotta com. 141
 Altrock J. cons. 7
 Antonius Jos. sen. 141
 Augustus Ferd. sen. 141
 Augustus Car. com. 141
 Bauer Chr. Car. inform. 121
 Bellerstein J. Henr. 57
 Beltg. J. C. Mr. 10
 Benigna Soph. com. 133
 Bernhard Dan. secr. 174
 Beutleius Fr. P. consul. 192
 Berchelman Wilh. Dr. Eccl.
 aul. et consist. assessor 43
 Bender Braunfels 107
 Biermann G. A. cons. 101
 Bilderberus C. cons. 139
 Boeck Jos. Alb. recr. 163
 Bonin Ulr. Bogislavus à. cons. et
 aul. praef. 8
 Bonorden canc. 156
 Breidenbach J. Nic. super. et
 Eccl. 147
 Brodhag J. Jac. M. sen. 60
 Busah J. M. past. prim. con-
 sist. 55
 Breyer J. Philipus conc. 51
 Carolus II com. 133
 Craton Christ. comes 51
 Christiana Frid. Car. com. 141
 Cotrell J. P. 90
 Cramer J. Lud. Eccl. et rec. 32
 Desumasar (?) C. H. maitre 116
 Dovaiviere Princ. de Wurtem-
 berg. 179
 Dorothea Loïsa com. 141
 Duillius Nic. 168
 Eberhardus Frid. sen. 141
 Ernaestus Frid. Wilh. com. 133
 Ernestus Phil. sen. 141
 Elisabetha com. 133
 Elssner J. G. M. past et
 sen. 105
 Essich Jac. Dav. rep. 62
 Fabricius J. Alb. prof. 123. (ὁ
 γνωστός)
 Ferber J. M. sch. anatomicae 68
 Ferndinandus Phil. archiater I.
 V. L. 69
 Flortmann J. Seb. 93
 Franciscus Fernd. sen. 141
 Franciscus G. Phil. com. 142
 Frensdorff M. Wilh. cons. aul. 23
 Fridericus Chr. Soph. com. 141
 Fridericus J. Sen. 141
 Fridericus Henr. com. 142
 Friderica Am. Soph. com. 142
 Fridrich J. Ferd. secr. 120
 Fridericus Dux Wurtenber-
 gicus 141
 Fulda Fr. Ferd. Carl. praef. 114
 Funcke J.G. past. 95.
 Gadenus J. Christoph. com Eccl
 insp. 87
 Gehlius (ἴδ. Quellius) Aug. G.
 158
 Goltzius Henr. Casm. canc. 11.
 Gottlieb Wilh. M. cons. aul. 23.
 Grabo Fred. Gul. di 5
 Graff J. Frid. secr. 3
 Gürtlerus Nic. Eccl. cons. aul. 48
 Gossa G. Henr. de, praef. 31

- Hartelius J. Aug. cons. 119
 Haynisch J. Chr. rec. 161
 Hecht Chr. Insp. 122
 Heldberg Ern. Chr. secr. 22
 Hellmund Eg. G. secr. et insp.
 35
 Hennemannus J. Corn. secr. 14
 Henrietta com. 133
 Henricus Wilh. com. 142
 Hildebrandus G. secr. 42
 Hochstetter Fr. Lud. M. Eccl.
 85
 Hochstetter J. Frid. M. past. et
 Eccl. super. 113
 Hochstetter Chr. cons. super.
 Ass. et abbas 17
 Hochstetter J. Sig. procurator 73
 Hoffmann J. Henr. secr. 4
 Hoffmann J. God. archidiac. 54
 Homborgkuis Fr. 150 prof.
 Horneius J. Gott. super aul. 19
 Ida com. 113
 Irachimus J. 47
 Ihringk Nic. Wilh. 49 V. D. M.
 Ihringk J. Corn. cons. 50
 Jüngst J. Just. secr. 36
 Kerner H. etud. 75
 Kessler Fr. Bipontinus 29
 Kirchemeyer J. Chr. Dr. Th.
 cons. 145
 Klauer Chr. capitaine 41
 Kleiberus G. Wilh 172
 Knauffius J. Aug. 109.
 Koch. J. Just. past. secunda-
 rius 180
 Koehler G. Nic. dec. 112
 Kolbe P. C. 128 V. D. M.
 Köhnius Car. Alex. de, cons. 143
 Kraemerus J. Mich. Quaestor 88
 Langius J. Chr. Sc. Th. super,
 cons. consist. prim. sch. 33
 Lavreus J. Dr. min. aul. 94
 Lidnerus G. Phil. cul. 108
 Lineus J. 103
 Liebknecht J. Seng. super. 27
 Liekefett Fr. Dan. inf. et insp.
 sch. 164
 Linden J. G. 25
 Lipstorp Clemens Samuel 18
 Lindholm Aug. Sim. Dr. Jur
 sen. prim. 155
 Lohremann J. A. praef. aul. 102
 Loisa Sus. Marg. com. 141
 Ludovicus Car. com. 142
 Ludovicus Car. sen. 141
 Ludovicus J. Voll. com. 142
 Lubovicus Frid. com. 142
 Madalain de Saint. prof. lingua-
 rum 72
 Magmaeyer Chr. Dr. Th. super.
 et past. 21
 Maneke Laur. Bernh. synd. 111
 Marquardus Dom. princ. 24
 Μαύρογ Λουδ. 99
 Mauritius Lud. com. 142
 Meckel J. G. secr. 117
 Meisterus J. Laur. prim. 176
 Mellurg Jac. Christ. 138
 Metius J. Mich. Dr. cons. aul.
 et proto-archiater 154
 Meusling Chr. Frid. Insp. 67
 Molgahn C. Fred. de 6
 Müllerus God. 167
 Müllerus J. G. praef. 175
 Mundenius Chr. Sc. Th. Dr. cons.
 consist. et past. 38
 Münz J. Christoph. consistor S.
 Deciae 130

- Nicander Thom. An. cons. consist. et super. et eph. 16
 Nyel Gl. cons. 86
 Ottessagen G. G. past. 82
 Palm J. G. past. et Sch. 28
 Palwass. K. S. 76
 Pauches C. Th. V. D. M. 89
 Pfeifferus G. Christoph. Pharmac. 171
 Pilgrim Jer. past. prim. 149
 Philippus Car. sen. 141
 Porsbecher cons. 24
 Pregiter G. Corn. prof. Th. et Hist. et Min. V. D. sen. 45
 Pregizer J. Eberh. I. V. Ltus secr. 46.
 Pritius J. G. S. Th. dr. et min. sen. 34.
 Proehl J. Chr. Eccl. 160
 Psorvius Phil. insp. et past. 127
 Reimers Fr. Henr. sen. et praef. 110
 Reineck Conr. Arm. cons. 152
 Reinemer Nic. secr. 2
 Ritzius And. M. Helbeto-Sangallensis rec. 129
 Rühl Phil. Christoph. past. 124
 Roesler Mich. M. rep. 63
 Saegerus Christ. Frid. M. rep 65
 Saltzmann Balt. Frid. cons. et sen. 175
 Severianus J. Ach. super. 83
 Seelio J. Ad. secr. 40
 Schenck Gott. A. insp. 37
 Seybold Nic. Wilh. Eccl. et dec. 52
 Seyboldius J. Melch. praef. 53
 Seydlitz J. Aug. min. v. d. 80
 Schnell G. Fr. M. 78
 Sieder Jac. Henr. cons. prim. 118
 Sibecker C. A. rec. 150
 Siegel J. Henr. 96
 Siegel G. 97
 Singierius J. Chr. com. (?) 92
 Schmelzer L. W. Quaestor 100
 Sipsthorp Clem-Sain. Syndicus 18
 Schmidius Ad. Frid. discipulus 165
 Sophia Aug. com. 141
 Schraderus Ott. Henr. P.S. 140
 Schroderus J. past. 151
 Stanenfelsius Fr. Phil. chirurgus 77
 Stahlicker J. J. M. super. 84
 Steinwelg G. Fr. M. rep. 61
 Steinmer J. H. 81
 Stieberius G. F. S. Th. D. 135
 Stisser Aug. super. 30
 Stockmejer Chr. Fr. rep. 64 M.
 Sulzerus J. V. D. M. 98
 Schutz J. Christoph. M. Diac. 115
 Στούσιος Ἰω. Ἐφο. πρωτοδιδ. 106
 Summermann Canc. 24
 Surs cons. 24
 Σχάτζ Ἰω. Ἰακ. Πρωτοδιδ. 104
 Swalbuis J. And. 162
 Tabor Per. cons. et archiater 39
 Thibaus J. Chr. secr. 146
 Thierman F. G. diac.
 Treviranus J. God. aul. consion. 126
 Ulrica com. 133
 Ungewillerus J. Christoph. cons. Eccl. et past. aul. 44
 Vitz J. Phil. medicus et dec. 126
 Vogel G. L. past. 173

Vogt Ser. Phil. Christoph. praef. 1	Jur. 70
Weber J. P. 169	Wilhelmus Ferd. pistorius L. L. cul. 71.
Wegelmus G. Henr. cons. 134	Winclerus J. Frid. past.
Weissmann Chr. Ebers. Dr. prof. Thet. rec. Acad. 15	Winclerus J. G. Sigismundus M. conc. aul. 58
Weissmann J. Ulr. M. cul. 61	Wissenbach G. Lud. Jur. cand. 178
Weissensee Lud. Jac. cons. 137	Wittorf F. Ch. de eph. 103
Weidenbach A. J. Dr. super. Insp. et past. 79	Wuesten J Phil. cons. et praef. 153
Wernerus J. D. Dr. super. cardinali 131	Wunderlich J. G. medicus aul. 166
Werlich C. 170	Zauner Christoph. Chr. Diac. 56
Wilhelmus Frid. com. 133	Zöller J. Al. cons. et praef. 132
Wilhelmus Ferd. pistorius	

Γ. Πίναξ Ἀλφαβητικῶς

τῶν Γερμανικῶν πόλεων, ἃς ἐπεσκέψατο ὁ Πολυεῖδης

1. Altenbric (Altenburg ?) 94	11. Brunsvic 30.
Arolsen 7. 116.	12. Bucephælea 137.
2. Auersburg 141 (βλ. Αεξ. Bouv. 1 σ. 798).	13. Darmstadt 43, 163.
3. Ausbric 176.	14. Darguhn καὶ Dargun 6, 135, 138.
4. Casselle 44, 49, 89.	15. Decia (Deetz Γεωργ. Μελ. Διέξ νῶν Δίετα) 109, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 178.
5. Celle 22, 158.	16. Dierdorf 79, 100, 102.
6. Bartenstein 141.	17. Dillenburg 36.
7. Berlenburg 168, 169, 170.	18. Ebersdorf (apud Variscum) 58, 132, 164, 166.
8. Blessdorf 8.	19. Ebershard 70.
9. Braunfels 11, 107.	20. Eisenach 104.
10. Brinding (?) 118.	

21. Erbach
141.
22. Erlangen
83.
23. Ferraria Thuringorum
154.
24. Francfurt (ad Moenum)
34, 38, 40, 41.
25. Gederne
119, 120, 121.
26. Geppingen
73, 76, 179.
27. Giesse
27, 42, 91.
28. Gumzelsavii (Γονζμπούργ
Μελετ.) 175.
Gunzelavi 176.
29. Halberstadt
143.
30. Hamburg
18, 20, 28, 123.
31. Hannau
25.
32. Herborn
98, 99.
33. Halle (Suevorum) 52.
34. Heilbronn 85.
35. Hochstedt 85 (παρὰ τὸ Τυ-
ρόλον)
36. Hohensolmen βλ. Solinen
37. Homborghausen (Humpfer-
hausen ?) 171, 172.
38. Idstein
3, 4, 32, 33.
39. Ingelfing (ad Caesarum)
51, 141, 160.
40. Kircheberg
47, 141, 177.
41. Laasphe
39, 74, 180.
42. Ladolflumen (sic)
105.
43. Langenburg
141.
44. Lauba
5, 112, 122.
45. Löwenstein
24, 142.
46. Louis (sic)
75.
47. Ludviciburg
23, 46, 66, 78.
48. Lubece
155.
49. Lunaeburg 110, 111, 139, 140.
142.
50. Marburg
145, 147, 151.
51. Megapolis
137, 167.
52. Nassau
4.
53. Neostad(ad Tiliam magnam)
113, 114, 115, 141.
54. Neohannovic (παρὰ τὸ Ἄμ-
βοῦργον) 90.
55. Oranienstein
108, 125.
56. Οὐργίτων (sic) 106.
57. Pfdelbach.
141.
58. Philipsthal
8α, 9, 10.
59. Radliz (?) 37
60. Roncalia (sic)
101, 102, 103.
61. Rospac 82 (Rosbach).
62. Rothenburg ad Neccarum 69.

63. Rochefort
24, 142.
64. Siege
48, 50, 57, 67.
65. Schleize (in Variscis)
12, 103, 161, 162.
66. Solmen καὶ Hohensolmen 13,
14, 133.
67. Starckenburg 88.
68. Stettin
19, 144, 146.
69. Schilling
141.
70. Strassburg (Argentoratum)
157.
71. Stuttgard
17, 54, 71.
72. Stolberg
119, 121, 136, 156.
73. Schwarzenau 26, 29, 136.
74. Tubinge 15, 21, 45, 60, 61, 62,
63, 64, 65, 68—70.
75. Usingen
2.
76. Waldeck.
116, 117, 118.
77. Wedano—Roncal
79, 86, 100, 101, 102.
78. Weikersheim (sic)
141.
79. Weinburg καὶ Vinneburg
24, 133, 142.
80. Wellaune (?)
95.
81. Wertheim
24, 134, 142, 165.
82. Westerburg
173, 174.
83. Werniger
80.
84. Wildunge
149, 150, 152, 153.
85. Wissbaden
31, 35.
86. Wolfstein
141.
87. Wurterberg
59, 65, 141, 179.
88. Zeapolis
55, 56.
89. Honhaq 53
90. Hurnac 25 δυσανάγνωστον

Κώδ. Ἰβήρων 1115 16ον φ. 178 ἔτους 1727

γεγραμμένος διαφόροις χερσὶν καὶ ἐν ποικίλαις γλώσσαις.

— 1 —

φ. 3. Aspice Germane, spectatum germine civem.
quam dixit stabili servat amore fidem.
Plurima commendat veterem sapientia Graecum.
Turcicum jam sentit sera propago jugum.
Turca minis totum spirat crudelibus orbem.
Fune sed et fratres strangulat ipse suos.

In memoriam sinceritatis germanicae, qua reverendissimus Dominus Abbas hic amore vere germano et Christiano receptus est.

Scribit Philippus Christophorus Vogt, praefectus Serenissimæ Nassovicae.
in Idstein civitate Nassovicorum. d. 17 Aprilis anno reparatae Salutis 1732.

-- 2 --

φ. 3β. Tu, quod jura petunt, facias pietatis amore.
nec metuas quenquam, quisquis obesse velit.

In memoriam genii germanici et honorem reverendissimi Domini Abbatis scribit.

Johannes Nicolaus Reinemer, Secretarius intimus serenissimae Nassovicae in Metropoli Nassovicorum.
Usingen, die 17 Aprilis anno reparatae Salutis 1732.

— 3 —

φ. 4α In unico Salus.

Hisce reverendissi[mo] Domino Abbati de Monte santo (sic) ab-
tutum dehinc jamcum praeparanti festinante calamo se commentare
ac felix iter caeteraque omnia fausta apprecari voluit.

Johannes Frieder. Grass, secretarius Praefecturae Idsteini (?) Σημ. Ἰωσὺς Hochstein.
Nassovicorum. Die 17 April 1722¹⁾.

1) Διὰ χρυσογραμμίας. Ἡ ἀναγραφὴ αὕτη εἶνε ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων, διότι ἀποκαλύπτει τὸν κύριον σκοπὸν τῆς εἰς Γερμανίαν μεταβάσεως τοῦ Πολυεῖδους βλ. ἀνωτ. 54 καὶ 96-7.

— 4 —

φ. 5. G i c e r o in officiis lib. 3 inquit :

Eum esse virum bonum, qui prosit quibus possit, noceat nemini, nisi lacessitus injuria.

In memoriam sinceritatis germanicae, qua Reverendissimus Dominus Abbas hic amore vere Germano et Christiano receptus est, scribit.

J o h a n n e s H e n r i c u s H o f f m a n n, Secretarius forestalis serenissimae Nassovicae Idsteini... 1732. Βλ. ἀνωτ. 53, 99. *

— 5 —

φ. 6. Il Signor iddio ordinasiamente negli effetti del Mondo lascia vedere la sua mano solamente dagli occhi Lincei, perche si serve delle cose naturali, e tal volta vu ol anche esser veduto da Ciechi perche adopera il braccio soprannaturale della sua onnipotenza, al Reverendissimo Signore Abbate col queste poche voce si commenda.

F r e d e r i g o G u l i e l m o d i G r a b o Nobilis Meclenburgensis Lauban, 23 Mai 1732.

*Ἦτοι (ἐν πιστῇ μεταφράσει).

Κύριος ὁ Θεός, καθ' ἣν προώρισε τάξιν ἐν τοῖς τοῦ κόσμου, εἶδ' ὁρατὴν γενέσθαι τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα τοῖς τῶν ἀγνῶν ὄμμασι μόνοις, ὅτι χρῆται τοῖς τῆς φύσεως οὐσίαι, καὶ ἄλλοτε βούλεται πάλιν ὁρατὸς γίνεσθαι τοῖς τυφλοῖς, ὅτι χρησιμοποιεῖ τὸ ὑπερφυνὲς φίλημα τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ.

Τῷ σεβασμιωτάτῳ κυρίῳ ἡγουμένῳ τοῖς ὀλίγοις τούτοις φθόγγοις ἑαυτὸν συνιστῶν.

Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ ἐκ Γράβου Εὐγενῶν Μεκλεμβουργίων.
Λάουβαν 23 μαῖου 1732

— 6 —

φ. 8. Celui qui se recommande à bon souvenir, du tres reverende Père Abbé de la Sainte Montagne ce (γρ. se) nomme
C h a r l F r e d e r i c h d e M o l t z a h n.
Darguhn ce 17 Aout 1733.

— 7 —

φ. 9. Tandem bona causa triumphat.

In perpetuam memoriam reverendissimo Domino Abbati apposuit.
J o h A l t r o c k, Cons. Megapol. Arél, die 28 Aug. MDCCXXXIII

*) Αἱ παραπομπαὶ τῶν σελίδων ἀφορῶσι τὰς σελίδας τῶν ἰδιαιτέρων ἐκδόσεων τῆς μελέτης.

— 8 —

φ. 17.

A n g u s t i n u s .

Summa religionis est imitari eum, quem colis.

Cujus vita fulgur est, ejus verba sunt tonitrua.

Venerando Dno Abbati albi hujus possessori pauca haec in sui memoriam scripsit.

U l r i c u s B o g i s l a u s à B o n i n consiliarius et aulae Praefectus Blesdorffii, d. 15 Nov. 1732.

— 8a —

φ. 18β.

Il signor Abbate se ricordera del suo servitore.

I. A. S. Maggiore et Maestro di Stalla de la sua Altezza serenissima il Principe de Hassia.

Philipsthal a di 28 Augusto 1732.

— 9 —

φ. 19α.

L. 129 § 1. II de Reg. jur.

In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius est quam tutius.

Haec sunt, reverendissime atque doctissime Domine Abbas Fauctor ac amice, licet ex Achaja (Σημ. licet ex Achaja καίτοι ἐξ Ἀχαΐας ἦτοι ξένοσ). attamen suavissime et semper venerande! quibus memoriam sui commendat.

Tuis obsequiosissimus G e o r g i u s P h i l i p p u s W i t t i c h, serenissimi Hassiae Landgravii h. t. Secretarius (=hoc tempore secr ?) Philipsthalii, in Hassia inferiori die 28 Augusti, anno redemptionis 1732. βλ. ἀνωτ. σελ. 38, 107.

— 10 —

φ. 19β.

Quae sinistra videntur. coelum intuentibus illic dextra sunt.

Hic verbis, Reverendissimo Domino Abbati, memoriam sui commendans omnia fausta apprecatur qui omni observantia eum colit.

J. C. B e l t z P r i n c i p i s Magister morum. Philipsth[al], d. 26 Aug. 1732. βλ. σ. 108.

— 11 —

φ. 20.

Maxime Reverendo Domino Abbati bene precatus scripsit in sui memoriam.

H e n r i c u s C a s m i r u s G o l t z i u s p. t. Cancelista Braunfelsensis. Anno 1732 d. 31 Jan.

— 12 —

φ. 21. Gal. VI, 10. Ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας.

Pauculis hisce reverendissimo Dn. Abbati Theocleto Royidi memoriam sui commendat.

Joh. Martinus Alberti Superintendens Schleigensis. Schleigae in Variscis d. XV, oct. CIOIOCCXXXII. βλ. ἄνωτ. σ. 58.

— 13 —

φ. 22. Vinctus es, haud vinctus es per voti
vincula; vinctus
non est, sed liber, cui sua
vincula placent.
Apprecor, ut solvas Turcarum
vincula dura
Christicolae gentis, tunc mihi
liber eris.

βλ. τὴν ἐρμηνείαν τῶν λαμπρῶν τούτων στίχων ἄνωτ. σ. 118.

His paucis memoriam sui reverendissimo Domino Archimandri-
tae cum appreciatione omnigenae salutis commendare voluit.

Jo. Benjamin Alberti Regiminis Solmensis Consili-
arius, d. I. Junii A.O.R. CIOIOCCXXXIII. (= anno orbis redempti).

— 14 —

φ. 23. In Christo habemus beatitudinem omnem.
Memoriae gratia approsuit.

Johannes Conradus Hennemannus Regiminis
Hohensolmensis secretarius. Calend. Junii Anni MDCCXXXII. βλ.
ἄνωτ. σ. 117.

— 15 —

φ. 24. Rom. XII, 10—12. Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι,
τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ δκνηροί, τῷ πνεύματι
ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένον-
τες, τῇ προσευχῇ [προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρεῖαις τῶν ἀγίων κοινωνοῦν-
τες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες].

Sanctissimas has regulas Apostolicas rev. Dno Abbati hujus
Albi possessori venerabili, perpetuo ornamento ac praesidio esse
cupit, totique Ecclesiae graecae et orientali optima quaque et lae-
tissima in Domino apprecatur. Σημ. Ἐπιθυμεί, ἵνα αἱ ἱερῶταται αὐται

Θρακιτικὰ Ζ'.

7

ἐπιταγαί ὡσι τῶ. . . ἄββᾶ. . . αἰώνιον κόσμημα καὶ ἐπικούρημα καὶ εὐχε-
ται συμπάση τῇ ἑλληνικῇ καὶ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ ὅσα κάλλιστα καὶ ἐν
Κυρίῳ ἦδιστα.

D. Christian. Ebers. Weissmann prof. Theol.
ord. (ordinarius) Ecclesiae Tub. Decanus ill. Stip. Superintendens
et Academiae p. t. Rector.

Tubingae, D. XV mensis Augusti A. D. MDCCXXXI.

— 16 —

φ. 26. Ἡ μέλλουσα μένουσα.

Pauca haec memoriae ergo apponere voluit et quae vis felicia
valde venerabili Albi hujus possessori Dno Abbati de Sto Monte
fratrum causa peregrinanti et eorum liberationem quaerenti appreci-
catur ex intimis cordis penetralibus.

Hurnaci(?) Σημ. Isenaci ? pridie Calendar Januarii CXCXXXIII.

Thomas Andreas Nicander, Principi Isenaci a
Consil. Eccl. et Consist. Sup. Gen. Sch. et Gymn. Eph. βλ. ἀν. σ. 117.

— 17 —

φ. 28. Ὡδε το σταδιον εκει δ οι στεφανοι.

Reverendiss. Dno Abbati ejnsque Dno socio memoriae causa
adposuit.

Christianus Hochstetterus Ser. Wirt. Duc.
Consiliarius, Superint. Generalis, statuum provincialium Assessor
et Abbas Bebenhausanus (?)

Stuttgardae, 16 Oct. 1731.

— 18 —

φ. 29. Seneca Ep. 48.

Alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.

Ut plurimum, Reverendo Dn. Abbati memoriam sui commenda-
ret, adjecit.

Clemens Samuel Sipstorp. J. V. L. et Reipubl. Ham-
burg Synd. d. 8 Jul. 1733.

— 19 —

φ. 30. I. Timoth. 1, 5 Τὸ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ
καθάρᾳς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου.

Hisce Reverendissimo domino Abbati de monte Sancto Theocleto
Polyidi memoriam sui commendare, ac felix iter, faustaque omnia ex
animo cum voto omnis felicitatis adprecari voluit.

Johannes Gottfridus Horneius Superintendens generalis Consistorii Regii Consiliarius, consionator aulicus et rev. Minist. Sedinensis.

Sedini (= Stettini) Pomer. d. XXVII. Sept. CIOIΩCCXXXIII.
βλ. ἄνωτ. σ. 123.

— 20 —

φ. 31. Ἐνός ἔστι χρεία.

Venerabili Dno Abbati monasterii prope Montem sanctum Atho in Macedonia, a Reverandissimo Patriarcha Constantinopolitano conquirendarum pro redimendis captivis in Turcia christianis pecuniarum causa in oras has occidentales misso, fortunatissimum negotii impositi exitum ac felicia quaevis ex animo adprecatus scr[ipsit].

Joh. Fridericus Winklerus pastor ad D. Nicolai et Rev. Ministerii Senior. Hamburg ad d. XXVIII Mai A. O. S. MDCCXXXIII. Σημ. Περὶ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἀναγραφῆς βλ. ἄνωτ. σ. 124-5.

— 21 —

φ. 32. Ἀληθεύωμεν ἐν ἀγάπῃ.

Hoc monito Apostolico benevolam sui memoriam in animo reverend. Dn. Abbatis missionarii Ecclesiae graecae Superioris conservare voluit, et prospera quaevis per Christum apprecari.

D. Christianus Magmajer Theol. R. Ord. Ecclesiae Tubing. Superintendens et ad templum S. Georgii Pastor.

Tubingae, die 17 Aug. ao 1731.

-- 22 —

φ. 36. 1 Joh. 3. Per hoc novimus chatitatem Dei, quod ille animam suam pro nobis deposuit. Nos igitur debemus pro fratribus animas deponere.

Renevolae recordationis ergo scripsit.

Ernestus Christophorus Heldberg, Regis Magnae Britaniae Summi, quod Cellis est, Tribunalis Secretar. Cellis Mai 1733.

— 23 —

φ. 37. Ὁ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος τοῦτο καὶ θερίσει.

Maxime reverendo Domino Abbati bene precatus scripsit in sui memoriam.

M. Wilhelm Gottlieb Tafinger, Cons. Aul. Wurtenb. Ludoviciburgi, d. XV Sept. MDCCXXXI.

— 24 —

φ. 39. Dominicus Marquardus princeps Leonsteno—Wertheimensis, Rochefortensis etc. etc. [Vinneburgensis] ad memoriam Abbatis.

φ. 39β. Nomina consiliariorum Ill-mi Principis haec sunt.

S u m m e r m a n cancellarius, S u r s consiliarius intimus,
P o r s b e c h e r consiliarius, S u r s junior consiliarius,
B u r c h consiliarius. βλ. ἀνωτ. σ. 54.

— 25 —

φ. 43. Presens, Imperfectum, Perfectum Plusquamperfectum, Futurum.

J o h a n n e s G e o r g i u s L i n d e n H a n o v i e n s i s
a. d. 1 Jnnii A. O. S. (=anno orbis Salvatoris) MDCCXXXII.

— 26 =

φ. 44. Mundus regitur opinionibus.

Haec paucula per reverendo D-no Abbati ex Macedonia trans-eunti, memoriae causa scripsit.

A. F r e n s d o r f f secretarius Wittgensteinensis.
Schwarzenaviae, in Comitatu Wittgensteinensi, 8 Juni 1732.

— 27 —

φ. 50. Γινεσθε μιμηταί τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ

His brevibus memoriam sui tuendam revendissimo Dno Abbati reliqui (?)

J o. S e n g L i e b k n e c h t d. Prof... Superintendens Stipendii in Acabemia Giessena... consistorialis.

Giessae, d. 3 jan. CIOIΩCCXXXII.

— 28 —

φ. 50β. Galat 4, 6. Ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κράζον, Ἄββᾶ, ὁ πατήρ.

Maxime reverendo Dno Abbati Albi hujus possessori prospera quaevis ex animo apprecatus scripsit.

J o h a n n G e o r g P a l m pastor ad D. Petr. et scholar-cha. Hamburg 29 Mai 1733.

— 29 —

Joh. 13. 35. Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Haec dilectae (Σημ. dilectus=διακεκριμένος) memoriae causa scripsit pereverendo Domino Abbati ex Macedonia per nos transeunti
F r i d e r i c u s K e s s l e r B i p o n t i n u s.

Sehwarzenoviae in Comitatu Wittgensteinensi, 8 Junii 1732.
Βλ. ἄνωτ. σ. 116 σημ. 3.

— 30 —

φ. 52. Eph. IV, 15 Ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν.

Hisce reverendissimo Abbati totique Ecclesiae Orientali Graecae a PATRE coelesti per FILIUM Jesum Christum, SPIRITUS S. gratiam, pacem et prospera quaevis ex animo adprecatur.

A u g u s t u s S t i s s e r Eccles. Scholarumque Brunsvici nec non Dioec. Vicinar. Superintendens Generalis.

Brunsvici d. 16 Febr. 1733. Βλ. ἄνωτ. σελ. 121.

— 31 —

φ. 53. Optimum est pati, quod emendari non potest. Senec epist. CVIC. fide Deo : Nam cui potius vis fidere, quam qui

et vitae et sortis causa caputque tuae ? Σημ. caput=ἀρχή, πηγὴ

Cum voto perennis felicitatis haec apposuit et sui memoriam commendavit.

G e o r g i u s H e n r i c u s d e G o s s a praefectus Nassovicis, Usingensis Wissbadij' die 2 Maji 1732. Βλ. ἄνωτ. 98.

— 32 —

φ. 54 Οἰστέον καὶ ἐλπιστέον.

Id, quod praemisso voto omnis verae salutis in sosandro nostro. Domino nostro Jesu Christo, venerabili Dno Abbati de Monte S. elemosynarum pro captivis in Turcia Christianis redimendis colligendarum gratia ad nos adveniēti in honorem scribit, et benevolae ipsius recordationi se commendat.

J o. L u d o v. C r a m e r E c c l e s i a s t e s et Gymnasii Rector., Dabam Idslteinii, die XVII April. anno MDCCXXXI. Βλ. ἄνωτ. σ. 31, 95.

— 33 —

φ. 54β.

Ad latus. Σημ. Τὸ ad latus πρὸς τὸ μέρος εἶναι φράσις ἀφιερωτικὴ

Amici et fautoris veterani, ac popularis venerandi.

Ex epist. ad Hebr. c. XIII, commate VIII.

Ἰησοῦς Χριστὸς

Χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Hoc brevi lemmate Fidei ac Professionis Christianae venerabili de Monte Sancto ex Macedonia Abbati, piam benevolamque mei (γρ. sui) memoriam commendo, meamque pariter promitto.

Idsteinae Nassoviorum d. XVII April. stili emendationis. qui calendarii Juliani sextus numeratur est que et hoc vice viril (?) (viri dierum) titulo insignis est. (ἐκ τοῦ τίτλου εἶναι γνωστός). A.O.S. MDCCXXXII Βλ. περὶ τοῦ πολυθρῦλῆτου ἔριδος τοῦ νέου ἐν Γερμανίᾳ τότε ἡμερολογίῳ ἀνωτ. σ. 135—6.

J o h. C h r i s t i a n u s S a n g i u s Lipsiens, Sc. Theol. Doctor, Ecclesiarumque Principatus Nassovico-Sarapontani Usingensis Superintendens generalis, konsiliarius item Ecclesiasticus et concistorialis ex facto ord. primus gymnasii Idsteinensis Scholarcha, manu mea scribo φρονίμως καὶ ἀκεραίως 1).

— 31 —

φ. 55α. Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

In benevolam recordationem sui, cum adprecatione omnis salutis, et felicissimi successus negotii, quod ipsis curandum viris plurimum reverendis, eruditione et morum probitate atque pietate conspicuis (Σημ. conspicuus=διακρινόμενος) injunxit reverendissimus Patriarcha Constantinopolitanus, scripsit Francofurtani ad Moenum d. XIII Dec. A. O. R. (I) I) CCXXXI. Βλ. ἀνωτ. σ. 34, 78.

J o. G e o r g i u s P r i t i u s S. Theolog. Doctor et Ministerii Senior.

— 35 —

φ. 55β. Ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμος, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. Α' πρὸς Τιμ. κεφ. δ', 4, 8.

His reverendissimum Dominum Abbatem verae pietatis doctorem, cultorem, nuntium atque exemplum nobis et Ecclesiis gratissimum utilissimumque venerari omnemque salutem apprecari volebat.

E g i d i u s G u n t h e r H e l l m u n d Secr. Cons. Maj. ab. act. Pol. et Ecclesiarum, Wisbadensis Inspector.

Wisbadii, die 25 Aprilis 1732. βλ. ἀνωτ. σ. 35, 41, 98.

1) Περὶ τοῦ διαπρεποῦς τούτου τῆς Halle θεολόγου βλ. ἐν ἐκτάσει Deutschland in achtzehnten Jahrhundert ὑπὸ K. Biedermann II Leipzig 1880, σ. 302, 24, 61, 406, 8, 10, 93· καὶ περὶ τῶν συγγραμμάτων ἐν II, Γ', σ. 733 (βλ. ἀνωτ. σ. 95).

— 36 —

φ. 56. Quaerite mortales primum coelistia regna, et reliquae vobis adjicientur opes.

His paucis Reverendissimo Do Abbati Possessori hujus Albí, sui memoriam commentare voluit.

I o h . J u s t u s J u n g s t . Ser. Nass. Principi a concionibus aulicis.

Dillenburgi a. d. VI Febr. 1732. βλ. ἄνωτ. σ. 98.

— 37 —

φ. 56β. Ἄγωνίζεσθαι.

Honoris et memoriae causa scripsit.

G o t t f r i e d A n t o n S c h e n c k Inspector ibidem Radlitz (?) d. Mai 9 1732.

— 38 —

φ. 57. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν.

Unicum hoc praeceptum duobus constans membris, ut ex voluntate DOMINI exsequamur, servemus, et in eo permaneamus divina omnibus, qui nomen Domini IESU CHRISTI invocant, adsif gratiaque pio voto.

Mxe reverendo Dno Abbati sui memoriam de meliore commendare voluit.

C h r i s t i a n u s M u n d e n i u s S. Theol. Doctor consiliarius consistorialis et Pastor ad S. Catharin.

Francofurti ad Moenum, d. XII Dec. a. c. CIOIÖCCXXXI. βλ. ἄνωτ. σ. 42.

— 39 —

φ. 57. Sors prima DEVS, sors altera fidus amicus.

Haec duo sunt vitae gaudia summa meae,

His ce paucis reverendissimi Domini ABBATIS

benevolae memoriae se commendare, omniaque felicia adpreca-
ri debuit ex animo.

P e r a r d u s T a b o r . Moeno - Francofurdiensis (sic) M. D. conciliarius et archiater serenissimi principis Hasso—Darmstadtinet Physicus Giessensis. Dab. Laasphe, d VII Iun. CIOIÖCCXXXII.

—40—

φ. 58. Quo p̄ia fata volunt. Σημ. Ἡ ἐρμηνεία: Πρὸς ὃ ἀφορῶσιν οἱ εὐσεβεῖς χρησμοὶ (τὰ θεόφατα).

In perpetuam memoriam Reverendissimo Dno Abbati apposuit.

I o h a n n e s A d o l p h u s S e e l i o P. U. Ltus. et secretarius Reipublicae Francofurtensis ad Moenum.

Francofurti ad Moenum, d. XV Decembr. A. C. MDCCXXXI.

—41—

φ. 58β. Symbolum meum est: Ora et labora.

d. 11 Mai 1732,

C h r i s t i a n K l a u e r Capitaine Francofurtense (sic).

— 42 —

φ. 59. Bonam vitam ego esse puto, inquit Benhardus, mala pati et bona facere, et sic perseverare usque ad mortem.

Memoriae ergo haec pauca ascribebat (?)

Giessae, 5 Januar 1732.

G. E. H i l t e b r a n d u s Cons. Secretarius. Βλ. ἀνωτ. σ. 105.

— 43 —

φ. 60. 1 Tim. 1, 5. Τὸ τέλος τῆς παραγγελίας εἶναι ἀγάπη ἀπὸ καθαρὰν καρδίαν καὶ ἀπὸ συνείδησιν ἀγαθὴν καὶ ἀπὸ πίστιν ὅπου δὲν εἶναι πλασμένα.

Memoriae causa cum voto sincero prosperrimi successus negotio caritatis suscepto haec adponebat.

D r. W i l h. B e r c h e l m a n n Ecclesiast. Aul. et Consistorii Assessor. Darmstad, d. 27 Dec. 1731

φ. 61

— 44 —

Σπουδαζόντες τηρεῖν τὴν ἐνοτητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδεσμῷ τῆς εἰρηνης. Ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεύμα καθὼς ἐκληθητε ἐν μίᾳ ἐλπίδι τῆς κλησεως ἡμῶν. Εἰς Κυριος, μίᾳ πιστις, ἐν βαπτισμα. Ephes. IV. N. 3, 4, 5.

Pium et satulare hoc Pauli monitum, maxime reverento Do Abbatis in memoriam sui cum adprecatione omnigenae felicitatis adponere voluit.

I o h a n n e s C h r i s t o p h o r u s U n g e w i l l e r u s consiliarius Ecclesiasticus et Pastor Aulicus ibidem. Βλ. ἀν. σ. 104.

Cassellis, die 18 August 1732.

— 45 —

φ. 62. Τὰ ἄνω ζητεῖτε.

Quaerite regna DEI, certi de sponte secundis. Σημ. Ἡ ἐρμηνεία :
Βέβαιοι περὶ τῆς οἰκοθεν ἐπιτυχίας.

Max. Rev. dn. Abbati fautori suo aestumatissimo det deus
fidem incessantem (?) patientiam fortem, spem vivam eumque sal-
vum reducat in patriam, imotandem Sionem coelestem intrare sinat.
Id optat animitus.

Georgius Conradus Pregiter, Sc. Theol. Hi-
storicaeque Eccles. prof. publ. et verbi divini minister, Senior.

Tubingae, d. XV Aug. MDCCXXXI.

— 46 —

φ. 62β. Ad Latus dilectissimi Fratris adhuc uniti.

S. Hilarius:

In simplicitate fides est ; in fide justitia, nec nos DEUS per dif-
ficiles quaestiones ad salutem aeternam vocat ; in hoc unico parata
nobis est exoptata aeternitas.

Si in JESUM CHRISTUM credimus resuscitatum ex mortui
illumque DOMINUM esse confitemur.

Verum hunc nexum Σημ. nexus = σύνδεσμος inter Ecclesiam
Christianam tam orientalem quam occidentalem Max. Rev. Dno
Abbati paucis hisce indicare voluit, ipsi addictissimus. Σημ. addi-
ctissimus = ταπεινότητος.

John. Eberh. Pregizer I. V. L. et Senior, secretarius
in consil. Regim[ini].

Ludoviciburgi, D. XXVIII, Aug. anno Christi MDCCXXXI. βλ.
ἀνω. σ. 40, 111.

— 47 —

φ. 63β. Vita nostra peregrinatio.

Memoriae ergo admodum reverendo doctissimoque Albi huius
Possessori Dno Abbati Theocleto Polyadi pauca haec op-
posuit. Illustrissimi Domini Comitis Frederici Eberhardi,
Comitis de Hohenlohe et Gleichen, a consiliis Aulicis.

Johnannes Irachimus, Kirchbergæ Ulmerus d. 1 Oct.
1731. βλ. ἀνω. σ. 98, 177.

— 48 —

φ. 64. Ἐν φυλακῇ ἡμῶν καὶ ἤλθετε πρὸς με ΜΘ. XXV, 36.

Salvatoris optimi hoc effatum reverendissimo Dno Abbati ex

amore erga miserrimos captivos, iter atque negotium quam maxime arduum in DEI nomine sustinenti memoriae benevolae ergo adscript. Siegenæ Nass. a. d. 8 Febr. 1732.

Nic. G ü r t l e r u s Nic. celsmo Nassaviæ principis, a consiliis Ecclesiast. et consionib. aulicis urbisque Sui Pastor. 1)

— 49 —

64β. Hebr. XIII. 3. Μιμνησκεθε των δεσμων ως συνδεδεμενοι των κακουχουμενων ως και αυτοι οντες εν σωματι.

Egregium hoc Apostoli monitum Reverentissimo viro hujus Albi Possessori, memoriam sui ut commendaret et felicem itineris suscepti successum precaretur apposuit.

Nicolaus Wilhelmus Jhringk V. D. M.

Casselis, d. 17 Aug. 1732.

Sic jungit pagina fratres. (ὁ στίχος ἔπεκτείνεται καὶ εἰς τὰς δύο σελίδας). Βλ. ἄνωτ. σ. 104.

— 50 —

65. Quæ facta laedunt pietatem existimationem verecundiam nostram, et contra bonos mores sunt, ea nec facere nec posse credendum est.

Reverentissimo Possessori, fausta quævis apprecari et sui memoriam hisce commendare voluit.

Johannes Conradus Jhringk, Sermo Nassaviæ Principi à Consiliis.

Siegenæ 13 Febr. 1732.

— 51 —

φ. 65β.

Ἰησουν το ΠΑΝ εν ΠΑΣΙΝ

Εἰ δέδασ Χριστόν, κἄν μὴ γνῶς τ' ἄλλα σοὶ ἀρκεῖ.

Εἰ δὲ μὲν οὐ δέδασ, σέο γράμματα λῆρος ἔασι.

Si Christum discis, satis est si caetera nescis.

Si Christum nescis, nihil est, si caetera discis.

Abbati—Per—Reverendo Domino Theocleto Polyidi λύττα pro captivis absque præjudicio cujusque Religionis sub jugo Turcico gementibus colligenti, et commendatiis ornato aëque

1) Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Βαλε τῷ 1654 καὶ ἐχορημάτισεν ἐν Franeker καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἀπὸ τοῦ 1711. Τῷ 1721 ἐδημοσίωσεν Institutiones Theologiae (βλ. Diction. univers. τόμ. 8, σ. 179) βλ. ἄνωτ. σ. 98, 111.

ac armato, quum ad nos huc quoque divertisset (ἴσ. advenisset) nomen memorianque suam hisce breviculis commendat inter calida aeque ac candida vota pro totius Ecclesiae salute.

M. P h i l i p p u s J a c o b u s B r e y e r Illustrissimo Comiti de Hohenlohe et Gleichen Christiano Cratonica Consionibus aulicis et consiliis [consionator] Ingelfingæ ad Caesarum

Ano Χριστογόνιας CIODCCXXXI, IV Calend. VII Junii (ἴδ. Caesarum 160). Βλ. ἀνωτ. σ. 32, 47, 110.

— 52 —

φ. 66α. Ὁ ἔχων τὸν υἱὸν ἔχει τὴν ζωὴν.

Hoc uno Ecclesiae vere Gatholicae κειμηλίῳ Cap. 5 V, 12 Epistolae Johanis Catholicae de facto summe venerabili Abbati, Domino Th e o c l e t o P o l y i d i, memoriam sui inter pia vota pro communi fatale commendat.

N i c o l a u s W i l h e l m u s S e y b o l d i u s Ecclesiastes et Decanus Hallensis Sinb. (scribo ?) Halae Svevorum cal. Oct. 1731 Βλ. ἀνωτ. σ. 52.

— 53 —

φ. 66β Voto priori accedat
Votum subscripsit.

I o h a n n e s M e l c h S e y b o l d i u s, praefectus Honhardensis (?) Βλ. ἀνωτ. σ. 111.

— 54 —

φ. 67α. Ἡ φιλαδελφία μνέτω, μιμηθήσεσθε τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

Memoriae causa sum voto omnis verae in Christo felicitatis, exoptatique itineris à Reverendo Domino Abbati suscepti successus monitum hocce Apostol. adposuit.

I o h. G o d o f r e d u s H o f f m a n n P. M. Eccles. Stuttgard. Cathedr. Archidiac.

Stuttgard d. XVIII Sept MDCCXXXI. Βλ. ἀνωτ. σ. 113.

— 55 —

φ. 68 Matth. XX p. 30—31 Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε υἱὸς Δαβίδ.

Dabam Zeapoli, d. VII, VIII tris M. D. CCXXXI.

Hoc devotissimo caecorum illorum suspirio se captivos Christianos omnes, et quos eorum miserescit in primis vero admodum Reverendum Dominum Abbatem cum suo Domino socio misericor-

diae Misericordissimi Domini nostri Jesu Christi optime commendare voluit.

M. J o. B u s a h, Pastor Evangelicus ibid. primarius et Consistorialis et scholacha.

— 56 —

φ. 68β. Ps. CII (Ἑβραϊκοῖς γράμμασι).

Deus exaudit suspirium vincti ad solvendum filios interfectionis.

Ulteriori memoriae

Plurimum reverende Domine Abbas hisde cum voto omnigenae felicitatis se commendare voluit.

C h r i s t o p h o r u s C h r i s t i a n u s Z a u n e r Diaconus Zeapolitanus, A. C. addictus d. VII Octobr. MDCCXXXI. βλ. ἄνωτ. σ. 99.

— 57 —

φ. 69β. (Τὰ αὐτὰ γράφει καὶ ὁ)

I o h a n n e s H e r i c u s B e l l e r s t e i n Siegae, die 29 Febr. 1732. βλ. ἄνωτ. σ. 99.

— 58 —

φ. 70 Ἀποκαλύψεως κεφ. κβ. 9. Ἐγὼ εἶδον Ἰωάννης. . . σύνδουλός σου εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου τῷ Θεῷ προσκύνησον.

In memoriam colloquii in itinere habiti cum voto omnigenae felicitatis hoc scribere voluit.

M. J o h a n n e s G e t i u s S i g i s m u n d u s W i n c k l e r i u s concionator aulicus. Ebersdorffii, die XV Novembris anno MDCCXXXII millesimo septuagentissimo trigesimo secundo.

— 59 —

φ. 71. Τις ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερωθεὶς ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.

Hocce dictum Apostolicum symbolum suum apponere in memoriam, Dominoque Abbati se commendare voluit advocatus, qui ipse optimo advocato scilicet Jesu Salvatore Suavissimo, ejusque intercessionibus opus habet, si in vita coram Judicio Mosis et Legis nulla gratia et victoria super adversarios infernum, Diabolum, mortem, et peccatum speranda erit, et in morte omnia adversus morientem erunt. Hoc enim in appellatorio Judicio hoc utendum erit ad-

vocato Jesu et eodem vincendum, si adhoc tribunal Gratinae provocatur.

C h r i s t i a n u s F r i e d r i c u s S a t t e r Advocatus Summi Dicasterii Wurtembergici. βλ. ἄνωτ. σ. 114.

— 60 —

φ. 7β. 1. Cor. V. 9. Φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες ἐνάρετοι τῷ Κυρίῳ εἶναι.

Tub. d. XV Aug. 1731

Hisce memoriam sui commentare felicemque susceptorum negotiorum successum reverendo hujus Albi possessori ex animo apprecari voluit.

M. J o h. J a c. B r o d h a g, Senior, Collegii Repetens.

— 61 —

φ. 72. Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι με ΧΡΙΣΤΩ.

Tubingae, d. 15 August 1731.

Reverendo Dn. Abbati paucula haec... memoriae ergo scripsit.

M. G e o r. F r i d. Steinwelg Ill. stip. Tubing. Repet.

— 62 —

φ. 73. Τολμᾶν χερὶ τὰ διδοῦσι θεοὶ θνητοῖσι βροτοῖσι,

Ῥηϊδίως δὲ φέρειν ἀμφοτέρων τὸ λάχος.

Μήτε κακοῖσι νοσῶν λυποῦ φρένα, μήτε ἀγαθοῖσι

τεροφθῆς ἐξαπίνης, πρὶν τέλος ἄκρον ἰδεῖν.

UT DEUS O. M.

Reverendi Domini Abbatis ipsiusque socii operam pro liberandis captivis susceptam secundet, ipsumque liberit ab omni malo precatur.

M. J a c o b D a v i d E s s i c h, in illustri Sripendio t. t. (=Theol. Tub.) Repetens. Βλ. ἄνωτ. σ. 47, 133.

— 63 —

φ. 73β. Col. III, 11 Νῦν οὐκ ἔνι Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.

Tub. die XV Aug. 1731.

Reverendo Dn. Abbati paucula haec in sui memoriam scribere omnemque in Xristo felicitatem apprecari voluit.

M. M i c h. R o e s l e r, Ill.

— 64 —

Stip. Theol. Tubing. Repetens.

φ. 74. I Cor. II, 2. Οὐκ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ
Tub. d. 15 Aug. 1731. τοῦτον ἐσταυρωμένον.

Reverendo Dt. Abbuti fausta quaevis in Christo apprecatur.

M. C h r i s t. F r i d. S t o c k m e j e r. Ill. Stip. Theol. Repe-
tens.

— 65 —

φ. 75. Αἰὲν ὅπου ἐσμὲν συμφωνήσωμεν ὁμίλῳ
ἐκλεκτῶν θνητῶν δόγματι ἢ δὲ λόγῳ.
Μικρὸν ποιμνιον ἢ θεΐη ἐκκλησία ἐστὶ,
δύσμορον, ἄκτημον, τληπαθὲς ἢ δὲ τάλαν.
ὄλβιός ἐστιν ἀνὴρ τούτου μέλος ὅστις ὑπάρχει·
οὐ ῥέξας ταύτην πάποτε συνθεσίην.

Τιμωτάτῳ Ἀρχιμανδρίτῃ χαίρειν καὶ εὖ πράττειν, καὶ εἰρήνην διὰ
παντὸς καὶ ἐν παντί τρόπῳ εὖχεται.

M. C r i s t o p h o r u s F r i d e r i c u s S o c c e r u s. Illustris.
Stipendii Theologici in Wurtembergiae Repetens.

Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην. Gal. 3, 28 d. 15.
Aug. 1731 Tubingae.

— 66 —

φ. 75β. Γρηγορεῖτε, στηκετέ ἐν τῇ πίστει, ἀνδριζεσθε, κραταιουσθε Παν-
τα νμων ἐν ἀγαπῇ γινεσθῶ.

Ludoviciburgi, prid. cal. Septembris 1731

Hanc perpetuam vitae christianae praxim tibi Reverende Do-
mine Abbas ;

Me tuae benevolentiae ac amorī ;

Te vero providentiae Dei clementissimae in omnibus viis et ne-
gotiationibus suis, toto corde commendo.

M. J o h a n n e s U l r i c u s W e i s m [a n n] S. liter. Cultor.
βλ. ἀνωτ. σ. 111.

— 67 —

φ. 76. Ψαλμ. ρκδ' 3—4. Οὐκ ἀφησει Κύριος τὴν ραβδὸν τῶν ἀμαρτω-
λῶν ἐπὶ τὸν κληρὸν τῶν δικαίων, ὅπως ἀν μὴ ἐκτεινώσιν οἱ δικαιοὶ
ἐν ανομαῖς χειρὰς αὐτῶν

Ἀγαθὸν, Κύριε, τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς εὐθεσι τῇ καρδίᾳ.

Haec ex promissionibus Dei Amen, feci repetere atque una
vobum regii psaltis et feci maxime meum facere. Sicque una simus

excelsi (?) Dei ubi sic PACEM atque Reverendissimo Dno Abbati via fausta apprecari pianique memoriam commendare voluit.

Cristianus Fridericus Meusling V. D. Inspector (?). βλ. ἀνωτ. σ. 99.

Sigenae a. d. XVI Febr. 1732.

— 68 —

φ. 77.

α-ω

Τῷ Θεῷ δουλεύειν ἀρίστη καὶ μεγίστη ἐλευθερία.

Tubingae, d. 16 Aug. 1731.

Per reverendo dno Abbati hoc monito christiano cum appreciatione omnigenae Salutis se commendat.

M Johannes Ferber Scholæ anatomicae.

— 69 —

φ. 78α. Reverendissimo Domino Abbati legato e Græcia dignissimo se cum civitate Rothenburgi ad Neccarum plurimuns commendat.

Philippus Ferdinandus archiater (?) JVLtns et archigrammaticus ibiden.

— 70 —

φ. 78β. In nomine lumen

et in numine Σημ. numen=θεότης lumen.

Hæce ad petitum Reverendissimi Domini Abbatis in memoriam excellentissimi Domini professoris Greiungis, professoris physici et mathemat. in Alma Σημ. alma=θροεπτειρα, τὸ πανεπιστήμιον, Ebersharhardina Tubingensi, loage (sic) celebratissimi, apponit.

Ferdinandus Wilhelmus pistorius Jur. Utr. Stud.

— 71 —

φ. 79. Non habemus hic civitatem permanentem, sed inquirimus futuram. Quibus dignissimo Dno Abbati benevolam sui memoriam observantissime commendat. Ferdinandus Wilhelmus Pistoriusque SL. Cult. Stuttgart d. 17 Spet A. 1731. βλ. ἀν. σ. 124-5.

— 72 —

φ. 81β. de saint Madalaine.

Professor linaquarum.

— 73 —

φ. 82. Tandem bona causa triumphat.

In memoriam sui posuit haec.

J o h. S i g. H o c h s t e t t e r procurator Adelb. Geppingensis.

— 74 —

φ. 82β. Ovid. Tempora labuntur.

Haec duo verba Ovidii notabiliora in perpetuam memoriam apponere voluit reverendissimo Domino Abbati sese commendans.

I o h a n n e s G e o r g i u s S c h w a r t z i u s Consil. Wittgensteinensis.

Laaspheae 8vo Junii 1732. βλ. ἀνωτ. σ. 106.

— 75 —

φ. 83. Tempora, Tempore tempera.
eunt, hoc ordine fata.

Hisce Domino Abbati se recommendare suique memoriam imprimere voluit.

H. K e r n e r Et. in. dic. Würt. Advocat.

Louis, d. 20 Sept. 1731.

Symb. : Spes mea Christus. βλ. ἀνωτ. σ. 47, 114 σημ. 3.

— 76 —

φ. 84. Tout avec le temps.

Moderata durant.

Hisce Domino Abbati ad memoriam recommendavit.

Administrateur des Revenues Ecclesiastiques de Geppingue.

K. S. P a l l w a s s. (?)

— 77 —

φ. 84β. Paucis hisce,

Maxime reverendo Domino Abbati.

F r i e d e r i c u s P h i l i p p u s S t a n e n f e l s i u s,
Chirurgus illustrissimi Com. Seruus.

— 78 —

φ. 85. Τ' ανωτερα καλλιω.

Paucis hisce maxime reverendo Domino Abbati

Observentiam suam testificari voluit.

p. t. Ludovicib. d. 29 Aug. 1731.

M. G e o r g i u s F r a n c i s c u s S c h n e l l, Brackenheimensis.

— 79 —

φ. 86. Nuni δε μενει πιστις, ελπις, αγαπη, τα τρια ταυτα, μειζων δε τουτων η αγαπη.

Hiscē cum voto secundi successus tentanti moliminis. Σημ. tet. mol.=του ἐπιχειρηθέντος βάρους του ταξιδίου δηλ. in gratiam in ergastulis sudantium, sui memoriam commendat.

A. J. W e i d e n b a c h, sup. Comit. Wed. Insp. et pastor. Dierdorff, die 10 Marz 1732. Βλ. ἀνωτ. σ. 31, 117.

— 80 —

φ. 86β. Ps. 51 v. 13, 15. Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσιν. Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελλεῖ τὴν αἴνεσίν σου.

Joh. 14, v. 6. Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.

Cur hæc scripserim rationem non addo. Hanc facile intelliges, vir venerande, ex sermonibus, quos sæpius inter nos miscuimus. Ita in servatoris (?) vulneribus quam optime vale.

J o. A u g u s t u s S e y d l i t z in aula Wernigerodanae, verbi divini minister.

Werniger, die 7 Aprilis 1733.

— 81 —

φ. 87. Ephes. 2, 8. Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ἡμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ.

(adde Joh. Ἀποκ....).

Hoc Salvatoris et Apostolorum ipsis effato præcipuam Ecclesiae Evangelicæ doctrinam et insimul sui memoriam commendat rever. Dn hujus Albi possessori. J. H. S t e i n m e r.

— 82 —

φ. 87β. Aeterna sequamur.

Pauca hæcce Reverendissimo Dno Abbati secum pensitanda relinquere voluit. Σημ. secum pens. r. v. = ἠθέλησε νὰ καταλίπη ἵνα σταθμίση καθ' ἑαυτόν.

G. G. O t t e r s s a g e n Pastor Evangel. Rospacensis in ducatu montano. 1732 βλ. ἀνωτ. σ. 31, 116.

Θρακικὰ Ζ'.

8

— 83 —

φ. 89. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

Memoriae causa cum appreciatione ommigenae felicitatis scripsit.

Joh. Achatius Severianus Memmingensis superintend. Christian. Erlang. d. 23 Octobr. 1731.

— 84 —

φ. 91. Per crucem ad lucem.

Paucula haec summe reverendo Abbati cum voto ommigenae prosperitatis in sui memoriam apponere voluit.

M. F. F. Stahlicker superintend. insp. Aug. 1731.

— 85 —

φ. 92. Ναὶ Κύριε Ἰησοῦ ἔρχου.

<Ad.> reverendo Domino Abbati paucula haec adjecit.

Heilbronnae d. 22 Sept. MDCCXXXI.

M. Fridericus Ludov. Hochstetter, Ecclesiastes.

— 86 —

φ. 93. Aliis in serviendo ipsi consumimur.

In sui memoriam et cum voto omnigenae felicitatis et auspiciati itineris hoc apponere voluit.

Gl. Nyel consil. intimus et proles regiminis Wedani. βλ. ἀνωτ. σ. 47, σημ. 3.

— 87 —

φ. 94. Παθήματα μαθήματα.

Schola crucis, schola lucis.

Haecce in perpetuam suam memoriam cum appreciatione omnigenae salutis et auspiciati itineris adjicere voluit.

Johannes Christophorus Gadenus Consiliarius Ecclesiasticus, Eccl. reform. Pastor et cater. 1) Inspector.

— 88 —

φ. 95. Quid agis, prudenter agas, et respice finem.

Starckenburgae, d. 6 Martii 1732.

Johannes Michad Kraemerus Quaestor ibidem.

1) Catervae τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ ;

— 89 —

φ. 97. Ζητεῖτε δε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Matth 6, 33.

Ita sui memoriam reverendis. hujus Albi possessori commenda-
dare voluit.

Carolus Theodoruc Pauches V. D. M.C=Verbi
divini Minister) in Cathedrali Cassellanae.

Cassellis, d. 18 Aug. 1727. βλ. ἀνωτ. σ. 92.

— 90 —

φ. 98. Munera ne numera miseris quaecunque des,
in coelis numerat, munerat illa DEVS.

Memoriae causa haec pauca addere debuit.

Johannes Petrus Cotrell Neo—Hannoviciensis, d. 20
Nov. 1731. (Σημ. Λογοπαίγνιον ἐπιτυχέστατον· munus-eris ἔργον, ὑπόρ-
ρημα καθήκον, δῶρον. Ἡ ἐρμηγεία : οἰαδήποτε δῶρα καὶ οὐχὶ ἀριθμοὺς
(χωρὶς γὰρ τὰ ἀριθμῆσης) δίδεις, ἀριθμεῖ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀντιδωρεῖται
ἐκεῖνα ὁ Θεός.)

— 91 —

φ. 99. Patientia et charitate trahor.

Hisce reverendo Dno Abbati memoriam suam apponere voluit.

Giessae, die Ianuarii 1732.

Johannes Christianus Singierius Cives
Gissensis.

— 92 —

φ. 99β. In uno omnia!

Fridericus Paulus Beuttelius consul Mar-
pacensis 1731 Sept. 16. 1)

— 93 —

φ. 100. In uno vivamus ac moriamus!

Pauca haec in perpetuam memoriam sub adprecatione omnis ae-
ternae felicitatis addere voluit venerando Dno Abbati.

Joh. Sebast. Flortmann Poss: Dachtelensis.

1) Nün Marbach, πόλις ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ Σύλλας.

— 91 —

φ. 101. Παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἴλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. [Α΄Ιω. 2, 3.]

Maxime reverendo Domino Abbati hisce bene precatus tubicini (?) divino animitus commendat.

D. J o h. L a v r e u s aulicus ministerius . . . in comitatu Altenbrico 25 Sept. 1731 ¹⁾.

— 95 —

φ. 102. Ἀνέχου καὶ ἀπέχου

In memoriam sui maxime reverendo possessori hujus albi scribebat.

J. G. F u n c k e pastor.

Wellaune (?) die 15 Jan. 1732.

— 96 —

φ. 103. Christum vere habeas, caetera omnia pro luto. (Σημ. proluto= ἀντὶ πηλοῦ ἦτοι μηδαμινά. habes).

J. H e n r i c u s Siegel. Die 11 Martis 1732

— 97 —

φ. 103. Omnia cun Christo et nihil sine ipso.

Die 21 Mart. 1732. G. S i e g e l.

— 98 —

φ. 104β. 1 Tim. VI. 6. Ἔστι πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια μετ' αὐταρχείας.

Hæc cum venia (Σημ. venia= χάρις) plur. reverendi Domini albi hujus possessoris in sui memoriam scripsit.

J o a n n e s S u l z e r u s Vitoduro—Helvetius V. D. M.

Herbonae Nassoviorum a. J. 1 Febr. 1732. Symb.: Ἐλπίς μου Θεός βλ. ἄνωτ. σ. 96.

— 99 —

φ. 105. Ὁ βίος ἡμῶν σκήνωσις.

Ταῦτα εἰς μνημόσυνον τῶ ἀνδρὶ κρατίστῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ κυρίῳ Θεωκλήτῳ Πολυπύλιδι τῆς ἐκκλησίας ἑλληνικῆς ἐν Ἀδριανοπόλει ἐπισκόπῳ, ἔγραψε.

1) Διὰ χρυσογραμμίας. βλ. ἄνωτ. σ. 115.

Λουδόφικος Μαύρος Τιγουρινός ἐν τῇ Ἐλφετία.

Ἐν Ἐοβόρνη τῇ δευτέρᾳ τοῦ ἐλαφηβολ. CDDCCXXXII. βλ. ἄνωτ. σ. 19, 96 σημ. 1, 108.

— 100 —

φ. 105β. Τῶν φίλων τὰ πάντα κοινά.

Haec in memoriam sui apposuit. Dierdorpii, 10 Martii 1732.

L. W. S c h m e l z e r Quaestor ibidem.

— 101 —

φ. 107β. Ardua quae pulchra. (Σημ. Κατὰ λέξιν radua quae pulchra: δυσχερῆ ἄπερ ὠραία, ἤτοι κόποις τὰ καλὰ κτῶνται.)

Roncalii,		G. A. B i e r m a n n Consiliar. regim. Wedano,
in April. 1732		Roncal. et cancellar. Direct. βλ. ἄνωτ. σ. 117.

— 102 —

φ. 108. Cynosura mea Christus

Dierdorpii		J. A. L o h r e m a n, praefectus aulae.
die 11 Martii 1732		Wedano—Roncaliensis. βλ. ἄνωτ. σ. 117.

— 103 —

φ. 109. Corrige praeteritum, praesens rege, cerne futurum.

Schleizae,		F. c h. d e W i t t o r f f Ephorus illustris.
d. XVI Oct. 1732		simi Comitis H e i n r i c i XII Rutheni

J. Lineus βλ. ἄνωτ. σ. 56.

— 104 —

φ. 110. Τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς κεφ. γ΄:

Λογίζομεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου.

Τῆς τοῦ Ἰακώβου ἐπιστολῆς καθολικῆς κεφ. β΄

Ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔχη ἔργα νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν.

Τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου κεφ. ιζ΄.

Ὅταν ποιήσατε (sic) πάντα τὰ δια[τα]χθέντα ὑμῖν λέγεται, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὁ ὀφείλομεν (sic) ποιῆσαι πεποιθήκαμεν.

Εἴ τις γὰρ ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἴσταται δικαιοσύνη καὶ ἀπολυτρώσει ματαίως καὶ κενῶς κοπιᾷ· πᾶσα γὰρ ἡ οἴησις τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης φανεροῦται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ὡς φησιν Ἡσαΐας ὁ προφήτης· χάριτι γὰρ καὶ δωρεᾷ τοῦ πνεύματος θεοῦ ἕκαστος ἡμῶν τὴν σωτηρίαν πορίζεται.

Ἄνδρι αἰδεσιμωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ

Θεοκλήτῳ Πολυίδει

Ἀρχιμανδρίτῃ ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἁγίου ἀξιωτάτῳ μνημοσύνης καὶ φιλίας ἔνεκεν ἔγραψεν Ἰωάννης Ἰάκωβος Σχάιτς, τουτέστι Θησαυρὸς, τοῦ ἐν Ἐισναχ γυμνασίου πρωτοδιδάσκαλος. Ἔτει ἀπὸ Χριστογονίας ἀπλγ' Ἰανουαρ. ια'. βλ. ἀνωτ. σ. 114.

— 105 —

φ. 111β. Εὐχαριστία, ex XIII Canone Consilii Niceni, τελευταῖον καὶ ἀναγκαιότατον ἐφοδίον [ὁ κανὼν: εἴ τις ἐξοδεύει τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιότατου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι] die 12 Oct. 1731.

M. J. Q. Elssner past. et sen. Saalsfeldensis ¹⁾

— 106 —

φ. 112. Ἔτος ἀπὸ Χριστογονίας ἀπλγ' μην <ν>ἰ Δεκ. κ'.

Ὁ ἅγιος Παῦλος φησί: Ἦγορίσθατε (sic) τιμῆς δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἀτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ. Πρὸς Κορινθ. Β' κεφ. ς'.

Ὁ ἅγιος Χρυσόστομος φησι.

Τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα καὶ ἀκοὴν διὰ τοῦτο ἡμῖν ἐνέθηκεν ὁ δημιουργός, ἵνα αὐτῷ πάντα δουλεύη, ἵνα τὰ αὐτοῦ φθεγγώμεθα, ἵνα τὰ αὐτοῦ πράττωμεν, ἵνα ἄδωμεν αὐτῷ ὕμνους διηνεκεῖς, ἵνα εὐχαριστίας ἀναπέμπωμεν, καὶ διὰ τούτων τὸ συνειδὸς ἑαυτῶν (sic) ἐκκαθάρωμεν· ὡσπερ γὰρ σῶμα ἄερος ἀπολαῦτον καθαροῦ ὑγιεινότερον ἔσται, οὕτω καὶ ψυχὴ φιλοσοφωτέρα τοιαύταις ἐντριφομένημελέταις.

Ὁμιλ. Β' εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον.

Ἄνδρι αἰδεσιμωτάτῳ *Θεοκλήτῳ Πολυίδει ἀρχιμανδρίτῃ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους* εὐδοίαν ἐλεημοσύνης πρὸς ἀντίλυτρον τῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, κομίζοντι, εὐδοίαν καὶ πανολβίαν εὐχόμενος μνήμης ἔνεκεν ἔγραψα.

1 Ὁ Elssner (1692-1750) ἦν καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Lingen εἶτα rector ἐν τῇ ἐν Βερολίνῳ Σχολῇ τοῦ ἁγ. Ἰωακείμ· τῷ δὲ 1730 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βερολίνου, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ὠνόμασεν αὐτὸν «σύμβουλον» τοῦ consistorium καὶ «μέλος» τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Πλὴν τῆς ἀνωτέρω (σ. 101—5) μνημονευθείσης περιγραφῆς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἔγραψεν καὶ τὰ ἑξῆς: *Observationes sacrae in Novi Testamenti libros. Utrecht 1720 καὶ 1726. Explication de l'Épître aux Philippiens κτλ.* (βλ. *Dictionnaire Universel* τόμ. 6. σ. 224 καὶ *Geschichte der Kön. Preussischen Akademie d. Wiss. zu Berlin* I 1900, σ. 243).

Ἰωάννης Ἑρρικός Στούσιος τοῦ ἐν τῷ Οὐριγίτων γυμνασίου πρωτοδιδάσκαλος, βλ. ἀνωτ. σ. 32.

— 107 —

φ. 114. Per crucem ad lucem.
Bender Braunfelsiensis.

— 108 —

φ. 116. J u s t i n i a n u s in § 3 Institut. d. hist. et Jur.
Honeste vive, neminem læde. cuique suam tribue.
Hinc tibi divino procedunt cuncta favore. (Σημ. tibi divino procedunt cuncta favore=εὐοδοῦνταί σοι τὰ πάντα διὰ τῆς θείας εὐνοίας,) est etenim vere justus et ipse Deus.

Dab. Oranienst[ein] d. XXX Martii CICIOCCXXXII		Viro summe reverendo Domino Abbati indefesso (Σημ. indefessus=ἀκούραστος) libertatis fautori et servorum (quos H. Ulpianus in leg. 209 d. R. 4 mortuis comparat) redemptori in sui memoriam hæce apposuit.
--	--	--

G e o r g i a s P h i l i p p u s L i n d n e r u s LL. Cultor Herbornensis. βλ. ἀνωτ. σ. 34, 97. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ εἰκὼν, ἣν ὁ ἀναγνώστης βλέπει ἐν σ. 68.

— 109 —

φ. 116β. Auro quid melius? jaspis. quid jaspide? virtus. quid virtute? Deus. quid Deitate? nihil.

Deciae, die Aprilis CICIOCCXXXII		Viro plurimum reverendo Domino Abbatihujus Albi possessori in perpetuam sui memoriam hæce adjicere voluit. J o h. A u g. K n a u s s i u s.
-------------------------------------	--	---

— 110 —

φ. 117. **Ἀγαπητὸς** Ἐκθέσει κεφαλαίων παραινεικῶν, ἡ καλουμένη βασιλικὴ σχέδης Κεφ. νη'. Ἀκρόπολις μὲν ἀπορρήτοις τείχεσιν ἡσφαλισμένη καταφρονεῖ τῶν πολιορκούντων αὐτὴν πολεμίων, ἡ εὐσεβῆς δὲ βασιλεία ὑμῶν ἐλεημοσύνας τετειχισμένη καὶ προσευχαῖς περιπυργουμένη ἀήτητος γίνεται τοῖς τῶν ἐχθρῶν βέλεσιν, αἰοῖδιμα κατ' αὐτῶν ἐγείρουσα τρόπαια.

Ἄνδρι εὐσεβεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ κυρίῳ

Θεοκλήτῳ Πολυεΐδῃ

ἀρχιμανδρίτῃ ἀπὸ τοῦ Ὄρους ἁγίου ἐν Μακεδονίᾳ.

Τῷ κυρίῳ καὶ ἑταῖρῳ μου τιμωτάτῳ τε καὶ πολυφιλάτῳ μνημοσύνης καὶ φιλίας ἔνεκεν γέγραφα.

Franciscus Henricus Reimers Jc. senator Reip.
Lunaeb. ordinis patricii et praefectus archivo civitatis.

Lunaeburgi, V. Maii Ao P.S.R. MDCCXXXIII. βλ. ἀνωτ. σ. 96, 121.

— 111 —

φ. 117β. Per ardua ad astra.

Hisce memoriam sui reverendissimo Dno Abbati cum apprecatione omnigenæ felicitatis et incolumis reditus in patriam commendare voluit.

Lunaeburgi, die 11 mensis Maji 1733.	Laurentius Bernhardus Mancke civitatis Lunaeburgensis syndicus primarius. βλ. ἀνωτ. σ. 121.
--	---

— 112 —

φ. 118. Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ σωθήσῃ σοι (sic)-
καὶ ὁ οἶκός σου.

Reverendissimo abbati cum itineris socio memoriam sui commendaturus.

sripsit. d. 19 Septembris. 1731.	Georgius Nicolaus Koehler Decanus Laubanensis (?) βλ. ἀνωτ. σ. 110.
--	--

— 113 —

φ. 118β. 2 Korin. 6, 3 4.

Εἰς οὐδὲ κανένα πράγμα δίδομεν κανένα πρόσκομμα διὰ τὰ μὴν ψεχθῆ
ἢ διακονία, ἀλλὰ εἰς κάθε πράγμα συστήνομεν τοῦ λόγου μας ὡσὰν ὑπε-
ρέτα τοῦ θεοῦ.

Hac mente comitatur reverendissimum Dnm abbatem in Monte
sancto ipsius in Christo frater.

M. Jo. Frid. Hochstetter pastor et Eccl. superintendens.
Neostandii ad Tiliam (?) d. 24 April 1731. βλ. ἀνωτ. σ. 109.

— 114 —

φ. 120. Nov. 115. C. 3, fin.

Si pro causis corporalibus cogitamus; quanto magis pro anima-
rum salute providentia est nostrae sollicitudinis abhibenda. (Σημ.
provid. est mostrae sol. abh. = δέον τὰ παρασχεθῆ ἢ πρόνοια τῆς ἡμε-
τέρας φροντίδος).

Pauculae haec jucunda recordationis erga reverendissimo Dno
Abbati apposuit.

Frid. Ferd. Carl Fulda praef. Württemb. Neostad. ad Tiliam magnam vel ad fluvium Kocheri.

— 115 —

φ. 120β. Α' Cor. 2. 2. Οὐ γὰρ ἔχοινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἑσταυρωμένον.

Hisce memoriam non tam sui quam Jesu crucifixi comendare voluit reverendissimis hujus Albi possessoribus.

M. Joh. Christoph. Schutz, Diac. Neostad. d. 24 Sept, an. 1731. βλ. ἀνωτ. σ. 109.

— 116 —

φ. 121 Deum timendo, recte faciendo neminem timeas.

Arolsen, die 4 Aug. 1732 (πρβλ. καὶ ἀρ. 176, 178).

C. H. Desumasar (?) . . . Waldecciae, Maitre des Reathes d' Aulique. βλ. ἀνωτ. σ. 101.

— 117 —

φ. 121. Ut in his terris omnium bonorum amicitia, in coelis autem aeterna Summi Boni fruitione gaudeas, cole Deum et proximum ac te ipsum ama. Reverendissimo ac generis nobilitate conspicuo Domino Abbati, viro ob summa in republicam Christianam merita, omnium laudes superanti, hisce se suamque memoriam perquam commendat, simulque laetatur, quod ab initio anni 1715 usque ad finem 1719 sub legione secunda Waldeccensi Venetorum castra terra marique contra Turcos secutus sibi inter multu alia etiam prodigiosa Montis Sancti cucumina intueri contigerit.

Johannes Georgius Meckel fortuitissimi (?) Principis Waldecciae secretarius. βλ. ἀνωτ. σ. 33, 100.

— 118 —

φ. 122. Nemo sibi solum natus, fed patri, patriae et amicis.

Anno aetatis sexagesimo 4to in perpetuam memoriam et sui recordationem scribere voluit.

Jac. Henr. Sieder, consiliarius Bridingensis primarius, die decimaginta mens. Maji 1732.

Et his addere debuit, quod ante annos 46 circiter, Venetorum castra secutus Athenis hyberna (sic) venit, et postmodum in obsidione munimenti fortissimi Negrepono sub ligione Waldeccensi fuerit. βλ. ἀνωτ. σ. 101.

— 119 —

φ. 123. Bonis quod bene fit, haud perit. (Σημ. Ἡ ἔρμηνεία: ὅ,τι καλὸν γίνεται εἰς τοὺς ἀγαθοὺς οὐκ ἀπολλύται).

Haec in recordationem sui adjicere voluit.

Gedernae, | J o h. A u g. H a r t e l i u s, consil. auleri.
21 Maji 1732. | Stolbergansis.

— 120 —

φ. 123β. Quod tibi vis fieri, facias et alteri.

Vir summe reverende hisce sui memoriam comendare debuit.

J o h. F e r d i n a n d. F r i d r i c. G r a f, Regiminis (?)
secretarius.

Gedeni, die XXI Maji C I O I O C C X X X I. βλ. ἄνωτ. σ. 54, 96.

— 121 —

φ. 124. Per angusta ad Augusta.

His paucis, vir summe reverende, tuo favori ac precibus comendare se voluit.

C a r o l u s C h r i t i a n u s B a u e r, informator comi-
tum Stolbergensium. Gedenae, d. 21 Ma 1732.

Symbolum: Christus crucifixus beat.

— 122 —

φ. 124. Ἀγωνίζεσθε.

Hocce verbulum maximi ponderis in sui memoriam, viro S.
Rev. prosperanti calamo adposuit.

Lauban, die | C h r i s t i a n u s H e c h t, Pat. Rini, Insp. ad
22 Maj. 1732 | consist. Saubanensis 1)

— 123 —

φ. 125. Occasio Sidylla minuit oblata, majus poscit pretium.

Hamburgi d. IX Jul. | Reverendiss. Dno Abbati felix iter fructu-
A.C.C I O I O C C X X X I I I | osum in patriam reditum aqtue itineris
succes. sum precatus, et memoriam mei commendaturus scripsi.

J o. A l b e r t u s F a b r i c i u s et (sic) professor in gymna-
sio Hamb. [urgi]. βλ. ἄνωτ. σ. 124-7.

1) Ὁ Hecht ἐγεννήθη εἰς Hall καὶ ἀπέθανε τῷ 1748 ἔγραψε Commentario—philologico—critico—exegetica de secta srcibarum. Antiquitas Haraeorum inter Judaeos in Poloniae et Turcici imperii regionibus florentis sectae, adserta et vindicata κτλ.

— 124 —

φ. 126β. Gen. XVII, I (Ἐβραϊστί. Ἐγένετο δὲ Ἄβραμ ἐτῶν ἑνεήκονταενέα, καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἄβραμ καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός σου).

Deciæ 3 | Hoc divinum monitum in sui memoriam in simulque
Apr. 1732 | ejus maxime reverendo Domino Abbati cum voto omnigenæ salutis adponere voluit.

Phil. Cristop. Rühl, Ecclesiæ Evangelico-Lutheranæ, quæ Deciæ Deo colligitur p. t. pastor.

Symbolum : Post crucem require. βλ. ἀνωτ. σ. 97.

— 125 —

φ. 127. Μελέτη τὸ πᾶν (Σημ. Μελέτη τὸ πᾶν τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐκ τῶν 7 σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Κλεόβουλον τὸν Λίνδιον).

Sumbol. | Haecce pauca viro plurimum reverendo Albi hujus possessori in perpetuam sui memoriam adjectere voluit.
Post nubila |
Phoebus. |

Dab. Oranienst. d. XXIX Martiis An. CI)I)CCXXXII

Jo h. G o d T r e v i r a n u s aul. hujus concionatus

— 126 —

φ. 127β. Diu deleberandum quod semel est statuendum.

Summe reverendo Dno Abbati cum omnigenæ prosperitatis voto paucis hisce sui memoriam etiam atque etiam commendat, perpetuumque ejus favorem sibi expetit.

Jo h. Philippus Vitz medicus Hasso — lassellanus Dicasterii Nassovico—decanus...

Deziæ, d. 2 April. 1732.

— 127 —

φ. 128. Sit gladius verbum, sit firmum oratio telum, sit fides clypeus caetera Christus aget.

Deciæ, | Pauca haec memoriae causa cum appreciatione omnigenæ felicitatis addere voluit venerendissimo Dno Abbati.
Z, April. 1932 |

Phil. Psorius inspector et pastor Ecclesiæ reformatæ. βλ. ἀνωτ. σ. 97.

— 128 —

φ. 129. Ξένοι καὶ παρεπίδημοι ἐσμέν ἐπὶ τῆς γῆς.

Viro admodum venerando Domino Albi hujus possessori cum

sincero omnis felicitatis voto hisce memoriam commendare sui debuit.

Dab. Dec.		P. C. K o l b e, V. D. M. apud Decienses.
die 2 1737.		βλ. ἄνωτ. σ. 93.

— 129 —

φ. 129β. Ζῶμεν οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα.

Viro reverendissimo atque doctissimo, domino Abbati **Θεοκλήτῳ Πολυίδει** Montis Sancti Athon, paucis hisce valedicere, memoriam sui quam maxime commendare et εὐδοίαν adprecari voluit.

Dabam Deciae		M. A n d r e a s R i t z i u s Helveto—San-
Nassoviorum, 3		gallensis Rector Scholae deciensis. βλ.
Aprilis 1732		ἄνωτ. σ. 97.

— 130 —

φ. 130. Οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

Hisce plurimum reverendo atque doctissimo domino abbati **Θεοκλήτῳ Πολυίδει**, Montis Sancti Athon valedicere omniaque fausta adprecari voluit.

Daban Deciae,		J o h a n n e s C h r i s t o p h o r u s
Nassov. 3 April. 1732		M ü n z Scholae Deciensis Constatior.

— 131 —

φ. 130β. Ἀνέχου καὶ ἀπέχου sustine et abstine.

Viro reverendissimo atque doctissimo Domino Abbati paucis hisce

Deciae,		Valedicere, memoriam suique commendare voluit
q. 3 Aprilis		ac debuit.
1732		J o h. D. W e r n e r u s Doctor superint. Cardi-
		nallicorum (?) Deciensis

— 132 —

φ. 131β. Commenda Domino vias tuas, speraque in eam, et ipse faciet Psal. XXXVII, v. 5. (n. XXXVI).

Paucis hisce reverendissimo Domino Abbati à Monte Sancto iter felicissimum, fausta que omnia apprecari, in ejusque memoriam benevolam sese commendare voluit.

J o h a n n e s A l e x a n d e r Z ö l l e r Schorndorffa—Wurtembergus celsissimi Comitac Domini Dn. H e i n r i c i XXIX Rutheni, Consiliarius ac praefectus. Ebessdorffii apud Vasiscos d. 15 Nov. 1732. βλ. ἄνωτ. σ. 60.

— 133 —

φ. 133β. *Fridericus Wilhelmus comes, solmensis natus*
22 Janl. 1695.

Comitissa 1ma *Henrietta, Comitissa Nassoviae Weilburgensis.*

Comitissa 2da. *Comitissa solmensis Sophia Benigna.*

1) *Comes haereditarius Ferdinandus Wilhelmus*
Ernaestus.

2) *Comitissa Henrietta.*

3) *Comes Carolus 2, nupte.*

4) *Comitissa Elisabetha.*

5) *Comitissa Ulrica.*

(Βλ. ἐν Biedermann Deutschlands II, Β'. σ. 28, 385.).

— 134 —

φ. 134. Πᾶν ὅ,τι ἂν ποιῆτε ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ
ἀνθρώποις *Ep. s. Pauli ad Colass, C. 3 vsu. 23. (=versus).*

Monito hocce Apostolico reverendiss. Dno Abbati necnon con-
fratri per—reverendo felix et auspdatum iter, cum omnigenae pros-
peritatis voto ac sui commendatione animitus apprecari voluit.

Georgius Henricus Wegelmus. Illmorum Comi-
tum in L [eostenio]—W [ertheimensis] consil [arius].

Wertheimi, d. 5. Nov. 1731. βλ. ἀνωτ. σ. 56, 58.

— 135 —

φ. 135. Κακοπίθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐὰν δέ τις ἀθλῆ τις οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

Haec mens, haec manus.

G. F. Stieberius S. Th. D. qui revendiss. Dno Abbati pauculis
hisce sui memoriam commendat simulque τὸ ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ.

Darguni, d. XII Aug. MDCCXXXIII. βλ. ἀνωτ. σ. 116.

— 136 —

φ. 136. *Jam re vera experior, quod Deus nullum habeat personarum*
respectum, sed in quacunqve, non vero in quacumqve religione alias
nec Petro nec doctrina ejus opus gente, et quacumqve natione, qui
ipsum timet et recte agit, ipsi gratus acceptusque Act. Apost. X.
v. 35.

Hisce paucis reverendissimo Domino Abbati, cum voto omni-
genae prosperitatis, sui memoriam de meliori commendare voluit.

Andr. Frider. Stieber à Consiliis aulicis illustrissimo comiti Stolbergensi Schwarzoviae, d. XXVII Sept. c. MDCCXXXII.

— 137 —

φ. 133. Peregrinationem vere religiosam puto, quae suscipitur in solatium multorum, eorumque miserorum.

Pauca haec admodum venerando Dno Abbati possessori hujus libri, in aliquaem mei memoriam adscripsi.

Ludovicus Jac. Weissensee. Cons. Megap.

Bucephaleae pr. Cal. Aug: MDCCXXXIII.

— 138 —

φ. 133β. Ἡ φιλαδελφία μενέτω, τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε, μιμνήσκεσθε τῶν δεσμῶν, ὡς συνδεδεμένοι τῶν κακουχομένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι Ἐβρ. XIII, 1. ζ. 3.

Ἐν ἀδελφότητι ἔγραψα. Darguhn die 15mo
Augusti 1733

Jacob Christian
Mellurg. βλ.
ἀνωτ. σ. 120.

— 139 —

φ. 140. Semper ita vivamus ut rationem reddendam verbis arbitremur, putemusque nos momentis omnibus desuper spectari ab eo, qui et judex et testis idem futurus est. Lactant.

Recordat ergo scrips.

C. Bilderberus consiliarius et synd.

Cellis Luneburgi, d. 15° Mai 1733. βλ. ἀνωτ. σ. 120.¹⁾

— 140 —

φ. 144. Hoc novimus sane, quod amans Deum etiam fratrem diligat. Accipe has, vir summe venerabilis, in benevolae memoriae tessaram. Σημ. tessara=σύμβολον.

Ottone Henrico Schradero P. S. Eilogstad.

Samb. Cellis Luneburg. d. 2 Maji 1733. βλ. ἀνωτ. σ. 120.

1) Christophe—Laurent Bilderberus jurisconsulte hanovrien et conseiller à Zell μετέφρασεν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ εἰς τὴν Γερμανικὴν τὸ Traité de la verité de la religion chretienne τοῦ Abbatie μετὰ σπουδαίων προσθηκῶν καὶ ἀπέθανε τῷ 1749 (Dictionere universele historique, critique et bibliographique, τόμ. Β' σ. 569 τῆς ἐν Παρισίοις 9 ἐκδόσεως).

- φ. 145. Illustrissimæ Domus Altenbricæ Senior modernus.
 Philippus Ernestus S. magestati à consiliis intimus (αυστοικοσμβούλιον) Schillingsfurst in ordine ætatis Segt. .
 Christianus in ordina in Ingelfingen.
 Fridericus Eberhardus in Kirchberg (vide infra)
 Carolus Ludovicus in Weirkersheim.
 Johannes Fridericus in Öhringen.
 Ludovicus in Langenburg.
- 146 β. Carolus Philippus
 Josephus Antonius
 Fernd. Augustus
 Rupertus Franciscus | Fratres
 Comites de Hohenlohe in Bartenstein et Pfdelbach.
 Conjux 1ma
 Friderica Albertina ex stirpe Comitum de Erbach.
 Liberi ex Illa nati sunt.
1. Loisa Dorothea 30 Mart. 1703.
 2. Carolus Augustus natus 6 April. 1707.
 Ejustem.
 Conjux 1ma.
 Charlotta Amalia Commitissa de Wolfstein. †
 qua progenuit.
 Christianam Fridericum Carolum 19 Oct. 1727.
 Conjux 2da. βλ. ἀνωτ. σ. 56.
 Susanna Margaretha Loisa Comitissa Ausbriacæ de Auersburg ex qua nata:
 Christiana Sophia Friderica 1 Apr. 1731.
 Conjux 2da.
 Augusta Sophia Filia serenissimi Ducis Wurtembergici Friderici Augusti in Neuenstat ad Tiliam 3 Xbr 1709.
 βλ. ἀνωτ. σ. 56.

- φ. 148. Illustrissimus dominus Leonstenio—Wertheimensis senior modernus Francofurti ad Moenum residet (= ὑπολείπεται) estque καὶ εἶναι:
 Illius Dnus Ludovicus Mauritiuſ comes in Loewenstein, Wertheim Rochefort et Vinneburg natus an. 1678.
 Caeteri Dni Agnatineæ Evangelicæ:

1. Illmus Com. Enus Johannes Vollrathus Ludovicus natus 1705
2. Fridericus Ludovicus nat. 1706.
3. Carolus Ludovicus 1783.
4. Johannes Philippus n. 1712.
5. Wilhelmus Henricus n. 1715.
6. Georgius Philippus Franciscus natus 1720.
Sex horum Illustrissimorum Comitum mater et respectus
curatrix:
Illma Domina Amalia Sophia Friderica comi-
tissa in Lövenstein Wertheim nata comitissa Luneburgici
1686 (!)
Pater praedefunctus piæ mem. erat. Ill. Comes ac Dnus.
Henricus Fridericus comes in Löwenstein Werheim,
Rochefort et Vineburg SS. nat. 1682 denatus Martij 1731.
βλ. ἄνωτ. σ. 110.

— 143 —

- φ. 151β. Augustus Alexander de Kochius in Halberstadt consilier prive.
Carol. Alexander de Kohius.

— 144 —

- φ. 152β. Altri tempi, altre cure.
Stettin, die 2 Sept. 1733. 1) βλ. ἄνωτ. σ. 123, σημ. 3.

— 145 —

- φ. 153. Χριστιανοὶ ἔσμεν ἡμεῖς, ἡμῶν τε ἴδιον καλῶς τὰ εὐαγγέλια νοεῖν
περὶ Σωτῆρος. Athanas. orat. IV contr. Arian.
Πᾶσα δὲ ἀκρίβεια τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τοῖς εὐτελέσι ῥήμασι
καὶ πράγμασιν εὐρίσκειται. Idem de hom. nat. . . at logos (?)
Marburg | Naxime reverendo dno Abbati Athanasio
d. 25 Jun 1732 | ut inspiceret desideranti utrumque hoc A-
thanasii adprobens memoriam suam commendat, gratiam
et benedictionem divinam felicemque ad suos reditum ap-
precatus. Ioh. Christianus Kirchmejer S. Th. d.
ejusdemque Ref. Rim. S.M.S. Hass. ef Palat. consil. Eccles.
atque Eccl. Rit. per Hass. Sup. (Σημ. Ἡ ἀναγραφή λίαν δυσσα-

1) Τὰ ὀνόματα (4) δυσανάγνωστα.

νάγνωστος κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐρμηνεύεται ὡδε: Τῷ τὰ μάλιστα σεβασμίῳ κυρίῳ αββᾶ Ἀθανασίῳ ποθοῦντι ἑξαβριβῶση τὴν ἀλήθειαν ἑκατέρου τῶν ῥητῶν τοῦ Ἀθανασίου ἐπιδοκιμάζων συνιστᾶ τὴν μνήμην αὐτοῦ (=μιμνήσκειται) εὐχόμενον χάριν καὶ εὐλογίας καὶ εὐτυχῆ ἐπάνοδον πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτοῦ. βλ. ἄνωτ. σ. 78 ἑ.).

— 146 —

- 153β. Ama Deum super omnia et proximum tuum ut te ipsum.
Ad mandatum Dominorum Seniorum Domus Nautriae hujus loce haec scribere debebat.
Stettin, die 28 Sept. 1733.
J o h a n n. C h r i s t o p h o r u s T h i l o u s, secretarius Domus ejusd. βλ. ἄνωτ. σ. 132.

— 147 —

- φ. 154 Rom. XIV, 19. Τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους.
Hocce benevolam sui memoriam commendare voluit.
J o h. N i c. B r e i d e n b a c h superintendens et Ecclesiastes.
Marpurgi, die 28 Junu 1732.

— 148 —

- φ. 154β Exul erat Christus, comites nos exulis hujus. (Σημ. com. cx. h. = συνεξόριστοι).
Esse decet cujus nos quoque membra sumus.
Ein Pilger war der Geis, das = gliederwirsind worden. Wir dinner (?) in dem Orden ihu gländer.

— 149 —

- Hisce peregrinantem Dnum Abbatem ex St. Monte comitari voluit.
Wildungae | J e r e m i a s P i l g r i m Ecclesiae Wildungensis
in Pricinpatu | pastor primarius
Waldecensi, die 4 Jul. 1732. βλ. σ. ἄνωτ. 101.

— 150 —

- φ. 155. Εἷς θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν Luc. IX, 23.
His reverendissimo Abbati totius ecclesiae orientalis legato ob singularem humanitatem eruditionem et prudentiam à ce-

leberrimo academiae Marburgensis profissendo, Frid. Hombergkio mihi valde commendato suam qualemcunque memoriam commendat et ut conatibus. (Σημ. conatibus=ταῖς ἐπιχειρήσεσιν.) ejus divina gratia adsit in itinere protegat et saluum sospitemque ad suos reducat ex animo precatur.

Wildungae | C. A. S i b e c k e r P. M. et Lycei Wildung. rector βλ. ἀνωτ. σ. 101, 103.
a. d. 11 Jul. 1732

— 151 —

φ. 156. Πέπεισμαι ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἕτερα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. [Ρωμ. 8, 39].

Maxime reverendo domino Abbati iter prosperum precaturus et sui memoriam commendaturus scribebat.

J o h. S c h r ö d e r u s p. Eccl. et S. O. P. P.

Marb[urgi]. Has. d. 26 Jun. 1732.

— 152 —

φ. 157β. Infucatae (Σημ. infucatus=λεπτῶς ἐπιμυθιωμένος.) amicitiae foedere juncti ¹⁾).

Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψατε ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν [Α' Περσ. 5, 7]

Alle eure Sorge werfet auf Jhn, denn er sorget für euch.

Benevolae memoriae gratia hoc apponere voluit.

C o n r a d u s A r m i n i u s R e i n e c k serenissimi Waldecursorum Principis consiliarius cancellariae ad acidulas (Σημ. ad acidulas sanitatis curandae causa=εἰς τὰ ὄξινα ὕδατα, ἵνα περὶ τῆς ὑγείας φροντίση). Wildungenses sanitatis curandae caussa (sic) jam commorans. 3 idus Julii CIOIOCCXXXII. βλ. ἀνωτ. σ. 101.

— 153 —

φ. 158. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν Math. V. 3.

Paucis hisce reverendissimo Domino Abbati ex Monte Sancto Macedoniae nostras oras petenti sui memoriam commendat.

J o h a n n e s P h i l i p p u s W u e s t e n serenissimi Principis Waldecensis consiliarius ac praefectus Aroldeensis.

Dabam Wildungae 4. Julii 1732.

1) Τὸ ρητὸν τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀνω ἕως συνδέει τὰς δύο σελίδας. βλ. ἀνωτ. σ. 102.

— 154 —

φ. 160. Ἐγὼ οὐδεπώποτε ἠγησάμην χαλεπὸν διδάξαι τὰ βέλτιστα τοὺς ἀνθρώπους ἄλλὰ τὸ ποιῆσαι ταῦτα. Demosth.

Τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν Ἕλληνες, οἱ δὲ βάρβαροι.

In summe vernerandi Abbatis memoriam perpetuam me commendaturus et in molestissimo itinere porro suscipiendo omnigenam felicitatem viresque tam animi quam corporis apprecaturus ex intimis cordis penetralibus aliis semet associat.

D. J o h a n n. M i c h a e l M e t i u s Conciliarius aulicus et proto-Archiatr.

Ferrariae Thuringorum, die 14. Jan. 1733.

Symbolum: ad litras initiales nominis JESV MEO morior.

— 155 —

φ. 164. Quicquid agis, prudenter agas et respice finem.

Hoc in memoriam sui summe reverendo Dno Abbati huic albo inserere voluit.

Augustus Simon Lindholn Zur. Utr. Doctor et senator primarius Reip. Lubecensis.

Lubecae, d. 20 Julij 1733.

— 156 —

φ. 165. B o n o r d e n Cancellariae Stollbergensis Director.

— 157 —

φ. 166. 1. Timoth II, 4. Deus quosvis homines vult servari et ad agnitionem veritatis pervenire.

Berleburgi, d. 22 Jan. 1732.

Hisce summe Rever. Dno Abbati larga gratiae divinae incrementa (Σημ. larga incrementa=δαψιλεῖς ἐπιχορηγήσεις.) animatus apprecatur, benevolamque sui recordationem commendat.

B a l t. F r i d. S a l t z m a n n Argentina-Alsatus cons. et Sen. S. W. (τὸ Strassburg Argentoratum)

— 158 —

φ. 167. Θεοκρίτου Ειδύλλ. κζ' (γρ. XXVI, ἔκδ. Ahrens XXI)

Αὐτὸς δ' εὐαγέοιμι καὶ εὐαγέεσσιν ἄδοιμι.

Summe venerabilis domini Abbatis perpetuae benevolentiae sesa commendaturus scribebat.

Augustinus Gabriel Gehlius, (ἴα. Quellius) Sch. Cellensis Con. Reip. a. d. 29 Apr. 1733. βλ. ἄνωτ. σ. 120.

— 159 —

- φ. 169. Illustrisima Comitissa vidua illustrissimi comitis Godefredi Ludovici, Comitissae in Pfedelbach, ubi etiam comitissa illustrissima Christina vidua Comitissae illustrissimi Arafstii (?) (Cratonis) sese sat clementer (ἀνεξήγητος μία λέξις) erga Dominum revendissim. possessorem hujus albi, ubi id alio libello quem secum fert, potest probare deus sit eorum (?) venieneratur largissimus (;)...¹⁾

— 160 —

- φ. 169β. Ἡ φιλαδελφία μενέτω.

Memoriae causa hocce perreverento Dom. Abbati cum calidissimo omnis vere in Christo felicitatis voto apposuit.

Johann Christoph. Proehl, Ecclesiastes.

Ingelfingae ad Caesarum die 27 Oct. 1731 βλ. ἀνωτ. σ. 110.

— 161 —

- φ. 170. J. N. J.

Mundus transit et cupiditas illius, qui vero voluntatem Dei praestat manet in aeternum.

Hisce verbis sese reverendiss. in molesto propter fratres suos in Christo dilectissimos itinere erigat, quod apprecatur.

Joh. Christ. Haynisch R. Schleizae, MDCCXXXII, βλ. ἀνωτ. σ. 58.

— 162 —

- φ. 170β. 1 Thes. V, 21. Δοκιμάζετε πάντα, τὸ καλὸν κατέχετε.

Hisce paucis reverendissimo Domino Abbati viro quam verae pietatis studio tum eruditionis laude conspicuo atque illustri sui memoriam reverenter atque submisse (Σημ. sumbisse=ταπεινωῶ;) commendare voluit, faustissima quaevis in primisque felicem in patriam reditum ex animo precatus.

Jo. Andreas Swalbius illustrissimo Comiti Henrico XII Rutheno ab informatione.

Schleizae, d. 16 Octobr. 1732.

Symbolum: Ὁ ἐλπίζων ἐπὶ τὸν Θεὸν οὐ μὴ μονοῦται. βλ. ἀν. σ. 56

— 163 —

- φ. 171. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur.

¹⁾ Διὰ χροσογραμμίας.

Hoc reverendissimo Dno Abbati in Monte Sancto Athon Domino Theocleto Polyides in sui memoriam scripsit.

Darmstadij, die Joseph. Albert. Boeck, secretarius et
22 Decembr. 1731. Notarius. βλ. ἄνωτ. σ. 56.

— 164 —

φ. 171β. Joh. XV, 1). Ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο
μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

In benevolam sui memoriam Domino Abbati summe reveren-
do omnem in Christo felicitatem et exoptatum itineris ex a-
more (?) erga miseros captivos suscepti successum, ex animo
apprecans effatum istud Servatoris optimi adposuit.

Ebersdorffii. d. 10 Novembr. A. R. S. 1732 βλ. ἄνωτ. σ. 59.

F r i e d e r i c u s D a n i e l L i e k e f e t t informator co-
mitum Ruthenorum inspector et Scholarum.

— 165 —

φ. 172. Οὗτός ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ἵνα δώσει τοῖς υἱὸν μονογενεῖν
ἵνα πας πιστευὼν εἰς αὐτὸν οὐκ ἀποληται ἀλλὰ ζωὴν εἶχει αἰώνιον
Joh. 3, IX, 16 Id Domino Abbati de Monte Sancto et confratri
suo in perennem memoriam sui scribere voluit.

A d a m u s F r i d e r i c u s S c h m i d i u s I m a e classis scho-
lae Wertheimensis discipulus. βλ. ἄνωτ. σ. 58.

— 166 —

φ. 172β.

α — ω

Si tibi defuerint medici, medici tibi fiant haec tria: Mens hi-
larisre quies, moderata diaeta.

In memoriam summe venerendo Abbati quaevis fausta appre-
catus haec adjecit.

Ebersdorff in Voiglandia Joh. Ganz Wünderlich, me-
dicus aulicus Ruthenis ac physicus ord.
die, VI Novemb. MDCCXXXII.

— 167 —

φ. 173. Conveniens homini est, hominem servare voluptas.

Hisce pientissimo Dno Abbatis sui memoriam commendare
voluit debuit.

G o d o f r o e d u s M ü l l e r u s Megapolae (turna?) Thirus.

— 168 —

φ. 173β. In nomine Domini.

Si Cristum discis, nihil est, si caetera nescis.

Si Christum nescis, nihil est, si caetera discis.

Haec ut semper cordialiter observet reverendissimus Dominus Abbas, cordialiter optat ad scabellum peduum Salvatoris nostri infimus

Nicolaus Duillius.

Berlenburgi, 12 Calendar, Julii anno Christi 1732. βλ. ἀν. σ. 101.

— 169 —

φ. 174

M. M. M.

Memento mori.

Berlenburgi, d. 21 Junii 1732

I. P. Weber.

— 170 —

Gott seg unser Ziel und Kulz (sic) in allen Dingen immerzu!

Berlenburg, den 22 Juni 1732.

C. Werlich

— 171 —

Christus omnibus omnia in omnibus

Homberghausen, d. 22 Jun. 1732.

Georgius Christophorus Pfeifferus
Pharmac[ien].

— 172 —

Deus miserere mei.

Homberghausen D. 22. Jun. 1732.

Georgius Wilhlemius Kleiberus.

— 173 —

φ. 175β. Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἰχνεῖσιν αὐτοῦ.
S. per ardua ad astra. S. (=Sumbolum)

Rev. D. Abbati in difficili et periculoso itinere versanti, hisce patientiam sinon ubique res ex voto succedans precari et Summo Salvatoris exemplo solari voluit.

Westerburgi, d. 8 April. 1732.

G. L. Vogel, pastor Westerburgensis

— 174 —

φ. 176. Nemo quidem melius quam sua quisque facit.

Symbol. Tandem.

Westerburgi, d. 2. Aprilis 1732

Hisce paucis Dno Abbati in perpetuam sui memoriam com- mendare voluit ac debuit	Daniel Bernhard se- cretar, Westerbürg.
---	--

— 175 —

φ. 177. Il vincere se stesso e miglior virtu, que l'Abattere una for-
tezza grandissima.

Symb. : Οἰστέον καὶ ἐλπιστέον.

Hisce Domino Abbati memoriam sui commendare voluit.

Gunzburg

d. 28 Sept. 1731

Joannes Georgius Müllerus praefectus Illi comitis de Hohenlohe-Wei- ckersheim. βλ. ἄνωτ. σ. 110.
--

— 176 —

φ. 177β. Deum timendo recte facias et recte faciendo neminem timeas.

Pauca haec reverendissimo Dno Abbati in memoriam sui ad-
dere debuit, voluit.

Günzelavi (sic) d. 28 Sept. 1731.

I o h. L a u r e n t i u s.

M e i s t e r u s p r i m a r i u s.

— 177 —

φ. 178. Μίνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε.

Haec reverendissime domine Abbas intuens habebis et servi
tui cogitationem, qui in hunc finem adscripsit.

Kirchbergae, d. 3 Octob. 1731.

J. G. Thiermann Diaconus.

— 178 —

φ. 178β. Reste faciendo neminem timeas.

Reverendissimo atque doctissimo hujus Albi viro, haecce pau-
cula in memoriam abjicere voluit ac debuit.

Dec. d. 3 Apr. 1732.

Georgius Ludovicus Wissenbach Jur. Cand.

— 179 —

('Εν ἀρχῇ διὰ μολυβδίδος.)

A son altesse Madame la Princesse Hereditaire Douaiviere (?)

de Wurtemberg Reè marggrave de Branderbourg.

G o e r p p i n g e n.

— 180 —

(Ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἔξωφύλλου):

Luc. X, 42. Ἐνὸς δέ ἐστι χρεία.

Hoè reverendissimo doctissimo vereque pio viro Dno Theoc'e-
to Polyedi Abbati monasterii S. Montis in sui memoriam ap-
ponere voluit, debuit.

Jo h. J u s t u s K o c h. Hanoviensis p. t. pastor Lasphensis
Secundarius (ἴσ. secundicerius) βλ. ἀνωτ. σ. 106.

Lasphe d. 4. Jun. 1732

Felix qui post me.

(Ἐν ἀρχῇ ἐπίσης ὑπάρχει σημείωμα): «Livii Historia Romana»
(ἄσχετον βεβαίως πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ Κώδικος).

(Βιβλιθηοκάριος δὲ τῆς Μονῆς, ὁ ἱερομ. Ἀθανάσιος Πελοποννήσιος
ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ πρώτου φύλλου):

«Διάφορα ῥητὰ τῆς Νέας Διαθήκης μετὰ λατινικῶν σχολείων» (!).

Προσθήκαι καὶ συμπληρώσεις

σ. 10 Περὶ τῶν Ἀθηναίων τῶν ὑποστηριζάντων τοὺς Ἐιειτοὺς βλέπ.
Ζεολέντην, Ἀργυρὸς Βερναρδῆς ὁ Ἀθηναῖος Ἀθῆναι 1927, σ. 47.

σ. 15 καὶ 210. Τὰ τοῦ θαύματος τούτου ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ Λαυρεντίου
Σ. Βροκίνη ἐν τῷ βιβλίῳ «Περὶ τῶν ἐτησίως τελουμένων ἐν Κερκύρα λι-
τανειῶν τοῦ θείου λειψάνου τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ τῆς ἐν ἔτει 1716,
πολιορκίας τῆς Κερκύρας ἱστορικὴ ἐπιτομὴ κτλ.» (Κερκύρα 1888) σ. 20—27
καὶ δὴ τὸ ἱστορικὸν τῆς πολιορκίας ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων ἐγγράφων σ.
43—71 εἰς τὸ περίφημον ἄγαλμα τοῦ Schulemburg τὸ ἐν τῇ πλατεῖα τῆς
Κερκύρας ὑπάρχει ἡ ἐξῆς λατινικὴ ἀφιέρωσις:

Ἰωάννη Ματθία κόμητι Σχούλεμβουργ στρατάρχῃ τῆς ἐν τῇ πολιορ-
κία Κερκύρας κατὰ γῆν στρατιᾶς καὶ γεναίῳ ὑπερασπιστῇ τῆς χριστιαν-
ικῆς πολιτείας, ζῶντι, ἡ Ἐνετικῇ γερουσίᾳ—τῇ 1β' Σεπτεμβρίου 1716.

Βλέπε καὶ Βίρθη Ν. Βραίλα. Ἡ ἐν ἔτει 1716 ἔνδοξος πολιορκία τῆς
Κερκύρας. Ἐκ τῆς Ἰταλικῆς, Κέρκυρα 1908.

σ. 15. Περὶ χωρεπισκόπων καὶ τιτουλαρίων ἀρχιερέων ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ
ἐκκλησίᾳ ὑπὸ Χρυσ. Παπαδοπούλου ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1935. ἐν
σ. 21-22 ἀποδεικνύεται ὅτι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐξηκολούθει ὁ θεσμὸς τῶν
χωρεπισκόπων κατ' ἀρχάς, μὲν ὡς δικαίωμα μόνον τῆς Κ]πόλεως καὶ
τῶν «Γερόντων» λεγομένων μητροπολιτῶν, οἵτινες ὡς συνοδικοὶ ἐν τοῖς
Πιτριαρχείοις διαμένοντες διώκουν τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν διὰ τιτουλαρίων
ἐπισκόπων· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς ὑπάρξεως πολλῶν τοιούτων μὴ ἐχόντων πό-

ρους συντηρήσεως προήρχετο ἀνωμαλία καὶ ὁ πατριάρχης Καλλίνικος Δ' (1756—7) κατήγγησε τὸν θεσμόν τοῦτον, ἀλλ' ἡ πράξις αὐτοῦ μὴ στηριχθεῖσα ἐπὶ κανονικῆς βάσεως ἔμεινεν ἀνενέργητος.

σ. 16 Ὁ εὐγ. Βούλγαρις ποιεῖται εὐφημον μνείαν τοῦ **Δαμασκηνοῦ Ὁμήρου**. Οὗτος ἦν τῆς ἐν Ἀθῶν μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου ἀδελφὸς χειροτονηθεὶς διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἱεροσῶ Στεφάνου, ἐχρημάτισε ὁ πρῶτος τῆς ἐν Τεργέστη ἑλλην. Κοινότητος ἐφημέριος, τὰς ἐγκυκλίους ἀπουδάς διήνυσεν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ τῆς Σμύρνης σχολῇ. Ἐν Κερκύρα ἀνήγειρε τὴν ἐν τῷ νησουλῶν μονῆν τοῦ Πεντοκράτορος, ἐκεῖθεν διωρίσθη ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἱερέως στρατιωτικοῦ τάγματος ἐξ Ἑλλήνων μισθοφόρων. Τῷ 1748 περιηγήθη διαφόρους τῆς Δύσεως χώρας σχετισθεὶς πρὸς διάφορα ὑψηλὰ πρόσωπα. Ἡ δὲ γηραιὰ Μ. Δούκισσα τῆς Βρουνσβίκης ἐμπλήσασα αὐτὸν παντοίων δώρων ἐφωδίασε καὶ διὰ καταλλήλου συστατικοῦ πρὸς τὴν ἐγγονὴν αὐτῆς αὐτοκράτειραν τῆς Αὐστρίας Μαρίαν Θηρεσίαν. Παρ' αὐτῆς ἔτυχε μεγάλων ἐπιδαψιλεύσεων καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως προνομίων ὑπὲρ τῶν ἐν Τεργέστη Ἑλλήνων, λαβὼν καὶ φλωρίνια 600—1000 ἐκ τοῦ αὐτοκρ. ταμείου καὶ δάνειον 12000 ἐπὶ ὑποθήκῃ τοῦ ἱδρυομένου ναοῦ, ὅστις ἐνεκαινίσθη τῷ 1753. Ἐξοίρειται ἡ πατριωτικατῆ τοῦ Δαμασκηνοῦ δραῖσις κατὰ τὴν τῆς Πελοποννήσου ἐπανάστασιν τοῦ 1779 τὰ μέγιστα ὑποβοηθήσαντος διὰ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς αὐτοῦ τὰ σχέδια τῶν ὑποκινητῶν αὐτῆς, μεθ' ὧν διετήρει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν ὡς καὶ μετὰ τῶν προκρίτων τῆς Ἑλλάδος ὑποκινῶν αὐτοὺς καὶ ἐνθαρρύνων, περιεβάλλετο δὲ διὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης ὑπὸ τῆς Ῥωσ. κυβερνήσεως ὡς ὄργανον τῶν ἐν ἀνατολῇ βλέψεων αὐτῆς. (Βλ. βιογραφίαν ὑπὸ Κων. Μαργαρίτου ἐν Ν. Σιών τομ. 11, 1911 σ. 680-8), σ. 57. Πρόσθετες ἐν τέλει τῶν σημ. Περὶ προγενεστ. ἐνεργειῶν ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ρουθῆνων Ὁστροῦ Κωνσταντίνου Β. ὅστις μετὰ τῶν Διαμαρτυρημέων καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Πατρ. Ἱερεμίου συνεκάλεσε σύνοδον ἐν Βίλνι τῷ 1599, ἧς ἐξέφραζε τῷ Πατριάρχῃ τὸν πόθον «τοῦ ἐνωθῆναι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἔνεκα τῆς ἀγιότητος τῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν εἰς τὴν μετὰ τῆς Ῥώμης ἔνωσιν» Βλ. Πάπαρο. Ἱστορ. Τομ. Ε, Πσ. 64—67 (ὑπὸ τοῦ Καρολ. προσθήκη).

σ. 125 Βλέπ. τὸ περὶ τῶν ἐν Γερμανίᾳ μονῶν ἔργον τοῦ Gasparus Bruschius *Chronologia monasteriorum Germaniae praecipuorum ac maxime illustrium, in qua origines, annales ac monumenta recensentur*. Denuo ed. opera S. Bornmeisteri . . . acc. supplementum Bruschiianum sive Centuria II, hactenus nunquam edita . . . vol. I—II Sulbachi 1682 καὶ Vindobonae 1692, 4ον.

σ. 156 Τὸ χειρόγραφον τῆς ἐρμηνείας τῆς ἀποκλύψεως ἀπὸ τοῦ Λυκούργου Λογοθέτου περιῆλθεν εἰς τὸν Ἀργολίδος Γεράσιμον Παγώνην,

παρὰ δὲ τοῦ ἀρχidiaκόνου αὐτοῦ Θεοδοσίου Οἰκονόμου ἐν Καλάμαις ἠγόρασεν ὁ νῦν Φαναριοφεραλάων σεβ. Ἰεζεκιήλ καὶ ἐδώρησεν αὐτὸ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ θεολογικοῦ φροντιστηρίου (βλ τὴν εἰς τὴν Ἀκαδημειαν ἀνακοίνωσιν τοῦ καθ. κ. Κων. Δυοβουνιώτου περὶ τοῦ περιεχομένου Πρακτ. Ἀκαδ. 6, 1931, σ. 36 ἐκ.). Πράγματι ὅπως ἀπέδειξεν ὁ σεβ. Ἰεζεκιήλ δύο Κύριλλοι Λαυριῶται ὑπάρχουσι (βλ. Ἐκκλ. Φάρον Ἀλεξανδρείας 1908), τομ. ζ' 341, Ζ'—Η' 168) ἀμφοτέρω δὲ Πελοποννήσιοι, ὁ μὲν ἐκ Πατρῶν ἀδελφὸς καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Καλαβρούτοις ἀγίας Λαύρας, ὁ δὲ ἐκ Μικρομάνης Καλαμῶν προηγούμενος τῆς ἐν Ἀθῶν Μεγίστης Λαύρας (περὶ τούτου ἔχομεν ἐτοιμὴν πρὸς ἔκδοσιν ἐκτεταμένην μονογραφίαν).

σ. 164 «καὶ κρατήσῃ ἐπὶ τὴν ἐπτάλοφον τὸ ξανθὸν γένος ἐξ ἧ πέντε» (γράφ. 3τη πέντε, ὅπερ ἐν ἄλλοις χειρογράφοις δὲν ὑπάρχει ὡς ἐν Λαύρας 41 1, φ. 221 α) Στεφανίτζη σ. 46. Τὸ πρῶτον ἐξεδόθησαν χρησμοὶ ἐν Φλωρεντίᾳ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Δομινίκου τῷ 1548 «Προφητεῖαι τῶν Μωαμεθανῶν καὶ ἄλλα τουρκικὰ πράγματα». Ἐνιαυθὰ τὸ πρῶτον γίνεται λόγος περὶ τοῦ Κόκκινου μήλου. Εἰς τὰς 100 σελίδας τοῦ Ἰταλικοῦ τούτου βιβλίου περιέχονται διάφοροι προτροπαὶ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ περιγραφαί, αἷς ὑφίσταντο «εἰ δυστυχεῖς γιαούριδες», ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον εἶνε τὸ κεφάλαιον περὶ τοῦ Κόκκινου μήλου, ὅπερ πρὸς πίστωσιν ὁ συγγραφεὺς δημοσιεύει Τουρκιστί, ἔπειτα μεταφράζει Ἰταλιστί «Θὰ ἔλθῃ ὁ αὐτοκράτωρ μας, θὰ πάρῃ τὸ βασίλειο ἀπὸ ἕναν ἄπιστο ἡγεμόνα, θὰ πάρῃ ὁμοίως ἕνα Κόκκινο μήλο καὶ θὰ τὸ ὑποτάξῃ στὴν ἐξουσία του. Ἄν ἕως τὸν ἔβδομο χρόνον δὲν σηκωθῇ τὸ σπαθὶ τῶν χριστιανῶν θὰ εἶναι αὐθέντης τῶν ἕως τὸ δωδέκατο χρόνον, θὰ οἰκοδομήσῃ σπίτια, θὰ φυτέψῃ ἀμπέλια, θὰ κάμῃ φράκτες στοὺς κήπους, θὰ γεννήσῃ παιδιά. Δώδεκα χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποῦ θὰ κυριεύσῃ τὸ Κόκκινο μήλο θὰ παρουσιασθῇ τὸ σπαυὶ τῶν χριστιανῶν καὶ θὰ κυνηγήσῃ καὶ θὰ διώξῃ τὸν Τοῦρκο». Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἡ ἑλληνικὴ παράδοσις ἀναφέρει Κόκκινη μηλιά. Ὁ Ἰταλὸς συγγραφεὺς σχολιάζει ὡς ἑξῆς τὸ Κόκκινο μήλο: «Ἰκονζουλ ἀλμά, δηλ. κόκκινο μήλο, σημαίνει μεγάλην αὐτοκρατορικὴν πόλιν, δηλ. τὴν Κωνσταντινούπολιν. Κατόπιν ἔρχεται τὸ ζήτημα τοῦ ὀρισμοῦ τῶν δύο χρονολογιῶν, δηλ. τῶν περιόδων τῶν ἐπτὰ καὶ δώδεκα χρόνων. Μερικοὶ λογαριάζουν ὡς ἕνα χρόνον, τὴν περίοδον τῶν Ἰωβιλαίων, ποὺ συνήθιζαν γὰ γίνωνται κάθε πενήντα χρόνια. Ἄλλοι πιστεύουν ὅτι ἕνας χρόνος σημαίνει ἕναν αἰῶνα ὀλόκληρον. Ὑπάρχουν καὶ οἱ συλλογιζόμενοι ὅτι ἕνας χρόνος περιλαμβάνει 366 χρόνια, ὅτε; δηλ. ἡμέρες ἔχει ἕνας δίσεκτος χρόνος. . . . θὰ γνωσθῇ τὸ ἀληθινὸν χρονικὸν διάστημα τοῦ κάθε χρόνου τῆς προφητείας, ὅταν τὸ πρῶμα θὰ ἀληθεύσῃ. . . . Θὰ διωχθῇ ὁ τυραννικὸς κατακτητῆς

στὸ μέρος ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἦλθε, δηλ. στὰ βάθη τῆς Βιθυνίας. 'Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶναι γνωστὸ ποῦ θὰ γεννηθῆ τὸ χριστιανικὸ ἐκεῖνο σπαθί—δηλ. τὸ μεγάλο παλληκάρι—ποῦ θὰ ἐκδικηθῆ τοὺς Τούρκους, δι' αὐτὸ οἱ Τούρκοι δὲν ἀφήνουν τοὺς χριστιανούς νὰ μεταχειρίζονται σπαθιά καὶ ἄλλα ὄπλα. . . γιὰ νὰ εἶναι δὲ ἀσφαλισμένοι εἰς τὰς μάχας συνηθίζου νὰ φοροῦν κατάσσερα ἕνα χαϊμαλί, φυλακτό, ποῦ τὸ θεωροῦν γιὰ θανατοουργὸ καὶ εἶναι βέβαιοι, ὅτι τοὺς φυλάει ἀπὸ τὸν ἐχθρό. Τὰς περισσοτέρας φορὰς τὸ χαϊμαλί αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου ἐλληνικὰ γραμμένον. Καὶ ἔτσι ὑποθέτου, ὅτι ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ σκοτωθῆ ἕνας ἀνθρώπος πᾶν ἔχει ἐπ' αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον».

Τὸ ἀξιοσημείωτον εἶναι, ὅτι τὴν περὶ Κοκκίνου μήλου παράδοσιν ὁ συγγραφεὺς σημειοῦται ὡς παλαιὰν καὶ ἀπὸ πολλοῦ γνωστὴν ἐν Ἑξῶπῃ, ἴσως λοιπὸν μετέφερον ταύτην ἐκεῖ οἱ φυγάδες τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἑλληνες. Περὶ τῆς Κόκκινης μηλιάς, ἣτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ Μονοδένδριον τὸ παρ' ἄλλοις ἀπαντώμενον συγγραφεῖται, βλ. Παραδόσεις Πολίτου Β', σ. 670-2, ὅστις ἀναφέρει καὶ τὸν ἀνωτέρω Τυρκικὸν χρησμὸν ἐκ μεμεταγενεστέρως ἐκδόσεως τῆς τοῦ Sansonino παραλαβῶν.

(Βλ. Φωνὴν τοῦ λαοῦ 25 Σεπτεμβρίου 1933, «ἀπὸ τοὺς θρύλους τοῦ παρελθόντος»). Ὡς τελευταίαν ἀπήχησιν τῶν χρησμῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἀναφέρομεν περικοπὴν διαλέξεως γενομένης ὑπὸ τοῦ Γάλλου φιλέλλητος Ἐδουαρ. Δριῶ ἐν Παρισίοις ἐσχάτως βλ. Πρωτὰν Ἀθηναίων 7 Αἰγ. 1935.

«Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ διατηρεῖ ἴσως ἀκόμη περισσοτίραν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ Κωνσταντίου Παλαιολόγου, τοῦ μάρτυρος, τοῦ τελευταίου Αἰτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος δὲν ἠθέλησε νὰ παραδοθῆ εἰς τοὺς Τούρκους τὴν 29 Μαΐου 1453, ὅταν τοῦ ἦτο πλέον ἀδύνατον νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν καὶ ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τῆς.

Τότε ἐγεννήθη ἡ μεγάλη παράδοσις, ἐκεῖνη ποὺ μέσα τῆς δὲν ἔπαινε ποτὲ νὰ ζῆ ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἀκόμη καὶ κυρίως εἰς τὸν καιρὸν τῆς δουλείας.

Τότε ὁ κατακτητὴς, ὁ Σουλτᾶνος Μωάμεθ ὁ Β' εἰσῆλθεν ἔφιππος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἀκόμη φαίνονται τὰ ἴχνη τῆς χειρὸς του εἰς μίαν στήλην. Ἀλλὰ ὁ ἱερεὺς ποὺ ἐλειτούργει ἐξηφανίσθη καὶ οἱ ἄγγελοι ἤρπασαν τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν διὰ νὰ τὴν κρύψουν εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης.

Ἡ Ἀγία Σοφία μετεβλήθη εἰς τέμενος καὶ τὰ μωσαϊκὰ τῆς ἐκαλύφθησαν με ἐπίχρισμα πηλοῦ καὶ 40 μιναρέδες τὴν ἐκάρφωσαν σὰν σκηνὴ νομάδων. Ἀλλ' ὁ πηλὸς θὰ πέσῃ, οἱ Τούρκοι θὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἀσίαν, οἱ μιναρέδες θὰ κρημνισθοῦν, ἡ Ἀγία Τράπεζα τοῦ Χριστοῦ θὰ κατα-

λάβη πάλιν τὴν θέσιν τῆς καὶ πάλιν, πάλιν θὰ ἀντιλήθουν τὰ σήμαντρα καὶ οἱ καμπάνες τῆς Ἁγίας Σοφίας... ὅταν ἕνας ἄλλος Κωνσταντῖνος, Κωνσταντῖνος ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν, θὰ εἰσέλθῃ θριαμβευτικῶς εἰς τὸν ναόν...

Κωνσταντῖνος! Ἐλένη!... Ἐλένη! Κωνσταντῖνος! Εἶτε ἡ ἑορτὴ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν!»

Ἦγγισα καλὰ τὸ τόσον συγγινητικὸν βάθος τῆς πίστεώς των ;»

σ. 165 Σπυρ. Δ. Κατσαγιανοπούλου, Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Εὐρ. πολέμου κτλ. Λτμία 1917 βλ. κεφ. 5' σ. 43—50. Ἡ ἐν Κ]πόλει τελευταία σφαγὴ, ἡ περιέλευσις αὐτῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας (ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χρησιμοῦ τοῦ ἁγίου γέροντος Ἰωάννου τοῦ πρὸς τὸν Μαν. Παλαιολόγον προσητεύσαντος) ὅτι θὰ περιέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ αὐτοκράτορα τὸν Κωνσταντῖνον καὶ τὴν Σοφίαν. Κεφ. Ζ' σ. 50-4. Ποία συμμαχία θὰ νικήσῃ κατὰ τὸν Εὐρ. πολέμον; σ. 51 «Ἐκ δὲ τοῦ βιβλίου ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγαθαγγέλου φαίνεται ὅτι θὰ ἐκλείψῃ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Βουλγερία ὡς κράτη, ἡ δὲ Γερμανία θὰ ἡττηθῇ καὶ συντριβῇ ἀρχοῦντως, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐκλείψῃ ὡς κράτος, φαίνεται δὲ ὅτι κατόπιν θὰ ὑποστηρίξῃ λίαν τὸν ὀρθόδοξον χριστιανισμόν».

Γ. Σκιαδᾶ Ἰβηρίτου, Τὸ ὄνειρον τοῦ ἑλλητισμοῦ ἐκπληρούμενον. Πρῶτον ἡ ἀνάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἶτα τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Ἡ πλάνη τῶν Χιλιαστῶν.

Σῦρος 1924, τύποις Γ. Προίντεζη, 16ον μικρ. σ. 89.

Βασ. Ζώτου Μολοσσοῦ, Ἡ πάνοπλος Ἡπειρος. Ὁ Τουρκομάχος Ἡπειρώτης.

σ. 6 Δημηγορία πρὸς τοὺς Ἕλληνας (τὸ ὅλον ἐπίκαιρον).

σ. 185 Ἐμβριθῆ περὶ «τοῦ Γερμανικοῦ φιλελληνισμοῦ» (Ἀθήναι 1917, 8ον, σ. 52) μονογραφίαν ἔγραψεν ὁ μακ. Π. Καρολίδης ἐξ ἧς σταχυολογοῦμεν τὰ σπουδαιότερα: «Ὁ Γερμανικὸς φιλελληνισμὸς, γράφει, διαφέρει καὶ ὑπερέχει ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς τοῦ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις εὐρωπ. χώραις, . . . κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶναι ὁ ἀρχαιότερος, διαρκέστερος, ἀκραιφνέστερος, ἐγκαρδιώτερος, ἀπὸ φρονημάτων βαθυτέρων καὶ αἰσθημάτων ὑψηλοτέρων καὶ μᾶλλον πεφωτισμένων προσελθόν, ὁ εἰς μείζονα θυσίας καὶ χορημάτων καὶ αἵματος ὑποβαλὼν ἑαυτὸν καὶ πλεον καρποφόρος ὡς ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ δύναμις ἀποβάς Διαφέρει δὲ καὶ κατὰ τοῦτο διπροϋλήρχε τῆς ἐπαναστάσεως καὶ συνετέλεσεν ἠθικῶς εἰς τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς . . . ὁ Γερμ. φιλελληνισμὸς . . . εἶχε χαρακτηριστικὰ καθολικῆς ιδεώδους φιλάνθρωπίας ἐν τῇ παρὰ ταῖς ἀρχαίαις σημασίᾳ τοῦ ὀνόματος, τῆς ἀγάπης δηλονότι πρὸς πᾶν τὸ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ καὶ ἱστορίᾳ μέγα καὶ εὐγενές. Ὁ Γερμ. φιλελληνισμὸς δὲν προῆλθεν ἀπλῶς ἀπὸ φιλάνθρωπου συμπαιθείας πρὸς τὰς συμφορὰς τῶν σφαζομένων . . . οὔτε ἐκλῶς

ἀπὸ θαυμασμοῦ πρὸς τὰ ἡρωϊκὰ ἔργα τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς ἐλευθερίας· ὑπὸ τούτων ἐπερρώσθη προϋπάρχων αὐτῶν· προήλθε ἐξ ἀπὸ βαθείας ἀγάπης, θαυμασμοῦ καὶ λατρείας πρὸς τὰ δόγματα Ἑλληνες καὶ Ἑλλάς, πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Ἑλλάδα, πρὸς τὸ ἔθνος, ὅπερ ἐν ὀνόματι τῶν προγόνων αὐτοῦ ἐξεγειρόμενον παρίστατο εἰς τὴν σιγήν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου μετ' ἀξιώσεων καὶ δικαιωμάτων ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ δόξαν καὶ εὐκλειαν. Ἐντεῦθεν ὁ Γερμ. φιλελληνισμὸς ἦτο ποιητικὸς ἅμα καὶ πρακτικὸς· ποιητικὸς ἐν τῇ πρὸς τὴν ἰδέαν καὶ τὸ ἰδεῶδες πτήσει, πρακτικὸς ἐν τῇ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος ἐνεργῶ συμπράξει, ἰδεώδης ἅμα καὶ πραγματικὸς ἰδεώδης ἐν τῇ ἀντιλήψει καὶ τῷ ἐνθουσιασμῷ, πραγματικὸς ἐν τῇ ἐθελουσίᾳ . . . καὶ ἐνῶ ἐν ταῖς λοιπαῖς πεπολισμέναις χώραις μέχρι τοῦ 1824-25 ἀραιὰ μόνον ἀπαντῶσι παραδείγματα φιλελληνισμοῦ, ἡ Γερμανία ἀπὸ τοῦ 1821 ἐμφανίζεται ὡς μεγάλη κοιτίς καὶ φλογερὸν ἐργαστήριον φιλελληνισμοῦ. Πανεπιστήμια, Ἀκαδημαίαι, Σύλλογοι ἐπιστημονικοὶ εἶναι τὰ κέντρα τῆς μεγάλης φιλελληνικῆς κινήσεως καὶ ἐνεργείας, καθηγῆται δὲ καὶ ἡ Ἀκαδημαϊκὴ νεότης εἶναι οἱ κυριώτατοι πράκτορες τῆς τοιαύτης κινήσεως . . . ποιηταὶ καὶ ποιήτριαι, λόγιοι πάσης τάξεως, συγγραφεῖς καὶ δημοσιογράφοι, βασιλεῖς καὶ βασιλόπαιδες, στρατηγοὶ καὶ στρατιῶται ἐστρατεύοντο πάντες ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος» (σ. 8—9). Καὶ ἐῖπὸ πάντα τὰ τῆς Εὐρώπης ἀνακτοβουλία συνφδὰ ταῖς ἀρχαῖς τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας ἀπεκλήρουν τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἐν τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρακτηρίσαντα τοὺς Ἑλλήνας ὡς ἀνάρτας κατὰ τῆς νομίμου κυβερνήσεως ἢ Πρωσικὴ κυβέρνησις μόνη δι' ὑπομνήματος κατὰ Ἰούλιον 1821, συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν συμβούλου Ἀγκιλλῶν (εἶτα Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν) διεκήρυντε τὰ ἀξιόλογα ταῦτα: «Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν καταπιέσεων τῆς Πύλης, λαβοῦσα ἀπλῶς ἀφορμὴν πρὸς ἐκρηξιν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἐπαναστατικοῦ κόμματος. *Ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐπαναστάσεως ἐγκεινται ἐν ἀφίῳ τῷ ἔθνει τῶν ἑλλήνων* τῶν καταστάντων ἱκανῶν νὰ ἐξεγερθῶσιν ἕνεκα τῆς παρακμῆς καὶ ἀδυναμίας τῶν Τούρκων καὶ τῆς ὀμότητος αὐτῶν. . . *Οἱ Ἑλληνες δὲν εἶναι ἀνάρται ἐναντίον νομίμου ἐξουσίας*, οὐδ' εἶναι ἀνθρώποι διακινδυνεύοντες ὑπὲρ τεμαχίου τινὸς χάριτος πάντα τὰ πλεονεκτήματα τῆς κοινωνικῆς τάξεως. *Ἐκεῖνο, ὅπερ ὥπλισεν αὐτοὺς, εἰσὶν αἰσθήματα ἐδγενέσιστα καὶ ἐδγενέστατοι σκοποί*· ἡ δὲ τοῦ Σουλτάνου δεσποτεία δὲν εἶναι κυβέρνησις, ἀλλὰ παραφθορὰ πάσης κυβερνήσεως. Οὐδεμία ὑπάρχει ὑποχρέωσις ὑποταγῆς εἰς τὴν τοιαύτην δεσποτείαν. . . Κατ' ἀκολουθίαν ὁ πόθος τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δημοκρατίας ἐναντίον τῶν ἐπαναστάσεων ἀγεί ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν μόνην ὁδὸν τοῦ νὰ κατασταθῇ ὁ ἑλληνικὸς ἀγὼν ζήτημα εὐρωπαϊκόν. . . ἐν ἁλλαις

λέξει να τεθώσιν οι "Έλληνες υπό την προστασίαν τῆς Εὐρώπης". Καὶ παρατηρεῖ ὁ ἡμέτερος ἱστορικός : « Ἡμεῖς ἀναδιφήσαντες, ὅσα ἡδυίθημεν διπλωματικά ἔγγραφα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους αὐτοῦ, οὐδὲν εὕρομεν κατὰ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν καὶ κρίσιν τῶν πραγμάτων, κατὰ τὴν ἀνυπόκριτον εἰλικρίνειαν καὶ παρησίαν, κατὰ τὴν θερμότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, οὐδὲν ἔγγραφον δυνάμενον νὰ περιβληθῆ. καὶ πρὸς τὸ ἀνωτέρω Πρωσσιῶν ὑπόμνημα (σ. 12—13). Τότε ὁ διδάκτωρ Χιούιγ ἐδημοσίευσεν τὸ «Καθῆκον τῆς Εὐρώπης νὰ ἐνώσῃ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου» προτάσων τὸ λέγειον : «ὁ σταυρὸς δὲν θὰ μείνῃ πλέον τεθαμμένος ἐν τῷ ζῴῳ. Ἡ Ἑλλὰς πληροσέληνος καὶ οὐχὶ πλέον ἡμισέληνος». Καὶ οὐ μόνον φιλόσοφοι καὶ φιλόλογοι, ἀλλὰ καὶ «μέγα πληθὸς λογίων καὶ συγγραφέων, ποιητῶν καὶ πεζογράφων, μυθιστοριογράφων, διηγηματογράφων ἐκ τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἑλληνικοῦ λαμβανόντων τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἔργων αὐτῶν, ἔπειτα ἐφημερίδες, περιοδικὰ καὶ πληθὸς καθ' ἡμέραν ἐκδιδερμένων πραγματειῶν διετήρουν ἄσβεστον καὶ φλογερὸν τὸ πῦρ τοῦ φιλελληνισμοῦ. Οὕτω παρήχθη νέα γραμματεία Γερμανικὴ τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἔχουσα ὑπόθεσιν κατὰ τρόπον μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων. Ὁ ἐνθουσιασμὸς οὗτος, λέγει ὁ Γάλλος Gaston Carninade ὑπῆρξεν αἰσθημα... τριῶν μεγάλων δυνάμεων : παθῶν πολιτικῶν, πίστεως θρησκευτικῆς, λατρείας καλαισθητικοῦ ἰδεώδους. Ὁ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ φιλελληνισμὸς ἐμφανίζεται, ὅτι μὲν ὡς ἐκείσδιον τῆς ἱστορίας τοῦ ἐλευθέρου φιλελληνικοῦ ρεύματος, ὅτι δὲ ὡς ρεῦμα ἀκραιφνῶς φιλολογικόν... ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ρεύματα μειγνύμενα πρὸς ἄλληλα ἀποτελοῦσι χεῖμαρρον ἀκάθεκτον καὶ ἰσχυρὸν» (αὐτ. σ. 29—30, ἐκ τοῦ *Les chants des Grecs et le philhellenisme* de W. Müller Paris 1913).

σ. 220 Κῶδιξ Διον. Καλογεροπούλου σχημ. 16ου μικροῦ, Ἀθήναι.

Ἐξ ἀγορᾶς Ἰωακείμ Παπαδοπούλου

Φαρμακοποιῦ ἐν Ἀμαλίᾳ.

σ. 1 † Ὁπτασία ἱερωνύμου

Προφητεία ἱερομονάχου Ἀγαθαγγέλου γραφεῖσα ἐν μεσίῃ τῆς σικελίας τῷ ασοθῷ ἔτει ὡς ἐκ Θεοῦ αὐτῷ ἀπεκαλύφθη, ἥτις ὕστερον ἐν μεδιολανῷ ἀφμε ἐδόθη εἰς φῶς παρὰ τοῦ ἐνδεσιμωτάτου πατρὸς καὶ ἱερομονάχου τῆς τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου τάξεως ἰακώβου τοῦ παλαιούτου (sic) ἐρμηνευθεῖσα ἐκ τῆς ἰταλικῆς διαλέκτου εἰς πεζὴν φράσιν παρὰ τοῦ πανοσιωτάτου Θεοκλήτου καὶ πολυεῖδου ταπεινοῦ ἀρχιμανδρίτου ἤτοι χωρεπισκόπου πολιανῆς καὶ βαρδαρῶν, ναὶ μὴν καὶ τῆς ἐν Λειψία ὀρθοδόξου

ἐκκλησίας ἐπόπτου καὶ συνηγόρου αψηφ, σ, 1-93.

ἐν τέλει : σ. 93—94

Ἦκουσαί μοι παρὰ του ὧς ὑπάρχει ὀπτασία ὁμοία ταύτη τοῦ σικελιώτου αββῆ Ἰωκκείμ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου βενεδίκτου ἐκδοθεῖσα αἰφ περιέχουσα, ὅσα φαίνεται εἰς ὄνομα τοῦ Ἱερωνύμου Ἀγαθαγγέλου ὅθεν ἐγιοεῖται τις τούτω προφητεία ἀληθῆς. ἄδεται πρῶτος καὶ ὁ κλοπεὺς ἢ διαφορά μαιντοὶ ἐν ὀνόμασιν ἐστίν, τις ὁ κλέπτης ὁ Ἀγαθάγγελος ἢ ὁ Ἰωκκείμ. ἢ τοῦ Ἰωκκείμ δὲ σώζεται λατινιστὶ καὶ ἰταλιστὶ.

Ἐν τέλει περὶ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου σ. 96-98 καὶ τὰ γράμματα ἐπὶ τοῦ τάφου σ. 99.

σ. 220. Ἄλλα χειρόγραφα τοῦ Ἀγαθαγγέλου.

Κῶδιξ Ἀκαδημίας Βουκουρεστίου 56 XIX αἰῶνος, φ. 145-68. Αἱ τοῦ Ἀγαθαγγέλου προρρήσεις παρὰ τοῦ ἄρχοντος σπαθσρίου Γεωργίου Πάλα (Mamuscrisele grecesci din bibliotecă acad. Romane . . de Const. Litzica, Bucuresci 1900, σ. 52).

ΕΥΛΟΓΙΟΣ ΚΟΥΡΙΑΣ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ὁ Ἰωάννης Δεοντόπουλος ¹⁾ ἐγεννήθη κατὰ τὸ Β' ἡμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ὑπὸ Μαρθαίον τὸν ἐκ Γανοχώρων διδάσκοντα τὰ γραμματικά ἐν αὐτῇ ²⁾. Ἐδίδαξεν ἐν τῇ Σχολῇ Μυριοφύτου τῇ συσταθείσῃ τῷ 1788 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου τοῦ Λερίου ³⁾ τοῦ ἀπὸ Μυριοφύτου, διαδεχθεὶς τὸν ἀποθανόντα διδάσκαλον Μαρθαίον τὸν Γανοχωρίτην. Ἐδίδαξεν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ Κηπόλεως καὶ μετὰ ταῦτα ἐν οἰκίαις ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ «Κιβωτὸς» τῷ 1816. Ἐξ ἐγγράφου τοῦ κώδικος Μυριοφύτου μανθάνομεν, ὅτι τῷ 1822 προτροπῇ τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου μετετέθη εἰς τὴν ἐν Ραιδεστῷ Σχολὴν ⁴⁾ τὴν συσταθεῖσαν τῷ 1760 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Μεθοδίου καὶ ἀνασυσταθεῖσαν εἴτα τῷ 1817 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου τοῦ ἀνεπιού αὐτοῦ, ἔνθα παρέμεινε διδάσκων μέχρι τοῦ 1828, ὅτε περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου ἀπέθανεν ἐνταῦθα, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου πρὸς τὸν Τζορπατζῆν Στογιάννον τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1828 (φ. 53α), περὶ ἧς κατωτέρω γίνεται λόγος. Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ἐπιβεβαιοὶ ὁ Μυριοφύτου Σεραφεῖμ, ⁵⁾ τῷ 1826.

1) Μ. Γ ε δ ε ώ ν, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ἐν Κηπόλει 1883 σελ. 208. Τ ο ὕ α ὑ τ ὀ ῦ, Ἀποσημειώματα χρονογράφου ἐν Ἀθήναις 1932 Μέρ. Α' σελ. 112. Τ ρ ὄ φ. Ε ὑ α γ γ ε λ ῖ δ ο υ, Λόγιοι Θράκης ἐν «Θράκικοῖς» παράρτ. τόμ. Γ' (1931) σελ. 141.

2) Μ. Γ ε δ ε ώ ν, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 203.

3) Τ ρ ὄ φ. Ε ὑ α γ γ ε λ ῖ δ ο υ, Τὰ Σχολεῖα Θράκης ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν «Θρακικοῖς» παράρτ. τόμ. Γ' σελ. 72. Μ. Γ ε δ ε ώ ν, Ἐγγραφοὶ Λίθοι καὶ Κεράμια. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἐν Κηπόλει 1892 σελ. ρνγ'.

4) Μ. Γ ε δ ε ώ ν, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 210. Τ ο ὕ α ὑ τ ο ὕ, Ἐγγραφοὶ Λίθοι... ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. ρνγ'. Πρβλ. Τ ρ ὄ φ. Ε ὑ α γ γ ε λ ῖ δ ο υ, Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 73. Πρβλ. Μ. Γ ε δ ε ώ ν, Θρακικά. Μνήμη Γανοχώρων, Ἐν Κηπόλει 1913. Μέρος Β' σελ. 74.

5) Μ. Γ ε δ ε ώ ν, Θρακικά Μέρος Β' Γανοχώρων Ἐκκλησιαστικαὶ παροιμίαι ἐν Κηπόλει 1913 σελ. 72 κε' (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» τόμ. ΔΒ' (1912) σελ. 333.

Ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος συνέγραψεν παλαιὰν Ἱστορίαν καὶ Συντακτικόν, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξεδόθησαν. 1) Ἐπίσης συνέγραψε Γραμματικὴν, ἣν ἐκάλεσε Νέα Ὀδηγόν, 2) ἐκδοθεῖσαν ἐν Κ]πόλει εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ δαπάναις τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου, ἥτις διέσωσε τὰς προσωπογραφίας τοῦ τε Ἡρακλείας Ἰγνατίου καὶ Ἰωάννου Λεοντοπούλου. 3) Πρὸς αὐτὸν γράφει ὁ Ἰγνάτιος μίαν ἐπιστολὴν τῷ 1827, ἣν παρατίθημι εὐθὺς ἀμέσως.

Τὰς κατωτέρω δημοσιευομένας ἐπιστολάς ἀντέγραψα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 145 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς Ἀθηνῶν τοῦ περιέχοντος τὴν ἀλληλογραφίαν τούτου. 4)

φ. 27α Τῷ Διδασκάλῳ Ἰωάννῃ.

Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του, καὶ ἐλυπήθημεν διὰ τὸ ζαῖφλίκι του, ὁμοίως καὶ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ του ἐπευχηθέντες αὐτῷ τὰ εἰκότα περὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω ἀνακλίσεώς του τὸν ἀπεκρίθημεν καὶ περὶ τινὸς διδασκάλου ὁποῦ μᾶς γράφει, ὅτι περιμένομεν νὰ μᾶς γράψωσιν οἱ Ῥαιδευσινοὶ ἐξ οἰκείας τῶν προαιρέσεως, ζητοῦντες διδάσκαλον διὰ νὰ γένη τὸ πρᾶγμα ἔφημον καὶ ὄχι ἡμεῖς καὶ ὀψύ ποτε ἤθελον μᾶς γράφει ἀμέσως τότε διὰ χατίρη της συστήνομεν τὸν Διδάσκαλον ὁποῦ μᾶς γράφει.

Σεπτεμβρίου κζ. (1827)

Ἐπίσης περὶ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου Λεοντοπούλου γίνεται λόγος εἰς τὰς κατωτέρω τρεῖς ἐπιστολάς τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου πρὸς τὸν Μυριοφύτου Σεραφεῖμ τοῦ 1828, ὡς καὶ εἰς μίαν τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τὸν Πρωτοσύγκελλόν του Νεόφυτον, ἐν αἷς γίνεται πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις λόγος καὶ περὶ τῆς Γραμματικῆς αὐτοῦ, διὸ καὶ δημοσιεύω αὐτὰς ἑνταῦθα.

1) Μ. Γ ε δ ε ω ν, Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 210 Πρβλ. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Περὶ τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ ἀρχιερατευσάντων Λερίων (1714-1831) ἐν «Τύπῳ» ἐφημερίδι τῶν ἀδελφῶν Πληθωνιδῶν ἀριθ. 249 ἔτος Β' (1871) Κων]πολις.

2) Γ ε ω ρ γ. Χ α σ ι ὠ τ η, Περὶ τῶν δημοδῶν μνημείων, Ἀθῆναι 1910 σελ. 1910 ὁ τίτλος τῆς Γραμματικῆς εἶναι ὁ ἐξῆς: Νέα Ὀδηγὸς ἢ ἐγχειρίδιον περὶ κλίσεως, ὀρθογραφίας καὶ συντάξεως τῶν ὀκτώ τοῦ λόγου μερῶν συλλεγῆν ἐκ διαφόρων ἐγκρίτων Γραμματικῶν σαφῶς, συντόμως καὶ ἀνελλιπῶς ὡς οἴοντε. Μέρος πρῶτον λαμβικόν. <Σοφὴ μέλισσά ἀνθέω, ὧν ἂν θέλῃ συνάξει κηρίον τε καὶ μέλι>

3) Μ. Γ. ε δ ε ὠ ν, Ἀποσημειώματα... ἐνθ' ἀνωτέρω Μέρ. Α' σελ. 112, ἐνθα εὐρίσκει τις καὶ τὰς προσωπογραφίας αὐτῶν.

4) Ε ὅ α γ γ ἔ λ ο υ Ἱ. Σ α β ρ ἄ μ η, Κώδιξ τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Ἰγνατίου ἐν Θρακικοῖς Τόμ. Ε' (1934) καὶ στ' (1935). Ἐξεδόθη καὶ εἰς ἰδιαίτερον τεύχος.

φ. 54a Τῷ Μυριοφύτου

Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του, ἐν ᾧ εἶδομεν ὅσα ἡμῖν ἀποκρίνεται περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Ἰωάννου, καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτον κἀνένας ἀσυνείδητος καὶ ἀθεόφοβος ἄνθρωπος, γὰρ ζητῆ περὶ πλέον τοῦ δικαίου του... καὶ ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου του ἐξομολογήθη εἰς τὸν πνευματικόν του, εἶπεν, ὅτι ἔχει γὰρ λαμβάνῃ ἱκανὰ γρόσια ἐκ τῆς πολιτείας Ῥαιδεστοῦ· αὐτὸ τὸ ἴδιον ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ στόμα του καὶ ὁ Παῦλ Ἰωάννης ὁ πατήρ τοῦ γραμματικοῦ μας Παναγιωτάκης· καὶ ὅτι ἡ ἀπόκρισις τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγον μᾶς ἔθλιψεν καὶ ὅτι αὐτοὶ εἰς τὸ πρὸς ἡμᾶς γράμμα των οὐδόλως δὲν ἀναφέρουν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ μόνον μᾶς ἐπεύχονται διὰ τὰς φορτὰς, καὶ μᾶς ἐξαποπέλλουν καὶ ἐν κοντὶ μὲ χάσιον ἀλεῦρι, καὶ δέκα ζούγκας, ἐξ ὧν μόνον τὰς ἔξι ἐλάβομεν, ἐπειδὴ καὶ ἐψόφισαν αἱ ἄλλαι· καὶ ὅτι γὰρ τοῖς ὀμιλήσῃ γὰρ ἐπεξεργασθῶσι τὸν λογαριασμὸν τοῦ μακαρίτου καλῶς καθότι δὲν ἀνεχόμεθα γὰρ θέλωσιν οἱ υἱοὶ του γὰρ ἐκδώσωσιν ἐπιστολὴν Πατριαρχικὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος κ.τ.λ.

Τῇ θη Φεβρουαρίου.

φ. 54 a Προσθήκη εἰς τὸ γράμμα τοῦ Μυριοφύτου.

φ. 57β Τῷ Μυριοφύτου

Ὅτι γὰρ ὀμιλήσῃ τοὺς ἄρχοντας τῆς πολιτείας περὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου, καθότι οἱ υἱοὶ του ζητοῦν γὰρ ἐκδώσωσι Πατριαρχικὸν ἀφοριστικὸν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος· ὅπερ καὶ μὴν ἀνεχόμενοι ἀπαντῶμεν εἰς τὴν· καὶ γὰρ ἐπεξεργασθῶσιν ἀκριβῶς τὸν λογαριασμὸν του, καὶ γὰρ μᾶς ἀποκριθῶσιν μὲ Α^{ον} κ.τ.λ.

Τῇ ιη Μαρτίου.

φ. 60α-60β Τῷ Μυριοφύτου

Τὸ ἀπὸ ἰδῆς τοῦ ἥδη ὑπερμεσοῦντος ἀδελφικόν της μετὰ πόθου δεξάμενοι, ἤσθημεν ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἀδελφικῆς υἱείας της· εἶδομεν ἐφεξῆς καὶ ὅσα ἡμῖν γράφουσα ἀποκρίνεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Ἰωάννου. Ἀδελφέ! ἡ θεοφιλία της ἤξεύρει ὅτι ὁ μακαρίτης δὲν ἦτον κἀνένας φιλάδικος ἄνθρωπος· ὁ εἰρημένος καὶ πρὸ τοῦ θανάτου του ἀείποτε ἐπρετέντερον ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τὸ σάλδος τοῦ λογαριασμοῦ του, κατὰ τὸ κατάστιχον ὅπου ἔχομεν εἶπεν προαποστείλει, καὶ εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του εἶπεν, ὅτι ἔχει γὰρ λαμβάνῃ λογαριασμὸν μισθοῦ, πρὸς τελείαν ἐξόφλησιν γρόσια τόσα· οὐκ εἶδαμεν ὅμως, ὅπως δια-

τεθέντες οἱ ἄρχοντες δὲν θέλουσι νὰ ἀποδώσωσι σίωως τὰ προτεντερόμενα παρὰ τοῦ μακαρίτου. Εἰς ἡμᾶς περὶ τούτου δὲν ἔγραψεν οὐδόλως· βλέπομεν δὲ τὸ ἀποστελλόμενον ἴσον παρὰ τῆς θεοφιλίας της, καὶ ἐπαποροῦμεν ἡμεῖς ἀδελφέ! ἔπειδὴ καὶ δὲν δεχόμεθα περὶ τοιοῦτου μικροῦ πράγματος, νὰ ἐξαποστειλῆ Πατριαρχικὸν ἀφοριστικὸν ἐκ μέρους τῶν υἱῶν του, διὰ τοῦτο καὶ τῷ ἐγράψαμεν ἅπαξ καὶ δῖς, νὰ τοὺς δμιλῆσῃ, διὰ νὰ παρατηρήσωσι καλῶς, μήπως ἔχωσι κἀνὲν λάθος, εἰς τοὺς λογαριασμούς των ὄθεν νὰ ζῆ ὁ ἀδελφός! ἄς πασχίσῃ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πογκέφαλον ἀποροῦμεν ὅμως πῶς εἰσέτι οἱ ἄρχοντες δὲν προέβλεψαν νὰ εὐρωσι κἀνένα διδάσκαλον, διὰ νὰ διδάσκωνται τὰ παιδιὰ ἡμεῖς ἐπ' αὐτῷ τοῦτω ἔχομεν γρόσια εἰς τὴν πολιτείαν διὰ νὰ πληρώνεται ἐκ τῶν διαφορῶν ὁ διδάσκαλος· διὸ καὶ εἴμεθα ἀναγκασμένοι νὰ ζητήσωμεν τὰ διάφορα τῶν ὁμολογιῶν, διὰ νὰ εὐρωμεν ἡμεῖς κἀνένα διδάσκαλον, καθότι δὲν ἀνεχόμεθα νὰ περιφέρωνται αὐτόθι οἱ νέοι ἀμαθῆτευτοί· ἀνέγνωμεν ἀκολούθως καὶ ὅσα μᾶς γράφει περὶ τῶν χρεωστομένων παρὰ τοῦ ἱατροῦ Τζοάννου Γρεβεννιώτου. Ἴδοῦ ὅπου τῇ ἐξαποστελλόμεν τὴν ἀπαράλλακτον χρεωστικὴν του ὁμολογίαν τῶν δέκα χιλιάδων γροσίων πρὸς τὸν μακαρίτην Γρεβενῶν, πλὴν ἄς τὸν νουθετήσῃ νὰ ἀλλάξῃ τρόπον, καὶ νὰ μὴ φέρεται οὕτω εἰς τὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιταττόμενα, καθότι ἡ Ἐκκλησία, γνωρίζων τὴν δύναμιν ὅπου ἔχει, δύναται νὰ τὸν κάμῃ ἀφανῆ ἐξ ὀλοκλήρου ἡμεῖς ὅμως διότι παρευρίσκαται εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας, διὰ τοῦτο μετριοφρονοῦντες, δὲν συνωριζόμεθα ὄθεν ἀμέσως νὰ καταμερτήσῃ πρὸς τὴν θεοφιλίαν της τὰς εἰρημένας 2000 γροσίων ὁμοῦ καὶ μερικῶν ἐτῶν διάφορα, καθότι ἡ Ἐκκλησία ἔπειδὴ καὶ ἐμέτρησεν ἱκανὴν ποσότητα γροσίων ἔνεκα χρεῶν τοῦ μακαρίτου, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ αὐτά· μὲ ἄν λοιπὸν νὰ φροντίσῃ νὰ μᾶς τὰ ἐμβάσῃ· περὶ δὲ τῆς προαποσταλείσης Πατριαρχικοσυνοδικῆς ἐπιστολῆς τῇ λέγομεν ὅτι ἡ θεοφιλία, ἀφ' οὗ τὴν παρατηρήσει πρῶτον καλῶς, καὶ εἰς πρᾶξιν τεθεῖσα τὰ ἐν αὐτῇ, ἀφ' οὗ κατέλθωσι καὶ οἱ πρόκριτοι τῆς ἐπισκοπῆς της, νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς ἡμᾶς τὰ Πρακτικά της τῇ δε τῷ τρόπῳ ἐδέχθη τὴν προσυνοδικὴν μοι Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, μετὰ τοῦ ἐν κεφαλαίοις καταστίχου τὴν ὁποίαν διελθὼν μετὰ προσοχῆς κατεῖδον ὅσα ἐν αὐτῇ ἐπιτάττομαι, ἅτινα καὶ ἀμέσως δὲν ἔλλειψα νὰ βάλλω εἰς πρᾶξιν, ἐκπληρῶν τὸ ἄφενκτόν μου χρέος· μ' ὄλον ὅτι γινώσκει ἡ σεβασμιότης της ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου διατελοῦντες εὐσεβεῖς χριστιανοί, πιστοὶ θαυμάδες τῆς κραταιᾶς, καὶ ἀητιῆτου βασιλείας, μένοντες ἀμετακίνητοι εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἑαγιαλικίου των ἰδιοπραγμονοῦσιν ἐφυσυχάζοντες εἰς τὰ ἔργα των μ' ὄλον τοῦτο πρὸς πραγματικὴν δεῖξιν τοῦ πιστοῦ σαδακίου των. Ἴδοῦ ὅπου τῇ ἐξαποστελλῶ τὴν καταγραφὴν τῶν ἐξ ἐκάστου μέρους τῆς ἐπαρχίας μου ἱερέων τῶν ἐναντίως ἐχόντων, καὶ παρὰ τῶν Προκριτωτέρων ὑπογεγραμμένων, καὶ ἐν τοῖς κεφαλαίοις διακελεύο-

μαι καὶ ἰδιαιτέρως τῶν καλογήρων, καὶ ταξιδιωτῶν, τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου λαχόντων, πρὸς πληροφορίαν των καὶ ἄ λοιπά· οὕτω πῶς ἄς μᾶς ἀποκριθῆ· ὁμοίως νὰ στείλῃ καὶ τὴν καταγραφὴν τῶν ἱερέων τῆς 'Ραιδεστοῦ, καὶ λοιπῶν ἄλλων καλογήρων, ἐπογεγραμμένων καὶ παρὰ τῶν ἐγγενεστάτων ἀρχόντων, ὁμοίως καὶ τὰς καταγραφὰς τῶν λοιπῶν χωρίων τῆς ἐποκειμένων τῇ καθ' ἡμᾶς ἀγία μητροπόλει, ἐπογεγραμμένας καὶ ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς προκριτωτέρους ἐκάστου χωρίου· διὰ νὰ ἀποκριθῶμεν ἡμεῖς τῇ 'Ἐκκλησίᾳ τὰ δόντα, δεικνύοντες καὶ τὰς καταγραφὰς πρὸς πληροφορίαν καὶ ἀντήσ· ὁμοίως θέλει νὰ στείλῃ καὶ ξεχωριστὸν Κατάστιχον ὄσων ἀνθρώπων ἔχει περὶ αὐτῆ καὶ ἡ θεοφιλία τῆς. Εἰς τὸ 'Ραιδεστόν ἐφρίσκονται τέσσαρες ἢ πέντε Σούδιτοι ἐξ ὧν εἶναι καὶ ὁ Παναγῆς καὶ ἄς ἀναφέρῃ περὶ αὐτῶν τῷ Τζελεπῇ 'Αγᾶ, προθύμως προσφερομένη εἰς τὰ ὀρθοτεθέντα κεφάλαια. 'Ελείφθη καὶ ἡ συναχθεῖσα βοήθεια τοῦ κοινοῦ εἰς γροῦπον ἐσφράγιστον ὁμοῦ καὶ τὸ κατάστιχον· καὶ ἔχει καλῶς ταῦτα κ.τ.λ.

Τῇ κϋ Μαρτίου.

φ. 75β Τῷ Πρωτοσυνκέλλῳ

"Οτι ἔχομεν καιρὸν νὰ λάβωμεν γράμμα του, καὶ ἀποροῦμεν, κ.τ.λ. καὶ διὰ νὰ μᾶς γράψῃ καὶ νὰ μᾶς στείλῃ καὶ γρόσια· καθότι γνωρίζει τὰς ἀνάγκας μας· τῷ ἐστείλαμεν μὲ τὸν ἀπὸ Μάλαρα...50 γραμματικὰς τοῦ διδ. 'Ιωάννου διὰ νὰ τὰς διανέμῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων εἰς 4 1/2 καὶ νὰ μᾶς στείλῃ τὴν τιμὴν των ἀμέσως κ.τ.λ.

Τῇ ιαη 'Ιουλίου.

'Επίσης περὶ αὐτοῦ γίνεται λόγος καὶ ἐν μιᾷ ἐπιστολῇ τοῦ 'Ηρακλείου 'Ιγνατίου πρὸς τὸν διδάσκαλον 'Αλέξανδρον Λεοντόπουλον¹⁾ (;) τῆς Σχολῆς τῆς Χώρας, ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ 'Ιωάννου Λεοντοπούλου²⁾.

'Η ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι τοῦ 1828, ἐγκωμιάζει δὲ ἐν αὐτῇ τὸν διδάσκαλον 'Ιωάννην Λεοντόπουλον.

'Η ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς·

φ. 61α-62β † Τῷ διδ. 'Αλεξάνδρῳ

"Οτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του, καὶ τ. λ. εἶδομεν καὶ ὅσα ἐν αὐτῷ περιπαθῶς ἐκτραγωδεῖ περὶ τῆς ἀπενκταίας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου διδασκάλου ἀποβιώσεως· καὶ δικαίως τοῦτο πάσχεις, ἐπειδὴ ὡς ἀπὸ

1) Μ. Γ ε δ ε ὦ ν, Χρονικά Πατριαρχ. 'Ακαδημίας σελ. 203-4 ἐν ὑποσημ.

2) Τ ρ. Ε ὑ α γ γ ε λ ί δ ο υ, 'Ἐνθ. ἀνωτέρω σελ. 82-83.

παγῆς πολυχευόμενος, ἐκ τῶν φώτων ἐκείνου δαψιλῶς ἀπαρυσάμενος, ἐνεφορήθη τῶν γλυκυτάτων ἐκείνου ναμάτων, ἐκείνου, ὅστις δίκην φανωτάτου ἀστέρος, ἐφώτισεν ὅλον τὸ νοητὸν στερέωμα τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, ἐδαδούχησε τῇ τῶν λόγων αὐτοῦ μαρμαρογῇ ὅλους τοὺς ἐν τῷ ζόφῳ τῆς ἀμαθείας, ἐγκαλωδωμένους διέπρῃσεν ὡς ἄλλος Ἥλιος εἰς τὰ νέφη τῆς παρούσης βιοτικῆς τρικυμίας, τῶν θλιβερῶν περιστάσεων· φεῦ τῆς πικροτάτης ἀποβολῆς! ἡμεῖς ὁμῶς ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰς πολλὰς ἐπεκτάσεις εἰς τὴν ἡδὴ ἐπόθεσιν, δυσσχυριζόμενοι λέγομεν, ὅτι κατ' οἰκονομίαν ἐκεῖθεν μετέβη, ἵνα τῆς ἀκράτου αἴγλης ἐμφοριθῆ, ὡς μυρία μοχθήσας ὑπὲρ τῆς τοῦ γένους βελτιώσεως· καὶ πολλοὺς διδάξας καὶ φωταγωγῆσας ἀληθῶς τῇ λαμπηδόνι τῶν μελλιῶρῶν αὐτοῦ διδαγμάτων, καὶ λόγων ταῦτα παρ' ἡμῶν τῆς αἰτίου ἐκείνου μνήμης τὰ γνωρίσματα καὶ ἡ λογιότης του δέ, δικαίως ἐν λύπῃ, καὶ ἀθυμίᾳ διάγεις, διὰ τὴν ἐκείνου ἀποκριβίην, καὶ μετὰστασιν, ὅτι ἀνεδείχθη ἀληθῶς, παιδεύμα ἐκείνου, δι' ὃν καὶ ἡμεῖς οὐ μετρίως ἐλυπήθημεν· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω περὶ δὲ τῶν συντακτικῶν, τῇ δηλοποιούμεν ὅτι ἐλήφθησαν, ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἀπολεσθέντων βιβλίων, θέλομεν ἀνερευνήσει ἀκριβῶς, ὡς ἡμῖν γράφεις· περὶ δὲ τῆς ἀφανίσεως ἐν τῇ αὐτόθι Ἑλληνικῇ σχολῇ ἀπάντων τῶν βιβλίων τοῦ μακαρίτου δευτέρου δεῖται σκέψεως τὸ τοιοῦτον· διὸ καὶ ἀκολουθῶς σοὶ γράφομεν κατ' ἕκτασιν· ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτῳ κ.τ.λ.

Τῇ τῷ Ἀπριλίῳ.

Αἱ κατωτέρω τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου ἀπευθύνονται πρὸς τὸν διδάσκαλον τῆς ἐν Μυριοφύτῳ Σχολῆς Ἀλεξανδροῦν Κυρίτσην Μπίλιον.

Ὅτε ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου μετὰ τὸ 1822 ἔτος ἐκ τῆς Σχολῆς Μυριοφύτου εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Ῥαιδεστοῦ ¹⁾, τῆς ἀνασυσταθείσης ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, διεδέχθη αὐτὸν ἐν τῇ Σχολῇ Μυριοφύτου ὁ Θεοχάρης Αὐδιμιώτης (ἐκ τοῦ, Αὐδιμίου Χωρίου τῆς Θράκης), καὶ αὐτὸν μετ' ὀλίγον ὁ διδάσκαλος Ἀλεξανδροῦς Κυρίτσης Μπίλιος ἀντι μνησίου μισθοῦ 1000 γροσίων. Τὴν πρᾶξιν μάλιστα αὐτὴν τοῦ 1826 ἐπιβεβαίωσεν ὁ Μυριοφύτου Σεραφεῖμ, σωζομένη ἐν τῷ κώδικι Μυριοφύτου ²⁾. Ὁ Ἀλεξανδροῦς ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ ἀπὸ

1) Μ. Γ ε δ ε ω ν, Περὶ τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ Ἀρχιερατευσάντων Λεγίων (1714-1831) ἐν τῷ «Τύπῳ» τῶν ἀδελφῶν Πληθωνιδῶν ἀριθ. 249 ἔτ. Β' τῆς 11ης Νοεμβρίου 1871. Πρβλ. Τ ρ. Ε ὑ α γ γ ε λ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 73.

2) Μ. Γ ε δ ε ω ν, Θρακικὰ ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 74. Πρβλ. Τ ο ὗ α ὕ τ ο ὅ, Γανοχώρων Ἐκκλησιαστικαὶ παροικίαι ἐν Ἑκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ τόμ. ΛΒ (1912) Κ/πολις σελ. 323. Πρβλ. Τ ρ. Ε ὑ α γ γ ε λ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 73.

τοῦ ἔτους αὐτοῦ καὶ ἐφεξῆς. Αἱ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλεῖσαι ἐπιστολαὶ αἱ μὲν δύο πρῶται εἶναι τοῦ 1827 καὶ ἡ τρίτη τοῦ 1828 ἔτους.

φ. 27α. Τῷ διδασκάλῳ Ἀλεξανδροῦ.

Ἐπιπέμπω ἡμῖν ὄντως θέλομεν δεχθῆναι τὴν πόλιτζαν του, τὴν ὁποίαν ἤθελον πολιτζάρεϊ οἱ Πατέρες ἀπὸ τὰ Καλίβια, γρόσια 500 μέχρι τοῦ ὁρισμένου καιροῦ ὁποῦ μᾶς γράφει κ.τ.λ. καὶ νὰ μᾶς γράφῃ συνεχῶς.

σεπτεμβρίου κζ'

Εἰς δὲ τὸ κεράρι, ὅτι ἔχοντας τὸ παρὸν μας ἔτοιμον, ἦλθε καὶ ἡ πόλιτζα, τὴν ὁποίαν ἀτζιταρίσαντες ἀπεπληρώσαμεν τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ Θεοδοσίῳ τὰ πεντακόσια γρόσια καὶ νὰ τὰ εἰπῆ αὐτῷ.

Τῇ ε' Ὀκτωβρίου.

φ. 15α. Τῷ ἐν Μυριοφύτῳ διδασκ. Ἀλεξανδροῦ.

Ἐπιπέμπω ἡμῖν ὄντως θέλομεν δεχθῆναι τὴν πόλιτζαν του, τὴν ὁποίαν ἤθελον πολιτζάρεϊ οἱ Πατέρες ἀπὸ τὰ Καλίβια, γρόσια 500 μέχρι τοῦ ὁρισμένου καιροῦ ὁποῦ μᾶς γράφει κ.τ.λ. καὶ νὰ μᾶς γράφῃ συνεχῶς.

» Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του, καὶ ἠπορίσαμεν ἰδόντες νὰ παραπονηθῆται δηθεν, ὅτι δὲν τῷ ἀποκρινόμεθα εἰς τὰ πρὸς γράμματά του, ἐν ᾧ ἡμεῖς καὶ ἀπὸ Παιδεστοῦν τῷ ἐγράψαμεν, καὶ ἐντεῦθεν προλαβόντως κατὰ 7/βριον [= Σεπτέμβριον] ἐν ᾧ τῷ ἐγράφομεν καὶ περὶ πολιτζῆς τινὸς κ.τ.λ. ὡς ὀπισθεν' καὶ ὅτι τὸν ἔχομεν εἰς τὴν τάξιν τῶν πνευματικῶν τέκνων, καὶ νὰ μᾶς γράφῃ συνεχῶς, κ. τ. λ.

κδ' δεκεμβρίου.

φ. 71α. Τῷ Δ. Ἀλεξανδροῦ

Ἐξαιποστείλαντες αὐτῷ 300 Γραμματικὰς τοῦ μ. [= μακαρίτου] Διδασκάλου Ἰωάννου ἐξ ὧν τὰς μὲν 150 θέλει διανέμῃ εἰς Μυριοφύτον καὶ Περίστασιν ἀνὰ 4 καὶ 1]2 γρόσια τὰς δ' ἄλλας στέλλει τῷ ἁγίῳ Γάνου καὶ Χώρας, ὡς καὶ ἰδίως γράφομεν τῇ Πανιερότητί του καὶ ὅτι νὰ φυλάτῃ τὸν λογαριασμὸν αὐτῶν μέχρι τῆς ἐλεύσεως ἢ τοῦ Χ" Γεωργάκη ἢ τοῦ Χ" Κοσμά, εἰς οὗς καὶ θέλει κάμῃ τὴν παράδοσιν κ. τ. λ.

Τῇ θη' Ἰουνίου.

Ἄξιοι λόγου εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ κατωτέρω παρατιθέμεναι ἐπιστολαί, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἢ πρὸς τὸν Γάνου καὶ Χώρας Λεόντιον ἀπευθυνομένη τοῦ 1828 ἀναφέρει, ὅτι ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν Γραμματικὰς τοῦ δασκάλου Ἰωάννου Λεόντοπούλου, ἵνα διανεῖμῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν Σχολείων τῆς Χώρας 1) καὶ τοῦ Αὐδημίου.

1) Τ ρ ὄ φ. Εὐ α γ γ ε λ ἰ δ ο υ, Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 82.

Ἡ δὲ ἄλλη ἢ πρὸς τοὺς προεσιτῶτας καὶ Τζορπατζίδες τοῦ Σκουλαρίου ἀπευθυνομένη ἀναφέρει τὴν ἴδρυσιν ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ Σχολείου κατὰ τὸ 1827 ἔτος.

Ἡ τρίτη ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Σηλυβρίας Διονύσιον, ἐν ἣ ἀναφέρεται, ὅτι τῷ 1828 ἰδρῦθη ἐν τῷ χωρίῳ Φανάριον Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, τοῦ ὁποίου διδάσκαλος ὑπῆρξεν ὁ παπᾶ Κοσμᾶς.

Τέλος ἡ τελευταία ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Τζορπατζῆν Στογιάννον καὶ μανθάνομεν ἐξ αὐτῆς, ὅτι οὗτος τῷ 1828 ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ἡρακλείου; Ἰγνατίου, δ διδασκαλον διὰ τὴν Σχολὴν τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἀναφέρει δὲ ἐν αὐτῇ, ὅτι ἀξιόλογος διδάσκαλος καὶ σχολάρχης αὐτῆς ἦτο ὁ μακαρίτης Ἰωάννης ὁ Λεοντόπουλος.

Ἐκ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1222 - 1228 ἐγγράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης μανθάνομεν, ὅτι τότε προσεκλήθη εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Φιλιππουπόλ. ος ὁ Ἰωάννης Σιλιμίνσκης διδάξας ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1831 ἔτους¹⁾.

φ. 71α. Τῷ Γάνου καὶ Χώρας

Ἐπιπλήξαντες αὐτῷ πρῶτον διὰ τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἀφασίαν του, καὶ ἐφεξῆς τῷ εἰδοποιήσαμεν ὅτι διὰ τοῦ διδ. Ἀλεξανδρῆ, τῷ ἐξαποστελλόμεν 150 Γραμματικὰς, τὰς ὁποίας καὶ θέλει διανεῖμῃ ἀνὰ καὶ 1/2 εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν 2 σχολῶν, τῆς τε Χώρας καὶ Αἰθνημίου καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συναρθῆντα, ἅς τὰ ἀποστείλῃ τῷ εἰρημένῳ Ἀλεξανδρῆ, ὅστις θέλει τὰ ἐξαποστείλῃ πρὸς ἡμᾶς.

Τῇ 27ῃ Ἰουνίου.

φ. 41α. Τοῖς Προεσιτῶσι καὶ Τζορπατζίδες Σκουλαρίου.

Τοῖς ἐγράψαμεν ἐπευχόμενοι αὐτοῖς διὰ τὴν σύστασιν Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ὅπου νεωστὶ συνέστησαν εἰς τὴν χώραν των καὶ ὅτι ἂν, κακεντρεχῆς τις, θελήσῃ νὰ ταράξῃ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, καὶ ἀνατρέψῃ τὰ καλῶς καὶ θεαρέστως συστηθέντα, νὰ μᾶς εἰδοποιήσωσι, διὰ νὰ τὸν διορθώσωμεν καὶ ὅτι νὰ μᾶς γράφῃ ὁ διδάσκαλός των ἰδιαιτέρως τίς, καὶ πόθεν, καὶ ποῦ διέτριψε κ. τ. λ.

Δεκεμβρίου στ'

φ. 49α Τῷ Σηλυβρίας

» Ὅτι νὰ λάβῃ παρὰ τῶν Τζορπατζίδων τοῦ Φαναρίου χωρίον τῆς ἐπαρχίας του τὰ ἐξήκοντα γρόσια τὸ ἐνοίκιον τοῦ μετοχίου τοῦ μοναστηρίου τοῦ Γρηγορίου, ὅπερ ἀπεκατέστησαν κοινὸν σχολεῖον, καὶ συνεφώνη-

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 80.

σαν μετὰ τοῦ πάτερ Κοσμᾶ, νά δίδωσιν ἀνά γρόσια ἑξήκοντα κατ' ἔτος·
καί λαβὼν νά μᾶς ἐμβύσῃ διὰ νά τὰ δώσωμεν τῷ εἰρημένῳ Κοσμᾶ κ.τ.λ.

Τῇ 18 Ἰανουαρίου 1828.

φ. 53α

Τῷ Τζο[ρ]πατζῆ Σιογιάνῳ

Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του κ.τ.λ. καὶ ὅτι ἐλυπήθημεν διὰ τὸν θάνατον τοῦ οἰκονόμου καί....καὶ ὅτι περὶ διδασκάλου τῷ ἀπεκρίθημεν ὅτι ὁ μόνος ἄξιός διὰ νά σχολαρχήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Φιλιππουπόλεως καί... καί... καί... ἦτον ὁ μακαρίτης Ἰωάννης, ὅστις περὶ τὰ μέσα τοῦ παύσαντος μηνός, ἔδωκε τὸ κοινὸν χρέος, καὶ ὅτι διδίσκαλοι τότε νῦν ἔχον, καλῶς συμωροφόμενοι, καὶ μὲ ἄλλα προτερήματα κεκοσμημένοι, δὲν εὐρίσκονται ἤδη, ὡς διασπαρέντες τῇ δε κακεῖσθε· πλὴν λαμβάνομεν πρόνοιαν διὰ νά εἴρωμεν τοιοῦτον, οἷον θέλει, καὶ ὅταν ἐπιτύχωμεν, θέλομεν τὸν ἔξαποστείλῃ τὸν εἰδοποιήσαμεν προσέτι, ὅτι διορίζεται καὶ ἡ εὐγενεΐα του Ἐπίτροπος εἰς τὸ μοναστήριον Πασκόβον, ὡς πληροφοροεῖται ἐκθετικώτερον καὶ ἐκ τῶν περὶ τούτου ἐκδοθέντων πατριαρχικοσυννοδικῶν ἐπιστολῶν, καὶ ὡς κάτωθι· κ.τ.λ.

Φεβρουαρίου β4

Ἐγγραφον ἐν Βησσάνη μηνὶ Ἀπριλίῳ 1935.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΙΩ. ΣΑΒΡΑΜΗΣ

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ
ΤΟΥ ΧVΙΙ ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ ¹⁾

Κατὰ μετάφρασιν ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Τὸ ταξείδιόν μας μετὰ τοῦ Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶ, ἀπολυθέντος τῆς Μεγάλης Βεζυρείας, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀζοῦ (Ozü—Oksakoff) ² καὶ πρὸ τούτου εἰς τὴν Ρούμελην.

Προσευχηθέντες πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκκινήσαντες ἐν πρώτοις ἐκ τῆς ἐν Κων/πόλει τοποθεσίας, ἣτις καλεῖται «Τοπτσουλάρ» (στρατιῶται τοῦ Πυροβολικοῦ) πρὸς νότον, διήλθομεν τὰ χωρία «Δαοῦτ Πασᾶ Μπαχτσεσί», «Τασλήκ» (τόπος πετρώδης) καὶ ἄλλα καλῶς καλλιεργημένα χωρία καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν: «Τσεκμετζέ-σαγήρ» (= Κιουτσούκ Τσεκμετζέ, μικρὸν Ζεῦγμα), ἣτις εἶναι ἔδρα τοποτηρητοῦ ἰσροδικαστοῦ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μολλά τοῦ Ἐγιούπ.

Τὸ φρούριον αὐτῆς κείμενον ἐπὶ τῆς παραλίας εἶναι πολὺ ἠρειπωμένον, ἡ δὲ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀπτῆς τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ἡμισυ ἐπὶ λείου ἐδάφους, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο ἡμισυ ἐπὶ κλιτύος ὄρους, ἔχει δ' ἐν ὄλῳ ἐξακοσίας οἰκίας μὲ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ μὲ ἄφθονον ὑγεί-

1) Μετάφρασις τῶν σελ. 289—304 τοῦ Γ'. τ. τοῦ Σεγιαχενταμέϊ Ἐβλιγιά Τσελεπῆ. Ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ Σεγιαχενταμέ καὶ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ, μετὰ μεταφράσεως τῶν περὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης πληροφοριῶν αὐτοῦ δεῖα ἐν ττ. IV (σελ. 113—128) καὶ V (σελ. 217....) «τῶν Θρακικῶν».

2) Λόγω οικονομίας χρόνου καὶ ἐλλείψει καταλλήλων πηγῶν καὶ βοηθημάτων, ἐιδικῶν διὰ τοὺς κλάδους τῶν ἀσιανολογικῶν ἐπιστημῶν δὲν συνοδεύονται τὴν φορὰν ταύτην, αἱ περαιτέρω μεταφράσεις μὲ ἱστορικο-γεωγραφικὰς, γλωσσικὰς, χρονολογικὰς, κριτικὰς κ.λ. σημειώσεις. Ὁ Ἐβλιγιά Τσελεπῆς, ὡς γνωστόν, περιέγραψε πλείσθ' ὅσα μέρη τῆς Ἑλλάδος: Θράκην, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Στερεὰν Ἑλλάδα (ιδίᾳ τὰς Ἀθήνας), Πελοπόννησον (μηδὲ τοῦ Μυστρᾶ ἐξαιρουμένου), τὰς νήσους κτλ. εἰς 600 περίπου σελίδας τοῦ VIII τ. Αἱ πληροφορίες αὗται εἶναι λίαν περιεργοὶ καὶ πολύτιμοι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Εἴχῃς ἔργον θὰ ἦτο, ὅπως ἡ Ἀκαδημία, τὰ Πανεπιστήμιά μας καὶ αἱ Ἀρχαιολογικαὶ καὶ λοιπαὶ ἐπιστημονικαὶ ἐταιρίαι χρησιμοποιήσωσι ταύτας διότι τως μετὰ τὴν κριτικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν. Θεωρῶ καθήκόν μου νὰ ἐπιστήσω ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν ἐπαϊόντων ἐπὶ τοῦ Σεγιαχενταμέ.

νὸν ὕδωρ. Πᾶσαι αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶναι κεραμοσκεπεῖς. Τεμένη (μιχράμπια) ἔχει ἐν ὄλῳ δεκαεπτὰ, ἔξ ὧν τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τέμενος: «Τεκέ-Δζαμί» εἶναι μολυβδοσκεπὲς καὶ μὲ ἓνα μιναρέν.

Ὁ μεδρεσῆς τοῦ τεμένου ἀνήκει εἰς τὸν Ἀπτουσσελιὰμ Βέην. Τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τέμενος «Ἰσαρσῆ Δζαμί» ἔχει μεγάλην ἐνορίαν. Εἶναι δὲ τοῦτο μικρὸν θολωτὸν δζαμίον μὲ ἓνα μολυβδοσκεπῆ μιναρέν.

Ἡ κωμόπολις ἔχει ἐν λουτρὸν, ἑπτὰ λιθόκτιστα χάνια, ἐν νηπιαγωγεῖον καὶ τριακόσια καταστήματα.

Ἐπειδὴ ἡ μεγάλη Σουλτανικὴ ἀγορὰ αὐτῆς κεῖται ἐπὶ τῆς λεωφόρου, αἱ δημόσιαι ὁδοὶ πᾶσαι εἶναι ἐστρωμέναι μὲ λίθους λευκοῦς.

Ἡ περιγραφή τῆς λίμνης τοῦ Μικροῦ Τσεκμεδζέ.

Αὕτη εἶναι μία μικρὰ λίμνη, συναφῆς πρὸς τὴν ἀκτὴν τοῦ Μαρμαρᾶ (Ἠεροποντίδος). Ἡ περιφέρεια αὐτῆς εἶναι ἑπτὰ μίλια, τὸ ὕδωρ της ὅμως δὲν εἶναι τόσον ἄλμυρόν.

Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, ὅτε ὁ Γιάνκο υἱὸς τοῦ Μαδιὰν ἐπεχείρησε νὰ κτίσῃ τὸ φρούριον τῆς Κων/πόλεως ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ βασιλεὺς Γιενουάν, ὅστις ἦτο ἀπαράμιλλος εἰς τὴν γεωμετρικὴν ἐπιστήμην, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διοχετεύσῃ ἐντὸς τῆς Κων/πόλεως τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως, (παράδοσις), διήνοιξε τάφρους καὶ διώρυγας μὲ (τὴν συνδρομὴν) πεντακοσίων χιλιάδων ἐργατῶν, ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ ῥοῦ αὐτοῦ, τῶν καλουμένων: «Δεμιρ-Καποῦ» (Σιδηρᾶ Πύλη) καὶ «Ταχταλή» (σανιδωτός), μετὰ δ' ἑπτὰ ἔτη συνεχοῦς ἐργασίας κατώρθωσε νὰ φέρῃ τοὺς ὄχετοὺς τοῦ ποταμοῦ μέχρι τοῦ Ἀζαδλή (Ἐλεύθερα) παρὰ τὴν Κων/πολιν. Προσελθὼν τότε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γιάνκο εἶπε: «Ἴδου ἐνταῦθα ἐτοποθέτησαν τὸν Δούναβιν (αὐτοῦσιον). Ἴδου πῶς τὸν ἔφερον ἐνταῦθα, ὁμοουλκῆσαντες αὐτὸν ὡσεὶ σύροντες: μίαν γυναῖκα ἀπὸ τὴν κόμην της».

Μόλις, ὅμως, ὁ βασιλεὺς ἐπρόφθασε νὰ προφέρῃ τὴν ὡς ἄνω φράσιν, ὁ Δούναβις, ἐνῶ εἶχεν ἤδη εἰσέλθει εἰς τὴν Κων/πολιν καὶ διαρρέων διὰ μέσον τοῦ Γιενί-Μπαχτσέ εἶχεν ἐκβάλει καὶ εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον εἰς τὴν Λάνγκα-Καποῦ (Βλάγκα;) ἔγινεν αἰφνιδίως ἄφαντος (ὁ ῥοῦς αὐτοῦ) ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ χωρίου Ἀζαδλή, μόνον δ' ἐν μέρος αὐτοῦ (τοῦ ποταμοῦ) ἀνεφάνη εἰς τοὺς παραδουναβείους μύλους πλησίον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τοῦ Χισάρ, τοῦ Πουνάρ-Χισάρ καὶ τοῦ Πραβαδῆ, ἕτερον δὲ μέρος αὐτοῦ ἀνεφάνη εἰς τὰς κωμοπόλεις ταύτας τοῦ Μικροῦ

καὶ Μεγάλου Τσεκμετζέ. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν εἶναι ἐμφανεῖς οἱ ὄχαιοι (ὄπαι) τοῦ Δουνάβεως ἐνταῦθα.

Εἰς τὴν λίμνην ταύτην ἀλιεύονται τὰ εἰδικῶς εἰς τὸν Δοῖναβιν ἀνήκοντα εἶδη ἰχθύων: ἀντακαῖος, μύραινα καὶ ἐν ἑτερον εἶδος (φωσφοροῖζοντος καὶ θορυβοῦντος) ἰχθύος.

Ὅτε, ἡμέραν τινὰ ἐκαθήμεθα εἰς τὴν παρὰλιον ἔπαυλιν τοῦ ἐκ Τὸπ-Καποῦ Μαχμουτ Ἄγα πλησίον τῆς ὄχθης τῆς λίμνης Τσεκμετζέ, οἱ ἀλιεῖς συνέλαβον ἓνα μικρὸν ἀντακαῖον καὶ ἔστειλαν αὐτὸν δῶρον εἰς τὸν Σουλτάνον Ἰμπραχίμ Χάν. Δῆλον ἡμῖν, ἐκ τούτου, κατέστη, ὅτι εἰς τὴν λίμνην ταύτην ὑπάρχει ῥοή ἐκ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως.

Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης δὲν εἶναι πολὺ πικρὸν.*)

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τῆς θαλάσσης εἶναι (τόση ὅση φθάσει) μία βολὴ τόξου (βέλος). Ἐν καιρῷ χειμῶνος πολλοὶ χείμαρροι εἰσέρουσι εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ διὰ τοῦτο ἡ λίμνη ἀδιαλείπτως ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, ἔχουσα εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκβολῆς καὶ μίαν μεγάλην γέφυραν, τὰ θεμέλια τῆς ὁποίας ἐτέθησαν, συμφώνως πρὸς τὸ διάταγμα τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἀλλ' ἡ πλήρης ἀποπεράτωσις αὐτῆς ἐπετεύχθη ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Σελίμ Χάν τοῦ Β'.

Ἐπειδὴ ἡ γέφυρα αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, δι' ἧς διέρχονται οἱ ἐκ Κων/πόλεως εἰς τὰς χώρας τῆς Ρούμελης ἀναχωροῦντες ἐπισημοὶ τε καὶ λαοί, αὕτη ἀποτελεῖ ἐν τῶν μεγίστων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων (τοῦ τόπου).

Περίξ τῆς λίμνης ὑπάρχουσι ἐπαύλεις, ἀμπελώνες καὶ ἀγροκήπια, καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα. Ἡ δὲ λίμνη παράγει λίαν εὐγευστά φιδόψαρα, πλάτακα, κορακίνον καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη ἰχθύων.

Ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν κωμόπολιν ταύτην πρὸς νότον διήλθομεν τὴν ἐπὶ τῆς λίμνης γέφυραν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν: «Τσεκμετζεϊ Κεμλίρ» (Μπογιούκ Τσεκμετζέ—Μέγα Ζεῦγμα).

Ἀξιοσημεῖωτα πλεονεκτήματα τοῦ Μπουγιούκ Τζεκμετζέ

Καὶ τοῦτο εἶναι μία ἐκ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ

*) Παράδοσις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπῆρχεν ὅτι ἡ εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἄγ. Στέφανον τοιφλίκιον τοῦ σιέματος Ἀληβένκιοι ὑπάρχουσα δεξομενὴ ἦτο πλήρης νεροῦ πρὸςερχομένου ἐκ τοῦ Δουνάβεως· εἰς δὲ τὸ τοιφλίκιον Γιαρίμ μπουρνού (παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς σιδηρ. γραμμῆς Κων/πόλεως—Ἀδριανουπόλεως σταθμὸν Σπάγ-τα κουλέ) ὑπῆρχε κρήνη ὀνομαζομένη Τούνα σουγιού (= ὕδωρ Δουνάβεως).

Μολλά τοῦ Ἐγιοῦπ κωμοπόλεων, κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἔχουσα χιλίας στερεάς, ὠραίας, κεραμοσκεπεῖς, μονωρόφους καὶ διωρόφους οἰκίας μετ' ἀμπελοκηπίων καὶ δαψιλῶν πηγῶν εὐγεύστοι ὕδατος.

Ἀνήκουσα αὕτη εἰς τὸ Ἐβκάφιον ἔχει ἀρχιαστυνόμον καὶ λοιπὰ ὄργανα τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Κειμένη δὲ οὐ μακρὰν τῆς πρωτευούσης δὲν ἀποτελεῖ ἔδραν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ καὶ ἀρχηγοῦ Γιεμισάρων. Ἐχει ἐν ἡρειωμένον φρούριον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν τεμενῶν αὐτῆς ἰδίᾳ ἔξέχει τὸ τοῦ Μεχμέτ Πασᾶ (Μεχμέτ Πασᾶ Μεσδζιτή), ὅπερ εἶναι ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνὰν Ἀγα. Ἐχει εἰσέτι ἔνδεκα μεγάλα καὶ μικρὰ μολυβδοσκεπῆ χάνια καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, μεδρεσέν, νηπιαγωγεῖον καὶ ἀγοράν.

Ἡ κρήνη, ἣτις εὐρίσκεται παραπλεύρως τοῦ ὑψηλοῦ πλατάνου ἐπὶ τῆς μεγάλης πλατείας ἔμπροσθεν τῶν χανίων φέρει τὸ ἑξῆς χρονόγραμμα:

«Πάλιν ἔρρευσε διὰ τὸν κόσμον τὸ ὕδωρ τοῦ Καβσέρ»

Ὁ μεδρεσές «Ἀπδουσελιὰμ Μεδρεσεσῆ» εἶναι, εὐμέγεθες κτίριον, στερεόν, μολυβδοσκεπές, καὶ ἀκμάζει ἔχων (διασήμους) καθηγητὰς καὶ (πολλοὺς) σπουδαστὰς.

Ἡ κωμόπολις ἔχει πτωχοτροφεῖον, ὅπου δαψιλῶς χορηγοῦνται φαγητὰ εἰς τοὺς ἀφικνουμένους καὶ ἀναχωροῦντας ταξειδιώτας.

Ἐχει ἐπίσης λουτρά, νηπιαγωγεῖα καὶ ἀρκετὰ στερεὰ καὶ πλουσίως κεκοσμημένα καταστήματα.

Τὸ μέγα καραβανσεράιον (ξενῶν) αὐτῆς, κείμενον πλησίον τοῦ δικαστηρίου εἶναι οἰκοδόμημα κολοσσιαῖον, δυνάμενον νὰ στεγάσῃ χιλίους ἴππους.

Τὸ κλίμα τῆς Μπογιούκ Τσεκμετζέ εἶναι πολὺ γλυκύ. Ἡ περιγραφή τῆς λίμνης αὐτῆς ἐγένετο εἰς τὸν Α' τόμον τοῦ Σεγλαχενταμέ (σελ. 486) ἐν τῷ περὶ ἑξοχῶν κεφαλαίῳ.

(Ὡς ἑξῆς μεταφέρω ἐνταῦθα τὴν ἐν λόγῳ περιγραφὴν τοῦ Α' τόμου ἐν μεταφράσει:)

Αἱ ἑξοχαὶ τῶν λιμνῶν Τσεκμετζέ.

Ἀμέριμοι φίλοι καὶ ζεύγη ἔρωτικά ἐπὶ ἀκατίων ἔρχονται εἰς τὰς λίμνας τοῦ Τσεκμετζέ τούτου (πρὸς διασκέδασιν), ἀλιεύουσιν ἰχθῦς: (πλάτακα) (ψῆσας κοιν. πησιά) καὶ τηγανίζοντες αὐτούς, τρυφεροὺς καὶ νωπούς ἐντὸς βουτύρου νωποῦ, γεύονται τούτων (μετ' ἀπολαύσεως ποθητῆς).

Οὐδὲν ὑπάρχει ἐφάμιλλον καὶ παρόμοιον μὲ τὸν πλάτακα εἰς ὅλην

τὴν οἰκουμένην («εἰς τὸ τέταρτον τὸ κατωκνημένον» τῆς ὑδρογείου σφαίρας). Πλατύς, ἐπίπεδος, στρογγύλος, λευκὸς καὶ μικρὸς ὁ πλατάξ, βάρους μιᾶς ὀκτῆς ἕκαστος, ἀποτελεῖ τοιαύτην τράπεζαν τοῦ Κυρίου τῆς δόξης, ἐτοιμὴν, κεκαλυμμένην διὰ φαγητοῦ εὐγεύστου, ὅπερ οὐδεμίαν κἄν ὄσμην ἰσχύος ἔχει.

Τὸ εὐλογημένον ὄμιον τοῦτο ὑδροζιον (ζῶον) εἶναι πολὺ σπάνιον. Τὸν δὲ ἀντακαῖον ἀπαξ εἰς πενταετίαν ἢ δεκαετίαν δύναται τις νὰ ἐπιτύχη εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ δυϊκὸν ἀριθμὸν, ἐνῶ εἰς τὸν ποταμὸν Δούναβιν ἀφθότως ἀλιεύεται ὁ ἰχθύς οὗτος.

Ἡ ἀπόστασις τοῦ μεγάλου τούτου Τσεκμεδζέ καὶ τοῦ μικροῦ Τσεκμεδζέ ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶναι 12 μίλια. Ἡ περιφέρεια τῆς λίμνης αὐτῆς ἐπίσης εἶναι δώδεκα μίλια. Ἐπτὰ ῥύακες ἐκ τῶν περιχώρων ἐκβάλλουσιν τὴν λίμνην ταύτην. Οἱ κυριώτεροι ἐκ τούτων εἶναι : ὁ ῥύαξ Ἀζατλή-Δερεσῆ, ὁ τῆς Τσατάλδζας, ὁ Μπαμπάνκας, καὶ ὁ Κοδάκ-Δερεσῆ. Κατὰ τοὺς δορυεῖς χειμῶνας καὶ ἡ λίμνη αὕτη χύνεται εἰς τὸν Μαρμαρᾶν. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης εἶναι ὑφάλμυρον.

Ἡ λίμνη ἔχει ἰδιαιτερον Ἐμίνην (θεματοφύλακα-ἐπιμελητήν). Ἀστυνομικὸς σταθμὸς μετὰ διευθύνσεως τελωνείου ἐπιθεωροῦσι καὶ ἐρευνῶσι παρὰ τὴν γέφυραν τὰ ἐμπορεύματα τῶν ταξειδευόντων, σημειοῦντες καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς λαθρεμπόρους καὶ εἰσπράττοντες φόρον διαμετακομίσεως ἐκ τῶν φορτίων.

Εἰς τὴν λίμνην τοῦ Μεγάλου Ζεύγματος ἀλιεύονται : πλατάξ καὶ φιδοψαρα πολὺ περιζήτητα. Ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τῆς λίμνης ὑπάρχει μιὰ γέφυρα, ἐκτισμένη μετὰ παραδειγματικῆς τέχνης. Ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάν, ὁ δὲ Σουλτάνος Σελίμ ὁ Β΄ ἔφερεν εἰς πέρας τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς, ἣτις τυγχάνει ἀριστοτέχνημα τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηγιάν, (νῦν) μακαρίτου. Ἡ γέφυρα ἔχει εἴκοσι ἕξ ἀψίδας, ἐκάστη ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ὑψωμένην πρὸς τὸν Γαλαξίαν (καὶ) τὴν Σελήνην ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὑψοῦται (εἰς τὸ κενόν) δίκην οὐρανόυ τόξου. Τὸ μῆκος τῆς γεφύρας ἀπὸ τοῦ βορρᾶ πρὸς νότον εἶναι ἐνὸς μιλίου. Ἐκτισμένη αὕτη ἀποκλειστικῶς διὰ λελαξευμένων λίθων πολὺ στερεῶς, λάμπει ὡσεὶ κάτοπτρον.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γεφύρας ἐπὶ λευκοῦ ἀκατεργάστου μαρμαροῦ εἶναι ἐγκεχαραγμένα διὰ χειρὸς (γραφῆς) τοῦ ἐκ Καρᾶ-Χισᾶρ Χασὰν Τσελεπή τὰ ἑξῆς χρονογράμματά της :

«Ὁ Σουλτάνος τῶν χωρῶν Ἀράβων καὶ Περσῶν ὁ Σουλτάνος υἱὸς
»Σουλτάνου, ὁ Σουλτάνος Σελίμ Χάν, υἱὸς τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν
»Χάν, υἱοῦ κ.τ.λ.»

Ἐπὶ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην μετὰ μαγικῆς τέχνης καλλιτεχνηθεῖσαν ὑπάρχει τὸ κάτωθι χρονόγραμμα τῆς γεφύρας :

«Εἶπε τότε ὁ Χενταὶ τὸ χρονόγραμμα αὐτῆς :

«Ἐκτισεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τὴν γέφυραν ταύτην ὁ Ἄναξ Σελίμ» Ἔτος 957 (Ἐγείρης).

Ἄτερον χρονόγραμμα τοῦ Χενταὶ :

«Ἐφερην εἰς πέρας τὴν γέφυραν τοῦ Σουλεϊμάν ὁ Σουλτάνος Σελίμ».

Αἱ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γέφυρας δαπάναι ἀνήλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν ἑκατῶν δεκατεσσάρων φορτίων (γιουζίων, «γιουζι=100 χ. γρ.) 73850 ἄσπρων.

Ἄτερον χρονόγραμμα : «Τετέλεσται τὸ τῆς γέφυρας ἔργον».

Ἐντεῦθεν ἐκκινήσαντες πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ καὶ διελθόντες διὰ μέσου ἀκμαζόντων καὶ καλῶς καλλιεργουμένων χωρίων, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου τῆς Σηλυβρίας.

Τὸ χαρίεν τοῦτο φρούριον μνημονεύεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σηλύβρη, υἱοῦ τοῦ Γιάνκο, (υἱοῦ) τοῦ Μαδιάν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἔχει κτίσει αὐτό.

Τὸ φρούριον εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς παραλίας. Ὁ Σουλτάνος Μουράτ Χάν, ὁ πορθητῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐκυρίευσε τοῦτο καὶ τὸ Σεπχὸν μετὰ τὴν Ἀδριανούπολιν.

Μετὰ ταῦτα δ' ὅτε ὁ ἔνδοξος καὶ νικηφόρος Σουλτάνος Μουράτ Χάν κατατροπώσας τοὺς ἄπιστους εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Κοσσόβου ἐθεώρει τὰ πτώματα αὐτῶν μὲ βλέμμα παραδειγματισμοῦ, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Μιλόση Κουμπελάκι, ὀρμήσαντος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἔπεσε μάρτυς.

Κατὰ τινὰς ἀφηγήσεις ὁ Μιλόση οὗτος προσῆλθεν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πρεσβευτοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουράτ καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν.

Ἄλλ' αὐτοστιγμῆ μετὲ τὴν δολοφονίαν οἱ σωματοφύλακες τοῦ Σουλτάνου κατεκρεούργησαν τὸν ἐπάρατον.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἀπωλέσαντες οἱ ἄπιστοι πᾶσαν πλέον ἡσυχίαν (ἔστασίασαν καὶ) εὔρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδράμουν εἰς διάφορα μέρη εἰς τὰ ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων κατελημμένα φρούρια. Οὕτω πολιορκήσαντες καὶ τὸ τῆς Σηλυβρίας φρούριον ὑπήγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν κατοχὴν των.

Μετέπειτα ὅμως, ὅτε ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς κυριεύσας εἰρηνικῶς τὸ ἥμισυ τῆς Κων/πόλεως ὑπέταξεν εἰς τὴν μουσουλμανικὴν κυριαρχίαν, ὅλα τὰ μέρη τὰ μέχρι τῶν συνοικιῶν τῶν Πυλῶν : Τζεπέ Ἀλή Καπουσοῦ, Ἄγιὰ Καπουσοῦ καὶ Πετρέ Καπουσοῦ, τὸ Γκιουλ-Δζαμὴ ἦτο ὁ εὐκτῆριος

οἰκός μας, ἡ δὲ μονὴ (τεκές) Σιρκεδζή ἦτο τὸ δικαστήριόν μας.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔτος ἐκ νέου ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων τὸ φρούριον τοῦτο τῆς Σηλυβρίας μερίμνη τοῦ μακαρίτου νῦν βασιλικοῦ παιδος τοῦ Ἀλεμσάχ.

Ὅτε δέ, βραδύτερον ὁ Βαγιαζίτ ὁ Κεραυνὸς ἔπεσε (θῦμα) δόλου καὶ ὥς ἐκ τούτου ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κων/πόλεως ἐξεδίωξε τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ἐκ Προύσης καὶ Ἀδριανουπόλεως, τότε καὶ τὴν Σηλυβρίαν ἐξεκένωσεν ἀπὸ τοῦς μουσουλμάνους, οἵτινες προσέφυγον εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν Σηλυβρίαν, μεσθένος δὲ καὶ καρτερίαν κατέστησαν αὐτὴν ἀκμάζουσαν.

Κατόπιν ὅμως ὁ πατὴρ τῆς νίκης (Πορθητῆς Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ θεῖος ἐκ νέου κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας διὰ μέσου τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ.

Ἡ Σηλυβρία εἶναι κωμόπολις τῆς διοικήσεως Ἐγιοῦπ με (βαθμὸν) ἑκατὸν πεντήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων. Ἔχει ἀρχιαστυνόμον, θέσιν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γρενιτσάρων καὶ ἀγορανόμον, Μουφτὴν καὶ κοινοτικὸν ἀντιπρόσωπον δὲν ἔχει, ἀλλὰ πολλοὺς προκρίτους καὶ εὐγενεῖς.

Χαρακτηριστικὰ τοῦ φρουρίου Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Σταμποῦλ) ἐκτισμένον ἐπὶ θημωνίας λείας καὶ γυμνῆς βραχώδους γῆς (ἐν τῷ κειμένῳ: βαλσιν ἀντὶ γαλσιν) τὸ λίαν χαρίεν τοῦτο φρούριον ἔχει σχῆμα τετραγώνου, τεσσαράκοντα ἑπτὰ πύργους καὶ μίαν πύλιν, ἀνοιγομένην εἰς τὴν βόρειον αὐτοῦ πλευράν.

Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ εἶναι 2500 μέτρων (βημάτων). Ἐντὸς αὐτοῦ διαμένουσι 2000 ἄτομα εἰς πεντακοσίας κερामοσκεπεῖς στερεᾶς οἰκίας.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχει ἐπίσης ἐν Σουλτανικὸν δζαμίον, μετατραπὲν ἀπὸ ἐκκλησίαν χριστιανῶν. Χάνια, λουτρά, ἀμπέλους καὶ κήπους δὲν ἔχει.

Ἐκ τῶν μεγάρων (ἀνακτόρων) αὐτοῦ ἰδίᾳ διακρίνεται τὸ κομψὸν καὶ καλλιτεχνικὸν μέγαρον τοῦ Χαϊδάρ Ἀγά, ἀτενίζον πρὸς τὴν ἀκτὴν.

Τὸ προάστειον (Varos) Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας ἐκτισμένον καὶ ἀποτελούμενον ἐκ δέκα ἕξ συνοικιῶν καὶ 1600 στερεῶν οἰκιῶν μετ' ἀμπέλων καὶ κήπων, τὸ προάστειον

τοῦτο εἶναι δολόκληρος πόλις, ὑπενθυμίζουσα συνικίαν τῆς Κων/πόλεως.

Πραγματικῶς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἱστορίας Γιενουάν ἢ Σηλυβρία ὑπῆρξε μία γωνία τοῦ φρουρίου τῆς Κων/πόλεως. Καὶ νῦν εἰσέτι φαίνονται σαφῶς ἴχνη τειχῶν φρουρίου ἀπὸ Κων/πόλεως μέχρι Σηλυβρίας.

Ἐτέραν γωνίαν τοῦ τείχους τοῦ ἀρχαίου φρουρίου τοῦ Βυζαντίου ἀπετέλει ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου τὸ φρούριον Δέρκων.

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν Δέρκων εἶναι 11 ὥρων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων φρουρίων βλέπομεν καὶ τώρα ἀκόμη ἑπτὰ σαφέστατα στρώματα τειχῶν φρουρίων, ἑπτὰ στρώματα ἀκροπόλεων καὶ τάρφων εἰς ἀπειράριθμα δὲ σημεῖα ἐπάλλξεις καὶ τοίχους.

Ἄλλη γωνία (τοῦ φρουρίου Κων/πόλεως) ἦτο τὸ φρούριον Γιουρούς ἐπὶ τῆς Ρουμελικῆς παραλίας τῶν στενῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἐκεῖθεν τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου διῆκε τὰ Θεραπειά, τὸ Νεοχωρὶ (Γιενὶ—Κιόϊ), τὸ Ρούμελη-Χισάρ, τὸ Μεσάχωρον (Ἵορτά-Κιόϊ) τὸ Διπλοκίονιον (Μπescικτὰς) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Κουρσουνλοῦ-Μαχζέν (Στέρνα-μολυβδοσκεπῆς)—Μπουρνοῦ, εἰς τὸ Τόπχανε. Τὰ δὲ ἀπὸ τὸ Μέιτ Ἴσκελεσῆ σημεῖα τοῦ Κασίμ Πασᾶ, Χάσκιοῖ, Σούτλουδζε μέχρι τοῦ Ἐγιοῦπ (ἦσαν ἀκίνδυνα ἀπὸ ξηρᾶς ἐπειδὴ) εὕρισκοντο ἐντὸς τοῦ κόλπου. Εἰς δὲ τὸ Σεραΐ Μπουρνοῦ, Κουρσουνλοῦ-Μαχζέν καὶ Κῆζ Γκουλεσῆ (Πύργος τοῦ Λεάνδρου) ἦσαν τοποθετημένα βαρῆα πυροβολικὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς οὐδὲν τῶν σημείων τούτων ὑφίστατο φόβος ἀπειλῆς (κινδύνου). Διὰ τοῦτο δ' ἔλειπον, εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, τείχη φρουρίου. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἐπταπυργίου (Γιεδι-Γκουλε) πάλιν καὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος μέχρι τῆς Σηλυβρίας διήκουν τείχη φρουρίων.

Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον τὸ σημερινὸν φρούριον τῆς Κων/πόλεως, ἀπετέλει, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸ ἐσωτερικόν, οἰονεὶ, φρούριον αὐτῆς. Μετέπειτα ὅμως ἐπιδραμόντες ἐχθροὶ ἀπὸ τὴν Ρούμελην κατεδάφισαν καὶ ἐξηφάνισαν τὰ τείχη ταῦτα.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον...

Ἡ Σηλυβρία ἔχει δεκαοκτὼ μιχράμπια. Τὸ τέμενος: Καρᾶ-Πιρί-Πασᾶ-Δζαμί ἔχει ἓνα μιναρὲν μὲ εὐρύχωρον ἐσωτερικὸν διαμερίσμα, καλεῖται δὲ Οὐλοῦ-Δζαμί.

Ὁ κίτιωρ αὐτοῦ εἶναι ὁ ἐκ τῶν ὑπουργῶν τοῦ Σελίμ Χὰν τοῦ Α' (Πιρὶ-Πασᾶ) ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἀμποῦ-Μπικρ τοῦ πιστοῦ, γένοιτο ὁ Θεὸς εὐχαριστημένος (εὐδοκίῃσαι) ἀπ' αὐτόν. Τὸ τέμενος ἔχει μεγάλην ἐνοσίαν. Εἰς οὐδεμίαν χώραν δύναται τις νὰ συναντήσῃ τοιοῦτους στύλους (κίονας), ἐκ πολυτίμου λίθου χρώματος ἡλέκτρου, ὅποιοι εὕρισκονται ἐπὶ τοῦ σοφᾶ (αἰθούσης) τοῦ ἐξωτερικοῦ διαμερίσματος τοῦ μιχραμπίου αὐτοῦ. Ἐχει εὐαγῆ καθιδρύματα, μεδρεσέν, σπουδαστήριον καὶ νηπιαγωγεῖον, πάντα

μολυβδοσκεπῆ χρώματος κυανοῦ. Ἄλλο δζαμίον ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν γνωρίζω.

Ἔχει εἰσέτι δεκαεξ μικρὰ καὶ μεγάλα χάνια, ὅλα κεραμοσκεπῆ ἔρυθρου χρώματος. Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας μεταξὺ ὄλων τυγχάνει τὸ Κασσάμ-Τσελεπῆ-Χάνι, μετ' ἀγορᾶς ἐξ ἑκατὸν ἐν ὄλῳ καταστημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα συγκεντροῦνται ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα.

Ἐπειδὴ ἡ κωμόπολις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῶν ταπειδευόντων, οἱ πεταλωταὶ αὐτῆς πραγματοποιοῦσι καὶ καρποῦνται τὰ περισσότερα κέρδη. Ὁ ἰδιοκτῆτης αὐτοῦ τοῦ χανίου Κασσάμ Τσελεπῆς εἶναι πίσης ἐκ τοῦ γένους τοῦ Καρὰ-Πιρὶ-Πασᾶ.

Ἔχει ἐπίσης δύο λουτρά, τὸ ἐν ἐκ τῶν ὁποίων μὲ ἄφθονον καλὸν ὄωρ ἀνήκει εἰς τὸν Πιρὶ-Πασᾶν. Ἔχει καὶ Σουλτανικὸν κῆπον μὲ λαχαοκηπουροὺς καὶ ἀρχικηπουρόν, δημοσίους ὑπαλλήλους.

Πᾶσαι αἱ στερεῶς κατεσκευασμέναι καὶ εὐρύχωροι οἰκίαι τῆς πόλεως ἵναι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, τὰ δὲ παράθυρα (ἀναγνωστέον revzenleri, οὐχὶ δὲ uz-pelri—ὁ ποταμὸς τῆς ἡμέρας ὡς ἔχει κατὰ λάθος τὸ κείμενον) αὐτῶν εἶναι ἐστραμμένα πρὸς δυσμάς.

Ἐκτὸς τούτων ἡ Σηλυβρία ἔχει καὶ μέγαρα, πολυτελῶς κεκοσμημένα πολυώροφα, μὲ θελκτικὸς ἐξώστας.

Τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος εἶναι πεφυτευμένον μὲ ἀμπελῶνας. Κάτωθι τοῦ φρουρίου εἶναι πολλοὶ μῦλοι, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευρὰν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἰς Τσοροῦ (Τυρολόην) ὑπάρχει μία μακρὰ γέφυρα τοῦ Σουλεϊμάν Χάν μετὰ 33 ἀψίδων.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ γέφυρα εἶναι κάπως χαμηλή, αἱ δὲ ἀψίδες αὐτῆς ὀπωσοῦν βεβλαμμένα. Κεῖται ἐν τούτοις, ἡ γέφυρα ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν τῆς.

Εἰς τὸ πρὸς τὴν πόλιν ἄκρον τῆς γέφυρας ταύτης ὑπάρχει τὸ προσκύνημα Σαδῆ-Μπαμπᾶ-Ζιγιαρετῆ, μονίδιον τῶν Μπεκτασίδων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὗτος εἶναι τεθαμμένος, οἱ δὲ μοναχοὶ (δερβίσαι) εἶναι ἐπίσης πτωχοὶ μπεκτασίδες.

Ὁ Βεζύρης Χαϊδάρ Ἀγᾶ Ζαδὲ εἶναι ἐπίσης ἐνταφιασμένος ἐνταῦθα παραπλεύρως πρὸς τὸν Σαδῆ-Μπαμπᾶν ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν γέφυραν μονιδίου τούτου.

Ὁ Χαϊδάρ ἀγᾶ Ζαδὲ οὗτος εὐτυχίσας ν' ἀξιώθῃ ὑψίστων ἱπουργημάτων τῆς δυναστείας τοῦ Ὄσμάν, ὡς τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Γιενιτσάρων, ἀρχιστρατήγου (καὶ ἀρχιναυάρχου) Βαγδάτης καὶ Αἰγύπτου καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ (τῆς Μεγάλης Βεζυρείας), τελευταίως ἠξιώθη νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ ὁ Σουλτάνος γενναιοδῶρως τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σιλιστρίας. Ὅτε λοιπὸν μετέβαινεν οὗτος ἐκεῖ ὁ (ἐπικαλούμενος) στραβόλαιμος Μεχμέτ Πασᾶς διέταξε νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Σηλυβρίαν καὶ

ἔστειλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Πύλην τοῦ Κράτους, τὸ δὲ πτώμα αὐτοῦ ἐτάφη ἐνταῦθα.

Ἐκκινήσαντες καὶ ἐντεῦθεν καὶ διελθόντες πρὸς δυσμὰς τὰ καλῶς καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα χωρία ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσόρλου (Τυρολόης).

Περιγραφή τοῦ ἀρχαίου φρουρίου Τυρολόης.

Ὁ κτίτωρ αὐτοῦ εἶναι ὁ Γιάνκο υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὡς λέγουσιν. Ὁ πρῶτος πορθητῆς αὐτοῦ τῷ 720 (Ἐγείρης) ὑπῆρξεν ὁ πορθητῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'). Ἄν καὶ ἀπῆλθεν οὗτος ἐκ Τυρολόης ἀφοῦ μέχρι θεμελιῶν κατεδάφισε τὸ φρούριον αὐτῆς, οἱ ἄπιστοι, μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ἐκείνου ἐν Κοσσυφοπεδίῳ, ἐπεσεύασαν αὐτὸ καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ἀνακαίνισαν ἐκ βάθρων τὸ φρούριον καὶ ὑπῆγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κατοχήν.

Ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς ἐκυρίευσε τοῦτο μετέπειτα καὶ πάλιν ἐκρήμνισε τὰ τεῖχη καὶ τὰς πύλας αὐτοῦ. Καὶ νῦν ὁμως φαίνονται εἰσέτι τὰ ἕλην τῶν τειχῶν τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς πόλεως.

Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ Πορθητῆς ἐκυρίευσε ταύτην βραδύτερον.

Ἡ Τυρολόη εἶναι κομόπολις ἱερὰ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ χακίμη (ἄρχοντας, ἱεροδικαστοῦ) Ἀδριανουπόλεως μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων.

Ἡ ὑποδιοίκησις τῆς Τυρολόης ἀποτελεῖται ἀπὸ τριάκοντα χωρία. Εἶναι δ' ἡ Τυρολόη ἔδρα τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγῶ Γενιτσάρων, ἀγορανόμου, ἀστυνομικῆς διευθύνσεως.

Ἐν καιρῷ Σουλτανικῆς ἐκστρατείας τὸν λαὸν ἐκάστης χώρας τοῦ Κράτους ὀνομάζουσι μὲ ἐν εἶδος «Ὅράν» (μέτρον, γνώμων). Εἰς παρομοίαν περίπτωσιν τὸν κάτοικον τῆς Τυρολόης καλοῦσι μὲ τὸ ὄνομα τοῦ «Βέϊ Οὐλάν τοῦ Ὅράν» (·).

Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὅλῳ τρεῖς χιλιάδας περίπου κερामοσκεπεῖς μονωρόφους καὶ πολυωρόφους, λιθοκτίστους οἰκίας, ἀποτελούσας δεκαπέντε μουσουλμανικὰς καὶ δεκαπέντε χριστιανικὰς συνοικίας.

Ἴδου τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν: Συνοικίαι Ἀραμπαδζή-Μπασῆ Μαχαλλεσῆ, Μουσιλιγεδδὶν Ἐφένδη μαχαλλεσῆ, Κετσεδζή Ζαδέ, Ἀπιάς-Ζαδέ, Καραδζά Ἀχμέτ Σουλτάν, Μπουρχάν Ζαδέ, Χισάρ (Ἀκροπόλεως) Μαχαλλεσῆ, Ἐλχάτς Γανί, Μουσταφά Ἐφένδη, Ὁδοὺν παζαρη (ξυλαγορᾶς) μαχαλλεσῆ. Ἐκάστη τούτων ἔχει καὶ ἐν μεσοδζήτιον,

ἄλλ' εἰς τρία μόνον ἐξ αὐτῶν τελεῖται ἡ ἐπίσημος προσευχὴ τῆς Παρασκευῆς. Ἔχει δὲ καὶ δζαμία μὲ πολυπληθεῖς ἐνορίας, ὡς τὸ τῆς συνοικίας Ἀραμπαδζῆ Μπασῆ μαχαλλεσῆ, κεραμοσκεπές, τὸ Ἐσκι-Δζαμί, ὅπερ δὲν εἶναι μολυβδοσκεπές.

Ἡ Τυρολόη ἔχει φιλάνθρωπικὰ ἰδρύματα: τὸ δζαμίον τοῦ πτωχοτροφείου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἔχον ὑψηλὸν θόλον, ὠραῖον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα καὶ αἴθουσαν (σοφᾶν) παραπλεύρως πρὸς τὴν νότιον θύραν. Εἶναι πολὺ φωτεινὸν τέμενος μὲ ἓνα μιναρέν. Ἐπὶ τῆς νοτίου θύρας ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένον (εἰς τρεῖς γλώσσας: τουρκικὴν, περσικὴν καὶ ἀραβικὴν) τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Ὁ ἄναξ Σουλεϊμάν, ὁ ἰδρυτὴς εὐαγῶν ἰδρυμάτων εὐηρεστήθη νὰ κτίσῃ τὸ ἱερὸν τοῦτο τέμενος. Ἐσυλλογίσθη: Τίς συνέθεσε χρονόγραμμα; Ἦκούσθη τότε ἑναργῶς φωνὴ μυστηριώδης, μαντικὴ, (ἦτις) εἶπε τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα: Ἐκτίσεν ἤδη τόπον προσευχῆς δι' ἀγάπην Θεοῦ».

Ἔτος 928 (Ἐγείρης).

Ἐτερον χρονόγραμμα ἐπισκευῆς τοῦ δζαμίου τούτου εἶναι ἐγκεχαραγμένον δι' ἐμφανῶν χαρακτήρων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου ἀριστερόθεν εἰς τὸν εἰσερχόμενον ἐκ τῆς θύρας αὐτοῦ, τὸ κάτωθι:

«Προσευχηθεῖς εἶπε χρονόγραμμα ὁ Ἐσιρί: Δόξα τῷ Ἀγαθοδότη, τὸ τέμενος κατέστη ἤδη στερεὸν καὶ περικαλλές.

Ἔτος 1006 (Ἐγείρης)

Ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς ὑπάρχει τὸ κεραμοσκεπές δζαμίον τοῦ Ἐμπουλι Φέτχ (Πορθητοῦ), ὅπερ ἔχει δώδεκα ἱεροδιδασκαλεῖα, ἄλλ' ὁ μολυβδοσκεπῆς μεδρεσές (Κουρσουλου Μεδρεσέ) τοῦ Σουλεϊμάν Χάν πλησίον τοῦ Ἰμαρετ-Δζαμί ἀκμάζει ἔτι περισσότερον. Οἱ σπουδασταὶ καὶ οἱ διδάσκοντες (;) ἐν αὐτῷ λαμβάνουσι τακτικῶς ἀπὸ τὰ Ἐβκάφια ὅτι λόγῳ κατωκίας, τροφίμων, φωτιστικῶν καὶ λοιπῶν κεκανονισμένων ἐπιδομάτων διακαιοῦνται.

Ἔχει ἐπίσης εἴκοσι νηπιαγωγεῖα, ὅπου διδάσκονται ἀνάγνωσιν ἀλφαβηταρίου.

Ἔχει προσέτι δύο πτωχοτροφεῖα, ὅπου χορηγοῦνται ἄφθονα φαγητὰ δις τῆς ἡμέρας εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτά.

Ἔχει καὶ πολλὰς κρήνας πηγαίου ὕδατος. Ἐπειδὴ τὸ Τσόρλου εὐρίσκεται ἐπὶ τοποθεσίας θερinhς βοσκῆς, οἱ κατὰ καιρὸν Σουλτάνοι ἀδυνατοῦντες ἐπαρκῶς νὰ ἀρδεύωσι τὴν περὶ τὴν κωμόπολιν ἔκτασιν καὶ νὰ κορέσωσι τὴν δίψαν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (κατοίκων αὐτῆς) καὶ ἄλλας μεγάλας ἐδαπάνησαν περιουσίας διστάξαντες εἰδικῶς ἐσκαφὴν δεξαμενῶν (κινστερνῶν) ἐν εἴδει φρεάτων, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ μαγανοπηγᾶδων (κινουμένων δι' ἵππων) ἀντλοῦσι βαθμῆδὸν ὕδωρ καὶ διανέμουσιν εἰς τὰς κρήνας.

Αἱ κυριώτεροι κρήνη αὐτῆς εἶναι :

Πρῶτον ἡ ἀρχαία κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν Χάν μετὰ τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα :

«Ὁ ἄναξ Σουλεϊμάν, ἰδρυτῆς ἀγαθοεργῶν καθιδρυμάτων, κάτοχος τῆς θαλάσσης καὶ βασιλεὺς τῆς ξηρᾶς. Ποιήσαι Κύριος αὐτὸν εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν παράδεισον. (Ἰδοὺ) ἔφθασε (καὶ) τὸ χρονόγραμμα τῆς Κρήνης:

Δῶν αὐτῷ εἰς ἀντιμισθίαν (τῆς κρήνης) τὸ (παραδείσιον νέκταρ) Κεβσέρ.

Ἔτος 925 (Ἐγείρης).

(Κατόπιν ἔρχεται) ἡ κρήνη : Νταγιέ Καδὴν τσεσμεσῆ (ἡ κρήνη τῆς τροφοῦ Δεσποίνης), ἀποτελούμενη ἀπὸ τρεῖς πηγὰς ῥέοντος ὕδατος, ἡ κρήνη Κουρτ Σεφέρ ἀγά, ἡ Ἰμαρέτ-τσεσμεσί, ἡ Ἀδξή-τσεσμε (πικρὰ πηγὴ—κρήνη) εἰς τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν, ἡ κρήνη τοῦ Ἰμπραχίμ Ἐφένδη, τοῦ κρατοῦντος ἡμερολόγιον λογιστοῦ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Χάν τοῦ IV, πλησίον τοῦ Ἰμαρέτ-Χανίου, ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν ἀγά, τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχηγῷ Γενιτσάρων, καὶ ἄλλαι.

Οἱ τεκιέδες τῆς Τυρολόης.

1) Ὁ τεκιές τοῦ Ἀπδῆ Χαλιφῆ 2) ὁ τοῦ Κεραδζὰ Ἀχμέτ Σουλτάν 3) ὁ τοῦ Δαοὺτ-Δεδέ. Πάντες οὗτοι εἶναι διάσημοι οὐδοὶ (αὐλαὶ) τῶν ὀπαδῶν τῆς μονοθεϊστικῆς πίστεως.

Ἡ Τυρολόη ἔχει δέκα ὀκτὼ μεγάλα χάνια, διότι κειμένη ἐπὶ τῆς μεγάλης δημοσίας ὁδοῦ, ἡ πόλις αὕτη μεταβάλλεται εἰς ὤκεανόν ἀνθρώπων δις τῆς ἐβδομάδος, λόγῳ ἐμποροπανηγύρεως.

Τὰ χάνια τῆς ὅλα εἶναι στερεὰ καὶ πλούσια. Τέσσαρα δ' ἐκ τούτων ἐξ ὀλοκλήρου μολυβδοσκεπῆ. Εἰς μὲν τὴν ἀγορὰν κεῖνται τὸ Ἀχμέτ-Ἐφένδη-Χάνι, Τακμεδζή-Ζαδὲ-Χάνι ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ Χηνητῆ ἀγά τά: Ὄδα-Μπασή-Χάνι, Γιουμουρδζάκ-Ζαδὲ-Χάνι, Ἀκτσὲ Κοϊλοῦκ ὀγλοῦ Χάνι, Ὄσμάν-Δεδὲ-Χάνι, Δαοὺδ-Ζαδὲ-Χάνι, Χεδαγιέτ-Οὐλλάχ- Τσελεπῆ-Χάνι, Κατήρ-Ναλπαντῆ-Μουσταφᾶ Μπεσὲ Χάνι, Κηζήλ-Μπὰς-Ζαδὲ-Χάνι, Χασάμ- Δεδὲ-Χάνι. Ὅλα τὰ Χάνια ταῦτα εἶναι διάσημα μέγαρα ξενοδοχείων.

Λουτρά ἔχει δύο: Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ τῆς Δαγιε-Χατοῦν-Χαμὰμ, διπλοῦν (χωριστὰ δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας), τὸ κτίριον τοῦ ὁποίου εἶναι κομψόν, ὁ δὲ ἀῆρ λίαν εὐχάριστος, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὑφάλμυρον. Τὸ δὲ Ἰμαρέτ-Χαμὰμ εἶναι (ἀνάθημα) τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἐπίσης διπλοῦν. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν εἴκοσι ἕξ εἰσέτι περίπου οἰκιακὰ λουτρά ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Διασημότεροι μεταξὺ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως εἶ-

ναι οἱ ἐξῆς: Σεμισί-Ζαδὲ Τσελεπῆ, Ἀλιμί-Ζαδὲ Ἐφένδη, Γαίρι Ἐφένδη, Μπαλή Ἐφένδη, ὁ στρατηγὸς Ἀλι-Μπεσέ, οἱ Ἀραμπαδζή Ζαδέδες. Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὄλφ ἑξακόσια καταστήματα ἀλλὰ δὲν ἔχει μπεζεστενιον. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἐνταῦθα συγκεντροῦνται παντοίου εἴδους ἐπαγγελματῆαι, πλείστοι δ' ἐξ αὐτῶν διαμένουσιν εἰς τὰ χάνια, τὰ πλείστα ἐκ τούτων ἔλαβον μορφὴν μπεζεστενίων, ὅπου εἶναι ἀποτεθησαυρισμένα ὅλα τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ ἔμπορεύματά των.

Τὸ κομψότερον ἐν τούτοις τμῆμα τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἐσκεπασμένον, συνέπεσε δὲ νὰ κεῖται παραπλεύρως εἰς τὴν μεγάλην Λεωφόρον. Αἱ δημόσιαι ὁδοὶ τῆς εἶναι ἐστρωμένοι με λευκοὺς λίθους.

Ἡ ἀγορὰ τῶν παντοπωλῶν ἔτυχε νὰ εὐρεθῆ εἰς μίαν συνοικίαν. Συνελόντι εἰπεῖν, ἐπειδὴ αἱ ἀγοραὶ αὐτῆς εἶναι κεχωρισμένοι κατὰ συντεχνίας τοῦτο προσδίδει ἰδιαιτέραν αἴγλην καὶ λάμπην εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀγορᾶς παρὰ τὸν πρὸς ἀλλήλας ἀνταγωνισμὸν καὶ ἀντίδρασιν ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι πολὺ γλυκύ. Ἄν καὶ ἔχει ἀμπέλους, ἢ σταφυλή τῆς δὲν εἶναι περιζήτητος. Ὁ τυρὸς τῆς εἶναι περιζήτητος καὶ ἑξακουστός εἰς τὸ Βιζάντιον, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Περσίαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ εἰς τρίμμα τυρὸς τῆς Τυρολόης, ὁ νωπὸς αὐτῆς τυρὸς (ἐν σχήματι) γλώσσης καὶ ὁ κασκάβαλος (κασέρι) αὐτῆς δὲν ὁμοιάζουν οὔτε μὲ τὸν σφιγκτὸν τυρὸν (κατήκ) τῆς Κεμάχης οὔτε μὲ τὸν τῆς Μυτιλήνης οὔτε μὲ τὸν τυρὸν «Κουρέισε» τῆς Δαμασκοῦ, (εἶναι ἀνώτερος ὄλων τούτων), στέλλεται δ' ὡς δῶρον εἰς βασιλεῖς καὶ πλείστας χώρας.

Ὁ τυρὸς τῆς Αἰγύπτου ὁ καλούμενος «δζούπν-ι-χαλούμ» ἐν συγκρίσει μὲ τὸν τῆς Τυρολόης πολὺ ὑπολείπεται ὡς πρὸς τὴν γεῦσιν ὡς ὁ τῆς Βάρνης. Ἡ δ' ἐξαιρετικὴ ποιότης αὐτῶν ἐξηγεῖται διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Τυρολόης βόσκουν εἰς ποίμνια πολλαὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων προβάτων, τὰ ὅποια ὅλα τρεφόμενα διὰ μυριάδων εἰδῶν χόρτων καὶ ἀνθέων τῶν πεδιάδων καὶ λειμώνων παράγουσιν (ἔξοχον) γάλα.

Ὁ λαὸς τῆς Τυρολόης εὐημερεῖ πολὺ. Εἶναι πλούσιος, κάτοχος πολλῶν ἀγαθῶν, ἰδιοκτῆται χιλιάδων προβάτων.

Πρὸς νότον τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς βυζαντινῆς θαλάσσης (κεῖται) ἡ Ραιδεστός (Τεκφούρ Νταγῆ καὶ Τεκίρ Νταγῆ) εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς σταθμοῦ ἐντεῦθεν. Ἐπίσης εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς (!) σταθμοῦ (μιας ἡμέρας) πρὸς βορρᾶν κεῖται ἡ πόλις Κήρκ-Κεμισά (Κήρκ-Κίλισε—Σαράντα Ἐκκλησίαι) πρὸς δυσμὰς δ' ἡ Ἀδριανούπολις ¹⁾ κεῖται εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων σταθμῶν.

Τὰ περὶ χώρα αὐτῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ χωρῖα ἀκμάζοντα καὶ πλούσια.

1) Διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Ἐβλιγᾶ Τσελεπῆ ἀφιεροῖ περὶ τὰς 60 σελίδας τοῦ Γ' τ. τοῦ Σεγριαχετναμέ του.

Τὰ προσκυνήματα τῆς Τυρολόης.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κιοπρουδζῆ εἶναι τὸ προσκύνημα: Ὅσμάν-Δεδὲ ζιγιαρετί. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὅλης τῆς χώρας τρέφει μεγάλην εὐλάβειαν πρὸς τὸ ἄτομον τοῦ ὀσίου τούτου, ἀθρόος προσέρχεται μὲ διάφορα τάγματα (ταξίματα) εἰς ἐπίσκεψιν (τοῦ προσκυνήματος) αὐτοῦ.

Ὁ Μεβλιὰ Μπεχιστῆ Ἐφένδης κατάγεται ἀπὸ τὴν πόλιν Βιζὲ (Βιζύη). Ἀξιωθεὶς τοῦ τάφου (ἀποθανῶν) ἔφθασεν εἰς τὸν παράδεισον.

Ἐτάφη δ' ἐν Τυρολόῃ ἐν τῇ αὐτῇ κελλίῳ ἐρημίτου. Ἐπὶ τοῦ ἐπιτυμβίου λίθου του ἐχάραξεν, ἰδίᾳ χειρὶ, τὸ χρονόγραμμά του:

«Ἀπεδήμησεν ἦδη ὁ μακαρίτης...ἐπιτυχῶν τῆς θείας εὐσπλαχνίας». Ἐχει πολλὰ συγγράμματα. Καὶ ὁ Μεβλιὰ (κύριος) Οὕζουν Μπαλῆ ἐφένδης, ὅτε ἀπέθανε διατελῶν καθηγητῆς τοῦ Ἰμαρετ ἐτάφη πλησίον τοῦ ἱεροδιδασκαλείου τούτου ἐπὶ τῆς λεωφόρου.

Ἐπῆρξε σοφός, ἐνάρετος ἀνὴρ καὶ συγγραφεὺς μοναδικῆς αὐθεντίας εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ «Χαδῆς» (Μουσουλμ. παραδόσεις).

Πλήρως θεασάμενοι τὴν πόλιν ταύτην ἐξεκινήσαμεν ἐκ ταύτης πρὸς δυσμὰς καὶ διελθόντες τὴν λιθίνην γέφυραν εἰς τὴν συνοικίαν τῶν χριστιανῶν πλησίον τοῦ Βιράν - Καλὲ (κατηρειπωμένον φρούριον), κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Σοῦρ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον «Ὀλάν Μετι» καὶ ἐντεῦθεν μετὰ ἐξάωρον πορείαν εἰς τὸ ἀκμαῖον χωρίον «Δουχάν - Καρηστηράν» (ὁ ἀναμιγνύων καπνόν), ὅπερ ἔχει ἑκατὸν οἰκίας, ἐν δζαμίον, καὶ ἐν χάνιον, εἶναι δὲ μέγας σταθμὸς μεταξὺ Τυρολόης καὶ (Λουλέ-) Μπουργὰς ἀπέχον ἑκατέρωθεν, εἰς ἐποχὴν χειμῶνος, ἐξ ἀκριβῶς ὥρας. Λάκκοι ἐλώδεις καὶ ἀδιαπέραστος πηλὸς σχηματίζονται ἐνταῦθα κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐκκινήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς δυσμὰς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν Μπουργάζ.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου (Λουλέ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰντεροῦν (; ἢ Ἀϊντεροῦν) καὶ ἐδώρῃσεν εἰς τὸν βασιλέα Ἀλίν, υἱὸν τοῦ Γιάνκο. Τόσον δ' ἤκμασε τὸ φρούριον τοῦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε ὁ Ἀλίν διέμενε πότε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Τεκφούρ - σεραῖ (αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον) καὶ πότε διεχείμαζεν ἐν Μπουργάζ, κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἐξήρχετο, πρὸς θερινὴν διαμονήν, εἰς τὰ ὄρη τῆς Στρονδζας.

Καὶ νῦν ἔτι διαφαίνονται τὰ ἴχνη τῆς πάλαι ποτε εὐημερίας του. Ὅτε δὲ ὁ γνωστός ὑπουργὸς τοῦ Σουλτάνου Σελίμ τοῦ Β'. Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶς ἀνεκαίνισε τὴν πόλιν ταύτην, διέταξε νὰ κατεδαφισθῶσι τὰ οἰκοδομήματα τῶν παλαιῶν μνημείων. Ὁ πρῶτος πορθητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'), ὅστις συναντήσας πολλὰς δυσχερείας κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ φρουρίου ἀνεφώνησε: Ὡ νικηφόροι (βρὲ Γαζῆδες), ὀρμήσατε (παλληκάρια) νὰ κυριεύσητε αὐτὸ τὸ Μπουργάζ καὶ νὰ τὸ κατεδαφίσωμεν. Καὶ πραγματικῶς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου ἐκρήμνισεν αὐτὸ καὶ ἐκ βάρθρων κατέστρεψε.

Εἰς πλείστα μέρη αὐτοῦ συναντῶνται καὶ τώρα εἰσέτι τὰ εἰρηπία τῶν κτιρίων του.

Εἶναι βακούφιον τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς διοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ὁ μουτεβελλῆς αὐτοῦ εἶναι καὶ διοικητὴς τοῦ φρουρίου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ διακοσίους πεντήκοντα στρατιώτας.

Τὸ Μπουργάζ εἶναι ὑποδιοικήσις μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πεντήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων.

Κειμένη ἐπὶ εὐρείας πεδιάδος ἡ κωμόπολις Μπουργάζ ἀκμάζει λίαν, ἔχουσα ἑπτακοσίας ἐρυθροκεραμοσκεπεῖς οἰκίας, μετ' ἀμπελώνων καὶ κήπων. Ἀποτελεῖται ἐξ ἕξ συνοικιῶν, ἔχει δὲ πέντε μιχράμπια, εἰς τὰ τρία τῶν ὁποίων γίνεται προσευχὴ (καὶ διδαχὴ) ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως καὶ εὐκλείας τοῦ Σουλτάνου. Τὸ ἐν αὐτῇ δ ζ α μ ί ο ν (ἔχι λουτρόν, ὡς κατὰ λίθος ἐν τῷ κειμένῳ) Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ Δ ζ α μ ι σ ῆ, εἶναι στερεὸν οἰκοδόμημα, κτισθὲν δι' ἐξόδων τοῦ φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ τεμένου ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ 40 ὀλόκληρα ἔτη διατελέσας Βεζύρης τῶν Σουλτάνων Σουλεϊμάν, Σελίμ τοῦ Β' καὶ Μουράτ καὶ διανύσας ὄλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν κρατικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἀνώτατον Διβάνιον (Αὐτοκρατορικὸν Συμβούλιον) ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον φονευθεὶς ὑπὸ τινος κατοίκου τῆς μεθορίου γραμμῆς.

Ὁ δολοφόνος αὐτοῦ ἀπηλλάγη τῆς νομίμου ποινῆς χάρις εἰς τὴν διαθήκην αὐτοῦ τοῦ φονευθέντος.

Τὸ κομψὸν τοῦτο τέμενος εἶναι ἔργον τοῦ σοφοῦ τούτου Βεζύρου. Διὰ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ ἡ γλῶσσα εἶναι ὅλως ἀνεπαρκής, ὁ δὲ πλέον γλαφυρὸς (διασκορπίζων ἀδάμαντας) κάλαμος συντρίβεται πρὸ τοιαύτης ἀποπείρας περιγραφῆς).

Ἄς τὸ περιγράψωμεν, ἐν τούτοις, ὅσον ἡμῖν ἡ δύναμις σταγόνα ἐραυζόμενοι (ἀντὶ γινόμενοι τοῦ κειμένου) ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ μόριον ἀκτίνος ἐκ τοῦ ἡλίου.

Ἐν πρώτοις τοῦτο τὸ τέμενος παριστᾷ εὐκτῆριον οἶκον, ὑπενθυμίζοντα τόπον ἀναψυχῆς καὶ διασκεδάσεως, ὅπου δὲν δύναται τις (δυστυχῶς)

νά εὕρη τὴν ποθομένην ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν λόγῳ μεγάλου συνωστισμοῦ πολυπληθοῦς λαοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐξωτερικῶς τὸ τέμενος εἶναι μαρμαρίνον, τὸ δὲ ἰδιαίτερον (ἔσωτερικόν ;) αὐτοῦ διαμέρισμα εἶναι κεκοσμημένον διὰ δεξαμενῆς μετὰ πίδακος, ἀναβρύνοντος ὕδατος. Τὸ τέμενος εἶναι ἐκτισμένον εἰς τόπον εὐσκιον, περικυκλούμενον μὲ πολλὰς ἑκατοντάδας πλατάνων, κυπαρίσσω, κέδρων, καστανεῶν καὶ ἄλλων θαλερῶν (εὐλογημένων) δένδρων. Πάντες οἱ ἀφικνούμενοι καὶ ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς κομποπόλεως καὶ (πᾶς) ὁ μουσουλμανικὸς λαὸς (αὐτῆς οἱ κάτοικοι) εἰς τὸ τέμενος τοῦτο ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντα ὑποταγῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ λατρείας καὶ δοξολογοῦσι ἐν αὐτῷ τὸν Ὑψιστον.

Ἐν ὥραις θέρους καὶ χειμῶνος δὲν διεισδύει εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τοῦτο διαμέρισμα τοῦ τεμένους ἢ θερμότης τοῦ φαινοῦ, πυρίνου ἡλίου.

Αἱ τέσσαρες πλευραὶ αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ παραπλεύρους σοφάδες (αἰθούσας) καὶ δωμάτια. Ἐπὶ δὲ τῶν σοφάδων ὑπάρχουσι λεπτότατοι κίονες (μὲ λεπτὴν ὡς ἡ θριξ ὀσφύν), ἐπ' αὐτῶν δ' ἐπικάθηται κομποὶ θόλοι, ὡσεὶ ἀνεστραμμένα κυανόχροα κοτύλια.

Οὐδὲν τέμενος βεζυρικὸν παρόμοιον μὲ τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας, ἂν ἐξαιρέσωμεν ἴσως τὸ τέμενος τοῦ Ζάλ Πασά ἐν Κων/πόλει εἰς τὸ Ἄμπου Ἐγιοῦπ Ἀνσαρῆ, καὶ τὸ δζαμίον τοῦ Ἰπραχίμ Πασά Ταβασῆ, Βεζύρου τοῦ Σουλεϊμάν Χάν, κείμενον εἰς τὴν ἔσωτερικὴν πλευρὰν τῆς Πύλης τῆς Σηλυβρίας (Σηλύβρη-Καπουσοῦ) ἐν Κων/πόλει.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν τὸ φωτεινὸν τοῦτο τέμενος εἶναι κατὰ πολὺ κομψότερον ἑκείνων, καὶ μὲ μεγαλητέραν τέχνην ἐκτισμένον.

Πέριξ τοῦ κεντρικοῦ μεγάλου θόλου αὐτοῦ ἔχει σειρὰν (δμοκέντρων) στρωμάτων διὰ τὰς ἀναπτομένας κανδήλας, τὸ ἀνώτερον δὲ πάτωμα, ὅπερ διὰ δικτυωτοῦ πεφραγμένον εἶναι ἐξειδιασμένον διὰ τοὺς μουεζζίνας, ὡς καὶ μέρη περιορισμένα διὰ κιγκλίδων, ἀποτελοῦσιν ὠμάτια.

Ἡ γλῶσσα μένει ἄλαλος προκειμένου περὶ ἐγκωμίου τῶν φωτεινῶν παραθύρων, τὰ ὁποῖα κοσμοῦσι τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ ἄμβωνος καὶ τοῦ βωμοῦ. Αἱ καλαισθητικαὶ ἔλαιοβαφαὶ καὶ τὰ κομψὰ σχέδια τούτων, οἱ κροστάλλινοι ὕελοι, οἱ ἀδαμαντοσιδεῖς λίθοι τῆς (περσικῆς κομποπόλεως) Νεδξέφ καὶ τὰ (συναφῆ) λόχροα κοσμήματα οὐ μόνον φῶς ἄπλετον παρέχουσιν εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τοῦ τεμένους ἀλλὰ διαχέουσι καὶ εἰς τὰ πέριξ μέρη λάμπιν θαυμασίαν.

Πέριξ τούτου καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς εἶναι κεχαραγμένα ἑδάφια Κορανίου καὶ λόγοι τιμῆς καὶ εὐλαβείας διὰ χειρῶν τοῦ Γρακοῦτ Μου' τσεμιῆ, Ἀππὰς Μερσᾶ, Σείχου Μπαγιάζιτῆ, Ἀπτουλλάχ Κηρημῆ, Ἀχμέτ Καραχισαρῆ, Χασὰν Τσελεπῆ καὶ Δεδὲ-Μεχμέτ Τσελεπῆ.

Ἐκάστη τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἀποτελεῖ μοναδικὸν καὶ λίαν πολύτιμον ἀριστούργημα.

Τὸ δζαμίον ἔχει σύνθεσιν ἐξόχως σύμμετρον, ὥσει ποίησις καὶ μάγεια ἄφθαστος (νόμιμος).

Ὁ καλλιτέχνης τοῦ τεμένου παρέσχεν ἐν αὐτῷ εὐγλωττον ἀπόδειξιν τῆς θαυμαστῆς ἐπιδεξιότητος καὶ λεπτῆς τέχνης του. Ὁ κτίτωρ τοῦ δζαμίου εἶναι ὁ γηραιὸς ἀρχιτέκτων Σηνὰν Ἰπνὶ Ἀπτουλ-Μενάν.

Ἐπὶ τῆς νοτίου πύλης τοῦ τεμένου ὑπάρχει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα του :

«Ὁ Χατήφ Κουδσῆ (ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων) εἶπε τὸ χρονόγραμμά του : Τόπος λατρείας τοῦ Ὑψίστου καὶ εὐκτήριος οἶκος τῶν εὐσεβῶν.

Ἔτος 956 (Ἑγείρης)».

Εἶναι ἐπίσης θαυμάσιον καὶ τὸ τέμενος, ὅπερ κεῖται πλησίον τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ (Ἐργύνη), ἀλλὰ πολὺς κόσμος δὲν τὸ ἐπισκέπτεται. Ἔχει ἓνα μεδρεσὲν καὶ ἓν πτωχοκομεῖον, ὅπερ ἕκαστον μῆνα καὶ ἕκαστον ἔτος, ἕκαστην πρωΐαν καὶ ἑσπέραν εἶναι πλούσιον ἅμα καὶ πενιχρόν, παρέχον εἰς νέους καὶ γέροντας ἐν πινάκιον ζωμοῦ καὶ ἐν τεμάχιον ἄρτου, εἰς ἕκαστην δ' ἔστιαν ἀπὸ ἓν κερῖον λίπους καὶ δι' ἕκαστον ἵππον ἀπὸ μίαν (μερίδα) τροφῆς (χόρτου ἢ κριθῆς). Δαψιλῆς εἶναι ἡ χάρις του. Οὐδεμία διάκρισις γίνεται ἐνταῦθα μουσουλμάνου καὶ μὴ, προκειμένου περὶ παροχῆς (τροφῆς).

Ἐκαστην δὲ νύκτα Παρασκευῆς παρέχεται ἐπίσης δαψιλῶς, (ἐκτὸς τῆς συνήθους τροφῆς) καὶ ἓνας δίσκος (σινί) μετὰ πινακίων πιλαφίου (ἐξ ὀρυζῆς) ζωμοῦ καὶ κρόκου (ζερεδέ).

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ καταστήσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ πτωχοτροφείου τούτου διαρκῆ καὶ ἀδιάλειπτον μέχρι περάτων τῶν αἰώνων.

Ἡ κομόπολις ἔχει προσέτι ἑπτὰ νηπιαγωγεῖα καὶ ἓν φτωγὸν οἰκοδόμημα κομποῦ λουτροῦ.

Ἡ ἀγορά της ἔχει τριακόσια περίπου καταστήματα. Ἄν καὶ δὲν ἔχει μπεζεστένιον, ἔχει πάμπολλα πολύτιμα ἐμπορεύματα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθίσεως τῆς ῥόας συγκροτεῖται ἐνταῦθα ἐμποροπανήγυρις. Τὸ βωδοπάζαρον τοῦ Μπουργάζ εἶναι λίαν γνωστὸν εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Περσίαν. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια ἐξακολουθεῖ ἡ ἀγοροπωλησία καὶ μεγάλα κέρδη προσκομίζονται εἰς τὴν ἀγορὰν ταύτην, ἥτις ἐπὶ μὲν τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ διήκει μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ, ἀπὸ δὲ τῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως ἀποτελεῖται ἀπὸ πλέον τῶν χιλίων μικρῶν καταστημάτων ἐκ λεπτῶν σανίδων, ὡς αἱ φθινοπωριναὶ καλύβαι. Ἔχει καὶ λιθόκτιστα καταστήματα διὰ τοὺς σεβαστοὺς μεγαλεμπόρους, ἀλλὰ τοιαῦτα εἶναι ὀλιγάριθμα.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ σημείου τῆς ἐμποραγοῦς ταύτης γνωστὴ γέφυρα μὲ ἐννέα ἀψίδας εἶναι ἔργον τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν, ἀποτελοῦσα μίαν ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα μεγάλων γεφυρῶν, τὰς ὁποίας οὗτος ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸν σχετικὸν μὲ τὴν ἀγοραπωλησίαν φόρον συλλέγει (εἰσπράττει) ὁ μουτεβελῆς καὶ δαπανᾷ διὰ τὰς ἐπισκευὰς τῶν φθειρομένων μερῶν τῆς γεφύρας.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι γλυκύ, αἱ ἄμπλοι δὲ καὶ οἱ κῆποι καλλιεργοῦνται καλῶς.

Περιζήτητα ἐπίσης εἶναι τὰ πρόβατα, οἱ ἄμνοι καὶ τὸ βούτυρον αὐτῆς.

Τὸ Καραβάνσεράϊον τοῦ (Λουλέ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο παριστᾷ μονόφορον εὐμέγεθες χάνιον, ὡς φρούριον ἑσωτερικόν, οἰκοδόμημα περιέχον ἑκατὸν πενήκοντα ἐστίας ἀπέναντι ἀλλήλων κειμένας μὲ χαρέμια, σταύλους διὰ καμήλους καὶ ἄλλα ζῶα, δυναμένους νὰ στεγάσουν πλέον τῶν τριῶν χιλιάδων ζῶων.

Οἱ τελωνοφύλακες ἐκτελοῦσι καὶ καθήκοντα φυλάκων παρὰ τὴν θύραν τοῦ χανίου.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, κρούεται πρὸ τῆς θύρας ἡ μουσικὴ, μεθ' ὃ κλείεται ἡ θύρα. Οἱ φύλακες ἀνάπτουσι κανδήλια, δαπάναις τοῦ Ἐβκαφίου, κοιμῶνται πρὸ τῆς θύρας. Ἐὰν κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀφικνεῖται ἔξωθεν ὁδοιπόρος ἀνοίγουσι τὴν θύραν καὶ ἐπιτρέπουσι εἰς αὐτὸν τὴν εἴσοδον καὶ προσάγουσιν εἰς αὐτὸν καὶ τροφήν ἐκ τῶν ἐνόντων.

Ἄλλ' (ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ) καὶ ἂν ἀκόμη χαλάσῃ ὁ κόσμος δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐκ τοῦ χανίου ἔξοδον οὐδενὸς τῶν ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκομένων, διότι τοιοῦτος εἶναι ὁ ὅρος τοῦ ἀφιερωτοῦ (διαθέτου).

Μόνον ἀφοῦ ἐγερθοῦν ὅλοι οἱ φιλοξενούμενοι, κρούσῃ ἡ μουσικὴ καὶ ἕκαστος ἔξ αὐτῶν λάβῃ γνώσιν (τῆς ἀνεπάφου καὶ ἀσφαλοῦς διαφυλάξεως) τῆς (παρ' αὐτῶ) παρουσίας του, οἱ φύλακες, διαλαλοῦντες, ὡς κήρυκες, κράζουσι: ὦ μουσουλμάνοι! «Εἶναι σῶα καὶ ἀνελλιπῆ τὰ ὕλα σας; Ἡ περῖουσία σας, ἡ ζωὴ (ψυχὴ) σας, ἡ καλλονὴ σας (ἢ ὁ καιρὸς σας) καὶ αἱ ἀναξυρίδες σας;» Οἱ φιλοξενούμενοι ἀπαντοῦν: «Ὅλα εἶναι σῶα καὶ ἀκέραια, ὁ Θεὸς εἶθε νὰ ἀναπαύῃ τὴν ψυχὴν τοῦ κτήτορος τοῦ καθιδρύματος».

Οἱ θυρωροὶ τότε, ἀνοίγουσι, κατὰ τὸ λυκαυγές, τὴν μεγάλην πύλην αὐτοῦ, ἴστανται παρὰ τὴν θύραν καὶ προφέρουν τὰς ἐξῆς εὐχὰς καὶ συμβουλὰς:

«Νὰ μὴ προχωρῆτε εἰς τὰς ὁδοὺς ἀπρόσεκτοι, μὴ χάνετε στρῶμα,

σκέπασμα, μὴ δέχεσθε τὸν τυχόντα, ὡς συνοδοιπόρον σας, προχωρήτε, καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὰ φέρῃ δεξιά. Τότε ἕκαστος ἐκκινεῖ πρὸς μίαν διεύθυνσιν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ χανίου τούτου ὑπάρχει καὶ ἓν μέγα ἀνάκτορον διὰ τοὺς βεζύρας, ὑπουργοὺς, ἀριστοκράτας καὶ εὐγενεῖς, μὲ μεγάλην αἵθουσαν ὑποδοχῆς, ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτερα δωμάτια, λουτρόν, ὄψοφυλάκιον (κελλάριον), μαγειρεῖον, διὰ τὸ ἐγκώμιον τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ ἡ γλῶσσα.

Ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, λιθόκτιστον ἐξ ὀλοκλήρου, ἀνῆκεν εἰς τὸν μαρτυρικῶ θανάτῳ τελευτήσαντα Σοκουλοῦ Μεχμέτ Πασᾶν.

Ἐπὶ τῆς ἀψίδος τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ μεγάλου τούτου ξενώνου διὰ χειρὸς τοῦ Καραχησαρή εἶναι ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ λευκῆς μαρμαρίνης πλακὸς τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα ἐν ἡμιστιχίῳ :

«Οἱ ἐλθόντες εἰς τὸ καραβανσεράϊον τοῦτο πάντες ἀπῆλθον» (ὑπαινιγμὸς εἰς τοὺς γεννωμένους καὶ ἀποθνήσκοντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ).

Ἐκ τῆς πόλεως (Λουλέ - Μπουργάζ) ἐκκινήσαντες διὰ μέσου χωρίων πρὸς βορρᾶν διήλθομεν τὸν ποταμὸν Ἐργκενέ ἐπὶ ἵππων. Ὁ ποταμὸς Ἐργκενέ, πηγάζων, κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Στρανδζας ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μαύρης θαλάσσης ῥέει ὑπὸ τὴν γέφυραν τοῦ χωρίου «Οὐζούν-Χαδζηλή» καὶ διέρχεται πλησίον τοῦ Μπουργάζ. Κατόπιν διέρχεται διὰ γεφύρας μὲ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα τέσσαρας ἀψίδα, (τῆς καλουμένης «Ἐργκενέ-χιπορουσού») πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐντὸς τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας δὲν συνηγήσαμεν γέφυραν τοιοῦτου μήκους.

Ἐκεῖθεν ὁ ποταμὸς κατερχόμενος ἐκβάλλει εἰς τὴν Προποντιδα. Δὲν εἶναι μέγας ποταμὸς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην ἀνοιξιν, ὅτε πίπτουν τηρόμεναι αἱ χιόνες τῶν ὄρεων καὶ τῶν λόφων, πλημμυρεῖ καὶ μεταβάλλεται εἰς ὀρητικὸν ἄτακτον ποταμὸν.

Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον «Ἐσκί-Πόλος».

Τὸ φρούριον Ἐσκί-Πόλος. (Παλαιός;)

Ἱερεὺς τις, ὀνόματι Πόλος ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶχεν ἐνταῦθα μίαν μονήν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἐπισην ἐνταῦθα ἐν φρούριον καὶ τὸ ὄνομασεν Μπουργάζ Πολόζ (Πύργος Παλαιός;).

Ὅτε, μετέπειτα, ὁ Χουδαβεντικιὰρ Γαζῆς (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α') πολιορκήσας τὸ φρούριον τοῦτο, πρὸ τῆς πολιορκίας τῆς Ἀδριανουπόλεως, συνήντησε μεγάλης δυσχερείας κατὰ τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ (καὶ διὰ τοῦτο) διέ-

ταξε, μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὴν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν αὐτοῦ εἰς τινα σημεῖα.

Ἄλλ' ἡ ἐπισκευὴ καὶ ἀποκατάστασις αὐτῶν εἶναι ἔργον εὐχερές.

Τὸ φρούριον τοῦτο, ἐπικλινές ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κλιτύος ὑψηλοῦ λόφου ἔχει μίαν θύραν ἐκ λίθου. Ἐπειδὴ ἡ τοποθεσία αὐτοῦ εἶναι πολὺ ὑψηλὴ καὶ ὑφίστανται δυσχερείας οἱ ἀναβαίνοντες εἰς αὐτό, οὐδεὶς μένει ἐντὸς αὐτοῦ.

Τὴν σήμερον διακόσισαι οἰκίαι ὑπὸ τὸ κάτω φρούριον ἀποτελοῦσι τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο χωρίον, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μπουργᾶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐπαρχίας Σαράντα-Ἐκκλησιῶν.

Ὡς ἔχον ἐδαφος πετρῶδες τὸ χωρίον φημίζεται διὰ τὴν εὐχυμον καὶ εὐγευστον σταφυλὴν αὐτοῦ.

Ἐκκινήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον: «Φακηλάρ».

Καὶ τοῦτο εἶναι βουλγαρικὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν, κείμενον ἐντὸς κοιλάδος καὶ ἔχον ἓν χάνιον καὶ τριακοσίας οἰκίας.

Ἐνταῦθα ἐφθάσεν ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἰδιαιτέρου σώματος τῆς φρουρᾶς τῶν ἀνακτόρων (Χασεκὶ Ἀγασῆ) μὲ ἀυτόγραφον ἱερὸν (χάττιον) τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασσᾶν (μὲ τὸ ἐξῆς περιεχόμενον:) «Λαλά μου (Παιδαγωγὲ) Μελέκ! Ὁ τοποτηρητῆς τοῦ ἀρχηγοῦ Γιενιτσάρων Τσελεπῆ Ἀγᾶς ἀπέδρασεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Βεβαίως θὰ συλλάβῃς αὐτὸν καὶ ἀλυσόδετον θὰ στείλῃς εἰς τὴν Πύλην τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους μου.

Ὁ Πασσᾶς ἐδώρησεν εἰς τὸν Χασεκῆ Ἀγᾶ, εἰς ἀνταμοιβὴν (τῶν κόπων του) ἓν βαλάντιον (ἄσπρων).

Ἐκκινήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Καραμπουνάφ, χωρίον βουλγαρικὸν τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν μὲ διακοσίας οἰκίας, ἀλλὰ λίαν ἀκμαῖον τιμᾶριον (φέουδον).

Ὁ πεφωτισμένος Βεζύρης Σιγιαβούς Πασσᾶς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἓν μέγα χάνιον καὶ οὕτω συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ὁ ποταμὸς Ἐργκενὲ δέει διὰ μέσου τοῦ χωρίου. Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Σασαλάρ, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν Σασά - Κοτζά, ὁ ὁποῖος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Χουδαβεντικιᾶρ Γαζῆ μετόκησεν ἐνταῦθα.

Ἔχει διακοσίας οἰκίας. Ὁ ἐκ Βοσνίας Χασᾶν ἀγᾶ κατοικήσας ἐνταῦθα καὶ οἰκοδομήσας τετράγωνον πύργον, διεφύλαξε τὸ χωρίον ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ληστῶν, ὁ δὲ Τάταρος Σουλεϊμᾶν ἀγᾶς, ἔκτισεν ἐπίσης ἓν χάνιον καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ἐπειδὴ εἰς τὰ πέριξ ὄρη φύονται ἄνθη καὶ φυτὰ διαφόρων εἰδῶν, τὸ χωρίον παράγει πολὺ ἐκλεκτὸν καὶ λευκὸν μέλι, τὸ ὁποῖον, μάρτυς ὁ Θεός, δὲν διαφέρει ποσῶς κατὰ τὴν λευκότητα ἀπὸ τὸ πάλλευκον πανίον (τουλπάνι). Τὸ μέλι τοῦτο δὲν προκαλεῖ θερμότητα (πυρετοῦ) εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ γενομένου τοῦτο. Τοῦναντίον ὁ οὐρανίσκος τοῦ τρώγοντος ἀποκτᾷ εὐωδίαν ἐκ τοῦ ἐξαιρετικῶς τερπνοῦ ἀρώματος αὐτοῦ.

Ὁ Ἰμάμης τοῦ χωρίου τούτου Ἀλῆ Ἐφένδης τυγχάνει ἀνὴρ ἐκ τῶν μᾶλλον εὐσεβῶν τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ νηστεύων ἐπὶ 70 ἔτη.

Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Ἄϊτὸς (Ἄετός).

Τὸ φρούριον Ἄετός.

Τὸ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπὸ τινος ἐκ τῶν Ἑλλήνων, φέροντος τὸ ὄνομα Ἄετός. Τῷ 814 (Ἐγείρης) ὁ βασιλόπαις Μουσαΐ Τσελεπῆς, υἱὸς τοῦ Γηλδηρημ Χὰν ἐκυρίευσε τοῦτο διὰ τοῦ Μεχμέτ Βέη. Εἶναι ἔδρα ὑποδιοικήσεως μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων, τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γενιτσάρων καὶ ἀγορανόμου.

Τὸ φρούριον ἀποτελεῖ ἐν ὠραίων τεῖχος, μὲ μίαν θύραν, πεντάγωνον, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ λόφου ἐκ χώματος καὶ κιτρίνου βραχώδους ἀργίλλου. Ἐντὸς αὐτοῦ ὅμως δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε πέντε ἀνθρώποι. Τὸ προάστειόν του (vagos) κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης ὀυάκος περιλαμβάνει χιλίας κεραμοσκεπεῖς οἰκίας μετ' ἀμπέλων καὶ κήπων.

Οἱ κάτοικοί του, μουσουλμάνοι τε καὶ μὴ, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀντιπροσώπους βουλγαρικῆς φυλῆς.

Ἐχει πέντε συνοικίας καὶ πέντε μιχράμπια. Ὁ διὰ μέσου τοῦ προασταίου διερχόμενος ὄυαξ Τσιγγίλ-Δερεσῆ ἔχει γέφυραν μὲ μίαν ἀψίδα, πλησίον δ' αὐτῆς ὑπάρχει ἐν κεραμοσκεπές, στερεὸν τέμενος μὲ ἓνα μιναρὲν καὶ μὲ μεγάλην ἐνορίαν, ἔξ ἡλάνια ἑκατὸν πενήκοντα καταστήματα καὶ ἀλευρομύλους. Ὁ διοικητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ Πασᾶς τῆς Σιλιστριᾶς καὶ βοεβόδας.

Τὸ κλίμα ὅμως αὐτοῦ εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ νοσηρὸν. Ἐχει μίαν θερμοπηγὴν μὲ ὕδωρ ὑφάλυμρον. Εἰς φιλάνθρωπος περιστοιχίσας ταύτην ἔκτισεν ἐπ' αὐτῆς ἐν λίαν ὠφέλιμον καὶ μικρὸν λουτρόν, τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποίου ἔχει θεραπευτικὴν δύναμιν.

Ἐπίσης περιζήτητος εἶναι καὶ ἡ σταφυλὴ τῶν ἀμπέλων τοῦ Ἄετοῦ.

Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ ὄρος Τσεγκέ ἔθεασάμεθα πλεῖσθ' ὄσα ἔργα τοῦ τροφοδότου μας Θεοῦ καὶ ὑψικό-

ρυφα δένδρα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς δασώδεις ὄρεοσειρὰς αὐτῆς ὑψωσαν τὰς κεφαλάς αὐτῶν πρὸς τὸν οὐρανόν.

Διελθόντες δὲ τὸ τουρκο-βουλγαρικὸν χωρίον Κούρτ μαχαλλεσῆ (Λυκοχώρι) ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσεγκέ.

Τὸ φρούριον Τσεγκέ - Καλέ.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἱστορίας τῶν Γενουάν (Γενοουσιῶν;) τὸ φρούριον τοῦτο ἔκτισεν ὁ Γιάνκο, υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὅστις τοποθετήσας ἐπὶ τούτῳ φρούραρχον ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ, κειμένων ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῆς δασώδους ὄρεοσειρᾶς Τσεγκέ εἰσέπραττε δι' αὐτοῦ φόρον ἀπὸ τοῦς ἐκεῖθεν διαβαίνοντας ἐμπόρους καὶ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς ἔλευθέραν δίοδον.

Μετέπειτα κατὰ τὸ 814 (Ἑγείρης) κυριεύσας τοῦτο ὁ Μουσᾶ Τσελεπῆς κατηδάρισε τὸ φρούριον. Εἰς πλεῖστα μέρη καὶ νῦν εἰσέτι φαίνονται οἱ πύργοι καὶ τὰ τεῖχη αὐτοῦ ἐντὸς τῆς ὁδοῦ μετὰ δενδροστοιχίας, χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν κλεπτῶν καὶ ληστῶν ὡς ἐστία καὶ κρυσφύγετα αὐτῶν.

Τὸ σπουδαιότερον ἐνταῦθα οἰκοδόμημα εἶναι τοῦτο: τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου τούτου, ὅπερ διῆκε πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν ὄρεοσειρῶν Καζάν, Σίπκα, Τουρβά, Κορουδάν, Γιελβέ, συνελόντι εἰπεῖν μέχρι τῶν ὄρεοσειρῶν Ἀλαδζᾶ-Χισάρ, ἀπεχουσῶν δέκα σταθμοῦς, μετὰ τάφρον περὶ αὐτό, εἶχε δὲ κτισθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Δόμπρουτζας διὰ «σολκάτ» ἦτοι διὰ νὰ μὴ διέρχεται ἐντεῦθεν ἡ Ταταρική φυλή.

Ποσάκις ἐξεπλάγημεν συναντήσαντες τοιαῦτα τεῖχη κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν διὰ τῶν ὄρεοσειρῶν τούτων.

Πρὸς ἀνατολάς τοῦ φρουρίου Τσεγκέ τὸ τεῖχος τοῦτο διῆκε μέχρι τῶν ἐντὸς τῶν δασωδῶν ὄρεοσειρῶν: Σουτζουλοῦ, Κοπάρ - Ἐρέν. Εἰς τὸν Εὔξεινον δὲ Πόντον ἀπέναντι τοῦ φρουρίου τῆς Βάρνας ἐνοῦται τὸ τεῖχος τοῦτο μετὰ τοῦ τείχους, ὅπερ εἶναι ἐκτισμένον εἰς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Γαλατᾶ, δέκα μίλλια ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ τὸ μὲν στερεὸν καὶ ὀχυρὸν οἰκοδόμημα τοῦ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τείχους κατηδαφίσθη, τὰ δὲ θεμέλια αὐτοῦ φαίνονται εἰσέτι εἰς τὸν πυθμῆνα τῆς θαλάσσης.

Ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ θαλασσοπόροι τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀνοίγονται πρὸς τὸ πέλαγος διερχόμενοι ἐντεῦθεν (ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τῆς ἀκτῆς) διὰ τὸν φόβον τοῦ ὑποβρυχίου ὀχυροῦ κρηπιδώματος.

Καὶ τοῦτο εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους!

Θεασάμενοι τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐπὶ τῆς δασώδους ὄρεοσειρᾶς τοῦ Τσεγκέ, κατέβημεν ἐκεῖθεν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Τσεγκέ, ὅπερ εἶναι βουλγαρικὸν μὲ ἑκατὸν ψιθαοσκεπεῖς οἰκίας.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι ἀνεξάρτητοι καὶ ἀσύδοτοι, ἐντεταλμένοι μόνον νὰ ἐκτελῶσι τυμπανοκρουσίας τοῦ μεθορίου φρουρίου (Δερμπένδ) ἐντὸς τῆς ὄρεοσειρᾶς καὶ νὰ ἀσχολῶνται μὲ τὴν προφύλαξιν καὶ τὴν ἄμυναν τοῦ τόπου.

Ὁ ἐκ τῆς πόλεως Πραβατῆ καταγόμενος Χατζῆ Ἀχμέτ ἐκ θρησκευτικῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐλαβείας κινούμενος ἔκτισεν ἓνα μέγαν ξενῶνα εἰς τὸ χωρίον τοῦτο.

Διελθόντες ἐντεῦθεν μετὰ πορείαν δύο ὥρῶν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Γιενὶ - Κιότι (Νεοχωρὶ), ἣτις, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένων καὶ εὐφορωτάτων χωρίων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Καμτση (μάστιξ) ἔχει ἑξακοσίας ἐν μέρει κεραμοσκεπεῖς καὶ ἐν μέρει σχοινοσκεπεῖς οἰκίας μὲ Τούρκους καὶ Βουλάρους κατοίκους.

Ἐχει ἐν δζαμίον μὲ μιναρέν, κεραμοσκεπές, ἐν χάνιον, εἴκοσι καταστήματα, ἅπαξ δὲ τῆς ἑβδομάδος συνέρχεται ἐνταῦθα μεγάλη ἐμποραγορά.

Ὅτε εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα, ἐκ Κων/πόλεως ἐφθάσε ταχυδρόμος, ὅστις ἔφερε Σουλτανικὸν διάταγμα πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶν τοιοῦτου περιεχομένου: «Ἀναμφιβόλως μετάβηθι πρὸς προφύλαξιν τοῦ φρουρίου: Ὁζοῦ (Ὁκσάκωφ)».

Ἐλάβομεν, συγχρόνως, καὶ τὴν πληροφορίαν, ὅτι εἰς τὸν Τσελεπῆν, τοποτηρητὴν ἀρχηγοῦ τοῦ ἀγματος τῶν Γιενιτσάρων ἐδόθη ἐπίσης αὐτοκρατορικὴ δωρεὰ μιᾶς νομαρχίας.

Ὅτε δ' οὗτος μετέβαιεν (ἐσπευμένως) ἐπὶ ἵππων, ἐλαυνόντων ἀπὸ ἑπιτήρος εἰς τὸν τόπον τοῦ διορισμοῦ του, ἀπέδρασεν.

Ὁ δὲ Δεφτερδάρ-Zadè Μεχμέτ Πασᾶς, μεταβαίνων εἰς τὴν Μώρα (Πελοπόννησον), ὅπου εἶχε διορισθῆ ἐπίσης νομαρχης, εἶχε λάβει (κρυφίαν) διαταγὴν νὰ ἐνεργήσῃ τὸν φόνον τοῦ τσπορητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γιενιτσάρων, συνέλαβεν αὐτόν, καταφθάσας αὐτὸν πλησίον τῆς πόλεως Γκιουμουλδζίνας εἰς τὴν Ρούμελην καὶ τὸν ὑπέβαλλεν εἰς μαρτυρικὸν θάνατον διὰ χειρὸς τοῦ Ἀχμέτ Τσελεπῆ - Οὐστά-Zadè ἐξ Ἀνατολοῦ-Χισάρ, καὶ τὸ μὲν πτώμα αὐτοῦ ἔθαψεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Γκιουμουλδζίνας, τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς τὴν Πόλιν τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Αὐθέντης μας Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶς ἔκλαυσεν ἐπὶ πολλὸν καιρόν.

Ἐκμνήσαντες ἐκ τοῦ Γιενὶ-Κιότι καὶ προενθέντες πάλιν διὰ μέσου

τοῦ Τσεγκελιστάν (ὄρεοσειρᾶς Τσεγκέ;) διήλθομεν τὸν ποταμὸν Καμτσῆ ἐπὶ μεγάλης ξυλίνης γεφύρας. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τῶν ὄρέων Καζάν καὶ εὐθυνόμενος κατὰ τὸν ῥοῦν αὐτοῦ διὰ τῶν ὄρεοσειρῶν τῆς Σίπκας καὶ τῶν ὄρέων τοῦ Κῆρ-ὀβά (χέρσος ὑπόλευκος πεδιάς), ὄπισθεν τοῦ Κηζανλήκ (τόπος ἐνόπλων παλληκαριῶν) διέρχεται διὰ τοῦ τόπου τούτου καὶ φθάνει εἰς τὸ Κιοπρουλοῦ. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ξυλίνης γεφύρας οὐδὲν ἕτερον μέρος (ἀκινδύνου) δίδου ἐπιτρέπων ὁ ποταμὸς οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὴν (Μαύρην) Θάλασσαν μεταξὺ τοῦ φρουρίου τῆς Βάρνης καὶ τοῦ (ὡς ἄνω μνημονευθέντος) Γαλατᾶ-Μπουροῦ, ἔχει δὲ ὕδωρ πολὺ γλυκύ.

Κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ πλοῖα τῆς Μαύρης Θαλάσσης διαχειμάζουσιν ἐν αὐτῷ.

Διελθόντες τὸν ποταμὸν τοῦτον παρὰ τὰ Γιενί-Κιόι καὶ πολλὰ πλούσια καὶ ἀκμάζοντα χωρία, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Πραβατῆ (Προβάτια).

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΩΝ
ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΝ *

118

Ἀναθηματικὴ πεντάστιχος ἐπιγραφὴ κεκομμένη ἄνωθι καὶ κάτωθι ἐπὶ τετραπλεύρου ἐξ ἀσβεστολίθου βάρθρου ἀνδριάντος, πλ. 0,71, ὕψ. 0,38 καὶ πᾶχ. 0,67 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Φιλιππουπόλει. Ἀνάγεται εἰς τὸν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 103-116 χρόνον.

«[Αὐτοκράτορα Νέρουαν Τραϊανόν, Καίσαρα, Σεβαστόν, Γερμανικόν, Δακικόν Τι(βέριος) Κλαύδιος Πολέμαρχος ἀρχιερέυς...»¹⁾.

Ἡ χρονολογία καθορίζεται ἐκ τοῦ ἐπιθέτου Δ α κ ι κ ό ς, ὅπερ προσέλαβεν ὁ Τραϊανὸς μετὰ τὸ τέλος τοῦ 102 καὶ τοῦ ἐλλείποντος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐπιθέτου του Π α ρ θ ι κ ό ς, ὅπερ προσέλαβεν ἀπὸ τοῦ 116.

119

Ἀναθηματικὴ ἐννεάστιχος ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς κεκομμένης πανταχόθεν, ὕψ. νῦν 0,67, πλ. 0,34 καὶ πᾶχ. 0,13 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τινὶ κόμῃ παρὰ τῷ Ταταρ-Παζαρτζικίῳ. Ἀπὸ τοῦ χρόνου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 198-210.

«[Ἐπερ τῆς τῶν κ]υρίων αὐτοκρατ[όρων] νείκης καὶ αἰωνίου διαμ]ονῆς Λουκ(ίου) Σεπτ[ιμ]ίου Σεουήρου, εὐσεβοῦς, εὐτυ]χοῦς, σεβ(αστοῦ) τὸ γ', Ἀ[ραβ(ικοῦ), Ἀδιαβ(ηνικοῦ), Παρθ(ικοῦ), μεγ(ίστου), ἀρχιερεῖ μεγ(ίστῳ), πα]τρι(sic) πατρίδος, [ἀνθυπάτῳ καὶ Μάρκου Αὐρηλίου Ἀντῶ]νείου Αὐγ[ούστου, εὐσεβοῦς, εὐτυ]χοῦς, πατρὸς πατρίδος Ἀραβ[ικοῦ, Ἀδιαβηνι]κοῦ, Παρθ[ικοῦ, μεγίστου] τῆς οἰκο[υμένης] δεσπότου καὶ σωτῆρος, τοῦ νέου Διονύσο[υ καὶ Ἰουλίας Δόμνης, Σεβ(αστῆς), μητρὸς κάστρ]ων [καὶ σύμπαν]τος αὐτῶν οἴκου...].»²⁾.

* Συνέχεια ἀπὸ 5' τόμου σελ. 176.

1) Kalinka, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 19, ἀρ. 21.

2) Dobrousky, Arch. épigr. Mittheil. τόμ. XVIII, σελ. 112, ἀρ. 21.—Seure, Bull. de cor. héll. ἔτος 1898, τόμ. XXII, σελ. 522, ἀρ. 11.—Kalinka Denkm. Bulg., σελ. 42, ἀρ. 35.

Ἀναθηματικὴ ἐπτάστιχος ἐπιγραφή ἐπὶ τετραπλεύρου λίθου, εὐρεθέντος παρὰ τῇ κόμῃ Τσεκαρλάρ, ὅπου τὸ ἐμπόριον Πίζος. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χρόνου.

«Υπὲρ τῆς τῶν μεγίστων καὶ θειοτάτων αὐτοκρατόρων Λ(ουκίου) Σεπτιμίου Σεουήρου Περτινακος κ(αὶ) Μ(άρκου) Α[ὐρ(ηλίου)] Ἀντωνείνου σεβ(αστοῦ) [καὶ] Ἰουλίας Δόμνης, μητρὸς κάστρων νείκης καὶ αἰωνίου [διαμονῆς....]»¹⁾.

Ἐπιγραφή τρίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου τμήματος μαρμαρίνης στήλης, ὕψ. νῦν 0,14, πλ. 0,97 καὶ πάχ. 0,52 τοῦ μ. κεκομμένη. Εὐρέθη ἐν Φιλιππουπόλει καὶ ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τῶν συναυτοκρατόρων Μ. Αὐρηλίου καὶ Λ. Οὐήρου 161-169.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ. Ὑπὲρ τῆς τῶν αὐτοκρατόρων νίκης καὶ [α]ἰωνίου διαμονῆς Μ(άρκου) Αὐρηλίου Ἀντωνείνου....»²⁾.

Ἐπιγραφή ἀναθηματικὴ τετράστιχος, κεκομμένη, ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,45, πλ. 0,57 καὶ πάχ. 0,50 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Φιλιππουπόλει. Καταρριφθέντος τοῦ ὑπὸ τὸν λόφον τῶν Σχοινοβατῶν λειψάνου τοῦ τῆς κάτω πόλεως τείχους, ἐν ᾧ ἦτο ἐντεταχισμένη, ἡ ἐπιγραφή ἀπεκαλύφθη. Ἀπὸ τοῦ 195.

«.....[Arabico, Ad]iabenico [Parthico maximo];..... Vitellianus..... [pr]oc(urator)..... [faciundum] curavit»³⁾.

Προφανῶς ἀναφέρεται εἰς τὸν Σεπτίμιον Σεβῆρον, εἰς ὃν ἐστήθη ἀνδριὰς ἐπιμελουμένου τοῦ ἐπιτρόπου Βιτελλιανοῦ.

Ἐπιγραφή τρίστιχος ὀρθοτετικὴ ἐπὶ τετραπλεύρου ἐκ γρανίτου πλακὸς ὕψ. 1,54 πλ. 0,67 καὶ πάχ. 0,17 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Φιλιππουπόλει. Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς κενὸν 0,85 τοῦ μ.

1) Dumont · Homolle, Mélanges, σελ. 356, ἀρ. 61.—Cagnat, inscr. Gr. I, σελ. 247, ἀρ. 748.

2) E. Bor man n, Arch. épigr. Mitth. τόμ. XIX, σελ. 234, ἀρ. 5.—K al i n k a, Denkm. Bulg. σελ. 45, ἀρ. 40.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 238, ἀρ. 711.

3) CIL, τόμ. III, ἀρ. 746 καὶ 14207¹³⁾.—D u m o n t · H o m o l l e, Mélanges, ἀρ. 57e'.—K a l i n k a, Denkm. Bulg. σελ. 44, ἀρ. 38.

«Ὅροι φυλῆς Ἡρακλείδος» ¹⁾. Ἡ ρ α κ λ ε ῖ ς, ἀντὶ Ἡ ρ α κ λ η ῖ ς.

124

Ἐπιγραφή πεντάστιχος ἐπιταφία, κεκομμένη καὶ τετριμμένη ἐπὶ τμήματος τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς λάρνακος ἐκ σενίτου λίθου, ὕψ. 0,78, πλ. 0,42 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Φιλιππουπόλει. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου-τρίτου αἰῶνος.
«...[Λ]όνγου Μ.....τὴν σορὸ[ν].....μητροπολ.....μέσ[η] γ[α].....[μ]έρει» ²⁾.

125

Ἐπιγραφή μονόστιχος πιθανῶς κτιτορικὴ ἐπὶ μαρμαρίνης πλάκος, ἀριστερόθεν καὶ δεξιόθεν κεκομμένης, ὕψ. 0,13, πλ. 0,58 καὶ πάχ. 0,31 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Φιλιππουπόλει.

«... [πρὸς ἀστοδοχεῖο[ν]] ἢ κατ' ἄλλην ἀνάγνωσιν: «... [κατασκευά]σας τὸ δοχεῖο[ν]» ³⁾.

126

Ἐπιγραφή δεκατρίστιχος ἐπιταφία, κεκομμένη ἀριστερόθεν, δεξιόθεν καὶ κάτωθεν ἐπὶ τμήματος ἕξ ἀσβεστολίθου βωμοῦ ὕψ. 0,28, πλ. 0,28 καὶ πάχ. 0,11-0,16 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Φιλιππουπόλει. Ἡ ἐπιγραφή ἀπετέλει ἠρωελεγεῖον. Δυσσμπλήρωτος.

«Ἔσσετε (sic) τοῖον . . . νῆς [ἀ]λόχου μου, [ἦν] ἔ[λαχ]ο[ν]. . . . παρθένιος [ἀ]ν[ή]ρ . . . [καὶ ; ἀ]ρετῆς ἔνεκεν ἐκ φρενὸς . . . οὐ τίθεμαι . . . φίλοι, τί τὸ θαῦμα ποθ . . . -σαι [ε]ν γε φράσαι με . . . -[η]ται σὺν ἐμοὶ μηνῶν [δέκα ;] . . . [ἐτῶ]ν μόνον δκτώ . . . τόπω μνήσα-. . . [αὐ]-τῆς . . . οὐ γὰ . . . [τ]ι[ν ;]» ⁴⁾.

127

Ἐπιγραφή τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἄνωθι καὶ κάτωθι μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακὸς ἱππέως ὕψ. 0,32, πλ. 0,29 καὶ πάχ. 0,02 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ ὠμῃ Βαρβάρᾳ περιφερείας Παζαρτζικίου. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου-τρίτου αἰῶνος.

1) P o g o d i n , Mittheil. des Kais. Russ. archäol. instituts in Konstantinopel, II, σελ. 22.—K a l i n k a , Denkm. Bulg. σελ. 115, ἀρ. 120.

2) K a l i n k a , Denkm. Bulg. σελ. 257, ἀρ. 320.

3) K a l i n k a , αὐτόθι, σελ. 337, ἀρ. 442.

4) M o r d t m a n n J. Revue archéol. ἔτ. 1878, τ. XXXVI, σελ. 300, ἀρ. 4.—D u m o n t - H o m o l l e , Mélanges, σελ. 342, ἀρ. 57.—K a l i n k a , Denkm. Bulg. σελ. 276, ἀρ. 348.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ. Δίξας Μουκαπόρεος Κυρίω Ἀπόλλωνι εὐχαριστήριον ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἰδίων κατ' εὐχὴν» 1).

128

Ἐπιγραφὴ δίστιχος ἀναθηματικὴ κάτωθεν μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακῆς ἱππέως κεκοιμένου ἄνωθεν, ὕψ. 0,20, πλ. 0,22 καὶ πάχ. 0,03 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

«[Μ]ουκάτραλις Μουκατράλεος εὐχὴν» 2)

129

Ἐπιγραφὴ μονόστιχος ἀναθηματικὴ, κάτωθεν μαρμαρίνης πλακῶς, ἐχούσης ἀνάγλυφον γυναῖκα, πιθανῶς τὴν Ἡραν, ἣς ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἄνω τὸ σῶμα εἶναι κεκοιμένον, νῦν ὕψ. 0,18, πλ. 0,15 τοῦ μ. εὐρεθεῖσθαι ἐν Τ. Παζαρτζικίῳ.

«[Α]λό[α] ε[ὐ]χ[ή]ν κατὰ Kalinka, «[Α]λα[ζ]ία εὐχὴν» 3) κατὰ Dobrousky.

130

Ἐπιγραφὴ τετράστιχος ἀναθηματικὴ, κεκοιμένη ἄνωθεν καὶ ἀριστερόθεν ἐπὶ τμήματος ἐξ ἀββεστολίθου πλακῶς ὕψ. 0,27, πλ. 0,39 καὶ πάχ. 0,07 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Βέτρην περιφερείας Παζαρτζικίου. Ἀπὸ τοῦ τρίτου τετάρτου αἰῶνος.

« - ὀτατος καὶ Φλ(άβιος) [τ]ὸν οἶκον τοῦ Δ [ἐκ] τῶν ἰδίων εὐχ[ῆς] ἕνεκα κατεσκευά[σαν]» 4).

131

Ἐπιγραφὴ δίστιχος ἐπιταφία ἐπὶ ἐξ ἀββεστολίθου στήλης ὕψ. 0,97, πλ. 0,50 καὶ πάχ. 0,19 τοῦ μ. εὐρεθεῖσθαι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ἀπὸ τοῦ τετάρτου-δευτέρου π. Χ. αἰῶνος.

«Διονύσιος Διοτρέφεος» 5).

1) Kazanov G. Bull. de l'instit. arch. Bulg. τόμ. IV, ἔτ. 1926-27, σελ. 115 ἄρ. 35.

2) Kazanov G. Αὐτόθι, σελ. 117, ἄρ. 36.

3) Dobrousky, Sbornik, τόμ. XVI, σελ. 57, ἄρ. 15.—Kalinka, Denk. Bulg. σελ. 131, ἄρ. 140.

4) Kalinka, Denkm. Bulg. σελ. 186, ἄρ. 215.

5) Dobrousky, Sbornik, τόμ. XII, σελ. 335, ἄρ. 27.—Kalinka, Denkm. Bulg. σελ. 200, ἄρ. 243.

132

Τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ τετραπλεύρου μαρμαρίνου βωμοῦ ὕψ. 0,73, πλ. ἐν μέσῳ 0,35 καὶ πλάχ. 0,29 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Βασιζάροβον, περιφερείας Τ. Παζαριτζίκιου. Ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος φθίνοντος, 67.

Ἄρδις (;) στρατιώτης λεγ(εῶνος) ει (sic) Ἀποληαρίας (sic) ὑπέο ἑαυτοῦ καὶ τῆς στρατείας εὐχὴν¹⁾. Ὁ Filow συμπληροῖ: [Αἰλ.]ιος στρατιώτης λεγ(ιονάριος).

Λεγεὼν ει Ἀποληαρία προφανῶς ἐσφαλισμένη χάραξις ἀντί: ιε' Ἀπολλιναρία (legio XV Apollinaris), ἣς ἔδρα ἦτο τὸ Carnutum, ὅθεν τῷ 67 ἀπεστύλη εἰς Ἀσίαν καὶ ἐπανῆλθε τῷ 71 εἰς Παννονίαν. Πιθανῶς ἐπὶ ταύτῃ τῇ στρατείᾳ ἐγένετο ἡ εὐχή.

133

Ἐπιγραφή δίστιχος ἀναθηματικὴ, κεκομμένη ἀριστερόθεν κάτωθι μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακῶς ἱππέως, ὕψ. 0,35 καὶ πλ. 0,27 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Βατκοῦν (τῇ ἀρχαίᾳ Βησσαπάρῃ). Ἀπὸ τοῦ πρώτου-δευτέρου αἰῶνος.

«.....-νὸς [γ'.] Κότυος Ἀνδόμιος²⁾».

134

Μονόστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακῶς ἱππέως, σφισμένου τοῦ κάτω μέρους τοῦ σώματος τοῦ ἱππέως καὶ τοῦ ἵππου, ὕψ. 0,26, πλ. 0,27 καὶ πλάχ. 0,03 τοῦ μ. Ἡ ἐπιγραφή κάτωθι τοῦ ἀναγλύφου. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

«Ἀπολλινάρις Ἀπολ(λ)ινάρε[ος]³⁾».

135

Δίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή κάτωθι τμήματος μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακῶς ἱππέως, οὗ σφίζονται μόνον οἱ ὀπίσθιοι πόδες τοῦ ἵππου καὶ τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ κυνὸς ἀκεφάλου. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

1) K a z a r o w. G. Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. IV, ἔτος 1926-27, σελ. 83, ἀρ. 11.— F i l o w, αὐτόθι τόμ. I, σελ. 219.

2) H i r s c h f e l d, Arch. épigr. Mitth. τόμ. I, σελ. 61.— D e n n o n t · H o m o l l e, Mélanges, σελ. 323. H. καὶ K. S k o r p i l, Sbornik, τόμ. VIII, σελ. 71.— K a l i n k a, Denkm. Bulg. σελ. 181, ἀρ. 206.

3) K a z a r o w G. Bull. de l'inst. arch. Bulg. ἔτ. 1926-27, τόμ. IV, σελ. 86, ἀρ. 12.

«[Δι]όμνηστος ἀ[νέ]θ[ηκεν]»¹⁾). Προτιμητέα φαίνεται ἡ συμπλήρωσις [Θε]όμνηστος.

136

Ἐπιγραφή τρίστιχος ἀναθηματική, κεκομμένη ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους μαρμαρίνης πλακὸς ὕψ. 0,77, πλ. 0,51 καὶ πᾶχ. 0,20 τοῦ μ. προφανῶς τμήματος βύθρου ἀνδριάντος. Εὐρέθη ἐν τῇ κώμῃ Κοτσάγοβον, περιφερείας Ἰ. Παζαρτζικίου καὶ ἀνάγεται εἰς τὸν δεῦτερον - τρίτον αἰῶνα.

« -ουμητής Σέρδων [ε]ὑξάμενος ἀνέστησα τὸν Ἄρεα »²⁾).

Τὸ κύριον ὄνομα Σέρδων ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δίλου.

137

Ἐπιγραφή τρίστιχος ἀναθηματική, εὐρεθεῖσα ἐν τῇ κώμῃ Δινικλῆ, κειμένη μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

« Ἀπόλλωνι Γεικεσηνῶ εὐχαριστή<σ>ριον ἀνέθηκεν Μουκιανὸς στρατιώτης »³⁾).

138

Ἐπιγραφή τρίστιχος ἀναθηματική ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

« Κυρίῳ Ἀπόλλωνι Γινκισηνῶ Φλ(άβιος) Οὐάλης στρατιώτης Δυσυρηνὸς χαριστήριον ».⁴⁾

Γινκισηνὸς τοπωνυμικὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπίθετον ἐν διαφόροις μετασχηματισμοῖς, οἷον: Γεικεσηνός, Γεικεθιηνός⁵⁾).

139

Δίστιχος ἀναθηματική ἐπιγραφή ἄνωθι καὶ κάτωθι μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακὸς ἱπέως ὕψ. 0,15, πλ. 0,13 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Ἀϊνθτομὸς περιφερείας Χασκόβου. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

« Ἀνθιηνῶ Ἀπόλλωνι Μουκάτραλις ε[ὐ]χίην »⁶⁾).

1) Kazarov G., αὐτόθι, σελ. 87, ἀρ. 13.

2) Kazarov G., αὐτόθι, σελ. 88, ἀρ. 16. — Velkova Ivan, αὐτόθι σελ. 318.

3) Dobrousky, Sbornik, τόμ. I, ἔτ. 1894, σελ. 8. — Cagnat, inscr. Gr. I, σελ. 250, ἀρ. 765.

4) Dobrousky, Sbornik, τόμ. I, ἔτ. 1894, σελ. 9. — Cagnat, inscr. Gr. I, σελ. 250, ἀρ. 764.

5) Kazarov G., Klio, τόμ. XXII, σελ. 236.

6) Velkova Ivan, Bull. de l'inst. arch. Bulg., τόμ. V, ἔτ. 1928-29, σελ. 380.

Ἄ ν θ ι η ν ὀ ς ἐκ τοῦ Ἄ ν θ ί α, τοπωνυμικὸν ἐπίθ. τοῦ Ἀπόλλωνος.

140

Ἐπιγραφὴ δίστιχος ἀναθηματικὴ κεκομμένη καὶ τετριμμένη κάτωθι κεκομμένου πανταχόθεν μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακὸς ἱππέως, ὕψ. νῦν 0,20, πλ. 0,17 καὶ πάχ. 0,017 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ κόμῃ Ἀκτσά Καίρκ, περιφερείας Κιοδζαλή.

« -στους Θεῶ Σουη[τουληνῶ ;] εὐχίην » 1). Πιθανῶς Πί σ τ ο υ ς.

141

Πεντάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τετραπλεύρου μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 1,90, πλ. ἄνω 0,66, κάτω 0,54 καὶ πάχ. 0,14 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ περιφερείᾳ Χαρμανλή. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει ἀνάγλυφον τοῦ Ἡρακλέους μετὰ τοῦ Κερβέρου, ὕψ' ὃ ἀμέσως ἢ ἐπιγραφὴ, τὸ δὲ ὑπ' αὐτὴν μέρος τραχύ.

« Ἄγαθῇ Τύχῃ. Αὐλούπορις Μουκατράλεος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ Μουζάπορις Αὐλουζένεος καὶ ἀδερφοὶ καὶ Ταρσᾶς Κασειπόρ(εος) » 2).

Κ α σ (ε) ί π ο ρ ι ς, Θρακικὸν ὄνομα, πρβλ. Κ α σ ί γ ν α κ ι ς.

142

Ἐπιγραφὴ ὀκτάστιχος ἐπιταφία ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 1,10, πλ. καὶ πάχ. 0,30-0,38 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κόμῃ Κοζάρσκον ἐπὶ τῆς Ροδόπης περιφερείας Περιστερᾶς. Ἐκ τοῦ τρίτου-τετάρτου αἰῶνος.

« Ἄφφῃ Κοκειίου, Ἰππίας Κοκειί[ου], οἱ κληρονόμοι, ἐκ τῶν ἰδίων τὸ[ν] ζήσαντα ἔτ[η] ν'. μ<ε>νή[μ]η[ν] ἀνέθηκαν. Χαιρε[τε] οἱ παροδεῖτα[ι] » 3).

Τὸ ν ζ ή σ α ν τ α ἀντὶ τῶ ζ ή σ α ν τ ι, τὸ δὲ μ ε ν ή μ η ἐσφαλμένη χάραξις ἀντὶ τοῦ μ ν ή μ η ν, τ. ἔ. πρὸς μνήμην, μνήμης χάριν ἀνέθηκαν τὴν-στήλην οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποθανόντος Ἄφφῃ καὶ Ἰππίας, τέκνα τοῦ Κοκειίου ἢ σύζυγος καὶ τέκνον.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ προτάσει ἢ συμπλήρωσις εἶναι περιττή, ἂν τὸ οἱ ἀναγνωσθῇ ὦ, τ. ἔ. «Χαῖρε, ὦ παροδεῖτα», ὡς συνήθως ἀπαντᾷ.

1) Dobrousky, Sbornik, τόμ. XI, σελ. 83, ἀρ. 23.—Kalinka, Denkm. Bulg. σελ. 180, ἀρ. 203.

2) Kazarov G., Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. VI, ἔτ. 1930-31, σελ. 126, ἀρ. 15.

3) Dobrousky, Arch. ἐπιγρ. Mitth. τόμ. XVIII, σελ. 113 ἀρ. 22 καὶ ἐντῷ Sbornik, τόμ. XII, σελ. 330, ἀρ. 12.—Kalinka, Denkm. Bulg. σελ. 247, ἀρ. 306.

Ἔμφη ἀντί Ἔμφη—Ἄππη ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Apria*—*Aprius*¹⁾.

143

Ἐπιγραφή τρίστιχος ἀναθηματική, ἄνωθι καὶ κάτωθι μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακὸς ἱππέως, εὐρεθέντος ἐν Ἑλλί-δερεῖ περιφερείας Τ. Παζαρτζικίου. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου - τρίτου αἰῶνος.

«Ἀσκληπιῶ Ζυπ Αἴλιος Λεοντίσκ<ι>ου εὐχαριστήριον ἀνέθηκεν»²⁾.

Τὸ ἀσυμπλήρωτον Ζυπ . . . πάντως εἶναι τοπωνυμικὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐπίθετον. Ζυπαρηνός; ἐκ τοῦ Ζύπαρατά, ἢ Ζύπαροντό, ἢ Ζύπαρος ἢ; διότι παρὰ τοῖς Θραξίν ἢ λέξις πάροντό, πάρατά, πάρος ἢ, ἀπαντῶσα ἄειποτε ὡς δεύτερον συνθετικόν, ἐσήμαινε φυλὴν, γένος, συνοικισμὸν³⁾.

144

Ἐπιγραφή ἑνδεκάστιχος ἀναθηματική, κεκομμένη καὶ τετριμμένη, ἐπὶ μαρμαρίνης τετραπλεύρου στήλης, εὐρεθείσης ἐν Φιλιππουπόλει καὶ χρησιμοποιηθείσης ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς ἐπιταφίας ἐν τινι νεκροταφείῳ των.

«[Πολιτ]άρχην Κλέαρχον;] τῆς λαμπροτάτης μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως] ἀδελφὸν [τοῦ διασημοτά]του συγκλητικ[οῦ.] τὸ [τῶν] κυνηγῶν κοινὸν καὶ ἡ λαμπροτάτη φυλὴ ἢ [Ἀρτεμεισίας;] ἐτείμησεν ἐπιμελουμένου Ἀσκληπιάδου τοῦ] Μενέφρονος.»⁴⁾

Ἡ συμπλήρωσις εἶναι τοῦ συλλογῶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κατὰ στίχους ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων κατὰ τὰ ἀντίγραφα τοῦ τε Τσουκαλᾶ καὶ Dumont.

145

Ἐπιγραφή ὀκτάστιχος ἐπιταφία, κεκομμένη ἄνωθεν καὶ δεξιόθεν καὶ τετριμμένη, ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης τετραπλεύρου, εὐρεθείσης ἐν τῷ

1) Ἴδε Μυρτ. Ἀποστολίδου, περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν, Θρακικὰ τόμ. Δ, ἔτ. 1933, σελ. 91.

2) F i l o w B. Bull. de l'incr. archéol. Bulg. I, σελ. 249.

3) Μυρτ. Ἀποστολίδου, περὶ Φιλιππουπόλεως κτλ. Θρακικὰ, τόμ. Α'. ἔτ. 1928, σελ. 343.

4) Τσουκαλᾶ Γ., Ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφή Φιλιππουπόλεως, Βιέννη, 1851, σελ. 32—33, ἀρ. 45. — Dumont—Homolle, Mélanges, σελ. 335—336. — Σακελλάριάδου Σ. Ἰόλεις; καὶ θέσμια Θράκης, Ἀθήναι, 1929, σελ. 294, ἀρ. 96.

αὐτῷ τόπῳ καὶ χρησιμοποιηθείσης ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸς τὸν αὐτόν, οἶον ἢ προτέρα, σκοπόν.

« Ἐλεξάνδρῳ παιδί [καὶ] Αἰμιλίᾳ συμ[βίῳ] μνή[μης] χάριν. Ἐξορκί[ζω δὲ] θεοὺς καταχθονίους μηδενὶ [ἐξὸν εἶναι] μετακινήσαι [τὴν θήκη] ἡμῶν [ἢ θεῖναι ἄλλον]. Εὐτύχει »¹⁾.

Ἡ συμπλήρωσις εἶναι τοῦ συλλογέως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κατὰ στίχους ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Τσουκαλά.

146

Ἐπτάστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ κεκομμένη ἄνωθεν καὶ τετριμμένη ἐπὶ ἐξ ἀσβεστολίθου πλακῶς εὐρεθείσης ἐν Φιλιππουπόλει.

« -ιος Σατορνείνος γερουσιαστῆς Φιλιππουπόλεως ζῶν καὶ φρονῶν τὸ ἥρῳον θεοῖς καταχθονίοις καὶ τὴν ἑναποκειμένην θήκην ἑαυτῷ καὶ τῇ συμβίῳ αὐτοῦ κατεσκεύασεν. Ἄτινα ἀξιῷ ἄσυλα καὶ ἀμετάτρεπτα εἶνε (sic) Μηδενὶ δὲ ἐξὸν εἶναι μετὰ τὴν τελευταίην τὴν ἐμὴν ἄλλο πτώμα καταθέσθαι εἰς τὴν θήκην, ἐπεὶ δώσει τοῖς κληρονόμοις προστείμου ὀνόματι μβφ' καὶ τῇ γερουσίᾳ »²⁾.

μ β φ = δηνάρια 12500.

147

Τρίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ κεκομμένη ἄνωθεν καὶ δεξιόθεν καὶ τετριμμένη. Εὐρέθη ἐν Φιλιππουπόλει. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου - τρίτου αἰῶνος.

« κατεσκεύασε τὴν θήκην ἑαυτῷ καὶ Ἄν δὲ θελήσῃ μετὰ τὴν τελευταίην μου θεῖναι τίς τινα οἴσει εἰς τὸ ταμεῖον δηνάρια δισχίλια καὶ εἰς τὴν πόλιν δηνάρια »³⁾.

148

Ἐξάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ, ἐντετοιχισμένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐν Τατάρ Παζαρτζικίῳ Παναγίας. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

« Ἀγαθῇ Τύχῃ Θεῷ Ἀσκληπιῷ Γ(άιος) Οὐαλέριος Σκοπελιανὸς καὶ Αἰλία Ἀλκηνὶς (;) [Ἐπ]τα[ι]κ[ένθ]ου χαριστήριον »⁴⁾.

1) Τ σ ο υ κ α λ ᾶ Γ., Αὐτόθι, σελ. 33, ἀρ. 45.

2) Bull. corr. hell. ἔτ. 1923, σελ. 311, ἀρ. 25. — Σ α κ ε λ λ α ρ ι ᾶ δ ο υ Σ. Πόλεις καὶ θέσμια, σελ. 296, ἀρ. 105.

3) Bull. corr. hell. ἔτ. 1923, σελ. 312, ἀρ. 25. — Σ α κ ε λ λ α ρ ι δ ο υ Σ. Πόλεις καὶ θέσμια Θράκης, σελ. 296, ἀρ. 106.

4) Dumont-Homolle, Mélanges, σελ. 325, ἀρ. 12. — Σ α κ ε λ λ α ρ ι ᾶ δ ο υ Σ. Πόλεις καὶ θέσμια Θράκης, σελ. 297, ἀρ. 112.

Ἄ λ κ ε ν ἰ ς : πιθανῶς Ἄ λ κ ε τ ἰ ς ἢ Ἄ λ κ υ ό ν η ἢ Ἄ λ κ ἰ μ η
ἢ Ἄ λ κ μ ἦ ν η.

149

Ἐπιγραφὴ μονόστιχος κτιτορικὴ καὶ ἀναμνηστικὴ ἀποκαλυφθεῖσα κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1928 ἐν Χισάφ. Γενομένων ἐκσκαφῶν πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τοῦ ἐκτὸς τοῦ φρουρίου ἀνατολικῶς κειμένου βαλανείου, τοῦ καλουμένου τουρκιστὶ Κιζλάφ (=Παρθενῶν) καὶ βουλγαριστὶ Μόμινα μπάνια, ἀπεκαλύφθη δυτικῶς αὐτοῦ τοῖχος μήκους 19 μέτρων καὶ πᾶχ. 1,40 τοῦ μ. κατεστραμμένος κατὰ τὸ νότιον αὐτοῦ μέρος. Εἰς ὕψος 1,10 τοῦ μ. ἀπὸ τῆς βάσεως διαθέει ὅλον τὸν τοῖχον κατὰ μῆκος ἢ ἐπιγραφὴ δι' ἐντετοιχισμένων πλίνθων, ὧν τὸ ὕψ. 0,34, τὸ πλ. 0,17 καὶ τὸ πᾶχ. 0,04 τοῦ μ. ἄπερ εἶναι καὶ αἱ διαστάσεις τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς, προερχομένης ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Ἐνθα τῆς ἐπιγραφῆς διαθέει τὸν τοῖχον ζώνη ἐκ τεσσάρων σειρῶν πλίνθων καὶ κάτωθι ζώνη ἐκ μιᾶς σειρᾶς πλίνθων.

« . . . DDNNMAXIMIANIETLICINIAUGG.ETMAXIMI-NIET
CONSTANTINIFILIOS IFICATU . . ».

. . . . » Ὁ Velcow ¹⁾ συμπληροῖ τὴν τελευταίαν λέξιν [aed]ificatu[r] προσθέτων ὅτι προδήλως πρόκειται περὶ θηρεύσεως τῶν ὑδάτων τῆς πηγῆς καὶ οἰκοδομήσεως βαλανείου παρ' αὐτῇ ἀρχομένου τοῦ τετάρτου αἰῶνος ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονευομένων τετράρχων.

Κατ' ἀνάγνωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ συλλογῆς ἢ ἐπιγραφῆς ἔχει :
« [AE] (TATE) D(OMINORUM) N(OSTRORUM) MAXIMIANI ET
LICINI AUG(USTORUM) ET MAXIMINI ET CONSTANTINI
FILI(I)OS [TIUM AED] IFICATU[R] » καὶ μικροῖς γράμμασι διὰ τὸ εὐληπτότερον :

« [Ae(tate) D(ominorum) n(ostrogum) Maximiani et Licini Aug
(ustorum) et Maximini et Constantini fili(i) os[tium aed]ificatu[r] ».

τ. ἔ. « Ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἡμετέρων δεσποτῶν (κυρίων) Μαξιμιανοῦ καὶ Λικινίου Αὐγούστων καὶ Μαξιμίνου καὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ (Καισάρων) ἡ πηγὴ κτίζεται ».

Τὸ πλῆρες τοῦ Λικινίου ὄνομα ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς φέρεται Val(erius) Licinianus Licinius. ²⁾

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὡς συναύγουστοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ φέρονται μόνον ὁ Μαξιμιανὸς καὶ ὁ Λικίνιος, ἐπομένως ἐννοοῦνται ὡς καίσαρες ὁ Μαξιμίνος καὶ ὁ Κωνσταντίνος, δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ὡς χρόνος τῆς

1) Velcow Ivan. Bull. de l'inst. archéol. Bulg. τόμ. γ, ἔτ. 1928-29, σελ. 379.

2) CIL, τόμ. III, ἀρ. 14207³¹.—K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 68, ἀρ. 73.

ἐπιγραφῆς ἀκριβῶς τὸ 306-308. Διότι τότε ὁ πρεσβύτερος Μαξιμιανὸς ἀνέλαβε τὸν τίτλον τοῦ Αὐγούστου ¹⁾, ὁ δὲ Δικίνιος ἀνηγορεύθη τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ Γαλερίου, τοῦ Κωνσταντίνου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του 306 ἀρκεσθέντος εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ δευτέρου καίσαρος, χειροτονηθέντος ὑπὸ τοῦ Γαλερίου πρώτου καίσαρος τοῦ Μαξιμίνου ²⁾.

Ὁ Κωνσταντῖνος προσονομάζεται filius (υἱὸς) προφαγῶς πρὸς διάκρισιν τοῦ Κωνσταντίου (πατρὸς), τοῦ ἐπικαλουμένου Χλωροῦ ἕνεκα τῆς συμπτώσεως σχεδὸν τῶν ὀνομάτων ostium (fontis, flumenis, rivi) = ἐκβολή (πηγῆς, ποταμοῦ, ρυάκος). Πρβλ. πόλις Ostia - a e, ἡ Ὡστία «ὡς ἂν ἡμεῖς εἴπομεν θύρα» ³⁾ πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Τιβέρεως κειμένη.

Ostium aedificatur = ostium fontis captatur et balneum aedificatur, τ. ἔ. θηρεύεται τὸ ἐκβαλλόμενον τῆς πηγῆς ὕδωρ καὶ κτίζεται παρ' αὐτῆ βαλανεῖον.

150

Ἀναθηματικὴ τρίστιχος ἐπιγραφὴ κατωθεν μαρμαρίνου ἀναγλύφου Διὸς καὶ Ἥρας, κεκομμένου ἀριστερόθεν καὶ ἄνωθεν, ὕψ. νῦν 0,25, πλ. 0,29 καὶ πᾶχ. 0,04 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Κλημεντίνοβον, βορείως τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἐκ τοῦ Διὸς διασώζεται: μόνον ὁ ἀριστερὸς ποῦς, τῆς δὲ Ἥρας ὁ κορμὸς, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὁ ἀετὸς μετὰ συνεπτυγμένων πτερῶγων. Ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος.

«[Γ;ΟΥΑΛΕ]ΡΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΟΣ τ. ἔ. «[Γ(άιος;) Οὐαλέ]ριος Φίλιππος ὑπὲρ αἰαντοῦ (sic) [ΚΑΙ ΤΗΣ] γυναικὸς μου Νίκης [καὶ τῶν ΤΕ]ΚΝΩΝ ΕΥΧΑΡΙ[ΣΤΗΡΙΟΝ] ⁴⁾»

151

Ἀναθηματικὴ δίστιχος ἐπιγραφὴ κάτωθεν μαρμαρίνου ἀναγλύφου κεκομμένου ἄνωθεν καὶ ἀριστερόθεν τῶν τριῶν Νυμφῶν, ὕψ. 0,32, πλ.

1) Ζωσίμου, II, 9. — Εὐτροπίου, X, 2.

2) Λάμπρου Σπ., Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Γ', σελ. 200. κ. ἔξ.

3) Διονυσίου Ἀλ. Ρωμ. ἀρχαιολ. III, 44.

4) Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀνέκδοτος παραχωρηθεῖσα ἡμῖν πρὸς ἀγάγνωσιν καὶ δημοσίευσιν μετὰ τῶν ἀκολουθῶν ὑπ' ἀρ. 151 καὶ 152 ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ μουσείου Φιλιππουπόλεως κ. Τσόντσεφ, τοῦ διενεργήσαντος καὶ τὰς ἐν Χιζάρ ἀνασκαφάς.

0,40 καὶ π. 0,04 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Χισάρ παρὰ τῷ βαλανεῖω Χαβουζ (δεξαμενῇ).

Ἐκ τῆς πληθύος τῶν συνευρεθέντων τμημάτων τοιούτων ἀνεπιγράφων ἀναγλύφων κατὰ τὰς γενομένας ἀνασκαφὰς πρὸς ἐγκαθάρισιν τοῦ ἐκεῖ Ρωμαϊκοῦ βαλανείου εἰκάζεται ὅτι ἐν τῷ χώρῳ ἐκεῖνῳ ὑπῆρχεν ἱερὸν τῶν Νυμφῶν, Νυμφαῖον. Τὸ βαλανεῖον ἀποκαλυφθὲν ἦτο ναρογαλίον (ὑπόκαυστον). Ἀπὸ τοῦ γ' αἰῶνος.

« ΣΟ]ΥΡΑ ΥΠΕΡ [Ε]ΛΥΤΗΣ ΚΑΙ ΤΩ[Ν ΙΔΙΩΝ]
[ΚΥΡΙΑΙΣ ΝΥΜ]ΦΑΙΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ»,¹⁾ τ. ἔ. [ἡ δεῖνα (θυγάτηρ ἢ γυνὴ) Σοῦρα ὑπὲρ [ἐ]αυτῆς καὶ τῶν [ιδίων Κυρίαις Νύμ]φαις εὐχαριστήριον (ἀνέθηκεν).

Λείπει τὸ κύριον ὄνομα τῆς γυναικός· τὸ δὲ Σοῦρα εἶναι πτώσ. γενικῆς, ὄνομ. ὁ Σοῦρα καὶ ὁ Σοῦρις, γνήσιον Θρακικὸν ὄνομα.²⁾ Σύνθ. Σουριγέθης, Σουράτραλις κτλ.

152

Μονόστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης πλατῆς κεκομμένης ἀριστερόθεν κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦλάχιστον, εἰ μὴ πλείον, καὶ πλασιουμένης διὰ ταινίας νῦν, πλ. 0,60 καὶ ὑψ. 0,50 τοῦ μ. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι κεχαραγμένη ἐν τῷ κάτω μέρει ἐν τῷ βαθυτέρῳ τοῦ πλαισίου της πεδίῳ, ὅπερ εἶναι κενόν. Προέρχεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ τῶν αὐτῶν χρόνων ἢ μεταγενεστέρων κατὰ αἰῶνα.

« -ΗΣ ΔΙΑΚΟΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΤΗΙ ΤΥΧΗ Ε[ΣΤΗ-
ΣΕΝ]»,³⁾ τ. ἔ.

« -ης Διάκονος ἐκ τῶν ἰδίων τῇ Τύχῃ ἔ[στησεν]».

153

Ἐπιγραφή ἀναθηματικὴ ὀκτάστιχος Λατινικὴ ἀποτελοῦσα τετράστιχον ἠρωελεγεῖον ἐπὶ μαρμαρίνου βάρθρου ἀνδριάντος ὑψ. 1,80 μέτρ., πλ. κατὰ τὴν βάσιν 0,80, ἐν τῷ μέσῳ 0,70 καὶ π. 0,73 τοῦ μ. ἀπολήγοντος εἰς ἀνθήματα καταστραυμένα. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ ὧς στήλης βάρθρου ἔμπροσθεν ἦτο πρότερον κεχαραγμένη ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, ἣς ἀποξεσθείσης πλὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανόνο· « Ἀγαθὴ Τύχη» καὶ μὴ καλῶς λειανθείσης τῆς

1) Ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἀνέκδοτος.

2) Ἴδε Μυρτ. Ἀποστολίδου, περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν, Θρακικά, τόμ. Δ'. ἔτος 1933, σελ. 105 ἐν τῇ λ. Σοῦρα.

3) Ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἀνέκδοτος.

ἐπιφανείας ἔχαράχθη ἡ λατινικὴ ἐπιγραφὴ, χρησιμοποιηθέντος τοῦ βάθρου διὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφὴ στρατηγοῦ. Πιθανῶς δὲ ἐχρησιμοποιήθη καὶ αὐτὸς ὁ πρότερος ἀνδριὰς, ἀντικατασταθείσης μόνης τῆς κεφαλῆς, ὡς πολλάκις ἐγένετο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθὼς ἀντικατεστάθη καὶ ἡ ἐπιγραφὴ, ἐξ οὗ καὶ ἡ μὴ καλὴ λείψανσις τοῦ πεδίου αὐτῆς.

Τὸ βάθρον ἀνευρέθη εἰς βάθος 2 μέτρων ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους ἐκσκαπτομένου παρὰ τοῖς λειψάνοις τῶν θεμελιῶν τοῦ ἀνατολικοῦ Ρωμαί-

κοῦ τῆς κάτω πόλεως τείχους, ἐν ᾧ χώρῳ ὑποτίθεται ὅτι ἔκειτο τὸ Ἀσκληπιεῖον, καταστραφέν κατὰ τὴν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Γότθων πολιορκίαν (251 μ. χ.) ὡς ἐκτὸς τῶν τειχῶν κείμενον. Ἐπέκειτο δὲ ἐπὶ τετραπλεύρῳ ἑνὸς τετραγ. μέτρον ἐκ γρανίτου πλακὸς πᾶχ. 0,20 τοῦ μ. Βαθύτερον κατὰ ἓν μέτρον ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ βάθρου εὐρέθη τὸ ἔδαφος ἐπεστρωμένον διὰ μεγάλων ἐκ γρανίτου πλακῶν (2×1 τοῦ μ). Ὡσαύτως κατὰ τὰς ἐκσκαφὰς ἀνευρέθησαν καὶ τμήματα τετραπλεύρων μαρμάρων ὑπὲρ τὸ μέτρον, τεμάχια μαρμαρίνου θριγκοῦ καὶ μάρμαρα πεπυρακτωμένα. Ἐκ τῶν παρὰ τῷ βάθρῳ εὐρεθέντων χαλκίνων νομισμάτων τοῦ Λικινίου καὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καθορίζεται ὁ χρόνος τῆς ἐπιγραφῆς, ἀρχὴ τοῦ τε-

τάγτου αἰῶνος. Ἐκ τῶν παρατιθεμένων δύο ἐκόνων φαίνεται ὁ τύπος τοῦ βάθρου καὶ ὁ τῶν γραμμάτων. Ἡ ἐπιγραφή κατ' ἀνάγνωσιν τοῦ συλλογέως ἔχει ἐμμέτρως ὧδε :

† Hic est quem cernis equitum peditumque magister,
 consul, patricius imperiiq[ue] parens.
 Ipse triumphato(r;) rediit nunc victor ab orbe,
 gloria Romanis Tubasius Cituis. 1)

Τ r i u m p h a t o , ἀν μὴ ἐκληφθῆ ὡς ἐπίρρημα, ὥσπερ τὰ: multo, cito, tuto, crebro, necessario κτλ. δέον ν' ἀναγνωσθῆ triumphato(r) παραληφθέντος ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ τοῦ r ἕξ ἀβλεψίας πρὸ τοῦ ἀκολουθοῦντος ἐτέρου τοῦ rediit.

1) Ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἀνέκδοτος.

T u b a s i u s , πρωτοφανές κύριον ὄνομα, ἐκ τοῦ t u b a (;) (σάλπιγξ) πρβλ. tubicen.

C i t u i s', πάντως ἐκ τοῦ c i t u s (cico-cio)=εὐκίνητος, ταχύς. Ὁ εἰς—i s σχηματισμὸς ἀντὶ εἰς—u s παράδοξος. C i t u i s=celer.

A b o r b e : o r b i s=ἡ οἰκουμένη καὶ αὐτὸ τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος. Ἐπειδὴ ὁμοίως ἡ ἀφαιρετικὴ αὐτοῦ εἶναι o r b i καὶ οὐχὶ o r b e, τοῦ δὲ u r b s εἶναι u r b e, ὑποθετέον μᾶλλον ὅτι ἐχαράχθη κακῶς o r b e ἀντὶ u r b e, (πρβλ. urbe et orbis). U r b s δὲ ἡ πόλις καὶ ἰδίως ἡ Ρώμη. Ὡστε ὁ T. κατὰ ταῦτα κατήγαγε θρίαμβον ἐπανεληθὼν ἐκ Ρώμης. Ἡ ἐπιγραφή σημαίνει :

«Οὗτος, ὃν βλέπεις, εἶναι ἰππέων καὶ πεζῶν ἀρχων, ἕπατος, πατρίκιος καὶ τοῦ κράτους ὑπήκοος. Ὁ αὐτὸς ἐν θριάμβῳ ἐπανῆλθε τώρα νικητῆς ἐκ τῆς Πόλεως, δόξα εἰς τοὺς Ρωμαίους—ὁ Τουβάσιος Κιτόεις(;)».

Καὶ á reu près ἐν ἀρχαιοπρεπεῖ ἐλεγείῳ :

† Ὅν καθορᾶς πεζῶν τε καὶ ἰππῶν ἀγός ἐστι,
πατρίκιος δ', ἕπατος, πειθόμενος βασιλεῖ.
Νῦν ἐπὶ νείκαις ἐκ πολέμοιο κατήγε θρίαμβον,
κλειῖος Ρωμαίσις Τουβάσιος Κιτόεις.

154

Ἐπιγραφή ἐπτάστιχος ἀναθηματικὴ, κεκομμένη ἀνωθεν, ἐπὶ ἐξ ἀββεστολίθου στήλης κεκομμένης ἀνωθεν καὶ κάτωθεν, ὕψ. ἀριστερόθεν 0,45, πλ. 0,55 καὶ πᾶχ. 0,50 τοῦ μ. χρησιμοποιηθείσης ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὴν τειχοδομίαν τοῦ νοτιανατολικοῦ τείχους τῆς κάτω πόλεως, νῦν δὲ ἀποκαλυφθείσης μετὰ τὴν κατάρουψιν τοῦ τείχους. Ἐκ τῶν σωζομένων ἐπτὰ στίχων πλὴν τοῦ πρώτου κεκομμένου ἐν μέρει καὶ τετριμμένου καὶ τοῦ δευτέρου ἐν τέλει τετριμμένου, οἱ λοιποὶ ἀναγινώσκονται καλῶς. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων εἶναι 0,03 τοῦ μ. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ δευτέρου-τρίτου αἰῶνος. Κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν τοῦ συλλογέως καὶ συμπλήρωσιν ἡ ἐπιγραφή ἔχει :

«[E]NΚΡΑΤΙΑΣ ΠΡ[ΟΜΑΧΟΣ ΜΕΓΑΣ:]
ΝΕΙΚΗΣΑΣ ΑΓΩΝΑΣ ΙΕΡΟΥΣ ΕΙΣ...
Α ΑΣΤΙΚΟΥΣ ΕΙΣ ΑΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥ-
ΜΕΝΗΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΥ ΜΕΝ ΤΕΣΣΑ-
ΡΑΚΟΝΤΑ ΠΑΛΗΣ ΔΕ ΕΝΝΕΑ
[Υ]ΠΟ ΕΠΙΣΤΑΤΗΝ ΑΥΡ. ΘΕΟΔΩΡΟΝ
ΚΥΜΑΙΟΝ. ΕΥΤΥΧΩΣ»

ἦτοι «... [E]νκρα-
τ(ε)ίας προ[μάχος μέ-
γας:] νεικήσας ἀγῶνας
ιερούς Εἰς [εἰ:] α ἀ-
στικὸς εἰς ἅπασαν
τὴν οἰκουμένην, παν-
κρατίου μὲν τεσσαρά-

κοντα, πάλης δὲ ἑννέα [ὕ]πὸ ἐπιστάτην Αὐρ(ήλιον Αὐρηλίου) Θεόδωρον Κυμαῖον. Εὐτυχῶς¹⁾).

Ἐν τῷ τέλει τοῦ δευτέρου στίχου εἶναι τετριμμένα δύο ἢ τρία γράμματα, ὧν τὸ πρῶτον ὁμοιάζει πρὸς Ε.

Ἐκ τούτου δύσκολος καθίσταται ἡ συμπλήρωσις τῆς λέξεως, ἣτις προφανῶς εἶναι ὄνομα ἀγῶνων. Νὰ ὑποθεθῇ ὅτι οὗτοι εἶναι ΕΙΣΕΙΑ= Εἴσεια (;) πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Ἰσιδος, ἣτις γράφεται καὶ Εἴσις;

Συμπλοκὴ γραμμάτων ἀπαντᾷ μόνον μία, ἡ ἐν τῇ λέξει ἑννέα τοῦ Ν μετὰ τοῦ Ε.

Ἐπιστάτης ἐν τοῖς γυμνακοῖς ἀγῶσι καὶ βραβεύς αὐτῶν, ὁ ἐπιστατῶν καὶ διαζών τοὺς ἀγῶνας²⁾).

Ἐκ τε τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς καὶ ἐξ ἄλλης εὐρεθείσης ἐν Τραϊανῇ Αὐγούστη καταφαίνεται ὅτι ἐπὶ ῥωμαϊοκρατίας ἐκαλλιεργεῖτο σπουδαίως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θράκη ὁ ἀθλητισμός. Εἰς τοῦτο ὁμολογουμένως συντέλουν καὶ οἱ ἐν Φιλιππουπόλει τελούμενοι ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ τῆς σταδίῳ πανθρακικοὶ ἀγῶνες, τὰ Κενδρίσεια Πύθια. Δυστυχῶς ἄγνωστον παραμένει ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ δεινοῦ τούτου Φιλιπποπολίτου παγκρατιαστοῦ, ἐνῶ περιεσώθη ἡμῖν τοῦ Τραϊανέως δεινοῦ δρομέως Φρόντωνος Διοφάνους³⁾. Πολλὰ τῶν νομισμάτων τῆς Φιλιππουπόλεως φέρουσιν ἀθλητικὰς παραστάσεις.

155

Ἐπιγραφὴ πεντάστιχος ἀναθηματικὴ, κεκομμένη ἀριστερόθεν καὶ κάτωθεν, ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνου βάθρου ὕψ. νῦν ἀριστερόθεν 0,39—δεξιόθεν 0,24, πλ. 0,45 καὶ πᾶχ. ἀριστερόθεν 0,25—δεξιόθεν 0,10 τοῦ μ. καὶ τετυχημένον κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν καθέτως. Τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ βάθρου ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων εἰς τὴν τειχοδομίαν τοῦ αὐτοῦ τείχους. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι 0,04 τοῦ μ. Ἡ ἐπιγραφὴ προέρχεται ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡλιογαβάλου 218—222. Κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν καὶ συμπλήρωσιν ὑπὸ τοῦ συλλογέως ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει:

«[T]ON ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΝ τ. ἔ. «[T]ὸν ἀγωνοθέτην τῶν πρώτων Πυθίων
[T]ΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΠΥΘΙ Κενδρεισίων [Αὐρ(ήλιον;) Σελάστ(ην ὁ τῶν)
ΩΝ ΚΕΝΔΡΕΙΣΙΩΝ [ΑΥ- Φιλιππουπολεϊτῶν δῆμος. Εὐτυχῶς]».
[Ρ;] ΣΕΛΑΣΤ[ΗΝ Ο ΤΩΝ]
Φ[ΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ
ΔΗΜΟΣ. ΕΥΤΥΧΩΣ;].³⁾).

1) Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀνέκδοτος.

2) Σοφοκλέους Ἡλέκτ. 690.—Πλάτωνος, νόμοι, 12,649.

3) Μ. Ἀποστολίδου, Συλλογὴ ἐπιγρ. Τραϊανῆς Αὐγούστης, ἀρ. 20.

Ὁ πρῶτος στίχος ἀπέχει τοῦ ἄνωθι αὐτοῦ κανόνος 0,20 τοῦ μ. Συμπλοκαὶ γραμμάτων ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ τῶν ΤΗΝ, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ΩΝΠ (τῶν Πυθίων) ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῶν ΩΝ (Πυθίων).

Ἐπειδὴ ἀγωνιστικὰ ὀρειχάλκινα μετάλλια τῶν Φιλιππουπολιτῶν, κοπέντα ἐπὶ τοῦ Καρακάλλα, φέρουσι μόνον τὴν ἐπιγραφὴν «ΠΥΘΙΑ—ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ἐν Φιλιπποπόλει», ἕτερα δὲ τοιαῦτα κοπέντα ἐπὶ τοῦ Ἡλιογαβάλου φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν «ΚΕΝΔΡΕΙΣΙΑ ΠΥΘΙΑ Φιλιππουπόλεως νεωκόρου»¹⁾, ἔπεται ὅτι οἱ τοπικοὶ ἀγῶνες Κενδρείσεια ἐπὶ τοῦ Ἡλιογαβάλου ἠνώθησαν μετὰ τῶν Πυθίων μεταβληθέντες εἰς Πανθορκικούς. Ἀγωνοθέτης δὲ τῶν πρώτων τούτων Πυθίων Κενδρείσιων ἀγῶνων ἦτο ὁ Σελάστις, εἰς ὃν προφανῶς ὁ τῶν Φιλιππουπολιτῶν δῆμος εὐχαριστῶν ἔστησεν ἀνδριάντα, εἰς τὸ βῆθρον οὗτινος ἐχαράχθη ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐκφαίνεται ὅτι ἡ ἐν Σοφίᾳ εὐρεθεῖσα κεκομμένη ἐν ἀρχῇ ἐπιγραφὴ «...θίων τῆς πρώτη[ς] τετραετηρίδος κατὰ τὸ δόγμα τῆς κρατίστης βουλῆς καὶ τοῦ ἱερωτάτου δήμου ἀγωνοθετούντων Ἰουλ(ίου) Φιλοπάππου καὶ Φουλβίου Ἀστικοῦ καὶ Ἀντωνιανοῦ Ἀσιατικοῦ καὶ Ἀντωνιανοῦ Ἀσκληπιάδου καὶ Ἀρρίου Πάππου»²⁾ κακῶς συμπληροῦται [Κενδρείσιων τῶν Πυθίων, διότι τῶν τοιούτων πρώτων εἰς μόνον ἦτο ὁ ἀγωνοθέτης, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς. Δέον λοιπὸν νὰ παραμείνῃ μόνον Πυθίων ἢ νὰ συμπληρωθῇ [Ἀλεξάνδρειων Πυθίων, ὧν τῶν πρώτων ἀγωνοθέται ἦσαν οἱ μνημονευόμενοι πέντε πολῖται τῆς Σερδικῆς ἢ τῆς Φιλιππουπόλεως. Τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἀγῶνων, κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν ὁποίων συνήρχετο εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Θράκης τὸ Κοινὸν Θρακῶν, μετεῖχον πάντες οἱ Θραῖκες, ἐπομένως ἀγωνοθέται αὐτῶν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι πλὴν τῶν Φιλιππουπολιτῶν καὶ πολῖται καὶ ἄλλων τῆς ἐπαρχίας Θράκης πόλεων, οἷον τῆς Παυταλίας, τῆς Σερδικῆς, τῆς Τραϊανῆς Αὐγούστης.

Τὸ ὄνομα Σελάστις εἶναι ἐλληνικώτατον ἐκ τοῦ σελάω—

1) «Πύθια ἐν Φιλιππουπόλει» Dumont-Homolle, *Mélanges*, σελ. 392, ἀρ. 74. «Ἀλεξάνδρεια Πύθια» Eckhel, *doctrina numorum veterum*, II, 43. «Κενδρείσεια Πύθια» αὐτόθι I, σελ. 41 καὶ IV, σελ. 437. Πρβλ. καὶ CIA, τόμ. III, 129. *Arch. epigr. Mitth.* τόμ. XIX, σελ. 231. «Φιλιππόπολις νεωκόρος» Mionnet, *description des médailles antiques*, I, 417. *Suppl.* V, 68 κέξῆς.

2) Dobrouský, *Arch. epigr. Mitth.* τόμ. XVIII, σελ. 110, ἀρ. 13 καὶ *Sbornik*, τόμ. XII, σελ. 322, ἀρ. 1. Kalinka *Denkmäler in Bulgarien*, σελ. 99, ἀρ. 102.—Kazdow, *Συμβολὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Σοφίας ἱστορίαν*, ἀρ. 10.

σ ε λ ά ζ ω (σέλας)· προβλ. ἐράω—ἐραστής—Ἐράστης—γελάω—γελαστής—Γελάστης κτλ.

156

Ἐπιγραφή ἀναθηματικὴ μονόστιχος ἄνωθι μαρμαρίνου ἀναγλύφου κεκομμένου κάτωθεν τῶν θεῶν τῆς ὑγείας. Τὸ ἀνάγλυφον νῦν ἔχει ὕψ. 0,22, πλ. 0,25 καὶ πᾶχ. 0,05 τοῦ μ. Ἀριστερόθεν παρίσταται ἡ Ἑγεία κρατοῦσα τὸν ὄφιν, δεξιόθεν ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν ἱματίῳ ἔχων τὴν δεξιὰν τεταμένην πρὸς τὰ κάτω, ἀμφοτέρω κατ' ἐνώπιον, ὧν τὰ ἀπὸ τῆς ὀφύος πρὸς τὰ κάτω εἶναι κεκομμένα, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ Τελεσφόρος φέρων ἐπὶ κεφαλῆς κανοσίαν, οὗ μόνον ἡ κεφαλὴ διασφύζεται. Εὐρέθη κάτωθεν τοῦ λόφου τῶν Σχοινοβατῶν εἰς βάθος ὑπὲρ τὰ τρία μέτρα. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων εἶναι 0,025 τοῦ μ. Συνδεδεμένα γράμματα εἶναι τὰ: Π Ι Ω Κ. Κατ' ἀνάγνωσίν τοῦ συλλογέως καὶ ἀντιγραφὴν ἢ ἐπιγραφὴν, ἣτις εἶναι καμπυλοειδῆς, ἔχει: «ΚΥΡΙΩ ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΚΕ (sic) ΥΓΕΙΑ»¹⁾, ἥτοι «Κυρίῳ Ἀσκληπιῷ κέ (sic) Ἑγεία». Πάντως ἐν τῷ κάτω περιθωρίῳ τοῦ ἀναγλύφου ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου κεχαραγμένον. Τὸ ἀνάγλυφον προέρχεται ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος καὶ εἶναι ἰσωνῶς καλῆς τέχνης.

157

Ἐννεάστιχος ἀναθηματικὴ εὐχαριστήριος ἐπιγραφή ἐπὶ ἀπὸ κινδύνου σωτηρία ἐπὶ μικρῆς ὄρειχαλκίνης πλακῶς ὕψ. 0,078, πλ. 0,079 καὶ πᾶχ. 0,01, ἐβρεθείσης ἐν Φιλιππουπόλει. Ἡ πλᾶξ ἑκατέρωθεν ἔχει λαβίδας, ὧν ἡ δεξιόθεν εἶναι ἐκκεκομμένη. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ β'—γ' αἰῶνος.

«Δι' ὑψι[σ]τ[ω] Γ(άιος) Μά[λ]λιος Ἀγαθόπους ὑπὲρ τῆς τῶν πατρῶων Γ(άου) Μα[λ]λίου Ἀκύλου κα(ι) Φλαουίας Τιούτης καὶ τέκνων αὐτῶν σωτηρίας καὶ ἑαυτοῦ χαριστήρι(ο)ν»²⁾.

Ὁ Kazarow ἀναγινώσκει Μ α ί λ ι ο ς.—Μάλλιος καὶ Μάνλιος, λατ. Mallius καὶ Manlius, σύννηδες οἰκογενειακὸν παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ὄνομα. Π ά τ ρ ω ν ἐκ τοῦ λατινικοῦ patronus, ὁ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις π ρ ο σ τ ά τ η ς, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ὁ ἀφιερῶν τὴν ἐπιγραφὴν ἦτο δοῦλός τις ἢ ἀπελευθερὸς (libertus), ὃθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου του. Τὸ ἐπίθετον Ἀ γ α θ ό π ο υ ς ἐδόθη αὐτῷ, διότι διὰ τῆς εἰσόδου του εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρίου του προσεκομίσαστο αὐτῷ εὐτυχίαν, εἶχε δηλ.

1) Ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἀνέκδοτος. Πρὸβλ. τὴν ὑπ' ἀρ. 74 Συλλογῆς ἐπιγραφῶν Τραιανῆς Αὐγούστης.

2) Kazarow G. Ἐπετηρὶς Ἑθν. βιβλ. καὶ μουσείου Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1923, σελ. 201, ἀρ. II.

ὡς λέγεται παρ' ἡμῖν, καλὸ ποδαρικό. Τὸ ὄνομα Τιοῦτη ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ ¹⁾).

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

β

Κατὰ τὴν παρατιθεμένην φωτογραφίαν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ συλλογέως αὐτοψίαν ἢ ἀνάγνωσις αὐτῆς καὶ συμπλήρωσις ἔχει :

Κέλεσος Αὐ[ρ(ηλίου)]
 Μυσεῦτος
 ἔστησε, Νέα[ν-
 δρος ἀνάστη[σε
 [εὐ]χαριστήριον)
 Κέλτο...
 Βλ. ...

Ἐν τῇ πέμπτῃ γραμμῇ τὸ ἦμισον τοῦ πεδίου αὐτῆς εἶναι ἐντελῶς λεῖον, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἀφείθη κενόν, ἵχνη δὲ διασφύζονται μόνον τῶν γραμμάτων ΕΥ πρὸ τοῦ χ α ρ (εὐχαριστήριον).

Ἐπειδὴ τὰ ἀπὸ τῆς ἕκτης γραμμῆς στοιχεῖα εἶναι μεγαλύτερα τῶν τῶν προηγουμένων κατὰ 0,01 μ. καὶ διάφορα αὐτῶν κατὰ τὴν γραφὴν,

1) *Ἴδε ἐπιγρ. ἀρ. 71.

εικάζεται ὅτι ἀρχικῶς ἡ ἐπιγραφή κατέληγεν εἰς τὸ <εὐ>χαρι(στή-
ριον), ἐν μεταγενεστέρω δὲ χρόνῳ προστετέθησαν τὰ ἀκόλουθα, ἅτινα
πάντως εἶναι ὀνόματα συναναθητῶν, δυσσυμπλήρωτα.

Ἄν ἡ γενομένη συμπλήρωσις εἶναι πιθανή, ὅπερ ἐκ τῆς αὐτοψίας
τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται ἀμφίβολον, δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ τῶν Λα-
κῶν βασιλεὺς Βυρεβίστας μνημονεύεται ἐν ψηφίσματι εὐχαριστηρίῳ τῆς
Διονυσοπόλεως, οὐχὶ τῆς Ὀδησσοῦ, πρὸς τινὰ τῶν συμπολιτῶν διὰ τὰς
πρὸς τὴν πόλιν του ὑπηρεσίας καὶ τὸ ἐν αὐτῷ χωρίον τὸ ἀφορῶν εἰς τὸν
βασιλέα ἔχει: «... τοῦ βασιλέως Βυρεβίστα, πρώτου καὶ μεγάλου γεγονό-
τος τῶν ἐπὶ Θράκης βασιλέων καὶ πάσαν τὴν τε πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ
τὴν ἐπὶ τάδε κατεισχηκότος». ¹⁾ Τὸ ὄνομα Μακεσαίτος ἀπαντᾷ καὶ
ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 45 ἐπιγρ.

Συμπλήρωσις τῆς ἐπιγραφῆς 49.

Τὰ ὀνόματα τῶν μετοικησάντων Θρακῶν εἰς τὸ ἰδρυθὲν ἐμπόριον
Πίζος ²⁾).

Στήλη α'. Κώμης Σκελαβρίης: [Βύ]ξη[ς] Μουκατράλεος.
Δό[λης] Μο[υ]ζα[τρ]άλεος], Βεῖθης Βιάρτου, Δύδης Κέλσου, [Β]ειθ[ᾶ]ς
Τάρσου, Μουκάτραλις Ἄθουος, Μουκάτραλις Βειθίθουος Βόσις, Μουκάτρα-
λις Βεῖθουος, Μουκάτραλις Δίνεος, Αὐλούζηνις Τάρσου σὺν ἀδελφῶ. Κώμης
Στρατοπάρων: Αὐλούπορις Αὐλουπόρεος, Ζουράζεις Αὐλουζένεος,
Μουκά[π]ορις Μουκατράλεος σὺν ἀδελφῶ, Μουκάτραλις Αὐλουπόρεος,
Μουκάτραλις Μουκατράλεος, Ἐπτήτραλις Αὐλουζένεος, Βεῖθουος Μουκατρά-
λεος, Σάλας Μουκατράλεος, Βεῖθουος Ἐπτητράλεος, Ἐπτενις Κρήσκεντος,
Κότυς Καρώσσου, Μουκάτραλις Ρυμητάλκου, Μουκάτραλις Ἐπτένεος
Μουκάτραλις Σπαρτόκου, Μουκάτραλις Βύζου, Μουκάτραλις Ἐβρ[έ]νεος
σὺν ἀδελφῶ, Μουκάτραλις Μουκατράλεος, Ταρσᾶς Μουκατράλεος, Σίδμουος
Βύζου, Ἐπτήτραλις Μουκατράλεος. Κώμης Κρασάλοπαρων: Αὐλού-
ζηνις Β[ρ]ειζένεος), Αὐλούζηνις Διβείθουος, Αὐλούζηνις Μουκαπόρεος),
Ἐπτή[π]ορις Μουκατράλεος, Μουκάπορις Ἀντιόχου, Μουκαβίθουρις Δισύ-
ρου σὺν ἀδελφοῖς, Βρινκάζεις Ἐπταικένθου, Βρινκάζεις Αὐλουζένεος,
Βρεῖζηνις Βεῖθουος, Γίλπυρις Δυτουτράλεος, Σεθειλάς Βρεῖζένεος, Διασκού-
πορις Βρεῖζένεος, Βεῖθουος Διβείθουος, Ἐπταίκε[ν]θος [Μ]ουκατράλεος],
Μουκάτραλις Μουκα[π]όρεος, Μουκάπορις Μο[υ]ζατράλεος, Μουκάπορις

1) K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 86, ἀρ. 95.

2) J i r e c e k, Areheol epigr. Mittheil, X, 95.—D u m o n t - H o m o l l e
αὐτόθι, σελ. 347, ἀρ. 61.—D o b r o u s k y, Sbornik, XII, σελ. 250, ἀρ. 29 καὶ Bul-
letin de corresp. Hellen. ἔτ. 1896, σελ. 374 κέξ. πίναξ XII—XIII, Seure, Bull. de
corr. Hell. ἔτ. 1893, σελ. 180 κέξ. πίν. II. D i t t e n b e r g e r Sylloge inscr.
Graec. ἔκδ. II, ἀρ. 933. C a g n a t, inscr. gr. τόμ. I, σελ. 251, ἀρ. 766. K a l i n k a,
Denkmäler in Bulgarien, σελ. 29 κέξ. ἀρ. 34.

Βεΐθνος, Μουκά[π]ορις Δορζένθου, Σαβείνος Σαβείνου, Σοῦρις Αἰλουζένεος, Σεκουῶδος Μουκατράλεος, Σοῦρις Βρινκαζέρεος σὺν ἀδελφῶ.

Στήλη Β'. Κώμης Σ κ ε π τ ῶ ν: Κέλσος Δαληπόρεος, Μουκάτραλις Βόσσεος, Μο[υ]κ[ά]τραλις....., Σκουριανός Σκα[υ]μανοῦ, Αυτούπορις Βεσοδένθου, Σοῦρις Δολήου Παντᾶς σὺν ἀδελφῶ. Κώμης Γ ε λ ο υ π ᾶ ρ ω ν: Αἰ[λ]ουζένις Αἰλουζ[έν]εος, Αυτούτραλις Βε[ί]θνος, Μουκάτραλις Μο[υ]κατράλε(ος), Μουκάτραλις Σαθήου, Μουκάτραλις Βεΐθνος, Μουκάτραλις Διασκουπόρεος <Μ> Μουκάτραλις Αἰλουζέ[ν]εο[ς], [Δ]ιασκουπόρις Βρινκα[ζ]έρεος.—αρακων, Δ[ιο]μ[η]δ[η]ς Δ[ι]ομ[η]δου, [Μ]ο[υ]κ[ά]πορις Δ[ρ]ένεος, Φλ(άβιος) Μ. [σ]κ[έ]της. Κώμης Κ ο υ ρ π ῖ σ ο υ: Μουκάπορις Βεΐθνο[ς], Βρασήτραλις Μουκατράλεο[ς], Μουκάτραλις Βρειζένεος, Μουκάτ[ρ]αλις Βεΐθνος, Μουκάτραλις Μουκατράλεος. Κώμης Β α ζ ο π ᾶ ρ ω ν: Βεΐθνος Τήρου, Βαστοκείλ[α]ς Βεΐθνος, Δυ[τ]ούτρα[λ]ις Βειθυτράλεο[ς], Δια[σ]κούπορις Μο[υ]κ[α]πόρεος, Αυτούτραλις Αυτουτράλεος, Δημ[ο]σθένης Τήρου, Δριν[σ]ίστας Β[ρ]ινκαζέρεος Ἐρμογένης, Αυτούτραλις Σάλου Σ....., Κέλσος Μουκαπόρεος, Μουκάτραλις Μουκαπόρεος, Μουκάτραλις Βρειζένεος, Μουκάτ[ρ]αλις Διασκουπόρεος, Μουκά[τ]ραλις Δαληζάλεος, Μουκάτ[ρ]αλις Σάλου, Μουκάτραλις Αυτουτράλεο[ς], [Μ]ουκ[ια]νός [Μαρ]κέλλου, Ἐπήπορις Αυτουτράλεο[ς], [Σ]άλα[ς] Δεροδένθου, Σάλας Κέ[λ]σου, Τήρης Μουκατράλεος, Αἰ[ρ]ήλιος Μουκατράλεος, Αἰ[λ]ουζένις [Μ]ουκατράλεο[ς], Μουκάτραλις Αἰλουζ[έν]εος, Ἄτικ[ο]ς Αυτουτράλεος, Βε[ί]θνο[ς]...ο[σ]...ου, Βεΐθνος Βρινκαζέρεο[ς], Βρινκάζεις Δολήου, Βουργείλος Βεΐθνος, Βεΐθνος Βειθυτράλεος, Αυτούτραλις Δολήου Τραζυρέσης

Στήλη γ'. Γενικέλας Αἰλουτράλεο[ς], Αυτούτραλις Διασκουπόρεος, Δόλης Σαλ[ου]τράλεος... σας... ισ[τ]ου, Δόλης..., Ἐπήτραλις Δολήου, Διο[ύ]πορις Σάλου, Δόλης Αἰλουτράλεος, Δρινσίστας Διουκείλου, Ἐπήτραλις Βειθυκείλου, Ἐπήπορις...κάδου, Κάστωρ Αἰλουζένεος, Κέλσος Δρινσίσ[τ]ου, Κέλσος Σάλου [σὺν ἀδελφῶ, Μουκάτραλις Γε[μ]...ε[ί]λου, Μουκάτραλις Βρινκαζέρεος, Μουκάτραλις Δολήου, Μουκάτ[ρ]αλις Δα(λ)η[τ]ράλεος Π. . . ος, Μουκάτραλις Διασκουπόρεος, Μουκάτραλις Βρειζένεος, Μου. . . . Μουκατράλεος σὺν ἀδελφῶ, Μουκάτραλις Δ[ι]ου[τ]ράλεο[ς], [Μουκάτ]ραλις Αυτουπόρεος, Μουκάτραλις Μουκαπόρεος, Μουκάτραλις Μουκαζάλεος, Μο[υ]κ[ά]πορις Μουκ[α]πόρεο[ς], Μουκάτραλις Σε[ύ]θου, Μουκάτραλις [Βεΐ]θνος, Μουκάτραλις Δ[υ]τουτράλεο[ς], Μουκάτραλις Διο[υ]πόρεος, Μουκάπορις Μουκαπό[ρ]εος κληρονομός) Ρουστίζου Βεΐθνος, Σάλας Δολήου, Σκέλης Διασκένθου, Σκ[έ]λης Δολήου, Σεύθης Δ[α]λητράλεος, Ταρσᾶς Βρινκαζέρεος, Τήρης Βεσοδένθου σὺν ἀδελφῶ, Τήρης Κέ[λ]σου, Ταρσᾶς Μουκατράλεος, Μ(ἄρκος) Αἰρ(ήλιος) Ἀβίδιος Τίτος, Δόλης Δρινσίσ[τ]ου, Μουκάτραλις Δ[ολή]ου, Σάλας Μουκαπόρεος, Σκέλης Κέ[λ]σου, Αυτούτραλις Αυτουτράλ(εος). Κώμης [Σ] τ ρ ο υ ν ε ἰ λ ο υ: Ἰούλις

Δαλ<τ>ητράλεος, Μουκιανός Λ[ιβρεί;]ζένει(ος), Σκ[έ]λης Σχύθου, Θύλης Ἀπολλοδώρου, Φίλιππος Φίλιππου, Διτουτράλις Μουκατράλεος Ἐρ[έτης]. Κώμης Β ο υ σ ι π ά ρ ω ν : Μουκάτραλις Μουκατράλεος.

Στήλη δ'. Οἱ πρῶτοι οἰκήτορες: Ἀρχέλαος Ἀκύλου, Ἀντώνιος Ἀντωνίου, Γ(άσιος) Οὐαλέριος Ρουῖφος, Μουκιανός Μουκαπόρεος, Μουκιανός Ἀκύλου, Οὐ[ά]λης Οὐάλεντος, [Οὐα]λέ[ριος Ρουῖ]φος Σκου[σσε;]ους, Ρουφᾶς Στ[εφάνου], Φλ(άβιος) Μουκιανός.

Εἶτα ἀκολουθεῖ τὸ edictum τοῦ ἀντιστρατήγου.

Ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἐπιγραφὴ διαπιστοῖ τὸν συντελεσθέντα ἤδη κατὰ τὸν δεῦτερον αἰῶνα ἐξελληνισμόν τῆς ἐπαρχίας Θράκης. Διότι ἀναμφιβόλως αἱ μνημονευόμεναι 9 Θρακικαὶ κῶμαι (Βαζόπαρα, Βουσίπαρα, Γαλούπαρα, Κρασαλόπαρα, Στρατόπαρα, Κούρπισον, Σκέπται, Στρουνεῖλον καὶ Σκελαβρία), ἐξ ὧν συνφκίσθη τὸ ἐμπόριον, ἐν ᾧ ἀκριβῶς ἢ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως στρατιωτικὴ ὁδὸς διεκλαδίζετο πρὸς τὴν Τραιανὴν καὶ πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἔκειντο μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ Τραιανῆς. Ἐκ τῶν ἀναγεγραμμένων 165 μετοίκων οἱ πλείονες φέρουσι γνήσια Θρακικὰ κύρια καὶ πατρωνυμικὰ ὀνόματα ἐξηλληνισμένα γραμματικῶς, ὀλιγότεροι δὲ Θρακικὰ μεθ' Ἑλληνικῶν ἢ Λατινικῶν πατρωνυμικῶν καὶ τἀνάπαλιν καὶ μόνον 7 πλήρη Λατινικὰ καὶ 5 Ἑλληνικὰ καὶ τούτων οἱ 8 ἦσαν οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν 9 οἰκήτορες. Ὁ παρατιθέμενος ὀνομάτων ἀλφαβητικὸς κατάλογος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ κυρίων καὶ πατρωνυμικῶν δεικνύει τὴν κατὰ τὸν δεῦτερον καὶ τὸν τρίτον (ἐν ἀρχῇ) αἰῶνα ἀψευδῆ χρῆσιν τῶν παρὰ τοῖς Θραξὶ τῆς ἐπαρχίας Θράκης (τῆς ὑπαίθρου χώρας) ὀνομάτων. Ταῦτα ἦσαν:

α.) Θ ρ α κ ι κ ά : Αὐλούζενις, Αὐλούπορις, Βαστοκείλας, Βειθᾶς, Βεῖθυς, Βεῖθυρις, Βειθύκελος, Βειθύτραλις, Βεσσοδένθης, Βουργεῖλος (ἐκ τοῦ Γερμ. Burgus), Βρασήτραλις, Βρεῖζενις, Βρινκάντζενις, Γελύπυρις, Γενικεῖλας, Δαλήζαλις, Δαλήπορις, Δαλήτραλις, Δεροδένθης, Διασκούπορις, Διάσκενθος, Δίβειθυς, Διβρεῖζενις, Διοκείλας, Διούπορις, Διούτραλις, Δίσυρος, Δορζένθης, Δρένιος, Δρινσείστας, Δύδης, Διτουπόρις, Διτουτράλις, Ἐβρενις, Ἐπταίκενθος, Ἐπτενις, Ἐπτήπορις, Ἐπτήτραλις, Ζουράζεις, Θύλης, Κότυς, Ροιμητάλης.

β.) Θ ρ α κ ο ε λ λ η ν ι κ ά : Ἄθυς, Βίαρτος, Βόσις, Βύζης, Δόλης Δῖνις, Κάρωσσος, Σκέλης, Ταρσαῶς, Τάρσος.

γ.) Ἐ λ λ η ν ι κ ά : Ἀντίοχος, Ἀπολλόδωρος, Ἀρχέλαος, Ἀττικός, Δημοσθένης, Διομήδης, Ἐρμογένης, Ἐφέτης, Κάστωρ, Παντᾶς, Στέφανος, Φίλιππος.

δ.) Λ α τ ι ν ι κ ά : Ἀβίδιος, Ἀκύλας, Ἀντώνιος, Αὐρήλιος, Γάιος, Ἰούλις, Κέλσος, Κρησκενς, Μάρκελλος, Μᾶρκος, Μουκιανός, Οὐαλέριος.

Οὐάλης, Ρούτικος, Ρούφας, Ρούφος, Σαβεῖνος, Σεκοῦνδος, Σκαυριανός, Τίτος, Φλάβιος.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΗΝ 153 ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ

Ὁ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας τοῦ ἐν Βιέννῃ πανεπιστημίου Egger εἰς ὃν ὑπεβλήθη ἡ ἀναγνώσθησα ἐπιγραφή μετὰ τῆς φωτογραφίας της, ὡς μοι ἀνεκοινώθη, προσκρούων προφανῶς εἰς τὰ τὸ πρῶτον ἀπαντῶντα κύρια ὀνόματα Tubasius καὶ Cituis καὶ εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν τοιοῦτου ἱστορικοῦ προσώπου, εἰ καὶ συγκροτουμένου τότε τοῦ στρατοῦ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐκ παντοδαπῶν ἀνδρῶν καὶ δὴ Γότθων, Ἑρούλων καὶ ἄλλων ἐνδέχεται τὰ ὀνόματα νὰ εἶναι ξενικὰ μετεσχηματισμένα λατινιστί, ἀναγινώσκει τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ τελευταίου πενταμέτρου τοῦ ἐπιγράμματος στίχου ἀντὶ τοῦ TUBASIVS CITUIS—TU BASILICCE TUIS.

Ὑπολαμβάνει δηλ. τὸ U τοῦ Tubasius ὡς τὰ γράμματα LI ἠνωμένα καὶ τὸ I τοῦ Cituis ὡς E, καίπερ τῆς τῶν γραμμάτων χαράξεως μὴ βοηθούσης εἰς τοῦτο. Διότι τὸ U οὐδαμῶς διαφέρει τοῦ ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν ἐννεάκις κεχαραγμένου, τὸ δὲ I ἂν ἦτο E, ἔδει νὰ ἔχη καὶ τὰς τρεῖς του ὀριζοντίας κεραίας ἰσομεγέθεις, ὡς ἔχει αὐτὰς δωδεκάκις, ὅπου ἀπαντᾷ, ἐνῶ αἱ ἑκατέρωθεν κεραῖαι του εἶναι μικραὶ ὡς αἱ τοῦ I πανταχοῦ, ἔχνος δὲ οὐδὲν τῆς μέσης διαφαίνεται. Οὐδ' εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ὁ χαρακτὴς ἀντὶ κεφαλαίου E ἐχάραξε μικρὸν e, διότι καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κάθετος γραμμὴ ἔδει νὰ εἶναι καμπυλοειδῆς ὡς ἡ τοῦ C, ἀφ' ἑτέρου δὲ λείπει ἡ κατερχομένη ἄνωθεν καμπύλη καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς καθέτου καταλήγουσα. Ἄλλὰ καὶ τὰ ὑπολαμβανόμενα ὡς ἠνωμένα γράμματα LI εἶναι ἰσοῦψη, ἐνῶ ἔδει τὸ ἕτερον αὐτῶν ὡς ἀλλαχοῦ νὰ εἶναι ἢ μικρότερον ἢ μεγαλύτερον.

Ἐν τοιαύτῃ ἀναγνώσει οἱ μὲν πρῶτοι τρεῖς στίχοι ἀπευθύνονται ὑπὸ τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ πρὸς τὸν θεατὴν, ὁ δὲ τελευταῖος πρὸς τὸν ἀνδριαντοποιηθέντα, ὅπερ παράδοξον. Ὡσαύτως καὶ ἡ προσωνυμία τῶν Ρωμαίων διὰ τοῦ tuī (= σοί) φαίνεται μοι ἀπροσδιόνυσος τιθεμένη ὑπὸ τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ, διότι οἱ Ρωμαῖοι δὲν ἦσαν ὑπῆκοοι τοῦ ἐξυμνουμένου στρατηγοῦ, ὅστις ἦτο πατρίκιος καὶ ἕπατος μόνον. Ἄν ἦτο τοῦλάχιστον οὗτος imperator (αὐτοκράτωρ ἢ βασιλεὺς), ἴσως τὸ tuis Romanis (= τοῖς σοῖς Ρωμαίοις) θὰ εἶχε τὸν τόπον του. Διότι ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις συνεκέντρον ἐν ἑαυτῷ πάσας τοῦ κράτους τὰς ἐξουσίας, ἦτο δυνατὸν νὰ θεωρῇ καὶ νὰ καλῇ τοὺς ὑπηκόους του Ρωμαίους του καὶ οἱ Ρωμαῖοι ὡσαύτως νὰ θεωρῶνται ἰδικοί του, οὐκ ὅμως καὶ ὁ στρατηγός, ὅστις ἦτο ὑπῆκοος τοῦ κράτους (imperii patens).

Ὅπωςδὴποτε, ἂν ἡ ἀνάγνωσις ἢ ἡ εἰκασία τοῦ καθηγητοῦ εἶναι πιθανή, τοῦ μὲν λιθοξόου κακῶς χαράξαντος τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος γράμ-

ματα, τοῦ δὲ ἐπιγραμματοποιῦ ποιητικῆ ἀδείᾳ καλέσαντος τοὺς Ῥωμαίους κτῆμα τοῦ ἐξιμνουμένου στρατηγοῦ, ὁ ἀναγινωσκόμενος Β α σ ι λ ί σ κ ο ς εἶναι πάντως ὁ ἀδελφὸς τῆς αὐτοκρατέρας Βηρίνης, συζύγου τοῦ Λέοντος Αου. Οὗτος πράγματι ἦτο πατρίκιος καὶ τῷ 465 ἠξιώθη τῆς ὑπατείας μετ' ἐπιτυχεῖς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Γότθων ἐν Θράκῃ. Ἐκ τούτου καθορίζεται καὶ ἡ χρονολογία τοῦ ἐπιγράμματος μετὰ δηλ. τὸ 465 καὶ πρὸ τοῦ 468, ὁπότε ὡς γενικὸς ἀρχιστράτηγος ἀπέτευχεν οὐκ τρῶς εἰς τὸν κατὰ τὸν Βανδάλων Ἀφρικανικὸν πόλεμον. Τὰ τοῦ βίου τῶν φιλοδόξου καὶ ἀνικάνου τούτου ἀνδρῶς εἶναι γνωστὰ ἐκ τῆς ἱστορίας. Σφετερισθεὶς τὴν βασιλείαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος τῷ 476 δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ αὐτὴν πλέον τοῦ εἰκοσαμῆνου, ἀνακαταλαβόντος δὲ αὐτὴν τοῦ Ζήνωνος ἐξωρίσθη εἰς Κουκουσὸν τῆς Ἀρμενίας, ὅπου ἀπέθανε τῷ 477¹⁾.

Ἐπειδὴ ὁ Βασιλίσκος δὲν ἐστράτευσεν εἰς Ῥώμην (urbs), τὸ ab orbe κακῶς ἐχαράχθη ἀντὶ τοῦ ab orbi (= ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας, ἀπὸ τινος τῆς ἐπικρατείας τόπου) καὶ οὐχὶ ἀντὶ τοῦ ab urbe (= ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀπὸ τῆς Ῥώμης), ὡς ὑποτίθεται κατὰ τὴν ἡμετέραν τῆς ἐπιγραφῆς ἀνάγνωσιν.

Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ καθηγητοῦ τὸ ἐπίγραμμα ἑλληνιστὶ ἔχει ᾧδὲ πωσ' :

† Ὅν καθορᾶς πεζῶν τε καὶ ἰππέων ἀγός ἐστι,
πατρίκιος δ' ὑπατος, πειθόμενος βασιλεῖ.
Νῦν ἐπὶ νείκαις ἐκ πολέμου κατῆγε θρίαμβον
Κλεῖος Ῥωμαίοις, Σὺ Βασιλίσκε, τεοῖς.

ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

1) Ἴδε, Ἀ ἀ μ π ρ ο υ Σ. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Γ'. σελ. 470 κέξ.— Τὸ προτασσόμενον τοῦ σταυροῦ σημεῖον δηλοῖ ὅτι ἡ ἐπιγραφή εἶναι χριστιανικῆ.

ΔΙΑΘΗΚΑΙ ΔΥΟ ΘΡΑΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Χαρακτηριστικὸν ἔξοχον εὐσεβείας τε καὶ φιλογενείας διδασκάλων παλαιῶν, διαστρόφου δὲ διαθέσεως πρὸς ἰδιοποίησιν κοινοτικῶν περιουσιῶν, παριστῶσιν αἱ σήμερον ἐκδιδόμεναι διαθῆκαι δύο διδασκάλων τοῦ Γένους, ἐν κόμαις ἢ χωρίοις τῆς παραλίης Θράκης πρὸ τῆς ἸΘ' ἑκατονταετηρίδος γεννηθέντων. Οὐδεμίαν εἶχον παρὶ αὐτῶν γραπτὴν μαρτυρίαν καθ' ὃν καιρὸν ἐξέδιδον τὸ βιβλίον μου «Μνήμην Γανοχώρων». Τὰς ὑπ' ὄψιν τῶν ἀναγνωστῶν μου βραχείας εἰδήσεις συνέλεξα μετὰ τὸ 1915 ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τῷ 1926 ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, ἐκδίδω δ' ἐνταῦθα εἰς αἶδιον μνήμην εὐσεβείας καὶ φιλογενείας.

Εἰς τ' «Ἀποσημειώματα Χρονογράφου» (ἐν Ἀθήναις, 1932, μᾶλλον 1933) μίαν καθωσίωσα σελίδα, καὶ οὔτε πλήρη μίαν, τὴν 113, διὰ τὸν Ματθαῖον τὸν παλαιότερον. Μαθητῆς τῆς πατριαρχικῆς ἡμῶν ἀκαδημίας καὶ διδάσκαλος αὐτῆς, ἐδίδαξε καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ σχολῇ τοῦ Μυριοφύτου, ἧς ἦτο καὶ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἰδρυτῆς, διότι φυτουργὸν αὐτῆς ἀπεκάλει γράμμα κοινοτικὸν τῶν μυριοφυτηνῶν καὶ μάλιστα «πρῶτον φυτουργὸν»—ὑπεγράφη δ' ὁ Ματθαῖος ἐν αὐτῷ «πρῶτον διδάσκαλος». Τὸ γράμμα καὶ ὁ περιέχων αὐτὸ κώδικς ἐκαύθη κατὰ τὸν σεισμὸν τῆς 27 Ἰουλίου 1912. Ἐλέχθη, ὅτι ἐδίδαξεν εἰς τὸ Μυριοφύτον καὶ μετὰ τὸ 1791, γνωστὸν δὲ μόνον ὅτι ἐγκαίρως ἀπεσύρθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων ἐν ἣ ἑμόναζε καὶ Νικηφόρος ὁ χαρτοφύλαξ, συμπολίτης σχεδὸν (ἐξ Ἡρακλείτιδος τῆς πλησιέστατα τῷ Μυριοφύτῳ). Συνέγραψεν ὁ Ματθαῖος Ἐγχειρίδιον περὶ συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν—καὶ Γραμματικῆς εἰσαγωγῆς τρία βιβλία, δις ἐκδοθέντα ἀμφοτέρωθεν ἐν Βιέννῃ, καὶ ἐν Κωνπόλει (*), ἅτινα ἐξεδόθησαν. Ἀνέκδοτα δ' ἔμειναν, ἐὰν καὶ ὄλως σώζωνται, ἢ ἐξήγησις 72 ἐκ τῶν Κατηχήσεων τοῦ ἐν ἀγίοις Θεοδώρου Στουδίτου, καὶ Ἐπιτομὴ τῆς καθ' Ἐρμογένη δημοτικῆς (Συναξαριστῆς τοῦ Νικοδήμου, ἐν ὑποσημείωσει εἰς τὴν 11 νοεμβρίου—καὶ Μνήμη Γανοχώρων, ὑπὸ Μ. Ι. Γεδεών, σ. 153).

Ἐκ «καταλόγου τῶν τοῦ διδασκάλου Ματθαίου βιβλίων, απε', μαρτίου ιθ'» γραφέντος ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῶν Ἰβήρων (19 μαρτίου 1805), οὗ

* παραλειθεῖς ἀπὸ τῶν τοῦ Βρετοῦ, Νεοελληνικῆς Φιλολογίας Β' ἀριθ. 60 καὶ 72 ἔγγραφα ἐν Χρονικοῖς πατριαρχ. ἀκαδημίας σ. 208, ὅτι ἡ Γραμματικὴ ἐξεδόθη τετρακίς.

ἄνωθεν μὲν ἡ λέξις «ἐπιβεβαιοῖ» γράφεται, κάτωθεν δὲ «† ὁ πρόην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος», μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὸν τότε συμβάντα (18, ἢ 17 μαρτ.) θάνατον αὐτοῦ εὐρέθησαν βιβλία 42. Μεταξὺ τούτων ἦσαν «ἐν θεολογικὸν χειρόγραφον—ἕτερον θεολογικὸν χειρόγραφον—Μεταφυσικὴ χειρόγρααφος Εὐγενίου—Γεωμετρία Θεοτόκη χειρόγραφος—Ἀριθμητικὴ τοῦ αὐτοῦ καὶ ΛΟΙΠΑ χειρόγραφα—Γεογραφικὸν Κορσεσίου χειρόγραφον—Εἰς τὴν Ἑρμογένους Ῥητορικὴν σχόλια χειρόγραφα—Περίληψις Λογικῆς Εὐγενίου, πόνημα τοῦ αὐτοῦ Ματθαίου» δῆλὰ γε δὴ καὶ τοῦτο χειρόγραπτον.

Κάτω τοῦ καταλόγου σημείωσις, μεταξὺ ἄλλων λέγουσα «καὶ ὅσα βιβλία εἶχε προαφιερῶσει εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἐν Μυριοφύτῳ σχολεῖον νὰ ἀποδοθῶσιν, ὡς ἐκεῖ ἀφιερωμένα, τὰ δὲ λοιπὰ διὰ νὰ εἶναι εἰς χρῆσιν τοῦ ἐγγόνου τοῦ αὐταδέλφου του, ὅτι ἤκουσε πῶς σπουδάζει καὶ προκόπτει, ἔχων εὐφυΐαν» (*).

Παρέδθηκα τὴν ἀναγραφὴν τῶν βιβλίων, ὅπως καὶ ἕτερα γνωσθῶσι τοῦ Ματθαίου συγγράματα, ἀλλὰ γνωσθῶσι καὶ ἑτέρων ἐλλήνων τοιαῦτα, ἐν χρήσει ἴσως ἐν τοῖς σχολείοις ὄντα· καὶ τὰ μὲν τοῦ Θεοτόκη ὑποθέτον ὅτι εἰσὶν ἐπιτομή τις ἐκ τῆς εἰς τόμους τρεῖς ἐκδόσεως τῶν Μαθηματικῶν αὐτοῦ· τί δὲ ἦτο τὸ Γεωγραφικὸν τοῦ Κορσεσίου;

Τῇ 20 μαρτίου 1805 δηλοῖ δι' ὀλοσφραγίστου γράμματος αὐτῆς ἡ ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους, εὐχομένη ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Ματθαίου ὅτι «διὰ τοῦ κυρ Νικηφόρου Ἰβηρίτου...ἔλαβε μίαν ἐλεημοσύνην γρόσια 1000, ἀνὰ πενήκοντα τὸ καθ' ἐν μοναστήριον γρόσια, καὶ ἐγράψαμεν τὸ αὐτοῦ ὄνομα εἰς τὴν ἱερὰν παρῶσηιαν ἐκάστου ἱεροῦ ἡμῶν μοναστηρίου διὰ νὰ μνημονεῦται διηνεκῶς».

Τῇ 19 τοῦ μαρτίου (1805) διενεμήθησαν «ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ διδασκάλου Ματθαίου ἐκ Γανοχώρων» 545 γρόσια, ἐλέη καὶ σαρανταλείτουργα, καὶ δῶρα κτλ. Ἐπικυροῖ καὶ ταῦτα Γρηγόριος. Ἡ παρουσία τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου τοῦ Γένους ἀνήρχετο μόνον εἰς 6550 γρόσια, κατατεθειμένα ἐπὶ τόκῳ παρὰ τῇ ἱερᾷ Κοινότητι, παρὰ τῇ μονῇ τῶν Ἰβηρῶν, καὶ ἐν Κ)πόλει· καὶ 1040 μόνον, εἰς φλωρία ἔμενον παρ' ἐαυτῶ. Διὰ τῆς τελευταίας αὐτοῦ διατάξεως ὁ Ματθαῖος ἐκκληροδοτεῖ εἰς μνημόσυνα ἀπλῶς, ἢ μνημόσυνα μετὰ τραπέζης, ἀνὰ 150, ἢ 100, ταῖς ἱεραῖς μοναῖς, καὶ εἰς τινὰς σκήτας, εἰς τινὰς τοιαύτας 25 ἢ καὶ 50, τῷ πρόην Λακεδαιμονίας Θεοφάνει (μετὰ μικρὸν ἀποθανόντι) 50 καὶ .00 ἵνα διανεῖμη τοῖς μοναχοῖς τῆς σκήτης, ὅπου ἐμόναζεν· εἰς τὸν φτωχὸν Νικόδημον Νά-

*) ὁ Ματθαῖος εἶχεν ἀδελφὸν Τζεφρὴν ὀνομαζόμενον.

ξιον (τὸν τοῦ Συναξαριστοῦ) 25. Κατέλιπε γρόσια 1000 «τοῖς εἰς τὴν πατρίδα του ἐπιτρόποις, τῷ ἐκ Μυριοφύτου λογιωτάτῳ διδασκάλῳ κῆρ Ἰωάννῃ Χατζῆ Ἰωάννου—δῆλα δὴ τῷ Λεοντοπούλῳ—καὶ τῷ ἐκ Χώρας τιμιωτάτῳ κῆρ Γεωργάκῃ Θεοφίλου ῥοσολτζῆ, διὰ νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν δι' ἐκεῖσε εἰς Γανόχωρα ἐτέραν πρὸς αὐτοὺς διάταξίν του». Κληροδοτεῖ γρόσια 1000 διὰ τὴν νέαν οἰκοδομὴν τῆς τῶν Ἰβήρων μονῆς, ἧς εἰς τὸ νοσοκομεῖον καταλείπει γρόσια 100. Ἐκ τῶν σκητῶν ἔλαβον ἡ ὑπὸ τὴν Λαύραν, ὡς τιτλοφορεῖται, σκήτη τοῦ ἁγίου Βασιλείου γρ. 50, καὶ ἡ ὑπὸ τὴν μονὴν τοῦ Ζωγράφου σκήτη τοῦ Μαυροβείρου 25 «δι' ἀγρυπνίαν καὶ μνημόσυνον». Ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης ὤριξε τὸν πατριάρχη Γρηγόριον πρῶτην Κωνσταντιπόλεως, τὸν χαρτοφύλακα Νικηφόρον Ἰβηρίτην, καὶ Μεθόδιον Καυσοκαλυβίτην ἔλαβον δ' ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ Ματθαίου ἐπιπλά τινα, ἐνδύματα, καὶ σκεύη. Διέταττε τέλος ὁ Ματθαῖος «τὰ χαλκωματικά, ὑάλικα, τζανάκια, καὶ ἡ καναβάτα νὰ μείνωσιν εἰς τὸ κονάκιον τοῦ παναγιωτάτου δεσπότη. τὸ ὠρολόγιόν του νὰ πωληθῆ, καὶ ἡ τιμὴ του νὰ δοθῆ εἰς πτωχοὺς».

Τὰ τρία ταῦτα ἐπίσημα γράμματα ἠδυνήθησαν ἂν ἀνευρῶ ἐν τῷ γραμματοφυλακείῳ τῆς ἱερᾶς τῶν Ἰβήρων μονῆς εἰς τὸν Ματθαῖον ἀναφερόμενα. Ἐξ αὐτῶν ἐμάθομεν ὅτι ἡ φανερομένη διὰ τῆς διαθήκης περιουσία τοῦ φιλογενοῦς διδασκάλου μόλις προσήγγιζε τὰς 10.000 χρυσῶν φράγκων. Τὰ βιβλία τὰ παρ' αὐτῷ ἦσαν ὀλίγα, ἀλλ' εἶχεν ἤδη προσηλώσει ἄλλα εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοῦ Μυριοφύτου σχολήν.

Τὰς ἐν τῷ γραμματοφυλακείῳ τῆς μονῆς τῶν Ἰβηριτῶν ἐρεῦνας μου ἠδύκλυνεν ἐθελαιγάθως, ἄνευ ἐμῆς αἰτήσεως, ὁ πανοσιολογιώτατος Ἰβηρίτης προηγούμενος κ. Γεράσιμος ὁ ἐξ Ἀδλωνίας τῆς Προποντίδος, ἀρχαῖος (πρὸ τοῦ 1880) μαθητῆς τῆς (ἐν Κπόλει) πατριαρχικῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.

Περὶ τοῦ ἐτέρου θρακῶς διδασκάλου, οὕτινος τὴν τε περιουσίαν καὶ τὴν διαθήκην πολυπραγμονῶ, ὀλίγιστα ἔγραψα εἰς τὴν «Μνήμην Γανοχωρῶν» (ἐν Κ/πόλει, 1913, σελ. 154). Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Μηλιὸ τὸ ἄνω τῆς Χώρας, Μηλέαν τῶν βυζαντινῶν, ἐκ πατρὸς Νικολάου. Οἱ τότε λόγμοι γανοχωρηνοὶ καὶ μυριοφυτηνοὶ συνεπλήρουν τὴν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων μάθησιν εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἀκαδημίαν Κ/πόλεως διὰ τὴν ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν τῶν χωρίων τῆς παραλίης Θρακῆς μετὰ τῆς πρωτευούσης τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας· ἀλλ' ὁ Φιλόθεος ἐσπούδασε καὶ ἐν ἐτέραις σχολαῖς, φημιζόμεναις μετὰ τὸ μέσον καὶ πρὸς τὸ τέλος τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος. Εἰς χειρόγραφόν τι, σωζόμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ, καὶ μέχρι πρὸ εἰκοσαετίας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἑλληνικῆς ἐν Μουχλίῳ σχολῆς, ὑπ' ἀριθμὸν 44, ἐπεγράφετο, γράφον,

«Ἀφθόνιον τοῦ σοφιστοῦ περὶ προγυμνασμάτων, μετὰ τῶν εἰς αὐτὰ

παλαιῶν ἐξηγήσεων (σ. 1—35). Ῥητορικὴ Ἑρμογένους πραγματεία, ἐκ τῶν ἀρχαίων τεχνολογῶν συνοψισθεῖσα» (σ. 35—542): σημειώσεις ἐν τέλει.

«Συνώψισται, καὶ συντέτανται, καὶ συντετέλεσται ἡ παρούσα πραγματεία ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, κατὰ τὸ ἀψπῆ' σωτήριον ἔτος. Ἐγράφη δὲ παρ' ἐμοῦ ἐλαχίστου Φιλοθέου ἱεροδιακόνου τοῦ Μηλίου, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας, τὸ δεύτερον ἀναβάντος εἰς Χίον ἐκ τῆς Σίφνου, κατὰ τὸ ἀψυδ' . κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον».

Ἔπονται σελ. 31 «Ἐγχειρίδιον διδάσκον ἰδίᾳ περὶ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ γένους»—καὶ σημειώσεις ἐν τέλει: «Ἠψάμην γραφίδος τῆς δε τῆς πραγματείας τοῦ κυροῦ Ἀθανασίου Παρίου κατὰ τὸ ἑπτακοσιοστὸν τε καὶ ἔννενηκοστὸν τέταρτον, πρὸς τοῖς χιλίοις, τὸ δεύτερον ἀναβάς εἰς Χίον ἐκ Σίφνου, κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου Ὑψωσιν ἑτελείωσα δὲ κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος, Ἰανουαρίου ἑβδόμῃ. Οἱ δὲ ἑκατέρας ἔχοντες μέμνησθε αὐτῆς *) πρὸς Κύριον ἐντεύξεσθε. Φιλοθέου ἱεροδιακόνου Μηλίου τοῦ ἐκ τῆς Γάνου».

Ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ Ἐγχειρίδιον περὶ ἐπιδεικτικῶν γένους δύνανται νὰ ἐρευνήσωσιν οἱ περιέργοι εἰς τὴν καθ' Ἑρμογένῃ Ῥητορικῇ μήπως ἢ ἐξ αὐτῆς ἀπεσπασμένον. Ἀλλ' ὁ Φιλόθεος διέσωσεν ἄχρις ἡμῶν ἕτερον ἔργον, γνωστὸν ἡμῖν ποιούμενον ἱατρὸν ἑλληνα. Ἦτο δὲ διατριβὴ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ, ἢ σύγγραμμα «μεταγλωττισθὲν ἐκ τῆς λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἀπλὴν φράσιν παρὰ τοῦ ἐν ἱατροῖς δόκτορος Ἀλεξάνδρου Γιάγκου Λαΐου, τοῦ βυζαντίου, ἐν ἔτει 1748, Ἰανουαρίου πρώτῃ καὶ ἀντιγραφὴν παρὰ Θεοδώρου Ἀγραφιῶτον ἔτει χιλιακοστῶ ἑπτακοσιοστῶ πεντῆκοστῶ ἑννάτῳ, Ἰανουαρίου κα'». Ἔχει σελ. 292, ὕψος 0,22, πλάτος 0,17.

Διὰ τῶν περὶ αὐτοῦ σημειώσεων ὁ διάκονος Φιλόθεος ὁ Μηλιός, δηλαδὴ Μηλεάτης, ἢ Μηλιώτης, διδάσκει ἡμᾶς ὅτι μετέβη πρὸς σπουδὴν εἰς Χίον, κατέβη κατόπιν εἰς Σίφνον, ἐλκυσθεὶς ἴσως ὑπὸ τῆς φήμης τοῦ ἐκ Πάτρων διδασκάλου Μισαήλ, ἀλλὰ τῷ 1794, κατὰ Σεπτέμβριον, μαθὼν ὅτι ἡ Χίος προερίκκεν, ἔνεκεν τῆς διδασκαλίας Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, μαθητὴς πολλοῦς πανταχόθεν τῆς Ἀνατολῆς, ἀνέβη τὸ δεύτερον εἰς Χίον, καὶ ἐγένετο μαθητὴς τοῦ τόσῳ διακριθέντος ἐπ' εὐσεβείᾳ καὶ παιδείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἀσυγχωρήτῳ φανατισμῷ Παρίου. Πιστεύω ὅτι συνέπληρωσε τὰς παρὰ τῷ διδασκάλῳ τούτῳ τοῦ Γένους σπουδὰς, ἀλλὰ τί ἔπραξε μετὰ ταῦτα ἀγνωστον, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς Κηφολίαν, ὅτε ἠγμαζεν ἢ πατριαρχικῇ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀκαδημία, σχολεῖα δὲ τὴν ἑλληνικὴν

*) μέμνησθε αὐτῆς EN ΤΑΙΣ....

γλῶσσαν καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδείουσι διδάσκοντα ὑπῆρχον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ κράτους, καὶ πλησίον, ἢ ἐντὸς κελίων ναῶν, ἢ ἰδιωτικῶν οἰκιῶν. Ἐσημείωσα εἰς τὰ «Χρονικά πατριαρχ. ἀκαδημίας» (σελ. 208) τὴν ὑπαρξίν ἰδιωτικῆς τινὸς σχολῆς, ἐν Φαναρίῳ, κατὰ τὴν πλατεῖαν, ὅπου ἡ τῶν ἀτμοπλοίων ἀποβάθρα, κατὰ τὰ ἔτη 1815—18, ἢ καὶ πέραν τοῦ ἔτους τούτου. Ἐδίδασκε δὲ πάντα τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα Ἰωάννης Τούλης, ἐκ Γανοχώρων (νομίζω Μυριοφύτου), λαμβάνων ἀπὸ τῶν μαθητῶν δίδακτρα. Ἐδίδασκε δὲ παρὰ τῷ Ἁγιοταφικῷ Μετοχίῳ τοῦ Φαναρίου, σχολὴν ἰδιωτικὴν ἔχων ἀλλ' ἐν τῷ μετοχίῳ σιτιζόμενος, Κοσμᾶς μοναχὸς ἁγιοταφίτης, ἐκ Γανοχώρων.

Τῷ 1870 εὔρον χειρόγραφόν τινα Γραμματικὴν ἀγνώστου γραφέως, σῶζουσαν ἐξώφυλλον, ἐφ' οὗ ἐγράφοντο τὰ ἑξῆς :

**1816: στίχοι Ἰωσήφ Μελιτηνῆς
πρὸς Ἀναστάσιον**

Εἴληφεν Ἀναστάσιος μύστις θείας εἰκόνας
τὰ εἰμαθείας ὄργια δίκην τοῦ Ἐλικῶνος.
κατὰ μῆνα νοέμβριον, τὸν ἀνθεστηριῶνα,
ὃς ὄφθη δὴ μουσόληπτος εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα

καὶ οἱ μὲν τέσσαρες στίχοι κινουῖσι τὸν γέλωτα διὰ τὸν διδάσκαλον Ἰωσήφ τὸν ἑξ' Ἄνδρου, γελοῖον ὡς στιχουργόν, καὶ ὡς διδάσκαλον γελοιότερον, ἀλλὰ σημειώσις τις ὑπὸ τοῦς στίχους, εἰς πεζὸν λόγον, ἦτο πολῦτιμος ἐδίδασκε δ' ἡμᾶς αὐτῆ ταῦτα :

«Ἦ ρ ξ ἄ μ η ν τ ῶ ν ἑ λ λ η ν ι ζ ῶ ν μ α θ η μ ἄ τ ω ν , κ ο ν τ ἄ εἰς τὸν κ ὄ ρ θ ε ὄ κ τ ι σ τ ο ν ἱ ε ρ ο μ ὄ ν α χ ο ν , κ α τ ἄ τ ὸ Β λ ἄ χ - Σ ε ρ ἄ γ ι ». Ἐδιδάσκετο ὁ Ἀναστάσιος ὁ δὲ Θεόκτιστος συνεστρέφετο καθ' ἑαυτὸν, δίκην κοχλίου*) εἰς τι δωμάτιον τοῦ Μεγασπηλαιωτικοῦ Μετοχίου, κατὰ τὸ Φανάριον, τῷ 1816. Σύγχρονοι Τούλης, Κοσμᾶς, Θεόκτιστος διδάσκοντες ἐν ἰδιωτικαῖς σχολαῖς, πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐν Φαναρίῳ. Τίς οἶδε ποῦ ἐδίδαξεν ὁ Φιλόθεος διότι εἰς τὴν τοῦ Μουχλίου σχολὴν ἤρξατο διδάσκων δύο, ἢ τρία, ἔτη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ὡς ἤκουσα. Εἷς τινα λείψανα λογαριασμῶν τῆς ἐλληνικῆς σχολῆς τοῦ Μουχλίου εὔρον τὴν ἑξῆς ἀπόδειξιν·

1803, δεκεμβρίου 7,

ὅτι ὁ Δημήτριος Βασιλείου, συμυρναῖος, ἔλαβε γρόσια 500, σχεδὸν ἰσάριθμα φράγκα χρυσᾶ, κληροδοτηθέντα εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

*) Μ. Ι. Γεδεών, Ἀποσημειώτατα Χρονογράφου σ. 143.

«Παρθενίου Ιερομονάχου, χρηματίσαντος ἑλλη-
νικοῦ διδασκάλου»· δηλαδὴ Παρθένιος ἱερομόναχος συμριναῖος
ἦτο διδάσκαλος ἐν Μουχλίῳ πρὸ τοῦ 1803.

Οὐδὲν προστίθημι περισσότερον περὶ Φιλοθέου, ἐκδίδων νῦν τὴν
διαθήκην αὐτοῦ τὴν ἐπιβεβαιουμένην ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου
Α΄ τοῦ ἀπὸ Σιναίου· δυστυχῶς εἰς τρία μέρη αὐτῆς εἰσιν ἐσβεσμένα¹
γραμμαὶ τρεῖς σχεδόν·

† Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖος ἐπιβεβαίωσεν

† Ἐπι σῶας ἔχων τὰς φρένας καὶ ὑγιῆς ὄντων τὸν νοῦν ὁ ἱερολογιώ-
τος διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς τοῦ Μουχλιτοῦ, κὺρ Φιλόθεος ἐκ τῆς
ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας, καὶ τὸ ἄωρον τοῦ θανάτου διαλογιζόμενος,
ἵνα μετὰ θάνατον τὰ περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ εἰρηνικὰ καὶ ἀστασίαστα
καταλίπη, ἔγνω τὴν νόμιμον ἐνυπόγραφον, ἐσφραγισμένην καὶ ἐμμάρτυρον
ταύτην διαθήκην ποιήσασθαι. Καὶ δὴ φησί· πρῶτον μὲν, ὅσοι εἰς ἐμὲ ἐξή-
μαρτον κατὰ διαφορὰς καιροῦ καὶ τρόπου, ἔργῳ, ἢ λόγῳ, ἢ διανοίᾳ, πᾶσιν
ἐκείνοις ἀφ᾽ ἡμῶν τὴν ἐκ ψυχῆς συγχώρησιν, ἐξιαιτούμενος κἀγὼ παρὰ πάν-
των καὶ τὴν εἰς ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν ἀπὸ καρδίας συγχώρησιν, ἐφ' οἷς εἰς
αὐτοῦ ὡς ἄνθρωπος ἐν διαφοραῖς πράγμασι τε καὶ πράξεσιν ἐξήμαρτον.
Ἐπειτα δὲ ὡμολόγησεν ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρὸς κὺρ Σε-
ραφεῖμ, καὶ ἄλλων ἐκεῖ παρευρεθέντων ἐνοριτῶν τιμίων χριστιανῶν, καὶ
τοῦ προσκληθέντος καὶ γράψαντος τὴν παρούσαν διαθήκην λογιωτάτου
ῥεφερσνδαρίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κὺρ Γεωργίου, ὅτι ἡ παρουσία
αὐτοῦ συνίσταται εἰς μετρητὰ γρόσια εἴκοσι χιλιάδας καὶ πεντακόσια (νού-
μερο 20500), τὰ ὅποια παρέδωκεν εἰς χεῖρα τῶν κάτωθι διοριζομένων
ἐπιτρόπων αὐτοῦ, διὰ νὰ τὰ διανεῖμουν κατὰ τὰς παραγγελίας αὐτοῦ, περὶ
ἧν διατιθέμενος διορίζει οἰκιοθελῶς καὶ αὐτοπροαιρέτως, ὡς ἔξῃς· πρῶ-
τον μὲν καταλείπει τῷ παναγιωτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ ἡμῶν αὐθέντῃ καὶ
δεσπότητῳ οἰκουμένικῳ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Κωνσταντίῳ γρόσια πεν-
τακόσια (500) πρὸς βεβαίωσιν τῆς παρουσίας διαθήκης. Ἐπειτα δὲ κατα-
λείπει¹) εἰς τὴν σχολὴν τῆς Σίφνου γρόσια πέντε χιλιάδας (5.000). Τῇ
χίρᾳ²) Ἐλέγκῳ τοῦ Παστριατζόγλου γρόσια χίλια (1.000). Τοῖς πατριαρ-
χικοῖς ἑφημερίοις γρόσια πεντακόσια (500), τὰ ὅποια διὰ τῆς ἐπιστασίας
τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ δοθέντα εἰς τὸ Κοινόν³) νὰ μένωσιν ἀναπόστα-
στα, καὶ νὰ δίδωνται αὐτοῖς κατ' ἔτος ὁ τόκος ἐκ τοῦ Κοινοῦ γρόσια τεσ-
σαράκοντα, μνημονευομένου ἐν τῇ Προθέσει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Τῷ

1) τὰ δύο τρίτα ἑνὸς στίχου ἐσβεσμένα.

2) ἐσβεσμένος στίχος.

3) Κοινὸν ἐννοεῖται τὸ ταμεῖον τοῦ Πατριαρχείου, τὸ μετὰ τὸ 1850 καλούμε-
νον ἔθνικόν.

πνευματικῶ αὐτοῦ κύρ Σεραφεῖμ γρόσια διακόσια πενήντα (250). Τῷ κύρ Δοσιθέῳ ταμλαλή ¹⁾ γρόσια διακοσία πενήντα (250). Εἰς τὰ νοσοκομεῖα τοῦ Γένους ²⁾ γρόσια διακόσια πενήντα (250). Εἰς τοὺς τυχόντας πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ γρόσια πεντακόσια (500). Εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας Πόλεως, Γαλατᾶ, καὶ Καταστένου, διὰ τεσσαρακονταλείτουργα γρόσια πεντακόσια (500). Εἰς ἕξοδα τῆς θανῆς αὐτοῦ καὶ κηδείας, καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ γρόσια χίλια πεντακόσια, ἦτοι 1500. Διατίττει δὲ ὁ διατιθέμενος καὶ παραγγέλλει, ἀφοῦ ἐκτελέσουν ἐντελῶς καὶ ἀπαραλλάκτως οἱ ἐπίτροποι αὐτοῦ ὅσα οἰκειοθελῶς ἐν τῇ παρουσίᾳ διορίζει, καὶ ὅσα ἔτι ὡς ἀναγκαῖα ἕξοδα τυχόν ποιήσωσι, τὰ ἐπίλοιπα ἐκ τῶν μετρητῶν ὅπου ἤθελαν περισσεύσωσιν, ἔτι δὲ ὅλη ἡ ὑλική, καὶ πραγματικὴ οὐσία αὐτοῦ, βιβλία δηλονότι, ῥουχικὰ αὐτοῦ, ἐνδύματα ³⁾, καὶ ὅσα καὶ ὁποίου εἶδους πράγματα εὐρεθῶσιν αὐτοῦ, πάντα ταῦτα τὰ ἀφιερώνει μετὰ θάγατον αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτὴν σχολὴν τοῦ Μουχλιοῦ, καὶ παραγγέλλει οἱ ἐπίτροποι αὐτοῦ νὰ τὰ καταγράψωσι καθαρῶς, καὶ νὰ τὰ παραδώσωσιν εἰς τὴν σχολὴν, οἱ δὲ ἐπίτροποι τῆς σχολῆς παραλαβόντες αὐτὰ νὰ τὰ καταγράψωσιν εἰς τὸν κώδικα τῆς σχολῆς, καὶ νὰ τὰ ἐξοικονομῶσι καλῶς πρὸς ὠφέλειαν κοινὴν τῆς σχολῆς, καὶ πρὸς ἀτίδιον μνήμην αὐτοῦ τε καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ. Ἐπὶ τούτοις δὲ διοριζόμενος ἀποκαθίστησιν ἐπιτρόπους τοὺς τιμωτάτους τόν τε ⁴⁾, τὸν κύρ Σωτήρην σανταλτζήν, τὸν κύρ Κωνσταντῆ κάλφα, τὸν χοτζᾶ Διαμαντῆ σαράφην, τὸν κύρ Δημήτριον Διαμαντῆ ἀμπατζήν, τὸν κύρ Εὐστράτιον Παστιρματζόγλου ἀμπατζήν, καὶ τὸν πρωτομάστορην αὐτῶν χατζῆ Σταυρὴν ἀμπατζήν, καὶ τὸν μισερ Παντελῆν Τζόλαν, δεόμενος θερμῶς καὶ παρακαλῶν, ἵνα ἐπιστατήσωσι καλῶς, καὶ διενεργήσωσιν ἀμετατρέπτως πάντα τὰ ἐν τῇ παρουσίᾳ ὑπ' αὐτοῦ οἰκειοθελῶς διατεταγμένα. Ταῦτα μὲν οὖν διορισάμενος οἰκείᾳ βουλῇ καὶ ἀνθαιρέτῳ γνώμῃ διέθετο ὁ εἰρημένος ὀσιολογιώτατος διδάσκαλος τῆς σχολῆς τοῦ Μουχλιοῦ κύρ Φιλόθεος. "Ὅστις δ' ἂν τῶν συγγενῶν κληρονόμιον αὐτοῦ, ἢ ἄλλοις τις ὁπριασοῦν τάξεως, ἐπιχειρήσῃ ἀνατρέψαι, ἢ διασεῖσαι τὰ ἐν τῇ παρουσίᾳ διατεθειμένα, τὸν τοιοῦτον ἐπαρώμενος μονονουχὶ φησί, προκαλεῖται εἰς τὸ ἀδέκαστον τοῦ Θεοῦ κριτήριον, ἵνα ἀπολο-

1) νταμλὰς ἢ ἀποπληξία τουρκισι-νταμλαλῆς θὰ ἐξηγηθῆ λοιπὸν ἡμίπληκτος.

2) ἐνταῦθα εἰς ἔτι στίχος ἐσβέσθη.

3) περιεργος ἢ διάκρισις τῆς ἐνδυμασίας, εἰς «ἐνδύματα» τὰ συνιστῶννα προδήλως τὴν ἐξωτερικὴν περιβολὴν, καὶ εἰς «ῥουχικὰ» τὰ λεγόμενα σήμερον ἐσώρουχα, ἢ ἀσπρόρουχα.

4) ἐνταῦθα θάπαρχει ἐσβεσμένον ὄνομα· ἀλλ' οὐχὶ δυσκόλως δύναται νὰ διακρίνη ὁ ἀνιχνευτὴς ὑπὸ τὸ σβύσιμον λέξεις τέσσαρας «κύρ Χατζῆ Κωνσταντῆ καζαντζή».

γιθῆ ἔν τῇ φοβερῇ καὶ φορικῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐτάσεως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα ἐνυπόγραφος, καὶ ἐαμάρτυρος διαθήκη, ἐπὶ βεβαιώσει τῆς αὐτοῦ σεβασμιωτάτης παναγιότητος, καὶ μαρτυρίας τῶν ἐντιμολογιωτάτων κληρικῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας¹⁾, καὶ τῶν παρευρεθέντων ἀξιολύστων τιμίων ὑποκειμένων ἐνοριτῶν, καὶ ἐδόθη τοῖς διαληφθεῖσιν ἐπιτρόποις αὐτοῦ εἰς διηγεκὴ ἀσφάλειαν.

αωλά^{α)} φεβρουαρίου κστ^{β)}

Φιλόθεος διδάσκαλος τῆς μονῆς τοῦ ΜουχλιούΝ ἐπιβεβαιοῖ ὅσα καλῶς ἐπεσφράγισε μὲ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μου.

Σεραφεὶ πνευματικὸς παρὸν ²⁾ βεβαιοῖ
(ὕπογραφῇ γεγραμμένη ἄρμενιστί)
Δημητράκης Διαμαντί παρὸν μαρτυρῶ
Σοτίρι σανταλιτζί μαρτυρο
Εὐπράτιος Παστουρματζόγλους ὄντος παρὸν μαρτυρῶ
Χατζῆ Σταυρῆς προτομάστορης τῶν ἀμπατζήδων μαρτυρῶ
Κοσταντηκαλφαμαρτηρο
Χατζῆ Κωνσταντῆς Νικολάου μπακιριτζῆς μαρτυρῶ
Παντολέων Τζόλας χίος μαρτυρῶ
Χατζῆ Κωστής Μηχα ἡλου μαρτηρω

Πρέπει νὰ προστεθῆ, ὅτι ὑπὸ ὀνόματα καὶ λέξεις ἐσβεσμένας, διακρίνονται ὅτι εἰς τοὺς ἀνεπιτοὺς αὐτοῦ καταλείπει 2000 γρόσια — εἰς τὴν ἐν Μουχλίῳ σχολίῳ 2000 — εἰς τὴν Μ. τοῦ Γένους Σχολίῳ 250 — εἰς τὸ «ζαβώτιον τοῦ ἑλέους» 250 — ἕτερα δύο κληροδοτήματα ἀδύνατον ἢ νὰ διακριθῶσι. Κατὰ τὴν διαθήκην λοιπόν, ἡ περιουσία τοῦ Φιλοθέου συνεποσούτο εἰς 10250 γρόσια (μετὰ τῶν ἐσβεσμένων, ὅσα ὀπωζδῆπως ἀναγνώσκονται, 14750). Ἐν τούτοις ἄλλη διαθήκη πρόχειρος παριστᾷ τὸ διατεθησόμενον ποσὸν 19500!! Ἀλλὰ συγχρόνως, καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρὸς Σεραφεῖμ, ἡ περιουσία ἀνήρχετο εἰς 22500 γρ. Οἷα κλοπὴ ἐγένετο ὑπὸ τινων «ἀξιολύστων τιμίων ὑποκειμένων»!!; διότι φαίνεται ὅτι ὁ ταλαίπωρος Φιλόθεος διήνευ κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου κατάστασιν ποικίλης ἀποσυνθέσεως. Τῇ 26 φεβρουαρίου 1831 γράφει «σχολῆς τοῦ ΜουχλιούΝ». Τῇ 3 δεκεμβρίου 1830 ἐπιβεβαιοῖ εἰδὸς τι διαθήκης διὰ τῶν προκαλουσῶν οἴκτον, ἢ συμπάθειαν λέξεων «Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος Ἰησοῦ Χριστοῦ ὕπιοις ἀν-ΕρΗΡΗσει τὴν διαθηκὴν ἀσυγχώρη».

Ὁ ταλαίπωρος ἀπεβίωσε κατὰ αὐγουστον τοῦ 1837, ἐκ δὲ τοῦ χωρίου

1) ἀλλ' ἐκ τούτων οὐδεὶς ὑπογράφεται μαρτυρῶν.

2) αἱ ὑπογραφαὶ μετεγράφησαν ἀπαραλλάκτως.

Μηλιοῦ (Μηλέας) ἤλθον ἀντιπρόσωποι τῶν νομίμων αὐτοῦ κληρονόμων, φέροντες τὸ νενομισμένον πληρεξουσιότητα; «ἀποδεικτικόν» ἔχον οὕτω·

† Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικοῦ καὶ βεβαιωτικοῦ γραμματος δῆλον γίνεται ὅτι παραστάντες ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος καὶ τῶν τιμωτάτων προκρίτων τοῦ χωρίου Μηλιοῦ ὅτε Γιαννάκης καὶ ἡ Μαρία, γνήσιοι καὶ καθολικοὶ κληρονόμοι τοῦ εἰς Βασιλεύουσαν ἀποθανόντος διδασκάλου Φιλοθέου εἰς Μουχλιδὸν, ὡμολόγησαν, ὅτι οἱ εἰς Βασιλεύουσαν ἀποσταλέντες ὑπ' αὐτῶν Παῦλος γαμβρὸς τοῦ ἐηθέντος; Γιαννάκη καὶ ὁ Στρατῆς υἱὸς τοῦ αὐτοῦ Γιαννάκη, διὰ τὰ περιλάβουν τὴν κληρονομίαν, ὑπάρχουσι καὶ εἶναι ἐπίτροποι καθολικοὶ ἀπὸ τοὺς δύο συμφώνως; ἀδελφὸν Γιαννάκην καὶ ἀδελφὴν Μαρίαν, ὅθεν αὐτοὺς τοὺς ἰδίους συνιστῶντες καὶ ἐπιβεβαιοῦντες; διὰ τῶν ἰδίων ὑπογραφῶν, καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν κληρονόμων, μαρτυροῦμεν πρὸς νόμιμον παράστασιν·

1837 δεκεμβρίου 8. Εἰς Μηλιόν.

·γιαννάκης τοῦ ποιέ Νικόλα, ἀδελφὸς τοῦ Φιλοθέου βεβαιῶ

τὰ ἄνωθεν μὲ τὸ δάκτυλόν μου

·μαρία ἀδελφὴ τοῦ Φιλοθέου βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν ¹⁾

† ὁ ταπεινὸς γάνου καὶ Χώρας μελέτιος βεβαιοῖ

·χατζη λογοθέτης βασιλπαπᾶ μάρτης

·πρωτῶ-ψαλτῆς χαραλαμὶ μαρτῆρω

·βασιλιγοργακιμαρτῆς

·ταβουλάριος νικολᾶς μαρτῆρῶ

·κοστάντινος παναγιώτῆ μαρτῆρω (τ. δ.)

·στρατῆρῆ λεμιρακὶ μαρτῆρω (τ. δ.)

·θανασίος ραφαγὶλ μαρτῆρω (τ. δ.)

·γιαννακος λαμπαδσοριου μαρτῆρω (τ. δ.)

·σιμο χριστοδουλο μαρτῆρω (τ. δ. τ. σ.)

·χαζι μηλιος μαρτῆρω ²⁾

Κατόπιν ἀναγραφῆς ἐνδυμάτων καὶ σκευῶν, κλείει τὴν ὑπόθεσιν τῆς περιουσίας τὸ παρὸν πατριαρχικὸν ἀυλικὸν γράμμα

† Ὁ πατριαρχὸς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβεβαιοῖ

† Διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου καὶ ἐμμαρτύρου ἀυλικοῦ ἐξοφλητικοῦ γραμματος γίνεται δῆλον, ὡς οἱ ὑπογεγραμμένοι ὅ τε Παῦλος, καὶ ὁ Στρατῆς, οἱ ἀπὸ τοῦ χωρίου Μηλιοῦ, τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας, παραγενόμενοι εἰς τὴν πατριαρχικὴν αὐλήν, πρῶτον μὲν διὰ γράμματος

1) τύπος δακτύλου, ὡς ἄνω.

2) τὸ τ. δ. σημαίνει τύπον δακτύλου, τὸ τ. σ. σφραγίδος· ἀλλ' ὁ ἀγράμματος Σίμος Χριστοδούλου ἐπεβεβαίωσε τὸ κῆρος τῆς σφραγίδος αὐτοῦ διὰ τοῦ μελανοθέντος τύπου τοῦ ἰδίου δακτύλου.

ἐπιτροπικοῦ, μεμαρτυρημένου παρὰ τῶν προκρίτων τοῦ εἰρημένου χωρίου, καὶ βεβαιωμένου παρὰ τοῦ πανιερωτάτου κυριάρχου αὐτῶν ἁγίου Γάνου καὶ Χώρας κυρίου Μελετίου, ἀπέδειξαν ἑαυτοὺς ἐπιτρόπους τοῦ Γιαννάκη, καὶ τῆς Μαρίας, γνησίων ἀδελφῶν καὶ κληρονόμων τοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα αὐγουστον τελευτήσαντος κύρ Φιλοθέου, διδασκάλου χρηματίσαντος τῆς εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Μουχλίου σχολῆς, εἶτα δὲ ἀνήγγειλαν, καὶ ὠμολόγησαν ἰδίους αὐτῶν χεῖλεσιν, ὅτι κατὰ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐπιτροπὴν ἔλαβον σῶαν τὴν καταλειφθεῖσαν χρηματικὴν καὶ ρουχικὴν περιουσίαν τοῦ μακαρίτου ἐκείνου διδασκάλου κύρ Φιλοθέου παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς διαθήκης, καὶ τῆς σχολῆς, ἧτοι γρόσια ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑκατὸν πενήκοντα, καὶ τὰ πράγματα, ἅπερ διαλαμβάνει ῥητῶς τὸ ἐπιδοθὲν αὐτοῖς κατάστιχον τὸ μεμαρτυρημένον ἐνοριακῶς ¹⁾ καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐπιβεβαιωμένον, καὶ ἐξώφλησαν τέλεον ἐκ μέρους ἑαυτῶν, καὶ ἐκ μέρους τῶν εἰρημένων κληρονόμων, γενόμενοι ἱμπρὸ βῆ ἰσχύατ ἀμμέγι νταβαντάν, βῆ κιαφφεί μουταλαπαττὲν τουρκικώτερον εἰπεῖν, καὶ οὐκ ἔχουσι τοῦ λοιποῦ οὔτε αὐτοί, οὔτε οἱ ῥηθέντες κληρονόμοι ἀπαίτησίν τινα καὶ ἐπήρειαν ἐπενεγκεῖν πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς διαθήκης, ἢ τῆς σχολῆς ἐπ' οὐδεμίᾳ αἰτίᾳ καὶ προφάσει ἐν οὐδενὶ καιρῷ καὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης, ὡς λαβόντες τὰ κληρονομικὰ δίκαια, καὶ τέλεον ἐξοφλήσαντες. Ταῦτα ἀνήγγειλαν, καὶ ὠμολόγησαν αὐτοστοματὶ οἱ ῥηθέντες ἐπίτροποι τῶν κληρονόμων. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτων ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐνυπόγραφον παρ' αὐτῶν ἀυλικὸν ἐξοφλητικὸν γράμμα, τῇ ἐπιβεβαιώσει τοῦ παναγιωτάτου, καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Γρηγορίου, καὶ τῇ μαρτυρίᾳ τῶν ἐντιμολογιωτάτων κληρικῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐδόθη τῇ ῥηθείᾳ σχολῇ τοῦ Μουχλίου.

α,ωλζ'φ δεκεμβρίου κα'υ .

- † Ἐγὼ ὁ Παῦλος τοῦ Γραμματᾶ γανοχωρίτης ἔλαβα τὰ ἄνωθεν καὶ ἐξώφλησα, ἰδοὺ καὶ ἡ βοῦλά μου.
- † Ἐγὼ ὁ Στρατῆς τοῦ Γιαννάκη γανοχωρίτης ἔλαβα τὰ ἄνωθεν καὶ ἐξώφλησα, ἰδοὺ καὶ ἡ βοῦλα μου.
- † Ὁ μέγας πριμμικήριος Παναγιώτης μάρτυς
- † Ὁ ῥεφερενδάριος Γεώργιος μάρτυς
- † Ὁ κωδικάριος Ἰωάννης μάρτυς
- † Ὁ νοτάριος Κωνσταντῖνος μάρτυς.

Ἀπὸ τῶν ἐκδιδομένων γραμμάτων καὶ ὄσων ὑπ' ὅσιν εἶχον δυνάμεθα ἵνα μάθωμεν πῶς ἐνεφανίζοντο αἱ γραπτῶς ὀριζόμεναι κληρονομίαι

1) Ἐν τῇ σωζομένῃ καταγραφῇ, ἢ καταστίχῳ, οὐδεμίαν ὑπογραφὴν ἐνορίτου ἀνεῦρον.

καὶ πῶς ὑφίσταντο τὸ λεγόμενον κοινῶς «ξάφρισμα». Καλὸν ἵνα μάθω-
θεν ὅτι, ἐνῶ εἰς τὸν πατριάρχην Κπόλεως δίδονται γρόσια 500 διὰ τὴν
«βεβαίωσιν τῆς διαθήκης» πτωχοῦ διδασκάλου, πάλιν, ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐ-
τοῦ, ἀφαιροῦνται γρόσια ἑνεακόσια ἔτι=900=καὶ δίδονται καὶ αὐτὰ
«ψυχομερίδιον τοῦ παναγιωτάτου». Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐλάμ-
βανεν ὁ πατριάρχης τὰ 900, ἅτινα μετὰ τῶν (δοθέντων βεβαίως) 500 ἀπε-
τέλουν ποσὸν 1400 γροσίων, ἡ διανεμομένη περιουσία ἦτο γρόσια ἑνδεκα
χιλιάδες καὶ ἑκατὸν=11100, μόλις 8000 χρυσῶν φράγκων· δηλὸν οὖν ὁ
πατριάρχης ἐλάμβανε τὸ ὄγδοον· διότι τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πρὸς συντήρησιν
αὐτοῦ καθωρισμένοι πόροι.

Σημειῶ πρὸς τοῦτους, ὅτι, τῆς περιουσίας «ἐξαφρισθείσης» ὑπὸ τῶν
!!! «ἀξιοπίστων! τιμίων! ὑπρκειμένων»!!! τὸ μὲν νοσοκομεῖον ἔλαβεν 150
—ἀντὶ τῶν ὀρισθέντων 250—ἡ δὲ σχολὴ Μουχλίου 450—ἀντὶ τῶν ἐν
τῇ διαθήκῃ τοῦ 1831 καθοριζομένων δῆθεν οὕτω: «τὰ ἐπίλοιπα
ἐκ τῶν μετρητῶν, ὅποῦ ἦθελαν περισσεύσωσι».

§

Τὸ ἐξοφλητικὸν τῶν κληρονομῶν βεβαιοῖ συνυπογράφων καὶ τις
«ἐντιμολογιώτατος κληρικὸς Ἰωάννης κωδικάριος». Τὴν λέξιν εὖρον ἐνταῦθα πρώτην φορὰν, ὀφφίκιον κωδικαρίου γραφό-
μενον καθαρώτατα· λυποῦμαι δὲ διότι, μέχρι τῆς στιγμῆς, οὔτε τὸν κατα-
σκευάσαντα τοῦτο πατριάρχην ἀνεκάλυψα, οὔτε σαφῆ πον πληροφορίαν
περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κωδικαρίου. Τίς οἶδε πόσαι καὶ τίνες ὑποθέσεις, πόσα
ἀξιώματα, πόσα πρόσωπα ἀληθῶς ἀξιότιμα, πόσα τίμια ὑποκείμενα, πόσοι
ἐντιμολογιώτατοι κληρικοὶ κατασκευῆς παλαιᾶς, ἢ νέας ἐφευρέσεως θὰ
ἀνακαλυφθῶσι. Καλὸν ἵνα ἐνθυμώμεθα πάντοτε, ὅ ἡμέρα τῆ ἡμέρα
ἐρεῦγεται γινῶσιν, καὶ νυκτὶ νύξ ἀναγγέλλει ὄῃμα.

Ἀθῆναι· ἑκατομβαιῶν (ἰούλιος) 1935

ΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΓΕΔΕΩΝ

ΤΟ ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ ΜΕΤΟΧΙΟΝ

«Ο ΑΓΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ»

Ἐν Διδυμοτείχῳ εὐρίσκεται, ἠρειπωμένον καθ' ὀλοκληρίαν καὶ ἀπέναντι τῆς οἰκίας Γιουρτσόγλου, μετόχιόν τι ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος». Πότε καὶ παρὰ τίνας ἰδρῦθη, δὲν εἶναι γνωστόν. Ἴσως εἰς παλαιότερους χρόνους, βυζαντινοὺς ἢ τουρκικοὺς ἦτο μονὴ ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἔχομεν σαφεῖς καὶ θετικὰς ἀποδείξεις, καθὼς ἀναφέρω ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς εἰς τὰ περὶ τοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ μικροῦ ἐξοχικοῦ μοναστηρίου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (ιδεῖ ἱστορικὴν πραγματείαν μου περὶ αὐτοῦ σ. 16—17). Τὸ μετόχιον τοῦτο εἶχεν ἄλλοτε μεγαλειότερον διαμέρισμα καὶ αὐλήν, ὡς φαίνεται, ἀλλ' ἐπωλήθησαν βαθμηδὸν καὶ τμηματικῶς ἢ κατεσχέθησαν παρὰ διαφόρων γειτόνων ἴσως καὶ ἐπιτηδείων.

Ἐν τινι τῶν κωδίκων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Διδυμοτείχου καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 2 Ἰουλίου 1823 ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς :

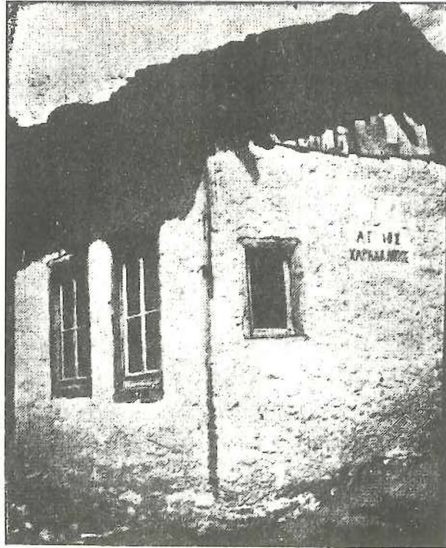
«τὸ ἀνδριώτικον μετόχιον τὸ κείμενον . . . κατὰ τὸ κουκουμδζῆ μαχαλεσί, ἐπειδὴ εἶχε μείνει χωρὶς κυρατζῆν (ἐνοικιαστήν), ἐνφιασθῆ μετὰ τοῦ Ἀθανασίου Γούναρι ὀλοῦ (ὄγλου) νὰ καθίσῃ καὶ νὰ πληρώνη κάθε χρόνο 40 γρόσια· ἔτι δὲ νὰ τὸ μερμετίσῃ (νὰ ἐπιδιορθώσῃ), ἂν ἤθελε χαλάσῃ εἰς κανένα μέρος, τόσον τὸ μετόχιον ὅσον καὶ τὸ ἐργαστήριον».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι τὸ μετόχιον ἦτο τῆς νήσου Ἄνδρου καὶ ὑπήγετο, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐν Ἄνδρῳ μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἣτις εἶνε γνωστὴ ἀπὸ τοῦ 1577, ὅτι εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν καὶ διαχείρισιν τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος Διδυμοτείχου, ὅτι τὸ 1823, καθὼς καὶ πρότερον ἐχρησίμευε καὶ ὡς κατοικία ἐπὶ ἐνοικίῳ, ὅτι εἶχεν ἐργαστήριον ἢ μᾶλλον δύο μικρὰ ἐργαστήρια, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ καὶ νῦν ἐκατέρωθεν τῆς μεγάλης ἐξωθύρας τῆς αὐλῆς σωζόμενα ἐρεψία, ὅτι εἶχον παλαιωθῆ καὶ τὸ μετόχιον καὶ αὐτά, καὶ εἶχον ἀνάγκην ἐπιδιορθώσεως. Ἐπομένως εἶχον κτισθῆ πολὺ πρότερον βεβαίως τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἔνεκα δὲ τῶν κρισίμων τότε ἐθνικῶν περιστάσεων, εἴτε δι' ἄλλους λόγους, παρημελήθη προσωρινῶς τὸ μετόχιον ἐκ μέρους τῆς κυριάρχου μονῆς, τῆς ἐν Ἄνδρῳ Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ περιῆλθεν ἀνεπισήμως ἢ κατ' ἐντολὴν αὐτῆς εἰς τὴν κοινότητα Διδυμοτείχου, ἣτις καὶ ἐνέμετο αὐτό.

Εἰς τὸν ἴδιον κώδικα, εἰς παλαιότεραν χρονολογίαν ἀναγράφονται καὶ τὰ ἑξῆς :

«Δεκεμβρίου 8 τοῦ ,αποθ' (1779) ἀπέθανεν ὁ Μητροπολίτης Διδυμοτείχου ἐκ Σίφνου Νεόφυτος, ὃν διεδέχθη ὁ (Σμύρνης) Παΐσιος, ὅστις ἀναφέρων ταῦτα... εἰς πρακτικὸν καὶ ἀναφέρων ἑαυτὸν καὶ ὅτι ἀπεδέχθη τὴν ἐπαρχίαν Διδυμοτείχου καὶ ὅτι ἀπεκατέστησεν ἐπιτρόπους τὸν λογοθέτην Δημητράκην Δανιήλογλου καὶ τὸν σκευοφύλακα Μιχαῆλον, δίδωντάς τους καὶ τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος».

Ἐπειδὴ ἐν τῷ γηπέδῳ τοῦ μετοχίου ὑπάρχει ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ τὸ προσκύνημα τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου καθιερώθη

τὸ κατὰ τὸ 1884 ἰδρυθὲν Ἐπαρχιακὸν Νοσοκομεῖον ὅπως θὰ ἴδωμεν, διὰ τοῦτο εἶναι πιθανόν, ὅτι τὸ ἀνωτέρω ἀναφερόμενον ἅγιον λείψανον ἔχει σχέσιν τινὰ μὲ τὸ ἐν λόγῳ μετόχιον τῆς Ἄνδρου ἐν τῇ συνοικίᾳ Κουγιουμτζῆ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ μετόχιον μὲ τὸ ὄνομα ἅγιος Χαράλαμπος ὑπῆρχεν ἴσως πρὸ τοῦ 1779 ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου.

Μετὰ 84 ἔτη, ἴητοι τὸ 1863—4, τὸ μετόχιον ἐχρησίμευσε προσωρινῶς καὶ ὡς σχολή. Ἐνεκα δηλαδὴ ἐρίδων τινῶν οἱ Ἕλληνες Διδυμοτειχῖται διηρέθησαν εἰς δύο μερίδας. Καὶ ἡ μὲν μία ἐκράτησε τὸν ἕνα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τότε δύο διδασκάλων, τὸν μακαρίτην Κωνσταντῖνον Παπαγιαννόπουλον, εἰς τὸ παλαιὸν σχολεῖον τῆς Παναγίας, ἡ δὲ ἄλλη τὸν ἄλλον,

τὸν Γεώργιον Καβαλλιώτην καὶ τὸν ἐγκατέστησεν εἰς τὸ μετόχιον.

Τὸ 1879 προεκλήθη σοβαρὸν ἐπεισόδιον ἐκ μέρους βουλγαριζόντων τινῶν κατοίκων Διδυμοτείχου διὰ τὸ μετόχιον ὡς ἑξῆς:

Κατὰ τὸ πρακτικὸν τῆς 15 Ἰουλίου τοῦ ἰδίου κώδικος «λόγου γενομένου περὶ τινος ἐν Διδυμοτείχῳ οἰκίας, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἐν Ἄθῳ ἱερὰν μονὴν τῶν Χιλιανδαρινῶν, ὅτι ἀγνωστόν ἐστιν, ἐν τίνι δικαιώματι ὁ κ. Δράγνης διευθύνει αὐτήν καὶ νέμεται τοὺς πόρους αὐτῆς καὶ μεταβάλλει ἢ ἐπιδιορθώνει αὐτήν, ἐνεκρίθη νὰ προσκληθῇ οὗτος καὶ ἐρωτηθῇ περὶ τούτου καὶ οὕτως ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα».

Ἡ οἰκία αὕτη, ἡ ἀνήκουσα δῆθεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Χιλιανδαρινῶν, εἶναι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μετόχιον τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ πρακτικοῦ τῆς μεθεπομένης ἡμέρας καὶ τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἐπηκολούθησαν:

«... Παρουσιασθέντων... τῶν κ. Γεωργίου Κουγιουμτζῆ καὶ Θεοχάρους καὶ ἐρωτηθέντων ὑπὸ τῆς Α. Σ. (αὐτοῦ σεβασμιότητος), πόθεν ἔλαβον τὴν ἄδειαν καὶ κατοικοῦσιν ἐν τοῖς τοῦ Χιλιανδαρινοῦ μετοχείου μαγαζείοις, κατέθεσαν, ὅτι (ἔλαβον) παρὰ τοῦ κυρίου Γιοβάντσου καὶ Δράγνη, μάλιστα δὲ προὔτίθετο ὁ κ. Γιοβάντσος, ὅπως ποιήσῃ τὴν συμφωνίαν ἐν τῇ ἰ. Μητροπόλει, παρούσης καὶ τῆς Δημογεροντίας, ὁ δὲ τελευταῖος Θεοχάρης κατέθεσεν, ὅτι συνεφώνησε μετὰ τοῦ κ. Δράγνη, ν' ἀποτίῃ αὐτῷ δι' ἐνοίκιον 120 γρόσια τὸ ἔτος. Ἐμφανισθέντος δὲ τοῦ Δράγνη καὶ παρουσιάσαντος ἐπιστολὴν Σλαβωνιστὶ γεγραμμένην, λέγοντος, ὅτι ἔλαβε πρό τινων ἡμερῶν παρὰ τοῦ ἐν Ἄθῳ Χιλιανδαρινοῦ Μοναστηρίου. Ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἔφερε οὐδεμίαν ἐπισημότητα, μὴ ὑπαρχούσης ἐντὸς αὐτῆς οὔτε τῆς μοναστηριακῆς σφραγίδος, ἐπροτάθη αὐτῷ, ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ἐν λόγῳ Μετόχιον δὲν διοικεῖται ἀπ' οὐδενὸς ἱερωμένου προσώπου, διὰ ταῦτα διακαίουται ἡ Μητρόπολις νὰ καθέξῃ αὐτό».

Ἐκ τοῦ πρακτικοῦ τούτου, ὡς καὶ σχετικῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ τοῦ γέροντος φίλου κ. Ἀριστείδου Δελόγκα, ἐξάγεται, ὅτι ὁ Δράγνης καὶ ὁ Γιοβάντσος μὲ ἄλλους ὁμόφρονας αὐτῶν παρουσίασαν τὸ μετόχιον ὡς ἰδιόκτητον κτῆμα τῆς μονῆς Χιλιανδαρίου· χρησιμοποιήσαντες δὲ τὸ ἐν λόγῳ ξενόγλωσσον καὶ πλαστὸν ἔγγραφον ὡς πληρεξούσιον δῆθεν ἔγγραφον αὐτῆς, ἐπεχείρησαν νὰ οἰκειοποιηθῶν τὸ μετόχιον διὰ σκοποὺς καὶ βλέψεις ἀτομικοῦς καὶ ἰδίως τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι, ὅτι ἡ Μητρόπολις καὶ ἡ Δημογεροντία δὲν ἐγνώριζον ἢ μᾶλλον εἶχον λησμονήσει τὸ γνωστόν μας προηγούμενον πρακτικὸν τῶν τοῦ 1823 καὶ ὡς ἐκ τούτου κινδυνεύουν νὰ ἐξαπατηθῶν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς κυριότητος τοῦ μετοχείου καὶ νὰ θεωρήσουν αὐτό, καὶ αὐταὶ ἀκόμη, ὡς κτῆμα τῶν Χιλιανδαρινῶν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ 1879 ἐξ ἀγνοίας ἢ λήθης τῶν ἐγγράφων

τῆς Ἄνδρου τοῦ 1832, εἴτε διότι εἶχον, φαίνεται, ταῦτα ἀπολεσθῆ, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποδείξουν, ὅτι τὸ μετόχιον ἀνήκεν ἀμέσως ἢ μᾶλλον ἐμμέσως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινότητα Διδυμοτείχου καὶ ὅτι εἶχεν αὐτὴ τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ καὶ τῶν μαγαζείων του.

Ἐντεῦθεν προήρχετο καὶ ἡ παρείσδυσις ἐπιτηδείων, τῶν ὁποίων κύριος σκοπὸς καὶ φροντίς ἦτο νὰ κατὰσχουν παρανόμως καὶ ἐπιτηδείως τὸ μετόχιον καὶ νὰ τὸ μετατρέψουν εἰς βουλγαρικὸν σχολεῖον διὰ λόγους καὶ ἀνάγκας βουλγαρικῆς προπαγάνδας.

Πρακτικὸν τῆς 18ης Μαρτίου τοῦ ἔτους 1884 ἀναφέρει, ὅτι συνήλθον οἱ Δημογερόντες, ἔφοροι καὶ πρόκριτοι, . . . «ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ ἄρτι ἀναφνεύοντος ἐν τῇ πόλει Διδυμοτείχου βουλγαρικοῦ ζητήματος, παρόντων . . . καὶ τῶν διενεργούντων τὸ σχέδιον τοῦτο. Ἠρωτήθησαν ἐν πρώτοις, ὁποῖον ἔχουσι σκοπὸν, ἐνεργούντες τὴν σύστασιν ἰδιαιτέρας βουλγαρικῆς σχολῆς καὶ πρόσληψιν ἐπὶ τούτῳ βουλγάρου διδασκάλου ἐν πλήρει τῆς Ἰ. Μητροπόλεως καὶ τῆς Δημογεροντίας ἀγνοίᾳ. Ἀπεκρίναντο πάντες, ὅτι ὁ μόνος σκοπὸς εἶναι ἡ ἐν αὐτῇ διδασκαλία τῆς γλώσσης αὐτῶν. Κατὰ συνέπειαν συνεβουλευθῆσαν, ὅπως ἀπόσχωσι τοῦ σχεδίου τούτου, δυναμένου νὰ ἔχη θλιβερὰς συνεπείας ἐπὶ τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν ᾧ οὐδεμία ἄχρι τοῦδε ἐγένετο ἐθνικὴ διάκρισις καὶ ὅτι, ἐὼν πράγματι αὕτη καὶ μόνη εἶναι ἡ ἰδέα αὐτῶν καὶ οὐδεὶς ἕτερος ὑποκρύπτεται σκοπός, δυνατὸν νὰ γενῆ σκίψις πρὸς τοῦτο . . . καὶ προσληφθῆ βούλγαρος διδάσκαλος ἐν τοῖς ὑπάρχουσι (ἑλληνικοῖς) σχολείοις, ἵνα διδάξῃ κατὰ τὸ προσεχὲς σχολικὸν ἔτος. Ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη ὑπ' αὐτῶν, κραυγάζοντων, ὅτι ἀδύνατον νὰ παραιτηθῶσι τοῦ σκοποῦ των, τῆς συστάσεως δηλ. ἰδιαιτέρας βουλγαρικῆς σχολῆς . . .».

Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἰδίας συνεδρίας καὶ τοῦ ἀνωτέρω πρακτικοῦ αὐτῆς «ἀπεφασίσθη ὁμοθυμῶς, ὅπως ἐνεργηθῶσι ἀπὸ τε τῆς Ἰ. Μητροπόλεως καὶ τῆς ἐντίμου Δημογεροντίας τὰ δέοντα διαβήματα πρὸς τὴν ἐνταῦθα (ἐν Διδυμοτείῳ) Κυβέρνησιν (τὴν τουρκικὴν) πρὸς πρόληψιν δυσαρέστων συνεπειῶν . . .».

Ἐγράφησαν λοιπὸν 2 τακτῆρια (ἀναφοραὶ) πρὸς τὸν τότε δημογενῆ μουτσαρίφην (=διοικητὴν Διδυμοτείχου) Τζώρτζη πασᾶν ἐκ μέρους τῆς κοινότητος καὶ τοῦ (ἐκ Λήμνου) πρωτοσυγκέλλου Παναρέτου, (ὅστις ἀντεπροσώπευε τὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπουσιάζοντα μητροπολίτην Διδυμοτείχου Μεθόδιον).

Τὸ πρῶτον τακτῆριον ἀναφέρει: «...τῆς ὀλιγαριθμοῦ μερίδος Γιοβάντσος, Ἀθανάσιος Γκάντσου, Χ' Στάϊκος, Χ' Νικολάου, Σταῦρος Γιοβάντσου καὶ Κώστας Μαλέου... προσλαβόντες τὴν προσωνυμίαν τοῦ βουλγάρου... ἀποκοπτόμενοι οὕτω αὐτοβούλως τῆς ἐνταῦθα χριστιανικῆς ὁλομελείας... ἀλλὰ καὶ περὶ αὐθαίρετου καὶ βιαίας κατοχῆς κτημάτων, ἀνί-

κοντος ἐξ ἀμνημονευτων χρόνων τῇ Ὁρθοδόξῳ (Ἑλληνικῇ) Κοινότητι...».

Τὸ δὲ τακρίριον τοῦ πρωτοσυγκέλλου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 Μαρτίου ἀναφέρει, ὅτι ἡ ἐν τῷ μετοχίῳ ἐργασία (τῶν βουλγαριζόντων) ἐξακολουθεῖ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ Μητροπόλεως καὶ Δημογεροντίας, ὅτι πρέπει νὰ διακοπῇ ἡ ἔκνομος καὶ ἀνοίκειος πράξεις ὀλίγων πολιτῶν, ὅσον τάχιον, ἵνα μη παρατεινόμενη αὕτη διεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ προβῇ οὗτος εἰς παράτολμόν τι κίνημα, διαταράζον τὴν ἡσυχίαν τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς πόλεως.

Ὁ Τζώρτζη πασᾶς παρέπεμψε τὸ ζήτημα εἰς τὰ δικαστήρια, καὶ οἱ μὲν βουλγαριζόντες ἐξηκολούθουν ἐν τῷ μεταξὺ μὲ μαστόρους καὶ ἐργάτας τὴν διαρρῦθμισιν τοῦ μετοχίου εἰς σχολεῖον, ὡς καὶ τὰς ἄλλας ἐνεργείας αὐτῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, οἱ δὲ ἡμέτεροι ἐστενοχωροῦντο σκεπτόμενοι, ὅπως λέγει ὁ κ. Δελόγκα, πῶς νὰ ἀποδείξουν ἀσφαλῶς τὸ μετόχιον ὡς ἰδικήν των ἰδιοκτησίαν.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἐθριάμβευσαν οἱ ἡμέτεροι. Ὁ Ἄ. Δελόγκα; σκεπτόμενος κατ' οἶκον περὶ τοῦ πρακτέου καὶ ἐρευνῶν μεταξὺ τῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων τοῦ πάππου του, τοῦ Λογοθέτου Ἀποστόλου καὶ ἄλλων οἰκείων, εὔρεν ἐν ἔγγραφον, τὸ ὅποιον εἶχε σταλῆ εἰς Διδυμότειχον τὸ 1832 ἐξ Ἄνδρου παρὰ τοῦ καθηγουμένου τῆς ἐκεῖ μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ ἦτο πληρεξούσιον γράμμα. Δι' αὐτοῦ ὡ; καὶ δι' ἄλλων σταλέντων ὁμοῦ, ἐξουσιοδοτοῦντο ὁ ἐκ μητρὸς θεῖος τοῦ Ἄ. Δελόγκα Ἀθανασάκης, δομέμεστικός τῆς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, μετὰ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν προκρίτων τῆς συνοικίας Κουγιουμτζῆ, νὰ ἐκποιήσουν τὸ ἰδιόκτητον τῆς ἐν λόγῳ μονῆς μετόχιον.

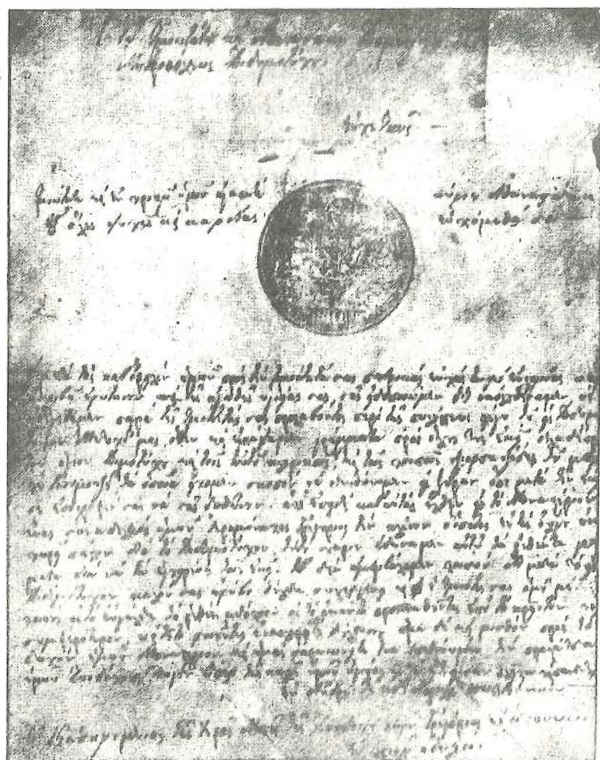
Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, φέρον τὴν σφραγίδα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Ἄνδρου καὶ κατατεθὲν παρὰ τοῦ Δελόγκα εἰς τὴν Μητρόπολιν, εἶναι τὸ ἐξῆς:

«Τῷ τιμωτάτῳ Κῶ Ἀθανασάκῃ Δομεστίκῳ τῆς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, εὐχετικῶς.

Τιμώτατε καὶ ἐν Χριστῷ ἡμῖν ἀγαπητὲ κύριε Ἀθανασάκη, ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας εὐχόμεθά σοι. Καὶ μετὰ τὰς κατ' ὀφειλὴν ἡμῶν πρὸς τὴν τιμιότητά σας εὐχὰς τε καὶ εὐλογίας καὶ ἀκριβῆ ἐρώτησιν τῆς ἀγαθῆς ὑγείας σας, σὰς εἰδοποιῶμεν, ὅτι ἠκολούθησαμεν ὡς ὠδηγήθημεν παρὰ τῆς τιμιότητός σας προλαβόντες, περὶ τῆς πωλήσεως, λέγω, καὶ τοῦ εἰς Διδυμότειχον Μετοχίου μας, ὅθεν καὶ ἐγράψαμεν γράμματα πρὸς ὅλους τοὺς ἐκεῖ, δηλαδὴ πρὸς τὸν ἅγιον Διμοτύχου καὶ τοῖς αὐτοῦ κληρικοῖς καὶ τοῖς λοιποῖς τζιορμπατζήδαις τοῦ μαχαλὲ Κουϊμτζῆ, τὰ ὅποια εἶχομεν σκοπὸν νὰ διευθύνωμεν εἰς Θύραν, ὅπου μετὰ τὴν ἐκεῖσε ἐπιστροφὴν σας νὰ σὰς δωθῶσιν. ἀλλ' ἐπειδὴ κατ' αὐτὰς ἦλθεν εἰς τὸ Μοναστήριον ἓνας συνάδελφος ἡμῶν, Ἱερομόναχος Γρηγόριος τὴν κλησιν, ὁ ὅποιος ἐντὸς ὀλίγον ἀναχωρεῖ πά-

λιν διὰ τὸ Διδυμότυχον, τούτου χάριν ἐδώσαμεν αὐτῷ τὰ ρηθέντα γράμματα διὰ νὰ τὰ ἐγχειρήσῃ τοῖς ἐκεῖ.

Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν λοιπόν, ὅτι μετὰ τὸ εἰς Διδυμότυχον καλόν σας ἀρῦβον (ἀφίξιν) θέλετε συνεργήσῃ καὶ ἡ τιμιότης σας ὁμοῦ με τοὺς λοιποὺς εἰς τὸ νὰ εὐγάλετε τὸ ρηθὲν μετόχιον εἰς τὸ εἰκάντο (πλειοδοσίαν), προσπαθοῦντες ἐπὶ τὸ κρεῖττον καὶ συμφερότερον. καὶ

τοῦτο ποιοῦντες ἀναπληροῦτε δούλευσιν, ἅμα δὲ καὶ μισθὸν πρὸς τὸ πτωχὸν ἡμῶν Μοναστήριον. καὶ ἡμᾶς παρακινεῖτε, ἵνα ἱκετεύωμεν τὴν προστάτιδα ἡμῶν Ζωοδόχον Πηγὴν ὑπὲρ τῆς καλῆς ὑμῶν ὑγείας ἧς τὰ ἔτη εἶσαν πλεῖστα καὶ πανευτυχή.

Ἐν Ἄνδρῳ τῇ κδ' (24) Ἀπριλίου, αὐλβ' (1832).

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Γρηγόριος καὶ οἱ συνεμοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί.

Ἐάν, συνεπιεῖα τοῦ ἐγγράφου τούτου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀναφερομένων τὸ μετόχιον ἐπωλήθη τὸ 1832 ἢ μετὰ ταῦτα καὶ πρὸς ποῖον, δὲν ἦδυνή-

θην νὰ εὐρω σχετικὴν τινα πληρωφωρίαν, διότι μέρη τινὰ τῶν κωδίκων τῶν πρακτικῶν καὶ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς Ἰ. Μητροπόλεως ἔχουν κικίστην γραφὴν καὶ εἶναι λίαν δυσανάγνωστα. Ἐν τούτοις εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ μετόχιον οὐδέποτε περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Χιλιανδαρίου οὔτε ἄλλον τινὸς νομικοῦ προσώπου ἢ ἀτόμου. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ παρουσιάζετο ὁ ἀγοραστής μετὰ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἢ μαρτυρίας τῆς ἀγοροπωλησίας εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν του ἐπὶ τοῦ μετοχίου, καὶ μάλιστα ἐξ ἀφορμῆς τῶν κατὰ τὸ 1879 καὶ κατόπιν γενομένων ἐπεισοδίων.

Ἐπομένως καὶ ἡ Μητρόπολις Διδυμοτείχου δὲν ἠγόρασε καὶ αὐτὴ τὸ μετόχιον, εἶχεν ὅμως τὰ προαναφερθέντα ἔγγραφα τῆς Ἄνδρου καὶ διὰ τούτου, ὡς πληρεξούσιος, ἐδικαιούτο νὰ κατέχη καὶ νὰ διαχειρίζηται τὸ μετόχιον, καθ' ἃσον μάλιστα καὶ χωρὶς ἔγγραφα, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀρχὴ ἠδύνατο νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ πρότερον, ὅπως εἶδομεν, καὶ κατόπιν καὶ νὰ φροντίσῃ διὰ παραμεληθέντα ἢ ἐγκαταλελειμμένα, οὕτως ἢ ἄλλως, ἐκκλησιαστικὰ κτήματα.

Τὸ ζήτημα δὲ ἐξειλίχθη πλέον ὡς ἑξῆς:

Ὁ κ. Δελόγκας, ὅστις ὦν Ἕλλην ὑπήκοος δὲν ἐκινδύνευε. νὰ πάθῃ τίποτε, ἐτάχθη νὰ παραλάβῃ διὰ τῆς βίας τὸ μετόχιον ἀπὸ τοὺς βουλγαρίζοντας καὶ νὰ διαφυλάξῃ αὐτό. Ἀπέστειλε τοὺς γενναίους καὶ ρωμαλέους Ἀπόστολον Χρυσολόγην καὶ Σταῦρον Γκαλτάναν, οἵτινες καὶ παρημποδίσαν διὰ ξυλοκοπημάτων τοὺς ἐργαζομένους πρὸς μετατροπὴν τοῦ μετοχίου εἰς βουλγαρικὴν σχολὴν καὶ ἀνέλαβον τὴν φύλαξιν αὐτοῦ. Τὴν ἐπομένην ὁ Τζώρτζη πασᾶς, πρὸς πρόληψιν συνεπειῶν, ἀντικατέστησε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Δελόγκα διὰ δύο ἀστυνομικῶν πρὸς φύλαξιν τοῦ μετοχίου. Οὕτω οἱ παρείσαντο βουλγαρίζοντες ἀπεσύρθησαν, ἐγκαταλείψαντες τὸ κτίριον ἢ μᾶλλον τὴν διαρρύθμισιν αὐτοῦ ἡμιτελῆ.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ μετοχίου, διὰ νὰ μὴ ἐπαναληφθοῦν πάλιν τὰ ἴδια, ἡ κοινότης ἀπεφάσισε νὰ μεταβάλλῃ αὐτὸ εἰς νοσοκομεῖον. Τὴν 1ην τοῦ Ἰουλίου 1884 «εἰς γενικὴν συνεδρίαν δημογερόντων, ἐφόρων καὶ λοιπῶν ἐγκρίτων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου Μεθοδίου (ὅστις, ἔνεκα τῶν προηγουμένων γεγονότων προσκληθεὶς, εἶχεν ἐπανέλθει ἐσπευσμένως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως) προετάθη ὑπὸ τῆς Α. Σεβασμιότητος καὶ ἐνεκρίθη ἡ σύστασις καὶ διοργάνωσις οἰκίματός τινος διὰ νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς νοσηλείαν ἐν αὐτῷ ἀσθενῶν πάσης φυλῆς καὶ παντὸς θρησκείας ἐξ ἀπάσης τῆς ἐπαρχίας... καὶ ἀπεφασίσθη, ὅπως τὸ... μετόχιον χρησιμοποιοῦν, ἀφ' οὗ ἐπισκευασθῆ καὶ καταστῆ κατάλληλον. Πρὸς ἐξεύρεσιν δὲ πόρων διὰ τὴν συντήρησιν διωρίσθη ἑξαμελὴς ἐπιτροπὴ». Ἐγένεον κατόπιν μεγαλοπρεπῶς τὰ ἐγκαίρια, παρισταμένου καὶ τοῦ Τζώρτζη πασᾶ, καὶ ἐνηργήθησαν ἔρανοι. Καθὼς λέγει ὁ κ. Νικόλαος Πα-

παδόπουλος, τέως γραφεὺς τῆς Δημαρχίας Διδυμοτείχου, κατ' ἀρχὰς ἔβαλον τρεῖς κλίνας δι' ἀσθενεῖς εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εὐρέθησαν πρόχειροι ἀσθενεῖς πρὸς εἰσαγωγὴν αὐτῶν ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν φανῆ, ὅτι τοῦτο λειτουργεῖ, μετεφέρθησαν ἐκ τῶν δημοσίων φυλακῶν φυλακισμένοι τινὲς ἀσθενεῖς.

Μετ' ὀλίγον κατεσκευάσθη καὶ μία τετράγωνος ἀναμνηστικὴ ἐκ μαρμάρου πλάξ, ὕψους καὶ πλάτους ἑνὸς περίπου μέτρου, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπαρχιακὸν Νοσοκομεῖον—1885 Μαρτίου 16», ἣτις καὶ διασώζεται ἤδη ἐν τῷ προσκυνήματι «Ἁγιος Χαράλαμπος» τοῦ μετοχίου.

Εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν τοῦτο νοσοκομεῖον διωρίσθη μία νοσοκόμος, τὴν ὁποίαν διεδέχθη 9 Ἰουνίου 1885 ὡς ἐπιστάτης ὁ Κωνσταντῖνος Τσανακτσῆς. Τέλη δὲ τοῦ ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους, ἐπειδὴ, φαίνεται δὲν εὐρίσκοντο ἀσθενεῖς πρὸς νοσηλείαν, ἀπεφασίσθη, ὅπως τοῦ λοιποῦ αἱ κατὰ καιρὸν ὑπόδικοι (ἐν τῷ πνευματικῷ δικαστηρίῳ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως) γυναῖκες περιορίζονται οὐχὶ ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν ἱερέων, ὅπως συνηθίζετο πρότερον, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπαρχιακῷ νοσοκομείῳ». Πλὴν μετὰ τινὰς μῆνας, 22 Νοεμβρίου 1885, «συνεπεία ἀτόπων λαβόντων χώραν ἐν τῷ νοσοκομείῳ ἔνεκα τῆς ἐν αὐτῷ διαμονῆς τοιούτων γυναικῶν, ἐνεκρίθη νὰ καταργηθῆ ἡ ἐκεῖ διαμονή των καὶ νὰ περιορίζωνται αὐταὶ τοῦ λοιποῦ, ὡς καὶ πρότερον, ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν ἱερέων».

Τὴν 3ην Ἰανουαρίου 1886 «...λόγου γενομένου, ὅτι τοῦντεῦθεν ὁ ἐπιστάτης τοῦ νοσοκομείου εἶναι ἄχρηστος ἐν αὐτῷ, ὡς ἐνοικούντων ἤδη στρατιωτῶν, ἐνεκρίθη ἡ ἀπόλυσις αὐτοῦ». Τὸ νοσοκομεῖον, καθὼς καὶ ἄλλα κτίρια, εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ πολλοῦ στρατοῦ, διότι, ὡς λέγει ὁ Δελόγκας, ἡ Τουρκία εἶχε τότε ἐπιστράτευσιν ἔνεκα τοῦ ζητήματος τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμανίας.

Ἀργότερον, τῆ 6 Ἀπριλίου 1886, «ἐνεκρίθη νὰ μετρηθῶσιν ἀπὸ τοῦ ταμείου τοῦ ἐπαρχιακοῦ νοσοκομείου 400 γρόσια διὰ τὴν (παραγγελθεῖσαν πρότερον καὶ κατασκευασθεῖσαν) εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος», ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου εἶχε καθιερωθῆ τὸ νοσοκομεῖον τῆ προτάσει τοῦ μητροπολίτου. Ἡ εἰκὼν αὕτη διασώζεται ἤδη ἐν τῷ προσκυνήματι, φέρει δὲ χρονολογίαν: 2 Φεβρουαρίου 1885. Ἐν τῷ προσκυνήματι τούτῳ, ἐκτὸς διαφόρων ἄλλων μικρῶν καὶ μεγάλων εἰκόνων, τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει ἢ ἀπεσβέσθη ἡ χρονολογία, ὑπάρχει καὶ μία μεγάλη εἰκὼν τῆς Παναγίας μὲ χρονολογίαν: 23 Δεκ. 1826.

Τὴν 13ην Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους 1886 καὶ ἐπὶ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Διδυμοτείχου Χασάν Βέη «ἐνεκρίθη, ἵνα τὸ νοσοκομεῖον (ἢ μᾶλλον τὸ μετόχιον) ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν του θέσιν, δηλ. νὰ μετασηματισθῆ (πάλιν ὅπως τὸ 1863) εἰς ἑλληνικὴν σχολήν, περὶ δὲ τῆς συστάσεως καὶ συντηρήσεως αὐτῆς γένηται λόγος ἐν πληρεστέῳ συνεδριάσει».

Ὁ σκοπὸς τῆς συσκέψεως ταύτης ἦτο νὰ ζητηθῆ μετὰ τὴν τοιαύτην πρόφασιν, δηλαδὴ τῆς σχολῆς, καὶ ἐζητήθη κατόπιν ἢ ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐκκένωσις τοῦ μετοχίου. Οἱ στρατιῶται ὅμως ἔμειναν ἐν αὐτῷ ἐπ' ἀρκετὸν ἀκόμη καιρὸν, μέχρι οὗ, ὃ Ἰουλίου 1887, «ἐνεκρίθη νὰ παρακληθῆ διὰ τακτοῦ (ἀναφορᾶς) τῆς Μητροπόλεως ὁ στρατιωτικὸς διοικητής, ἵνα διατάξῃ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ κτιρίου, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι θέλει μετασχηματισθῆ τοῦτο εἰς σχολήν».

Μετὰ ἐν περίπτῳ ἔτος, 1ην Ἀπριλίου 1888, τὸ μετόχιον «ἐνωκιάσθη εἰς τὸν ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν (ποτοπόλην) Χρηστὸν Σαρίδην πρὸς κατοίκησιν οἰκογενειακῶς διὰ τρία ἔτη, μετὰ τὴν συμφωνίαν ὅμως, ὅπως τὸ δωμάτιον τοῦ προσκυνήματος (Ἄγ. Χαράλαμπος) νὰ ἦ ἐλεύθερον καὶ προσιτὸν παντὶ προσερχομένῳ εὐσεβεῖ Χριστιανῷ, καὶ μετὰ ἱερέως, εἰ βούλεται, χάριν προσευχῆς καὶ εὐλογίας, ὅπερ (δηλ. τὸ προσκύνημα) διευθύνεται καὶ ἐπιβλέπεται ἀπ' εὐθείας, ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Ἱ. Μητροπόλεως μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἡ ἐξέλεξις τῆς δαπάνης, εἰς 1633 γροσσια ἀνεληθούσης, καὶ ἐνεκρίθη ἡ ἀνάλογος συμπήψις μετὰ τὸ ἐνοίκιον».

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἄγ. Χαράλαμπος δηλ. τοῦ μετοχίου εἶχεν ἐνοικιασθῆ εἰς τὸν Γ. Διαμαντῆν, τὴν δὲ 22αν Σεπτ. 1891 «ἀνεκείσθη ἡ συμφωνία αὕτη διὰ μίαν τριετίαν, ἀπὸ 15 Αὐγούστου 1891 μετὰ ἐνοίκιον 475 γρ. ἑτησίως ἐπισκευαζομένων τῶν χρυζόντων μερῶν ὑπὸ τῆς κοινότητος». Τὴν 16ην Αὐγούστου 1892 «ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ κ. Χρηστάκη Σαρίδου, ἵνα λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς δυσχεροῦς τῶν οἰκονομικῶν του καταστάσεως, μετριασθῆ κατὰ τι τὸ ἐτήσιον ἐνοίκιον τοῦ οἰκήματος τοῦ Ἱ. Μετοχίου, ἐν ᾧ κατοικεῖ, ἐνεκρίθη, ἵνα διὰ μὲν τὸ δεύτερον ἔτος πληρώσῃ 25 μετρίτια (ἀργυρὰ τουρκικὰ νομίσματα τῶν 20 γροσίων), τὸ δὲ τρίτον 20».

Τὴν 22αν Αὐγούστου 1901 «κατεκυρώθη ἡ ἐνοικίασις..... ἐπὶ τοῦ Ε. Γιουρτσόγλου διὰ μίαν τριετίαν». Ὁ Εὐάγγελος Γιουρτσόγλος ἐξηκολούθησεν ἐνοικιάζων τοῦτο μέχρι τοῦ 1908 μετὰ διαφόρους νέας συμφωνίας. Κατόπιν δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι εἶχον ἄλλοτε μὲν τὸ οἶκημα ἄλλοτε δὲ τὰ ἐργαστήρια, μέχρι οὗ τὸ μὲν οἶκημα κατεστράφη καὶ σχεδὸν καθ' ὄλοκληρίαν ἐξέλιπε, τὰ δὲ μαγαζεῖα κατήντησαν σήμερον ἄχρηστα καὶ μένει μόνον τὸ προσκύνημα ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος.

Διδυμότειχον—Αὐγούστος—1935.

† Ἄρχιμανδρίτης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ

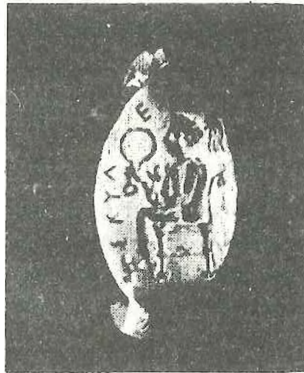
ΧΡΥΣΟΥΣ ΕΞ ΙΣΤΡΟΥ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ

α') Ὁμογενὴς ἐν Κωνσταντῆ τῆς Ρουμανίας διαμένων, εἶναι ἀπὸ τινος χρόνου κάτοχος χρυσοῦ ἐνεπιγράφου δακτυλίου, ἀνευρεθέντος, ὡς αὐτὸς λέγει, οὐ μακρὰν τοῦ ἐν ᾧ ἔκειτο τόπου ἢ ἀρχαία τῶν Μιλησίων ἀποικία Ἴστρου, βορείως τῆς πόλεως Κωνσταντῆς (Κωνσταντίας—Τόμων) περὶ τὰ 25 χιλιόμετρα. Ταῦτα ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ὁ ἐν Κωνσταντῆ ἱατρός κ. Ἐκτωρ Σαραφίδης, παλαιὸς ἀπὸ τῶν συμφοιτητικῶν ἤδη ἐν Ἀθήναις χρόνων φίλος, ὅστις ἀπέστειλε καὶ τὰς σχετικὰς τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτυλίου φωτογραφίας μετὰ τινων περὶ αὐτοῦ πληροφοριῶν, παρακαλῶν ἅμα ὅπως γραφῆτι περὶ τοῦ ἀρχαίου τούτου κειμηλίου. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ τοῦ δακτυλίου ἰδιοκτῆτης ὑπολαμβάνων τὸ ἔρμαιόν του θησαυρὸν πολυτίμητον ἔνεκα τῆς ἀρχαιότητός του καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ δυσαναγνώστου ἐπιγραφῆς δὲν ὤκνησε νὰ ὑποβάλλῃ αὐτὸ πρὸς μελέτην εἰς λογίους καὶ εἰδικούς ἐν Ρουμανίᾳ καὶ Ἑλλάδι, ἀλλ' οὐδεμίαν παρ' αὐτῶν ὀριστικὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν τῆς ἐπιγραφῆς του μέχρι τοῦδε ἔλαβεν. Ἐπειδὴ ἡ παρευξείνοπόντιος Ἴστρος¹⁾, ἐν ἣ λέγεται

1) Ἡ Ἴστρου ἔκειτο οὐ μακρὰν τοῦ νῦν λεγομένου χωρίου Καρ-
χαρμάν, νοτιώτερον τοῦ κάτω στομίου τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως ἐν τῇ θέσει
Πορτίτσες ἢ Γερσοστοβίτσα κατὰ τὸν Μελέτιον (Γεωγρ. τόμ.
III, σελ. 48, ἔκδ. Ἀ. Γαζῆ). Ἐλαβε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἴστρου
(Σκύμου, Περιήγ. 768). Ἦτο ἀποικία τῶν Μιλησίων κτισθεῖσα περὶ τὰ μέσα
τοῦ ἐβδόμου π. Χ. αἰῶνος : «ὅπου τελευτᾷ ὁ Ἴστρος περὶ τὸν Εὐξείνον Ἴστριανοὶ
κατῴησαν Μιλησίων ἀποικοί» (Εὐσταθίου, Παρεκβολαὶ εἰς Διονυσ. περιήγ.
823). Ἡ πόλις ἔξικετο κατὰ τὸν Μαρκελλῖνον (XXII) εἰς μεγάλην ἀκμὴν
καὶ δύναμιν : «Istros quondam potentissima civitas», ἐπὶ τῶν χρόνων ὁμοῦ τοῦ
Στράβωνος, κατὰ τὸν πρῶτον π. Χ. αἰῶνα ἐξέπεσεν εἰς πολίχνην : «Ἴστρος
πολίχνην—Μιλησίων κτίσμα» (Γεωγρ Ζ, 6, 1). Μνημονεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρ-
ριανοῦ (Περ. Εὐξ. Πόντ. 35), καὶ τοῦ Ἀππιανοῦ (Ἰλλυρ. σελ. 683). Ὁ
Ἀριστοτέλης λέγει περὶ αὐτῆς : «καὶ ἔνθα μὲν πολιτικωτέρα ἐγένετο ἢ
ὀλιγαρχία, ἐν Ἴστρω δὲ εἰς δῆμον ἀπετελεύτησεν» (Πολ. V, 5). Ἀπετέλει μετὰ
τῶν παρακειμένων ἀποικιῶν Τόμων, Καλλάιδος, Διονυσοπόλεως καὶ Ὀδησοῦ
τὴν καλουμένην Πεντάπολιν. Ἀφθονα αὐτῆς ἀργυρᾷ νομίσματα περιεσώ-
θησαν, ἐν οἷς ὀνομάζεται Ἴστρία. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου καλεῖται καὶ
Ἴστρόπολις : «Histropolis Milesiorum (hist. n. IV, 18), ὡσαύτως καὶ ὑπὸ τοῦ
Πομπωνίου Μέλα : «in litoribus Istro proxima est Istropolis» (de orbis

ὅτι ἀνευρέθη ὁ δακτύλιος, ἦτο πόλις τῆς Μοισίας, περιλαμβανομένης κατὰ τοὺς κλασσικοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους, εἰς οὓς ἀνάγεται ὁ δακτύλιος, εἰς τὴν χώραν τῶν Θρακῶν, τὰ δὲ «Θρακικὰ» ἀσχολοῦνται καὶ περὶ παντὸς ἀφορῶντος εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν βίον ἐν γένει τῶν ἀρχαίων Θρακῶν καὶ τῶν ἐν Θράκῃ Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, νομίζομεν ὅτι δὲν ἀφιστάμεθα τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ γράφοντες ἐν αὐτῷ τὸ σημεῖωμα τοῦτο περὶ τοῦ προκειμένου δακτυλίου, ὅπως κινήθῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν εἰδικῶν πρὸς ἀκριβεστέραν αὐτοῦ μελέτην.

β') Ὁ δακτύλιος, οὗ παρατιθέμεθα ἐν φυσικῷ σχεδὸν μεγέθει τὴν φωτογραφίαν τῆς ψηφίδος καὶ τοῦ κρῖκου, εἶναι κατασκευασμένος ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ 24 κεραιῶν καὶ ἔχει βάρους 28,50 γραμμαρίων. Τὸ μήκος τῆς ἑλλειψοειδοῦς ψηφίδος τοῦ ἔχει διάμετρον 2, τὸ δὲ πλάτος του 1 $\frac{1}{2}$ ὑφε-

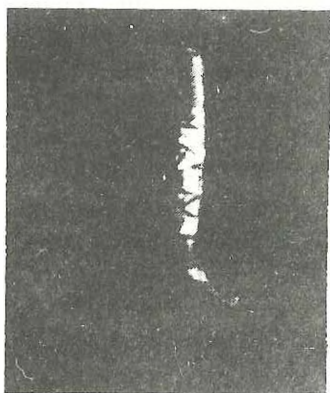

κατοστομέτρων, τοῦ δὲ κυκλοτεροῦς κρῖκου (στεφάνης) ἡ μὲν μεγάλη διάμετρος 2.8, ἡ δὲ μικροτέρα ἕνεκα τῆς ἐπικειμένης ψηφίδος 2.4 ὑφεκατοστομέτρων. Ὁ κρῖκος εἶναι χονδροειδῶς ἀπειργασμένος καὶ ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ψηφίδος ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα οὐδεμιᾶς διακρινομένης προσκολλήσεως. Ἡ τῆς ψηφίδος παράστασις εἶναι ἔκτυπος ἀνάγλυφος ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις νομίμασι.

Τὰ τῆς ψηφίδος γράμματα εἶναι κλασσικοῦ τύπου, τ. ἔ. ε'—δ' π. Χ. αἰῶνας καὶ εὐκρινῶς ἀναγινώσκονται, ΣΚΥΛ<Λ>ΕΩΤΩ<Ν>. Ἰχνη τοῦ δευτέρου Λ ἀποτριβέντος διακρίνονται ἀριστερόθεν τοῦ σείστρου ἢ καθρέπτου (;) τῆς παραστάσεως, ἄλλως τε τοῦ ὑπάρχοντος κενοῦ χώρου ἀπαιτοῦντος ἐν τοῦλάχιστον γράμμα, τὸ δὲ τελικὸν Ω διακρίνεται πεπλα-

situ, II, 11, 5). Ἐλέγετο καὶ Ἰστριανῶν πόλις, (Δίωνος Κασσίου, Ρωμ. ἱστ. LI, 26, XXXVIII, 10). Ἴδε καὶ Κ. Κουρτίδου, Ἱστορία τῆς Θράκης, τόμ. I, σελ. 155, ἔτ. 1932, καὶ Σ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ θέσμιμα Θράκης σ. 141, ἔτ. 1929.

τυσμένον ὄπισθεν ἀκριβῶς τοῦ ἐρεισινώτου τοῦ θρόνου καὶ ἐτι κατωτέρω ἐν ἀποστάσει πρὸς τὰ κάτω πιθανῶς τὸ Ν. Ἡ ψηφίς φαίνεται περικεκομμένη ἰδίως δεξιόθεν, ὅπως λάβῃ τὸ σχῆμά της. Πολὺ πιθανὸν νὰ μετεσχηματίσθῃ ἐκ χρυσοῦ νομίσματος, τύπου ἑλλειψοειδοῦς, οἷον ἔχουσι πολλὰ τῶν νομισμάτων τῶν κλασσικῶν χρόνων¹⁾, οὗ ἡ ἄλλη πλευρὰ ἐλειάνθη καὶ ἐστιλπνώθη οὐδενὸς ἴχνους καταλειφθέντος τῆς παραστάσεώς της. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη παρ' ὅλην τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου σύστασιν τοῦ ὄλου δακτυλίου καὶ τὴν μὴ διαφαινομένην προσκόλλησιν τῆς ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου ἐνισχύεται ἐκ τῆς ἀναγλύφου ἐκτύπου ἐπὶ τῆς ψηφίδος παραστάσεως, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις νομίσμασιν, ἐνῶ αἱ τῶν μεταλλίνων ψηφίδων τῶν δακτυλίων παραστάσεις εἶναι συνήθως ἔντυποι, τ. ἔ. ἐγχερα-

γιέναι ἐν τῷ πεδίῳ καὶ οὐχὶ ἔκτυποι, τ. ἔ. ἐξέχουσαι αὐτοῦ. Ἐνδέχεται ὅμως νὰ ἐξετυπώθῃ καὶ ἀρχῆθῃ ἡ παράστασις διὰ ψηφίδος δακτυλίου γενομένης χρήσεως τοῦ σιδηροῦ ὀβελοῦ τοῦ ἔχοντος τὸν ἔγκοilon τύπον τῆς διὰ τοιαῦτα νομίσματα σφραγίδος.

Τὰ ἐπὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτυλίου γράμματα, κεχαραγμένα δι' ὀξύτατου ὀργάνου ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας, πλὴν τῶν τελευταίων πέντε ΙΑΝΕ, κεχαραγμένων δι' ἀνεπάρκειαν χώρου ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ παραλλήλως πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ΑΝΤΑΡ, δὲν εἶναι τὰ ἀρχικῶς χαραχθέντα. Τοῦτο διαπιστοῦται οὐ μόνον ἐκ τῶν κάτωθεν αὐτῶν διαφαινομένων ἰχνῶν παλαιότερων γραμμάτων, τῶν ἀρχικῶν, τοῦ

1) Περὶ ν. νομίσματα τῆς πόλεως Κυζίκου ἀπὸ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος ἐν τῷ πίνακι VI τοῦ καταλόγου νομισμάτων Warwick Wroth, περὶ οὗ ἴδε κατωτέρω, ἐν τῇ σημειώσει περὶ νομισματολογιῶν.

αὐτοῦ μεγέθους πρὸς τὸ τῶν τῆς ψηφίδος καὶ ἰδίως κάτωθεν τοῦ γραμματος Λ τοῦ ΚΕΛΕ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τύπου αὐτῶν, ὄντος μεταγενεστέρων χρόνων, τῶν πρώτων μ. Χ. αἰῶνων. Δυστυχῶς ὁ μεταχαράξας τὴν ἐπιγραφὴν πρὸς ἀνακαίνισίν της πιθανῶς δὲν ἠκολούθησε πιστῶς τὰ ἴχνη τῶν παλαιότερων ἀποτριβέντων γραμμάτων, ἅτινα προφανῶς δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ διακρίνη καὶ ν' ἀναγνώσῃ ὀρθῶς. "Ὅθεν ἐπ' αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεώς των μετεχάραξε μεγαλύτερα καὶ βαρύτερα τὰ νῦν ὑπάρχοντα γράμματα, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζεν ὅτι ἀνεγίνωσκε τὰ παλαιότερα καὶ κατέστρεψεν οὕτω τὴν ἐπιγραφὴν. Εἰκάζεται ὅτι ἡ μεταχάραξις εἶναι ἔργον νεωτέρου τινὸς ἀρχαιοφίλου ἢ ἀρχαιοκαπήλου ἀδαοῦς τῆς ἐπιγραφικῆς.

γ'.) Ἐπὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτύλιου ἀναγινώσκονται τὰ ἀκόλουθα γράμματα νῦν: ΚΕΛΕΟΕΑΡΓΟΤΑΝΓΑΡΙΑΝΕ. Μετεχάραχθησαν κακῶς, τὸ ἕκτον γράμμα Ε ἀντὶ Σ, τὸ ἐνδέκατον Τ ἀντὶ Υ καὶ τὸ δέκατον τέταρτον Γ ἀντὶ Τ, ὧν τὸ σχῆμα συμπίπτει πῶς, ὅταν εἶναι τετριμμένα, ἐξ ἐσφαλμένης τοῦ μεταχαράκτου ἀντιλήψεως καὶ ἀναγνώσεως. Ἐπομένως ἡ ἐπιγραφὴ ἀποκαθισταμένη καὶ διαχωριζομένη κατὰ λέξιν εἶχεν ἀρχικῶς ὡς ἐξῆς: ΚΕΛΕΟΣ ΑΡΓΟΥ ΑΝΤΑΡΙΑΝΕ<Ι>, τοῦ τελευταίου Ε παριστάνοντος τὴν δίφθογγον ΕΙ, ὡς ἐγίνετο μέχρι τῆς ἐπικρατήσεως ὀλοσχερῶς τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ ἔτι βραδύτερον ἐνίοτε (μέχρι τοῦ ε'—δ' π. Χ. αἰῶνος) ἢ παραλειφθέντος παρ' αὐτῷ τοῦ γράμματος Ι. "Η ΚΕΛΕΟΣ ΑΡΓΟΥ ΑΝΤΑΡΙΑΝΕ.

"Αν ὁ δακτύλιος εἶναι αὐτούσιος, κατεσκευάσθη δηλ. ἀρχῆθεν αὐτάρκης, ὡς εἶναι δυνατόν νὰ ὑποληφθῇ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου μετάλλου δέον ἢ ἐπιγραφὴ τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου νὰ θεωρηθῇ ἐνιαία, μία καὶ ἡ αὐτὴ δηλ. καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀναγινώσκειται: «Σκυλλεωτῶν Κελεὸς Ἄργου Ἀνταριάνει (ἔδωρησάτο)», ἢ «Σκυλλεωτῶν Κελεὸς Ἄργου Ἀνταρι ἀνέ(θηκεν)» τ. ἔ. «Ἐκ τῶν Σκυλλεωτῶν ὁ Κελεὸς (υἱὸς) τοῦ Ἄργου εἰς τὸν Ἀνταριάνην (ἔδωρησάτο τὸν δακτύλιον)», ἢ «ἐκ τῶν Σκυλλεωτῶν ὁ Κελεὸς (υἱὸς) τοῦ Ἄργου εἰς τὸν Ἀνταρα ἀνέ(θηκε τὸν δακτύλιον)». Οὕτω κατὰ τὴν πρώτην ἐρμηνείαν καὶ ἀνάγνωσιν ἡ λέξις Ἀ ν τ α ρ ι ἄ ν η ς εἶναι ὄνομα κύριόν τινος, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἢ λέξις Ἀ ν τ α ρ εἶναι ὄνομα Θεοῦ ἢ ἥρωος, πιθανῶς τοῦ ἐπὶ τῆς ψηφίδος ἀπεικονιζομένου.

"Αν δὲ ἡ ἐκ νομίσματος μετασχηματισθεῖσα ψηφὶς προσεκολλήθη εἰς τὸν δακτύλιον (κρίκον) ἕνεκα μόνον τῆς παρατάσεώς της ὡς ἄπλοῦς τοῦ δακτύλιου διάκοσμος, τότε ἡ ἐπὶ τοῦ κρίκου ἐπιγραφὴ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ψηφίδος «Σκυλλεωτῶν», ἥτις φυσικῶς τῷ λόγῳ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτριβῇ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἄνευ φθορᾶς τινος τῆς παρα-

στάσεως καὶ διὰ τοῦτο ἀφείθη ἄθικτος. Οὕτω ὡς ἐπιγραφή τοῦ δακτυλίου δέον νὰ ὑποληφθῇ μόνον ἢ ἐπὶ τοῦ κρίκου ¹⁾).

δ) Τὸ ὄνομα Σκυλλεώτης εἶναι ἐθνικὸν καὶ προϋποθέτει ὄνομα πόλεως Σκυλλεία, προβλ. Ἡράκλεια—Ἡρακλεώτης, Ἀλεξάνδρεια—Ἀλεξανδρεώτης, Παντάλεια—Πανταλεώτης. Πόλις ὅμως Σκυλλεία ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων μνημονεύεται. Ἐν τῷ Βρουττίῳ τῆς κάτω Ἰταλίας κατὰ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν ἔκειτο τὸ ἀκρωτήριον Σκυλλαιον, ἀποκληθὲν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ παρ' αὐτῷ παραμένοντος μυθολογουμένου τέρατος Σκυλλης²⁾). Τὸ ἀκρωτήριον ἐπετείχισεν ὁ τύραννος τῶν Ρηγίνων Ἀναξίλαος, κατασκευάσας ἰσχυρὸν λιμένα, ὅπως κωλύη τὴν εἰς τὸν πορθμὸν εἰσοδὸν τῶν Τυρρηγῶν πειρατῶν: «ἐκδέχεται δ' ἐντεῦθεν τὸ Σκύλλαιον, πέτρα χερρονησίζουσα ὑψηλή, τὸν ἰσθμὸν ἀμφίδυμον καὶ ταπεινὸν ἔχουσα, ὃν Ἀναξίλαος ὁ τύραννος τῶν Ρηγίνων ἐπετείχισε τοῖς Τυρρηγοῖς κατασκευάσας ναύσταθμον καὶ ἀφείλετο τοὺς ληστὰς τὸν διὰ πορθμοῦ διάπλουν»³⁾). Τὸ Σκύλλαιον μνημονεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ⁴⁾ καὶ τοῦ Ἀππιανοῦ⁵⁾). Τὸ ὄνομα τοῦ ἀκρωτηρίου περιεσώθη μέχρι σήμερον καλουμένου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Scilla· παρατηροῦνται δὲ παρ' αὐτῷ λείψανα τοῦ παλαιοῦ φρουρίου τῆς ὁμωνύμου τοῦ πόλεως⁶⁾). Ὁ κάτοικος ὅμως τοῦ Σκυλλαιίου ἔκαλεῖτο Σκυλλαῖος.

Ὡσαύτως ἐν τῷ Βρουττίῳ μεταξὺ τῶν πόλεων Κρότωνος καὶ Λοκρῶν Ἐπιζεφυρίαν ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος ἀκτῆς ὑπῆρχε πόλις Σκυλλήτιον, ἀποικία τῶν Ἀθηναίων: «Σκυλλήτιον ἀποικος Ἀθηναίων τῶν μετὰ Μενεσθέως, νῦν δὲ Σκυλάκιον καλεῖται... Ἀπὸ δὲ τῆς πόλεως καὶ ὁ κόλπος Σκυλλητικὸς ὠνόμασται»⁷⁾). Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 415 π. Χ. κατὰ τὴν εἰς Σικελίαν τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατείαν⁸⁾). Τῷ 345 π. Χ. οἱ Ῥωμαῖοι ἀποικίσαντες τὸ Σκυλλήτιον μετωνόμασαν Scylacium. Ἐν ἐπιγραφαῖς φέρεται colonia Minervia Verria Augusta Scolacium⁹⁾). Τὸ Σκυλλήτιον ἔνεκα τῆς ἐπικαίρου θέσεώς του ἦτο τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν Κροτωνιατῶν καὶ τῶν Λοκρῶν ¹⁰⁾). Τὰ ὀνόματα Σκυλλήτιον, Σκυλάκιον, Scolacium, ὡς τὸ Σκυλλαιον, παράγονται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τέρατος Σκυλλης καὶ αὐτά. Ὁ κάτοικος ὅμως τοῦ Σκυλλητίου ὠνομάζετο Σκυλλητηνὸς ἢ

1) Ὁ γράφων δὲν εἶδε τὸν δακτύλιον. Τὰς παρατηρήσεις του στηρίζει ἐπὶ τῶν φωτογραφιῶν καὶ ἐπὶ τῶν λεπτομερῶν πληροφοριῶν, ἅς ἐζήτησε περὶ τοῦ δακτυλίου παρὰ τοῦ φίλου ἱατροῦ, ὅστις προθύμως παρέσχεν αὐτάς.

2) Ὁμήρου Ὀδύς. Μ, 85—96.— 3) Στράβωνος, VI, 1, 35.— 4) Πολυβίου, XXXIV, 10.— 5) Ἀππιανὸς, Ἐμφ. Ῥωμ. IV, 85.— 6) Paulus-Wissowa, Real-Encykl. ἐν τῇ λ. Σκύλλαιον.— 7) Στράβωνος, VI, 1, 15.— 8) Διοδώρου, XIII, 3.— 9) C I L, τόμ. X, 1, σελ. 12.— 10) Στράβωνος καὶ Διοδώρου ἐνθα ἄνωτ.

Σκυλλήτινος. Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος τοποθετεῖ τὸ Σκυλλήτιον ἢ ἄλλην ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν ἐν τῇ Σικελίᾳ παρὰ τῷ Σικελικῷ πορθμῷ, ὅπου παρέμεινε ἡ Σκύλλα: «Σκυλλήτιον, πόλις Σικελίας, ὡς Εὐδοξος ἐν τῇ ἕκτῃ, τὸ ἔθνικόν Σκυλλητίνος»¹⁾).

Ἐκ τῶν προειρημένων εικάζεται ὅτι τὸ ἔθνικόν ὄνομα Σκυλλεῶται δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸ ὄνομα τῶν κατοίκων τοῦ Σκυλλαίου καὶ τοῦ Σκυλλητίου, ὧν πιθανῶς τὸ ἀρχικόν ὄνομα, ἰδίως τοῦ Σκυλλαίου, ἦτο Σκύλλεια καὶ ὅτι ἂν ἡ τοῦ δακτυλίου ψηφίς εἶναι μετεσηματισμένη ἐκ νομίσματος, τοῦτο θὰ ἦτο πάντως τῆς πόλεως Σκυλλαίου, καλουμένης καὶ Σκυλλείας. Τὸ ὑπὸ διάφορον κατάληξιν ὄνομα τῆς αὐτῆς πόλεως ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι, πρβλ. Ἰστρός—Ἰστρία, Ξάνθεια—Ξάνθη, Γάνος—Γανίαι, Βερόη—Βέρροια, Κάλλατις—Καλλατία, Τόμοι—Τόμις, καὶ εἴ τι ἄλλο. Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν ἀνὰ τὰς κυριωτέρας νομισματολογίας καὶ καταλόγους νομισμάτων, τοὺς προσιτοὺς ἡμῖν²⁾, καὶ κατὰ τοὺς νομισματολόγους τοῦ ἔθνικοῦ ἐν Σοφίᾳ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου, πλουσίου εἰς νομίσματα καὶ νομισματολογίας, οὐδὲν νόμισμα ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε τοῦ τε Σκυλλαίου καὶ τοῦ Σκυλλητίου. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ὑπὸ τῶν πόλεων τούτων τῆς κάτω Ἰταλίας ἀποκοπὴν νομισμάτων, ἀφοῦ πᾶσαι αἱ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἶχον ὡς αὐτόνομοι πόλεις τὰ ἰδιά των νομίσματα. Ὡσαύτως καὶ ἡ τῆς ψηφίδος παράστασις, ἣτις φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ὀπισθία ὄψις (revers) νομίσματος, ἐν οὐδενὶ τῶν σφζομένων Ἑλληνικῶν πόλεων νομισμάτων ἀπαντᾷ καίπερ ὁμοιάζουσά πως, ἂν ἀπεικονίζη γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θρόνου, πρὸς παράστασιν τῆς Θεᾶς Κυβέλης ἐν τισι νομίσμασιν. Ἡ μήτηρ τῶν Θεῶν ἀπ-

1) Στεφ. Βυζαντίου. ἐν τῇ λ. Σκυλλήτιον.

2) Mionnet E. T. Description de médailles antiques, Grecques et Romains, τόμ. 6, Paris, 1806—1813 καὶ Supplement, τόμ. 10, ὧν εἰς μετὰ πινάκων νομισμάτων, Paris, 1814—1837.

Head B. Historia nummorum, ἔκδ. 2α, Oxford, ἔτ. 1911, σελ. 88+966, μετὰ 5 πινάκων νομισμάτων καὶ πολυαρίθμων ἐν τῷ κειμένῳ εἰκόνων.

Babelon E. Traité des monnaies antiques Grecques et Romains, Paris ἔτ. 1901—1910, τόμ. 3, μετὰ δύο τόμων πινάκων νομισμάτων.

Boukowskii Dictionnaire numismatique, τόμ. 2, Leipzig, ἔτ. 1881—1882.

Imhoff—Blumér, Monnaies Grecques, Paris—Leipzig, ἔτ. 1888.

Egger Br. Griechische und Römische Münzen, Wien, ἔτ. 1912.

Mouchmow N. Antitschuiti moneti na Balcanskia polouostrovo (= τὰ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου), ἔτ. 1912, 20+509 μετὰ 70 πινάκων νομισμάτων.

Wroth Warnick καὶ Stuard Pool, Catalogue of the Greek coins of Mysia, London, ἔτ. 1892, σελ. 35+217 μετὰ 35 πινάκων νομισμάτων.

Ἠσαύτως, Catalogue of the Greek coins in the British museum, London, σελ. 274.

Καὶ τινες ἤττονος ἀξίας συλλογῶν νομισμάτων καταλόγους ἰδιωτῶν ἐφορισκόμενους ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ Φιλιππουπόλεως.

εἰκονίζεται συνήθως ἐπὶ νομισμάτων καθημένη ἐπὶ θρόνου κρατοῦσα διὰ τῆς προβεβλημένης δεξιᾶς φιάλην, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τύμπανον καὶ ἔστεμμένη. Τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παραστάσει κρατούμενον μᾶλλον ὁμοιάζει πρὸς σείστρον ἢ καθρέπτην, τὸ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς στέμμα ἔχει ὅπισθὲν τοῦ θύσανον. Ἐλλείπει δὲ καὶ ὁ παρὰ τῷ θρόνῳ ἀπεικονιζόμενος ἐνίοτε λέων.

ε') Ἐκ τῶν τῆς ἐπιγραφῆς κυρίων ὀνομάτων τὰ Κ ε λ ε ὸ ς καὶ Ἄ ρ γ ο ς εἶναι Ἑλληνικὰ καὶ εὐχρηστα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Κ ε λ ε ὸ ς ἔκαλεϊτο ἤρωρ τις Ἀθηναῖος κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἦτο δὲ καὶ ὄνομα πτηνοῦ τινος κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ¹⁾. Κ ε λ ε ἄ ς δὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἔκαλεϊτο καὶ τις τῶν ἐπισήμων Σπαρτιατῶν τῶν συμπλευσάντων εἰς Σικελίαν μετὰ τοῦ Δωριέως, υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀλεξανδρίδου, πρὸς ἀποικισμόν τοῦ Ἔρκος ²⁾ καὶ συμμετασχόντων τοῦ πρὸς τοὺς Συβαρίτας πολέμου τῶν Κροτωνιατῶν. Ἄ ρ γ ο ς ἦτο ὄνομα διαφόρων μυθολογουμένων ἤδη προσώπων, ἐν οἷς καὶ τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ ἥρωος τῆς φερωνύμου ἐν Πελοποννήσῳ πόλεως, παρ' ἧ ἦτο καὶ τὸ ἱερόν του τέμενος ³⁾, τοῦ ναυπηγοῦ τῆς περιανύμου Ἀργοῦς τῶν Ἀργοναυτῶν, γλύπτου τινὸς ξυλίνων ἀγαμάτων καὶ ἄλλων. Κατὰ ταῦτα ὁ Κελεὸς Ἄργου θὰ ἦτο ἀποικὸς τις τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Δωριέων ἢ Ἀθηναίων.

Τὸ ὄνομα ὅμως Ἀ ν τ α ρ ι ἄ ν η ς, ἄγνωστον ἡμῖν ἄλλοθεν, δὲν εἶναι Ἑλληνικὸν καίπερ Ἑλληνικὸν τύπον ἔχον. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν αὐτοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ Τυρρηνικὴ λέξις ἄ ν τ α ρ, σημαίνουσα τὸν ἄ ε τ ὸ ν κατὰ τὸν Ἡσύχιον: «ἄνταρ ἀετὸς ὑπὸ Τυρρηνῶν, Εὐφορίων δὲ διάσμα». Ὡσαύτως καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν φαίνεται τὸ Ἰταλικὸν Janus (Ἰανός). Ἐπομένως εἴτε Ἀ ν τ α ρ ι ἄ ν η ς (Ἀνταριάνει) εἴτε Ἄ ν τ α ρ (Ἀνταρι ἀνέ[θηκε]) ἀναγνωσθῆ, ἡ λέξις εἶναι ξένη. Ὁ δακτύλιος λοιπὸν εἶναι τοῦ Ἑλληνος Κελεοῦ Ἄργου δῶρον πρὸς τὸν φίλον τοῦ Τυρρηνὸν Ἀνταριάνην ἢ ἀνάθημα εἰς τὸν Ἀνταρα, ἥρωα ἢ θεὸν τινα τῶν Τυρρηνῶν. Αἱ τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι Ἑλλήνων ἀποίκων ἐμπορικαὶ σχέσεις πρὸς τοὺς Τυρρηνοὺς εἶναι γνωσταὶ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι ὁ δακτύλιος, οὗ ἡ γνησιότης καὶ ἀρχαιότης (ε'. π. Χ. αἰῶνος) εἶναι ἀναμφισβήτητος, κατεσκευάσθη ἐν Ἰταλίᾳ καὶ μετεκομίσθη ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰστρίαν ὑπὸ τινος τῶν τολμηρῶν θαλασσοπόρων ἐξ Ἰταλίας εἰς τὸν Εὐξείνου ἢ ἐκ τοῦ Εὐξείνου εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ διασαφηνισθῆ ὑπὸ τινος τῶν εἰδικῶν νομισματολόγων ἢ ἐπὶ τῆς ψηφίδος παράστασις ἀντιβαλλομένη πρὸς ὁμοίαν ἐπὶ νομισμάτων καὶ δακτυλιολίθων.

ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

¹⁾ Ἀριστοτέλους, Ζῶων ἱστ. 8,3 καὶ 9,10.—²⁾ Ἡροδότου, V, 46.—³⁾ Τοῦ αὐτοῦ, VI, 80.

ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ἐκ τῶν σπουδαίων λατρῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐκ τοῦ ἑπωνύμου Θραῦξ συνάγομεν ὅτι ἐγεννήθη ἐν Θρακίᾳ τῷ 1752, ἐκ γονέων Δημητρίου καὶ Ροδινῆς. Εὐφρῆς ὢν ἐστάλη τῷ 1761 πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ συγγενεῖς ἀπὸ μακροῦ αὐτόθι ἐμπορευομένους, οὔτινες ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ἐκπαιδεύσωσι τὸν παῖδα καὶ πρὸς τοῦτο προσέλαβον ἴδιον διδασκαλον Παρθένιον ὀνομαζόμενον, ὅστις κατέστησεν αὐτὸν ἱκανὸν νὰ ἀκροασθῇ ἀνωτέρων μαθημάτων καὶ οὕτως ἐστάλη ἤδη τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων εἰς τὴν ἐν Ἰασιῶ ἀθηνεϊκὴν σχολὴν ἐν ἣ ἴσως ἐδίδασκεν ἀνὴρ λογιώτατος ὁ Γεώργιος Κρητικὸς.

Ἐπὶ τετραετίαν ἀκολουθήσας σειρὰν μαθημάτων εὐδοκίμως τῷ 1773 εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἔτους ἀκολουθήσας Ἴλληνας ἐμπόρους γουγαρικῶν ἀπερχομένους εἰς τὴν ἑτησίαν ἀγορὰν τῆς Σαξωνικῆς Λειψίας ὡς ὑπάλληλος παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς Γερμανικῆς γλώσσης ἐν τῷ αὐτόθι Γυμνασίῳ καὶ τῆς Λατινικῆς, μεγάλην ἔφεισιν αἰσθανόμενος νὰ σπουδάσῃ τὴν θεῖαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ Τέχνην καὶ Γερμανὸς ὑπήκοος γενόμενος ἐνεγράφη ἐν τῷ μητρώῳ τῆς λατρικῆς σχολῆς τοῦ αὐτόθι Πανεπιστημίου. Συμπληρώσας δὲ τὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς μετὰ τοῦ φίλου Ἰωάννου Μανικᾶτη Ζαφράνου καὶ τοῦ ἐκ Καστορίας Θωμᾶ Μανδακάση διέτριβε περὶ τὴν συγγραφὴν ἔργων ἐποικοδομητικῶν τῶν ὀρθοδόξων ἐν Λειψίᾳ ἐμπόρων, ἐχόντων ἤδη οὐχὶ ὀλίγαριθμον παροικίαν μετὰ ναύσκου (Καπέλλας) καὶ ἴδιον ἱερέα ἐν τῇ ὁδῷ Αἰκατερίνης ἀριθμὸς 4 (ἄνω ὄροφον), μέχρ' οὗδε σωζόμενον ἐν τῇ Lessingsstrasse (ἀριθμὸς 9 β' ὄροφος)¹⁾. Διατρίψας ἐν Λειψίᾳ μέχρ' οὗ 1778 ἀπεφάσισε νὰ ἀπέλθῃ εἰς

1) Περὶ τῆς παροικίας Λειψίας ἔγραψαν ὁ Καλλίνικος, ἱερεὺς τῆς κοινότητος. Σώζεται ἐν τῷ κώδικι τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ καὶ προσθήκη ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἰγνατίου Σκαλιώρα ὡς ἀναγράφει ὁ Σοφοκλῆς Κ. Οἰκονόμος: Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου Ψόγος νικοτιανῆς, ἐν Βενετίᾳ 1876 σ. 62—68 — Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος ἐν Προσθήκαις καὶ Διορθώσεσιν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν Κωνσταντίνου Ν. Σάθα, ἐν Λειψίᾳ 1871 — Τρύφων Ε. Εὐαγγελίδης ἐν «Δύο Κόσμοις» τοῦ Ἀλεξάνδρου Κόκκου, Ἀθ. 1895 καὶ ἐν «Νέῳ Ἑλλάδι» τοῦ Βερολίνου 1899 — Ἀριστοτέλης Κουρτίδης ἐν «Μελέτῃ» 1908 — Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης ἐν «Ἐκκλησιαστικῷ Φάρῳ» Ἀλεξανδρείας, τόμ. στ' σ. 5—15 — Δημήτριος Πετρακάκος ἐν τῷ ἔργῳ Δημοσιογραφία καὶ δημοσιογραφία, Ἀθ. 1921 — Λιψιανὸς (Πετρακάκος) ἐν «Δικαιοσύνη», 1909 ἀρθμ. 140.

Θράκην καὶ κατὰ τὴν πορείαν παραμείνας ἐν Βιέννῃ μετήρχετο τὸν ἱατρὸν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἄγνωστον πότε συμβάντος ¹⁾).

Συγγραμματα

α) Johann Hübner, Ἱερὸν Ἀπάνθισμα περιέχον τέσσαρας καὶ ἑκατὸν ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ, ἐν Λειψία 1775.

β) Περὶ τοῦ πόσον ἡ δύναμις τοῦ ἀέρος βοηθεῖ τὴν κίνησιν τοῦ αἵματος; αὐτόθι 1778.

γ) Galenus adversum Vasalium defenditur, αὐτόθι 1777.

δ) De febre Græcis epidemiae, αὐτόθι 1778. (Ἐν τέλει προστέθηται ἐπιστολὴ συγχαρητήριος λατινιστὶ τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἰωάννου Μανικᾶτη Ζαφράνου.

ε) Περὶ τῆς δυνάμεως τῆς κουναβάρεως (ἀνέκδοτον;).

Τ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

1) Περὶ τοῦ Πολυχρονίου Δημητρίου ἰδέ: Γεωργίου Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον, Ἀθ. 1870, σ. 316 καὶ 518 — Σοφοκλέους Κ. Οἰκονόμου. Ψόγος Νικοιανῆς. ἐν Βενετία 1876, σ. 22 — Κ. Ν. Σάθα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, Ἀθήναι 1868, σ. 556.

ΟΙΚΟΔΟΜΑΙ ΣΙΝΑΝ ΠΑΣΣΑ

Ὁ Ahmet Refik ἐν σ. 72 τοῦ βιβλίου του Mimar Sinan (1931) ἀναφέρει ὅτι ὁ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἀκμάσας διάσημος καὶ ἐξ Ἑλλήνων γονέων ἀρνησίθρησκος ἀρχιτέκτων Σινὰν πασσᾶς ἔκτισεν ἐν Θράκῃ τὰ ἐξῆς κτίρια εἰς :

Βαβᾶ-Ἐσκῆ, Τέμενος καὶ Μεδρυσέν.

Ἡράκλειαν, Τέμενος.

Καριστεράν, Κερβανσεράϊ.

Λουλὲ Βουργάζ, Τέμενος, Ἴμαρέτ, Κερβανσεράϊ.

Μέτρας, Τέμενος.

Ραιδεστόν, Κερβανσεράϊ.

Σαπάντσαν, Τέμενος, Ἴμαρέτι, Κερβανσεράϊ, Λουτρόν.

Σηλυβρίαν, Γεφύρας.

Μεγ. Τσεκμετζέν, Γεφύρας, Κερβανσεράϊα, Μεστζίδ.

Τσόρλου, Μεδρυσέν.

Ἐψαλα, Κερβανσεράϊ.

Χαλκαλῆ, Σαράϊ, Γέφυραν.

Χαραμῆ Δερέ, Γέφυραν.

Χάφσαν, Τέμενος, Ἴμαρέτ, Λουτρόν.

Οἱ Κτήτορες τῶν ὑπὸ τοῦ Σινὰν πασσᾶ οἰκοδομηθέντων ἦσαν οἱ :

Ἄλῆ πασσᾶς, ἐν Ἀνδριανουπόλει, Βαβᾶ Ἐσκῆ, Ἡρακλεία.

Καποῦ Ἀγασῆ, ἐν Χαραμῆ Δερέ.

Μαχμουτ πασσᾶς, ἐν Ἀνδριανουπόλει.

Μεχμέτ πασσᾶς, ἐν Ἀνδριανουπόλει, Λουλὲ-Βουργάζ, Μεγ. Τσεκμετζέ, Χαλκαλῆ, Χάφσα.

Τεφτερδὰρ Μουσταφᾶ πασσᾶς, ἐν Ἀνδριανουπόλει.

P i n a r d a O d a b a s i, ἐν Χαλκαλῆ, Γέφυραν.

Ρουστέμ πασσᾶς, ἐν Ἀνδριανουπόλει, Καριστιράν, Ραιδεστῶ, Σαπάντζα.

Σουλτὰν Σελήμ, ἐν Ἀνδριανουπόλει, ἐν Τσορλοῦ, Μεδρυσέν.

Σουλτὰν Σουλεῦμάν, ἐν (Μεγ.;) Τεκμετζέ, Κερβανσεράϊα.

Φερχῆ πασσᾶς, ἐν Μέτραις.

Χουσερὲφ Kethuda, ἐν Ἐψαλοῖς.

A.A.S.

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗ ΣΑΡΑΝΤΗ

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

*Στήν ἱερή καὶ ἀλησμόνητη μνήμη τοῦ
πολυαγαπημένου μου Πατέρα ἀφιερώνω
τὰς «Παραδόσεις τῆς Θράκης», τῆς Θράκης
ποῦ τόσο ἐλάτρευσε.*

Α΄.

ΠΑΛΗΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

1

Τὸ κτίσιμο τῆς Σηλυβριᾶς

(Φανάρι τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας)

Ἡ Σηλυβριὰ κτίσθηκε πρὸ μπροστὰ ἀπ' τὴν Πόλη. Ὅταν ἔβαλαν τὸ θεμέλιο ἦτανε πεντακόσιοι μάστοροι, κάθσανε νὰ φάνε κ' εἶχανε μονάχα πέντε λειτουργοὺς καὶ τρία σκουμπριά. Τότε φανερώθηκε ὁ Χριστὸς καὶ τὶς εἶπε· «Ὅλοι θὰ φάτε καὶ θὰ χορτάστε».

Ἐκοψε τὶς ἄρτοι κ' ἔφαγαν, χόρτασαν καὶ περίσσεψε ἓνα κοφίνι ἄρτοι καὶ ψάρι.

2

Τὰ κάστρα τῆς Σηλυβριᾶς

(Ἡράκλεια)

Οἱ παλhoὶ Ἕλληνοὶ ἦτανε τόσο ἀψηλοί, ποῦ ἔκτισαν τὰ κάστρα τῆς Σηλυβριᾶς χωρὶς σκάλες καὶ σκαλωσιές.

Σημ. Αἱ παραδόσεις εἶναι ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας Σηλυβρίας, Ἡρακλείας, Δέρκων, Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου, Μετρῶν, Αἰνίου, Εἰάνθης καὶ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ἄρχισα νὰ τὰς συνάξω ἀπὸ τὸ 1900 καὶ τὰς ἀκουσα ἀπὸ γυναῖκες ἡλικιωμένες σαράντα χρονῶ κ' ἐπάνω. Γιὰ τὴν κατάταξη πῆρα ὡς παράδειγμα τὰς Παραδόσεις τοῦ Νικολάου Πολίτη.

3

Οἱ θαμμένοι βασιλέδες

(Σηλυβριά)

Ἐξω στοῦς ἀνεὶ ὀμιλοῦς τῆς Σηλυβριάς ἔλεγαν πὼς εἶτανε θαμμένοι βασιλέδες.

4

Οἱ Σηλυβρινοὶ

(Σηλυβριά)

Ὅταν οἱ Τούρκοι πολιορκοῦσαν τὴ Σηλυβριά, οἱ Σηλυβρινοὶ ἀφοῦ ἔβαλαν πάνω στὰ κάστρα ὄργανα ποὺ μονάχα τους ἔπαιζαν, πῆραν τὸ λείψανο τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα μαζὺ μ' ὅ,τι πολύτιμο εἶχαν κ' ἔφυγαν ἀπ' τὸν μαγαρὰ ποὺ ἀρχίζει ἀπ' τὴν ἐκκλησία τ' αἰ Γιάννη βγῆκαν στὸ Μποσνάκι κ' ἀπὸ κεῖ χωρὶς νὰ τοὺς καταλάβουνε οἱ Τούρκοι μπῆκαν στὰ καράβια κ' ὕστερα ἀπὸ μέρες ἔφθασανε στὴν Κέρκυρα ¹⁾, ἀπὸ τοὺς Σηλυβρινοὺς μία συνοικία στὴν Κέρκυρα τὴν ἔβγαλαν Σηλυβριανή.

5

Οἱ Παλαιολόγοι

(Στράντζα τῆς ἐπαρχίας Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου)

Εἴκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας ἀπὸ τὴ Στράντζα κατὰ τὸ βορρῆ σὲ ἀψηλὸ μέρος εἶναι ἐρείπια βυζαντινοῦ παρεκκλησιῶν, σώζονται οἱ τοῖχοι χωρὶς τὸ σκεπὸ. Τὸ παρεκκλήσι γιόρταζε τῶν Ταξιαρχῶν κ' ἀπ' αὐτὸ ἡ θέση λέγονταν αἰξὶ Στράτο καὶ αἰ Στράτο. Στὴ γιορτὴ του πῆγαιναν καὶ ἀναφταν κερὰ καὶ στὸν τοῖχο τοῦ παρεκκλησιῶν πρὸς τὸ νότο ἦτανε μιὰ πέτρινη γούρνα. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ γούρνα ἔσφαζαν ἓνα πετεινὸ, κουρμπάνι ²⁾ γιὰ τὸν ἅγιο.

Στὸν αἰ Στράτο ἦτανε λημόρια ³⁾, λένε πὼς σ' αὐτὰ ἦτανε θαμμένοι Παλαιολόγοι ⁴⁾, βρέθηκε καὶ μιὰ μακρὰ βαθυλιή πέτρα, ἐκεῖ ἦτανε θαμμένο τὸ βασιλόπουλο.

1) Ἀπὸ τὸν πατέρα ἀκουσα τὴν παράδοση.

2) Λ. Τ. Θυσία. 3) Μνημόρια, μνήματα.

4) Ἱστορία Πολιτικῆ Κων/πόλεως Τουρκοκρατικῆ. Βιβλ. Α', σελ. 19. Σάθα. Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς, σελ. 53. «Ληφθέντα ἐκ τοῦ Μεσαιωνοδίφου Καρλόου Χόφφ. Ὁ ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου Μανουήλ, ἀηδιάσας τὸν παρὰ τὴν Παπικὴν αὐτὴν μοναχικὸν βίον ἔφυγεν εἰς τὴν Κων/πολιν, ἐνθα ὑπεδέχθη αὐτὸν φιλικῶς ὁ Μωάμεθ, ἐπιχορηγῆσας ἑκατὸν ἀσπρα καθ' ἑκάστην, ὑπερῆτας καὶ τὰς κώμας Συρέτσιον, Ἀμπελίτσιον καὶ δύο ἄλλας πρὸς διατροφήν του. Μεγάλως δὲ κινώμενος ὑπὸ τῆς Πύλης καὶ πιστὸς ἐμμένειν. ἐν τῇ Χριστιανικῇ πίστει διήγαγεν ἡσυχῶς τὸν βίον του ἐν Συρετσίῳ, ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ὁποίας ἐνταφιάσθη, μετ'

Σὲ ἕψωμα, μισὴ ὥρα ἀπὸ τὸν αἶ Στρατο σώζονται ἐρείπια τοῦ κάστρου.

6

Ὁ Οἰκονόμος ὁ βασιλὲς κ' ἡ Μητόρια ἡ βασίλισσα

(Κονομεῖο τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας)

Στὸ Κονομεῖο ¹⁾ σώζονται πύργοι παλαιοὶ καὶ καλέδες ²⁾ ἀχάλαστοι. Ἐκεῖ κάθονταν ὁ Οἰκονόμος ὁ βασιλὲς κ' ἡ Μητόρια ἡ βασίλισσα, τὸ παλάτι τους ἦταν πύργος μὲ τέσσερα πύργοι στὶς γωνιὰς καὶ πολεμίστρες, τὰ στενά παράθυρα, καὶ στὴ μέσ' ἡμενυτήρι πὸν παγαίν' ὡς τὴ θάλασσα.

Οἱ Γενίτσαροι ἤθελαν νὰ τοὺς σφάζει, νὰ μποῦνε μέσα δὲ μποροῦσαν, ἦταν Ἰούνιος, μάζεψαν ὅλα τὰ δεμάτια ἀπ' τ' ἀλώνια καὶ τᾶβαλαν γύρω στὸν πύργο καὶ τᾶδσαν φωτιά. Μέσα θὲ νὰ πιγοῦνε ἀπ' τὸν καπνὸ, μπῆκαν καὶ τοὺς ἔσφαξαν ὅλους.

Τὸ Κονομεῖο ὕστερα ἔγινε χωριὸ πὸν κατέβηκαν ἀπ' τὰ Κλαδιανὰ.

7

Ἡ σφαγὴ στὰ Κλαδιανὰ

(Κονομεῖο)

Τὸν παλιὸ καιρὸ τὰ Κλαδιανὰ ³⁾ ἦτανε μεγάλο χωριὸ κ' εἶχε πολλὰ ρωμαϊκά σπίτια. Τὸν καιρὸ πὸν ἦτανε οἱ Γενίτσαροι ἔκαμαν σφαγὴ, ὅσοι γλύτωσαν πῆγαν στὸ Κονομεῖο κ' ἀπὸ τότε τὸ Κονομεῖο ἔγινε χωριὸ.

Τὰ Κλαδιανὰ στὰ τελευταῖα χρόνια ἦτανε τσιφλίκι.

ὀλίγον δὲ ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον ἡ ἀδελφὴ του Μαρία, χήρα τοῦ βασιλέως τῆς Βουλγαρίας, εἰς ἣν ὁ Σουλτάνος εἶχε χορηγήσει τὴν παρά τὰς Σέρρας Ἐξεβάν».

Ἡ μητρόπολις Τυρολόης μέχρι τῆς καταστροφῆς, τὸ 1922, ἐκαλεῖτο Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου μὲ ἔδρα τὴν Τυρολόη. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἀπειτέλου δύο ἐπισκοπᾶς. Τὸ 1616 ἀναφέρεται κοινὸς ἐπίσκοπος Τυρολοῦ καὶ Σιρεντζίων καὶ εἰς τὸ συνταγματικὸν Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων 1715 ἀναφέρεται γ' μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τοῦ Ἡρακλείας ὁ Τυρολόης καὶ Σιρεντζίων ἢ Σιρεντζίων. Τὸ 1848 συνεχωρεύθη μὲ τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας, τὸ 1907 ἀνεσυστήθη ὡς μητρόπολις Τυρολόης, καὶ Σιρεντζίου καὶ διετερήθη μέχρι τῆς καταστροφῆς.

Ὡς τὸν διωγμὸ τῆς Σιραντζίας τὸ 1914 βρίσκονταν Σιραντζαλιώτισαι ἡλικιωμένες πὸν τὴν ἔλεγαν καὶ Σιρεντζί. Ὑπῆρχε στὴ Σιραντζία οἰκογένεια Παλαιολογιναῖα.

1) Τὸ Οἰκονομεῖον. Χωριὸ παραθαλάσσιο μεταξὺ τῶν χωριῶν Δημακράνεια καὶ Γιαλοῖ.—2) Λ. Τ. Κάστρα.—3) Τώρα τσιφλίκι.

Οἱ κουρσάροι σὶς Νῦφες

(Κονομεῖο)

Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια στῆ γιορτῆ τῆς Παναγίας τῆς Μπαλουκλιώτισσας σὶς Νῦφες ¹⁾, γίνονταν παναγύρι καὶ χόρευαν τὰ κορίτσια, ἢ παπαδοκόρ' τραβοῦσε τὸ χορὸ, ὁ παπᾶς κι' ἢ παπαδιὰ κάθονταν μὲ τ' ἄλλα τοὺς παιδιὰ καὶ σιργιάνιζαν.

Ἦλθαν οἱ κουρσάρ' ἔπιασαν καὶ κείνοι τὸ χορὸ καὶ τραγουδοῦσαν:

Χορέψτε κοριτσάκια ὡς ποὺ νᾶβγη τὸ φεγγάρι.

νὰ σᾶς πάρουν οἱ κουρσάροι νὰ σᾶς πᾶνε στὸ καράβι.

«Ἀκοῦς παπᾶ τί λένε; νὰ πάρμε τὸ κορίτ' μας ἄπ' τὸ χορὸ καὶ νὰ φύγμε».

— Πῶς νὰ τὸ πάρμε, ποὺ θὰ τὸ νοιώσνε οἱ κουρσάρ; Νὰ φύγμε μὲ τ' ἄλλα μας παιδιὰ νὰ γλυτώσμε τουλάχιστο κείνα, μὴ γίν' καὶ τὸ χειρότερο.

Τώρα ἐκεῖ, λέγ' ἢ Τζοχερῆ ἢ Σούσαινα, παγαίνομε καὶ λιμνιάζμε ²⁾ τὸ λινάρι.

Β'.

Ἡ ΠΟΛΗ Κ Ἡ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ Πόλη

(Φανάρι)

Ἦτανε τρία ἀδέρφια, ὁ Κωνσταντῖνος ποὺ ἔκαμε τὴν Πόλη, ὁ Ἀντριᾶς ποὺ ἔκαμε τὴν Ἀντριανούπολη κι' ὁ τρίτος ἔκτισε τὰ κάστρα ποὺ ἔνωσε τὴν Ἀσπρην μὲ τὴ Μαύρη θάλασσα καὶ θᾶφερνε τὸ νερὸ ἄπ' τὴν Τούνα ³⁾ στὴν Πόλη.

Ὁ Χριστὸς νύπνιασε τὸν Κωνσταντῖνο νὰ πάγη ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουνὰ νὰ στήσ' τὴν Πόλη.

Πῆγε νὰ τὴν στήσ', χτίζ' καὶ γκρεμίζεται.

Πάλι φάνκε ὁ Χριστὸς, τὸν ἔδωσε ἓνα σταυρὸ κι' ὅπου ἀκουμποῦσε ὁ σταυρὸς φύτρωνε βασιλικὸς ἀνθισμένος καὶ τὸν εἶπε νὰ βάλλη τέσ-

1) Μικρὸ χωριὸ κοντὰ στὸ Κονομεῖο.—2) Τὸ βρέξιβο του λιναριοῦ στὸ νερὸ γιὰ νὰ μαλακώσῃ καὶ ὕστερα τὸ κατεργασθοῦν.—3) Δαύναβις.

σερα μπουκάλια νερό και νὰ φωνάξη τὸν παπὰ νὰ ψάλλῃ ἄγιασμό.
Ἔκαμε τὸν ἄγιασμό και στήθηκε ἡ Πόλη.

10

Τὸ Καχοιὲ τζαμι

(Καστανιές τῆς ἐπαρχίας Δέρκων)

Στὸ Καχοιὲ τζαμι ἀπ' τὸ νότο μεριά εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Κωνσταντίνου και τῆς Ἑλένης κ' ἀπ' ἐκεῖ πὸ κάτω εἶναι κλαβανὴ μὲ σανίδια κ' ἀπὸ πάν' χαλιά.

Ὁ Χότζας χτύπησε τὸ πόδι τ' ἀπὸ κάτω κ' εἶπε: «Ἀπὸ δῶ πὸ κάτω ἔχει λαγοῦμι πὸν πάγαινε ὁ βασιλὲς κ' ἡ βασίλισσα στὴν ἁγία Σοφία νὰ προσκυνήσونه».

11

Ἡ Ἁγία Τράπεζα

(Σηλυβριά)

Ὅταν οἱ Φράγκοι πήρανε τὴν Πόλη, πήρανε και τὴν ἁγία Τράπεζα τῆς Ἁγίας Σοφίας. Τὸ καράβι βούλιαξε στὴ θάλασσα τοῦ Μαριμαρᾶ κοντὰ στὴν Ἡράκλεια, και σὲ κείνο τὸ μέρος πὸν εἶναι ἡ ἁγία Τράπεζα ὅσο τρικυμία και νᾶναι ἡ θάλασσα εἶναι ἥσυχη σὰν τὸ λάδι.

12

Ὁ Κωνσταντῖνος και τὸ ξυλένιο σπαθί

(Καστανιές)

Ἄγγελος Κυρίου κατέβκε στὴν Κερκόπορτα κ' ἔδωσε στὸν Κωνσταντῖνο ξυλένιο σπαθί.

Ὁ Κωνσταντῖνος δὲν τὸ πήρε κ' εἶπε: «Τὸ σιδερένιο δὲν ἔκαμε δουλειὰ και τὸ ξυλένιο θὰ κάνει;»

Τότε ὁ ἄγγελος θύμωσε και τὸ δίν' τὸν Τοῦρκο.

Μ' αὐτὸ ὁ Τοῦρκος ἔσπασε τὴν Κερκόπορτα, μῆκε μέσα και πήρε τὴν Πόλη.

13

Κεῖ πὸν βαπτίζανε

(Καστανιές)

Στὴν Ἁγία Σοφία, κεῖ πὸν βάπτιζανε κ' ἦτανε τ' ἅγιο μῦρο, ὡς τὰ τώρα καίει ἀκοίμητη ἡ καντήλα κ' οἱ εἰκόνες φύλαγανε στὸν τοῖχο ζωγραφισμένες. Μᾶς τῶδειξε ὁ χότζας και δὲν μᾶς ἄφσε νὰ πατίσμε: «Εἶπε γκιονάχιρ», πὸν θὰ πεῖ στὴ γλῶσσά μας, εἶναι ἁμαρτία.

Τὸ μέρος πού ἔχυνανε τὸ ἅγιον μῦθος μὲ τῆς βάπτισης τὰ νερά ἔχ' ἄρα γύρω καφάσια, σὰν καμαρίτσα εἶναι καὶ καίει μιὰ κόκκινη καντήλα.

14

Στὰ ὑπόγεια

(Τζετώ τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας)

Ἐνα παιδί, τσιράκι σὲ μάστορη, περνώντας ἀπ' τὴν Ἁγία Σοφιά ἄκσε κρότο καὶ μπῆκε μέσα. Ἀπὸ κρυφὰ πῆγε κάτ' στὰ ὑπόγεια πού τὰ διόρθωναν καὶ βοήθαε κι' αὐτό.

Κεῖ στὰ ὑπόγεια Τούρκου ποδάρι δὲ πάτσε ποτέ.

Ἔστερα ἔπο τρία χρόνια, πού φάνκαν στὸ παιδί σὰν τρεῖς μέρες, γύρσε στὸ μάστορη.

«Ποῦ ἔλειπες, τὸ ρωτάει ὁ μάστορης, τρία χρόνια;»

— Τρία χρόνια! τὸ παιδί ξαφνίστηκε, τὸ φάνκε σὰν τρεῖς μέρες.

15

Τὰ κόκκινα αὐγότσεφλα

(Φανάρι)

Κάθε χρόνο τὸ Πάσχα βρίσκονται κόκκινα αὐγότσεφλα ἔξω ἀπ' τὸ ἱερὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ κάτω ἀπ' αὐτὸ ἀκούεται βοή.

16

Ὁ τάφος τοῦ Κωσταντίνου

(Δημοκρανεία τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν)

Στὸ Μεφὰ Μεϊντάν λένε πὼς εἶναι ὁ τάφος¹⁾ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορα, τοῦ Κωσταντίνου κ' οἱ Τούρκοι ἀνάφτνε τὴ καντήλα.

17

Τὰ ψάρια τοῦ Μπαλουκλή

(Καστανιές)

Ὅταν πήρανε οἱ Τούρκοι τὴν Πόλη μιὰ καλογρηὰ τηγάνιζε ψάρια, πάγ' ὁ καλόγερος καὶ τὴ λέγει: «Κερά Μαρία, τὴν Πόλη τὴν πήρανε οἱ Τούρκοι».

Ἡ καλογρηὰ δὲν τὸ πίστεψε. «Σὰν πετάξνε, λέγει, τὰ ψάρια, τότε θὰ τὸ πιστέψω».

Πέταξαν τὰ ψάρια καὶ πῆγαν στὸ Μπαλουκλή καὶ πίστεψε.

1) Κοντὰ σὲ ἀγίασμα τῆς Μακεδονικῆς ἀδελφότητος, ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὸν κεντρικὸ δρόμο πού ἀρχίζει ἀπὸ τὸ γεφύρι τοῦ Οἰν Καπάν.

Ὡς τὰ τώρα ὅποιος πάγει στὸ Μπαλουκλῆ τὰ βλέπει μέσα στὸ ἀγί-
ασμα, ἀπὸ τὸνα μέρος εἶναι κόκκινα ἀπ' τὸ τηγάνισμα.

18

Ἡ ἀτελείωτη λειτουργία

(Σηλυβριά)

Ὅταν οἱ Τούρκοι μπῆκαν στὴν Πόλη ὁ παπᾶς ἄφανε ἀτελείωτη τῆ
λειτουργία στὴν Ἁγία Σοφία καὶ κρύφθηκε μαζί μὲ τοὺς τρομαγμένους
Χριστιανούς.

Θὰ βγοῦνε πάλι ὅλοι μαζί κι' ὁ παπᾶς θ' ἀποτελειώσει τὴν λειτουρ-
γία ὅταν ξαναπαρθεῖ ἡ Πόλη.

Ἁγία Σοφία μου Τούρκισα κ' ἱστορίσα Ρωμάισα,
θὰ ἔλθει ὦρα καὶ καιρὸς νὰ λειτουργήσης μέσα.

19

Ὁ κοιμισμένος

(Καστανιές)

Ἀπ' τοῦ βοριά τὸ μέρος τῆς Ἁγιά Σοφιάς πρὸς τὰ δημόθια εἶναι
δυὸ κολῶνες μεγάλες, χοντρές, ἀπ' τ' αἰ Σπυριδῶν τῆς Σηλυβριάς τὶς κο-
λῶνες, πιδ χοντρές, κι' ὅλο δακρῦζνε καὶ λίγο πιδ μακρὰ εἶναι θαμμένος
ὁ κοιμισμένος. Ὅταν παρθεῖ ἡ Πόλη τότε θὰ ξυπνήσει.

20

Ἡ ἀκράνοιχτη πόρτα

(Σηλυβριά)

Ἀπὸ τὴν Ἁγία Σοφία ἔχει ὑπόγειο πὺν ἡ βασίλισσα κι' ὁ Κωσαν-
τῖνος πῆγαιναν στὸ Καχριέ τζαμί, δυὸ χοτζάδες τῶλεγαν κι' ἔδειξαν τὴν
πόρτα, ἡ πόρτα εἶνε μεγάλη, χοντρή, σιδερένια ἀπὸ τότες εἶναι ἀκράνοι-
χτη¹⁾, μὰ κανένας δὲ μπορεῖ νὰ τὴν ἀνοίξη. Θ' ἀνοίξει μόνη της ὅταν
πάρουμε τὴν Πόλη.

21

Τὸ πάρισμο τῆς Πόλης

(Τσόρλου-Τυρολόη)

Τὸν καιρὸ πὺν θὰ παρθεῖ ἡ Πόλη θ' ἀνοίξνε μεσ' τὴ μέσ' τὰ οὐρά-
νια καὶ θὰ φανεῖ ἓνα πουλὶ σὰν τὴ ξαφτέρρα.

Ἐκεῖνο δὲ θᾶναι ξαφτέρρα, μόνη θᾶναι ὁ Θεὸς μετ' τὶς ἄγγελοί-τ'. Ἄμα

1) Μισοκλεισμένη.

δγῆτε πρωτίτερα τὸ φεγγάρι κόκκινο, θὰ παρθεῖ ἡ Πόλη μὲ τὸν πόλεμο κι' ὅταν δὲ θάναι θὰ παρθεῖ μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ. Χαρὰ στὴ μοῖρα ἐκείνου ποῦ θὰ παρθεῖ ἡ Πόλη καὶ θὰ λάχει τρεῖς ὄρες μακρὰ ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ θὲ νά'λθ' ἐκεῖν' ἡ ὥρα ἡ καλὴ ποῦ θ' ἀποκάμνε οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν πείνα, τὴ δίψα, ἀπὸ τὸν κόπο, ἀπὸ τὴ βρώμα κι' ἀπὸ τὰ ψοφίμια καὶ θὰ ποῦνε :

«Βγάίτε σεῖς πεθαμμένοι
νὰ μποῦμε μεῖς οἱ ζωντανοί».

Γιὰ νὰ παρθεῖ ἡ Πόλη θὰ πλέξ' μεσ' στὸ αἷμα τριῶ χρονῶ βουβαλάκι.

22

Στὴν Κόκκινη Μηλιά

(Σηλυβριά)

Ἡ Πόλη θὰ παρθεῖ ἀπ' τοὺς Τοῦρκους ἀπὸνα ξανθὸ γένος, θὰ γίνεῖ μεγάλ' δυστυχία καὶ μεγάλος σκοτωμός, θὰ χυθεῖ πολὺ αἷμα ποῦ θὰ πλέξ' μέσα τὸ μαλάκι ¹⁾.

Ὅστερα ἀπὸ χρόνια θὰ γίν' πάλε πόλεμος γιὰ νὰ παρθεῖ ἡ Πόλη καὶ γίν' Ἑλληνική.

Δὲν ἤρτανε τὰ χρόνια ἀκόμα γιὰ νὰ πάρμε τὴν Πόλη, τότε ὁ Τοῦρκος θὰ πάγει στὴν Κόκκινη μηλιά.

Κωσταντῖνος τὴν παράδοσε
Κωσταντῖνος θὰ τὴν πάρει.

23

Ἡ εὐχὴ τῆς Πόλης

(Καστανιές)

Ὅλες οἱ πόλεις νὰ δυστηχήσνε, ἡ Πόλη δὲ θὰ δεῖ δυστυχία γιὰτ' ἔχ' τὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ.

Ὅλα τὰ περισεμένα, ἀφοῦ ἔφαγανε οἱ πέντε χιλιάδες ἄντροι ἀπὸ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τὰ τρία ψάρια ποῦ εὐλόγησε ὁ Χριστός, τὰ παραχόσανε στοὺς Ἑπτὰ Κουλάδες κι' ὅταν παρθεῖ ἡ Πόλη τότε θὰ βρεθοῦνε.

1) Α. Τ. Βουβαλάκι.

Γ'.

ΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΝΕΡΑ

24

Τὰ εὐλογημένα χώματα

(Καστανιές)

Τὰ χώματα τὰ δικά μας εἶναι εὐλογημένα γιατί τὰ πάτσε ὁ Χριστός, πορπατεῖ ὁ κόσμος καὶ βγάζνε τὰ χόρτα γάλατα.

25

Παναγία ἢ Καμπλιανή

(Φανάρι)

Παναγία ἢ Καμπλιανή εἶναι ἅγιασμα στὸ Καρὰ Σιναν¹⁾, γιορτάζει τῆς Μπαλουκλιώτισας καὶ εἶναι ἡ μάγνα σὲ τέσσερα ἁγιάσματα: Τοῦ Μπαλουκλιοῦ τῆς Πόλης, τῆς Ἄσκος τῆς Μπαλουκλιώτισας, τοῦ Καρὰ-Μουράτ²⁾ τῆς Μπαλουκλιώτισας καὶ τοῦ Κρυφ' ἅγιασμα στὸ μεταξὺ Κονομειοῦ καὶ Καλλίκρατειας.

26

Ἡ Ριζιμιὰ πέτρα

(Σηλυβριά)

Στὴ Σηλυβριά, στὰ ὀπίσθια τοῦ χανιοῦ μας στὴ γωνία εἶναι μιὰ πέτρα, ὑψηλότερη ἀπὸ μέτρο, χωμένη βαθειὰ μέσα στὴ γῆ καὶ τὴ λένε Ριζιμιὰ.

Ἔλεγαν πὼς ἄλλοτε ὡς ἐκεῖ ἔφθανε ἡ θάλασσα καὶ στὴ Ριζιμιὰ πέτρα ἔδεναν τὰ καΐκια καὶ τὰ καράβια, φαίνονται τὰ σημάδια πὺν ἔκαμαν τὰ παλαμάρια.

Τώρα ἡ θάλασσα τραβήχθηκε καὶ εἶναι μακρὰ περισσότερο ἀπὸ πεντακόσια μέτρα.

Ἡ Ριζιμιὰ ἔχει βαθούλωμα μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτό, ὅποιος φοβηθεῖ πηγαίνει πολὺ πρῶι νηστικάτα, βάζει στὸ βαθούλωμα νερὸ ἀπὸ τὴ βρύση τοῦ Χ' Ἰσμάηλ πὺν εἶναι ἀντίκρυ, τὸ πίνει καὶ γίνεται καλά.

1) Τσιφλίκι, συνορεύει μὲ τὸ Φανάρι ἀπὸ βορριά.

2) Μικρὸ τσιφλίκι μεταξὺ Καδήκιοῦ καὶ Ἰντζιέζ. Τελευταίως τὰ χωροφια ἀγόρασαν οἱ Καδημιώτες.

27

Νύφες

(Κονομεϊὸ)

Στὶς Νύφες, μιὰ ὥρα ἀπὸ τὸ τσιφλίκι τὸ Λαχανάκιο¹⁾ καὶ μιὰ ἀπὸ τὸ Κισλί²⁾, κοντὰ στὸ Μεγάλο Τσεκμετζὲ εἶναι ἓνα ὄρεμα καὶ σώζονται μεγάλες πέτρες, μακρὺς ὡς τέσσερες, πέντε πῆχες. Σ' αὐτὲς εἶναι τρεῖς μεγάλες χοντρὲς κρικέλλες. Στὶς κρικέλλες ἔδεναν τὰ καράβια ποὺ κατέβαιναν ἀπὸ τὸ ποτάμι Καρὰ - σοῦ ποὺ ἐνώνουνταν μὲ τὴ Μαύρη Θάλασσα.

28

Τῆς Γρηῆς τὸ πήδημα

(Σηλυβριά)

Ἐξω ἀπὸ τὴν Σηλυβριά, κεῖθε ἀπὸ τὸν αἶ Σώρη³⁾, προχωρόντας ἀριστερά, πάνω σὲ μικρὸ ὕψωμα εἶναι τῆς Γρηῆς⁴⁾ τὸ πήδημα. Αὐτὸ πέτρες, ἀπὸ μιὰ στὴν κάθε μεριά τοῦ δρόμου ὡς τέσσερες πῆχες ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλληνα, λένε πὼς ἡ Γρηὰ ἀπὸ τὴν μιὰ πήδησε στὴν ἄλληνα πέτρα.

29

Ὁ μαγαρᾶς στὴ Ντούπνιτσα

(Σκοπὸς τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν)

Ὁ Σποπιανὸς Εὐστάθιος Σωτηρίου Μανθόπουλος εἶπε: Τέσσερες ὥρες μακρὰ ἀπ' τὸ Σκοπὸ στὸ χωριὸ Ντούπνιτσα ἀρχίζ' μαγαρᾶς, πηγαιν' στὴ γῆ πέντε ὥρες καὶ βγαίν' στὴ Νιάδα στὴ Μαύρη Θάλασσα.

Ἡ πόρτα ποὺ μπαίνειε στὸ μαγαρὰ βασιτεῖται σὲ τέσσερες κολῶνες μαρμαρένιες. Μέσα στὸ μαγαρὰ ἔχ' ἅγισμα κ' εἶναι ἀμαξιὲς κόκκαλα.

Μπῆκα μέσα κ' ἔσκαψα νὰ εὔρω ἱερὸ κ' ἤθη ταφεῖα, ἀκούονταν φωνὴ ἀρκουδάς, ἐννιὰ νοματοὶ μπήκαμε μέσα κ' ὄλ' ὅταν ἄσσαν τὴν ἀρκουδά φοβήθηκαν κ' ἔφυγαν καὶ μ' ἄψαν μοναχό.

Ἐξῆντα κερὰ ἄναψα κ' ἀκόμα δὲν ἔφθασα στὴν ἄκρη.

1) Τσιφλίκι.

2) Τσιφλίκι κοντὰ στὸ Κονομεϊὸ καὶ συνορεύει μὲ τὰ Κλαδιανά.

3) Ἐξοχή, δέκα λεπτά ἔξω ἀπὸ τὴν Σηλυβριά, μὲ λίγα πλατάνια καὶ μὲ χαβοῦζι (δεξαμενὴ) ὅπου πότιζαν τὰ ζῶα, εἶχε κ' ἓνα καλυβάκι ὅπου ὁ Τοῦρκος κα' φειτζῆς ἔψηνε καφέ.

4) Δημητρίου Πασχάλη. Ἀπὸ τοὺς Θρούλους καὶ τὰς Παραδόσεις τῆς νήσου Ἄνδρου. Παραδόσεις 8. Τῆς γρηῆς τὸ πήδημα. Μητροπολίτου Παραμυθίας. Φῶς ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν αἰώνων. Τεῦχ. Βον, μέρος Βον, σελ. 47. Γρηῆς πήδημα στὴν Ἄνδρο, Αἶγινα καὶ Ἀθήνας.

30

Ἡ ζουλόπετρα τοῦ Γαρδᾶ

(Καστανιές)

Ἡ ζουλόπετρα εἶναι στὸ Γαρδᾶ ¹⁾ ἔξω ἀπ' τὸ παρακκλήσι τῆς Παναγίας ὅπου εἶναι καὶ τὸ ἅγιοσμα, λένε πὼς τὰ παλιὰ χρόνια ἦτανε στὸ Ντελικλή Καγιά, μεταξὺ Χαντέμ - νοῖ καὶ Σπάρτα - Κουλεὲ καὶ μόν' τῆς κύλσε καὶ πῆγε στὸ Γαρδᾶ.

Εἶναι ἀπὸ πέτρα σὰν θαμπὸ μάρμαρο καὶ σάνα ἔχει κολλημένες λοκανόπετρες, μακρὰ ὡς τέσσερες πῆχες, ἀπ' τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλληνα, ἔχ' τρύπα ὡς μιὰμισυ πιθαμὴ φάρδος. Ἀπ' αὐτήνα περνάει ὁ ἄρρωστος· μπαίν' ἀπ' τὸ ἓνα μέρος καὶ βγαίν' ἀπ' τ' ἄλλο.

Ἡ ζουλόπετρα κάμνει πολλὰ θάματα, ἓνα παιδί πὸν κοίτουνταν δέκα χρόνια καὶ δὲ περπατοῦσε τὸ πέρασανε τρεῖς φορὲς ἀπ' τὴ ζουλόπετρα κ' ἔγινε καλά.

Τὰ χρόνια πὸν πρωτάνοιξε σωτήρευε ²⁾ πολὺ τὸν κόσμον, ἓνα φόρτωμα πατερίτσες καὶ μιὰ ἀγκαλιὰ ματουγυάλια ἦτανε ἀφημένα ἐκεῖ πὸ κείνους πὸν εἶδανε τὴ γειά τους. Ὅσοι κουλοὶ πῆγαιναν πορπατούσανε κ' ὅσοι τυφλοὶ ἔβλεπανε.

31

Τὰ βυζιά τῆς Παναγίας

(Φανάρι)

Κοντὰ στὴ ζουλόπετρα τοῦ Καρὰ Μουράτ εἶναι ἓνα μέρος ἀψηλό, ἀνεβαίνεις μὲ σαράντα σκαλοπάτια, κεῖ πάνω εἶν' τῆς Παναγίας τὰ βυζιά πὸν τρέχνε ἀπὸ πολλὲς μεριὲς νερό.

32

Οἱ δύο Τούνες

(Σηλυβριά)

Ἡ Τούρνα ³⁾ τοῦ Γιαρὶμ-Μπουργάζ ⁴⁾ ἐνώνεται κάτω ἀπὸ τὴ γῆ μὲ τὴν Τούνα, τὸν Δούναβη.

1) Μικρὸ παραθαλάσσιο χωριὸ μεταξὺ τοῦ κόλπου τῆς Καλλικράτειας καὶ τοῦ Μικροῦ Τσέκμετζέ, ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀρσοῦ πρὸς τὴν Πόλη.

2) Θεράπευε.

3) Πηγὴ ὀρηκτικὴ περὶ τὰ 20 χ. μ. ἀπὸ τὴν Πόλη.

4) Μικρὸς παταμός.

Ἐνας τσομπάνης ἔρριξε τὴ σόπα ¹⁾ στὸν Δούναβη ²⁾ καὶ βγήκε στὴν Τούνα τοῦ Γιαφιμ-Μπουργάζ.

Δ΄.

ΠΕΤΡΩΜΑΤΑ

33

Ἡ γρηὰ μὲ τὰ γίδια

(Φανάρι)

Ἡ γρηὰ χαρούμενη πὺν ξεχειμώνιασε μαζὺ μὲ τὰ κατσίκια τῆς περι-
παίξε τὸν Μάρτ’ :

«Πρίτς Μάρτ’, καλοκαῖρ,
ἔβγαλα τὰ γίδια μου
καὶ τὰ κατσικούδια μου».

Ὁ Μάρτης θύμωσε, πήρε μιὰ μέρα ἀπ’ τὸ Φλεβάρη, ἔκανε παγωνιά,
καὶ πάγωσε τὴ γρηὰ μὲ τ’ ἀδράχτι στὸ χέρι καθὼς ἔκαινε τὸ μαλλὶ καὶ
μὲ τὰ γίδια τῆς.

Ἀκόμα οἱ πέτρες στέκονται πούταν τὰ γίδια κ’ ἡ γρηὰ μὲ τ’ ἀδρά-
χτι πούχε :

Τὸν χερόμυλο σφοντύλι
καὶ τὸν κάσινο ἀδράχτι.

Κάθε χρόνο σὲ κείνο τὸ μέρος γίνεται τῆς Μπαλουκλιώτισας πανα-
γύρι. εἶναι τέσσερες ὥρες μακρὰ ἀπ’ τὴ Σηλυβριὰ κατὰ τὸ βοριά, δυὸ
ὥρες ἀπ’ τὸ Κιρὰ Μουράτ.

34

Ἡ πετρωμένη νύμφη

(Καλλικράτεια τῆς ἐπαρχίας Μετρών)

Ἡ νύφη τὰ περασμένα χρόνια δὲ μιλοῦσε μπροστὰ στὴ πεθερά, μιὰ
ποὺ μίλσε τὴν κατάρσε ἡ πεθερὰ νὰ πετρώσ’ καὶ πέτρωσε.

Βρίσκεται ὡς τὰ σήμερα πετρωμένη στὶς Φανασάκρες ³⁾.

1) Τὸ ραβδί τοῦ βοσκοῦ.

2) Ἡ παράδοση ὅτι τὰ νερά τοῦ Δούναβη εἶρχονταν ὡς τὴν Πόλη, ἦτανε πα-
λαιά, ἀναφέρεται ὑπὸ Ἀωνύμου Ρώσου, Description de Constantinople, 1200.
Société de l’ Orient Latin Publications. Serie Geographique. T. 5, 1888, σελ. 232.
Delà (ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Δανιὴλ ἐν Κων]πόλει) on prend le chemin du
Couvent R.che, et dans l’ interieur du Couvent coule une eau amenée du Danube.

3) Μικρὸ χωριὸ κοντὰ στὴ Καλλικράτεια.

35

Ἡ νύφη μὲ τὸ νυφοστόλι

(Κονομεϊὸ)

Ἄπ' τὶς Νύφες περνοῦσε μιὰ νύφη πῶκλεψε τὸ χτένι τ' ἀργαλειοῦ τῆς μάννας τῆς κ' ἡ μάννα τῆς τὴν καταράσθηκε κ' ἔγινε πέτρα μαζὺ μὲ τὸ νυφοστόλι.

Ε΄.

ΘΕΟΣ, ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΑ

36

Ὁ Θεὸς

(Τζετὸ)

Ὁ Θεὸς ἄλλοτε ἦταν χαμηλὰ καὶ τὸν ἀγλυφαν τὰ βώδια.

Μιὰ γυναῖκα ἦταν ἔξω στὸ θέρος, λέρωσε τὸ παιδί τῆς κ' ἀντὶς νὰ τὸ σκουπίσ' μὲ τὸ χρυσὸ μαντήλι ποὺ τὴν ἔρριξε ὁ Θεός, πῆρε στάχνα ἀπ' τὴ θημωνιά.

Ὁ Θεὸς τότε θύμωσε, πῆρε τὴν ἀφθονία ἀπ' τὴ γῆ καὶ τὸ ψωμί ἀπ' τὶς ἀθρώποι.

Τότε πετιέτ' ὁ σκύλος κ' ἀρπάζει δυὸ ψωμιά ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς ὀργισμένος λέγ' τῇ θάλασσα: «Δὸς' με ὕψος ὅσο βάθος ἔχνε τ' ἄπατα βάθη σ', νὰ μὴ τὰ βλέπω κ' ὀργίζομαι».

Ἀπὸ τότες ἀνέβκε ἀψηλὰ ὁ Θεός.

37

Πότε πίστεψαν

(Καστανιές)

Ὁ Θεὸς ἀνέβκε ἀψηλὰ γιατί δὲν τὸν προσκυνούσανε καὶ δὲν ἔκαμναν τὸ λόγο τ'. Πίστευαν τὰ εἶδουλα, τ' ἀγάλματα, ἔκαμναν εἰκόνες κ' αὐτὲς πρσσκυνούσανε. Ὅσοι πίστευαν τὸ Θεὸ πῆγαινε ὁ ἄγγελος τὴ νύχτα καὶ τὶς μιλοῦσε.

Ἔστειλε τὸν προφήτ' Ἡλία ὁ Θεὸς καὶ πάλε δὲ τὸν πίστεψαν, τὸν ἔδεργνανε, τὸν τυραννούσανε, φυλακὴ τὸν ἔβαζανε, ὕστερα ἀναγκάσθηκε ὁ Θεὸς καὶ τὸν πῆρε ἀπάνω μὲ τ' ἀλόγατα καὶ μὲ τὴν καρότσα, κ' ἄφαντος ἔγινε. Ὑστερα ἔστειλε τὸ Χριστὸ σταυρώθηκε ἀναστήθηκε καὶ πίστεψαν.

Ὁ Θεὸς καὶ τὸ τέκνο

(Τσέρλου)

Μᾶς εἶχε ὁ Θεός, ὅ,τι κι' ἂν μᾶς ἔκαμνε δὲν τᾶβαζαμε κάτ', μιὰ μέρα θύμωσε, πετάει τὰ τευτέρια ἀπ' τὰ χέρια τ' ποῦ μᾶς εἶχε ὅλοι γραμμένοι. Νὰ τύχ' ὁ διάβολος νὰ τ' ἀρπάξ' νὰ μᾶς κερδίσ' καὶ νὰ μᾶς φορτώνη πέτρες, ξύλα καὶ νὰ μᾶς ἔχ' σὰ γαϊδούρια.

Ὁ Θεὸς εἶδε καὶ λυπήθηκε, ἤθελε νὰ μᾶς πάρη καὶ δὲν ἤθελε νὰ πέσ' παραμικρὸς στὸ διάβολο.

Μιὰ μέρα πῆγε ἀντίκρου τ' ὁ διάβολος καὶ τὸν πεισμάτωνε: Τώρα πεισμάνεψες ¹⁾ ποῦ αἰτιουνοῦς ἔδοσες ἐμένα, μὰ πῶς νὰ τοὺς πάρης;

--Εἶναι τρόπος νὰ τις πάρω, θὰ κάνω τέκνο καὶ θὰ τοὺς πάρω.

Κάμνει τὸ ζεμποῦλι μὲ ἑπτὰ καντήλες ²⁾, τὸ στέλνει μὲ τὸν ἄγγελο Γαβριὴλ στὴν Παναγία. Ἡ Παναγία τὸ μύσχισε κ' ἔμεινε βαρούμενη.

Ὅταν λευθερώθηκε οἱ ἀστρονόμοι εἶδαν ποῦ γεννήθηκε ὁ Χριστὸς καὶ ἤθελαν νὰ τόνε χαλάσνε. Ἡ Παναγία γιὰ νὰ τὸν γλυτώσ' τὸν ἔβαλε μέσα σὲ πανέρι, τὸν ἔρριξε στὴ θάλασσα καὶ κείν' πῆγε στὰ βουνά. Τὸ πανέρι οὔτε βράχθηκε οὔτε πειράχθηκε καὶ βγήκε σ' ἓνα παχί, μέσα ἦτανε ἓνα βουβάλι κ' ἓνα γουροῦνι, τὸ βουβάλι μὲ τὸ μουσούνισμα ³⁾ ζέστανε τὸ Χριστὸ καὶ τὸ γουροῦνι τὸν βύζανε σαράντα μέρες.

Ἀπὸ τότες ἔχνε σὲ καλὸ τὰ Χριστούγεννα νὰ τρώνε γουρουνίτικο κρέας.

Τὰ κάκανα κ' βασιλόπηττες

(Φανάρι)

Ἡ Παναγία, στίς ἑπτὰ μέρες ποῦ γεννήθηκε ὁ Χριστὸς, ἔκανε τὰ κάκανα ⁴⁾. Ἀπὸ τότες ἔμειναν οἱ πῆττες ποῦ κάμνε τὴν παραμονὴ τ' αἰ Βασίλη κ' οἱ λεχοῦσες τὰ κάκανα.

Ὁ σαραντισμὸς τῆς Παναγίας

(Δημοκράνεια)

Ἡ Παναγία στίς σαράντα μέρες ποῦ γένσε φώναξε τὸν ἀδελφὸ της τὸν Τρύφο νὰ πάνε στὴν ἐκκλησία καὶ δὲ τὴ καταδέχθηκε καὶ πῆγε στ' ἀμπέλι νὰ κλαδέψ' κ' ἔκοψε τὴ μύτη τ'.

Σὰ δὲ τὴ καταδέχθηκε ὁ Τρύφος πῆρε τὸν ἀδελφὸ της τὸ Συμειὸ

1) Μετάνοιωσης.—2) Ἀνθάκια.—3) Ἀναπνοή.—4) Εἶδος παξιμαδιῶν.

καὶ πήγανε μαζί στὴν ἐκκλησία νὰ πάρ' σαραντισμὸ καὶ τὸν εὐχήθηκε πολὺ νὰ τότε γιορτάζνε.

Ἄπὸ τότες, στὴ γιορτὴ τ' αἰ Σύμειου στὶς 3 τοῦ Φλεβάρη, οἱ βαρούμενες δὲ δουλεῦνε κι' οἱ ἄντροι τους ἀκόμα.

Ὁ σχωρεμένος ὁ θεὸς μου ἦτανε ἔξω στ' ἀμπέλι καὶ κλάδευε, περνάει ἕνας ἀπὸ κεῖ καὶ τότε λέγει· «Δὲ φοβάσαι σήμερα τ' αἰ Συμειοῦ νὰ κλαδεύης πὺν εἶναι γκαστρωμέν' ἢ γυναῖκα σ'»;». Τὸ παιδὶ γεννήθηκε μὲ κομμένο τὸνὰ χέρι σὰν νὰ ἦτανε κομμένο μὲ κλαδευτήρι. Ὁ Θεὸς τὸ πῆρε γλήγορα καὶ γλύτωσε.

Μιανῆς πάλε ἔγκνας ὁ ἄντρας πῆγε στὸ κυνήγι καὶ σκότωσε ἕνα λαγὸ καὶ τὸν πῆγε σίτι τ'. Τὸ παιδὶ γεννήθηκε μὲ μούρη κι' αὐτιὰ λαγοῦ καὶ θάμαζε ὅλο τὸ χωριό.

41

Ἡ πατημιὰ τοῦ Χριστοῦ

(Τσόρλου)

Στὴν Τσόρλου ἔξω στὰ μνήματα εἶναι μιὰ πέτρα, σὰν κάμαρη μεγάλη καὶ καθὼς πάσε ὁ Χριστὸς βούλιαξε κ' ἔγινε πατημιὰ.

Ἄμα βραδιάσ' τὴν Παρασκευὴ, παίρνεις ἀμίλητο νερὸ τὸ βάζης μέσα στὴ πατημιὰ, σκόνεσαι τὸ πρωὶ τὸ Σαββάτο πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, τρωγυρνᾷ; τρεῖς φορές, κάμνεις τρεῖς μετάνοιες; κ' ὕστερα πλύνεσαι.

Εἶναι γιὰ τὴ θέρημη, τὸ ζούριασμα καὶ γιὰ τὸ μάτι. Ἡ πατημιὰ ἔχ' ἀπὸπάνω ἕνα καπάκι σιδερένιο τὸ κλειδῶνε καὶ τὸ κλειδὶ ἔχ' ὁ κἀνδηλας¹⁾.

42

Ἡ ἀνάσταση τοῦ Λάζαρου

(Τζετώ)

Ὁ Χριστὸς μᾶξος²⁾ ζωντάνεψε τὸ Λάζαρο γιὰ νὰ πῆ τι εἶδε στὸν ἄλλο κόσμο καὶ μιὰ μέρα τὸν ρώτησε: «Ποῦ πέθανες καὶ πῆγες στὸν κάτ' τὸν κόσμο, πῶς κατάλαβες τώρα ποῦ ἀνέβρες στὸν ἐπάνω, νὰ πεθαῖνε καὶ νὰ ξαναζωντανεῦνε;».

— Ὅχι, Χριστέ μ', μὰ τοῦ Χάρου τὴν τρομάρα καὶ τῆς γῆς τὴν φαρμακάδα. Ὅχι, Χριστέ μ', νὰ πεθαῖνε καὶ νὰ μὴ ξαναζωντανεῦνε, μιὰ νὰ πεθαῖνε, ὄχι δυὸ φορές.

Πέρασαν ἀπὸ τότε τριάντα χρόνια, τὸ χεῖλι τοῦ Λάζαρου ἦταν ἀγέλαστο καὶ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο δὲ γελοῦσε.

1) Ὁ καντηλάπτης καὶ καντηλανάπτης.

1) Α. Τ. Ἄπο σκοποῦ, ἐξεπίτηδες.

Μιά μέρα βγήκε μαζί μὲ τοὺς Δώδεκα κ' εἶδε μιὰ γορῶ πού πῆρε ἀκρουφὰ ἀπὸ τὸν λαγηνῶ ἕνα πινάκι χωματένιο καὶ τῶκρυψε.

Ὁ Λάζαρος τότε γέλασε κ' εἶπε:

«Τὸ ἕνα χῶμα
κλέφτ' εἶ ἄλλο» 1)

43

Τοῦ Χριστοῦ ἡ εὐχή

(Καστανιές)

Ὁ Χριστὸς ποῦ δίδαχνε κ' ἔτρεχε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ μὲ τὶς συντρόφ' του, στὸ δρόμο πού πάγαινε μιὰ μέρα ἀντάμωσε ἕνα ξαπλωμένο μέσα στὸ χωράφι, τὸν φώναξε καὶ τὸν ρώτησε πὺ δρόμο νὰ πάρ' γιὰ νὰ πάγη στὸ χωριό.

Αὐτὸς δὲ σηκώθηκε, μόνε μὲ τὸ πόδι τ' ἔδειξε τὸ δρόμο. Παρὰ μπρὸς βρισκνε μιὰ κόρη πού θέριζε, τὴν καλησπέρσανε καὶ τήνε ρωτᾶνε ἀπὸ πὺ δρόμο νὰ πάνε στὸ χωριό. Πέταξε κατὰ γῆς τὸ δρεπάνι κ' εἶπε, ἔλατε νὰ σᾶς δείξω ἀπὸ πὺ δρόμο νὰ πάτε.

Τότε οἱ συντρόφ' τοῦ Χριστοῦ τὸν λένε: Ἡ κόρη ἔκαμε τόσο κόπο, δὲν τὴ δίνς τὴν εὐχὴ σ' δάσκαλε;

Κι' ὁ Χριστὸς τὴν ἔδωσε εὐχὴ, νὰ πάρη τὸν τεμπέλη ἄντρα.

Ληπῆθηκαν καὶ τὸν εἶπανε. Δὲν εἶναι κρίμα τέτοια καματερὴ κοπέλα νὰ πάρη τὸν τεμπέλη ἄντρα πού μᾶς ὀδήγησε μὲ τὸ πόδι τ';

— Ἄμα πάρεῖ ἄλλη γυναῖκα δὲ μπορεῖ νὰ ζήσ', ὅμως αὐτὴ ἡ γυναῖκα θὰ τὸν ἐξήσ'.

44

Ὁ Χριστὸς καὶ τὸ τρίχωμα

(Καστανιές)

Ὁ Χριστὸς ἔτρεχε καὶ δίδασκε. Πῆγε σ' ἕνα χωριὸ καὶ πῆγε σ' ἕνα σπίτι. Μιὰ κοπέλα ἄνοιξε τὴν πόρτα.

— Δὲν ἔχετε κανένα μέρος νὰ μείνω ἔδῳ πέρα.

— Νὰ ἔδῳ πλάγιασε.

— Μαγερεῦτε κιόλα;

— Ναί, μαγερεῦμε κομματί φακὴ καὶ κεινες μαγερεuvan λαοδί.

Ἡ κοπέλα τὸν ἐγέλασε ὁ παληόγερος πῶχ' μιὰ ἀπιθαμὴ τὸ γόνατο, δυὸ ἀπιθαμὲς τὸ γένι.

Ἐρωτίσθηκε ὁ Χριστὸς κ' εἶπε: «Νὰ ξέβγ' ἡ τρίχα μ' ἀπ' τὸ ὄργῳ τὸ πηγούνι, νὰ πάγει στῆς νιᾶς τὸ βυζί, νὰ στριγκλίξη νὰ μουγκρίζη».

1) Ἐπάρχει παροιμία, «τὸ χῶμα κλέφτ' εἶ ἄλλο χῶμα».

Πλάγιασε ὁ γέρος, ἔρριξε ἡ κοπέλλα τὸ μαντῆλι καὶ τὸν σκέπασε.
Τὴ νύχτα στριγκλίζει, μουγκρίζει, τὸ βυζί της πονεῖ. Ξεβαίνει ἡ μάννα
καὶ τὴ ρωτᾷ ὁ γέρος, τί ἔχει καὶ σιγίσθηκε ;

— Τῆς νύφης τὸ βυζί πονεῖ.

— Τί νὰ τὴν κάμε ;

— Νὰ πῆς τρεῖς φορὲς :

« Λάρδο ἐμαγέρευε
φάκο παραστέκτανε
κ' ἡ κόρη τὸν ἀγέλασε τὸ γέρο,
ποὺ εἶχε μιὰ ἀπιθαμὴ γόνατο,
δυὸ ἀπιθαμὲς τὸ γένι.
Γιὰ τῆς κόρης τὸ μαντῆλι,
νὰ ξέβγ' ἡ ὄργη ἡ τρίχα
ἀπ' τὸ ὄργό της τὸ βυζί,
νὰ πάγη στὸ ὄργό του τὸ πηγοῦνι
νὰ γιάνη ἡ κοπέλα ».

Καὶ θεραπεύεται. Ὁ Χριστὸς γιὰ τὸ ψέμα τῆς κοπέλας ποὺ ἐνῶ μα-
γέρευε κριάς εἶπε ποὺ μαγέρευε φακὴ, γιὰ τὸ περίπαιγμα, τὴν καταρά-
σθηκε νὰ τριχώσῃ τὸ στήθος της. Ὅταν τὴν πόνεσε τὴν λυπήθηκε, θυ-
μήθηκε πὼς ὅταν πλάγιασε νὰ κοιμηθῆ τὸν σκέπασε μὲ τὸ μαντῆλι, εἶπε
τὴ γητεῖα στὴ μάννα της γιὰ νὰ γιάνη.

Ἄπο τότε ἔμεινε ἡ γητεῖα αὐτὴ γιὰ τὸ τρίχωμα τοῦ βυζιοῦ.

45

Ὁ Χριστὸς κ' ἡ Ἀράψα

(Φανάρι)

Τὴ Μεγάλῃ Πέφτῃ οἱ Ὀβραῖοι κυνηγοῦσαν νὰ πιάσῃ τὸ Χριστό· νὰ
καὶ περνᾷ μιὰ Ἀράψα μ' ἓνα πανέρι χορτάρια στὸ κεφάλι καὶ τὴν λέγ'
ὁ Χριστὸς : « Δὲ μὲ κρύβς μέσα στὸ πανέρι σ' » ;

— Σὲ κρύβω.

Ὁ Χριστὸς γένκε μικρὸ παιδί, καὶ κρύφτηκε μέσα στὰ χορτάρια.

Οἱ Ὀβραῖοι βλέπνε τὴν Ἀράψα καὶ τὴ ρωτοῦνε : « Μὴν εἶδες νὰ
περάσ' τῆς Μαριάμ ὁ γιὸς ὁ μάγος ; »

— Ὁχ', εἶπε.

Ἄπο τότες ἡ Ἀράψα ποτὲς δὲ παθαίν' κεφαλόπονο καὶ μπορεῖ νὰ
σηκώσ' χιλιάδες ὀκάδες φόρτωμα στὸ κεφάλι της γιὰτὶ σήκωσε τὸ Χριστό
καὶ τὰ χορτάρια ποὺ εἶχε μέσα στὸ πανέρι, τὸ σέλινο καὶ κολίμεντο ¹⁾ ἔγι-
νανε μωσκερά ²⁾).

1) Μαϊντανός. — 2) Μωσχοβολιστά.

46

Τὰ σαπουνόνερα

(Καστανιές)

Μιά Ὀβραῖσα ἔρριξε στοῦ δρόμο σαπουνόνερα, περνώντας ὁ Χριστός
γλύστρησε καὶ τὸν ἔπιασαν.

Ἄπο τότες τῆ Μεγάλῃ Τετάρτῃ, Μεγάλῃ Πέφτῃ, δὲ πλέντε μὲ σα-
ποῦνι καὶ δὲ χύνε σαπουνόνερα.

47

Ὁ Σταυρός

(Καστανιές)

Οἱ Ὀβραῖοι πήρανε ξύλα πὸ τὸ κιβούρι τοῦ Χριστοῦ κ' ἔκαμαν τὸ
σταυρὸ πὸ τὸν σταύρωσανε.

Ἡ μάννα μ' μὲ τῶλεγε. Ἦτανε πὸ κοιμητόξυλο καὶ μὲ τὰ κείνο πάν-
τοτε ἔβαφame στοῦ χωριό μας τ' αὐγά.

48

Οἱ Κατσιβέλοι

(Σηλυβριά)

Ὄταν οἱ Ὀβραῖοι θὰ σταύρωναν τὸ Χριστὸ παράγγελαν στὸν Κα-
τσιβέλο νὰ κἀνῃ τέσσερα καρφιὰ κ' αὐτὸς ἔκανε πέντε.

Ἡ Παναγία πὸ τῶμαθε τὸν καταράσθηκε:

«Τσέργα, τσέργα νὰ περπατῆς, νὰ μὴ δεκακεντίσης,
καὶ στάχτη μὲς' στοῦ τζάκι σου ποτὲ μὴν ἀποκτήσης».

Ἄπο τότες οἱ Κατσιβέλοι εἶναι καταραμένοι καὶ τρέχνε σὰν τοὺς
ἔρμους ἀπὸ τόπο σὲ τόπο.

49

Ἡ ἀπαφή τοῦ Χριστοῦ

(Τζετῶ)

Τὴν παρηγοριά ἀπάφσε ὁ Χριστὸς στὴν Παναγία πὸ πᾶν τὸ σταυρό.

«Ἰέ μ', θὰ κρεμαστῶ, δὲν εἶν' νὰ τὸ βαστάξω».

— Μαννέ μ', σὺ ἂν κρεμαστεῖς, κρεμιούντ' οἱ μάννες ὅλες,
κρεμιέτ' ἢ μάννα γιὰ τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί γιὰ μάννα.

Πάνε μαννέ μου, στοῦ καλὸ καὶ σιτὴ καλὴ τὴν ὥρα,

βάλε κρασί μὲς' τὸ γυαλί κ' ἀφράτο παξιμάδι,

κάτσε μαννέ μ', στὴν τράπεζα καὶ ἔπαρε τρεῖς βοῦκες

καὶ κἀνε τὴν παρηγοριά, τὴν εὐρ' ὁ κόσμος ὅλος,

νὰ τῶβρ' ἢ μάνν' ἀπ' τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί ἀπ' τὴ μάννα,

νὰ τῶβρη καὶ τ' ἀντρόγυνο τὸ πολ' ἀγαπημένο.

Ἀπόμκε ὡς τὰ σήμερα ἡ παρηγοριά. Ἀφοῦ γυρίσνε ἀπ' τὸ μνήμα ὁ παπᾶς στὴν κάμαρα ποὺ ξεψύχσε ὁ νεκρὸς θὰ δόσ' σ' ὄλους παρηγοριά, θὰ κόψ' ὕψωμα ἀπ' τὴ προσφορά, τὸ τρίβ' μέσα στὸ κρασί καὶ δίνει μὲ τὸ χουλιαράκι τοὺς δικοὺς κι' ὕστερα τοὺς ἄλλους.

50

Ἡ χελώνα μὲ τὴ φακὴ

(Τσόρλου)

Στὴν παραμονὴ 1) τοῦ Χριστοῦ ἡ χελώνα ἔκαμε σοῦπα φακὴ, τὴν ἔβαλε ἀπάν' στὴν καμποῦρά της νὰ τὴν πάγη στὸ πικροβοῦκι 2) στὴν Παναγία. Μπαίνοντας στὸ κατῶφλι ἀναποδογύρσε καὶ χύθηκε ἡ φακὴ.

Ἡ Παναγία γέλασε, γιὰ νὰ μὴ τὴ δγῆ ὁ κόσμος ἔβαλε τὸ δάχτυλο στὸ χεῖλ' της κ' ἔγινε τὸ λακκάκι πῶχουμε ὄλοι. Ἀπὸ τότες δὲν εἶναι θάνατος χωρὶς γέλοιο.

Ἀπ' τὴ φακὴ ποὺ πῆγε ἡ χελώνα στὴν Παναγία ἀπόμκε καὶ μαγερεῦνε κάθε Μεγάλῃ Πέφτῃ φακὴ.

51

Τὸ ζουλόδεντρο

(Τσόρλου)

Στὸ Τσαουσλή 3) εἶναι τὸ ζουλόδεντρο ποὺ φύτρωσε ὅταν ἔσταξε ὄλο μπροστὰ τὸ πρῶτο δάκρυο τῆς Παναγίας σὰν εἶδε τὸ Χριστὸ σταυρωμένο. Εἶναι πράσινο, χειμῶ καὶ καλοκαίρι, τὰ φύλλα τ' δὲ πέφτνε καὶ κάμνει κίτρινα λουλουδόπλα.

Στὶς 8 τοῦ Μάη, τοῦ αἰ Γιάννη τοῦ Θεολόγου γίνοντανε παναγῆρι, ὅσοι πάγινανε περνούσανε κατ' ἀπ' τὸ ζουλόδεντρο, ὅποιος δὲν εἶχε ἁμαρτίες περνοῦσε εὐκολα, ὁ ἁμαρτωλὸς δυσκολεύονταν. Καὶ τὰ ζουριασμένα παιδιά ἀφοῦ τὰ περνούσανε κατ' ἀπ' τὸ ζουλόδεντρο, ἔκοφταν ἕνα κλωνί, μ' αὐτὸ τὰ κάπνιζαν καὶ περνοῦσε τὸ ζούριασμα.

52

Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ

(Τζετώ)

Ἡ κόκκινη μπογιὰ ποὺ βάφνε τὰ κόκκινα ἀυγά τῆς Πασχαλιᾶς εἶναι τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν φύλαγαν, κ' ἔφτὰ Πέμπτες, μὲ τὴ Μεγάλῃ

1) Τὸ βραδινὸ τραπέζι ποὺ γίνεται στὴν κάμαρα τοῦ πεθαμένου.

2) Πικροβοῦκι λένε τὰ φαγώσιμα ποὺ πηγαῖνε οἱ συγγενεῖς καὶ γειτόνοι στὴ παραμονή, φασοῦλια, ριζί, ἐλιές, κρασί, ὀπωρικά, ὄλο νηστίσιμα καὶ βρίσκειται στὶς ψυχές τῶν πεθαμένων.—3) Χωρὶς δυτικὰ τοῦ Φαναριοῦ.

Πέμπτη, ἔβαφαν ἀπὸ ἕξ ἀγὰ πού τόχαν σὲ καλὸ γιὰ νὰ ζῆ τὸ στέφανο καὶ τὰ παιδιά, ὕστερα τὴν ἔφριχναν σὲ τρεχάμενο νερό, σὲ βούση πού τρέχνε τὰ νερά, γιὰ ¹⁾ σι' ἀλλάκι, γιὰ σὲ ποτάμι πού νὰ μὴ τὴ δρασκελήσνε. Θὲ νὰ σκωθοῦνε πρῶι νὰ τήνε ρίξνε.

53

Ἡ κασίδα

(Τζετῶ)

Ἄφοῦ ἔθαψαν τὸ Χριστὸ ὁ παιδευτὴς του εἶπε· «Τώρα πού τὸν παράχωσαμε νὰ φάμε».

Ξεπουπούλισαν ἓνα πετεινὸ καὶ τὸν ἔβραζαν, ἦλθε ἓνας ἀπ' τοὺς φύλακας καὶ εἶπε· Ὁ μάγος πού παράχωσατε κ' ἔβαλατε ἀπὸ πάν' τὴ μεγάλη πέτρα τὴ σήκωσε κι' ἀνεστήθηκε.

—«Μά, λέγ' ὁ παιδευτὴς, τότε θὰ τὸ πιστέψω σὰν σηκωθεῖ τὸ πετεινάρι καὶ μαζωχτοῦνε τὰ πούπουλα καὶ λαλήσ'».

Τὸ πετεινάρι σηκώθηκε, μαζώχθηκαν τὰ πούπουλα καὶ λάλσε, τίναξε τὰ φτερά τ' καὶ πισίλισε ὄλους μὲ τὸ ζεματιστὸ νερό.

Ἄπὸ τότες οἱ Ἑβραῖοι βγάζανε κασίδα ²⁾.

54

Τὰ νεκρισιμὰ τοῦ Χριστοῦ

(Τζετῶ)

Τὸ πρῶτο Σάββατο ὕστερα ἀπ' τὸ Πάσχα, τὸ ἄσπρο Σάββατο, ἡ Παναγία ἐπλυνε τὰ νεκρισιμὰ ροῦχα τοῦ Χριστοῦ.

Κεῖνη τὴ μέρα λούγουνται γιὰ ν' ἀσπρίσνε κι' ἀποκόφτνε τὰ μωρά.

55

Ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ

(Καστανιές)

Ἡ ἁγία Ἑλένη ἦρε τρεῖς σταυροὺς, γιὰ νὰ καταλάβῃ ποιοὺς ἀπ' αὐτοὺς εἶναι τοῦ Χριστοῦ ἀκούμπσε μαραμένο βασιλικὸ πάν' στοὺς σταυροὺς, στοὺς δύο ἔμνε ξερός, ὅπως ἦτανε, στὸν τρίτο ἔγινε καταπράσινος κ' ἔβγαλε λουλούδια καὶ κατάλαβε ἡ ἁγία Ἑλένη πῶς ἐκεῖνος ἦταν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.

1) Ἡ σιὸ ἀλλάκι ἢ σιὸ ποτάμι.

2) Ἀρρώστεια ἢ ἀχώρ. Ἄλλοτε στὴ Σηλυβρία οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν κασίδα, ἴσως ἀπὸ τὴν κακὴ διαίτα καὶ τὴν κατάχρηση τοῦ λαδιοῦ ἦταν γυναῖκες δικές μας πού ἤξευραν τὸ γιαιτρικὸ της καὶ τὴν θεράπευαν. Τέλευταία εἶχε ἐξαλειφθεῖ.

56

Τὸ Τιμιόξυλο

(Φανάρι)

Τὸ φλουρί τ' αἱ Κωσταντινιάτικο πού ἔχ' ἀπ' τὴ μιὰ μεριά τὸν ἅγιο Κωσταντῖνο καὶ τὴν ἁγία Ἑλένη κι' ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τὴ γέννηση καὶ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ κι' εἶναι βαθουλὸ ἔχει μέσα τιμιόξυλο.

Σὰν τὸ βάλνε μέσα στὸ ζυμάρι πού θὰ κάμνε ψωμί, τὸ ἀνεβάζει χωρὶς μαγιά.

ΣΤ'.

ΑΓΙΟΙ

57

Ὁ αἱ Γιώργης ὁ Ἀράπης

(Ἡράκλεια)

Οἱ Τοῦρκοι ἔκαψαν τὸν αἱ Γιώργη¹⁾ μ' ἀσβέστη γιὰ νὰ τουρκέψη, ἀπὸ τὸ κάψιμο μαύρισε σὰν Ἀράπης μὰ δὲν ἄλλαξε τὴν πίστη του. Τότες ὁ Θεὸς τὸν σήκωσε καὶ τὸν πῆγε μέσα στὸ βουνό, ἐκεῖ ἄγιασε καὶ ἔκαμε πολλές θαυματουργίες. Μετὰ τὸν εἶπε νὰ πάγη ὅπου θέλει καὶ κείνος διάλεξε τὴν Ἡράκλεια.

Κάθε χρόνο τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς του βγαίν' ἀπ' τὴν εἰκόνα τ' καὶ τρέχει μέσα στὰ χωράφια γιὰ νὰ μεγαλώσνε τὰ σπαρτὰ καὶ λέγει :

«Σ' ἀφίνω γειά ριζίτσα μου
καὶ στὸ καλὸ κορφίτσα μου».

1) Στὴ μνήμη του, στίς 23 Ἀπριλίου γίνονται στὴν Ἡράκλεια μεγάλο παναγῆρι, τὴν παραμονὴ πῆγαιναν πολλὰ ἀμάξια ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ραιδεστοῦ, Τσόρλου καὶ Στρανίτσας, τὸν ἔφεραν πολλὰ κουρμπάνια, μοσχάρια, ἀγελάδες, πρόβατα καὶ ἀρνιά τὰ πιὸ παχειά, βερνικωμένα καὶ στολισμένα μὲ κόκκινες κορδέλες. Ἀπὸ βραδὺς πρὶν τὰ βάλνε μέσα στὴν ἐκκλησία κολνοῦσαν στὰ κέρατα κεριά κι' ἀφοῦ τ'άναφταν τὰ πῆγαιναν νὰ προσκυνήσνε τὴν εἰκόνα τ' αἱ Γιώργη. Ὅστερα τὰ ἔδιναν σιούς ἐπίτροπους καὶ τᾶφιναν στὸν αὐλόγερο.

Στὴν πανήγυρη τῆς Σηλυβριᾶς, 8 Σεπτεμβρίου, ἓνα καὶ δυὸ βαπόρια ἀπὸ τὴν Σηλυβριά μὲ παναγυρτζήδες πῆγαιναν στὴν Ἡράκλεια γιὰ τὸν αἱ Γιώργη.

Ἦτανε θαματοργὸς καὶ προστάτευε τοὺς ναυτικούς. Πολλὲς φορὲς στίς τρικυμῆς γιὰ νὰ ἴσυχάζ' ἢ θάλασσα, ἔρριχναν ἀπ' τὸ καράβι λάδι γιὰ τὸν αἱ Γιώργη καὶ τὸ λάδι ἔβγαине μὲ τὸ τουλοῦμι μπρὸς σὲ ἁγίασμα τ', ποῦτανε στὴν ἀκρογιαλιά.

Ἡ εἰκόνα του εἶναι μαύρη καὶ ἀνάγλυφη, φαίνεται νὰ εἶναι ἀπὸ σκληρὸ ξύλο σὰν πέτρα. Οἱ Ἀρακλειανοὶ πιστεύνε πὼς εἶνε τὸ σῶμα τοῦ αἱ Γιώργη.

Δημιαιεύθηκε στὰ Μεσαιωνικὰ γράμματα ὡς «Ὁ αἱ Γιώργης καὶ τὸ λάφι» καὶ τὸ «Ἀὶ Γιώργη μου, ἀκριβὰ πουλεῖς τὸ σφουγκάτο». Πρῶτος τόμος, τεῦχος δεύτερον, σελ. 148—151 καὶ 158—159.

Ὁ αἰ Γιώργης καὶ τὸ λάφι

(Τσόβλου)

Ἡ πεθερὰ τῆς κερὰ Καλλιόπης ἄκουσε ἀπὸ τῆς γιαγιά τῆς, πὼς στὰ παλῆα χρόνια τὴν παραμονὴ τ' αἰ Γιώργη ἕνα λάφι¹⁾ ἔφευγε ἀπ' τὸ βουνὸ κ' ἔρχονταν μονάχο στὴν Τσόβλου στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα νὰ τὸ σφάξουν κουρμπάνι.

Μιά βολὰ δὲ πρόφθασε ἀπὸ βραδύς καὶ ἦλθε τὸ πρωτὶ μεσ' τὸν ἴδρω πινημένο, τὸ ἔσφαξαν χωρὶς νὰ ξεκουρασθῆ καὶ τὸ λάφι δὲ ματαῆλθε²⁾ τὸν ἄλλο χρόνο, μόνε ἦλθε φωνὴ σὲ μιὰ γυναῖκα καὶ τὴν εἶπε: «Θέλω τὸ παιδί σ' κουρμπάνι».

Αὐτὴ, δὲ γύρισε ἀπ' τοῦ αἰ Γιώργη τὸ λόγο, τὸ ἔσφαξε, τὸ ἔπλυνε, τὸ παραγέμισε καὶ τὸ ἔβαλε στὸ φουρνὶ³⁾.

Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ πάρουν τὸ κουρμπάνι ψημένο καὶ βρίσκουν τὸ παιδί μὲ τὸ βιβλίον στὸ χέρι καὶ διάβαζε.

Τὰ παλῆα χρόνια ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν κᾶθε γονιὸ τρία παιδιά, τρία καὶ ἀθάνατα, οὔτε παντρεύονταν οὔτε πέθνισκαν.

Ὁ αἰ Γιώργης λυπήθηκε πὺ θὲ νὰ σωθῆ⁴⁾ ὁ κόσμος κάμνοντας κουρμπάνι κάθε χρόνο ἀπὸ ἕνα παιδί καὶ εἶπε «Νὰ σᾶς δόσω ἕνα πρόβατο νὰ τὸ κάμετε κουρμπάνι στὴ μέρα μου».

Ἀπὸ τότε κάθε χρόνο θὰ γίνῃ ἕνα πρόβατο κουρμπάνι στὸν αἰ Γιώργη.

Ἄϊ Γιώργη μου, ἀκριβὰ πουλεῖς τὸ σφουγκάτο

(Ἡράκλεια)

Στὴν ἀκροθαλασσιὰ τῆς Ἡράκλειας παιδιά ἔπαιζαν καρύδια. Τὸ ἕνα, πὺ ὄλο ἔχανε, μπαίνει μέσα στ' ἀγίασμα καὶ παρακαλεῖ τὸν αἰ Γιώργη: «Ἄϊ Γιώργη μ', κάμε με νὰ κερδίσω καὶ θὰ σὲ φέρω ἕνα σφουγκάτο». Τὸ παιδί κερδίζ'. Πάγει στὴ μητέρα τ' καὶ τὸ κάμνει ἕνα σφουγκάτο καὶ ζεστό, πιγαίνει καὶ τ' ἀφίν' κοντὰ στὴν εἰκόνα τ' αἰ Γιώργη.

Ὑστερα πὸ λίγο ἔρχονται ἄνθρωποι τοῦ καρabiοῦ νὰ προσκυνήσῃ τὸν αἰ Γιώργη. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς εἶδε μπρὸς στὴν εἰκόνα τὸ σφουγκάτο καὶ τόφαγε. Ὅταν ἤθελαν νὰ βγοῦνε, ἡ πόρτα ἔκλεισε καὶ δὲν ἀνοίγε, Ὁ ἐκκλησιάρχης τοὺς λέγει: «Κάτι κάνατε κ' ἡ πόρτα δὲν ἀνοίγει».

1) Φλαυτοῦ Φιλοστράτου. Ἡρωϊκὸς III 16, 17. Ἔκδ. Didot. Παρίσιοι 1873, σελ. 278-9. «Θηρία φοιτᾶν πρὸς τὸν βωμὸν τοῦ Πῆσου κατὰ δύο ἢ τρία. Θύεσθαι τ' οὐδενὶ δεσμῶ ξυνεχόμενα καὶ παρέχειν τῇ μαχαίρᾳ ἑαυτὰ».

2) Δὲ ξαναῆλθε.—3) Ὁ ἔξω τοῦ σπιτιοῦ μικρὸς φούρνος. 4) Τελειώση.

Τότε κείνος πού ἔφαγε τὸ σφουγκάτο βγάζει ἀπ' τὴ τσέπη του ἓνα φλουρί καὶ τὸ κολνᾷει στὸ μέτωπο τ' αἰ Γιώργη, πού ὡς τὰ τώρα μένει κολλημένο.

Ἡ πόρτα ἀνοίξε καὶ βγαίνοντας ὁ ναυτικός εἶπε: «Ἄϊ Γιώργη μου, ἀκριβὰ πουλεῖς τὸ σφουγκάτο».

Καὶ ἀπόμηκε ὡς παροιμία, ὅταν θέλει κανεὶς νὰ ὠφεληθῆ περισσό-
τερα ἀφ' ὅ,τι ἀξίζει.

60

Τὸ δάσος τ' αἰ Γιώργη

(Κεσσάνι τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας)

Τὸ Γιουντουζιέρ, τοιφλίκι τοῦ παπποῦ Χ' Κωσταντῆ Σταμούλη κοντὰ στὸ Κεσσάνι, εἶχε δάσος, ἀπ' αὐτὸ οὔτε ὁ παπποῦς ἔκοφτε ξύλα οὔτε οἱ τέσσερες Τοῦρκοι γειτόνοι.

Οἱ δικοὶ μας ἔλεγαν ὅτι τὸ δάσος ἦταν τοῦ αἰ Γιώργη καὶ πολλὲς φορὲς βρέθηκαν δαρμένα μοσχάρια καὶ ἀγελάδες ἀπὸ τὸν νοικοκύρη αἰ Γιώργη, οἱ Τοῦρκοι, ὅτι ἐκεῖ ἦταν θαμμένος ἅγιος Τοῦρκος (Μπαμπᾶς).

Διηγοῦνταν ὅτι ἓνας ἔκοψε ἀπ' ἐκεῖ ξύλα καὶ τὰ πῆγε στὸ χωριὸ τ', μόλις τὰ ξεφόρτωσε, πιάσθηκε τὸ σῶμά τ' καὶ δὲ μποροῦσε νὰ σαλέψη. Τότε κατάλαβε τὴν ἁμαρτία πού ἔκαμε νὰ κόψη ξύλα ἀπὸ τὰ δέντρα τ' αἰ Γιώργη καὶ παρακάλεσε τὸν γείτονά τ' νὰ τὰ πάρη καὶ νὰ τ' ἀφίση ἀπ' ἐκεῖ πού τᾶκοψε καὶ ξεπιάσθηκε.

Τοῦρκος περνώντας ἀπὸ κεῖ φορτώνει τὰ κομμένα ξύλα στὸ ἀμάξι τ' καὶ τὰ πάγει σπίτι. Αὐτὸς ἔπαθε ὅ,τι καὶ ὁ ἄλλος χωρικός. Ὅταν τὰ γύρσε ἔγινε καλά.

Ἄπὸ τὰ δέντρα πού εἶναι κοντὰ στ' ἀγιάσματα δὲ κόφτουν οὔτε κλωνί.

61

Ὁ ἅγιος Νικόλαος καὶ ὁ ἅγιος Κασσιανὸς

(Σηλυβριά)

Μιά μέρα ὅλοι οἱ ἅγιοι μαζεύθηκαν θυμωμένοι, γιατί στὸν ἅγιο Νικόλαο ἀνάφτουσε κερὰ καὶ τὸν πηγαίνει τάματα καὶ λειτουργιὲς περισσό-
σότερο ἀπὸ κείνους. Φώναξαν κ' εἶπαν νὰ πᾶνε στὸ Θεὸ νὰ κάνε τὰ πα-
ρύποινα.

Κανεὶς δὲ τόλμησε· μόνη σκάνεται ὁ ἅγιος Κασσιανὸς καὶ λέγει γὰρ
θὰ πάγω.

Ὁ Θεὸς σὰν τὸν εἶδε, τὸν ρωτᾷ τι θέλει καὶ ὁ ἅγιος εἶπε ὅτι ἦλθε
ἀπὸ μέρος ἀπ' ὅλοι τῖς ἅγιοι νὰ παραπονεθῆ πῶς οἱ Χριστιανοὶ ὅλο στὸν

ἅγιο Νικόλαο ἀνάφτουνε κεριά καὶ τὸν γιορτάζνε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἅγιους.

Τότε ὁ Θεὸς διατάζει τοὺς ἀγγέλους νὰ πάνε νὰ φέρνε τὸν ἅγιο Νικόλαο. Ἔαρχσαν νὰ τὸν βροῦνε, μετὰ πολλὰ τὸν εἶδανε μέσα στὴν ἀγριεμένη θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ νὰ σώζη τοὺς θαλασσοδαρμένους ποὺ θὰ νὰ πνιγοῦνε.

Ἔτσι καθὼς ἦτανε βρεμμένος τὸν πήγανε στὸ Θεό. «Ποῦ ἦσουν, ἅγιο Νικόλαε, κ' εἶσαι βρεμμένος ἀπὸ τὴν κορφὴ στὰ νύχια;»

— Θεέ μου, ἤμουνα στὴ θάλασσα φουσοῦσε ἀέρας δυνατὸς κ' ἦτανε μεγάλη τρικυμία, ἕνα καράβι πάλευε μὲ τὰ κύματα, οἱ ἄνθρωποι θὲ νὰ πνιγοῦνε καὶ γὼ βοηθοῦσα νὰ τοὺς σώσω, γι' αὐτὸ εἶμαι βρεμμένος.

— Ἀκοῦς, ἅγιο Κασσιανέ; νὰ γιατί τὸν γιορτάζνε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἅγιους καὶ τὸν πάνε τάματα. Γιὰ τιμωρία σου, ποὺ μόνε σὺ τόλμησες ν'ἀλλθης ἐμπρός μου νὰ κάνης παραπόνα, θὰ γιορτάζης κάθε τέσσερα χρόνια ποὺ θ'ἄχει ὁ Φεβρουάριος 29 μέρες.

Ἀπὸ τότε ὁ ἅγιος Κασσιανὸς γιορτάζει κάθε τέσσερα χρόνια.

62

Οἱ φουρτοῦνες τοῦ ἁῖ Λιαῖ

(Τζετῶ)

Ποὺ φυσάει, φουρτοῦνες, ποὺ ἀστράφτει καὶ βροντάει, ποὺ ρίχνει χαλάζι γιὰ νὰ καταστρέψῃ τὰ χωράφια καὶ τ' ἀμπέλια, εἶναι ὁ ἁῖ Λιαῖς ποὺ θέλ' νὰ χαλάσῃ τὸν κόσμο.

Θέλει νὰ κάνῃ κακὸ στὶς ἄνθρωποι, γι' αὐτὸ τότε φοβοῦνται, καὶ περισσότερο τὴ μέρα τῆς γιορτῆς του στὶς 20 τοῦ Ἑλωνιτῆ. Ὁ ἁῖ Λιαῖς ρωτάει τὴ μητέρα τ' νὰ τὸν πῆ πότε γιορτάζει, μὰ κείνη δὲν τὸ λέγει. Σὰν τὸ πεῖ θὰ πάγει νὰ χαλάσῃ τὸν κόσμο ὅλο. Κείνη τὴ μέρα κάμνει τρικυμία κ' οἱ ἄνθρωποι ἔχνε πάντα κίνδυνο, πότε πνίγονται, πότε μαλῶνε, πότε ἀναποδογυρίζονται τ' ἀμάξια τους, γίνονται πολλὲς ζημιές ὅταν βγοῦνε ἔξω στὶς δουλιές τους καὶ γι' αὐτὸ στὴ γιορτῆ τ' δὲ δουλεῦνε.

Ὁ Θεόφιλος Μπογιατζόγλους πήγαινε τοῦ προφήτ' Ἡλίας στὴ Σηλυβριά μὲ τ' ἄλογο φορτωμένος τενεκέδες βούτυρο. Στὸ δρόμο ξαφνίστηκε τὸ ἄλογο τὸν ἔρριξε καὶ λίγο ἔλειψε νὰ τὸν σκοτώσ', πέταξε τοὺς τενεκέδες καὶ πῆγε μονάχο στὴ Σηλυβριά. Ἀπὸ τότε ποῦθενὰ δὲν πήγαινε τοῦ προφήτ' Ἡλίας, ἔξω ἀπ' τὸ χωριὸ δὲν ἔβγαινε καὶ κάθε χρόνο ἔκαμνε ἀρτοκλασία.

Ἔνα παιδὶ πῆγε στὴ θάλασσα νὰ κολυμπῆσ' καὶ πνίγηκε.

Ὁ παπποῦς μου ὁ μακαρίτης μιὰ χρονιά ἔζεψε τὴ λοκάνα μὲ τ' ἀλόγατα ν' ἄλωνίσανε κ' ἔφχανε τ' ἀλόγατα, πῆραν τὴ λοκάνα κ' ἔγιναν

ἄφαντα. Ἐπὸ τότε κόμα μιὰ φορὰ δὲν ἀλώνιζαν τοῦ προφήτῃ Ἡλία στὸ χωριό μας.

Κάθε χρόνο στὴ Τζετὸ τ' αἰ Λια γίνεται παναγύρι κ' οἱ κεχαγιάδες ¹⁾ σφάζνε πολλὰ πρόβατα κουμπάνι καὶ μοιράζνε σ' ὄλο τὸ χωριό.

63

Ὁ αἰ Λιας κ' ἡ ἀνεμοκαλὴ

(Τσόρλου)

Ἐνα καιρὸ ἦτανε μιὰ πλούσια κ' εἶχε κουμπάρα μιὰ φτωχή, τὴ βάρπτισε τὸ παιδί της καὶ πάντοτε τὴ βοηθοῦσε.

Ἡ φτωχὴ ἤθελε νὰ εὐχαριστήσ' τὴν πλούσια νουνά καὶ γιὰ νὰ τὴν ὑποχρεώσ' τὴ λέγει, στὸ θέρος θά'λθω νὰ σὰς βοηθήσω.

Ἀνήμερα τοῦ προφήτῃ Ἡλία πῆγαν νὰ θερίσνε τὸ χωράφι, ἔκαμε μιὰ κούνια τὸ παιδί της κάτω ἀπ' τὸ ἀμάξι, τὸ κοίμισε κ' ἄρχισαν τὸ θέρισμα.

Ἡ πλούσια ἓνα δεμάτι, ἡ φτωχὴ δέκα. Ἡ πλούσια ἔπερνε τὰ δεμάτια τῆς κουμπάρας καὶ τὰ βάζε στὴ δικὴ της τὴ θημωνιά.

Ὁ αἰ Λιας τὴν εἶδε καὶ δὲ βάσταξε. Πάει στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὸν ρωτᾷ: «Τὶ μὲ λὲς νὰ κάνω αὐτήνα ποὺ πέρνε τὰ δεμάτια τῆς κουμπάρας γιὰ νὰ παινεθῆ στὸν ἄντρα της;»

— Φύσα μόνε μὲ τὸ δεξὶ σ' χέρι καὶ σήκωσε μιὰ ἀνεμοκαλὴ ²⁾.

Κεῖν' τὴν ὥρα σηκώθηκε μιὰ φουρτούνα, γῆς καὶ οὐρανοῦς ἔγινε ἓνα κ' ἀνοίξε ἡ γῆς καὶ κατάπτε τὴν πλούσια νουνά.

Ἐπὸ τότε ὁ αἰ Λιας στὴ γιορτὴ τ' ποὺ εἶναι ἡ μέρα τ' θέλει νὰ χαλάσῃ τὸν κόσμο.

64

Ἡ Παναγία κ' ὁ αἰ Λιας

(Ἡράκλεια)

Ὅταν μπουμπουνίζ' εἶναι ὁ αἰ Λιας ποὺ τρέχει μὲ τὸ ἀμάξι τ' τὴν Παναγία καὶ βλέπ' τίς ἁμαρτωλοὶ καὶ σχωρναίε ὄσοι μετάνοισαν.

65

Ὁ αἰ Λιας κ' ὁ αἰ Γιάννης

(Φανάρι)

Μιὰ φορὰ ὁ αἰ Λιας κατέβαινε μὲ χαλάζι χοντρὸ σάν κουκκοῦτσι καὶ νερὸ ταραχιστὸ νὰ πάγη νὰ χαλάσ' τὸν κόσμο.

1) Α. Τ. Ἐλεγον κεχαγιάδες ἐκείνους ποὺ εἶχαν πρόβατα.

2) Ἀνεμοζάλη, φουρτούνα.

Στὸ δρόμο τὸν ἦρε ὁ αἰ Γιάννης καὶ τὸν ρώτησε: Ποῦ πᾶς αἰ Λιά ἀφέντη μου ;»

— Πάγω νάβρω ἀμπέλια ἀτρούγητα νὰ πὰ νὰ τὰ τρυγήσω καὶ χωράφια ἀθέριστα νὰ πὰ νὰ τὰ θερίσω.

— Ὑπομονή, αἰ Λιά μ'.

Ὁ αἰ Λιάς ἔκανε ὑπομονή κ' οἱ ἄνθρωποι πῆραν χιλιάδες ὀκάδες μπαμπάκι καὶ στούμπωσαν τὸ νερὸ ποῦ ἔτρεχε τὸ καταπόδι τ' κ' ἔτσι δὲ χάλασε ὁ κόσμος.

Στὸ Φανάρι κεῖ ποῦ εἶδε ὁ αἰ Γιάννης τὸν αἰ Λιά, εἶναι τὸ ἀγίασμα τοῦ αἰ Γιάννη.

Στὴ γιορτὴ τ' αἰ Λιά κάμνε κουλλικόπλα, ἄλλα στρογγυλά κι' ἄλλα σὰ σταυρὸς καὶ τὰ μοιράζνε στὰ σπίτια.

66

Ὁ αἰ Γιάννης ὁ Ἀποκεφαλιστῆς

(Φανάρι)

Ὅταν ἀποκεφάλσαν τὸν αἰ Γιάννη ἔβαλαν τὸ κεφάλι τ' πάνω στὸ πιάτο καὶ τῶδειξαν τὸ βασιλὲ τὸν Ρώδη¹⁾, ὁ βασιλὲς μιμικίασε καὶ τὸν ἔπιασε θέρμη.

Τὸ κεφάλι τοῦ αἰ Γιάννη ἀπλογήθηκε: «Ὅποιος μὲ πιστεύει καὶ γιορτάζει τὴ γιορτὴ μ', θέρμη νὰ μὴ τὸν ἐπιάνη».

Ἀπὸ τότε τὸν γιορτάζνε γιὰ τὴ θερμασιά, καὶ στὴ μέρα του, στὶς 29 τ' Αὐγούστου, νηστεῦνε καὶ δὲ τρῶνε λάδι, ἔλιες μαῦρες, μαῦρο σταφύλι, μαῦρο σῦκο, μαντζάνες, ὅ,τ' εἶναι μαῦρο φαγώσιμο καὶ δὲ κόφτνε τὸ κεφάλι τοῦ πεπονιοῦ καὶ τοῦ καρπουζιοῦ.

67

Ὁ Ἅγιος Ἀγαθόνικος

(Σηλυβριά)

Ὁ Ἅγιος Ἀγαθόνικος²⁾ γιὰ νὰ ξεφύγη ποῦ ἤθελανε νὰ τὸν πιάσνε ἔκαμε φτερά καὶ πέταξε, σὲ λίγο ἔπεσε ἔξω ἀπ' τὸ μεγάλο γεφύρι τῆς Σηλυβριάς, μακρὰ ὡς ἓνα τέταρτο καὶ τὸν ἔκοψαν τὸ κεφάλι καὶ τὸ κεφάλι κύλισε ὡς στὴν ἄκρη τοῦ γιοφυριοῦ.

Ἐκεῖ βγήκε ἀγίασμα καθὼς καὶ στὸν τόπο ποῦ τὸν ἔκοψαν τὸ κεφάλι.

1) Ἡρώδη. — 2) Μαρτύρησε ἐπὶ Μαξιμιανοῦ, λένε ὅτι ἦταν ἀρχιτέκτονας κ' ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν τῆς Γέννησης τῆς Παναγίας, ὅπου ἦταν ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Σηλυβριανῆς.

68

Ἅγιος Ἀντώνιος καὶ ὁ διάβολος

(Καστανιές)

Γέλασε τὸ διάβολο ὁ ἅγιος Ἀντώνιος καὶ τότε λέγει: «Θὰ σὲ πιστέψω σὰ μπεις μέσα στὸ κουμάρι».

Ἐκεῖ ὁ διάβολος ἔγινε σὰν ἀγέρας καὶ μπῆκε καὶ ὁ ἅγιος Ἀντώνιος τὸν καπάκωσε.

69

Ἅγιος Χριστόφορος καὶ τὸ χαλάζι

(Φανάρι)

Ἐκεῖ ὁ ἅγιος Χριστόφορος ἔχει τὸ χαλάζι μέσα στὸ μανίκι τ' καὶ τὸν γιορτάζνε γιὰ τὸ χαλάζι. Τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς του στὸ Φανάρι ἔκαμναν ἀγρυπνία¹⁾ καὶ τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε τὸ ἄστρο ὁ ἀγγερινὸς ἀνέβαιναν ἔξω στὰ χωράφια τ' αἱ Γιώργη, ἐκεῖ ὁ παπᾶς ἔκαμνε δέηση, ὅλοι ἔκαμναν μετάνοιες καὶ παρακαλοῦσαν τὸν ἅγιο Χριστόφορο νὰ μὴ ρίξει χαλάζι.

Κ' οἱ Τούρκοι τοῦ Γιαπατζῆ²⁾ ρωτοῦσαν τοὺς Φαναριῶτες πότε ἦτανε ἡ γιορτὴ τ' γιὰ νὰ μὴ δουλέψνε.

70

Ἅγιος Θόδωρος

(Καστανιές)

Ἐκεῖ ὁ ἅγιος Θόδωρος ἔβρασε τὸ στάρι καὶ ἔδωσε σὲ μᾶς τὶς Ρωμηοὶ νὰ μὴ μᾶς μουρνταρέψνε οἱ Ἀρμένηδοι καὶ πρόκαμε μᾶς ξεχώρσε, κ' ἡσύχασε τὶς πίστες.

³⁾ Ἀπὸ τότε κάθε χρόνο τ' αἱ Θόδωρου τὸν κάμνε κόλυβα, μόνε στάρ³⁾ μὲ ἀπὸ πάνω καρῦδι σκέλιδες³⁾, μέσα δὲ βάζνε οὔτε ζάχαρι οὔτε κουφέτες.

71

Ἅγιος Χαράλαμπος

(Τζετῶ)

Ἐκεῖ ὁ ἅγιος Χαράλαμπος ἔπιασε τὴ Πανούκλα καὶ τὸν γιορτάζνε γι' αὐτήνα τὴν ἀρρώστια.

1) Καὶ στίς Ἐπιβάτες ἔκαμναν ἀγρυπνία καὶ τὸ πρωί, ξημερώματα γύριζαν μὲ ψαλμοδιές καὶ τὰ σύχνα ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

2) Μικρὸ τούρκικο χωριὸ κοντὰ στὸ Φανάρι.

3) Τὸ καρῦδι χωρισμένο σὲ δύο, στὴ Σηλυβρία τὶς ἔλεγαν παπαδιές.

72

Ὁ τάφος τ' ἁγίου Χρυσόστομου

(Ἐπιβάτες τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας)

Στοὺς Ἑπτὰ Κουλάδες, μέσα ἀπ' τὰ κάστρα εἶναι ὁ τάφος τ' ἁγίου Χρυσόστομου, ἀνακουφωτός, δὲ χώνεψε, ἂν δὲν ἀνάψνε τὸ καντήλι τ' ὄλη νύχτα οἱ γειτόνοι δὲ μποροῦνε νὰ ἡσυχάσνε.

73

Ὁ αἰ Θανάσης

(Τζετώ)

Στὸ Βαλκανικὸ πόλεμο τὸ 1912 ὁ τούρκικος στρατὸς ἔφευγε ἄτακτα κ' οἱ παρακεντέδες¹⁾ ἦλθαν στὸ χωριό, ἡ χάρη τ' αἰ Θανάση τοὺς ἔκαμνε ἀρνιά. Γυναῖκες κ' ἄντροι τοὺς ἔδιναν νερό, ψωμί, ἀλεῦρι κ' ἔφευγανε εὐχαριστημένοι, χωρὶς μύτη νὰ ματώσ'.

Ἀργότερα στὸν Εὐρωπαϊκὸ πόλεμο τὸ 1914 οἱ τούρκικες τσέτες ἔδιωχναν τὰ χωριά, ἦλθαν καὶ στη Τζετὼ τετρακόσιοι Τοῦρκοι κ' ἔροιχναν τουφεκιές μέσα στὰ σπίτια, οἱ σφαιρὲς ἔμπαιναν ἀπ' τὸν ἕνα τοῖχο κ' ἔβγαιναν ἀπ' τὸν ἄλλον. Κανεὶς δὲ χτυπήθηκε, μόνε ἕνα παιδί ποὺ φύλαγε ἀγελάδες.

Οἱ χωριανοὶ σκότωσαν πέντε Τούρκους ἀπ' τὰ παράθυρα κ' ὁ αἰ Θανάσης τοὺς παλάβωσε καὶ τὸν καιρὸ ποὺ ἔφευγαν χτυπήθηκαν Τοῦρκοι μὲ Τοῦρκοι.

Τὰ θάματα τ' αἰ Θανάση εἶναι μεγάλα. Στις 2 Μαΐου γίνονταν παναγῶρι.

74

Τὰ Συμόγορτα

(Φανάρι)

Τ' ἁγίου Τρύφου, τῆς Παναγίας καὶ τ' αἰ Συμειοῦ, στίς 1, στίς 2 καὶ στίς 3 τοῦ Φλεβάρη, εἶναι τὰ Συμόγορτα. Τίς δυὸ πρώτες μέρες τὰ σημεῖα τρίβονται καὶ πλάθονται καὶ τὴν τρίτ' τ' αἰ Συμειοῦ φαίνονται.

Ὁ Τρύφος τρίβ τὰ κόκκαλα
ἡ Παναγία τὰ πλάθει
κ' ὁ Συμειὸς τὰ δείχνει

1) Α. Τ. Τὰ ὑπολείμματα στρατοῦ ποὺ φεύγει ἄτακτα.

75

Ἡ ἅγια Μαρίνα κ' ἡ ἅγια Παρασκευή

(Τσόβλου)

Κάθε χρόνο ἡ ἅγια Μαρίνα στὴ γιορτὴ της, στὶς 17 τοῦ Ἀλωνιτῆ, θὰ πάγει στ' ἀμπέλια νὰ διαλέξ' ἀπὸ μιὰ θώγα ἀπὸ τὸ κάθε τσαμπὶ καὶ τίς μοιράζει στὶς φιληνάδες της κ' ἡ μεγάλ' της ἀδελφή, ἡ ἅγια Παρασκευή, κάθε χρόνο στὴ γιορτὴ της, 26 τοῦ ἴδιου μήνα παγαίν' στὴν ἐκκλησία ἓνα καλάθι σταφύλια.

76

Ἡ ἅγια Παρασκευή

(Καστανιές)

Εἶναι γρηά, ἀψηλή, φορεῖ μαῦρα ροῦχα καὶ μαύρη μαγουλίκα στὸ κεφάλι. Τὴν εἶδαν πολλὰς φορὰς.

Ἡ γιαγιὰ ἡ Μπαλασῆ εἶχ' ἓνα παλὸ εἰκόνημα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἀρρώστησε βαρεῖα ὁ ἀδελφός μου καὶ τὸ πήραμε. Ὅλη τὴ μέρα ἦτανε κρεμασμένο πανωθιῶ τ', τὸ προυνὸ τῶβραμε κάτ' στὴ σκαλόπετρα. Μιά, δυό, τρεῖς φορὰς ἔγινε καὶ τὸ πήγαμε στὴ θέση τ', στὴ γιαγιὰ τὴ Μπαλασῆ.

Νύχτα δὲν ἔμνισκε σὲ ξένο σπίτι, ἤθελε νὰ πάγη στὸν τόπο τ'.

Ἡ Βγενιῶ ἂν δὲν ἀναφτε τὴν καντήλα στὸ εἰκόνημα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ποὺ εἶχε στὸ εἰκονοστάσι της δὲν εἶχε ἡσυχία. Τὴ νύχτα τὴν φώναζε, Βγενιῶ, Βγενιῶ. Κ' ἡ Βγενιῶ σκάνουνταν καὶ τὴν ἀναφτε.

Καὶ στὴς Σμαραγδῆς τὸ σπίτι, εἶχαν τὸ εἰκόνημα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Κάθε νύχτα ἡ ἅγια Παρασκευή, μεγάλη ἡ χάρη της, ἤθελε νὰ τὴν ἀνάφτνε ἓνα κεράκι. Ἐνα βράδυ ξέχασαν νὰ τὸ ἀνάφνε καὶ τὴ νύχτα ἔκανε μεγάλη βοή, κατέβασε ὅσα πράγματα ἦτανε ἀψηλά, δὲν ἄφσε τίποτε στὰ ράφια. Δὲν τὴν εἶδαν, μόνε τὸ κρότος ἄκουαν.

Ὅταν ἀνάφανε τὸ κερί, τὰ πράγματα πήγανε στὴ θέσ' τους.

Τὴν ἅγια Παρασκευὴ ὡς κ' οἱ Τοῦρκοι τὴ γιορτάζνε.

77

Ἡ ὁσία Μαρία

(Δημοκράνεια)

Ἡ ὁσία Μαρία φοβήθηκε τ' Ἀπριλιοῦ τίς πάχνες καὶ τ' Αὔγουστου τὸ κάμα¹⁾.

1) Τὴ ζέστη.

78

Ἁγία Μαύρα ἢ γαλατεροή

(Φανάρι)

Ἡ σαλοπαιδοῦσα¹⁾ σὰ δὲν ἔχει γάλα πηγαίνει στὴ Γαλατεροή, πίν' ἀγίασμα καὶ κατεβάξει γάλα.

79

Ἡ ἁγία Ἐλισσάβητ

(Φανάρι)

Ἐνα τυφλὸ βουβάλι κούτρισε τὴ γῆς μὲ τὰ κέρατα καὶ βγήκε τὸ ἀγίασμα τῆς ἁγίας Ἐλισσάβητ κ' ἀνοιξαν τὰ μάτια τ'.

Ἀπὸ τότες ἀπόμκε καὶ παραῖνε ἐκεῖ ὅσοι ἔχνε πονεμένα μάτια κ' ἡ χάρη της τοὺς θεραπεύει.

Τὸ ἀγίασμα εἶναι ἔξω ἀπ' τὸ Φανάρι πρὸς τὸ δρόμο τοῦ Κουρφαλιοῦ.

80

Ἡ ἁγία Κυριακή

(Τζετῶ)

Οἱ γειτόνοι κ' οἱ σπιτικοὶ τοῦ σπιτιοῦ ποὺ ἦτανε τὸ ἀγίασμα μέσα στὸ πηγάδι ἔβλεπαν τὴν ἁγία Κυριακή στ' ἄσπρα ντυμένη, μ' ἄσπρο φακιόλι καὶ μὲ μακροῦ μαλλιά.

Στοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ εἶπε νὰ μὴ πλένε ροῦχα μὲ τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ γιατί θὰ τοὺς καταστρέψει. Αὐτοὶ δὲν τὴν ἄκουσαν καὶ σὲ κεῖνο τὸ σπίτι οἱ περισσότεροὶ πέθαναν καὶ τ' ἀγίασμα ξεράθηκε.

81

Ἡ ἁγία Κυριακή μὲ τὸ παιδί της

(Φανάρι)

Ὅποιος ἔσκυβε νὰ βγάλῃ ἀγίασμα ἀπ' τὸ πηγάδι τῆς ἁγίας Κυριακῆς στὸ Φανάρι τὴν ἔγλεπε μὲ τὸ παιδί της στὴν ἀγκαλιά.

1) Ἡ γυναῖκα ποὺ ἔχει μωρὸ παιδί.

Ζ΄.

ΕΙΚΟΝΕΣ Κ' ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

82

Ἡ Σηλυβρινὴ Παναγία

(Σηλυβριά)

Ὁ πατέρας ἄκουσε τὸ 1865 ἀπὸ ἠλικιωμένο παπά, ὅτι ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Σηλυβριάς βούλιαξε ἓνα καΐκι κ' ἀπ' αὐτὸ ἡ θάλασσα ἔβγαλε στὴν ἀκρογιαλιά μιὰ κάσα, ὅταν πῆγαν νὰ τὴν πάρουν τὰ κύματα τὴν τραβοῦσαν πάλι πίσω.

Ὁ δεσπότης νυπνιάσθη καὶ κατέβηκε στὴν ἀκροθαλασσιὰ μὲ παπάδες καὶ ψαλμοῦδιές καὶ τὴν πῆραν, εἶχε μέσα τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, τὴν ἔβαλαν στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς ὁσίας Ξένης ποὺ ἀπὸ τότε τὴν μετωνόμασαν τῆς Παναγίας.

Ὁ ἴδιος ὁ παπᾶς εἶπε ὅτι ἡ εἰκόνα¹⁾ ἦταν ἀπ' τὶς εἰκόνες τῆς ἁγίας Σοφίας.

83

Ἡ Παναγία τοῦ Κονομειοῦ

(Κονομειὸ)

Μπρὸς ἀπὸ ἐξήντα²⁾ χρόνια θαλασσοταραχὴ ἔρριξε στὸ χωριὸ μας ἓνα καράβι, μέσα σ' αὐτὸ ἦταν μιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἡ Παναγία πῆγε καὶ κάθισε στὴ γωνιά³⁾ μιᾶς γρηᾶς.

Ἡ γρηᾶ πηγαίνει καὶ τὸ λέγ' στὸν παπά. Παγαίνει μὲ τὰ σύχνα καὶ τὶς ψαλμοῦδιές πέρνει τὴν εἰκόνα καὶ τὴν πάνε στὴν ἐκκλησίᾳ. Τὴ νύχτα φεύγει ἡ εἰκόνα καὶ παγαίν' στὴ γωνιά τῆς γρηᾶς, πάλαι τὴν πέρνει καὶ τὴν παγαίνει στὴν ἐκκλησίᾳ καὶ πάλαι ἡ Παναγία ξαναφεύγει καὶ πύγει στὴ γωνιά τῆς γρηᾶς. Τότες οἱ χωριανοὶ κατὰλαβαν πὼς ἡ Παναγία ἐκεῖ ἤθελε νὰ μείν'.

Γκρέμσαν τῆς γρηᾶς τὸ σπίτι κ' ἔκτισαν τὴν ἐκκλησίᾳ καὶ γιορτάζει τὰ ἐννιαμέρα τῆς Παναγίας στίς 23 τ' Αὐγούστου.

1) Οἱ Σηλυβρινοὶ στὴν καταστροφὴ, τὸ 1922, τὴν μετέφεραν μαζὺ μὲ τὸ λείψανο τῆς Ὀσίας Ξένης καὶ τὴν κάρα τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου στὴν Καβάλλα στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

2) Τὴν παράδοσι ἀκουσα τὸ 1913 ἀπὸ Κονομιάτισα ἡ ὁποία μὲ ὄσους γλύτωσαν ἀπὸ τὴ σφαγὴ τοῦ Κονομειοῦ ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατέφυγαν στὴ Σηλυβριά.

3) Ἐστία.

Ἡ εἰκόνα τ' αἰ Λιαῖ

(Ὀκλαλή τῆς ἐπαρχίας Δέρκων)

Τὸ ἅγισμα τοῦ αἰ Λιαῖ εἶναι στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, κατεβαίνει βαθειὰ καμιά εἰκοσαριὰ σκαλοπάτια καὶ βγαίνει μέσα ἀπὸ σπηλιὰ σὰ κρυφάγισμα, τρέχει καὶ γυρνάει τὸ μῦλο τοῦ Μούσπουλα στὸ Σομπάς-κιοϊ¹⁾.

Μέσα στὴ σπηλιὰ εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ αἰ Λιαῖ πού χτυπάει τὴς ἀμαρτωλοὶ ὅταν πάνε νὰ τὸν χαιρετήσῃ, μιὰνα χτύπησε στὸ κόμπο²⁾ τοῦ ποδιοῦ κι' ὡς πού πέθανε εἶχε τὴ πληγὴ.

Ἡ Ὀκλαλιώτισσα μ' εἶπε, «Νὰ σὲ πῶ τὸ ἡμαρτό μ', ὅταν πήγαινα στὸ ἅγισμα δὲ χαιρετοῦσα τὴν εἰκόνα ἀπ' τὸ φόβο μ'».

Τὸ μοναστήρι τῆς Σκαλωτῆς

(Ἀμυδαλιὰ τῆς ἐπαρχίας Αἰνίου)

Οἱ χωριανοὶ ἤθελαν νὰ κάνε τὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας στὴν Ἀμυδαλιὰ κι' ἄρχισαν τὰ θεμέλια ἐκεῖ, οἱ μάστοροὶ τὸ βράδυ ἄφιναν τὰ ζεμπιλία μὲ τὰ ἐργαλεῖα τους, τὸ πρωὶ βρίσκονταν πάνω στὸ βουνό. Τότε κατὰλαβαν πού ἡ Παναγία κεῖ ἀψηλὰ ἤθελε νὰ γίνῃ τὸ μοναστήρι τῆς καὶ κεῖ τῆς τῶκτισαν.

Τὸ λείψανο τῆς ὁσίας Ξένης

(Σηλυβριά)

Ἡ ὁσία Ξένη ἦταν ἀπὸ τὴ Ρώμη καὶ πλουσιοκόρη, τὴν μέρα πού θὰ τὴν πάντρευαν ἔφυγε ἀπ' τὸ πατρικὸ τῆς σπίτι καθὼς ἦτανε στολισμένη μὲ μιὰ πιστὴ ὑπηρέτρια καὶ πῆγε σὲ μοναστήρι στὰ Μύλασσα. Ὅταν πέθανε, ἡ ἡγουμένησσα τὴν ἔθαψε μὲ τὰ νυφικά.

Περνοῦσε ἀπὸ κεῖ ἓνα καράβι, κι' ἀπ' τὸ καράβι εἶδαν ἓνα φῶς, βγαίνει στὴν ἀκρογιαλιά, σκάπτουνε κεῖ πού ἦτανε τὸ φῶς καὶ βρίσκουνε ἓνα σεντοῦκι, τὸ πέρνε στὸ καράβι. Τὸ ἀνοίγνε καὶ βγαίνει μιὰ μοσχοβολιτάδα ἀπὸ τὸ ἅγιο λείψανο.

Τραβοῦνε τὴν ἄγκυρα, ἀνοίγνε τὰ πανιά, τὸ καράβι δὲ σαλεύει. Τότε ρίχνε στὴ θάλασσα τὸ σεντοῦκι καὶ τὸ καράβι πῆρε δρόμο.

Τὰ κύματα ἔβγαλαν τὸ ἅγιο λείψανο στὴ Σηλυβριά. Πῆγαν Τοῦρκοὶ νὰ τὸ πάρνε δὲ κουνιέται, πάνε οἱ Ἑβραῖοὶ δὲ κουνιέται, πάνε οἱ δικοὶ

1) Χωρὸ δυτικὰ τοῦ Ὀκλαλή.—2) Ὁ ἀστράγαλος.

μας μὲ πακάδες καὶ ψαλτάδες τὸ πήρανε καὶ τῷβαλαν στὴν ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἀγαθόνικου, ποὺ ἀπὸ τότε ἀφίερωσαν τὴν ἐκκλησία στὴν ὁσία Ξένη.

87

Τὸ μοναστήρι τ' ἁγίου Παύλου

(Ἡράκλεικ)

Στὸ Βυζάντιο, στὴν ἀγία Σοφία κοντὰ ἀπ' τῆς θάλασσας τὸ μέρος, εἶναι ἓνα μοναστήρι μεσ' στὴ γῆς, μέσ' στὸ σπήλαιο. Ἀπ' ὅποιο μέρος κηττάξεις ὁ σταυρὸς φαίνεται ἀπάν' στὸ σπήλαιο, κατεβαίνεις δὲ πολλὰ σκαλιά· εἶναι τ' ἁγίου Παύλου τὸ μοναστήρι, εἶναι καλόγεροι γεμάτο, ὁ μεγάλος ὁ καλόγερος ὅποιος πάγει τὶς ἐξηγεῖ. Σώζεται ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας μὲ κερὶ δουλεμένη τὴν ἔχ' ὁ ἅγιος Παῦλος.

Τὸ μοναστήρι εἶναι γιοματὸ θησαυροί, καντήλες ἀσημένιες καὶ μαλαματένιες ποὺ ἔστελναν ἀπ' τὴ Ρουσία κι' ἀπὸ τ' ἄλλα μέρη. Πενήντα καμπάνες τὶς ἔχνε ἀκρέμαστες, τὶς ἔφεραν ἀπ' τὴ Ρουσία αὐτοὶ ποὺ εἶρχονταν νὰ προσκυνήσνε.

Ἔνας Τοῦρκος πῆγε κ' ἔκλεψε ἀπ' τὴν ἐκκλησία καὶ βγῆκε ἔξω, κάμει ν' ἀνέβει στὸ ἄλογο τ' καὶ σκάν' τ' ἄλογο.

Ὁ Τοῦρκος πίστεψε ρώμηψε καὶ βαπτίστηκε.

Η'.

ΟΥΡΑΝΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΡΑ

88

Τ' ἀνοιχτὰ οὐράνια

(Τζετώ)

Τὴ νύχτα ποὺ γεννιέται ὁ Χριστὸς ἀνοίγνε τὰ οὐράνια καὶ καλότυχος ὅποιος τὰ δεγῖ.

Κοντὰ τὰ μεσάνυχτα ἔβραζαν σὲ μιὰ κοῦπα νερὸ καὶ μέσα ξερὸ βασιλικό, ἢ κάμαρη νὰ ἦταν κατὰ ἡλιοῦ κι' ἢ καντήλα μόνε ἔκαιε. Κάθονταν γύρω στὴ κοῦπα ἀμίλητοι, ἔλεγαν προσευχὲς μέσ' στὸ νοῦ, ἔβλεπαν τὸ βασιλικὸ καὶ περίμεναν ν' ἀνθίσ'. Ὅταν ἀνθίζε τότες ἀνοίγαν τὰ οὐράνια. Ἄν πρόφθαιναν καὶ τὸν ἔβλεπαν, θὰ ζήτααν ἀπ' τὸ Θεό, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσακ καὶ τοῦ Ἰακώβ τ' ἀγαθά.

Στὴ Τζετώ μόνε μιὰ εἶδε τὸν οὐρανὸ ν' ἀνοίγει, γιὰτ' εἶχε, πολὺ καθαρὴ ψυχὴ.

89

Οἱ τσαγεῖλες καὶ τ' ἄδειο κοιλὸ

(Καστανιές)

Λένε πὼς μιὰ φύλαξε κ' εἶδε ποὺ ἀνθισε ὁ βασιλικός, ζήτησε χιλιάδες χίλια κι' ὁ Θεὸς τὴν ἔδωσε χιλιάδες χεῖλια καὶ τὴν ἔμειναν ἀπὸ τότε φοβερὸς τσαγεῖλες¹⁾. Ἄλλος γύρεψε ἓνα κοιλὸ, ξέχασε νὰ πῆ πὼς τὸ θέλει γεμῦτο φλουριά, καὶ τὸν ἔδωσε ἓνα κοιλὸ ἄδειο.

90

Τ' ἄστρα

(Τζετῶ)

Ἄστρον ἔχ' τὸ ἄστρο τ', ὅσος κόσμος εἶναι στὴ γῆς τόσα ἄστρα εἶναι στὸν οὐρανὸ.

Μερικὲς φορὲς δὲ βλέπουμε τ' ἄστρα ποὺ χύνονται²⁾ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ; Κάποιοι πέθανε καὶ χύθηκε τὸ ἄστρο τ'.

91

Ἡ γῆς

(Καλλικράτεια)

Ἡ γῆς εἶναι στημέν' σ' ἓνα μεγάλο τρεχοῦλι ποὺ τὸ σηκών' ἓνα βουβάλι, σὰν κουνιθεῖ τὸ βουβάλι γέρον' ἡ γῆς καὶ γίνεται σεισμός.

92

Ἄσπερδρος

(Ἄσπερδρος τῆς ἐπαρχίας Τυρολόης)

Τὸ καλοκαῖρι στὸν οὐρανὸ κουβαλοῦνε τ' ἄσπερδρος ἀπ' τ' ἄλωνα μὲ τ' ἄμαξια τὶς πλοκαριές³⁾, στὸ κουβάλημα πέφτουνε ἄσπερδρος κι' ἄσπερδρος ὁ δρόμος, τὸν Ἄσπερδρος ἄσπερδρος πὺ πολὺ ποὺ περισσεύνε τ' ἄμαξια.

Εἶναι ὁ Ἄσπερδρος⁴⁾ ποὺ βλέπμε τὸ καλοκαῖρι στὸν οὐρανὸ.

1) Μεγάλα χεῖλια.

2) Οἱ διάττοντες ἀστέρες.

3) Εἶναι δυὸ φαρδεῖα πλέγματα ἀπὸ μακρὰ εὐλύγιστα ξύλα, τὰ βάζνε στὸ μᾶκρος τοῦ ἄμαξιου μὲ τέσσερα τρεχοῦλια· στὶς δυὸ ἄκρες τοὺς ἐπάνω, μπρὸς καὶ πίσω στερεώνουνταν μὲ δυὸ ξύλα κινητὰ, σ' αὐτὰ κρεμούσανε δυὸ τσόλια μπρὸς καὶ πίσω γιὰ νὰ μὴ πέφτουνε τ' ἄσπερδρος, γίνονταν τ' ἄμαξια μεγάλο κ' ἔπερνε πολὺ ἄσπερδρος. Σὲ πολλὰ χωριά ποὺ δὲν εἶχανε βουνὰ τὶς πλοκαριές ἔκαμαν ἀπὸ σανίδια καὶ σ' ἄλλα ἀπὸ καλάμιες δεμένες κατὰ διαστήματα· αὐτὲς εἶχαν τὸ προτέρημα ποὺ μαζεῦονταν. —4) Ἄσπερδρος.

93

Ἡ σολομωνική καὶ τὸ φεγγάρι

(Ἡράκλεια)

Ἡ Μητρίτσα, ἡ μητέρα τῆς Ἀνυσίας, ὅταν ἤθελε νὰ κάνη μάγια καὶ γιὰ νὰ πιτύχνη, μετὰ τὴ σολομωνική κατέβαζε τὸ φεγγάρι.

94

Ἡ μάγισσα ποὺ κατέβαζε τὸ φεγγάρι

(Τσόρλου)

Κατερίνα ἢ Τσολάκαινα μάγευε καὶ κατέβαζε τὸ φεγγάρι καὶ τ' ἄρμεγε πρὶν λαλήσ' τ' ἀρνίθι. Ἡ γειτόνισα τὴν παραφύλαξε καὶ τὴν εἶδε ποὺ τὸ κατέβασε καὶ τ' ἄρμεγε.

Τὸ ἀρνίθι λάσσε, ἄρχισε νὰ ξημερών' καὶ τὸ φεγγάρι μούγκριζε ὅπως μούγκριζ' τὸ βουβάλι κ' ἦτανε ἀδύνατο νὰ πάγη ἀπάν'.

Ἐπειδὴς τὴν εἶδαν, δὲν ἀνέβαινε κ' ἀναγκάσθηκε νὰ κάνη τὴν μεγάλ' τῆς δουλειᾶ καὶ νὰ τὰ φάγη, τότες τὸ φεγγάρι ἀνέβηκε.

Κεῖν' τὴ μέρα τὸ φεγγάρι ἦτανε κατακόκκινο σὰν βουτηγμένα μέσ' τὸ αἷμα καὶ τὴ μάγισσα τὴν ἔστειλαν στὸ Ροδοστό νὰ τὴν ἐκρίνε. Τὴν ἔδειραν κ' ἀπ' τὸ ξύλο πέθανε. Ὅταν πέθνισκε ἀπ' τὸ στόμα ἔπεφταν τὰ σκουλήκια.

95

Τὸν Μάη τὸ φεγγάρι

(Κονομετὸ)

Ἡ μαγίστρα ὅταν γένναιε ἡ ἀγελάδα τῆς τὸν Μάη ἔπερνε τὸ ὕστερο τῶδενε στὴν πάσσα ποὺ πάννιζε τὸ φοῦρνο, ὕστερα πῆγαινε στὰ χωράφια πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος καὶ κατέβαζε τὸ φεγγάρι, τὸ ἄρμεγε κ' ἔπερνε ἀπ' αὐτὸ τὸ μαξοῦλι ¹⁾ καὶ τῶδινε στὰ δικά τῆς ζῶα, πέφτανε ὅλα τὰ στάχνα κ' ἔπερνε μόνε τὸν μπέη.

Ἐλεγον πὼς οἱ μαγίστρες ἔτρωγαν τὰ κοπριά τους.

Θ'.

ΜΗΝΙΔΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΕΣ

96

Οἱ Μήνιδοι

(Φανάρι)

Ἦτανε μιὰ νύφη καὶ δὲν ἤθελε τὴν πεθερά, ὁ ἀντρας τὴν εἶχε

1) Λ. Τ. Ἐσοδεία.

μάννα καὶ τὴν ἀγαποῦσε, κάθε μέρα εἶχανε μαλώματα, δὲ θέλω τὴ μάννα σ', δὲ τὴ θέλω, καὶ μιὰ μέρα τὴ λέγ'. «Ἐλα μάννα μ' νὰ πᾶμε στὰ ξύλα». Τὴν πῆρε καὶ πῆγανε στὸ βουνό. «Κάθισε μάννα ἐδῶ καὶ γὼ θὰ πὰ νὰ κόψω ξύλα».

Τὴν ἄφκε τὴν κατακαμένη¹⁾ καὶ ἔφυγε.

Κάθονταν ἡ καυμένη ἢ μάννα καὶ φύλαγε, σὰ σκετίνιασε εἶπε, ἄς ἀνέβω πάνω στὸ δέντρο μὴ μὲ φάγη κανέν' ἀγρίμι. Εἶδε μιὰ φωτιά ἀντίκτρα, τί φωτιά εἶναι αὐτοῦ πέρα; νὰ πὰ νὰ δῶ.

Πῆγε ἦρε δώδεκα παλληκάρια ποὺ κάθοντανε στὴ φωτιά γύρω, τὴν καλοδέχθηκαν καὶ τὴ ρώτησαν πῶς βρέθηκε ἐδῶ.

Εἶπε πῶς τὴν πῆρε ὁ γιὸς της νὰ κόψῃ ξύλα καὶ τὴν εἶπε νὰ τὸν περιμένη καὶ κείνος θάχασε τὸ δρόμο.

Ρώτησαν τὴ γρηά. «Ἀπ' ὅλοι τις Μήνιδοι ποῖος εἶναι ὁ πιὸ καλός».

— Αἱ παιδάκι μ', εἶναι ὅλοι καλοὶ καὶ ἄξιοι, ἔρχεται ὁ Μάης ὁ μοσκοβολημένος, τρέχνε οἱ κοπέλες, τὰ κορίτσια καὶ χαίρουνται, ἔρχεται ὁ Ἄλωνιτής, ἀμπαρογεμίζ'²⁾ ὁ κόσμος, ἀλωνίζνε, χαίρουνται, ἔρχεται ὁ Ἄγουστος μὲ τὰ σταφύλια, μὲ τὰ ὀπωρικά καὶ κείνος καλός, ἔρχεται ὁ Σταυρός, τρυγοῦνε, βουτσέλες κατρακυλοῦν, χαίρεται ὁ κόσμος· ὁ χειμῶνας ἔρχεται, τ' ἀμπάρια, τὰ βαρέλια γεμάτα, οἱ σακκοῦλες γεμάτες, χαίρεται ὁ κόσμος. Ὅλ' οἱ μῆνιδοι καλοὶ καὶ ἄξιοι εἶναι, μόν' ἐμεῖς παιδάκι μ' εἴμαστε φτωχοὶ καὶ δυσκολεύομαστε.

— Αἱ, τώρα γρηά τι θέλς ἀπὸ μᾶς;

— Τί νὰ θέλω παιδάκι μ'; θέλω νὰ πάγω στὸν τόπο μ'.

Φύσηξαν οἱ ἀέριδοι, τὴν εὐλόγησανε καὶ τὴν εἶπανε, ἀντε γρηά, κάθε λόγος ποὺ θὰ κρίνεις ἀπὸνα φλουρὶ νὰ πέφτῃ.

Πῆγε στὸν τόπο της, χτυπάει τὴ πόρτα, κατεβαίν' ἡ νύφη τὴν ἀνοίγει, τὴ χωρατεύει³⁾ καὶ ἀπ' τὸ στόμα της σὲ κάθε λόγο καὶ φλουρὶ πέφτει.

— Μὰ λέγ' ἡ νύφ' στὸν ἄντρα της, ἀπ' τῆς μάννας σου τὸ στόμα κάθε λόγος καὶ φλουρὶ. Κεῖ ποὺ πῆγες τὴ μάννα σ' νὰ πᾶς καὶ τὴ δική μ'.

Τὴν πῆρε καὶ τὴν πῆγε ὅπου πῆγε τὴ δική τ' τὴ μάννα καὶ τὴν ἄφκε. Βραδιάστηκε καὶ κείν' ἐκεῖ, ἀνέβκε στὸ δέντρο, εἶδε ἀντίκτρα τὴ φωτιά καὶ πῆγε κ' εἶδε τὰ δώδεκα παλληκάρια.

Τὴν καλοδέχθηκαν. Καλῶς τὴ γρηά, πῶς γρηά ἦλθες δῶ πέρα;

— Νὰ παιδάκι μ' μ' ἔφερε ὁ γαμπρός μου καὶ μ' ἄφσε, πέρασε ἡ ὥρα, ἀνέβκα στὸ δένδρο κ' εἶδα τὴ φωτιά κ' ἦλθα.

— Τώρα νὰ σὲ ρωτήσωμε ἀπ' ὅλους τοὺς μῆνιδοι ποῖος εἶνε ὁ πιὸ καλός;

1) Κακομοῖρα.—2) Γεμίζει τις ἀποθήκες. Ἄμπάρια λ. Τ.—ἀποθήκη.—3) Μιλεῖ.

— "Όλοι τύφλα και μούντσα παιδάκι μ'. Έρχεται τὸ καλοκαίρι, δουλεύει ὁ κόσμος, τυραννιέται, παιδεύεται, καίγεται, ἔρχεται ὁ "Άγουστος γέρος τσιφλιάρης ¹⁾, ἀρρωστοῦνε τὰ παιδιά, βαρὺς μῆνας, ἔρχεται ὁ χειμῶνας κρύο, φτωχὸς ὁ κόσμος κρυῶνε. Τύφλα και μούντσα ὅλοι.

— Ἄϊ, τώρα γρηὰ τὶ θέλς ἀπὸ μᾶς ;

— Νὰ μὲ πάτε στὸ τόπο μ'.

— Θα σὲ πάμε.

Φύσηξαν οἱ ἀέριδοι και τὴν εἶπανε· «"Αἴντε γρηὰ κάθε λόγος σου και πόρ...

Πάγει χτυπάει τὴν πόρτα, κατεβαίν' ἡ θυγατέρα της ν' ἀνοιξη, πάγει νὰ κρίνη και κλ...

Ρωτάγει τὸν ἄντρα της, ποῦ πῆγες τὴ μάννα μ ;

— Κεῖ ποῦ πῆγα και τὴ δική μ'.

Μάννα μ' τ' εἶπες ; ρωτάγει ἡ θυγατέρα τὴ μάννα της.

— Γὼ εἶπα ὅλ' οἱ μῆνιδοι τύφλα μούντζα εἶναι.

— Κακὸ εἶπες και σ' εὐλόγαν τέτοια βλογὴ νὰ.....

Και σὺ μάννα μ' τ' εἶπες ; τὴ ρωτᾶει ὁ γιός.

— "Όλ' οἱ μῆνιδοι καλοὶ κι' ἄξιοι εἶναι.

— "Α, σὺ μάννα μ' καλὸ εἶπες, πὸ κεῖνο σ' εὐχήθηκαν ἀπ' τὸ στόμα σ' σὲ κάθε λόγο και φλουρὶ νὰ πέφτη.

97

Ἄ Ο Φλεβάρης

(Καστανιές)

Τοῦ Φλεβάρη ἡ νουρὰ κόπκε και γι' αὐτὸ ἀπόμκε γκουτζούκης ²⁾, τὸν πῆρε κι' ἀπὸ μιὰ μέρα ὁ Μεγάλος κι' ὁ Μάρτης κι' ἀπόμκε και μικρός. Γι' αὐτὸ τὸν Φλεβάρη τὸν λένε Γκουτζούκη, Μικρὸ και Κουτσοφλέβαρο.

98

Ἄ Ο Μάρτης

(Σηλυβριά)

Ἄ Ο Μάρτης εἶναι ἐπτάγνωμος κι' ἄστατος, ἀλλάζει γνώμη ἐπτὰ φορὲς τὴ μέρα κ' ἔχει ἐπτὰ γυναῖκες. "Όταν δγεῖ τὴν ἔμορφη εἶναι χαρούμενος, βγάξ' ἥλιο, λάμπ' ἡ μέρα και κάμνει ζέστη, ὅταν δγεῖ τὴν ἄσχημη κάμνει κρύο, φυσάει, βρέχει, ρίχνει τὸ χαλάζι τῆς ἄσχημης και χιονίζει.

Ἄ Η ἀγάπη σου ποιλάκι μου, σὰ τοῦ Μαρτιοῦ τὸ χιόνι
ὁποῦ τὸ κάνει ἀπὸ βραδὺ και τὰ πρωὶ τὸ λιώνει.

1) Ποῦ κάνει ἐπάνω του τὴ δουλειά. —2) Λ. Τ. Κολοβός.

Ὁ παγεμὸς τοῦ Μάη

(Φανάρι)

Ὁ Μάης κάθε χρόνο ὅταν φεύγει ἀνεβαίν' πάνω σὲ ὕψωμα κ'εὐκιάται :

«Μικρά, τρανά, τρανέψουτε,
θερίστε, ἄλωνίστε,
δεμάτια κουβανίστε
καὶ μένα τὸ κουλλίκι μου
στὸν ποταμὸ νὰ ρίξετε».

Ἡ Δευτέρα

(Ξάνθο¹) τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας

Ἡ Δευτέρα εἶναι χήρα καὶ γι' αὐτὸ οἱ παντρεμένες δὲ λούγουνται τὴν Δευτέρα νὰ μὴ χηρέψνε.

Ἡ κακιὰ ὥρα τῆς Τρίτης

(Τσόρλου)

Ἡ Τρίτ' ἔχει μιὰ ὥρα ποὺ πάντοτε ἡ βλασφήμια πιάνει κι' αὐτὴν τὴν ὥρα τὴν ξέρνε μόν' οἱ Ἑβραῖοι.

Σὲ μιὰ γυναῖκα ποὺ συχνὰ καταριούντανε τὸ παιδί της ἔρχεται ἡ Ἑβραῖσα γειτόνσα καὶ τὴν λέγ' : «Τώρα νὰ καταρασθῆς τὸ παιδί σ'».

—Μπὰ γιατί νὰ τὸ καταρασθῶ ; «Ποὺ νὰ χυθοῦν τὰ μάτια σ'».

Καὶ στὴ στιγμὴ χύθηκαν τὰ μάτια τῆς Ἑβραίσας καὶ τὴν ἤρθε ἡ ἁμαρτία.

Οἱ Σαββατιανοὶ κι' ὁ Βρυκόλακας

(Τζετώ)

Ὅσοι γεννηθοῦνε τὸ Σαββάτο τοὺς λένε Σαββατιανούς, αὐτοὶ βλέπνε τὸ βρυκόλακα ποῦναι σὰν τὸ τουλοῦμι κι' ὅταν πηγαῖνε τὸν βρυκόλακα πάνω στὰ μνήματα νὰ τὸν κάψνε μὲ τὰ τσαλιά, μόν' οἱ Σαββατιανοὶ ἀκοῦνε τίς φωνές του καὶ τὰ τσιρίγματα καὶ τὸ μάτι τους ματιάζει περὶ σσότερο.

1) Ἐξάστερο.

Ι΄.

ΦΥΤΑ

103

Τὸ ἀμπέλι

(Τσόβλου)

Ἡ ἅγια Παρασκευὴ πῆγε στὸ Θεὸ καὶ τον παρακάλεσε νὰ κάνῃ τ' ἀμπέλι. Ὁ Θεὸς τὴν ἄκσε, τὴν ἔδωσε μιὰ κληματσίδα, τὴ φύτεψε, πρόκοψε κ' ἔγινε τ' ἀμπέλι.

Ἀπὸ τότες ἡ ἅγια Παρασκευὴ στὴ γιορτὴ της, σὺς 28 τ' Ἀλωνιτῆ, πηγαίν' στ' ἀμπέλι καὶ μαζεύει ἓνα καλάθι σταφύλια γιὰ νὰ τὰ μοιράσῃ τὸ πρωὶ στὴν ἐκκλησία.

Ὡς τὰ σήμερα, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἀνήμερα σηκώνονται πολὺ πρωὶ, καὶ παγαῖνε στ' ἀμπέλι γιὰ νὰ γεμίσῃ ἓνα, δυὸ καλάθια σταφύλια καὶ νὰ τὰ πάνε στὴν ἐκκλησία. Ὁ παπᾶς διαβάζει κι ὅπως μοιράζει τ' ἀντίδωρο θὰ μοιράσει σ' ὅλους ἀπὸνα μικρὸ τσαμπὶ σταφύλι.

104

Ἡ καυκαλύτρα

(Λαγοθῆρες τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν)

Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἡ καυκαλύτρα εἶχε μέσα τὴ ντροπὴ τοῦ κόσμου. Μπροστὰ ἀπὸ πενήντα χρόνια ἦταν σὰ μιὰ μαύρη δεκάρα μέσα στ' ἄσπρα λουλούδια τῆς καυκαλύτρας, σιγὰ σιγὰ μίκρυνε, ὅσο χάνονταν ἡ ντροπὴ καὶ τώρα ποὺ ὁ κόσμος ἔχασε τὴ ντροπὴ τ', χάθηκε κι' ἀπ' τὴ καυκαλύτρα

105

Τ' ἀβάτσουνα

(Λαγοθῆρες)

Τ' ἀβάτσουνα εἶναι τοῦ διάβολου τὸ σταφύλι καὶ δὲν τὰ τρῶνε πρὶν κοινωνήσῃ τοῦ Χριστοῦ Σωτήρα ¹⁾.

106

Ὁ βασιλικὸς

(Πλάγια τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν)

Οἱ Ἑβραῖοι πῆγαιναν κίθε πρωὶ κ' ἔκοβαν τὸ βασιλικὸ νὰ μὴ μωσχίξ' καὶ βροῦνε τὸ σταυρό.

1) Τῆς Μεταμορφώσεως.

Τώρα δὲ τὸν πιάνε, ὅταν τοὺς ρωτᾷς γιατί ; Σὲ λένε, ἐπειδὴ φύτρωσε πᾶν' στοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο.

107

Τὸ ἀγαποβότανο

(Δελειῶνες τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας)

Τὸ ἀγαποβότανο εἶναι χαμηλὸ καὶ κάμνει λουλούδια σὰν τῆς κουκκιάς μὲ χρῶμα κοραλὶ καὶ ἄσπρο, ἢ ριζίτσα του εἶναι ἴσια κ' ἔχει ἀπὸνα ροβιθάκι ἄσπρο ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸνα ἀπὸ κεῖ.

Τὸ κάμνει χαμαγλὶ καὶ τὸ φορεῖς. Πάντοτε σ' ἀγαπάει αὐτόνα π' ἀγαπᾷς, ἀπ' τὶς γονιοὶ τ' ξεκάμνει πὸ τὰ σένα ὄχι.

108

Τὸ ντεμιρ μποζάν

(Σηλυβρία)

Μυθικὸ χόρτο ποὺ μ' αὐτὸ λένε πὼς ἀνοίγουνται οἱ κλειδαριές.

Ὅταν μπροστὰ ἀπὸ ἑξήντα χρόνια ἔγινε κλεψιὰ στὸ δικό μας προαμ-τευτάδικο εἶπανε πὼς οἱ κλέφτες ἀνοιξαν τὴ κλειδαριὰ μὲ τὸ ντεμιρ μποζάν¹⁾ καὶ γι' αὐτὸ δὲ χάλασε ἡ κλειδαριὰ.

109

Τὸ ρεβίθι

(Τζετῶ)

Μιά φορὰ κ' ἓνα καιρὸ σ' ἓνα χωριὸ ζοῦσε ἓνας καλὸς ἄνθρωπος, ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Ὅλος ὁ κόσμος ἔσπειρε στάρι, αὐτὸς δὲν εἶχε σπόρο γιὰ νὰ ρίξει, λέγει στὴ γυναῖκά τ'. «Ἐγὼ γυναῖκα θὰ σπείρω ἄλατι». Ἡ γυναῖκά τ', ἄρχεψε νὰ γελᾷ.

—Νὰ δγῆς ποὺ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ τὸ ἄλατι θὰ γίνε ρεβίθι.

Πῆρε τὸ ἄλατι καὶ πῆγε τ'σπείρε.

Πέρασε λίγος καιρὸς, τοῦ κόσμου τὰ χωράφια ὅλα φύτρωσανε, τὸ δικό τ' τίποτα.

Ἡ γυναῖκά τ' τὸν πείραζε, ἔσπειρες ἄλατι, φυτρώνει τὸ ἄλατι ;

—Ἐννοια σ' γυναῖκα, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ νὰ δγῆς πὼς θὰ φυτρώσ' τὸ χωράφι μας.

Ἐστερα ἀπὸ μέρες πάγει καὶ βλέπει πὼς ἦτανε καλλίτερο ἀπ' τῶν ἄλλων. Γύρσε καὶ τόπε τὴ γυναῖκά τ', αὐτὴ δὲν εὐ πίστευε. Ντύσ' νὰ πάμε νὰ δγῆς. Τὴν πῆρε καὶ πάϊσανε.

1) Α. Τ. Χαλνάει σίδερο.

«Είδες γυναίκα που σ' έλεγα, πώς με τή δύναμη του Θεού τὸ ἀλάτι φυτρώνει».

Ἄπο τότες οἱ ρεβιθιῆς εἶν' ἀλμυρὸς κι' ἀπόμκε ἡ παροιμία, καλὸς ἄνθρωπος που και ἀλάτι νὰ σπείρη φυτρώνει.

110

Τὸ λινάρι

(Καστανιῆς)

Τὸ λινάρι εἶναι καταρραμένο ἀπ' τὴ μάμμα τ'.

«Νὰ σὲ δέρνε, νὰ σὲ βγάζνε ἀπ' τὸ νερό, νὰ σὲ δέρνε και πάλε νὰ σὲ βάζνε. Νὰ σὲ βγάζνε ἀπ' τὸ νερό, νὰ σὲ δέρνε, νὰ σὲ δέρνε και πάλε νὰ σὲ δέρνε και στὸ λινάρι νὰ σὲ βάζνε, κ' ὕστερα νὰ σὲ δουλεύνε».

Εἶναι καταρραμένο γιατί δὲν ἄκουε τὴ μάμμα τ'.

111

Ἡ κουκουνάρα κ' ἡ βρίζα

(Σκοπὸς)

Ἡ κουκουνάρα ¹⁾ κ' ἡ βρίζα ²⁾ εἶν' ἀλειτούργητες, δὲν ἔχνε τὴν ἄδεια νὰ πατήσνε τὴν πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς.

Ἄπ' αὐτῆς δὲ γίνεται πρόσφορο γιὰ τὴ λειτουργία κι' ἀπ' τὸ ἀλευρι τοὺς δὲ βάζνε στὰ κόλνβα. Ἡ πιὸ καταφρονεμέν' ἀπ' τὶς δυὸ εἶναι ἡ βρίζα, δὲν ἔχ' βλογίη.

Ὅταν κανεῖς τὴν ἀρωτιήσ' γιατί δὲν παγαίν' στὴν ἐκκλησιά, αὐτὴ λέγει: «Εἶμαι ἀψηλὴ κι' ἀπὸ δῶ τὴ βλέπω».

112

Τὸ στάρι κι' ἡ σίκαλη

(Σηλυβριά)

Τὸ στάρι ἀποφάσισε νὰ πάγη στὸ Χατζηλίκι κι' ἄφησε στὸ πόδι του ³⁾ τὴ σίκαλη. Τὴν εἶπε, θὰ σὲ παγαῖνε στὸ μῦλο θὰ σ' ἀλέθνε θὰ σὲ ζυμῶνε και θὰ σὲ κάμνε ψωμί.

Τότε τὸ ρώτσε ἡ σίκαλη ἂν μπορεῖ νὰ τὴν κάμνε μπακλαβᾶ και καντεΐφι.

Και τὸ στάρι τὴν εἶπε: «Μὴ ψιλαίνεις πολὺ και θὰ κοπεῖς».

1) Καλαμβόκι. —2) Ἡ σίκαλη.

3) Στὴ θέση του, ἀντικαταστάτη.

112

Τὸ παράπονο τοῦ σταριοῦ

(Καστανιές)

Τὸ στάρι λέγει τῇ μητέρα τ' τῇ γῆς.

«Ἐγὼ μητέρα μ', φεύγω καὶ τοῦ χρόνου θὰ σὲ ξαναδγιῶ, μόνη ξέρε πού ὁ κόσμος μὲ τυραγνάει πολὺ».

—Τὶ σὲ κάμνουνε ;

—Μητέρα, μὲ κόβνε μὲ τὰ σίδερα, μ' ἀλωνίζνε, μὲ στιβαλίζνε ¹⁾, μὲ πάνε στὸ μῦλο καὶ μ' ἀλέθνε, μὲ ζυμῶνε, μὲ βάζνε στὴ φωτιά καὶ μὲ ψῆνε. Αὐτὰ δὲ μὲ πειράζνε, ὅσο μὲ τυραγνάει ποὺ μὲ ξαναβάζνε στὴ φωτιά καὶ μὲ ξαναψῆνε καὶ μὲ κάμνε φρυγανιά.

—Αὐτὸ εἶναι ἀσυγχώρητο καὶ δὲ σχωρνάω τὸν κόσμιο σὰ σὲ κάμνει φρυγανιά ²⁾.

ΙΑ'

Ζ Ω Η

114

(Καστανιές)

Ἡ γάτα ἔχ' εὐχή ἀπ' τὸν Χριστό, νὰ κάθεται στὰ ζεστὰ καὶ στὰ μαλακά, νὰ ζῆ ἀκούραστη καὶ ξένοιαστη ζωῇ, γιατί ἔπιασε τὸν ποντικὸ πού πῆγε νὰ φάγη τὸν ἅγιο ἄρτο.

115

Ὁ σκύλος

(Φανάρι)

Ὅταν ὁ Θεὸς θύμωσε μὲ τὶς ἄνθρωποι καὶ πῆρε τὸ ψωμί, πετιέται ὁ σκύλος κ' ἀρπάζ' δυὸ ψωμιὰ ἀπ' τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

Γι' αὐτὸ ὁ σκύλος ἔχει βλογῆ κ' εἶναι καλὸ νὰ τὸν δίν' ὁ καθένας ψωμί.

116

Τὸ μουλάρι

(Καστανιές)

Ἐπειδὴ ἀνέβκε ὁ Χριστὸς τὸ μουλάρι, τὸ βλόησε νὰ μὴ γεννάη.

1) Λιχνίζνε.

2) Δὲν εἶχαν σὲ καλὸ νὰ κάμνε φρυγανιές στὸ διάστημα ἀφοῦ ἔσπειραν τὸ στάρι ὡς πού νὰ φυτρώσῃ, ἔλεγαν ὅτι καίγεται ὁ σπόρος καὶ δὲ φυτρώνει.

117

Τὸ λάφι

(Σκοπός)

Ἐνα καιρὸ ὁ Θεὸς κάθε χρόνο τ' αἱ Γιωργιοῦ ἔστειλε ἀπὸ βραδύς ἓνα λάφι νὰ τὸ κάνε κουρμπάνι, μιὰ βολὰ ἤλθε κουρασμένο, δὲν τὸ ἄφσαν νὰ ξεκουρασθῆ νὰ πάρῃ ἀναπνοὴ καὶ δὲ ματαῆλθε ¹⁾).

118

Ἡ νυφίτσα

(Καστανιές)

Ἡ νυφίτσα ἦτανε νύφη, πεισμάτωσε καὶ δὲν ἤθελε νὰ κάνη δουλειὰ κ' ἡ μάννα τῆς τὴν κατάρσε κ' ἔγινε νυφίτσα.

Στὸ χωριὸ μας τὶς Καστανιές εἶχαμε πολλὰς νυφίτσες. Σὰ τὴ μιλήσεις μὲ θυμὸ σ' ἀποκουφιάζ' καὶ τρώγει τὰ ροῦχα, σὰ τὴ καλοπιάσεις καὶ τὴ ρίξεις κάνα ²⁾ κομματί ψωμί, τότε δὲ σὲ πειράζει.

Ἡ μακαρίτσα ἡ μάννα μ' σὰ τὴν ἔγλεπε τὴν καλομιλοῦσε καὶ τὴν ἔλεγε:

Τὶ ὄμορφη νύφη, τί ὄμορφη νύφη.
Χρυσὴ κ' ἀργυρὴ νυφίτσα,
κακὸ δὲ σ' ἔκανα,
κακὸ νὰ μὴ μὲ κάνας.

Μπαινόβγαινε καὶ δὲ μᾶς πείραζε τὰ ροῦχα.

Ἡ Φροσυνιῶ μιὰ μέρα τὴν εἶδε καὶ τὴν εἶπε: «Αἶ, παληὸ νυφίτσα». Τὴν ἄλλ' μέρα ἦθε τὰ ροῦχά τῆς σχισμένα.

119

Ἡ Φώκια

(Τσόρλου)

Ἡ κόρη τοῦ βασιλῆ ἡ Φώκια ἀγαποῦσε τοῦ λαλά ³⁾ τὸ γιό, ὁ πατέρας τῆς ὁ βασιλεὺς δὲν ἤθελε νὰ τὸν κάν' γαμπρὸ καὶ τὸν ἔστειλε ἔξωρῖα. Ἡ βασιλοπούλα παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ τὴν ἐκάνῃ ἓνα ψάρι καὶ νὰ πάγῃ νὰ τὸν βρῆ.

Σὰν ἔγινε ψάρι βουτήχτηκε τρεῖς φορὲς μέσ' στὴ θάλασσα καὶ βγήκε καὶ παρακάλεσε πάλε τὸ Θεὸ νὰ τὴν ἐκάνῃ τὴ μισὴ ψάρι καὶ τὴ μισὴ ἀνθρώπο γιὰ νὰ μὴ τήνε πειράζνε τὰ ψάρια. Ὁ Θεὸς τὴν ἔκαμε τὸ μισὸ κορμὶ ψάρι καὶ τὸ μισὸ ἀνθρώπο.

1) Δὲν ξαγαῆλθε. —2) Ἐνα. —3) Λ. Τ. Παιδαγωγός.

Ὁ βασιλεὺς σὺν τῷμαθε πῶργε ἡ κόρη τ' ἡ βασιλοπούλα, ἔστειλε ἓνα καρᾶβι νὰ τὴν ἐπιᾶσ'. Κεῖν' ἀπ' τὸ θυμὸ τὸ ἀναποδογύρσε κ' ἔπνιξε σαράντα λαγκάρια ¹⁾ παλληγάρια ποὺ ἦτανε μέσα.

Τώρα ἡ Φώκια εἶναι μόνε στὴν Αἴγυπτο κι' ἅμα τήνε δγιούνε οἱ ναῦτες, φωνάζνε τρεῖς βολές· «Ὁ Ἀλέξαντρος ὁ βασιλεὺς ζεῖ καὶ βασιλεύει». Ἄν δὲ προφθάσνε νὰ τὸ ποῦνε, βουλιάζ' τὸ καρᾶβι τους.

Ὅταν τήνε πιάσνε πέρνε τὸ κόκκαλο, τὸ λιανίζνε ²⁾, τὸ κουπανίζνε, τὸ κάνε σκόνη καὶ τὸ καπνίζονται γιὰ τὴν ἀρρώστια τῆ φώκια ³⁾.

120

Ἡ ἀρκούδα

(Τζετώ)

Ἡ νύφη τραβοῦσε πολλὰ ἀπ' τὴ πεθερὰ καὶ παρακάλεσε τὸ Θεό· «Ἄχ Θεέ μου, κάνε με μιὰ ἀρκούδα νὰ τὴ φάγω».

Ὁ Θεὸς τὴν ἄκσε. Τὴν ἔκαμε ἀρκούδα κ' ἔφαγε τὴν πεθερά.

121

Ὁ αἰ Γιώργης κι' ὁ κιὸρ τυφλίτης

(Ἀμυδαλιὰ ἐπαρχίας Αἰνίου)

Ὁ κιὸρ τυφλίτης ⁴⁾ τσίμπσε τὸν αἰ Γιώργη κι' ἀπὸ τότε τυφλάθηκε καὶ βλέπ' μόνε τὸ πρῶλ τῆς γιορτῆς τ' αἰ Γιώργη, πρὶν ἀπολύσ' ἡ ἐκκλησία.

122

Ἡ δεκοχτούρα

(Τσόβλου)

Ἡ προγονὴ ζύμωσε, ἔπλασε δέκα ὀχτῶ ψωμιὰ καὶ τᾶψησε στὸ φουρνί. Ἡ μητριὰ τὴν γύρευε δέκα ἔννια, δέκα ἔννια ψωμιὰ ζύμωσες.

— Δέκα ὀχτῶ, δέκα ὀχτῶ, ἔλεγε ἡ προγονή.

Ἄπὸ τότε ἔγινε πουλὶ ἡ δεκοχτούρα κι' ὡς τὰ τώρα φωνάζει λυπητερὰ δέκα ὀχτῶ, δέκα ὀχτῶ, δέκα ὀχτῶ.

123

Ὁ Γκιώνης

(Καστανιές)

Ὁ Γκιώνης σκότωσε τὸν ἀδελφό τ' τὸν Ἀντώνη κ' ὕστερα ἔγινε

1) Ἀνδρειωμένοι, λεβέντηδες. — 2) Τὸ κόφτουν σὲ μικρὰ κομμάτια.

3) Ἰχθύωση. — 4) Φίδι φαρμακερό, μὲ κουτρουλή σφῆρα καὶ κοκκινωπὸ χροῖμα.

πουλί καὶ κάθε πρωί, ἀκόμα χαράματα κλαίει καὶ βγαίνει καὶ τὸν φωνάζει·

«Ντώνη, μὴν εἶδατ' τὸν ἀδελφό μ' τ' Ἀντώνη.

Ντώνη, μὴν εἶδατ' τὸν ἀδελφό μ' τ' Ἀντώνη».

Ἐρχεται τὸν Μάρτη κ' εἶναι μεγάλο πουλί.

124

Τὸ χελιδόσι

(Σηλυβριά)

Χελιδόνι γύρισε
καλοκαῖρι μύρισε.

Ἐρχεται ἀνήμερα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, μὰ δὲ χτίζει τὴ φωλιά. Φωνάζει τσιό τσιό καὶ λέγει :

«Ἄφκα σῦκο καὶ σταφῦλι
καὶ σταυρὸ καὶ λυχνιστήρι
κ' ἦλθα κ' ἦρα τὴ φωλιά μ'
ποὺ τὴν φύλαγε ἡ κερά μ'».

Φεύγει τῆς Παναγίας τὸ δεκαπενταύγουστο, χαρούμενο ποὺ ὁ κόσμος θέρισε κ' ἄλωνισε, ρίχνει τὸ κουλλάκι του στὸν ποταμὸ καὶ λέγει :

«Θερίσαμε ἄλωνίσαμε,
δεμάτια κουβαλήσαμε
κ' ἐμένα τὸ κουλλάκι μου
στὸν ποταμὸ θ' ἀφίσουνε
νὰ ἔλθω νὰ τὸν πάρω» 1).

125

Ἐλέγκας

(Καστανιές)

Ἐλέγκας κάμνει τρία παιδιὰ καὶ στὴ γιορτὴ τ' αἰ. Κωσταντίνου, τὸ ἕνα τὸ πέταγε στὸν αἰ Κωσταντῖνο.

Ἡ Ρηγίτσα ἢ σχωρεμέν' τόπερνε καὶ τόκαμνε γιατρικό.

126

Ἡ κουκουβάγια

(Καστανιές)

Ἡ κουκουβάγια εἶναι πολὺ τυχερή, κάθε πρωὶ παγαίν' καὶ πέφτει

1) Στὸ Κεσσάνι :

Ἄφκα σῦκο καὶ σταφῦλι
καὶ σταυρὸ καὶ λυχνιστήρι
κ' ἦλθα κ' ἦρα τὸν Ἀπρίλη
μὲ δαμάσκηνο στὰ χεῖλη.
Φυτριδίτση, φυτριδίτση,
μέσ' στ' ἄλωνι ἕνα κορίτσι.

μέσ' στὸ στόμα της ἓνα πουλί. Καί γι' αὐτὸ εὐκιοῦνται· «Τῆς κουκουβάγιας τὴν τύχη νάχης».

Ὅταν ἡ κουκουβάγια φωνάζει : Κού, κού, βά. Κού, κού, βά, γυρεύει τὸ κουβάρι ὅποιας γνέθει λίγο.

«Γιόμω το, μὰ γλήγορα, θὰ ἔλθ' ἡ κουκουβάγια νὰ σὲ τὸ πάρει».

127

Τ' ἀηδόνη

(Φωνάρι)

Ἡ πεθερὰ ἔδωσε στὴ νύφη της ἓνα τσουβάλι καὶ τὴν εἶπε:

«Πάν' το στὸ ποτάμι, νὰ τὸ πλύνῃς, νὰ τὸ λευκαίνῃς καὶ τὸ σαποῦνι τόσο νὰ τὸ φέρῃς».

Ἡ νύφη τὸ πῆρε καὶ πῆγε στὸ ποτάμι.

Τὸ πλύνει, τὸ σαπουνίζει καὶ τὸ βάζει στὸν ἥλιο νὰ λευκαστῇ. Πάλι τὸ βρέχει τὸ ἀπλώνει στὸν ἥλιο ὡς πὺν νὰ στραγκάσῃ τὰ νερά του καὶ πάλι τὸ ξαναβρέχ' καὶ τὸ ἀπλώνει ὡς πὺν βράδιασε.

Ὁ ἥλιος βασίλευσε, τὸ σαποῦνι σῶθηκε καὶ τὸ τσουβάλι δὲν ἄσπρισε. Ἡ νύφη φοβᾶται νὰ πάγῃ στὴ πεθερὰ, κλαίει καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεό.

«Ἄχ Θεέ μου, κάνε με πουλί νὰ τρέχω
νὰ κελαῖδῶ καὶ νὰ τὸ λέγω».

Ὁ Θεὸς λυπήθηκε τὴ νύφη καὶ τὴν ἔκαμε πουλί, τὸ ἀηδόνη, πὺν τραγουδεῖ λυπητερὰ κάθε πρωὶ καὶ λέγει:

«Ἄχ Θεέ μου, κάνε με πουλί νὰ τρέχω
νὰ κελαῖδῶ καὶ νὰ τὸ λέγω».

128

Ἡ ρώγα, ἡ χελώνα, ἡ φαρμάκα, ἡ μέλισσα καὶ ὁ σκαντζόχοιρος

(Καστανιές)

Μιά μάννα εἶχε τέσσερες θυγατέρες τὴ ρώγα, τὴ χελώνα, τὴ φαρμάκα¹⁾, τὴν ὀλόμικρη μέλισσα καὶ ἓνα γιὸ τὸν σκαντζόχοιρο. Ὅταν ψυχομάχασε, ἔστειλε καὶ φώναξε τὴ ρώγα τὴ μεγάλη κόρη της καὶ κείν' διάζουσαν παννί.

—Δὲν ἀφίνω τὸ παννί μ' μισό.

Κ' ἡ μάννα τὴν ἔκατάρσε: «Νὰ διάζεται καὶ παννί νὰ μὴν ἀποκτῆσ'».

Ἔστειλε ὕστερα καὶ φώναξε τὴ χελώνα, κείνη ἔπλυνε.

—Δὲν ἀφίνω λέγ', τὴν πλύση μ', νὰ πάγω σ' ἐκείνηνα.

Κ' ἡ μάννα της τὴν ἔκατάρσε, «Πάντα νὰ γυρνᾷ φορτωμέν' μὲ τὴ σκάφη στὸν ὄμο».

1) Ἡ σαύρα.

Ἔστειλε καὶ φώναξε τὴ φαρμάκα. Ἦτανε ἔγκυα κ' εἶπε, δὲν μπορῶ ἐγὼ μὲ τόσο βάρους νὰ πάγω τώρα.

Κ' ἡ μάνα τὴν κατάρσε: «Νὰ σκάση νὰ γεννήσ' καὶ νὰ τήνε φάνε τὰ παιδιά της».

Ἔστειλε καὶ φώναξε τὸ γιὸ τὸ σκαντζόχερο.

Ἐκεῖνος λέγ', τώρα δὲν ἔρχομαι, ἔχω δουλειά, θὰ πάγω νὰ φορτώσω τσαλιά.

Κ' ἡ μάνα τ' τὸν ἐκατάρσε: «Νὰ γυρίσ' τὸ ἀμάξι μὲ τὰ τσαλιά πάνω στὴ ράχη τ'».

Ἔστειλε καὶ φώναξε καὶ τὴ μέλισσα τὴν ὀλόμικρη.

Ἐκεῖν' ζύμωνε κι' ἄφσε τὸ ψωμί μισοζυμωμένο καὶ μὲ τὰ ζυμαρία στὰ χέρια τρέχ' νὰ πάγη νὰ τὴ δγῆ.

—Καλῶς ἦλθες θυγατέρα, τ' ἔκαμνες;

—Ζύμωνα.

«Βλογημένη νᾶσαι, τὸ ψωμί σ' νὰ γίν' ἀγιοκέρι νὰ καίγεται στὸν ἅγιο καὶ νὰ μοσχοβολᾷ καὶ τὸ πότισμα σ' νὰ γίν' μέλι νὰ τρώγη ὁ κόσμος νὰ γλυκαίνεται».

Ὁ ζευγᾶς κ' ἡ γλῶσσα τὰ ζῶα

(Καστανιές)

Μιά φορὰ ἦτανε ἓνας ζευγᾶς ποὺ καταλάβαινε τὴ γλῶσσα τὰ ζῶα.

Μιά μέρα κεῖ ποὺ αἴτζει τὰ ζῶα τ', ἄκσε τὸ βῶδι τ' νὰ παραπονιέται στὸ γαῖδαρο, πὼς πολὺ τὰ δουλεύει ὁ νοικοκύρης καὶ κουράζεται κι' ὁ γαῖδαρος ν' ὀρμηνεύη τὸ βῶδι νὰ κἀν' τὸν ἄρρωστο.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ ζευγᾶς σὰν εἶδε τὸ βῶδι νὰ κἀμνη τὸν ἄρρωστο, πῆρε στὸ χωράφι μόνε τὸ γαῖδαρο νὰ κἀνη καὶ τοῦ βωδιοῦ τὴ δουλειά.

Τὸ βράδυ ποὺ γύρσε τὸν ρώτσε ἡ γυναῖκά τ' γιατί πῆρε τὸν γαῖδαρο καὶ τὸν ἔξεψε μονάχο καὶ δὲν πῆρε καὶ τὸ βῶδι νὰ τὸ βοηθῆσ'.

Καὶ κεῖνος τὴν εἶπε, πὼς καταλαβαίν' τὴ γλῶσσα τὰ ζῶα καὶ ἄκσε τὸν γαῖδαρο ν' ὀρμηνεύη τὸ βῶδι νὰ κἀνη τὸν ἄρρωστο καὶ γὰ νὰ τὸν τιμωρήσ' καὶ νὰ μὴ τὸ ματακάμη τὸν ἔβαλε κ' ἔκανε καὶ τὴ δουλειὰ τοῦ βωδιοῦ.

Ἡ γυναῖκά τ' σὰν ἔμαθε πὼς ὁ ἄντρας της καταλαβαίνει τὴ γλῶσσα τὰ ζῶα γύρευε νὰ μάθη τὸ μυστικό.

Ὁ ζευγᾶς δὲν ἤθελε νὰ τὸ πῆ γιατί τὸν εἶπε ἡ μοῖρά τ', πὼς σὰ μάθαινε σ' ἄλλονε τὴ γλῶσσα τὰ ζῶα θὰ πέθαινε καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κἀνη μὲ τὴ γρίνια τῆς γυναϊκάς του.

Μιά μέρα ἄκσε τὸν πετεινὸ νὰ λέγη τίς ὀρμητες: «Γιὰ διγῆς μαθὲ

τ' ἀφεντικό, μιὰ γυναῖκα ἔχει καὶ δὲ μπορεῖ νὰ τήνε μαζώξῃ, γὼ ἔχω σαράντα καὶ τὶς ὀρίζω.

Ὁ ζευγᾶς ἄκουε τὶ εἶπε ὁ πετεινός, συμμαζώξε τὴ γυναῖκά τ' καὶ δὲν εἶπε τὴ γλῶσσα τὰ ζῶα, ποὺ σὰν τῶλεγε θὰ πέθαινε.

IB'

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΤΟ ΚΕΡΑΣΙ

130

Τὸ παιδί με τὸ κεράσι

Ἕνας πήγαινε ἓνα πιάτο κεράσια στὸ βασιλέ, στὸ δρόμο τὸν ἀντάμωσε μιὰ ἔγκυα καὶ τὰ λιμπίστηκε, τὴν ἔκοψε ἓνα ἅπ' τὸ τσουνὶ καὶ τῶδοσε.

Πῆγε στὸ βασιλὲ τὸ πιάτο τὰ κεράσια καὶ κείνος εἶπε: Ποιὸς εἶναι παρὰ πάν' ἀπὸ μένα κ' ἔδοσε τὸ κεράσι;

—Μ' ἀντάμωσε μιὰ βαρούμενη, τὰ λιμπίστηκε κ' ἔδοσα ἓνα.

—Ἄϊντε φέρ' τηνα νὰ δοῦμε παρὰ πάνω πὸ μένα εἶναι;

Φέρνε τὴ γυναῖκα, τὴ σχίζνε τὴν κοιλιά καὶ βλέπνε τὸ παιδί με τὸ κεράσι στὸ στόμα.

Τότες ὁ βασιλὲς πίστεψε πὼς ἡ βαρούμενη εἶναι παρὰ πάν' πὸ κείνονε.

IG'

Η ΖΥΓΑΡΙΑ

131

Ἡ ζυγαριὰ τῆς δικαιοσύνης

(Σηλυβριὰ)

Στὴν Πόλη ἦτανε μιὰ ζυγαριὰ κ' ἔκρινε δίκαια.

Μιὰ φορὰ ἓνας δάνεισε φλουριά, πέρασε καιρὸς καὶ τὰ γύρεψε, αὐτὸς ποὺ τὰ δανείσθηκε λέγει σὲ τᾶδοσα. Πιάσθηκαν στὸν κανγαῖ, ὅχι δὲ με τᾶδοσε. Ὅχι σὲ τᾶδοσα. Εἶπανε ἄς πᾶμε στὴ ζυγαριὰ νὰ μᾶς κρίνη.

Ὁ χρωώστης ἔβαλε τὰ φλουριά μέσα στὸ μαστοῦνι καὶ λέγει στὸ δανειστὴ κράτησε τὸ μαστοῦνι μου νὰ κατεβάσω τὴ ζυγαριὰ.

Τὴν κατέβασε καὶ τὴ ρωτάει: «Ἐδοσα τὰ φλουριά ποὺ με δάνεισε;»

—Ναί, εἶπε ἡ ζυγαριὰ.

Ὁ καυμένος ὁ δανειστὴς σάσπισε ἀπὸ τὴν ἀδίκην κρίση τῆς ζυγαριᾶς καὶ πέταξε τὸ μαστοῦνι.

Ἡ ζυγαριὰ τότε τὸ κατάλαβε· ἀνέβηκε ἀψηλὰ στὸ δένδρο καὶ δὲ ξανακατέβηκε.

ΙΔ'
ΕΘΝΗ

132

Σ' αὐτό, τὸ μάτι μ' κούρασα

(Σηλυβριά)

Ὅταν ἕνας ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς Τούρκους ἤθελε κτῆμα ἢ χωράφι χριστιανοῦ τὸν ἔλεγε: «Μπὲν μπουνὰ γκιὸξ γιουρουτοῦμ» ποὺ θὰ πεῖ, ο' αὐτό, τὸ μάτι μ' κούρασα.

Τὸ ἔπερνε κι' ὁ δυστυχισμένος ὁ χριστιανὸς δὲ μιλοῦσε.

133

Τὸ νοῖκι τοῦ δοντιοῦ

(Σηλυβριά)

Οἱ Γενίτσαροι κι' οἱ Μπασμποζούκιδες σὰν περνοῦσαν ἀπ' τὶς πολιτεῖες καὶ τὰ χωριά, ἔμνισκαν στὰ πλουσιώτερα χριστιανικὰ σπίτια, τοὺς δέχονταν, τοὺς φίλευαν, ταίιζαν καὶ τ' ἄλογά τους. Φεύγοντας γύρευαν ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὸ ντὶς κίρασί. (Δοντιοῦ νοῖκι).

Τρομαγμένοι οἱ Χριστιανοὶ τοὺς ἔδιναν κατὰ τὴ δύναμή τους ὅ,τι περισσότερο μποροῦσαν νὰ δόσουνε κι' ἔτσι γλύτωναν τὸ κεφάλι.

134

Τὸ ἀρμένικο καὶ ἔβραϊκο σπίτι

(Καστανιές)

Σὰν πῆγαιναν σ' ἀρμένικο σπίτι, φοβούντανε πὼς μ' αὐτὸ ποὺ θὰ ἔδιναν νὰ φᾶς ἤθελαν νὰ σὲ μουρνταρέψνε¹⁾ γιὰ νὰ γίνε (οἱ Ἀρμένηδες) ἄγιοι.

Γιὰ νὰ κοιμηθῆς κοιμῆθσε, μόνε νὰ μὴ φᾶς.

Στὸ ἔβραϊκο πάλε σπίτι μὴ κοιμηθεῖς· κεῖ ποὺ κοιμᾶσαι ὁ ἔβραϊος γυρνάει τρωγύρω σ', κόφτ' τὸν ἴσκιο σ', καὶ σὲ σαράντα μέρες πεθαίνεις.

Σ' ἔβραϊκο σπίτι μὴ κοιμηθεῖς, σ' ἔβραϊκο σπίτι φάγε.

1) Ἐλεγαν ὅτι ἔβραναν τὸ... τὸ ἔτριβαν, τὸ ἔκαμναν σὰν πιπέρι καὶ τὸ ἀνακάτωναν μέσα σ' αὐτὸ ποὺ προσέφεραν στὸν ἐπισκέπτη.

135

Ἡ γωνιά

(Σηλυβριά)

Στὰ σπίτια τους στὴ Σηλυβριά οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἔχτιζαν γωνιά, κάθονταν πρόσκαιρα γιὰ νὰ τὴν κτίσνε στὴν Ἱερουσαλήμ.

Μαγέρευαν στὸ μαγκάλι, ἢ στὴ φουφού, κι' οἱ Τοῦρκοι τὴν ἔλεγαν Τσιφούτ¹⁾ ὀτζαγὶ πὺν θὰ πεῖ Τσιφούτῆδων γωνιά.

136

Γιατὶ οἱ Ἑβραῖοι ἔχνε τρύπια ποδάρια

(Καστανιές)

Οἱ Ἑβραῖοι γιὰ νὰ φανερώσνε τὸ σταυρὸ πρόσταξε ὁ βασιλεὺς καὶ μάζωξανε μπουκάλια κι' ἄλλα γυαλικά καὶ τᾶκαμανε κομμάτια κ' ἔβαλε τὶς Ἑβραῖοι νὰ πατῆσνε ἀπάν' καὶ τρυπῆσνε τὰ ποδάρια τους ἂν δὲ μαρτυρῆσνε.

Δὲ μαρτύρσανε οἱ Ἑβραῖοι κ' εἶναι τὰ ποδάρια τους τρύπια. Ὑστερα τὸ μαρτύρσε τὸ κορίτσι πὺν πίστεψε κ' εἶπε: «Εἶναι κεῖ πὺν φυτῶν' ὁ βασιλικός».

137

Τὸ παιδὶ στὸ βαρέλι τὰ βελόνια

(Καστανιές)

Τὴ Μεγάλῃ Σαρακοστῇ οἱ Ἑβραῖοι καλόπιαναν ἓνα δικό μας ἀγόρι καὶ τῷπερναν δυό, τρεῖς βδομάδες τῷθρεφαν μὲ σταπίδες καὶ κουκουνάρια γιὰ νὰ παγαίν' κ' ὕστερα τὸ τυραγνοῦσαν. Γιὰ νὰ τρέξ' τὸ αἷμα τ' ἔβγαζαν πρῶτα τὰ νύχια τ', ὕστερα τὰ μάτια τ', τὸ κατόπ' τὰ δόντια τ', ὕστερα τῷβαζαν μέσα σὲ βαρέλι πὺν εἶχε βελόνια.

Τὸ αἷμα μάζωναν μὲ τὰ μπαμπάκια, τὸ στέγνωναν καὶ τῷστελναν ὡς ἐκεῖ πὺν βαστοῦσαν οἱ Ὀβραῖοι, τὸ παιδὶ ἔρριχναν στὴ θάλασσα γιὰ νὰ βρεθῆ καὶ πληρώσνε πρόστιμο' γιὰ νὰ πληρωθῆ τὸ αἷμα καὶ μὴ μείν' ἀπλέρωτο.

138

Τὸ βιβλίο κ' οἱ Ἀρβανίτες

(Σηλυβριά)

Οἱ Τοῦρκοι περιπαίζνε τοὺς Ἀρβανίτες πὺν δὲν ἔχνε βιβλία. Ἄλλοτε

1) Α. Τ. Οἱ Τοῦρκοι τοὺς Ἑβραίους ἔλεγαν Γιαχουντῆδες καὶ περιφρονητικὰ Τσιφούτῆδες.

εἶχανε μόνε ἓνα βιβλίον, ἀπὸ τὸ φόβον τοῦ μήπως καὶ χαθῆ τὸ ἔκρουσαν μέσα στὸ λάχανον, τὸ βουβάλι ἔφαγε τὸ λάχανον καὶ φαγώθηκε μαζί καὶ τὸ βιβλίον.

139

Ἡ γενεὰ τῆς Κατσιβέλας

(Καστανιές)

Τὸν παλὸν καιρὸ ἦτανε τρεῖς κόρες, οἱ δυὸ οἱ μεγαλιέτερες ἦτανε κακιές κ' ἐψήσανε τὴ μάνα τους καὶ τὴν ἔφαγαν.

Ἡ μάνα τις κατάρσε κ' ἔγιναν Κατσιβέλες. Ἀπὸ τότε ἔγινε ἡ γενεὰ τῆς Κατσιβέλας.

Ἡ μικρότερη μάζεψε τὰ κοκκαλάκια καὶ κάθε μέρα προυνό, βράδν τὰ θύμαζε, πῆρε τὴν εὐχὴ τῆς μάνας κ' ἔγινε βασίλισσα.

ΙΕ'

ΔΡΑΚΟΙ

140

Ὁ Δράκος

(Φανάρι)

Ἡ θειά ἡ Στατήρω μὲ τὸν ἄντρα τς ἔκαμε μόνάχα ἓνα παιδί. Κάθε βράδν τὰ μεσάνυχτα εἶρχονταν ἓνα παλληκάρι ἕμορφο σὰν τὸ κρύον νερὸ καὶ σκουντοῦσε τὸ θεῖο μ' τὸν Ἀργύρη καὶ πήγαινε αὐτὸς καὶ πλάγιαζε πλάγι στη θειά, ἔκαμε κάμποσα παιδιά ἀπ' τὸ Δράκο κ' ὅλα γεννήθηκαν σημειωμένα.

Ὅταν θὲ νὰ πάγη στὸ στρατὸ τὴν ἔδωσε ἓνα ζουνάρι νὰ ζωσθῆ. Ἡ θειά ἡ Στατήρω πῆγε στὴν ἐκκλησία ξαναμυρώθηκε καὶ σχωρέθηκε κ' ἔζησαν καλά μὲ τὸ θεῖο μ'.

141

Ἡ προγιαγιά μ' κ' ὁ Δράκος.

(Ἡράκλεια)

Τῆς προγιαγιᾶς μ' ἡ μάνα ἤρε τὴ νύχτα στὸ δρόμον μὰ ταμπαικίερα. Τὴν πῆρε σπὶ τῆς κ' ἔγινε φίδι καὶ πῆγε καὶ κρύφθηκε πίσ' ἀπ' τὴ ντουβιαναστὴ μαξιλάρα.

Αὐτὸ τὸ φίδι ἦτανε Δράκος καὶ γίνονταν τὴ νύχτα ἓνα ἕμορφο παλληκάρι καὶ πήγαινε κάθε βράδν στὴ προγιαγιά μ' καὶ δὲν τὴν ἄφινε ἡσυχία.

Ἔστερα πὸ χρόνια κήκε τὸ σπίτι καὶ μαζὺ κήκε ὅτι κακὸ ἦτανε κ' ἦρε ἢ προγιαγιά μ' ἡσυχία.

142

Ἡ προγονὴ τῆς γρηᾶς κ' ἡ κόρη της

(Καδήκιοι τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας)

Μιά φορὰ κ' ἓνα καιρὸ ἦτανε ἓνας γέρος καὶ μιὰ γρηὰ κ' ὁ καθένας τους εἶχε κ' ἀπὸ ἓνα κορίτσι ὅταν παντρεύθηκαν.

Ἡ γρηὰ ζούλευε τοῦ γέρου τὸ κορίτσι καὶ λέγει στὸ γέρο, θὰ σὲ κάνω μιὰ πῆττα καὶ νὰ πάρης μαζὺ σ' καὶ τὸ κορίτσι σ', νὰ κυλήξης τὴ πῆττα κ' ὅπου σταθεῖ ἡ πῆττα, κεὶ νὰ πᾶς νὰ τ' ἀφίσης.

Ὁ γέρος ἔκανε ὅπως τὸν συμβούλεψε ἡ γρηὰ, κύληξε τὴ πῆττα κ' ἡ πῆττα πῆγε σ' ἓνα νερόμυλο, τὸ κορίτσι ἔτρεξε τὸ καταπόδι νὰ τὴ πιάσ', μπῆκε μέσα, ἡ πόρτα σφάλσε κ' ἀπόμκε μέσα.

Τὸ βράδου ἔρχονται οἱ Δράκοι, φωνάζνε νὰ τοὺς ἀνοίξ' φωνάζνε, τὸ κορίτσι δὲν ἀνοίγει. Φέрте με τοὺς λέγει, ἓνα καλὸ ἄλογο μ' ἓνα δεσάκκι φλουριά, ἓνα καλὸ φουστάνι, ἓνα ζευγάρι καλὰ παπούτσια καὶ νὰ σᾶς ἀνοίξω.

Οἱ Δράκοι πήγανε νὰ φέρνε αὐτὰ πού γύρευε τὸ κορίτσι καὶ τᾶφεραν. Δὲ πρόλαβε νὰ τοὺς ἀνοίξ' τὴ πόρτα, λάλσε ὁ πετεινὸς κ' οἱ δράκοι σκορπίσθηκαν, πού βρέθηκαν τέτοια ὥρα στὸ δρόμο.

Τὸ πρωὶ ἀνοίγει τὸ κορίτσι τὴν πόρτα, βλέπει τ' ἄλογο μ' ἓνα δεσάκκι φλουριά, τὸ καλὸ τὸ φουστάνι, βάζει τὰ καλὰ παπούτσια, ἀνεβαίνει στ' ἄλογο καὶ πάγει σπίτι τ'.

Ἡ μητριὰ τ' σὰν τὸ εἶδε τὸ πρωὶ σάστισε καὶ στέλνει τὴν ἄλλη μέρα τὴν κόρη της, κάμνει μιὰ πῆττα καὶ τὴ δίνει τὸ γέρο νὰ τὴ κυλήξη στὸ ἴδιο μέρος, ἡ πῆττα κύληξε πῆγε στὸ νερόμυλο, τὸ κορίτσι ἔτρεξε νὰ τὴ πιάσ' τὸ καταπόδι, μπῆκε μέσα κ' ἡ πόρτα σφάλισε.

Οἱ Δράκοι πού ἦτανε κεὶ καὶ παραφύλαγαν τὴν ἔφαγανε καὶ δὲ ματαγύρισε κ' ἡ γρηὰ ὄλο τὴν ἔκλαιε.

143

Οἱ Δράκοι καὶ τὰ δυὸ ἀδέλφια

(Καστανιές)

Μιά φορὰ κ' ἓνα καιρὸ ἦτανε δυὸ ἀδέλφια, τὸ ἓνα πλούσιο καὶ τ' ἄλλο φτωχό. Ὁ πλούσιος εἶχε δυὸ παιδιὰ ἀδύνατα κ' ὁ φτωχὸς τέσσερα σὰν τις φοῦσκες, ἡ γυναῖκα τοῦ φτωχοῦ στοῦ πλούσιου τὸ σπίτι ζύμωνε τὸ ψωμὶ καὶ τὰ χέρια καθὼς ἦτανε μὲ τὰ ζυμάρια πήγαινε καὶ τᾶπλυνε σπίτι της καὶ τὸ νερὸ ἐκεῖνο τῷδινε θροφή στὰ παιδιὰ της, αὐτὰ τρέφον-

ταν πολύ. Τάβλεπε ὁ πλούσιος καὶ ρώτηξε τὴ γυναῖκά τ' τί τὴ δίνς τὴ νύφη μας ποὺ σὲ ζυμών' καὶ δίν' τὰ παιδιὰ τῆς θροφή καὶ θρέφονται τόσο;

Εἶπε κ' ἡ γυναῖκα: μόνη ποὺ πλένει στὸ σπίτι τῆς τὰ χέρια ποὺ ζυμών' καὶ μὲ τὰ κεῖνο τὸ νερὸ τὰ θρέφει.

— "Ἄλλοτε σὰν ἔλθει καὶ ζυμώσ' νὰ τὴ βάλῃς ἐδῶ νὰ πλέν' τὰ χέρια τῆς.

Πῆγε ἡ γυναῖκα τοῦ φτωχοῦ ἀδελφοῦ ζύμωσε, μὰ δὲν τὴν ἄφησε ἡ γυναῖκα τοῦ πλούσιου νὰ φύγῃ μὲ τὰ ζυμάρια στὰ χέρια τῆς καὶ λέγει στὸν ἄντρα τῆς: Νὰ πᾶς νὰ βοῆς δουλειά, νὰ φέρῃς θροφή γιὰ τὰ παιδιὰ.

Ξημέρωσε ὁ Θεὸς τὴ μέρα πῆρε ἓνα σακκὶ καὶ τὸ μπαλτά καὶ πῆγε νὰ βοῆ δουλειά. Παγαίνοντας μακρὰ μέσα στὸ βουνὸ εἶδε ἓνα παλάτι κ' εἶπε: ἄς ἀνέβω σ' αὐτὸ τὸ δέντρο νὰ δῶ τί ἀνθρώποι κάθονται.

"Ὅταν ξημέρωσε βλέπ' καὶ βγαῖνε σαράντα παλληκάρια, ποὺ τὰ μέτραγε ἔπο ἓνα, ἓνα, αὐτὰ τὰ παλληκάρια ἦτανε Δράκοι. Κατόπι κατέβκε ἀπὸ τὸ δέντρο, μπῆκε μέσα στὸ παλάτι, ἡ μιὰ κάμαρα ἦτανε γιομάτο φλουριά, ἔβαλε στὸ σακκὶ ὅσαμποροῦσε νὰ σηκώσ' καὶ κατέβκε στὸ χωριὸ τ'. "Ἐχτισε στὴν ἀκρογιαλιὰ ἓνα μεγάλο χάνι μὲ μπακάλιο καὶ καλόθρεφε τὰ παιδιὰ τ'.

"Ὁ ἀδελφὸς του ζούλεψε καὶ λέγ' στὴ γυναῖκά τ', αὐτὸς δὲν εἶχε ψωμὶ νὰ θρέψῃ τὰ παιδιὰ τ', ποὺ ἦρε τώρα τίς παραδες κ' ἔχτισε τὸ χάνι μὲ τὸ μπακάλιο; Πῆγε καὶ ρωτᾷει τὸν ἀδελφὸ τ': ποῦ ἦρες παραδες καὶ θρέφῃς τὰ παιδιὰ σ' κ' ἔχτισες;

— Πῆγα στὸ δεῖνα μέρος μακρὰ μέσα στὸ βουνό, εἶδα ἓνα παλάτι κ' εἶπα: ἄς ἀνέβω τὸ δέντρο νὰ δῶ τί ἀνθρώποι κάθονται μέσα. "Ὅταν ξημέρωσε ὁ Θεὸς τὴ μέρα βλέπω καὶ βγαῖνε σαράντα παλληκάρια ποὺ τὰ μέτραγα ἔπο ἓνα ἓνα, αὐτὰ τὰ παλληκάρια ἦτανε Δράκοι: κατόπι κατέβκα ἀπὸ τὸ δέντρο, μπῆκα μέσα στο παλάτι καὶ βλέπω ἡ μιὰ κάμαρα ἦταν γιομάτο φλουριά, βάζω στὸ σακκὶ ὅσαμποροῦσα νὰ σηκώσω καὶ κατεβαίνω στὸ χωριό.

Τότε ὁ πλούσιος πῆρε ἓνα σακκὶ καὶ ἓνα μπαλτά καὶ πῆγε στὸ ἴδιο μέρος, ἀνέβκε πᾶν' στὸ δένδρο κ' ὅταν ξημέρωσε ἄρχισαν νὰ βγαῖνε οἱ Δράκοι, τοὺς μέτρησε, ἦταν τριάντα ἐννιά, τοὺς ἔβγαλε σαράντα ἀπὸ τὴν βιά τ', κατέβκε καὶ πῆγε μέσα στὸ παλάτι.

"Ἀπὸ τότε ποὺ ἔχασαν τὰ φλουριά ὁ ἓνας Δράκος φύλαγε γιὰ νὰ πιάσ' τὸν κλέφτη, ὁ Δράκος ἄμα τὸν εἶδε τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔκαμε τέσσερα κομμάτια καὶ κρέμασε ἀπὸ ἓνα κομμάτι στὶς τέσσερες κῶχες στὴν κάμαρα ποὺ ἦταν τὰ φλουριά. "Ὑστερα ἔφυγε νὰ πάγῃ νὰ τὸ πῆ στὶς ἄλλοι Δράκοι ποὺ ἔπιασε τὸν κλέφτη.

"Ἀπὸ τρεῖς μέρες κ' ὕστερα πῆγε ὁ ἀδελφὸς του καὶ τὸν γύρευε, ἀνέ-

βηκε στὸ δέντρο μέτρησε τὶς Δράκοι πὺ βγήκανε σαράντα, κατέβκε καὶ πῆγε μέσα στὸ παλάτι, μπῆκε στὴν κάμαρα πὺ ἦταν τὰ φλουριά καὶ βλέπ' τὸν ἀδελφὸ τ' κρεμασμένο στὸ ταβάνι, τὸν βάζει μέσα στὸ σακκὶ καὶ τὸν κατέβασε μέσα στὸ χωριό, τὸν πῆγε σ' ἓνα ράφτη τὸν ἔραψε, τὸν ἔκαμε κηδεῖα καὶ τὸν κήδεψε.

Πῆγε ὁ μέγας Δράκος στὸ ράφτη καὶ τὸν λέγει, ράψε με τὸ πανωφόρι μου. Ἀφοῦ τὸ ἔραψε τὸν εἶπε δὲν τὸ ἔραψες καλῶς.

— Γὼ ἄνθρωπο ἔραψα καὶ δὲν καταλαβέθηκε πὺ ἦτανε ραμμένος καὶ τὸν κήδευσαν καὶ σὺ δὲν ἄρεσες τὸ πανωφόρι σ' ;

Τότε ὁ Δράκος τὸν ρώτησε, ποιανοῦ ἀνθρώπου ἔραψες ;

— Αὐτινοῦ πὺ ἔχ' τὰ καινούργια χτίρια.

Ἐκεῖνος ἔβαλε στὸ νοῦ νὰ καταστρέψ' αὐτόνα πὺ ἔκλεψε τὰ φλουριά, ἔκαμε τριάντα ἔνια σεντούκια κ' ἔβαλε μέσα ἀπὸ ἓνα Δράκο καὶ τὰ πῆγε γιὰ πρᾶγματιές στὸ μπακάτικο, ἡ ὥρα ἦταν περασμένη τὴν ἄλλη μέρα θὰ τὶς ἀνοίγει καὶ αὐτὸς θὰ κοιμούνται στὸ χάνι. Σκοπὸς τοῦ ἦταν νὰ κοιμηθοῦνε ὅλοι, νὰ βγάλῃ τὶς Δράκοι νὰ σφάζουνε τὸν νοικοκύρη, νὰ κάψνε τὸ χτίριο καὶ νὰ φύγνε.

Ἐκεῖνος δούλος τὴ νύχτα πρὶν νὰ πᾶν' νὰ κοιμηθοῦνε ἔκαμε τὸν γύρο καὶ ἄκουσε νὰ βγαῖνε φωνὲς ἀπὸ μέσα καὶ ὀμιλίες. Πάγει καὶ λέγει τὸν ἀφεντικό, τὰ σεντούκια δὲν ἔχνε πρᾶγματιές, ἔχνε ἀνθρώποι μέσα.

Τότε τὸ ἀφεντικό φωνάζ' ὅλοι τὶς δούλοι πέρνει μιὰ σούγλα καὶ σὲ κάθε σεντούκι πὺ εἶχε χαραμίδα ἀπὸ πάνω τὴν ἔχωνε, τοὺς τρυποῦσε στὸ κεφάλι καὶ ἀπὸ ἓνα, ἓνα σκότωσε ὅλους τοὺς Δράκους καὶ οἱ δούλοι τοὺς ἔριχναν στὴ θάλασσα. Ὑστερα πάγει στὴ κάμαρα τοῦ καπετάνιου, πὺ ἦταν ὁ μέγας Δράκος καὶ τὸν λέγει, πὺ τὰ σεντούκια εἶνε εὐκαιρα καὶ δὲν ἔχνε πρᾶγματιές.

Αὐτὸς παραχαλίστηκε, πὺ νὰ ἦνε ἄδεια ἔνω ἦτανε γεμάτα.

Κατέβκε νὰ τὰ δῆ, τὸν πᾶνε τὸ Δράκο τὸν βάζνε μέσα στὸ σεντούκι, τὸν τρυποῦνε μὲ τὴ σούγλα καὶ τὸν ρίχννε στὴ θάλασσα.

ΙΣΤ'

ΘΗΣΑΥΡΟΙ

144

Τὰ στοιχειωμένα φλουριά

(Τζετώ)

Τὸν παλιὸ καιρὸ ὁ κόσμος φοβούντανε τοὺς Τούρκους, τοὺς Γενίτσαρους, τοὺς Κριτζαλήδες κ' ἔφευγε ἀπ' τὰ χωριά τ' καὶ κρύβονταν στα βουνά, τὰ φλουριά δὲν ἔπερναν μαζὺ μὴν τοὺς σκαλίξνε καὶ τὰ πάρνε, τὰ

παράχωναν και τὰ στοιχειωναν γιὰ νὰ μὴ μπορῆ νὰ τὰ πάρ᾽ ἄλλος. Κεῖ πού τὰ παράχωναν ἔβαζαν γύρω ἓνα τσαρουχόσχοινο, γιὰ φόρεμα κ' ἔλεγαν:

« Ἄν ἔλθω γώ, νᾶναι ὅπως τᾶβαλα, κ' ἂν ἔλθει ἄλλος; και τὰ πάρει; νὰ γίνη ἀρκούδα, φίδι, καμήλα και νὰ τὰ φυλάγη».

Ὅταν πέθαινε κείνος πού τᾶκρινε, τυχαίνει νὰ νυπνιασθῆ ἄλλος. Αὐτός πού νυπνιασθῆκε σέ πιό μέρος εἶναι κρυμμένα τὰ φλουριά, θὰ πάγει τῆ νύχτα και σέ κείνο τὸ μέρος θὰ κοσκινίσ᾽ στάχτη. Τὴν ἄλλ' ἡμέρα θὰ πάγει και θὰ δεῖ τί σημάδι ἔγινε πάνω στὴ στάχτη. Ἄν ἔχει σημάδι ἀνθρώπου θὰ θέλει ἀνθρώπο νὰ πάρη γιὰ νὰ τὰ φανερώσ᾽, ἂν ἔχ᾽ πατημασιὰ ζώου, ἀρνιοῦ, ἀγελάδας, πετεινοῦ τότε ἐκεῖνο τὸ ζῶο θὰ σφάξ᾽ ἀπάνω στὴ στάχτη, νὰ τρέξῃ τὸ αἷμα. Ὅταν θέλ᾽ ἀνθρώπο, τότες πρέπει νὰ κόψῃ λίγο τὸ δάχτυλό σ' νὰ τρέξῃ λίγο αἷμα ἢ θὰ βάλῃ ροῦχο ἀνθρώπου, φακιόλι, μαντήλι γιὰ ἄλλο τίποτε. Ὅποιου αἷμα τρέξ᾽, γιὰ ὅποιον ροῦχο βάλῃ, ὡς τίς σαράντα τὸν πέρνει τὸ στοιχειό. Σιγά, σιγά τὸν λυώνει πεθαίνει και γίνεται στοιχειό.

Μερικὰ στοιχειὰ δὲ θέλνε αἶμα, μόνε θέλνε θυμιάμα και κερί. Ὅταν πάνε νὰ πάρνε τίς στοιχειωμένες παραδες δὲ μιλοῦνε, σὰ μιλήσνε μπουμπουνομαχάει ¹⁾ ἢ γῆς και χάνονται. Τὸ στοιχειό εἶτε ἀρκούδα εἶναι, εἶτε καθεαυτοῦ φίδι, εἶτε φίδι μὲ φτερά σὰ ψάρι, εἶτε καμήλα νὰ μὴ φοβηθῆς. Νὰ τὸ ζαπώσης ²⁾ κ' ὕστερα νὰ σκάψῃς. Τὸ στοιχειωμένο φίδι δὲ σὲ κόβ᾽ τὴ στράτα ὅταν σὲ σταυρώσ᾽ ³⁾ στὸ δρόμο, στέκεται νὰ περάσῃς κ' ἂν ρίξῃς τουλπάνι, γιὰ μαντήλι σ', τ' ἀσημῶνει. Μιὰ ἔρριξε τὸ τουλπάνι τῆς και τὸ φίδ' ἔρριξε ἓνα σταυρό.

Μιὰ γυναῖκα νυπνιασθῆκε πού ἦταν τὰ φλουριά και τῆ νύχτα θὰ πήγαινε μὲ τὸν ἀντρα τῆς νὰ τὰ πάρνε. Πῆγαν ἔσκαψαν κ' ἤψραν πολλὰ φλουριά, ὁ ἀντρας τῆς ξέχασε και μίλσε, ἔγινε μεγάλη βοή και τὰ φλουριά χώθηκαν πάλι βαθειὰ μέσα στὴ γῆς.

Ἄλλη νυπνιασθῆκε πού εἶναι οἱ στοιχειωμένες παραδες, κοσκίνησαν τὴ στάχτη και τὸ στοιχειό ἤθελε ἀνθρώπο. Ἄντρας και γυναῖκα εἶπαν νὰ βάλῃμε τοῦ μικροῦ μας τὸ σκουφί. Τὰ φλουριά τὰ ἤψραν, τὸ παιδί τους ὡς τίς σαράντα πέθανε. Ἐγινε στοιχειό κ' ὄλ' τῆ νύχτα φώναζε Μπαλασί, Μπαλασί, τῆς μητέρας του τ' ὄνομα.

Κορίτσια κάθονταν κάτ' ἀπὸ δέντρο μέσα στὸ βουνό, τὸ ἓνα καθὼς σκάλιζε τὰ χώματα μπῆκε ἓνα δαχτυλίδι στὸ χέρ' του και πιάν' φλουριά. «Φλουριά, φλουριά», φώναζε και τὰ φλουριά μὲ βοή χάθκανε. Ἦταν στοιχειωμένα και δὲν ἔπρεπε νὰ μιλήσ᾽, βουβάθκε τὸ κορίτσι.

1) Βοῖζει. —2) Νὰ τὸ πιάσῃς. —3) Σὲ ἀνταμῶσει.

Ἄπο καμμιά φορὰ σὰν πέρασ' πολὺς καιροὺς οἱ στοιχειωμένους παράδες θέλνε νὰ βγοῦνε καὶ τότε τὸ στοιχειὸ μουνγκρίζει κάθε νύχτα.

Ἐξω ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ τους ἦτανε μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ κεῖ ἀπὸ κάτ' ἦτανε στοιχειωμένες παράδες. Οἱ παράδες ἤθελαν νὰ βγοῦνε καὶ κάθε βράδυ ἢ ἀρκοῦδα μούγκριζε. Ὅλ' ἡ γειτονιά ἤξερε πὺν ἦτανε κρυμμένες παράδες, μὰ κανεὶς δὲν πάγαινε νὰ τὶς ἐβγάλει γιατί φοβούντανε τὴν ἀρκοῦδα.

145

Ὁ Μάλτεπες

(Φανάρι)

Ὁ Μάλτεπες, εἶνε ἕνας μεγάλος τεπὲς¹⁾ κοντὰ στὸ Τσελτίκι²⁾, δυὸ ὄρες μακρὸν ἀπ' τὸ Φανάρι· ἄλλοτε θὰ ἦτανε χωριό, βρίσκονταν ἐκεῖ τοῦβλα, σπασμένα κιούπια, πέτρες. Στὴν κορφή τοῦ Μάλτεπε ἔχ' χωράφια· ἐκεῖ ἦτανε ἕνα παιδί καὶ φύλαγε μοσχάρια. Ἀπὸ μιὰ μεριά ἀνοίξε μιὰ τρύπα, τὸ παιδί μπαίνει μέσα, κνττάζ' ὄλο φλουριά, ἄς γιομίσω τὴν ταγαρτζίκα³⁾. Τὴν γέμισε καὶ πῆρε νὰ ξέβ'. Νὰ ξέβ' δὲ μπορεῖ, βγάξει τὰ ροῦχα τ' μὴν ἔλαχε κανένα φλουρὶ νάπεσε μέσα. Οὔτε ἕνα, μὰ πάλε δὲ μπορεῖ, βγάξει τὰ τσαρούχια τ', ἐκεῖ ἦτανε ἕνα, τὸ ρίχνει καὶ ξέβκε.

Ἡ πόρτα βούλωσε κι' ἀπόμκε μέσα δ,τ' ἦτανε.

Δὲ στοχάσθηκε τὸ παιδί πρὶν μπεῖ μέσα νὰ κάνη κουρμπάνι ἕνα μοσχάρι, θὰ μποροῦσε νὰ ξέβ' μὲ ταγαρτζίκα γιομάτη φλουριά.

146

Δυὸ κάμαρες φλουριά

(Καστανιές)

Πῆραν τῆς Ρηγίτσας τ' ἀνέψ' καὶ πῆγαν μέσα στὸ βουνὸ στ' Ὀκλαλὴ μεριά. Ἐκεῖ ἦτανε δυὸ καμάρες ὄλο φλουριά, ἔβαλαν τὸ παιδί μέσα κ' εἶδε ὄλο μαρμαρωμέν' ἀνθρώποι καὶ κεριὰ ἔκαιγαν. Ὅταν τὸ παιδί φώναξε, τραβῆχτέ με, τὸ στοιχειὸ πῆρε τὴ φωνή τ'. Τῶφεραν στὸ σπίτι τ' καὶ καθόλ' δὲν ἔκρινε τὴ μάννα τ' καὶ πέθανε.

147

Ὁ Ἀράπης

(Ἡράκλεια)

Στὴν Πόλη, τὸ πλαγινὸ σπίτι τὸ νοίκιασαν δυὸ ἀδελφίδες κ' ἔβγαυνε

1) Λ. Τ. Τύμβος, λόφος. — 2) Ἀγρόκτημα. — 3) Μικρὸς σάκκος ἀπὸ δλόκληρο τομάρι μικροῦ ἀρνιοῦ ἢ κατοικιοῦ πὺν βάζουν οἱ τσομπάνηδες τὸ ψωμί καὶ τὸ φαγὶ τους, πολλὰς φορὰς τὴν στολίζνε καὶ μὲ γαλάζιες χάντρες.

ἓνας Ἀράπης. Ἐνα βράδου βγήκε καὶ λέγ' τὴν Ἑλένη, τὴ μικρότερη ἀδελφή, πὼς ἂν κόψ' τὸ δαχτυλάκι της καὶ τρέξ' τὸ αἷμα θὰ βγεῖ ἓνα βαρέλι φλουριά. Φοβήθηκαν κ' ἔφρανε. Ὅποιοι νοίκιαζε αὐτὸ τὸ σπίτι τὸν ἔβλεπε τὸν Ἀράπη κ' ἔφευγε.

148

Οἱ παράδες τῆς Σηλυβριᾶς

(Σκοπὸς)

Στὰ ὀθωμανικὰ μνήματα τῆς Σηλυβριᾶς κοντὰ τὸν ἅϊ Σώρη εἶναι πολλὲς παράδες στοιχειωμένες. Οἱ Ὀθωμανοὶ τὶς ἔκλεψαν καὶ τὶς ἔκρυψαν ἐκεῖ.

149

Ἡ στοιχειωμένη κριμίτσα

(Σκοπὸς)

Ἐξω ἀπ' τὶς Μέτρες εἶναι μιὰ πέτρα γιομάτη κριμίτσα στοιχειωμένη.

150

Τὸ κατάστιχο μὲ τὶς κρυμμένοι θησαυροὶ

(Μέτρες)

Στὸ Σουμπάσκοι ἔκοφταν τὶς παράδες κ' ὅλα τὰ καλὰ ἐκεῖ εἶναι κρυμμένα, μὲ τὰ κάρα οἱ παράδες, οἱ διαμαντόπερες. Ἐκεῖ εἶναι τὸ κατάστιχο ποὺ εἶναι γραμμένα ποὺ εἶναι οἱ κρυμμένοι θησαυροὶ ἀπ' τῆς Σερβίας τὰ σύνορα ὡς τὴ Μαύρη θάλασσα.

Πῆγε ἓνας καὶ τὰ εἶδε, καὶ γέμισε ἓνα δεσάκκι παράδες. Δὲ μπορούσε νὰ βγῆ καὶ τ' ἄφσε καὶ βγήκε.

151

Τὰ στοιχειωμένα φλουριά

(Σκοπὸς)

Στὸ Σκοπὸ ἀντίκου στ' ἀγίασμα τῆς ἀγία Σωτήρω, ἡλιοβγαλμα μεριά, ἦτανε πολλὰ φλουριά στοιχειωμένα, ἔβγαινε ἓνα βουβαλάκι κ' εἶχε τὸ ἓνα πόδι τ' ἄσπρο καὶ τὸ μέτωπο, δυὸ ἀνθρώπ' τῶδανε, ὁ ἓνας ἔχασε τ' ἀγελάδι τ' καὶ πῆγε ὡς ἐκεῖ νὰ τὸ βρῆ κ' εἶδε τὸ βουβαλάκι, μὰ μόλις τὸ εἶδε ἔγινε χρυσὸ καὶ μπῆκε μέσα.

152

Τὸ Τεκέ - ντερε

(Σκοπὸς)

Στὸν Τεκέ-ντερε τοῦ Ἰντζιῆς εἴκοσι τέσσερες ὥρες νὰ τρέχ' τὸ φλουρί.

Ὁ Μανάβογλους πῆρε ἑβδομήντα ἑπτὰ ὀκάδες μαχμουτιέδες ¹⁾, ἐκεῖ ἔχει πολλὰ ἀρχαῖα ἀμανέτια. Ὁ Στάθης ὁ Σκοπιανὸς ἡ μαντραοῦνατζης ²⁾ καυχήθηκε πὼς μποροῦσε νὰ τ' ἀνοίξη μὲ τοὺς Τούρκους, μὰ δὲν ἤθελε νὰ ὠφεληθοῦνε αὐτοί, περίμενε νὰ φύγνε ἀπ' τὴ Θράκη κ' ὕστερα θὰ τὸ ἀνοίγε. Δὲ πρόφθασε νὰ πῆ στὴν Ἑλλάδα νὰ τραβοῦσε γραμμὴ σύνορα, πού μόνε τὸ Τεκὲ-ντερε νὰ ἔμνισκε στὴν Ἑλλάδα οὔτε Πόλη λογαριάζουνταν. Τόσο ἀμέτρητοι θησαυροὶ ἐκεῖ μέσα.

153

Τὸ νύπνιασμα

(Ξάνθη)

Ἐδῶ τώρα πάνε τρία χρόνια πού νυπνιασθήκα. Εἶδα πὼς ἔξω ἀπ' τὴ Ξάνθη εἶναι ἓνας τεπές πού ἀπάνω στὴ κορφὴ τ' ἔχ' φάρδος ὡς ἑκατὸ πενήντα δρασκελιές. Ἐκεῖ μέσα εἶναι μιὰ ἐκκλησία τῆς Παναγίας καὶ φέγγνε οἱ ἀγιοκαντήλες καὶ τὰ πολυέλαια ὅπως ἔφεγγαν ἓνα καιρὸ.

Ἡ ἐκκλησία εἶναι μέσα σὲ κτῆμα πού ἔχει δυὸ σιδερένιες πόρτες, ἡ μιὰ πηγαίνει στὴν ἐκκλησία κ' ἡ ἄλλ' πηγαίνει σὲ δυὸ κάμαρες πού εἶναι τὰ φλουριά κ' οἱ διαμαντόπετρες. Οἱ πόρτες εἶναι σιδερένιες διπλές, ὃ ἔστι μὲ δυὸ κανάτια. Ἡ μιὰ κάμαρα ἔχει σὲ ἔξ' μεριές ξεχωριστὰ τὰ χρῆματα ἔχ' ἀσῆμι ψιλό, ἀσῆμι ὅπως εἶναι τὸ μετζῆτι, ἔχει καὶ ψιλάδια. Ἡ ἄλλη κάμαρα εἶναι γεμάτη πάλι σὲ ἔξ' μεριές* ξεχωριστὰ φλουριά, λίρες, κριμίτσες ντοῦμπλες, διαμαντόπετρες καὶ μέσα φέγγει ὅταν ἀνοίξεις νὰ μπῆς, ὅπως εἶναι ἡ μέρα, ἀπ' τὶς διαμαντόπετρες πού στράφτνε καὶ τὸ χρυσάφι. Ἐχει κ' ἓνα ἀσημένιο ἀλέτρι μὲ ζευγλες καὶ τὸν ζυγὸ πού ζευγνε τὰ ζῶα. Μὲ δείχνει κ' ἓνα τραπέζι μὰ δὲ μπορῶ νὰ τὸ ξηγήσω.

Βλέπω στὸν ὕπνο μ' νὰ μὲ λέγ': Εἶμαι τόσα χρόνια φυλακὴ καὶ τώρα ἦλθ' ὁ καιρὸς μου νὰ μὲ βγάλεις στὴν ἐπιφάνεια. Ἐσὺ εἶσαι ἓνας ἀθῶος ἀνθρώπος ἐνεργάσου γι' αὐτὰ τὰ πράγματα, ἔκανες πολλὰ καλὰ καὶ θὰ φροντίσεις γιὰ μένα νὰ κάνς αὐτὸ τὸ καλό.

Κ' ἐγὼ εἶπα: εἶμαι ἐλεινός, δὲν ἔχω τὸν καιρὸ μ' νὰ τὸ ἐργασθῶ. Ἐχω κάμποσο κριθάρι, καὶ φασούλισ κάμποσα καὶ πατάτες. Τὰ πούλσα ὅλα, κ' ὕστερης πὼς θὰ ζήσω;

Καὶ μ' εἶπε: «Εἶναι καὶ γιὰ τὴ Ξάνθη φθάν' νὰ ζήσ' καὶ σὺ νὰ ζήσης. Νὰ φροντίσης νὰ τὸ κάμης αὐτὸ τὸ καλό, εἶναι καὶ γιὰ τὸν κόσμον καὶ γιὰ τὰ σένα». Ὁ νοικοκύρης τοῦ χωραφιοῦ μὲ εἶπε ὅτι ἀπὸ τὸν Τεκὲ χωριὸ πού εἶναι ἀντίκρου στὴ τούμπα ³⁾, βλέπνε μιὰ βολὰ τὸ χρόνο ἀπὸ τὸ

1) Φλουριά πού κόπηκαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμούτ.

2) Ὅποιοι καταγίνεταὶ νὰ βρῆ κρυμμένους θησαυρούς. —3) Ὑψωμα.

ἠλιόβγαλμα μεριά ν' ἀνοίγ' ἢ πόρτα καὶ νὰ φέγγνε τὰ κεριά. Μπορεῖ νὰ φέγγνε οἱ διαμαντόπετρες. "Ένας μ' εἶπε ὅτι περνόντας ἀπ' ἐκεῖ εἶδε πῶς ἕνας Ἀράπης, τὸ στοιχειό, λύχνιζε τὰ φλουριά. Πάησε νὰ εἰδοποιήσ' κ' ἦρε τὸ μέρος βούλωμένο.

"Έσκαψα, ἦρα λογιῶν τῶν λογιῶν ἀμανέτια καὶ ἀρχαῖα πράγματα, μὰ ὅλα σπασμένα, τὴν πόρτα δὲν τὴν ἦρα. "Αἰθροποὶ ποὺ ξέρνε τὴν πόρτα εἶναι γεροί, μὰ δὲν τὸ λένε, εἶναι Ὀθωμανοί.

Θὰ κάμω τὸν τρόπο νὰ βρῶ τὴν πόρτα, θὰ σφάξω δυὸ πρόβατα κουρμπάνια, τὸ ἕνα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Τότε ὁ Ἀράπης ποὺ τὴν φυλάγει θὰ τὴν ἀνοίξ', θὰ πιάσω τρεῖς φορές τὸ χέρι τ', θὰ τὸν πῶ μιὰ ὀμίλια, ὕστερα στὴν μέσα πόρτα θὰ σκοτώσω καὶ τ' ἄλλο πρόβατο.

Τὸ στοιχειό μόλις δεῖ αἷμα νὰ χύνεται μπρὸς του, σκοτώνεται καὶ τότε θὰ μῶ μέσα νὰ πάρω ὅσα φλουριά θέλω γιὰ τὰ ὕστερὰ μ' καὶ θὰ δώσω καὶ στὸ κράτος.

"Ὁ ἐστὶ ἐγὼ πασχίζω γιὰ τὸ ἔθνος καὶ τὸ λοιπὸν νὰ μὲ βοηθήση νὰ τὸ κάμω ὁ πατέρας σου ποὺ ἔκαμε τόσα καλά.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

154

Τὸ στοιχειό

(Τζετῶ)

"Ἡ Ζεμπουλιὰ πήγαινε στὶς πλύσεις καὶ τὸ βράδῳ ποὺ γύριζε πότε ἔβλεπε ἕνα χέρι ποὺ τὴ χτυποῦσε, πότε γίνονταν πετεινάρι γκρίζο καὶ πότε λάμπα ποὺ ἔβγαζε μιὰ βρῶμα σὰν ἀπόπατος.

Μέσα στὸ σπίτι μούγγριζε, ὅλοι δὲν τ' ἄκουαν, παρὰ μόνε γὼ καὶ μιὰ ἄλλ' γυναῖκα ἢ Εὐγενίτσα.

Δὲν εἶχε ἡσυχία καὶ τὸ εἶπε σὲ πολλοὺς πνευματικοὺς ἠλικιωμέν' καὶ τὴν εἶπαν νὰ κουβανῆ χάρες κ' ἕνας τὴν εἶπε νὰ βάζη κατ' ἀπ' τὸ μαξιλάρι ποὺ θὰ κοιμᾶται χάρες καὶ μαυρομάνικο μαχαῖρι καὶ τότες ἔσκασε τὸ στοιχειό.

155

"Ἡ χρυσοῦ σαλιαρίνα

(Τζετῶ)

"Ἡ Δάφνη ἦρε τὴ νύχτα στὸ δρόμο μιὰ σαλιαρίνα¹⁾ χρυσοῦ καὶ μόλις

1) Τῶν μωρῶν ἢ ποδιά.

τὴν πῆγε σπῖτ' τῆς, κάθε νύχτα πήγαινε μέσα στὸ μέρος ἑνας ἀντροῦκλος καὶ τὴν καταστεναχωροῦσε.

156

Τὸ στοιχειὸ στὴν Πόλη

(Ἐπιβάτες)

Κάθε σ' ἓνα σπῖτι πού κάτω ἦτανε ἄλλοτε σφαγεῖα καὶ γι' αὐτὸ εἶχε τελεσίμ¹⁾ μέσα. Μόλις νύχτωνε καὶ κλείνονταν στὴ κάμαρα ἔβγαινε τὸ στοιχειό. Πρῶτα τὸ εἶδε σὰ χέρι μαλλιαρὸ σὺν τῆς ἀρκοῦδας καὶ τὴν χάδεψε τὸ μάγουλο, ὕστερα, τὸ δεύτερο βράδυ πάλι ἦλθε καὶ τὴν χάδεψε, τὸ τρίτο γένκε πετεινάρι, ἀπὸ πετεινάρι λάμπι.

Ὅταν τὸ εἶπε στὸ γαμπρὸ τῆς δὲν τὸ πίστεψε, τὸ βράδυ ἦλθε τὸ στοιχειὸ σὰ χέρι καὶ τὴ χτύπησε μπάτσες, τόσες πολλὲς πού πρίστηκε τὸ πρόσωπο κ' ἔβγαλε ὄλο καντήλες²⁾. Τότε τὸ πίστεψαν.

Ὅστερα τὴν ἔκοψε τὰ μαλλιά καὶ τὴν ἔβλεπε γυναῖκα γρηά, μὲ τὰ μαῦρα καὶ τὴ μαγουλίκα³⁾, μόλις νύχτωνε φαίνονταν.

Πῆγε στὸν παπὰ καὶ τὸ ἑομολογήθηκε.

Τὴν ἔδωσε ἓνα ἀσημένιο χέρι τῆς Παναγίας, μιὰ καρδιά, ἓνα πόδι, ἄγιασμό, νὰ τὰ φορῆ ἀπάν' τῆς σαράντα μέρες, τὴν ἔδωσε κ' ἓνα μαυρομάνικο μαχαίρι καὶ μιὰ εἰκόνα νὰ τὰ βάλῃ σαράντα μέρες κάτ' ἀπὸ τὸ μαξιλάρι τῆς γιὰ νὰ χαθῆ ὁ δαίμονας.

Ὅστερα δὲν τὸ ματαεῖδε ἔφυγε ἀπ' τὸ σπῖτι καὶ ἡσύχασε. Σὺν πέρασαν οἱ σαράντα μέρες τὰ γύρσε στὸν παπὰ, τὸν πῆγε μιὰ δὲκὰ λάδι καὶ μιὰ λαμπάδα δέκα γροσῶ.

157

Τὰ στοιχειωμένα δέντρα

(Φανάρι)

Ὁ ἴσκιος τους εἶνε βαρὺς κ' ὁ ἀνεπιός μου ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο δέντρο πάθιασε. Σὺν πῆγα, λέγει καὶ κάθεσά κάτ' ἀπ' ἐκεῖνο τὸ δέντρο, τούλιος⁴⁾ ἴσκιος βαρὺς ἦταν καὶ πάθιασα.

Εἶναι καὶ σπῖτια στοιχειωμένα, τὰ στοιχειὰ φωνάζνε τὴ νύχτα καὶ μουγγρίζνε.

1) Λ. Τ. Στοιχειό. 2) Φουσκες. 3) Τὸ μαῦρο φακιόλι ντυλιγμένο στὸ κεφάλι νὰ σκεπάξῃ καὶ τὰ μάγουλα.— 4) Τί λογιῆς, τί εἶδους.

158

Ἡ νύφη πῶγινε στοιχειῶ

(Φανάρι)

Μιά νύφη περνοῦσε ἀπὸνα γιοφῦρι, κείν' τὴν ὥρα ἔσφαζαν τὸ πρόβατο κ' ἔβαζαν τὸ θεμέλιο σὲ μιὰ καμάρα κ' ἔρριχναν τὶς πέτρες, πλακώθηκε ὁ ἴσκιος τῆς κ' ἔγινε στοιχειῶ.

Γι' αὐτὸ ὅταν ἀνοίγαν τὰ θεμέλια κ' ἔσφαζαν τὸν πετεινό, γιὰ τὸ πρόβατο καὶ θὲ νὰ ρίξνε τὶς πρῶτες πέτρες πρόσεχαν νὰ μὴ περάσνε ἀπὸ κεῖ καὶ πλακωθεί ὁ ἴσκιος τους, καὶ θὰ γίνονταν στοιχειῶ.

ΙΗ'

ΙΣΚΙΟΣ

159

Ὁ ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ

(Τζετῶ)

Γιὰ νὰ θεμελιώσ' τὸ θεμέλιο τοῦ σπιτιοῦ σφάζνε πετεινό, πρόβατο, γιὰ σκύλο, τὸ αἷμα ποὺ χύνεται γίνεται τὸ στοιχειῶ, ὁ ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ, καὶ φανερώνουνταν σὰν ἀέρας. Εἶναι ἄντρας. Μουγγρῖζ', κάμνει κρότο καὶ φωνάζει δυνατὰ μὲ τ' ὄνομα ὅποιον προτιμᾷ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ. Στὸ φώναγμα τοῦ ἴσκιου δὲν ἀπλογοῦνται, ὅποιος ἀπλογηθεῖ χάνει τὴ λαλιά τ'.

Ἄν ταιριάζ' μὲ τὸ σῶμα σ' σὲ πλακῶν', πέφτ' ἀπάνω σ', σὲ μελιανιάζ' τὸ κορμὶ καὶ σὲ πονάει.

160

Ὁ ἴσκιος τῆ νύχτα

(Ἀμυδαλιᾶ)

Εἶναι καλὸ νὰ μένει στὸ σπίτι ὁ ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ. Ὅταν βγεῖ ἔξω καὶ γυρίσ' καὶ βρεῖ σφαλισμένη τὴν πόρτα, μπαίνει ἀπ' τὸ παράθυρο. Πολλὲς φορὲς φωνάζει μὲ τ' ὄνομα ὅποιον τοῦ σπιτιοῦ προτιμᾷ. Στὸ φώναγμα τ' δὲν ἀπλογοῦνται, ὅποιος ἀπλογηθεῖ χάνει τὴ λαλιά τ'.

161

Ἄριστη, Ἄριστη

(Τσόρλου)

Ἡ κερά Ἄριστη ἀπὸ τὴν Τσόρλου ἔλεγε ὅτι ὁ ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ τους πολλὰς φορὲς φώναζε τὸ ὄνομα τῆς μητέρας τῆς δυνατὰ καὶ βόιξε

τὸ σπῖτ' κι' αὐτήνα μιὰ νύχτα ποὺ ὁ πατέρας της ἔλειπε, τὴν φώναξε ὁ ἴσκιος τρεῖς φορὲς μὲ τ' ὄνομα: Ἀρίστη, Ἀρίστη, Ἀρίστη.

Ἡ κόρη της ποὺ ὑπηρετοῦσε στὸ σπῖτι μας στὴ Σηλυβρία τὸ 1918, παραπονέθηκε, ὅτι τὴ νύχτα (8 Ἰουνίου) δὲν καλοκομῆθηκε καὶ στὸν ὕπνο της τὴν πλάκωσε ὁ ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ γοητὰ μαγείρισσα ποὺ ἦτανε ἀπ' τὴν Τζετώ εἶπε: Τὶ ἄλλο θάταν αὐτὸ ποὺ τὴν ἔκαμε σὰ σκοτωμένη παρὰ ὁ ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ.

162

Τὸ μαῦρο πουλί

(Στράντζα)

Στὸ χωριό μας κάθε βράδυ θὲ νὰ πάγη ὁ ἴσκιος στὸ κρεββάτι τῆς Πανιῶς κι' αὐτὴ μαρτυροῦσε κάθε βράδυ. Ἔκαμε παιδι ἀπ' αὐτόν, κι' ὁ καυμένος ὁ ἄντρας της κι' αὐτὴ δὲν μποροῦσαν νὰ γλυτώσνε ἀπ' τὸν ἴσκιο.

Ἔγινε πόλεμος καὶ τὴ λέγ' ὁ ἴσκιος, θὰ πάγω στὰ μακρὰ στὸν πόλεμο καὶ σὰν σκοτωθῶ θά'λλθῃ νὰ πέση μπρὸς στὸ παραθύρι σ' ἓνα μαῦρο πουλί σκοτωμένο.

Πέρασαν χρόνια τώρα, εἶδε τὸ μαῦρο τὸ πουλί νὰ πέση σκοτωμένο κι' ἔτσι γλύτωσε ἡ γυναῖκα.

163

Ἄσκιος στὸ πηγάδι

(Φανάρι)

Ἡ κερὰ Ζωὴ εἶχε μιὰ φιληνάδα κ' εἶχε χρόνια νὰ τὴ δγῆ, σὰν τὴ ματαεῖδε ἦταν λιγνὴ καὶ πικραμένη καὶ τὴν εἶπε:

—Λέ ξέρεις τὶ ἔπαθα, εἶναι δυὸ χρόνια ποὺ ἀπόκτησα ἓνα κακό, πῆγα σὲ χάρες, μὰ τίποτε. Νωπολοισμένη πῆγα νὰ βγάλω νερὸ ἀπ' τὸ πηγάδι, ἔσκυψα κι' εἶδα τὸν ἴσκιό μ'. Ὅ,τ' ἦτανε μπῆκε στὸ χορμί μ' κεῖν' τὴν ὄρα, μπῆκε τὸ κακὸ μέσα μ'. Ἀνάθεμα τὴν κακιὰ τὴν ὄρα.

Ἀπὸ τότε τὴ νύχτα δὲν ἤσυχάζω, ἔρχεται κάθε βράδυ ὁ ἴσκιος καὶ μεροδενέται μαζί μ' καὶ δὲ μὲ ἀφίν' ἤσυχια. Λὲ μὲ ἀφίν' νὰ χωρῶ τὸν ἄντρα μ' καὶ τὰ παιδιὰ μ'.

Μὲ εἶπαν πὼς ἂν ὁ ἄντρας μου ἀνοίξ' μιὰ θημονιὰ χορτάρι καὶ στὴ μέση μπῶ ἐγὼ καὶ τὴν δόσει φωτιά θὰ καεῖ ὁ ἴσκιος καὶ θὰ ἤσυχάσοιμε. Θὰ τὸ κάνουμε κ' ἴσως βρῶ τὴ σωτηριά μ'.

IΘ'

ΚΑΛΛΙΚΑΝΤΖΑΡΟΣ

164

Ἄσκιος στὸ πηγάδι

(Τζετώ)

Ἄσκιος στὸ πηγάδι καὶ τὴν δόσει φωτιά θὰ καεῖ ὁ ἴσκιος καὶ θὰ ἤσυχάσοιμε. Θὰ τὸ κάνουμε κ' ἴσως βρῶ τὴ σωτηριά μ'.

ποῦ φωτίζονταν τὰ νερά γίνονταν Καλλικάντζαρος ἂν δὲν τὸν ἔδεναν μὲ τὸ ψαθόσχοινο.

Ὁ Καλλικάντζαρος εἶναι ἄνθρωπος ποῦ τὰ Δωδεκάμερα γίνεται δαιμόνιο. Εἶναι ἀσχημομούρης, κοντός, μὲ νύχια μεγάλα. Κακία δὲν ἔχ'. Μπαίν' στὰ σπίτια ἀπ' τὶς χαραμάδες, ἀναποδογυρίζ' τοὺς τετζερέδες τὸ φαγί, ἀνακατών' τ' ἀλεύρι. Εὐχαριστιέται νὰ πειράζῃ ὅποιο βρίσκει τὴ νύχτα ἔξω στὸ δρόμο, τὸν καβαλικεύει νὰ τὸν πᾶνε στὰ ἐννιά πηγάδια, καὶ σκορπίζεται σὰ λαλήσ' ὁ πετεινός.

Ἐνας γύριζε ἀργὰ στὸ χωριὸ ἀπ' τὴ δουλειά, στὸ δρόμο βγῆκε ἓνας ἴσκιος κ' ἔκατσε πᾶν' στοὺς ὤμους του καὶ τὸν βάραινε.

Πῆγε σπίτι τ' καὶ λέγ' τὴ γυναῖκα τ': «Ἐχω ἓνα βάρος πᾶν' στὴ ράχη μ'».

— Ἔλα νὰ σὲ ντυλίξω σὲ μιὰ ψάθα κι' ὅ,τι εἶναι θὰ λαφρώσεις.

Τὸν ντύλιξε καὶ ξαλάφρωσε, ὅ,τ' ἦτανε ἔμνε μὲς' στὴ ψάθα.

Γὴ νύχτα τὰ ταχειά, τ' ἀρνίθια φώναξαν, ὁ κόσμος μέρεψε, ὁ ἄντρας πῆγε στὴν ἐκκλησιά κ' ἡ γυναῖκα τ' πάγει νὰ σηκώσ' τὴ ψάθα, βλέπ' μέσα ντυλιγμένο ἓνα κορίτσι καὶ φορεῖ μιὰ μπουρλιά¹⁾ φλουριά καὶ τὸ ρώτσε: «Πῶς βρέθηκες ἴδῶ»;

Τὸ κορίτσι ἀπολογήθηκε: Εἶμαι ἀπ' τὴ Τσόρλου, δὲ ξέρω τί κακὸ πρῶμμα ἔχω καὶ τέτοιο καιρό, τὴ μέρα τοῦ Χριστοῦ, μὲ χάν' ὁ πατέρας κ' ἡ μητέρα μ'. Ὅταν γεννήθκα δὲ μὲ ντύλιξαν μὲ τὸ ψαθόσχοινο καὶ γι' αὐτὸ κάθε Χριστούγεννα γίνουμαι Καλλιτσάγκαρος²⁾).

Ἀπ' τὴν ὥρα ποῦ κατεβαίν' ἡ ἀγέλη μέσα στὸ χωριὸ τὴν παραμονή, ὡς ἀνήμερα τὸ πρῶν τὰ Χριστούγεννα ὅποιος γεννιούντανε, ἂν δὲν τὸν ἔδεναν μὲ τὸ ψαθόσχοινο γιὰ δὲ τὸν ντύλιξαν μὲς' στὴ ψάθα γίνονταν Καλλικάντζαρος καὶ κάθε χρόνο ὅταν κόντευαν τὰ Χριστούγεννα ἀγρίευε, κώνουνταν ἀτ' ἀπ' τὰ βαρέλια, καὶ τὸ σῶμα τ' ἔβγαζε τριχάκια.

Γι' αὐτὸ τὴν παραμονὴ τοῦ Χριστοῦ τὸν ντύλιξαν μὲς' στὴ ψάθα καὶ τὸν ἄφηναν ὡς ποῦ νὰ φωτισθοῦνε τὰ νερά. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ δὲν ἔτρωγε καὶ δὲν ἔκαμνε τὴν ἀνάγκη τ'.

Ὅποιος τὰ Δωδεκάμερα ἔκοφτε τὰ νύχια τ' πήγαιναν οἱ Καλλικάντζαροι καὶ τὸν ἀνέβαιναν.

1) Ἀρμαθιά.— 2) Ὁ Καλλικάντζαρος.

Κ΄

ΝΥΧΤΟΠΑΤΗΜΑ

165

Τὸ Νυχτοπάτημα

(Καστανιές)

Τὸ Νυχτοπάτημα εἶναι δαιμονικὸ καὶ σὰ δεγῆ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ ἀνοιχτὴ μπαίνει μέσα καὶ κάμνει κακὸ στὸ μωρὸ, τὸ πειράζει περισσότερο ἂν εἶναι ἀβάπτιστο, τὸ μελανιάζει καὶ πεθαίνει ἂν δὲ προκάμεις νὰ τὸ κάνεις τὴ γητεία γιὰ τὸ Νυχτοπάτημα.

Τῆς μάννας μου δυὸ παιδιὰ τὴν πέθαναν ἀπ' τὸ Νυχτοπάτημα, ὁ Ἀσημάκης κ' ὁ Θανασάκης.

Τὸ Νυχτοπάτημα ἂν δὲν πάγει στὸ παιδί, πάγει στὴ μάννα. Ἡ Ἐφράνθη ἢ Μετροινή, ἀπ' τὸ Νυχτοπάτημα πέθανε. Τὴν ἀρπάχνει ὁ δαίμονας ἀπ' τὴν καρδιά καὶ τὴν πεθαίνει ὡς στίς δικτῶ πού θὰ σκωθεῖ ἢ λεχοῦσα ἀπὸ τὴ στρωμνὴ ἔχει φόβο.

Ἐγὼ πολλὰς φορὰς Νυχτοπατιοῦμανε. Ὁ μακαρίτης ὁ ἄντρας μου ὅταν εἶχαμε μωρὸ κ' εἶρχοντανε νύχτα, ἄφινε τὸ ζουνάρι τ' κατ' στὴ σκάλα καὶ γὰ πῆγαινα τὸ θυμιατὸ πάνω στὸ ζουνάρι κ' ἔμνισκαν ὅλ' τὴ νύχτα. Ἐκεῖνος πῆγαινε ἴσια στὸ ἀποχωρητήριο, πού ἦταν ὅλες οἱ βροῶμες μέσα κ' ἔμνισκε καὶ τὸ Νυχτοπάτημα.

Στὸ τουλπανάκι τοῦ μωροῦ ἔβαζαν θυμιάμα καὶ πίσω στὴν πόρτα ἔβαζαν τὴ σκοῦπα καὶ τὴ μασιὰ καὶ μελετοῦσαν:

Ὅπως φυλάγνε ἡ σκοῦπα κ' ἡ μασιὰ τὸ σπίτι
Ἐτσι νὰ φυλάγνε καὶ τὸ παιδί.

ΚΑ΄

ΔΑΙΜΟΝΟΙ

166

Ὁ δαίμονας

(Καστανιές)

Παγαίνοντας στὴ Σηλυβριά ἔξω ἀπ' τὸ χωριό μας στὸ Σεῖτάν-ντερε ἠύραμε ἓνα ἀρνάκι ἄσπρο, ὁ θεὸς μου τὸ πῆρε στὴν ἀγκαλιά τ' καὶ τὸ λέγ': Ἐχς κ' ἀρκιδάκια;

Κι' αὐτὸ εἶπε. Ἐχω γιὰ ¹⁾, κ' ἔφυγε.

1) Βέβαια.

Τρομάζαμε καὶ κανεῖς μας δὲν ἀπλογήθηκε μὴ χάσιμε τὴ λαλιά μας, ἦτανε δαίμονας.

Ἐκεῖ στὸ Σεϊτάν-ντερε οἱ Τοῦρκοι ἔσφαξαν τῆς Ἀνθῆς τὸ παιδί κι' αὐτὸ ἔγιν' ὁ δαίμονας πού εἶδαμε.

Ἄλλη μέρα πήγαμε στὴ βρύση τὴ νύχτα νὰ πάρουμε νερὸ καὶ βλέπμε ἀπάν' στὴ βρύσ' ἓνα στρογγυλὸ φῶς, ὄλο καὶ μεγάλωνε, ὅταν γέμισαμε τὶς λαγῆνες, ἀκολούθησε τὸ κατόπ' μας κι' ὄλο μεγάλωνε, ἔγινε σὰν τὸν ἥλιο μεγάλο, ὕστερα σὰν μπήκαμε στὸ σπίτι ἀνέβκε στὸ ράφι κ' ἔγινε γάτα.

Σὰν φώναξαν τ' ἀρνίθια, ἡ γάτα ἔσκασε καὶ χύθηκε κατὰ γῆς ὄλο αἶμα. Ἦταν δαίμονας, τῆς Φωτεινῆς ὁ ἀδελφὸς πού πνίγκε μέσα στὸ πηγάδι.

Ἄλλοτε ὅποιος πνίγουνταν γιὰ σκοτώνουνταν, γίνουνταν δαίμονας. Τώρα δὲ γίνονται, δὲ βλέπμε κανένα δαίμονα, δαιμόνοι εἶμαστε μεῖς οἱ ἴδιοι.

167

Τ' ἀβάπτιστο

(Βελιγράδι τῆς ἐπαρχίας Τυρολόης)

Τὸ μωρὸ σὰν πεθάνει ἀβάπτιστο γίνεται δαίμονας, τὸ παραχῶνε ἔξω μεριά ἀπ' τὰ μνήματα καὶ μνημόσυνο δὲν τὸ κάνε. Τὸ εἶδαν πίσ' ἀπ' τὴν πόρτα δέκα χρονῶ δαίμονα μὲ κόκκινο πρόσωπο.

Ὡς στίς σαράντα μέρες ἀνέβαινε καὶ κατέβαινε τὴ σκάλα κ' ὕστερα χάθηκε.

Ἡ μάνα τοῦ παιδιοῦ πού πέθανε ἀβάπτιστο, βάζ' στὰ στήθια τῆς κάθε βράδι ἀπὸ μὰ λεμονόκουπα γιὰ νὰ μὴ τὴ βασανίξ' ὁ δαίμονας.

168

Τὰ δαιμόνια

(Φανάρι)

Τὴ νύχτα τὰ Δωδεκάμερα ἦταν πολλὲς κακὲς ὥρες κι' ὄλα τὰ δαιμόνια Ζούζουλα, Ἀργατά, Βρυκολάκoi, Καλλικάντζαροι, Ρημώματα ἦτανε στὸ πόδι. Γι' αὐτὸ κάθε βράδ' θύμαζαν στὸ σπίτι μὲ τ' ἀλετροσίδερο ¹⁾ κ' ἡ γυναῖκα πού γένναε τὰ Δωδεκάμερα θύμαζε κάθε βράδι τὴ στρωμνὴ καὶ τὴν κάμαρη μὴν ἔλθ' ὁ Καλλικάντζαρος, φοροῦσε στὸ τουλιπάνι ἓνα φλουρί κ' ἓνα κουκκί θυμιάμα.

Ὅλα τὰ κακὰ πράγματα παραφύλαγαν στὰ νερά, στίς βρύσες, στὰ πηγάδια, στὰ ρέματα, στοὺς νεραγούς, χόρευαν καὶ τραγοῦδαγαν :

1) Ὑνί.

Ποῦν' τὸ σόδημα¹⁾ ποῦν' τὸ νῆμα;
 — Στῆς ἀμυγδαλιᾶς τῆ ρίζα.
 — Δεῖξέ με τὰ ἄννια πηγαδία,
 θὰ σὲ κάτω στὰ λανάρια.

Σὰν εἶδανε τὴ γυναῖκα, φοβήθηκαν κ' εἶπανε:

Μπά, εἴμαστε καὶ μεῖς δαιμόνοι,
 μὰ τέτοιο δαίμονα δὲν εἶδα,
 νάχ' ἀρκίδια μεσ' στὰ στήθια
 καὶ μαλλιά στὴ κολοκύθα.

Τὰ Δωδεκάμερα τὴ νύχτα δὲν ἔβγαιναν, ἀπὸ νεραγὸ δὲ περνοῦσαν κ' ἔκλειναν καλὰ τὶς πόρτες.

Τὰ Ζούζουλα, Ἄργατά, Βρυκόλακες Καλλικάντζαροι, Ρημώματα, ἔπερναν τὸ καταπόδ' ὅποιον ἄνθρωπο ἔβρισκαν ἔξω, ἂν αὐτὸς πρὶν μπεῖ μέσ' στὸ σπίτι δὲν ἄφηνε ὄξω ἀπ' τὴ πόρτα τὸ ραβδί ἢ φόρεμά τ', ἔμπαιναν μέσ' στὸ σπίτι κ' ἔφερναν σ' αὐτὸ ἀρρώστειες κ' ἔκαμναν μεγάλο κακὸ ἂν τύχαινε νὰ εἶναι κακιὰ ἢ ὄρα.

Ἐνα Ζούζουλο ἤθελε νὰ μπῆ στὸ σπίτ' μιᾶς λεχούσας, ὁ ἄντρας τῆς ἔμεινε ἀργὰ καὶ δὲν πῆγε σπίτι τ', αὐτὸ ὄλ' τὴ νύχτα τσουγκράνιζε τὴ πόρτα καὶ τὸ πρῶι ἠύραν ἐκεῖ χιμένα αἵματα ἀπ' τὸ κακὸ τ'.

Ὁ Καλλικάντζαρος κ' ὄλα τ' ἄλλα φοβοῦνται τ' ἀρνίθια καὶ πρὶν λαλήσνε φεύγνε, φωνάζνε, καὶ σκορποῦνε. Κεῖν' τὴν ὄρα μερεῦει ἡ νύχτα.

Ἄν τὰ δαιμόνια ξεχάστηκαν κ' ἔμειναν ἀργὰ ἔξω καὶ φώναξαν τ' ἀρνίθια, μούγγριζαν κ' ἔφευγαν βιαστικά. Ἦτανε μικρά, μεγάλα κ' ἔβγαιναν σὰν ἄντρας γιὰ σὰ ζῶο.

Ὅταν φωτίζονταν τὰ νερὰ κ' ἀγιάζονταν ἠσύχαζαν κ' ἔσκαναν.

Ἄλλοτε γίνονταν αὐτὰ ποὺ ἦταν ὁ κόσμος σασκίνης²⁾.

Τὰ φλουριά

(Καττανιές)

Τὰ Δωδεκάμερα οἱ δαιμόνοι σὰν εὔρισκαν πεταμένα ψύχουλα καὶ κρομυδόφλουδες τᾶπερναν καὶ τᾶκαμναν φλουριά.

1) Τὸ λινάρι λαναρίζουν καὶ ξεχωρίζει ἡ τουλούπα καὶ τὸ σόδημα, ἀπὸ αὐτὸ γίνεται ἡ κλωστή μὲ χοντράδες καὶ ὄχι στερεά, ἀπὸ τὴν τουλούπα γίνεται τὸ νῆμα, κλωστή ψιλή, ἴσια καὶ στερεά.

2) Δ. Τ. Ἀνόητος.

ΚΒ΄
 ΝΕΡΑΪΔΕΣ

170

Οἱ Νεραΐδες καὶ Νεραΐδοι

(Τζετώ)

Οἱ Νεραΐδες εἶναι ἔμορφες κοπέλες, ἀσπροφορεμένες μὲ μακρὰ ξανθὰ μαλλιά, βγαῖνε μόνε τῆ νύχτα καὶ τρώγυρνουνε ὄλο τὰ νερὰ καὶ τίς βρούσες, λούγουνται καὶ χορεῦνε.

“Ὅταν σὲ μιλήσνε, νὰ μὴ τίς μιλήσης, τίς μίλσες χάνεις τὴ λαλιά σ’.

Μιά πού τίς ἔκρινε, κρίν’ τώρα τραυλὰ κ’ ἓνα παιδί στὰ τελευταῖα χρόνια ἀπλογήθηκε καὶ τὸ βράδυ πῆγε σπῆτι τ’ καὶ δὲ μποροῦσε νὰ μιλήσ’.

Τὸ ἔκαμαν πολλὲς χάρες καὶ τὸ πέρασε.

Δὲν εἶναι μόνε Νεραΐδες εἶναι καὶ Νεραΐδοι καὶ γι’ αὐτὸ αὐγατίζνε ὅ,τι καταρῆσνε τὰ παιδιὰ τους γίνονται, παπί, σκούλκα, μαμουδι.

171

Τὸ τραγοῦδι τῆς Νεραΐδας

(Φανάρι)

“Ὁ Φωτῆς ἦτανε μυλωνᾶς κ’ εἶχε ἔξω ἀπ’ τὸ χωριό μας, τὸ Φανάρι, νερόμυλο. Μιά μέρα κεῖ πού κοιμούντανε ἄκσε φωνές.

Νὰ πάγω, λέγ’, νὰ δγιῶ τί φωνές εἶναι. Πάγει καὶ βλέπ’ πού χόρευαν ἔμορφες ἀσπροντυμένες Νεραΐδες καὶ τραγουδούσανε:

Ἔχεις Νεραΐδας μπόγι, Νεραΐδας φαντασιά,
 ἔχεις καὶ στὰ μαλλιά σου τοῦ Μάη τὴ δροσιά.

Καλαμποῦδι καὶ λιθροῦδι κν’ ἀλωνίνα βοτανάκι
 νὰ τόξερ’ ἢ κοπέλα, μαλλιά πού θε νὰ βγάλει.

“Ὁ Φωτῆς ὁ μυλωνᾶς φοβήθηκε κ’ ἔφυγε μὴ τὸν πάρνε τὰ μυαλά τ’.

172

Ἡ Νεραΐδα τοῦ Μάλτεπε

(Φανάρι)

Τῆς κερὰ Ζωῆς ὁ πατέρας εἶρχονταν ἀπ’ τὸ Τσελίκι¹⁾ τῆ νύχτα κ’ εἶδε ἐπάν’ στὸ Μάλτεπε στὴ γούρνα μιὰ μὲ τ’ ἄσπρα ντυμένη μὲ μακρὰ μαλλιά πού περεχουόντανε μὲ τάσι νερό.

Πάγει κοντὰ καὶ χάθηκε, πῆγε γύρω στίς βουρλιές καὶ τὴ γύρευε, δὲν τὴν εἶδε, Νεραΐδα ἦτανε κ’ ἔφυγε.

1) Ἀγρόκτημα ΒΑ τῆς Τζετώ.

Τὴν ἄλλ' μέρα πάγσε ἡ Νεραΐδα στὸ νουνό της τὸν Στρατὴ πού ἦτανε μπακτσεβάνης¹⁾ στοῦ Μάλτεπε τὸ νερό, τὴ νύχτα χτυπάει ἡ πόρτα, ὁ νουνός ὁ Σρατῆς ἀνοίγ' τὴ πόρτα καὶ μπαίν' μέσα μιά πολὺ ὄμορφη ἀσπροφορεμένη μὲ μιά μεγάλη μπουγλιὰ φλουριά στὸ λαιμὸ καὶ τὸν λέγει :

«Δὲ φέρνεις ἐδῶ νὰ κάθεται κοντὰ σ', τὴ Συνοδιὰ τὴν κόρη σ', θὰ τὴ δόσω τὰ φλουριά πού φορῶ, κι' ἔχω κι' ἄλλα νὰ τὴ δόσω, φέρ' το εἶπε τὸ κορίτσ', καὶ χάθηκε.

Ἦταν Νεραΐδα πού ἔτρεχε κεῖ στίς ροιματιές.

Ὁ νουνός μου φοβήθηκε κι' ἄφσε τὸν μπαχτσέ.

173

Ἡ γρηὰ κ' ἡ Νεραΐδα

(Καλλικράτεια)

Μιά φορὰ ἦταν δυὸ γρηές, ἡ μιά ἤθελε νὰ παντρευτῆ κ' ἡ ἄλλη θὰ τὴν εὔρισκε τὸν γαμπρό. Ὁ βασιλὲς ἤθελε νύφη γιὰ τὸ γιό του, ἡ γρηὰ, τῷμαθε καὶ πάγει καὶ λέγει τὸν βασιλέα, βασιλέα μ' πολὺχρονε, ἔχω μιά πολὺ εὔμορφη νύφη γιὰ τὸ βασιλόπουλο, μὰ δὲν κάνει νὰ τὴν δγῆ πρὶν τὴ στεφανωθῆ. Ὁ βασιλὲς τὸ παραδέχθηκε, ἡ γρηὰ βάζει τὴν ἄλλη γρηὰ, ποῦθελε νὰ παντρευτῆ, μέσα σ' ἓνα σεντοῦκι καὶ τὴν πάνε στὸ παλάτι. Τὸ βράδυ ἀνοίγει τὸ βασιλόπουλο τὸ σεντοῦκι, τί νὰ δγῆ; μέσα μιά γρηὰ κουτσοδόνα. Τὸ βασιλόπουλο ἀπὸ τὸ θυμὸ του τὴν ρίχνει ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο, τὸ φουστάνι της σκάλωσε σ' ἓνα τσιγκέλι καὶ κρέμουνταν δλάκαιρη. Νὰ καὶ κείνη τὴν ὥρα περνοῦσαν Νεραΐδες κ' ἡ μιά ἀπ' αὐτὲς ἦταν πολὺ λυπημένη καὶ τ' ἀχεῖλι της δὲ γελοῦσε τώρα πολὺ καιρό, μόλις εἶδε τὴ γρηὰ κρεμασμένη, τὴν φάνκε πολὺ ἀστεῖο καὶ ξεκαρδίσθηκε στὰ γέλια καὶ ρώτησε: Τί θὲς νὰ σὲ κάνω πού ἐγίνες αἰτία καὶ γέλασα;

— Νὰ μὲ κάνης νέα κ' ἔμορφη. Ἡ γρηὰ ἐγινε κοπέλα σὰν τὸ κρύο τὸ νερό. Τὸ πρωὶ ἀνοίγει τὸ παράθυρο τὸ βασιλόπουλο νὰ δγῆ ἂν ἡ γρηὰ εἶνε ἀπ' ἔξω, τί νὰ δγῆ! βλέπει μιά ἔμορφη κοπέλα νὰ κάθεται κάτω ἀπ' τὰ παράθυρα καὶ λέγει μέσα τ', χθὲς θάμνα ζαλισμένος καὶ τὴ νόμισα γρηὰ, αὐτὴ εἶναι ἔμορφη σὰ Νεραΐδα. Κατεβαίνει καὶ τὴνε φέρνει, τὴν ἀνεβάζει στὸ παλάτι κι' ἀπόρησαν ὅλοι γιὰ τὴν ἔμορφιά της.

Περνοῦνε μερες κ' ἔρχεται στὸ παλάτι ἡ γρηὰ πού ἔκανε τὴν προξενεὶά νὰ δγῆ πῶς τὰ περνάει ἡ γρηὰ μὲ τὸ βασιλόπουλο. Ὅταν πάγει καὶ τὴ βλέπει σὰ τὴ πεντάμορφη ἀπόρσε καὶ τὴν ρωτᾷ πῶς ξανάνισε. Ἡ γρηὰ πού ξανάνισε κ' ἐγινε γυναῖκα τοῦ βασιλόπουλου, φοβήθηκε μὴν πεῖ ἡ γρηὰ ἡ προξενήτρα τὰ περασμένα, θέλησε νὰ τὴ ξεκάμῃ καὶ τὴν λέγει:

1) Δ. Τ. Κηπουρός.

Θέλεις νὰ μάθης πῶς ξανάνιωσα; Μ' ἔκοψαν μιὰ φασκιά δέρμα ἀπ' τὴ ράχη μ' κ' ἔγινα ὄπως μὲ βλέπεις. Ἡ προξενήτρα πρόθυμη νὰ κόψνε κι' ἀπὸ κείνηνα, ἔρχεται ἕνας δοῦλος καὶ μὲ τὸ μαχαῖρι τὴν κόβει δέρμα ἀπὸ τὴν πλάτη, πονεὶ καὶ μόλις βαστάει. Αὐτὸς ποὺ τὴν ἔκοφτε τὴν λυπήθηκε καὶ τὴν λέγει: φθάνει πιά, πονεῖς.

— Ὅχι, κόφτε, μπρὸς στὰ κάλλη, τ' εἶν' ὁ πόνος;

Κόβοντας ὁ δοῦλος ξεψύχσε ἡ γρηά.

Ἀπὸ τότες ἀπόμκε ἡ παροιμία: «Μπρὸς στὰ κάλλη τ' εἶν' ὁ πόνος».

174

Ἡ Νεραῖδοφυλὴ

(Κονομεῖο)

Στὴ σφαγὴ τοῦ Κονομειοῦ ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1913, ὅσοι σώθηκαν πῆγαν στὴ Σηλυβρία, ἦτανε καὶ μιὰ γρηά, ἡ κερὰ Δάφνη. Ὁ πατέρας τῆ ρώτησε: «Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὁ Τριαντάφυλλος ὁ Λαλαγκὰς εἶναι ἀπὸ Νεραῖδόσογο»;

— Ἀλήθεια εἶναι.

Μῦλοι στὸ χωριό μας, τὸ Κονομεῖο, δὲν ἦτανε κι' ὁ Δημητράκης ὁ Τσάρτογλου, φόρτωσε στὴ τροχοῦλα ¹⁾ πέντε κοιλὰ στάρι καὶ πάησε στὸ Λαχανά-κιοῖ ν' ἀλέσ' στὸ μῦλο. Τ' ἄλεσε, φόρτωσε πάλι στὴ τροχοῦλα καὶ τὴ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι ξεκίνησε γιὰ τὸ χωριό. Περνόντας ἀπὸ τὸ Σεφτελι-μπουνάρο, ἔχ' ἐκεῖ ἕνα ὄμορφο τρεχάμενο νερὸ καὶ δέντρα, κεῖ πηγαίνομε καὶ βγάζομε τὸ λινάρι, ἐκεῖ ἔπλυναν ἔμορφες ἀσπροντυμένες κόπέλες κι' ἀπὸ κατὰ γῆς ποὺ ἦταν ἀπλωμένα τὰ ροῦχα πέρνει μιανῆς τὸ τουλπάνι. Ἡ νοικοκερὰ τοῦ τουλπανιοῦ, Νεραῖδα σὰν τὸ κρύο τὸ νερὸ, ἔπεσε ἔπο κατό:α τ' καὶ ζητοῦσε τὸ τουλπάνι της. Ἐφθάσαν στὸ σπίτι τ'. «Μητέρα, ἦρα ἕνα κορίτσι καὶ τῶφερα».

Ἡ μητέρα τ' τὴν ἄλλ' μέρα τοὺς στεφάνωσε κ' ἔκαναν τρία παιδιὰ τὸν Γιώργη, τὸν Πέτρο, τὴ Μητορή.

Ὑστερα ἀπὸ χρόνια παντρεύονταν ἕνα συγγενικό τους κορίτσι καὶ πῆγαν στὴ χαρά, κι' αὐτὴ λέγ' στὸν ἄντρα της, δόσ' με τὸ τουλπάνι μ' νὰ χορέψω κ' ἐγώ, οἱ χωριανές σου δὲ χορεύνε καλά. Κι' ὁ Δημητράκης ποὺ ὡς τὰ τότε τὸ εἶχε κλειδωμένο στὸ σεντοῦκι καὶ δὲν τῶδινε τώρα πῆγε καὶ τῶφερε.

Σὰν πῆρε κ' ἔβαλε τὸ τουλπάνι της, αὐτὴ πέταγε στὸ χορὸ, θαρρεῖς δὲ πατοῦσε στὴ γῆς καὶ λέγ' τὸν ἄντρα της:

«Δγιές με ἀπὸ μπροστά,
διές με κι' ἀπὸ πίσω,
κ' ἔλα κ' εἰδέ με
στοῦ κάμπου τὰ βουνά
καὶ στὰ μεγάλα δέντρα».

1) Ἀμάξι μὲ δυὸ τροχοῦλια.

Πέταξ' ἀπ' τὸ παράθυρο κ' ἔφυγε. Μπρὲ τί γένκε ἡ, δὲ
θνηοῦμαι τ' ὄνυμα της, πῶς ἄφσε τὸν Δημητράκη κ' ἔφυγε;

Ἄπ' αὐτῇ τῇ γενιά εἶναι ὁ Σωτηράκης, ἡ Ἑλέγκω κ' ὁ Τριαντά-
φυλλος ὁ Λαλαγκάς. Ὁ Δημητρός, ὁ Βασίλης τὸ Ταῖράκι, ὅλ' ἀπὸ τῆ
Νεραϊδοφυλῆ.

Ἡ Ἑλέγκω ἔχ' τόσες ποδάρες ἄγριες, μὲ τὸ συμπάθιο. Ὅλο τὸ
Νεραϊδόσογο ἔχ' μεγάλα στραβά ποδάρια, ἐκείνα τὰ δάχτυλα νὰ μὲ συγ-
χώρειτε, τόσο μεγάλα. Ἡ Νεραϊδοφυλῆ ἀκόμα βασιτεῖται στὸ χωριό μας,
τὰ κορίτσια τοῦ Σταμάτη, γιοῦ τοῦ Γιώργη, τί κάλλια καὶ τί δημοφιλιὰ ἔχνε.

175

Ἡ Ἑλέγκω ἀπὸ τὸ Νεραϊδόσογο

(Κονομειὸ)

Μιὰ ἄλλη Κονοματίτσα, ἡ Ἑλέγκω, καμιά πενηνταριά χρονῶ, μᾶς εἶπε,
πῶς κ' ἐκεῖν' εἶναι ἀπὸ κείν' τῇ γενιά, τὸ Νεραϊδόσογο στὰ ἑπτὰ ζουνά-
ρια ¹⁾. Διὲς τὸ κότσι ²⁾ πού ἔχω στὸ ἓνα πόδι μ', εἶναι σημάδ' πού εἶμαι
ἀπὸ τὸ Νεραϊδόσογο. Ὁ πρό παπποῦς μου, ἀρχίτερα ἑπτὰ ζουνάρια, πῆγε
στὸ μῦλο ν' ἀλέσ' στάρι, γυρίζοντας τῇ νύχτα καὶ περνώντας ἀπὸ τὸ ρέμα
εἶδε γυναῖκες νὰ κολυμποῦνε, ἦτανε Νεραΐδες, μιανῆς ἀρπάξ' τὸ τουλ-
πάνι καὶ τρέχει. Αὐτῇ φωνάξ', τὸ τουλπάνι μ', τὸ τουλπάνι μ', καὶ τὸν
πέρνει τὸ κατόπι τ', ὁ πρόπαπποῦς μου δὲν ἀποκρίνονταν μὴ χάσ'
τῇ λαλιά τ'.

Παλόντας πῆγαν ὡς στὴν ἐκκλησία νὰ τῇ στεφανωθῆ. Ὅταν μπῆ-
καν μέσα ἡ Νεραΐδα φώναζε, καίγουμε, καίγουμε, δὲ μπορῶ, ἡ εἰκόνα
μὲ τὰ μάτια της μὲ καίγ' τὸ κορμί μ'. Ἦταν ὁ ἔξω ἀπὸ δῶ καὶ δὲ μπο-
ροῦσε ν' ἀντικρύσ' τῇ ματιὰ τῆς Παναγίας καὶ γι' αὐτὸ ὁ πρόπαπποῦς μου
τὴν εἶχε ἀστεφάνωτη. Ἐκαμε τρία παιδιὰ.

Ὑστερα ἀπὸ λίγα χρόνια τοὺς κάλεσαν σὲ χαρὰ καὶ πῆγαιναν μαζί
στὴν ἐκκλησία. Αὐτῇ πάλε μόλις πάτσε τὸ πόδι της ἐκεῖ μέσα, καίγουμε
λέγ' καὶ φεύγει.

Μετὰ τῇ στεφάνωσῃ ὁ χορὸς ἔγινε ἔξω πὸ τὸ σπίτι τῆς νύφης, ἡ
Νεραΐδα δὲ χόρευε, ὅλες τὴν βίαζαν, τότες κ' αὐτῇ λέγ' στὸν ἄντρα της:
«Σῦρε καὶ φέρε με τὸ τουλπάνι μ', νὰ χορέψω». Ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ
τὸ φέρ', φοβούντανε μήπως τὸ φέρ' καὶ τῇ χάσει.

Μὴ φοβᾶσαι, τὸν λένε, ἔχει τρία παιδιὰ καὶ δὲ φεύγει.

Τὸ φέρνει ἀπ' τὸ σεντοῦκι πού τ'ῆχε κλειδαμένο.

Ἄμα τὸ φόρεσε, πετοῦσε στὸ χορὸ, στῆ γῆς δὲ πατοῦσε, μιὰ πυθαμῆ

1) Γενεές, ἐβδόμη γενεά.—2) Ἀστράγαλος.

ψηλά χόρευε. "Υστερα γυρνάει και λέγ' στον άντρα της: «Έλα εὔρε με ἔξω στὰ κρύα τὰ νερά και στὰ μεγάλα δέντρα».

Ἡ διαβόλισσα δὲν ἀγάπησε οὔτε τὸν άντρα της οὔτε τὰ τρία παιδιά.

ΚΓ'

ΤΑ ΕΦΤΑ ΣΚΟΤΙΔΙΑ

176

Τὰ Ἑφτὰ Σκοτίδια

(Φανάρι)

Όταν μιὰ κοπέλα προξενεύεται κ' οἱ ὄχθροὶ ἐμποδίζνε και ξεκόφτνε, τότε γιὰ νὰ σηκωθοῦνε τὰ ἐμπόδια και γιὰ ν' ἀρέσ' στὸ παλληκάρι, ἐρχοῦνται τὰ Ἑφτὰ Σκοτίδια, τὰ κάμνε ὅλα καλὰ και γίνονται οἱ ἀρραβῶνες.

ΚΔ'

ΓΟΡΓΟΝΕΣ

177

Οἱ Γοργόνες

(Ξάστρο)

Οἱ Γοργόνες εἶναι μεγαλογυναῖκες, ὁμορφες, ντύνονται ὠραῖα και ὅλη τὴ μέρα γυροῦνε ἔξω. Ματιάζνε ὅ,τι εἶναι ἔμορφο ὅ,τι και νάναι ἢ γλῶσσά τους εἶναι πολὺ ἄσχημη και τὸ μάτι ἄσχημο.

Όταν τὸ καταλάβνε, γιὰ νὰ προλάβνε τὸ κακὸ πέρνε ἓνα ξυλαράκι ἀπὸ τὸ κατῶφλι ἀπὸ τὸ σπῖτι τῆς Γοργόνας, εἴτε ἀπὸ πάνω της κόφτουμε λίγο φόρεμα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβη και μ' αὐτὸ καπνίζονται και γυρίζε πίσω τὸ κακὸ.

ΚΕ'

ΣΤΡΙΓΓΛΕΣ

178

Οἱ Στρίγγλες

(Ἄσκη)

Οἱ Στρίγγλες εἶναι πολὺ γρηές, ἄσχημες μὲ δόντια μεγάλα, ἄλλα μέσα κι' ἄλλα ἔξω, τὰ μάτια τους στραβισμένα και βγαλμένα ἔξω, μύτη

μεγάλῃ, τὰ μαλλιά στέκουνται ἐπάνω ὄρθια, εἶναι ἄγριες, λερωμένες, ποτὲ δὲ πλύνονται, δὲ συγυρίζονται¹⁾.

Αὐτὲς γεννιοῦνται τὸ Σαραντάμερο, καὶ σὰν τὶς ἀπαντήσ᾽ ἄθροπος, ἀμέσως χάνονται, τὸν κάμνε κακό, πνίγνε ζῶα σὰ δοῦνε.

Οἱ Στριγγλες τὴ μέρα δὲ βγαῖνε, μόνε τὴ νύχτα καὶ μετὰ πολλὰ χρόνια πεθαῖνε.

ΚΣΤ'

ΜΑΓΙΣΤΡΕΣ

179

Οἱ μαγίστρες

(Τζετῶ)

Τὴν παραμονὴ τ' αἰ Γιωργιοῦ καὶ τῆς Πρωτομαγιᾶς οἱ μαγίστρες²⁾ πρὶν λαλήσ᾽ τ' ὀρνίθ³⁾ παγαῖνε κεῖ πού ἔχνε ἀρμεξιές, πελεκοῦνε τρεῖς πελεκοῦδες ἀπ' τὴν πόρτα, γιὰ ἀπ' τὰ κατώφλια καὶ πέρνε τὸν καρπό³⁾ τ' ἀγελαδιοῦ, ξεραίνονται τὰ ζῶα καὶ δὲν ἔχνε σταλαματιὰ γάλα τὰ μαστάρια.

Κεῖνος πού θὰ πιάσ᾽ τὴ μάγισσα, θὰ φορεῖ τὸ πονκάμσο τ' ἀνάποδα καὶ τὴν τραχηλιὰ ᾽πὸ πίσω, καὶ γιὰ νὰ χαλάσνε τὰ μάγια νὰ πῆ:

Θεός, Θεά, Θεῖον πνέμα.

Οἱ μάγισσες εἶναι γοητὲς ἄσχημες, τὴ νύχτα φοροῦνε τὰ ρούχα τοὺς ἀπ' τὴν ἀνάποδη καὶ κοιμοῦνται γυμνές.

Εἶναι τώρα πολλὰ χρόνια πού ἔπιασαν μιὰ μάγισσα καὶ τὴν ἔτρεχαν μέσα στὸ χωριὸ γυμνή καὶ τὴν ἔβλεπε ὁ κόσμος. Ἔτρεχαν ἀπ' τὸ στόμα τῆς χιλιάδες σκούλκες κι' ὡς τὶς σαράντα ἔσκασε.

Εἶναι γυναῖκες, οἱ κομπολογοῦδες, πού βρίσκνε πού εἶναι βαλμένα τὰ μάγια, τὰ βλέπνε μέσα στὸ πηγάδι, κ' οἱ χοτζάδες ἔξερνε καὶ τὰ λῦνε.

Ἡ μαγίστρα θὰ πάρη τρίχα ἀπ' τὰ μαλλιά, κλωστή γιὰ κομμάτι δοῦχο ἀπὸ πᾶν⁴⁾ ἐκείνου πού θέλ' νὰ τὸν κᾶν' μίγια, κοφίδια τοῦ νυχιοῦ τ', ἀπ' τὴ πατιὰ⁴⁾ τ' χῶμα κι' ἄσυρτο⁵⁾ σαποῦνι γιὰ νὰ λυώσ᾽ ὅπως λιών' τὸ σαποῦνι. Ἀφοῦ πεῖ λόγια τὰ ῥίχνει στὸ πηγάδι, γιὰ τὰ παραχών' κάτ' ἀπ' τὴ σκάλα, γιὰ σὲ μέρος πού θὰ τὸ δρασκελίσ᾽.

Τὴ Λαμπαδοῦ, τὴν κόρη τοῦ σχωρεμένου Λάμπρον, τὴν ἔκαμαν μίγια*

1) Δὲν εἶναι περιποιημένες.—2) Μάγισσες.—3) Τὸ γάλα.—4) Πατημασιά.

5) Ἀμεταχείριστο.

Πῆγαν στὴ κομπολογοῦ καὶ τὶς εἶπε: «εἶναι ριχμένα στὸ πηγὰδ' τοῦ σπιτιοῦ σας».

Τὰ ἔβγαλαν κ' ἦτανε ἓνα σαποῦνι μὲ σαράντα ἓνα βελόνια μπηγμένα στὸ σαποῦνι, κ' ὕστερα τὸ κοριτσ' ἔγινε καλά.

180

Ἡ γυμνὴ μάγισσα

(Τσόφλου)

Πρὶν λαλήσ' τ' ὀρνίθι βγαίν' ἡ μάγισσα γυμνὴ μὲ τὴ σφούγκια¹⁾ τοῦ φούρνου στὴ μέσ', γιὰ νὰ μὴ τὰ βλέπνε καὶ μὲ μιὰ ἄλλη σφούγκια στὸ χερ' τῆς παγαίνει ἔξω στὰ χωράφια νὰ πάρη τὸ μπερεκέτι.

Γυρίζ' τρεῖς φορὲς τὸ καλλίτερο χωράφι κ' ἀπ' τὶς τέσσερες μεριές, λέγει λόγια καὶ τὸ μαγεύει. Τότε γέρνε ὅλα τὰ στάχυα κ' ἀπομνήσκει ὀλόρθος ὁ μπέης. Ἡ μάγισσα κόφτει τὸν μπέη καὶ πέρνει τὸ μπερεκέτι ἀπ' τὸ χωράφι καὶ τὸ παγαίν' σπὶτ' τῆς.

Κεῖνη τὴ μέρα ὄλο τὸ χωράφι κλαίει.

Αὐτὸ τὸ κάμνει τὴν παραμονὴ τ' αἰ Γιωργιοῦ καὶ τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτομαγιάς.

181

Τὰ μάγια

(Φανάρι)

Μιὰ μαγίστρα ἔπερνε τῆς νυχτερίδας τὸ κόκκαλο, μιὰ γαλάζια χάντρα, ἓνα καθρεφτάκι, τ' ἄλογου τέσσερες τρίχες. Τὶς ἔκαμνε ἓνα κ' ὄλ' αὐτὰ τᾶβαζε στὸ στόμα τῆς κ' ἔπεφτε μπρούμπα. Ὡς τὸ πρῶνι τᾶδενε κ' οἱ τρίχες γίνονταν μεγάλες, τέσσερες καὶ πέντε πῆχες. Μ' αὐτὲς ἔκαμνε μάγια ὅποιον ἤθελε.

Τὸ Σαραντάμερο καὶ τὴ Μεγάλῃ Σαρακοστῇ ποὺ νηστεῦμε πιάνε τὰ μάγια.

ΚΖ'

ΔΙΑΒΟΛΟΙ

182

Οἱ διαβόλοι

(Καστανιές)

Τοὺς διάβολους σὰν παραβιάζ' ὁ μεγάλος τοὺς τοὺς λέγ': «Ὅσα πολλὰ κακὰ μπορεῖτε νὰ κάντε».

Σὰν τὸ βράδ' γυρνοῦνε, ὁ μεγάλος τοὺς ρωτάγει, τί ἔκαμαν κ' αὐτοὶ

1) Ἡ πάννα, τὸ παννὶ ποὺ σκουρίζγε τὸ φούρνο.

λένε, ἐγὼ χάρσα ἀντρογόνο, ἐγὼ ἔσχισα κεφάλι κι' ὁ ἄλλος ὅ,τι ἄλλο κακὸ ἔκαμε. Τότε τοὺς παινεύει. "Ὅταν δὲ μπόρεσαν νὰ κάνε κακὸ τοὺς τιμωράει.

183

Οἱ διαβολίνες

(Καστανιές)

Οἱ θηλυκὲς τοῦ διαβόλου κάθονταν στὸ Σεῖτὰν ντερέ¹⁾, κοντὰ στ' ἀμπέλια, κατ' ἀπ' τὶς συκιὰς καὶ κρύβοντανε μέσ' στὰ φύλλα τῆς συκιᾶς. "Ἐκεῖ κάμνε τὶς χαρὲς τους²⁾ οἱ διαβόλοι καὶ χορεῦνε.

Οἱ παληοί, ἔδε³⁾ βράδιαζε, φοβούντανε καὶ δὲ περνούσανε πὸ τὰ κείνα τὰ μέρη. "Ἐνας ποὺ πέρασε εἶδε μιὰ διαβολίνα κι' ἀρρώστσε τέσσερες μῆνες. "Υστερα γίναμε μεῖς διαβόλ' καὶ χάθηκαν οἱ διαβόλοι.

184

Ἄκουτσοπόδαρος

(Τσέρλου)

Τὸν παληὸ καιρὸ ὁ Θεὸς ἔχτισε ὅλο τὸν κόσμο, ὁ διάβολος ἔπλασε τὸ λύκο, μὰ ψυχὴ δὲν μπόρεσε νὰ τὸν δόσ'.

Πῆγε κ' εἶπε πρὸς Θεό: «Ἐγὼ αὐτὸ τὸ ζῶο τῶκαμα, τί νὰ τὸ κάμω νὰ περπατήσ'»;

Εἶπε κι' ὁ Θεός: Πάνε μέσα στὸ βουνό, κάνε ἓνα μαντρί, ἔμπα μέσα καὶ βγάνε τὸ πόδι σ' ἔξω καὶ πές: σήκω λύκο, φάγε με καὶ θὰ περπατήσ'».

Πῆγ' ὁ διάβολος ἔκαμε τὸ μαντρί, μπῆκε μέσα, ἔβγαλε τὸ πόδι τ' ἔξω κ' εἶπε: «σήκω λύκο φάγε με».

Ἄκουτσοπόδαρος κ' ἔφαγε τὸ πόδι τ'.

Ἄπὸ τότες ὁ διάβολος ἀπόμκε μ' ἓνα ποδάρι κ' εἶναι κουτσοπόδαρος.

185

Τὸ κατσικάκι

(Τσέρλου)

Ἄκουτσοπόδαρος βγαίν' σὰ μικρὸ κατσικάκι καὶ γι' αὐτὸ πολλοὶ ἀνθρώπ' γελοῦνται, τὸ βλέπνε στὸ δρόμο, τὸ πέρνε στὸ δεσάκι κ' ὕστερα γίνεται διάβολος καὶ τοὺς πειράζει.

1) Δ. Τ. Διαβόλου ποτάμι, μεταξύ Ὀκλαλῆ καὶ Καστανιές. — 2) Τοὺς γάμους.
3) Μόλις.

186

Τί κατεργάζεται ο διάβολος

(Τσόρλου)

“Όταν ο διάβολος δγει μαζωμένοι άνθρωποι να διασκεδάζνε, κάθεται μέσ’ στη μέσ’ και βαστάει μιὰ σούγλα πού τσιμπάει κι’ από ἔδω, τσιμπάει κι’ από κει. “Όταν πιούνε και μεθύσνε, αρχινάει και σκουντάει με τὴ σούγλα μιὰ τὸν ἕνανε και μιὰ τὸν ἄλλονε κι’ αρχινάει ὁ ἕνας νὰ βρίζ’ κι’ ὁ ἄλλος νὰ βρίζ’ ὡς πού μαλῶνε, δέρνουνται και σκιούνε τὰ κεφάλια τους. “Υστερα ὁ διάβολος πέρνει τὸ νταούλι τὸ χτυπάει, χαίρεται και λέγ’: «Κεῖνο ποῦθελα τόκαμα».

187

Ὁ αἰ Λιάς κι’ ὁ διάβολος

(Φανάρι)

Σὰ μπουμπουνίζ’, ὁ αἰ Λιάς κυνηγάει τὸν διάβολο στὸν οὐρανό. Γιὰ νὰ καταρήσνε τὸν διάβολο τὸν λένε: «Νὰ σὲ καταρήσνε ἔννια γρηές και μιὰ και μισή κι’ ἀπ’ τὴ μισὴ σκάνει».

188

Ἡ πεθερὰ κι’ ἡ νύφη.

(Ηράκλεια)

“Όταν ὁ Θεὸς ἔγραφε, ἔγραψε ἡ μάνα τὸ παιδι και τ’ ἀδέλφια ἀνάμεσά τους νὰ μαλῶνε και νὰ μονιάζνε, ὅταν θᾶγραφε ἡ πεθερὰ με τὴ νύφ’ νὰ μαλῶνε και νὰ μονιάζνε τσακίστηκαν σαράντα κοντήλια. Τότε πῆρε ἕνα δοκάρι κι’ ὅταν ἤθελε νὰ γράψη νὰ μαλῶνε και νὰ μονιάζνε και τὸ δοκάρι ἔσπασε. Κι’ εἶπε ὁ Θεὸς τότε: «Νύφ’ και πεθερὰ νὰ μαλῶνε και νὰ μπαίν’ ὁ διάβολος νὰ τὶς χωρίζ’».

189

Ὁ διάβολος κι’ οἱ μυλωνόπετρες.

(Καστανιές)

Οἱ ἀνθρώπ’ ἤσαν τὶς μυλωνόπετρες νὰ γυροῦνε και ν’ ἀλέθνε τὸ στάρι, μὰ δὲν ἤξεραν πῶς νὰ πέφτ’ ἀνάμεσα σ’ αὐτὲς ἀπὸ λίγο γιὰ ν’ ἀλεσθῆ, τότε φανερώθηκε ὁ διάβολος, κι’ ἀφοῦ τοὺς πῆρε μεγάλα ἀντικρύσματα τοὺς ἔδειξε χτυπόντας ἕνα ξυλαράκι τὸ στάρι, τίγκρι, τίγκρι, νὰ κανονίζ’ τὸ χύσιμο τ’ μέσα στὶς μυλωνόπετρες.

Θ ρ α κ ι κ ἂ Ζ’.

20

Ὁ διάβολος φοβήθηκε τὴ γρηά.

(Τσόφλου).

Ἦταν ἓνας ἄντρας καὶ μιὰ γυναῖκα ἀγαπημέν', δέκα πέντε χρόνια παντρεμέν' καὶ δὲ μάλωσαν ποτέ. Ὁ διάβολος ἤθελε νὰ τοὺς κἀνὴ νὰ μαλῶνε, δὲ μπορούσε κ' ἔσκανε ἀπ' τὸ κακό τ'. Μιὰ γρηά τὸν ρωτᾷ :

— Γιατὶ εἶσαι χολοσκασμένος ;

— Γιατὶ δὲν μπορῶ νὰ κἀνω αὐτὸ τὸ ἀντρόγυνο νὰ διαρθοῦνε.

— Πάρε με ἓνα ζευγάρι στιβάλια ¹⁾, νὰ τοὺς κἀνω νὰ μαλώσνε.

— Νὰ σὲ πάρω.

Ἡ κοπέλα θέλσε νὰ πάγῃ στὸ λουτρό καὶ λέει στὴ γρηά :

« Δὲν ἔρχεσαι θείτσα νὰ πάμε μαζὺ στὸ λουτρό, νὰ πάρῃς τὸ μπόγο μ' καὶ τὰ λουσοθήϊς ; »

— Κόρη μ' νὰ πὰ νὰ πάρω τὰ λουτροζιά μ' κ' ἔρχομαι.

Ἡ γρηά πάγει στὸ μπογιατζή, βουτάει μέσα στὶς μπογιές ἓνα τσάβελο ²⁾, τὸ κρύβ' μέσα στὰ ροῦχά της, παγαίν' στὸ σπίτι τῆς κοπέλας, πέρνει τὸ μπόγο, τὸ χαλὶ καὶ πάνε στὸ λουτρό.

Ἀφοῦ λούθησαν καὶ σαπουνίστηκαν, πρὶν νὰ βγοῦνε ἀπὸ μέσα τὸ λουτρό ἡ γρηά ἀπὸ κρυφὰ βουτάει τὴ φούχτα στὸ μπογιαντισμένο παννὶ καὶ χαϊδεύει τὴν πλάτη τῆς νιάς.

Ντύθηκαν καὶ πήγανε στὸ σπίτι τῆς κοπέλας, ἔφαγαν μαζὺ κ' ἡ γρηά φεύγει. Ὁ διάβολος ὅλο ἀπὸ μακρὺν πάγαινε, μαζὺ μὲ τὴν γρηά, τὴν φοβούντανε νὰ πάγῃ ἀπὸ κοντά, κ' ἀκούει τὴν ἀθεόφοβη νὰ παγαίν' καὶ νὰ λέγ' στὸν ἄντρα τῆς κοπέλας : « Ἡ γυναῖκά σ' τὰ παίζ' μὲ τὸ μπογιατζή ».

— Τὴ γυναῖκά μ', τόσα χρόνια τὴν ἔχω, ξέρω τί εἶναι.

— Αὐτὸ ποὺ σὲ λεγῶ, μὲ τὸ μπογιατζή ἦτανε στὸ λουτρό, πάνε σπίτι σ' καὶ σήκωσε τὸ πουκάμισο της καὶ δγιές τὴ ράχη νὰ πιστέψῃς.

Τὸ βράδ' ἔφαγανε, ἔστρωσε ἡ γυναῖκα τὸ στρώμα νὰ κοιμηθοῦνε, τὴ λέγ' ὁ ἄντρας της, στάσ' νὰ δγιῶ τὸ κοριμὶ σ' παστρεύτηκε καλὰ στὸ λουτρό ; Σκῶν' τὸ πουκάμισο καὶ βλέπ' εἰς δαχτυλιές στὴ πλάτη, καταθυμωμένος τὴ λέγ' : « Μὲ ποιόνε τὰ παίξεις ; μὲ τὸ μπογιατζή πῆγες στὸ λουτρό ; »

— Κάνε τὰ καλὰ σ', ἄντρα, πῶς θὰ πάγω μὲ τὸ μπογιατζή στὸ λουτρό, ἄντρες χωροῦνε μέσα ;

1) Παπούτσια.—2) Παννὶ μικρό, κουρέλι.

Σκώθηκε ὁ ἄντρας τῆς, τὴν ἔδειρε, τὴν ἔδειρε καλὰ καλὰ ὡς ποὺ μαύρισαν τὰ κομμύτια καὶ τὴν σκούντισε ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα.

Ὁ διάβολος δλόχαρος ποὺ εἶδε νὰ μαλῶν' τ' ἀντρογόγνυο πέρνει τὰ σπιβύλια, τὰ σκαλῶν' στὴ φουκέντρα ¹⁾ καὶ τὰ δίν' τὴ γρηὰ ἀπ' τὸ παραθύρι. Ὡς κι' ὁ διάβολος τὴ φοβήθηκε νὰ πάγη κοντά τῆς.

Περνάει ὁ παπᾶς καὶ βλέπ' τὴ γυναῖκα νὰ κλαίη ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα καὶ τὴ ρωτάει: Τί μεγάλη στενοχώρια ἔχει.

— Μ' ἔδειρε ὁ ἄντρας μου καὶ μὲ ξεπόρτσε ²⁾ γιὰ τὸ μπογιατζῆ, κι' ὄλο ἔκλαιε καὶ μοιρολογοῦσε.

Ὁ παπᾶς φωνάζει τὸν ἄντρα τῆς καὶ τὸν ρωτάει: «ποὺ τόμαθες ποὺ ἦ γυναῖκα σ' ἦτανε στὸ λουτρό μὲ τὸ μπογιατζῆ;»

— Μὲ τῶπε ἦ γρηὰ.

Τὴνε φωνάζνε, τὴνε σφίγγνε στὸ ξῦλο καὶ μαρτυράει ποὺ τῶκανε γιὰ ἓνα ζευγάρι σπιβύλια. Τὴ τρίτ' μέρα τὴνε σφάζνε γιὰ νὰ μὴ κάψη κι' ἄλλονοῦ καρδιά.

ΚΗ'

ΦΑΝΤΑΣΜΑ

191

Τὸ φάντασμα τῆς Τάρφας

(Καστανιές).

Στὴν Τάρφα ³⁾ κοντὰ στὸ ἄγιασμα τ' αἰ Γιώργη ποὺ ἦτανε στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ, ἓνας Ἑπειρώτης ἔκτισε ἓνα μαγαζι' κ' ἔβαλε ἓνα συγγενικό τ' παλληκάρι ἀπ' τὶς Καστανιές νὰ δουλεύη ἐκεῖ. Τὴ νύχτα πολλὰς φορὲς ἄκουε περπατησιὲς μέσα στὸ μαγαζι' καὶ βοή σάνα τὰ πράγματα τοῦ μαγαζιοῦ νὰ πηγαινοέρχουνταν.

Μιά μέρα νόμισε πὼς μπῆκαν κλέφτες, σκώθηκε, ὅλα ἦταν στὴ θέση τους κ' οἱ πόρτες κλειστές, ἄλλη φορὰ νόμισε πὼς νειρεύθηκε. Συχνὰ ἔβλεπε νὰ περνᾶ ἓνα σκυὰ καὶ τότε ἔβγαινε ἀπ' τὸ μαγαζι', κλείδωνε τὴν πόρτα καὶ κοιμούντανε ἔξω στοὺς μπαξέδες κ' ἔλεγαν πὼς ὁ αἰ Γιώργης δὲν ἀφίνει τὸ παλληκάρι νὰ κοιμηθῆ.

Γιὰ μερικὲς μέρες πῆγε στὴν Καλλικράτεια γιὰ δουλειὰ κ' ἔμεινε στὸ

1) Ἡ μακρὰ βέργα ποὺ κεντροῦνε τὰ βῶδια στὸ μεγάλο ἀλέτρι.

2) Μ' ἔβγαλε ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα.

3) Χωριὸ μιά ὥρα δυτικὰ ἀπὸ τὴ λίμνη τοῦ Δέρκος (Δέρκων) μέσα στὸ δῦσο.

μαγαζι ὁ πατέρας του. Τὸ πρῶτο βράδυ κοιμήθηκε καλά, τὸ δεύτερο ἀκούει μέσα στὸν ἦπνο τ' βοή μεγάλη καὶ σὰν νὰ μετακινιούντανε κ' ἔσπναν ὅλα τὰ πινάκια ¹⁾, πού εἶχαν μέσα στὸ μαγαζι γιὰ πούλημα. Εὐπνήσε καὶ νόμισε πὼς πέρασε ἀπὸ πάν' τους καμμιά γάτα καὶ τᾶσπασε. Σκώθηκε κ' εἶδε ὅλα τὰ πράγματα νὰ εἶναι στὸν τόπο τους, τὰ παράθυρα ἦτανε κλειστά καὶ γάτα δὲν εἶχανε. Ὅταν εἶδε ὅλα στὴ θέσι τους ἔπεσε νὰ ξανακοιμηθῆ μόλις τὸν πῆρε ὁ ἦπνος ἀκούει πὸ δυνατὴ βοή, τὸ πάτωμα βόϊξε. Ξετινάχθηκε τρομαγμένος καὶ πιά δὲν κοιμήθηκε. Τὴν ἄλλη μέρα ἔφυγε καὶ τράβηξε τὸ παλιγκάρι. Αὐτὸ ἔγινε τὸ 1891.

ΚΘ'

ΑΡΡΩΣΤΙΕΣ

192

Ἡ πανούκλα

(Ἡράκλεια)

Οἱ πρωτινὲς γοηὲς ἔβλεπαν τὴν Πανούκλα ²⁾ ὀλοζώντανη νὰ κάθεται ζουφωμένη ³⁾ καὶ μπουμπουλωμένη ⁴⁾ μέσα στὸ πανέρι στὸ μαλλί καὶ μέσα στὸ πανέρι στὴ κόντια ⁵⁾ τοῦ λιναριοῦ.

Ἡ Πανούκλα ρίχτηκε καταπόδι στὴ προγιαγιά μ', πού εἶρχονταν ἀπ' τὴν Τσόρλου στὸ χωριὸ μας τὴν Ἡράκλεια, χήρα μὲ πολὺ βιὸ καὶ τότες πέθαναν τριανταδύ ἀντρόγυνα κ' ὄλο τὸ χωριὸ μολεύτηκε ⁶⁾ κ' ἔφυγαν στὰ γύρω χωριά.

Ὅταν πέρασε καιρὸς, ἔφυγε καὶ τὸ θανατικὸ ἀπ' τὸ χωριὸ μας.

Τώρα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια λένε πὼς ἡ Εὐρώπη τὴν ἔπιασε καὶ τὴν ἔβαλε μέσα στὸ μπουκάλι.

193

Τὸ θανατικὸ.

(Τζετώ).

Ἡ προγιαγιά μ' πῆγε στὴ Τσόρλου νὰ φέρη χάλι ⁷⁾ στοὺς τζορματζῆ-

1) Πιάτα κόκκινα χωματένια.

2) Ἡ πανώλη. Ἄλλοτε ἦτανε τόσο θανατηφόρα πού ἐρῆμωνε χωριά καὶ πέθαιναν ὀλόκληρες οἰκογένειες καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἔλεγαν καὶ θανατικὸ.—3) Περιμαζεμένη.—4) Κουκουλωμένη.—5) Τουλούπα λιναριοῦ.—6) Μολύνθηκε.

7) Λ. τ. Κατάσταση.

δες γιατί ἔρριχναν πολὺ τεκλίφ 1). Ὁ ἄντρας τῆς δὲ Στέφος εἶχε χρόνια ποὺ πέθανε κ' ἦτανε χήρα μὲ πολὺ βιό.

Τὸ Θανατικὸ στὸ δρόμο ῥίχτηκε καταπόδ' τῆς κ' ἦλθε στὸ χωριό μας τῆ Τζετὼ καὶ πεθαίνουνε τριάντα δυὸ ἀντρούγυνα. Ὅλο τὸ χωριὸ μολεύσθηκε κ' ἔφευγανε στὰ γύρω χωριά καὶ στὸ χωριὸ τοῦ Καρὰ-κιοί. Ἡ Μαγρία ἢ Τζατζαγίραινα γένσε στὸ τζαμί τοῦ Μουσελήμ.

Μὲ τὸν καιρὸ τὸ Θανατικὸ ἔφαγε ἀπὸ κεῖ.

194

Ἡ Βλογημένη

(Καστανιές)

Ἡ Βλογημένη 2) εἶναι γυναῖκα καὶ σὰ βλογιασνε ἀνθρώποι σ', ἔρχεται καὶ κάθεται στὸ σπῖτι σ' μέσα στὰ μαλλιά ποὺ ἔχνε τὰ στρώματα, γιὰ μέσα στὰ πανέρια ποὺ ἔχνε γιὰ κάμωμα 3).

Γι' αὐτὸ, σαράντα μέρες ποὺ εἶχανε τῆ Βλογημένη δὲ σκάλιζαν τὰ μαλλιά, καὶ τὴν ἔλεγαν:

Βλογημένη, χρυσὴ καὶ ἀργυρῆ,
μέλι γάλα στὴ φωλιά σου.

195

Τὰ σταυρωμένα χωριά

(Ἀμυγδαλιὰ καὶ Τζετὼ)

Ἡ Ἀμυγδαλιὰ 4) μεγάλη ἀρρώστια δὲ παθαίνει, εἶναι σταυρωμένο χωριό. Μιὰ βουβάλα γένσε δυὸ μοςχάρια, τόσο μεγάλα ποὺ μόλις γενήθηκαν τὰ ἔξεψαν στὸ ζυγὸ κ' ἔκαμαν τὸ γύρο τοῦ χωριοῦ, μόνε ἓνα μικρὸ μέρος δὲ μπόρεσαν νὰ κάμνε καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἀρρώστια μπαίν' μονάχα ἀπ' τὸ μέρος ποὺ δὲν πέρασαν τὰ μοςχάρια.

Ἄν τὰ μοςχάρια τὸ σταύρωναν κ' ἔφθναν ὡς ἐκεῖ π' ἄρχισαν τότες καθόλ' ἀρρώστιες δὲ θὰ εἶχε.

Κ' ἡ Τζετὼ δὲ παθαίνει μεγάλη ἀρρώστια, εἶναι σταυρωμέν' ἀπ' τ' ἀγιάσματα ποῦναι τριγύρω: Τ' αἶ Θανάση, τ' αἶ Γιώργη, τ' αἶ Νικόλα, τ' αἶ Λιά, τῆς ἁγίας Κυριακῆς, οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι κ' ἀπ' τὰ δυὸ ἀγιάσματα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς.

196

Ἡ ἐλέηση καὶ τὰ ὑψωμένα δέντρα

(Καστανιές)

Ὅταν ἦταν ἀρρώστια στὰ γύρω χωριά γιὰ νὰ μὴν ἔλθῃ καὶ μολέψ' τὸ χωριό μας θὰ γίν' ἀπὸ βραδὺ ἀγρυπνία στὴν ἐκκλησία καὶ τὸ πρωὶ ἀφοῦ

1) Λ τ. Φόρος.—2) Ἡ εὐλογία.—3) Γγένεσιμο—4) Χωριὸ τῆς ἐπαρχίας Αἰνίου.

διαβάζουνταν ἡ λειτουργία ἔβγαζαν τὶς μεγάλες εἰκόνες τῆς ἐκκλησίας, τὰ σύχνα καὶ μὲ ψαλμουδιὲς θὰ κάνε ἐλέηση στὸ γύρο ὄλου τοῦ χωριοῦ, καὶ θὰ τελειώσνε ἀπὸ κεῖ π' ἄρχισαν.

Γύρω στὸ χωριό μας, ἔξω ἀπ' τὰ σπίτια εἶναι ἑπτὰ μεγάλα δέντρα παλιά, χρονίσια, τὸ ἓνα μακρὸν ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τρεῖς καρυδιές, δυὸ καστανιές, μιὰ ἀσκαμιὰ καὶ μιὰ βαλανιδιά, ὅλα τὰ ὕψωνε ὁ παπᾶς. Κάμνοντας τὸ γύρο θὰ σταθοῦνε στὸ κάθε δέντρο κι' ὁ παπᾶς μ' ἓνα μαχαιράκι θὰ βγάλει ἓνα στρογγυλὸ κομμάτι, στὸ βαθούλωμα θὰ βάλει ὕψωμα κι' ἀπὸ πάνω τὸ σκεπάζει μὲ τὸ ξύλο ποὺ ἔβγαλε καὶ τὸ βουλώνει μὲ κερὶ, μετὰ, πηγαιναν ὅλοι μαζί στὴν ἐκκλησία ὅπου ξεφοροῦσε ὁ παπᾶς.

Ἔτσι ἔκλινε τὸ χωριὸ μὲ τὶς χάρες, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴ πίστη ποὺ εἶχαμε ἢ ἀρρώστια δὲν εἴρχουνταν.

Ἀπὸ τὰ ὕψωμένα δέντρα οὔτε κλωνὶ δὲν ἔκοφταν, κάποιος ἔκοψε καὶ σὲ τέσσερες ὥρες πέθανε. Στὸ Βαλκανικὸ πόλεμο δυὸ Βουλγάριδοι πῆγαν νὰ κόψνε ἓνα ὕψωμένο δέντρο κ' ἔπεσε καὶ τοὺς πλάκωσε.

Λ'

Ο ΧΑΡΟΣ ΚΙ Ο ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

197

Ἄ Χάρος

(Φανάρι)

Ἄ Χάρος πρῶτα ἄκουε. Ἄ Θεὸς μιὰ μέρα τὸν ἔστειλε νὰ πάρη τὴ ψυχὴ ἐνοῦ κι' ἄκσε στὸ σπίτι τ' κλάματα καὶ θρηῆνοι ποὺ ἔκοφταν τὴν καρδιά.

Τὸν λυπήθηκε καὶ γύρισε πίσω μὲ ἄδεια χέρια.

Ἄ Τὸν ρώτησε ὁ Θεός: «Ποῦναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ σ' ἔστειλα νὰ τὴν πάρης;»

— Ἄκουε τὰ παρακάλια καὶ τὰ ξεφωνητὰ τῶν παιδιῶν του καὶ λυπήθηκα.

Ἄ Θεὸς τὸν ἔδωσε ἓνα μπάτσο καὶ ἀπόμκε ἀπὸ τότε κουφὸς ὁ Χάρος καὶ δὲν ἀκούει οὔτε θρηῆνους οὔτε παρακάλια.

198

Ἄ ἅγιος Σπυριδωνας κ' ἡ ἁμαρτία

(Φανάρι)

Ἄ ἓνας ἔκλεψε ἓνα πινάκι χωματένιο, ἦλθ' ὁ καιρὸς πέθανε καὶ πρὶν τὴν κηδεῖα τὸ πινάκι κυλοῦσε.

Ἐὸ ἅγιος Σπυρίδιονα; στέζουνητα καὶ συργιοανούσε.

Γιὰ δγιέστε, λέγει, τὸ χῶμα ἔκλεψε τὸ χῶμα καὶ πηγαίν' πιὸ μπροστὰ ἀπὸ κείνονε. '

Ἐ ἅμαρτία παγαίν' στὸν ἄλλο κόσμο πιὸ μπροστὰ ἀπ' τὸν πεθαμένο.

199

Τὸ γεφῦρι τῆς Τούνας

(Τζετῶ)

Ἐ πεθαμένος ἂν εἶναι δίκαιος περνάει εὐκόλα τὸ γεφῦρι τῆς Τούνας κα' ὅποιος εἶναι κριματισμένος πέφτ' στὸν Τούνα ¹⁾, τὸν ποταμό.

200

Ἐ μεγάλη ζέστη

(Φανάρι)

Ἐταν κάμνει μεγάλη ζέστη τότε στὸν ἄλλο κόσμο καίγεται μέσα σὲ μεγάλο καζάνι γιὰ παπᾶ; γιὰ χαχάμης.

ΛΑ'

ΜΟΙΡΕΣ

201

Οἱ Μοῖρες

(Τζετῶ)

Τὸ τρίτο βράδυ πού γεννιέται ἄνθρωπος πηγαῖνε οἱ Μοῖρες καὶ τὸ μοιράζνε ³⁾.

Ἐ ἄγγελος ρωτάει τις Μοῖρες πῶ; ἔγραψαν; κα' αὐτὲ; λένε «ὅπως ἤυραμε». Γι' αὐτὸ στολίζνε τὸ μωρὸ καὶ τὴ μάνα τ'.

Στὸ μαξιλαράκι τοῦ μωροῦ σκαλῶνε ὅσα διαμαντικά καὶ φλουριά ἔχνε καὶ κάτω ἀπ' τὸ προσκεφάλι τ' βάζνε τὴ σακκοῦλα μὲ παράδες καὶ γύρω χρυσοκεντημένα μαντήλια καὶ πετσέτες.

Τὴ λεχοῦσα θὰ τὴν βάλνε τὰ καλὰ ἀσπρόρρουχα, τὸ κεντημένο σεντόνι, τὸ μεταξωτὸ πάπλωμα, τὰ καλὰ μαξιλάρια, στὴ στρωμνὴ ἀκουμποῦνε τὸ νυφκάτο φουστάνι καὶ τὴν γαμπριάτικη φορεσιά.

Στὴν κάμαρα ὄλ' τὴ νύχτα καίει ἠ καντήλα κ' ἠ λάμπα.

1) Τὸν Δούναβη.—2) Γράφουν τὴ μοῖρα.

Μιά φορὰ ἀπὸ χρόνια πολλὰ ἡ μαμμη ποὺ κοιμούντανε στὴν κάμαρα τῆς λεχούσας εἶδε τὶς Μοῖρες καὶ ἄκσε ποὺ ἔλεγαν πὼς τὸ σαλὸ ὅταν γίνονταν δέκα χρονῶ θᾶπερτε στὸ πηγάδι καὶ θὰ πνίγονταν.

Ὁ νουνὸς τὸ καρτέραγε. Μιά μέρα τὸν ἀποκρύφιασε κ' ἔβαλε τὸ χέρι τ' πάνω στὴ λάσπη ποὺ ἦταν γύρω στὸ πηγάδι. Μόλις τὴν ἔβαλε τὸ παιδί στὸ στόμα τ' μόνε μιᾶς πέθανε.

Ἄπὸ τότες κανεῖς δὲ ματαεῖδε τὶς Μοῖρες.

202

Τὰ γραμμένα δὲ σβοῦνε

(Κριστανιές)

Ἐνα καιρὸ ἦταν ἓνας βασιλῆς καὶ μιὰ βασίλισσα καὶ δὲν ἔκαμναν παιδιά. Ὁ βασιλῆς μιὰ μέρα λέγ' στὴ βασίλισσα: «Γυναῖκα, παιδιὰ δὲν ἔχμε, ποιὸς θὰ βασιλέψῃ; ἄς πάρμε ἓνα ἀπ' τ' ὄρφανοτροφεῖο».

Στέλνε ἓνα δοῦλο πάγει καὶ πῆρε ἓνα παιδί καὶ κεῖνο βγήκε Ἄραπάκι.

Τὸ εἶδ' ἡ βασίλισσα, δὲν τὸ ἤθελε. Ἦθελε νὰ τὸ στείλ' πίσω.

Τὴν λέγ' ὁ βασιλῆς: «Τώρα νὰ τὸ στείλμε δὲν κάνει, ἄς τὸ μεγαλώσωμε κι' ὁ Θεὸς μεγάλος εἶναι».

Στὸ χρόνον γεννάει ἡ βασίλισσα καὶ κάνει κορίτσι. Στὶς τρεῖς μέρες πῆγαν οἱ Μοῖρες τὸ βράδυ νὰ μοιράνε τὴ βασιλοπούλα καὶ λένε: «Ἐγραψ' ὁ Θεὸς αὐτὴ ἡ βασιλοπούλα νὰ πάρ' αὐτὸ τὸ Ἄραπάκι καὶ νὰ βασιλέψνε στὸ βασίλειο».

Τ' ἄκσε ἡ βασίλισσα καὶ δὲ τὴν καλοφάνκε, λέγει τὸν βασιλέα: «Νὰ ξεκάνμε τ' Ἄραπάκι». Λέγει κι' ὁ βασιλῆς: «Ἄς τὸ μεγαλώσωμε κι' ὁ Θεὸς μεγάλος εἶναι».

Μεγάλωσε τὸ παιδί, ἔγινε δέκα ἐπτὰ χρονῶ, ὁ βασιλῆς τὸ ἔδωσε παράδες, ἓνα ἄλογο καὶ τὸ εἶπε νὰ πάγη νὰ εὔρη τὸ Θεὸ καὶ νὰ τὸν πῆ ἐκεῖνα ποὺ ἔγραψε νὰ τὰ σβύσ'.

Πῆρε τὸ παιδί τὸ δρόμο, πῆγε, πῆγε, βραδιάστηκε σ' ἓνα μοναστήρι, βρῖσκει κεῖ ἓνα καλόγερο.

Ὁ Θεὸς κάθε μέρα τὸν ἔρριχνε μιὰ προσφορὰ ὡς ποὺ νὰ φάγη, γιατί ἦταν πολὺ φιλάργυρος, κεῖν' τὴ βραδιά τὸν ἔρριξε δυό, νὰ φάγη καὶ τ' Ἄραπάκι. Ὁ καλόγερος ἔκρυψε τὴ μαλακιά προσφορὰ καὶ τῷδωσε τὴ ξεροή.

Τὸ πρῶτ' ποὺ σηκώθηκε τὸ εἶπε: «Ποῦ θὰ πᾶς;» Καὶ κεῖνο εἶπε: Πάγω νὰ εὔρω τὸ Θεὸ νὰ τὸν πῶ τὰ γραμμένα νὰ τὰ σβύσ'».

—Νὰ τὸν πῆς καὶ μένα νὰ με πάρη, φθάνει τόσο ποὺ βασανίσθηκα.

Πῆρε τὸ παιδί τὸ δρόμο, πάγει, πάγει, βρῖσκει ἓναν ἄλλο καλόγερο.

Ὁ καλόγερος τὸ πῆρε τὸ περιποιήθηκε, τὸ φίλεψε, καὶ τὸ εἶπε : «Ποῦ πᾶς ;»

—Πάγω νὰ βρῶ τὸ Θεὸ νὰ σβῦσ' τὰ γραμμένα.

—Νὰ τὸν πῆς καὶ γιὰ μένα νὰ μὴ μὲ δίν' ἄλλα καλά, δὲν ἔχω τόπο νὰ τὰ βάλω.

Ξημέρωσ' ὁ Θεὸς τὴ μέρα, φεύγει τὸ παιδί. Πάγει σὲ μιὰ ἀκρογιαλιά, βρίσκει ἓνα γέρο. Ὁ γέρος λέγ' στ' Ἀραπάκι : « Ποῦ πᾶς τ' ἀγόρι μ' ; »

—Πάγω νὰ εἶρω τὸ Θεό.

—Τί θὰ τὸν κάνεις τὸ Θεό ;

—Νὰ τὸν πῶ νὰ σβῦσ' τὰ γραμμένα.

—Εἶμ' ἐγὼ ὁ Θεός. Νὰ πῆς τὸν βασιλέ, τὰ γραμμένα ποτέσ δὲ σβοῦνε. Σὺ τ' ἀγόρι μ', τώρα πού θὰ πᾶς, νὰ πῆς τὸν καλόγερο τὸν φιλάργυρο πὼς σαράντα ἀκόμα χρόνια θὰ τυραννιστεῖ ἐκεῖ καὶ στὸν ἄλλο τὸν καλόγερο, ὅσο καὶ φιλεῖ τὸν κόσμον καὶ δίν', ἄλλο τόσο πολλὰ θὰ τὸν δίνω, ὕστερα θὰ βρεῖς ἓνα τρεχάμενο νερό, νὰ μὴ φοβηθῆς, νὰ χτυπήσης τ' ἄλογο σ' καὶ νὰ περάσης.

Τὸ παιδί εὐχαριστᾷ τὸ Θεὸ καὶ φεύγει. Εἶπε στοὺς καλόγερους τὶ τὸν εἶπε ὁ Θεός. Βρίσκει στὸ δρόμο τὸ τρεχάμενο νερό, χτύπησε τ' ἄλογο τ' καὶ πέρασε, ἔγινε ἄσπρο καὶ χάθηκε ἡ μαυρίλα τ'.

Πάγει στὸ παλάτι. Τὸ βλέπ' ἡ βασίλισσα ἀπ' τὸ παραθύρι καὶ λέγει : «Νὰ γαμπρὸ νὰ κάνμε καὶ θὰ κάμναμε τὸν Ἀράπη γαμπρό».

Τὸ παιδί ἀνέβκε ἀπάνω καὶ πάγει ἴσια στὸ βασιλέα, φιλεῖ τὸ χέρι τ' καὶ τὸν λέγει πατέρα : « Πῆγα ἠῶρα τὸ Θεὸ καὶ μὲ εἶπε : Τὰ γραμμένα δὲ σβοῦνε».

Ὁ βασιλὲς κ' ἡ βασίλισσα τὸν ἔκαμαν γαμπρό, τὸν ἔδωσαν τὴ βασιλοπούλα καὶ βασίλεψαν στὸ βασίλειο ὅπως εἶπαν οἱ Μοῖρες.

203

Ἡ Μοῖρα ποὺ τὴν καλομοίρανε

(Τζετῶ)

Ἦτανε μιὰ μάννα κ' εἶχε μιὰ κόρη ἀκαμάτα καὶ τήνε μάλωνε ποὺ οὔτε ἐπ' αἰτίαι δὲν ἔρριχνε στὸ παννὶ τὴ μέρα.

Νὰ καὶ περνᾷ τὸ βασιλόπουλο καὶ ρωτᾷ μιὰ γρηὰ ποῦταν ἔξω ἀπ' τὸ σπίτ', τί φωνὲς ἀκούονται ;

—Παιδάκι μ', μαλών' ἡ μάννα τὴν κόρη ποὺ δὲ βγαίν' ἀπ' τὸν ἀργαλειό, ποὺ κουράστηκαν τὰ χεράκια της νὰ τινάζ' τὴ σαῖτα καὶ νὰ χτυπή τὸ χτένι.

—Λυτήνα λέγ' τὸ βασιλόπουλο, θὰ πάρω γυναῖκα ποῦναι τόσο προκομένη.

Παντρεύτηκαν. Ἡ ἀκαμάτα στὸ στρώμα, στὴ μεριά τοῦ βασιλόπουλο

ἔβαλε μαλλί και ἀπ' τῆ δική της μεριά καρύδια κι' ὅταν γύριζε στοὶ στρωμα τὰ καρύδια ἔτριζαν.

Τὴ ρωτᾶει τὸ βασιλόπουλο τι ἔχ', και κείν' λέγει: 'Ἀπ' τὴν πολὺ τὴν κούραση νὰ τινάζη τὴ σαῖτα και νὰ χτυπάη τὸ χτένι τρίζνε τὰ κόκκαλά της.

Τὸ βασιλόπουλο τήνε λυπήθηκε και τὴν εἶπε, νὰ μὴ ματακαθῆσ' πὰ στον ἀργαλειό.

Ἡ γρηὰ ἦτανε ἡ Μοῖρα ποὺ τὴν καλομοίρανε τὴν ὥρα ποὺ γεννήθηκε.

ΛΒ'

ΤΥΧΗ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ

204

Ἡ Τύχη μὲ τὴ χρυσῆ πλεξοῦδα

(Καλλιπράτεια)

Μπροστὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἦτανε μιὰ μεγαλοκόρη, ἡ ἀγγονή τοῦ Κότα και δὲν ἀνοίγε ἡ Τύχη της.

Μιὰ μέρα ἡ Μοῖρα τὴν εἶπε: «Κόρη μ', ἡ δική σ' ἡ Τύχη εἶναι μὲ χρυσῆ πλεξοῦδα, τόσο καλὴ εἶναι. Σήκω ἕνα πρωὶ και πάνε στοὶ βουναλάκι πριν βγεῖ ὁ ἥλιος, μὲ τὸ δεξί σ' τὸ πόδι νὰ χτυπᾶς κατὰ γῆς νὰ τήνε ξυπνήσης και πὲς τήνα:

Ὅλες οἱ Τύχες ξύπνησαν και ἡ δική μ' κοιμάται.
Ξύπνα Τύχη μ', ξύπνησε, ξύπνα και μὴ κοιμάσαι.
Χρυσῆ μου Τύχη μ', ἀνοίξε και ἔλα νὰ μὲ πάρης.

Και θὰ ξυπνήσει».

Τόκαμε, ἀνοίξ' ἡ Τύχη της, καλοπαντρεύτηκε κ' ἔζησε καλὰ κ' εὐτυχισμένα μὲ τὸ στέφανο.

205

Ἡ γουρούνα μὲ τὰ γουρουνάκια

(Καθήκισι)

Ὅποιος βρεῖ τὴ γουρούνα μὲ τὰ γουρουνάκια ἀπάν' σὲ παρὰ ¹⁾, και νὰ εἶναι τὰ ὀπίσθια τῆς γουρούνας ἀνακουφωτά, νὰ χωρῆ ἕνα τσαννάκι, τότες αὐτὸς ὁ παρᾶς ἔχ' μεγάλη ἀξία και θὰ κἀνη τὴ τύχη τ'. Μιὰ κάμαρη γιομάτη παρᾶδες γύρευε, οἱ Εὐρωπαῖοι σὲ τὴ δίνε.

1) Νόμισμα.

Ἡ Τύχη καὶ ἡ Γνώση

(Ξάστρο)

Ἐκατσαν στὸ δρόμο ἡ Τύχη καὶ ἡ Γνώση, περνάει καὶ ἓνας φτωχὸς, λέγει ἡ Τύχη: «Ἐγὼ αὐτὸν τὸν καυμένο θὰ τὸν κάνω πλούσιο νὰ μὴ τυραννιέται». Ἡ Γνώση λέγει: «Χωρὶς νὰ εἶμαι γώ, τίποτε δὲ μπορεῖς νὰ κάνης».

Τὴν ἄλλ' ἡμέρα ὁ φτωχὸς πάγει στὴ πατρίδα τ' καὶ πῆγε στὸ χωράφι νὰ δουλέψ', ἤυρε πέτρες γυαλιστερές, πού ἄστραφταν, ἔβαλε στὸ τρουβᾶ καὶ τὶς πῆγε στὰ παιδιά τοῦ ἀδελφοῦ τ' νὰ τὶς παίζνε. Τὸ βράδυ ὁ φύλακας πού γύριζε στὸ χωριὸ πέρασε ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὶς εἶδε πῶστραφταν, ἄραγε λέγει τί εἶναι; Βρυκόλακας εἶναι; πάγει κοντὰ τὶς πῆρε καὶ τὸ πρωὶ τὶς πῆγε στὸ βασιλέ.

Ὁ βασιλὸς τὶς γνώρσε πού εἶνε πριλάντια καὶ τὸν εἶπε, πού τὶς ἤυρες; καὶ αὐτὸς εἶπε στοῦ ταδενοῦ τὸ σπίτι.

Ὁ βασιλὸς ἔστειλε τὸν φώναξε καὶ τὸν ρώτησε πού τὶς ἤυρε καὶ αὐτὸς εἶπε: «Οἱ ὀχθροὶ μὲ γιόμωσαν τὸ χωράφι μ' ὅλο γυαλιὰ πολλά».

Ὁ βασιλὸς τὸν ἔκαμε γαμπρό, τὸν ἔδωσε τὴ βασιλοπούλα γιὰ νὰ πάρ' τὰ πριλάντια καὶ γένει πλούσιος.

Τὸν πάντρεψε, τὸ ἓνα βράδυ, τὸ ἄλλο τὸ βράδυ, ὁ γαμπρὸς δὲν πῆγε μαζὺ μὲ τὴ κόρη τ'. Ἡ βασιλοκόρη ἔκαμε παραπόνα στὸ πατέρα της. Λέγει, τί μὲ τὸν ἔδωσες αὐτόνα, αὐτὸς δὲ ξέρ' τὸν κόσμο.

Ὁ βασιλὸς θυμωσε. Ἐγὼ λέγ', τὸν καταδέχτηκα καὶ τὸν ἔκαμα γαμπρὸ καὶ αὐτὸς τὴν κόρη μ' δὲν τὴν καταδέχεται, καὶ ἀποφάσισε νὰ τὸν κρεμάσνε.

Λέγει ἡ Γνώση τὴν τύχη: «Ἄιντε τώρα πού τότε κρεμάνε, πάνε νὰ τὸν γλυτώσης, ἐγὼ σὲ εἶπα ἂν δὲν εἶμαι γώ, δὲ μπορεῖς νὰ τὸν κάνεις πλούσιο».

Τότε εἶπε ἡ Τύχη, πάμε μαζὺ νὰ τὸν γλυτώσης. Πῆγανε καὶ τὸν λέγει ἡ Γνώση: «Νὰ πῆς τὸν βασιλέ τὴν πρώτη βραδιὰ τίμισα ἔσένα, τὴ δεύτερη τὸ στρατό σ' καὶ τὴ τρίτη θὰ πάγω στὴ κόρη σ'». Ἔτσι πού τὸν ὤρμινεψε ἡ Γνώση γλύτωσε καὶ μὲ τὴ Γνώση καὶ μὲ τὴ Τύχη ἔζησε καλὰ καὶ ἔκαμε πολλὰ μισθὰ ¹⁾ στὸν τόπο.

1.) Ἐλεημοσύνες.

ΠΙΝΑΞ

Α'. ΠΑΛΗΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

1. Τὸ καίσιμο τῆς Σηλυβριᾶς.—2. Τὰ κάστρα τῆς Σηλυβριᾶς.—3. Οἱ θαμμένοι βασιλεῖδες.—4. Οἱ Σηλυβρινοί.—5. Οἱ Παλαιολόγοι.—6. Ὁ Οἰκονόμος ὁ βασιλεὺς κ' ἢ Μητρόρια ἢ βασίλισσα.—7. Ἡ σφαγὴ στὰ Κλαδιανὰ.—8. Οἱ κουρσάροι στίς Νῦφες.

Β'. Ἡ ΠΟΛΗ Κ' Ἡ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

9. Ἡ Πόλις.—10. Τὸ Καχριε̄ τζαμί.—11. Ἡ ἁγία Τράπεζα.—12. Ὁ Κωσταντίνος καὶ τὸ ξυλένιο σπαθί.—13. Κεῖ πού βάπτιζανε.—14. Στὰ ὑπόγεια.—15. Ὁ κοιμισμένος. Τὰ κόκκινα αὐγότσεφλα.—16. Ὁ τάφος τοῦ Κωσταντίνου.—17. Τὰ ψάρια τοῦ Μπαλουκλή.—18. Ἡ ἀτελειωτὴ λειτουργία.—19. Ὁ κοιμισμένος.—20. Ἡ ἀκράνοιχτη πόρτα.—21. Τὸ πάρισμο τῆς Πόλης.—22. Στὴν κόκκινη Μηλιά.—23. Ἡ εὐχὴ τῆς Πόλης.

Γ'. ΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΝΕΡΑ

24. Τὰ εὐλογημένα χόματα.—25. Παναγία ἢ Καμπλιανή.—26. Ἡ ριζιμιὰ πέτρα.—27. Οἱ Νῦφες.—28. Τῆς γρηᾶς τὸ πῆδημα.—29. Ὁ μαγισρᾶς στὴ Ντούπνιτσα.—30. Ἡ ζουλόπετρα τοῦ Γαρδᾶ.—31. Τὰ βυζιά τῆς Παναγίας.—32. Οἱ δυὸ Τούνα.

Δ'. ΠΕΤΡΩΜΑΤΑ

33. Ἡ γρηὰ μὲ τὰ γίδια.—34. Ἡ πετρωμένη νύφη.—35. Ἡ νύφη μὲ τὸ νυφροστόλι.

Ε'. ΘΕΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΑ

36. Ὁ Θεός.—37. Πό:ε πίστεψαν.—38. Ὁ Θεός καὶ τὸ τέκνο.—39. Τὰ κάκινα κ' οἱ βασιλόκτητες.—40. Ὁ σαραντισμός τῆς Παναγίας.—41. Ἡ πατημιὰ τοῦ Χριστοῦ.—42. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου.—43. Τοῦ Χριστοῦ ἡ εὐχή.—44. Ὁ Χριστὸς καὶ τὸ τρίχωμα.—45. Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἀράπσα.—46. Τὰ σπουνόννερα.—47. Ὁ σταυρός.—48. Οἱ Κασιβελοι.—49. Ἡ ἀπαφή τοῦ Χριστοῦ.—50. Ἡ χελώνα μὲ τὴ φακί.—51. Τὸ ζουλόδεντρο.—52. Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.—53. Ἡ κασιδα.—54. Τὰ νεκρσιμιὰ τοῦ Χριστοῦ.—55. Ὁ σταυρός τοῦ Χριστοῦ.—56. Τὸ τιμόξυλο.

ΣΤ'. ΑΓΙΟΙ

57. Ὁ ἅϊ Γιώργης ὁ Ἀράπης.—58. Ὁ ἅϊ Γιώργης καὶ τὸ λάφι.—59. Ἄϊ Γιώργη μου, ἀκριβὰ πουλεῖς τὸ σφουγκά ο.—60. Τὸ δάσος τ' ἅϊ Γιώργη.—61. Ὁ ἅγιος Νικόλαος κ' ὁ ἅγιος Κασσιανός.—62. Οἱ φουρτοῦνες τοῦ ἅϊ Λιά.—63. Ὁ ἅϊ Λιάς κ' ἡ ἀνεμοκαλή.—64. Ἡ Παναγία κ' ὁ ἅϊ Λᾶς.—65. Ὁ ἅϊ Λιάς κ' ὁ ἅϊ Γιάννης.—66. Ὁ ἅϊ Γιάννης ὁ Ἀποκεφαλιστής.—67. Ὁ ἅγιος Ἀγαθόνικος.—68. Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος κ' ὁ διάβολος.—69. Ὁ ἅγιος Χριστόφορος καὶ τὸ χαλάξι.—70. Ὁ ἅϊ Θόδωρος.—71. Ὁ ἅγιος Χαράλαμπος.—72. Ὁ τάφος τοῦ ἁγίου Χρυσόστομου.—73. Ὁ ἅϊ Θανάσης.—74. Τὰ Συμιόγορτα.—75. Ἡ ἁγία Μαρίνα κ' ἡ ἁγία Παρασκευή.—76. Ἡ ἁγία Παρασκευή.—77. Ἡ ὁσ α Μορία.—78. Ἡ ἁγία Μαύρα ἢ γαλατερή.—79. Ἡ ἁγία Ἐλισάβετ.—80. Ἡ ἁγία Κυριακή.—81. Ἡ ἁγία Κυριακή μὲ τὸ παιδί τῆς.

Ζ'. ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΚΚΑΗΣΙΕΣ

82. Παναγία ἢ Σηλυβρινή. — 83. Ἡ Παναγία τοῦ Κονομειοῦ. — 84. Ἡ εἰκόνα τ' αἰ Λιᾶ. — 85. Τὸ μοναστήρι τῆς Σκαλωτῆς. — 86. Τ' ἅγιο λείψανο τῆς ὁσίας Ξένης. — 87. Τὸ μοναστήρι τ' ἁγίου Παύλου.

Η'. ΟΥΡΑΝΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΡΑ

88. Τ' ἀν ιχτά οὐράνια. — 89. Οἱ τσαχείλες καὶ τ' ἄδειο κοιλό. — 90. Τ' ἄσ. ρα — 91. Ἡ γῆς. — 92. Ὁ ἀχερόδρομος. — 93. Ἡ σολομωνική καὶ τὸ φεγγάρι. — 94. Ἡ μάγισσα ποὺ κατέβαζε τὸ φεγγάρι. — 95. Τὸν Μάη τὸ φεγγάρι

Θ'. ΜΗΝΙΔΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΕΣ

96. Οἱ μήνιδου. — 97. Ὁ Φλεβάρης. — 98. Ὁ Μάρτης. — 99. Ὁ παγεμὸς τοῦ Μάη. — 100. Ἡ Δευτέρα. — 101. Ἡ κακὰ ὥρα τῆς Τρίτης. — 102. Οἱ Σαββατιανοί.

Ι'. ΦΥΤΑ

103. Τ' ἀμπέλι. — 104. Ἡ καυκαλύτρα. — 105. Τ' ἀβάτσουνα. — 106. Ὁ βασιλικός. — 107. Τὸ ἀγαποβότανο. — 108. Τὸ ντεμίρ μποζάν. — 109. Τὸ ρεβίθι. — 110. Τὸ λινάρι. — 111. Ἡ κουκουνάρα κ' ἢ βρίζα. — 112. Τὸ στάρι κ' ἢ σίκαλη. — 113. Τὸ παράπονο τοῦ σταριοῦ.

ΙΑ'. ΖΩΑ

114. Ἡ γάτα. — 115. Ὁ σκύλος. — 116. Τὸ μουλάρι. — 117. Τὸ λάφι. — 118. Ἡ νυφίτσα. — 119. Ἡ Φώκια. — 120. Ἡ ἀρκοῦδα. — 121. Ὁ αἰ Γιώργης κ' ὁ κὶορ τυφλίτης. — 122. Ἡ δεκοτοῦρα. — 123. Ὁ Γκιώνης. — 124. Τὸ χελιδόνι. — 125. Ὁ λέλεγκας. — 126. Ἡ κουκουβάγια. — 127. Τὸ ἀηδόνι. — 128. Ἡ ράγα, ἢ χελώνα, ἢ φαρμάκα, ἢ μέλισσα, κ' ὁ σκαντζόχερος. — 129. Ὁ ζευγάς κ' ἢ γλώσσα τὰ ζῶα.

ΙΒ'. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΤΟ ΚΕΡΑΣΙ

130. Τὸ παιδί με τὸ κεράσι.

ΙΓ'. Η ΖΥΓΑΡΙΑ

131. Ἡ ζυγαριὰ τῆς δικαιοσύνης.

ΙΔ'. ΕΘΝΗ

132. Σ' αὐτό, τὸ μάτι μ' κούρασε. — 133. Τὸ νοῖκι τοῦ δοντιοῦ. — 134. Τ' ἀρμένικο κ' ἔβραϊκο σπίτι. — 135. Ἡ γωνιά. — 136. Γιατί οἱ Ἑβραῖοι ἔχνε τρύπια πόδια. — 137. Τὸ παιδί στὸ βαρέλι τὰ βελόνια. — 138. Τὸ βιβλίον κ' οἱ Ἀρβανίτες. — 139. Ἡ γενεὰ τῆς Κατοιβέλας.

ΙΕ'. ΔΡΑΚΟΙ

140. Ὁ Δράκος. — 141. Ἡ προγιαγιά μ' κ' ὁ Δράκος. — 142. Ἡ προγονὴ τῆς γρηᾶς κ' ἢ κόρη τῆς. — 143. Οἱ Δράκοι καὶ τὰ δυὸ ἀδέλφια.

ΙΣΤ'. ΘΗΣΑΥΡΟΙ

144. Τὰ στοιχειωμένα φλουριά. — 145. Ὁ Μάλτεπες. — 146. Δυὸ κάμαρες φλουριά. — 147. Ὁ Ἀράπης. — 148. Οἱ παράδες τῆς Σηλυβρουᾶς. — 149. Ἡ στοιχειωμένη κρημίτσα. — 150. Τὸ κατάσιχο με τὶς κρυμμένοι θησαυροί. — 151. Τὰ στοιχειωμένα φλουριά. — 152. Τὸ Τεκὲ ντερέ. — 153. Τὸ νύπνιασμα.

ΙΖ'. ΣΤΟΙΧΕΙΑ

154. Τὸ στοιχειό. — 155. Ἡ χρυσὴ σαλιαρίνα. — 156. Τὸ στοιχειὸ στή Πόλη. — 157. Τὰ στοιχειωμένα δέντρα. — 158. Ἡ νύφη πύγινε στοιχειό.

ΙΗ'. ΙΣΚΙΟΣ

159. Ὁ Ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ.—160. Ὁ Ἴσκιος τῆ νύχτα.—161. Ἀρίστη, Ἀρίστη.—162. Τὸ μαῦρο πουλί.—163. Ὁ Ἴσκιος στὸ πηγάδι.

ΙΘ'. ΚΑΛΛΙΚΑΝΤΖΑΡΟΣ

164. Ὁ Καλλικάντζαρος.

Κ'. ΝΥΧΤΟΠΑΤΗΜΑ

165. Τὸ Νυχτοπάτημα.

ΚΑ'. ΔΑΙΜΟΝΟΙ

166. Ὁ δαίμονας.—167. Τ' ἀβάπτιστο.—168. Τὰ δαιμόνια.—169. Τὰ φλουριά.

ΚΒ'. ΝΥΡΑΪΔΕΣ

170. Οἱ Νεράιδες καὶ Νεράϊδοι.—171. Τὸ τραγοῖδι τῆς Νεράϊδας.—172 Ἡ Νεράϊδα τοῦ Μάλτεπε.—173. Ἡ γρηὰ κ' ἡ Νεράϊδα.—174. Ἡ Νεραΐδοσυλή.—175. Ἡ Ἑλένω ἀπ' τὸ νεραϊδόσογο.

ΚΓ'. ΤΑ ΕΦΤΑ ΣΚΟΤΙΔΙΑ

176. Τὰ Ἑπτὰ σκοτιδία.

ΚΔ'. ΓΟΡΓΟΝΕΣ

177. Οἱ Γοργόνες.

ΚΕ'. ΣΤΡΙΓΓΛΕΣ

178. Οἱ Στρίγγλες.

ΚΣΤ'. ΜΑΓΙΣΤΡΕΣ

179. Οἱ Μαγίστρες.—180. Ἡ γυμνή μάγισσα.—181. Τὰ μάγια.

ΚΖ'. ΔΙΑΒΟΛΟΙ

182. Οἱ διαβόλοι.—183. Οἱ διαβολίνες.—184. Ὁ κουτσοπόδαρος.—185. Τὸ κατσικάκι.—186. Τι κατεργάζεται ὁ διάβολος.—187. Ὁ αἶ Λιᾶς κ' ὁ διάβολος.—188 Ἡ πεθερὰ κ' ἡ νύφη.—189. Ὁ διάβολος κ' οἱ μυλωνόπετρες.—190. Ὁ διάβολος φοβήθηκε τὴ γρηὰ.

ΚΗ'. ΦΑΝΤΑΣΜΑ

191. Τὸ φάντασμα.

ΚΘ'. ΑΡΡΩΣΤΙΕΣ

192. Ἡ Πανούκλα.—193. Τὸ Θανατικό.—194. Ἡ Βλογημένη.—195. Τὰ σταυρωμένα χωριά.—196. Ἡ ἐλέση καὶ τὰ ὑψωμένα δέντρα.

Λ'. Ο ΧΑΡΟΣ ΚΙ Ο ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

197. Ὁ Χάρος.—198. Ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας κ' ἡ ἁμαρτία.—199. Τὸ γεφύρι τῆς Τούνας.—200. Ἡ μεγάλη ζέστη.

ΛΑ'. ΜΟΙΡΕΣ

201. Οἱ Μοῖρες.—202. Τὰ γραμμένα δὲ σβοῦνε.—203. Ἡ Μοῖρα ποὺ τὴν καλομοίρανε.

ΛΒ'. ΤΥΧΗ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ

204. Ἡ Τύχη μὲ τὴ χροσὴ πλεξοῦδα.—205. Ἡ γουρούνα μὲ τὰ γουρουνάκια.—206. Ἡ Τύχη κ' ἡ Γνώση.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΥΛΗΜΙΟΥ (*)

Ἐκεῖνο πού διέκρινε τὸ Αὐδήμι ἀπὸ τὰ ἄλλα χωριά τῆς Θράκης ἦταν καὶ ἡ δικομανία τῶν κατοίκων του. Ὅπως αἱ ἀρχαῖοι ῥωμαῖοι δὲν βαρύνουνταν τίς δίκες, ἔτσι καὶ οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν Γανοχώρων συνήθισαν νὰ βλέπουν κάθε μέρα Αὐδημιώτας νὰ πηγαίνουν στὸ Μυριόφυτο, ὅπου ἦταν τὸ δικαστήριον, γιὰ νὰ δικασθοῦν. Μάλιστα, ἐλλείπει δικηγόρων, μορφώθηκαν ἐγχώριοι πρακτικοὶ δικολάβοι, οἱ ὅποιοι ἤξεραν ὅλους τοὺς τύπους τῶν δικονομιῶν καὶ τὴν οὐσία τοῦ δικαίου, πού ἔκαμαν κατά-πληξη καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς τοῦρκους δικαστάς.

Μεγάλες δίκες πού βίασταξαν χρόνια κα' ἔγιναν ἱστορικές κα' ἔμειναν ὡς χρονολογίες γιὰ νὰ θυμοῦνται ἄλλα λεπτομερειακώτερα πράγματα ὡς π.χ. ἔ γ ὠ π α ν τ ρ ἔ φ κ α π ρ ἰ ν ἄ π ὀ τ' Γ κ ἄ σ α, δηλ. προτοῦ γίνῃ ἡ δίκη τῆς Κάσας ἢ καὶ τὸ ἐπεισόδιον τῆς Κάσας. Ἡ Κάσα δὲ αὐτῆ ἦταν τὸ χρηματοκιβώτιον ἑνὸς πρὸυχόντος, τοῦ Κ υ ρ γ ι ὠ ρ γ η, πού πεθάνε καὶ εἶχε πολλὰ παιδιά ἀπὸ δυὸ γυναῖκες. Ἐπειδὴ δὲ τὰ παιδιά τῆς πρώτης γυναίκας του εἶχαν τὴν ὑπόνοια ὅτι ἀδικοῦνται στὴ διαθήκῃ τοῦ πεθαμένου πατέρα τους, πρὶν ἀκόμη ἀνοιχθῆ αὐτὴ καὶ γίνῃ ἡ διανομή, πού γι' αὐτὸ ἦρθε καὶ ὁ κ ρ ι τ ἦ ς ἀπὸ τὸ Μυριόφυτο καὶ σφραγίσθηκε ἡ Κάσα, τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τῆς διανομῆς, οἱ ἐνδιαφερόμενοι μέθυσαν τὸν κριτῆ, τὸν παρεπλάνησαν, προσεταιρίσθηκαν τὸ μοναδικὸ σιδηροργὸ τοῦ χωριοῦ κα' ἔσπασαν τὴν Κάσα καὶ ἔκαμαν δική τους αὐθαίρετη διανομή. Ἐπόμενον ἦταν νὰ γίνῃ μεγάλη δίκη, νὰ περιπλεχθῆ ἡ ὑπόθεσις καὶ νὰ διαιωνισθῆ.

Ἄλλη ἱστορική δίκη ἦταν ἐξ αἰτίας τῆς κοπῆς ἑνὸς δένδρου, μιᾶς σκαμνιαῆς πού ἦταν στὴν πόρτα ἑνὸς κρασομάγαζου. Τὸ δέντρο ἐμπόδιζε τὸν ἰδιοκτήτη τοῦ κρασομάγαζου, κα' αὐτὸς τὸ ἔκοψε μιὰ νύχτα, μιὰ πού ὁ ἰδιοκτήτης τῆς σκαμνιαῆς ἀρνήθηκε νὰ τὸ κόψῃ. Ἐκαμε δὲ κρότο μεγάλο αὐτὴ ἡ δίκη γιατί ἐκεῖνος πού ἔκοψε τὴ σκαμνιά λογίζονταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἰσχυρὸς παράγων καὶ εἶχε σχέσεις μὲ τίς τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ ἦταν συγγενῆς τῶν κρατούντων μέσα στὸ χωριό. Κανεὶς δὲν πίστευε ὅτι θὰ ἔχανε στὴ δίκη καὶ μολαταῦτα, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς ἀναβολὰς καὶ ἐνστάσεις, στὸ τέλος καταδικάστηκε. Αὐτὸ δὲ ὀφειλοῦνταν στὸ νεαρὸ τότε δικολάβον καὶ ἄγνω-

* Ὅρα σελ. 382 ΣΤ'. τόμου.

στο ἀκόμη γιὰ τὴν ἐπιμονή του καὶ τὴν τόλμη του Σ τ ρ α τ ἦ Κ α κ ο ὕ λ α ἦ Σ τ ο ῖ λ η.

Σημειωτέον ὅτι αὐτοὶ ποὺ ἀναλάμβαναν δίκες δὲν εἶχαν ὡς ἐπάγγελμα βιοποριστικὸ τὴ δικολαβία, ἀλλὰ ἀπὸ φιλία ἢ ἀπὸ συγγένεια, ἐρασιτεχνικὰ ἀναλάμβαναν δίκες. Ὁ κυριώτερος ὅμως λόγος ποὺ ἐπέμειναν τόσο πολὺ, μέχρις ὅτου φέρουν εἰς πέρας τὴν ὑπόθεσιν ἦταν ἡ ἀντιζηλία καὶ τὸ πάθος ποὺ θὰ εἶχαν μὲ τὸν ἀντίδικον ἢ καὶ μὲ τὸ δικολάβον τοῦ ἀντιδίκου. Οἱ κάτοικοι τῶν Γανοχώρων ἔλεγον εἰρωνικὰ ὅτι τ ο ὕ Α ὕ δ η μ ι ο ὕ τ ὸ ν ε ρ ὸ β γ ᾶ ζ ε ι δ ι κ η γ ὄ ρ ο υ ς, καὶ δὲν εἶχαν ἄδικο. Ἐλέγετο μάλιστα στὸ Αὐδήμι, ὅτι ἓνας μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας, ὁ Τιμόθεος (1873-1875), θέλησεν ἀποτρέψῃ τὴ μανία αὐτῆ τοῦ ποιμνίου του, νὰ τρέχῃ εἰς τὰ Τουρκικὰ δικαστήρια, καὶ κοντὰ στὸ πνευματικὸ του δικαστήριον ἐσύστησε, οὕτως εἰπεῖν, καὶ πολιτικὸν, διὰ νὰ ἐξομαλύνῃ τὴ διαφοράς τῶν χριστιανῶν. Ἡ μεταρρύθμιση αὐτῆ τοῦ μητροπολίτου καθὼς καὶ ἄλλοι νεωτερισμοὶ του προσέκρουσαν στὶς συνήθειες τῶν κατοίκων καὶ ὑπῆρχε μιὰ διάδοσις ὅτι τὸν σκότωσαν οἱ κάτοικοι τῆς περιφέρειας. Μάλιστα ὠνόμαζαν καὶ ὠρισμένους προύχοντας ὡς ἠθικοὺς αὐτουργούς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴς ἀνακρίσεις δὲν ἀποδείχθη ἡ πραγματικὴ αἰτία τοῦ φόνου, οὔτε οἱ ἠθικοὶ αὐτουργοὶ ἀποκαλύφθηκαν.

Ἄλλὰ ἡ μανία αὐτῆ τῶν Αὐδημιωτῶν γιὰ τὴς δίκας δέον νὰ ἐξηγηθῇ ἀπὸ τὴν ἀστική συνείδησιν ποὺ τὴν ἐμόρφωσε ἡ παλαιοτάτη παράδοσις. Ὅλα σχεδὸν τὰ σπίτια στὸ Αὐδήμι ἦταν τὸ ἓνα κολλημένον στὸ ἄλλο, τὰ περισσότερα δὲ ἄδρεφομοίργια, δηλ. πατρικὰ σπίτια ποὺ τὰ μοιράστηκαν τὰ ἀδελφία καὶ πολλὰ πάλιν ἀπ' αὐτὰ τὰ μερίδια περιῆλθαν στὴν κυριότητα ἄλλων καὶ ἔτσι ἦταν ἐπόμενον νὰ ἀναπτυχθῇ ζωνερὴ συνείδησις τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Ἡ μεσοτοιχία ἦταν γνωστότατη σ' ὅλους τοὺς κατοίκους, καὶ στὶς γυναῖκες ἀκόμη, συναντοῦσε δὲ μόνον εἰς οὐδέτερον γένος: μ ο υ σ τ ε ρ ε ῖ κ ο τ ὸ ν τ' β ᾶ ρ, δηλ. ὁ τοῖχος, π. χ. «τὸ ν τ' β ᾶ ρ' α ὕ τ ὸ ε ἶ ν α ι μ ο υ σ τ ε ρ ε ῖ κ ο». Ἡ λέξις αὐτῆ στὸ Αὐδήμι λέγονταν μόνον γιὰ τοὺς τοίχους, ἐνῶ στὴν Κων)πολιν καὶ ἴσως καὶ σὲ ἄλλα μέρη λέγονταν καὶ γιὰ ἄλλα πράγματα ὅπως π. χ. γιὰ τὰ πηγᾶδια κ.ο.κ. Καὶ ἄλλη διαφορὰ στὸ Αὐδήμι ἦταν ποὺ τὸ ἔλεγον μ ο υ σ τ ε ρ ε ῖ κ ο καὶ ὄχι μ ο υ σ τ ε ρ ε κ' κ ο ¹⁾, ὅπως τὸ ἔλεγον στὴν Πόλιν.

Ὅταν θὰ κτίζονταν καινούργιον σπίτι, ἀδύνατον ἦταν νὰ μὴ λογοφέρουν καὶ νὰ τσακωθοῦν οἱ γείτονες μέχρις ὅτου ἐξακριβωθῇ ἂν τὸ ν τ β ᾶ ρ ἦ δ α ν α μ ο υ σ τ ε ρ ε ῖ κ ο ἢ δὲν ἦταν καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτῆ ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ ἐκεῖνος ποὺ θὰ θὰ ἐκτιζε γιὰ ν' ἀ κ β ἦ σ ²⁾, ἀ π ᾶ ν ³⁾. Πολλὰς φορὰς τὸ ζήτημα δὲν λύονταν οὔτε μὲ τὴν πληρωμὴν,

1) Ἡ λέξις Τουρκικῆ.—2) Νὰ ἀκουμβῆσθαι ἐπάνω,

ὅποτε ἐκεῖνος πού ἐκτιζε ἀναγκάζουνταν νά κάμη καινούργιο τοῖχο καί ἄφηνε στό μεταξὺ στενὸ χῶρο καί ὁ χῶρος αὐτὸς λέγονταν ρύμ (η) καί κατὰ παραφθορά, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ ἄρθρου, δ ρύμ. Γιὰ νὰ ἐξακριβωθῇ δὲ ἂν ὁ τοῖχος ἦταν κοινὸς ἔπρεπε νὰ βεβαιώσουν οἱ γεροντότεροι πῶς εἶχαν τὰ πράγματα παλαιότερον, ποῖος ἦταν ὁ ἀρχαιότερος ἰδιοκτικῆς, ἂν ἦταν δρόμος ἢ ρύμη, ἢ βι ρ α ν ἔς¹⁾. Προσκομίζουνταν δὲ καί ἔγγραφοι ἀποδείξεις γιὰ νὰ κατοχυρωθοῦν τὰ δικαιώματα ἑνὸς ἐκάστου, καί γι' αὐτὸ στό Αὐδήμι ὑπῆρχε καί ἡ λογία προομία, πού λέγονταν αὐτούσια :

Ὅταν ἔγγραφα μιλοῦν
οἱ χωριάτες σιωποῦν.

Ἐπίσης ἀντεγκλήσεις δημιουργοῦνταν καί γιὰ τὴν κατεύθυνση πού θὰ ἔδιναν στὰ νερὰ τῆς βροχῆς. Δηλαδή ἂν ὁ κτίζων ἢ ὁ παλαιὸς ἰδιοκτικῆς κατὰ πόσον εἶχε ὑποχρέωση νὰ βάλῃ λ ο ὄ κ ι α καί νὰ π ι ἄ σ η τὰ νερὰ γιὰ νὰ μὴν τρέχουν ἐπάνω στό σπίτι τοῦ ἄλλου, ἂν συνέβαινε τὸ ἕνα νὰ εἶναι ὑψηλότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἄκόμα καί ἡ ρυμοτομία προστατεύουνταν ἀπὸ τὶς κοινοτικῆς ἀρχῆς καί ὅταν θὰ ἐκτιζε κανεὶς ἔπρεπε νὰ ἐξετάσῃ ὁ μουχτάρης καί ἡ δημογεροντία γιὰ νὰ μὴν παραβιασθῇ ὁ δρόμος. Μάλιστα ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ ἀφήνῃ ὁ νοικοκύρης λίγο μέρος ἀπὸ τὸ οἰκόπεδό του γιὰ νὰ πλατύνεται ὁ δρόμος. Θυμᾶμαι ὅταν μετὰ τὸ σεισμὸ τῶν Γανοχώρων, πού ἔγινε στὰ 1912, ἄρχισαν οἱ Αὐδημιῶτες νὰ κτίζουν τὰ γκρεμισμένα σπίτια τους κάποιος παρεξέκλινε ἀπὸ τὸ οἰκόπεδό του, ἴσως ἀπὸ ἀδεξιότητα τοῦ κτίστη, καί πῆρε μέσα στό σπίτι του καί μέρος ἀπὸ τὸ δρόμο. Ὁ μουχτάρης ὅμως καί ἡ δημογεροντία τοῦ ἐπέβαλαν καί γκρέμισε τὸν τοῖχο, πού εἶχε ἦδη φθάσει σὲ ἀρκετὸ ὕψος, καί τὸν ἔκτισε παραμέσα.

Τὸ κτίσιμο τῶν σπιτιῶν, ὕστερὰ ἀπὸ τὶς ἀντεγκλήσεις καί τὸν συμβιβασμὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐλάμβανε πανηγυρικὸ καί χαρμόσυνο χαρακτῆρα. Κατὰ τὸν ἀγιασμὸ δὲν σφάζουνταν κόκορας ἢ ἀρνί, ἅπως εἰς ἄλλα μέρη, ἀλλὰ μέσα στὰ θεμέλια ἔβαζαν ἕνα μπουκαλάκι μὲ ἀγιασμὸ.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ κτισίματος οἱ συγγενεῖς καί οἱ φίλοι τοῦ νοικοκύρη θεωροῦσαν χρέος των νὰ στείλουν δῶρα στοὺς μ α σ τ ὀ ρ ο υ ς²⁾ (=κτίστες). Καί ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καθιερωμένα ἕ ν α π ι ἄ τ ο β ι λ τ ἔ κ ι

1) Οἰκόπεδο.

2) Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ στό Αὐδήμι ἦταν ὅπως καί ἡ ὀνομαστικὴ ἦτοι μ α σ τ ὀ ρ', σ' μ α σ τ ὀ ρ' (=εἰς τοὺς μαστόρους). Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔκαμνε ὁ μ ἄ σ τ ο ρ ς, ἀλλὰ πολλοὶ ἄνδρες καί σχεδὸν ὅλες οἱ γυναῖκες ἔλεγαν ἡ μ ἄ σ τ ο ρ ς. Μόνον ὅταν ἀκολουθοῦσε καί τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτη τότε τὸ μ ἄ σ τ ο ρ ς γίνονταν μ ἄ σ τ ρ ο'. π. χ. ὁ ἦ ἡ μ α σ τ ρ ο-Γι ἄ ν ν' ς.
Θ ρ α κ ι κ ἄ Ζ'.

ἔνα βοὺκ ἄλ(ι) ρακί, ἔπιτελναν καὶ κομμάτια ὑφάσματα (βοσμάδεξ) καινούργια γιὰ νὰ κίμουν ποκίμισα οἱ μαστόροι.

Τὴν ἡμέρα δὲ ποὺ θὰ πήγαινε τὸ ὕφασμα ὁ φίλος ἢ ὁ συγγενής, θὰ τὸ ἔπαιρνε στὰ χέρια του ἕνας μίστορας καὶ θὰ ἔβγαινε στὸ πιδὺ ὑψηλὸ σημεῖο τῆς οἰκοδομῆς. Ἀπὸ κεῖ θὰ ἔδειχνε τὸ ὕφασμα, βαστώντας αὐτὸ τεντωμένον στὰ χέρια του, καὶ θὰ φώναζε ἀρκετὴ ὥρα γιὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ στὸ χωριὸ τὸ γεγονός. Ἐκτὸς δὲ ποὺ θὰ ἔλεγε τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπίθετο τοῦ δωρητοῦ, θὰ ἔλεγε καὶ διάφορες εὐχές, ἀπὸ τίς ὁποῖες καθιερωμένη ἦταν :

Μὲ καλὸ νὰ πάη στὸ Χατζλίκι
καὶ νὰ γυρίσῃ.

Ἄν εἶχε παιδιὰ ἔλεγε : Μὲ καλὸ νὰ παντρέψῃ τὰ παιδιὰ τοῦ. Ἄν ἦταν λεύτερος ἔλεγε : Μὲ καλὸ νὰ παντρεφτῆ νὰ κάμῃ παιδιὰ καὶ ἄλλα.

Ἄν ὅταν δὲ κανεὶς ἀνόποτος ἄκουε τίς φωνές καὶ ρωτοῦσε : Τὶ φωνάζ' νά ; » θὰ τοῦ ἀπαντοῦσε ὁ ἄλλος ποὺ ἤξερε : « Φωνάζ' νά ἀσκιέξ, σ' Γίαννάκ(η) τοῦ σπίτ' ».

Ἄξιοσημείωτον δὲ εἶναι ὅτι οἱ ἀσκιέξ δὲν φωνάζουνταν στὴ γλῶσσα ποὺ μιλοῦσαν οἱ χωριανοί, ἀλλὰ σὲ κάπως περιποιημένη, δηλ. στὴν καθ' ἑαυτὴν ὄρα, ποὺ στὸ Αὐδῆμι τὴν ἔλεγαν : ἔλληνηκιά. Π. χ. « Αὐτὸς κρέν' ἔλληνηκιά ».

Τὰ σπίτια στὸ Αὐδῆμι ἦταν ὅλα ὁμοίμορφα· τὰ διέκρινε ὅλα ἢ στενότης τοῦ χώρου. Λίγα ἦταν τὰ λιθόκτιστα ποὺ τὰ ἔλεγαν γκεβγκίργια. Τὰ περισσότερα ἦσαν ἀνάμικτα : εἶχαν καὶ τοίχους καὶ ξύλα. Αὐλὲς ὑπαίθριες δὲν εἶχαν ἔκτὸς ἀπὸ δύο-τρία. Οὔτε ὑπόγεια ὑπῆρχαν περισσότερα ἀπὸ δύο. Τὸ ἰσόγειο στὰ περισσότερα χρησίμευε γιὰ αὐλή, ἀχούργια γιὰ τὰ διάφορα ζῶα, φωληές γιὰ τίς κότες καὶ ἀχυρώνες. Μέσα στὶς αὐλές, σὲ πολλὰ σπίτια, ἦταν καὶ τὰ κρασομάγαζα ποὺ τὰ ἔλεγαν ἀπλῶς μόνο μαγαζιά. Σὲ μερικὰ δὲ σπίτια, ἔκτὸς ἀπὸ τὰ μαγαζιά αὐτά, ὑπῆρχαν μέσα στὶς αὐλές ἰδιαίτερα μικρὰ διαμερίσματα ποὺ χρησιμοποιεῖνταν γιὰ ἀποθήκη διαφόρων οἰκιακῶν σκευῶν καὶ καταναλωσίμων εἰδῶν καὶ ποὺ λέγονταν μαγαζιάκ(ι), γιὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸ μαγαζί. Δωμάτια στὸ ἰσόγειο δὲν ὑπῆρχαν. Ἐνα μόνον σπίτι ἦταν γεωργικό, εἶχε ὑπαίθρια αὐλὴ καὶ δυὸ δωμάτια ἰσόγεια, τῆς Μαλακὸφαινας, χωρὶς ὅμως καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτὴ στὰ χρόνια μας νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴ γεωργία, ὅπως δὲν ἀσχολοῦνταν καὶ καμμιά ἄλλη.

Ἄν ὅλα τὰ σπίτια εἶχαν σκάλα, μερικὰ εὐθεῖα καὶ τὰ περισσότερα καμπύλη καὶ πολὺ λίγα ἀνεμόσκαλα. Δηλ. ποὺ δὲν ἦταν ἀμπαρωμένη, ἀλλὰ ὅπως οἱ κινητές, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι κινητή.

Σὲ μερικὰ σπίτια παλαιῶν νοικοκυραίων ἢ σκάλα στὸ τέριμα τῆς εἶχε

τὴν κλιβανὴ ἢ ἡ μπακαπόρτα, ἢ ὁποία τῆ νύχτα ἔκλειε, γὰρ ἀσφάλεια τοῦ νοικοκύρη. Ἡ κλιβανὴ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ δύο πόρτες ἢ μιὰ, ἢ πιὸ μεγάλη, ἔκλειε ὀριζοντίως τὴν εἴσοδο καὶ ἢ ἄλλη ἢ μικρότερη, ἔκλεινε ἔκ τῶν ἄνω πλαγίως τὸ ὑπόλοιπο κενὸ καὶ ἐπεκάρθητο ἐπὶ τῆς ὀριζοντίας. Πολλὲς διαδόσεις καὶ ἀφηγήσεις στὸ Αὐδήμι ὑπῆρχαν περὶ ληστικῶν ἐπιθέσεων καὶ τεχνασμάτων. Λέγεται ὅτι κάποτε οἱ κλέφτες εἰσεχώρησαν μέσα σ' ἓνα ἀρχοντόσπιτο καὶ ἔφτασαν στὴν κλιβανή, ἢ ὁποία ἦταν τόσο καλὰ κλεισμένη πού δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ παραβιασθῆ. Καὶ τότε οἱ κλέφτες ἀρχισαν νὰ γρατσουνίζουν τὰ σανίδια τῆς κλιβανῆς καὶ νὰ προσποιῶνται τὴ γάτα. Αὐτὸ ἐξενεύριξε τὸ νοικοκύρη καὶ εἶπε στὴ γυναῖκα του νὰ πᾶ ἢ νὰ ἀνοίξῃ ἐπὶ τέλους τὴν κλιβανὴ γιὰ νὰ μπῆ αὐτὴ ἢ γάτα μέσα. Ὅποτε ἀντὶ γάτας ὄρμησαν μέσα οἱ κλέφτες καὶ βασάνισαν πολὺ τὸν νοικοκύρη γιὰ νὰ τοὺς φανερώσῃ τοὺς θησαυροὺς του. Ἀκόμη ἐλέγετο ὅτι καὶ πυρωμένη πυροστιὰ τὸν πέρασαν στὸν λαιμό του. Καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ διηγήσεις λέγονταν μὲ ἀφάνταστες λεπτομέρειες ὀνομάτων καὶ πραγμάτων, ληστῶν, ληστευθέντων καὶ κλοπιμαίων, οἱ ὁποῖες ὅμως μᾶς διαφεύγουν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κλιβανὴ τὰ παλαιὰ σπίτια στὸ τέμα τῆς σκάλας, μᾶλλον εἰς τὸ κενὸ τὸ ὁποῖο δημιουργοῦσε ἢ σκάλα καὶ γιὰ νὰ λιγοστήτῃ τὸ χάσμα εἶχαν τὸ τ ρ α π ε ζ ὶ ο ν (ι), ἓνα τραπέζι ἀκίνητο, τὸ ὁποῖο χρησίμευε στὶς γιορτὲς καὶ γενικὰ στὶς δεξιώσεις, γάμους, βαπτίσεις καὶ ἄλλα γιὰ νὰ ἐναποθέτουν τοὺς δίσκους καὶ τὰ ποτήρια χάριν εὐκολίας.

Ἀπὸ τὴ σκάλα ὁ ἀναβάτης ἐβγαίνει στὸ γ λ ι α κ ὸ ὄπου ἦταν οἱ πόρτες τῶν δωματίων ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ εἶχε τὸ ὀ τ ζ ἰ α κ (ι). Καὶ κεῖνο τὸ δωμάτιο θὰ λέγονταν γ ω ν ι ἄ. Ἡ γ ω ν ι ἄ χρησίμευε καὶ ὡς μαγειρεῖο, κάθονταν δὲ ἐκεῖ ἢ οἰκογένεια τίς περισσότερες ὥρες, πρὸ παντὸς τὸ χειμῶνα. Τὰ παιδιὰ, τὸ καθένα εἶχε τὴ θέσῃ του γύρω στὴ γωνιά. Οἱ δυὸ ἄκρες δὲ αὐτῆς πού λέγονταν π α ρ α γ ὶ ν ι α, ἦταν οἱ πιὸ περιζήτητες θέσεις καὶ προωρισμένες γιὰ τὰ μικρότερα καὶ πιὸ χαϊδεμένα παιδιὰ τοῦ σπιτιοῦ. Γύρω στὴ γωνιά λέγονταν τὰ παραμῦθια καὶ παίζονταν καὶ μερικὰ παιχνίδια μὲ τὴ στάχτη καὶ χωρὶς αὐτὴ ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ κυριώτερο ἦταν ὁ Κ ο ὄ φ α κ α ς καὶ ἢ Κ ο υ φ α κ ἰ ν α. Κουφακας ἦταν κάποιος χωριανός, ὁποιοσδήποτε, καὶ Κουφακίνα ἢ γυναῖκα του. Δηλ. μὲ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἐννοοῦσαν ἓνα ἀντρόγυνο. Ἔλεγε π. χ. ἓνα παιδί: Κ ο ὄ φ α κ α ς καὶ Κ ο υ φ α κ ἰ ν α καὶ ἔχ ν α τ ρ ε ἰ ς π λ ἄ δ ε ς κ ι ὄ ἓ ν α β ε τ ν ὸ. Ποιὸ ς εἶ ν α ι; Καὶ τὰ ἄλλα θὰ φρόντιζαν νὰ βροῦν ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἢ οἰκογένεια μέσα στὸ χωριό. Π λ ἄ δ ε ς (=πουλάδες) ἦταν τὰ κορίτσια καὶ πετεινοὶ τ' ἀγόρια. Ἡ πεθερὰ κ ι ὄ πεθερός, ἄν εἶχε ἢ οἰκογένεια, λέγονταν στὸ παιχνίδι π α ρ α κ ο υ φ α κ ἰ ν α καὶ π ἄ ρ α κ ο ὄ φ α κ α ς. Ἄν ἔλεγον Κ ο υ φ α κ ἰ ν α μ ο ν α χ ι ἄ ἐν-

νοοῦσαν χήρα. Ἐάν τὰ παιδιὰ δὲν μποροῦσαν νὰ βροῦν ποιά οἰκογένεια ὑπονοοῦνταν ἔδιναν χωριὰ σὲ κείνο πού τὸ ἐπρότεινε γιὰ νὰ τοὺς τὸ φανερώσῃ. Πάρε τὸ Ρδοστό, πάρε τὸ Γάνο, πάρε τὴ Μπόλ(η). Καὶ κείνο ἔλεγε: Καλῶς τὸ Ρδοστό μὲ τ' ἄβγατά τ' κὶ μὲ τὰ καλοσκορίδια τ', νὰ σὲ πάρω ἀπὸ χέρια κὶ ἀπὸ ποδάρια νὰ σὲ ρίξω ἀπάν' στὰ κεραμίδια τοῦ Γάδε, καὶ ἔλεγαν τὸ ὄνομα ἐκείνου πού ὑπονοοῦσαν¹⁾. Ἐάν το παιδί ἦταν μεγάλο ἔκαμνε καὶ ἐκλογή χωριοῦ. Δεν ἄρξε τὸ χωριὸ πού τοῦ ἔδιναν, γιατί συνήθως τοῦ ἔδιναν μικρὰ καὶ ἀσήμαντα χωριά, ὅπως τὸ Τσανακτση καὶ τὸ Μ'σέλ(ι)²⁾. Ἐάν το παιδί ἦταν μικρὸ καὶ δὲν ἤξερε τὴν ἀξία τῶν χωριῶν, τὰ δέχονταν κὶ αὐτὰ καὶ τὸ παιχνίδι ἔπαιρνε καὶ κάποια ἀστεία ὄψη.

Τὰ παιδιὰ πού κάθονταν γύρω στὴ γωνιά, μόλις ἢ μάννα των κατέβαζε τὸν τέντζερε ἀπὸ τὴ φωτιά ἔσπειναν νὰ βάλουν πάνω στὴν πυροστιά τὴ μασιὰ γιὰ νὰ μὴ μείνῃ αὐτὴ ἄδεια καὶ μαγειρέψῃ ὁ διάβολος.

Ἐπίσης παρακολοῦθοῦσαν τὸν τέντζερε καὶ τὴν πυροστιά, κ' ἂν ἦταν ἀπὸ κάτω κολλημένες πολλὲς σπίθες, ἔλεγαν πὼς πολλὰ πλούτη προμηνύονταν γιὰ τὴν οἰκογένεια, γιατί ἢ κάθε σπίθα ἰσοδυναμοῦσε μὲ μιὰ λίρα. Ἐάν πετοῦσαν οἱ σπίθες ὅταν καίονταν τὰ ξύλα, ἔλεγαν πὼς θάβρουν μουσαφίρηδες στὸ σπίτι τους.

Μὲ τὴ λέξη γωνιά ἐννοοῦσαν ὄχι μόνο τὸ τζάκι, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρο τὸ δωμάτιο πού θὰ ἦταν τὸ τζάκι. Συνήθως δὲ μέσα στὴ γωνιά ἦταν καὶ τὰ μσάδερα, μέσα στὰ ὁποῖα ἔβαζαν τὰ παπλώματα καὶ τὰ στρώματα.

Τὰ παλιότερα σπίτια στὰ πλάγια τῆς γωνιάς (=τζάκι) εἶχαν καὶ θυρίδες, μία ἢ δύο. Οἱ θυρίδες ἦταν μικρὰ κουφώματα μέσα στὰ ὁποῖα ἔβαζαν τὰ σπύρα, τὸ σκουπάκι τῆς γωνιάς, πού τὸ ἔκαμναν μὲ φτερά ὄρνιθας, δηλ. ἔπαιρναν τὰ φτερά καὶ τὰ ἔδεναν μ' ἓνα κορδέλι ἢ μὲ λίγο σπάγγο κ' ἔκαμναν ἔτσι ἓνα ματσάκι καὶ σκούπιζαν μ' αὐτὸ τὴ γωνιά. Στὰ καφενεῖα στὴ θέση αὐτοῦ εἶχαν ἓνα ποδαράκι λαγοῦ. Στὴ γωνιά, στὸ μέρος ἀκριβῶς πού θὰ ἔκαιε ἢ φωτιά, εἶχε ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ κάτι σί-

1) Σὲ ἄλλα σπίτια, μάλιστα τοῦ Πέρα - Μαχαλά, πού ἦταν ἡ ἀρχαιότερη συνοικία, τὸ παιχνίδι αὐτὸ τῷ παιζαν λέγοντας:

•Ἐἔρω σπὶτ' κὶ σπιτάκ(ι)
κὶ παρακοπή κὶ θράκ(ι)
κὶ ἔχ' κὶ ἔχ' κὶ καλοκανταρεύεται,
Κούφακας κὶ κουφακίνα κλπ.»

Φαίνεται ὅτι αὐτὸ εἶναι καὶ ὁ ἀρχαιότερος τύπος τοῦ παιχνιδιοῦ.

2) Μικρὸ Τουρκοχώρι στὶς παραφυάδες τοῦ Ἱεροῦ Ὁρους κάτω ἀπὸ τὸ Ἀδδῆμι.

δερα κινητά, πού ἔμοιαζαν σάν ἄλογα καὶ πού χρησίμευαν γιὰ νὰ στηρίζουν τὰ ξύλα. Τὰ σίδερα αὐτὰ τὰ ἔλεγαν ἄ λ ο γ α τ ἄ κ ι α.

Ὁ τ ζ ἄ κ (ι) ἔλεγαν μόνον τὴν καπνοδόχο, τὴν ὁποία κάθε τόσο ἔπρεπε νὰ καθαρίζουν, γιατί διέτρεχε τὸν κίνδυνο νὰ ἀνάψη ἢ καπνιά πού μαζεύουνταν μέσα καὶ νὰ προκαλέση πυρκαϊά. Συχνὰ δὲ ἀναβαν τὰ ὀτζάκια κ' ὁποῖος θὰ ἔβλεπε φλόγα νὰ βγαίνη ἀπὸ τὴν κοπνοδόχο θὰ ἔδινε ἀμέσως τὸ σύνθημα τοῦ συναγεροῦ φωνάζοντας: «γ ι α γ κ ἰ ν (ι) ¹⁾». Ἡ λέξη αὐτὴ τρομοκρατοῦσε ὅλους τοὺς χωριανούς καὶ ἔτρεχαν ὅλοι ἐπαναλαμβάνοντας τὴ λέξη γιὰ νὰ μεταδοθῇ ἢ εἶδηση σ' ὄλο τὸ χωριό. Μαζὶ μὲ τὴ λέξη «γιακίν» λέγονταν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ νοικοκύρη «σ τ ο ὕ τ ἄ δ ε τὸ σ π ἰ τ'» ἢ «τὸ μαγαζι» καὶ πήγαιναν ὅλοι μὲ ταὺς κουβάδες νὰ βοηθήσουν. Στὰ τελευταῖα χρόνια ἔφεραν τελειότερα πυροσβεστικά μέσα ἀλλὰ δὲν εἶχαν ἰδιαίτερη ὑπηρεσία γι' αὐτά. Πότε-πότε, τὸ καλοκαίρι, ἔκαμναν καὶ γυμνάσια μὲ τὰ πυροσβετικά αὐτὰ μέσα γιὰ νὰ ἐξασκοῦνται στὴ χρήση.

Τὸ Αὐδῆμι στὰ παλιότερα χρόνια ἔπαθε μεγάλες ζημιές ἀπὸ πυρκαϊές. Μιὰ μάλιστα πού ἔγινε τὸ φθινόπωρο τοῦ 1889 ἀποτέφρωσε μεγάλο μέρος τοῦ χωριοῦ. Ἦταν δὲ γνωστὴ αὐτὴ ἢ πυρκαϊά μὲ τὴν ὀνομασία: «Τ' Β α ρ υ θ' μ ἄ κ' (ι) τὸ γ ι α γ κ ἰ ν», ἢ «Τς' Π α ν α γ ἰ α ς τὸ γ ι α γ κ ἰ ν», γιατί ἢ φωτιά ἔπιασε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Βαρυθυμάκη, ἐπειδὴ ὁμως κάηκε καὶ ἢ Π α ν α γ ἰ α, μεγάλη καὶ ὠραία ἐκκλησία, χρησιμοποιῶσαν οἱ χωριανοὶ δύο ὀνομασίες γιὰ τὴν πυρκαϊά αὐτή.

Ἄλλὰ τὰ ὀ τ ζ ἄ κ ι α μολονότι κ ὀ ρ ω ν α ν συχνά, πρόφταιναν καὶ τᾶσβηναν οἱ χωριανοί. Κι' ἔτσι καμμιά πυρκαϊά, ἔμεις τοῦλάχιστον, δὲν ξέροῦμε νὰ ἔγινε ἐξ αἰτίας τῶν καπνοδόχων. Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ γράψουμε ἄλλη φορὰ γιὰ τῆς πυρκαϊές τοῦ Αὐδημιοῦ προχωροῦμε στὸ θέμα μας.

Πάνω ἀπὸ τὴ γωνιά, σὲ σχῆμα τόξου, ἦταν τὸ τ ζ α κ ο π ἄ ν (ι). Τὰ τζακοπάνια ἦταν μάλιστα τὰ συνηθισμένα καὶ τσόχια τὰ πολυτελέστερα. Ἐπῆρχαν καὶ καλοκαιρινὰ ἀπὸ τσίτια. Πάνω ἀπὸ τὸ τζακοπάνι ἦταν τὸ ρ ἄ φ ι καὶ στὸ πλάγι ἀπὸ τὸ κάτω μέρος, ἦταν ἢ λ α μ π ο θ ἢ κ (η). Πέρα ἀπὸ τὴ γωνιά, στὴν πλευρὰ τοῦ τοίχου, ἦταν τὸ τ ο ρ α κ λ ἰ κ (ι), τὸ ὁποῖο τὸν χειμῶνα τὸ ἔντυναν μὲ προσκέφαλα, πού τὰ ἔλεγαν π' σ κ ἔ φ α λ α, μὲ χαλιὰ καὶ στρωματσάδα καὶ ἀποτελοῦσαν ἔτσι τὸ μ' d ἔ ρ'. Ἡ στρωματσάδα τοῦ μιντεριοῦ καθὼς καὶ τὰ προσκέφαλα ἦταν ν τ (υ)- μ ἔ ν α ²⁾ μὲ πλατανόφυλλα τὸ περισσότερο καὶ σπανιότερα μὲ κοινά,

1) Λέξη τουρκικὴ, σημαίνει πυρκαϊά.

2) Μὲ τὴ λέξη ν τ (υ) μ ἔ ν α ἐννοοῦσαν στὴν περίπτωσι αὐτὴ γεμισμένα, μολονότι στὴν ἴδια λέξη ἔδιναν καὶ ἄλλη σημασία, ὅταν ἔξαφνα ἔλεγαν «τὸ χ' τὸ σ π ἰ τ' ν τ μ ἔ ν ο», δηλ. στρωμένο μὲ χαλιὰ, σιὸ πάτωμα καὶ στοὺς τοίχους.

πὺ τὰ ἔλεγαν στὴν περίπτωσιν αὐτὴ γιοιμίδια. Τὰ γιοιμίδια τὰ χρησιμοποιοῦσαν τὸν παλιότερον καιρὸν, τὰ πλατανόφυλλα τὰ ἀνακάλυψαν ἀργότερα καὶ γενικεύθησαν σχεδὸν γιὰτὶ μ' αὐτό, ὅταν ἦταν πατημένα, φρούσκωναν καλύτερα καὶ διατηροῦνταν περισσότερο καιρὸν τσιτωμένα. Τὰ ἔλεγαν δὲ ἀπλῶς φύλλα π.χ. «Ἄ δ ἄ πετάξω τὰ γιοιμίδια, ἄ δ ἄ βάνω ἢ θὰ τὰ ντύσω μὲ φύλλα». Ὅταν ὅμως θὰ τὰ ἔντυνε τεχνίτης μὲ χόρτο, ὅπως καὶ τὰ στρώματα, πράγμα πὺ γίνονταν, ἀλλὰ σπινιώτατα, τότε τὰ ἔλεγαν γιοιουργαντζίδ'κα. Π.χ. «Μμ! ἔχ' π' σκέφαλα γιοιουργαντζίδ'κα». Τὸ «Μμ!» τὸ ὁποῖο κατὰ τὰς περιστάσεις ἔχει διάφορες σημασίες, στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ἔχει τὴν ἔννοια θανατισμοῦ καὶ ἐπαίνου.

Στὸ Ἀυδήμι ξεχώριζαν τὰ π σ κ έ φ α λ α ἀπὸ τὰ μ α ξ λ ά ρ ι α. Μαξιλάρια ἦταν τὰ μικρὰ καὶ μ α ξ λ ά ρ ε ς τὰ μεγάλα προσκέφαλα τοῦ κρεβατιοῦ. Π σ κ έ φ α λ α ἦταν μόνον τῶν μιντεριῶν τὰ προσκέφαλα.

Ἡ γωνιά (=δωμάτιο) θὰ ἦταν στρωμένη τὸ χειμῶνα ἀπαρωτήτως μὲ ψάθια. Ψάθες ὑπῆρχαν δυὸ εἰδῶν οἱ παπρόνιες, φθηνές, κατασκευασμένες μὲ μαλακὸν χόρτο πὺ τὸ ἔλεγαν παπύρ (ι) καὶ οἱ βουρλένιες, ἀκριβότερες κατασκευασμένες μὲ βοῦρλα. Βοῦρλα ὑπῆρχαν καὶ στὸ Ἀυδήμι καὶ μερικὲς γυναῖκες ἤξεραν νὰ πλέκουν ψάθες, ἀλλὰ ἡ παραγωγή αὐτὴ δὲν ἐπαρκοῦσε στὴν ἐγχώρια κατανάλωσιν.

Πολλὰ σπίτια πλαῖσθι γωνιά (=τζάκι) εἶχαν καὶ μέδινε, ἥτοι στενὸ καὶ μακρὸν ἐρμάριο μὲ τέσσερες-πέντε θέσεις, χωρὶς ξύλινα πορτόφυλλα, ἀλλὰ σκεπασμένο μ' ἓνα παραπέτασμα μέσα στὸ ὁποῖο ἔβαζαν διάφορα μικροπράγματα.

Μέσα στὴ γωνία συνήθιζαν, οἱ περισσότερες νοικοκυρὲς καὶ ζύμωσαν, προπαντὸς τὸ χειμῶνα. Φούρνους δὲν εἶχαν τὰ σπίτια, ἀλλὰ σὲ κάθε γειτονιά θὰ ἦταν μιὰ γυναῖκα πὺ θὰ ἔκαμνε τὸ ἐπάγγελμα τῆς φουρνιάτ'σας. Δηλ. θὰ φούρνιζε τὰ ψωμιά καὶ τίς πῆτες πὺ θὰ ἔκαμναν οἱ γειτόνισσες. Ὡς ἀμοιβὴ ἔπαιρνε ἓνα ψωμί μόνον γιὰ εἰκοσι ἔως τριάντα ψωμιά πὺ θὰ ἔκαμνε ἡ νοικοκυρά. Ἐπειδὴ δὲ ὁ φούρνος ἔπαιρνε περισσότερα ψωμιά, φρῦρνιζαν δυὸ-δυὸ οἱ νοικοκυρὲς καὶ τότε λέγονταν σινδρόφ'σες. Π.χ. «Εἶμαι σινδρόφ'σας μὲ τ' Μορφιά», ἐσήμαινε ὅτι θὰ φούρνιζαν μαζί. Γιὰ τὸ ζύμωμα χρησιμοποιοῦσαν ἰδιαίτη σκάφη (η), μὲ τὴ λέξιν δὲ αὐτὴ ἔννοῦσαν μόνον τὴ σκάφη τοῦ ζυμώματος. Σὲ μερικὰ σπίτια ὑπῆρχε καὶ ὁ νεχιὸς ξύλινο σκεῦος, πάνω στὸν ὁποῖο ἔπλαθαν τὰ ψωμιά. Ὁ νεχιὸς ὅμως στὰ χρόνια μας ἐξαφανίσθη καὶ χρησιμοποιοῦσαν ἀντ' αὐτοῦ τοὺς νταβάδες ἢ τὰ σινδρόσινια, (χάλκινα σκεῦη). Γιὰ νὰ μεταφέρουν τὰ ψωμιά στὸ φούρνον χρησιμοποιοῦσαν τίς πνακότες; οἱ ὁποῖες ἦταν ἰδιοκτησία τῆς φουρνιάτισσας. Μιὰ μέρα πρὶν ἀπὸ τὸ ζύμωμα ἔπρεπε νὰ

προζυμιάσουν, γὰρ νὰ πιάσουν μαγιά, μὲ τὸ προζύμ (ι). Ἡ κάθε νοικοκυρὴ ὅταν θὰ ζύμωνε θὰ κρατοῦσε σ' ἓνα πινάκι, συνήθως στὸ κλειδοπίνακο, ἕως μισὴ ὀκτὼ ζυμάρι καὶ αὐτὸ ἦταν τὸ προζύμι, ποὺ θὰ τὸ δάνειζε σὲ ἄλλη νοικοκυρὰ ποὺ θὰ ζύμωνε, ὡς καὶ κείνη θὰ δανείζονταν ὅταν θὰ ζύμωνε, γιὰτὶ θὰ ξύνιζε πολὺ, ἂν κρατοῦσε τὸ δικό της, ὅσο νὰ ξαναζυμώσῃ. Ὅταν ζύμωναν ἔκαμναν καὶ μιὰ ἢ δυὸ πῆτες μόνο μὲ ζυμάρι, καὶ γιὰ νὰ ψηθοῦν γοήγορα τίς ἔκαμναν λεπτὲς καὶ τίς φοῦρνιζαν, ὅπως καὶ τὰ ψωμιά, χωρὶς νὰ τίς βάλουν στὸ ταψί. Αὐτὲς τίς πῆτες τίς ἔλεγαν φ ο υ σ κ ω τ ἔ ς . Ὅταν τύχαινε καμμιά φορὰ νὰ λαθέψουν καὶ νὰ πιάσουν τὸ χ α μ ο ὕ ρ ¹⁾ χωρὶς ἀκόμη ν' ἀνεβῆ καλά, τότε ἔλεγαν ὅτι τὸ ψωμί ἐγινε γ ο ρ γ ὀ π λ α σ τ ο ἢ ἀ λ' ψ ὀ . Τὸ ἀλεύρι ποὺ θὰ ζύμωναν τὸ κοσκίνιζαν μὲ τὴ σ ε ἰ τ α κί ἔβγαζαν τὰ π ί τ ο υ ρ α . Μὲ τὸ κ ὀ σ κ ι ν ο κοσκίνιζαν τὸ σιτάρι, γιὰ νὰ πέσῃ τὸ χῶμα. Ὑπῆρχε καὶ τὸ μ ε τ α ξ ω τ ὸ , κόσκινο καὶ κείνο ἀλλὰ μὲ πανὶ διαφανές, ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦσαν ὅταν θὰ ἔκαμναν πῆτες, τ σ ο υ ρ ἄ κ ι α καὶ λ ε ι τ ο υ ρ γ ι ἔ ς . Λ ε ι τ ο υ ρ γ ι ἔ ς ἔλεγαν τίς προσφορὲς ποὺ θὰ πήγαιναν στὴν Ἐκκλησίᾳ, κάθε σπίτι δὲ εἶχε καὶ τὸ σ φ ρ α ἰ σ τ η ρ ὸ τ ο υ , ποὺ μ' αὐτὸ σφράγιζε τίς λειτουργιῆς. Τὰ σφραγιστηρὰ στὸ Αὐδήμι τὸ περισσότερο παρίσταναν μέσα σὲ ὀγκώδη στανρὸ εἰκόνας ἀπὸ τὸ Θεῖον Πάθος, τελευταῖα δὲ μερικὲς χ α τ ζ ἔ σ σ ε ς ²⁾ ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ σφραγιστηρὰ ποὺ παρίσταναν ἐπάνω σκαλιστοὺς ἀγίους. Μὲ τὸ μ ε τ α ξ ω τ ὸ κοσκίνιζαν, μᾶλλον π ε ρ ν ο ὕ σ α ν , καὶ τὸ ἀλεύρι μὲ τὸ ὁποῖο ἀνοίγαν φύλλα γιὰ νὰ κάμουν γλυκίσματα. Τὰ φύλλα τὰ ἀνοίγαν πάνω στὸ σ ο φ ρ ἄ ³⁾, μὲ τὸν π λ ἄ σ τ' (η) ἓνα ξύλο χοντρὸ ὅσο τὸ μπαστοῦνι καὶ ὀλοστρόγγυλο, ἓνα μέτρο μῆκος. Τὸ σ ο φ ρ ἄ ὅμως τὸν χρησιμοποιοῦσαν τὸ περισσότερο γιὰ νὰ τρῶν ἐπάνω, ἦταν δὲ αὐτὸς ὀλοστρόγγυλο καὶ πολὺ κοντὸ τραπεζάκι.

Ὅλα τὰ σπίτια ἀπαραιτήτως εἶχαν τὸ γ α λ ὸ τ ὶ ν ο δ ἄ , δηλ. τὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς. Μερικὰ δὲ σπίτια ποὺ ἦταν διώροφα, τὴν αἴθουσα αὐτὴ θὰ τὴν εἶχαν στὸ δεύτερο πάτωμα. Τὸ δεύτερο αὐτὸ πάτωμα τὸ ἔλεγαν τ ὸ π ἄ ν' τ ὸ σ π ἰ τ' . Ἡ ἐπίπλωσις τῆς αἴθουσας αὐτῆς θὰ ἦταν βέβαια ἀνάλογη μὲ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ κάθε νοικοκύρη καὶ τὸ γοῦστο καὶ τὴν προκοπὴ τῆς νοικοκυρᾶς. Τὰ νεώτερα σπίτια ὡς κυριώτερο στολίδι εἶχαν τὸ β ο υ ρ ὸ καὶ τοῦ γ α θ ρ ἔ φ τ' . Τὸ μπουρὸ βέβαια αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ γαλλικὸ γραφεῖο, ἀλλὰ ἦταν πολὺ ὑψηλότερο ἀπὸ γραφεῖο καὶ εἶχε τέσσερα συρτάρια μεγάλα πέρα-πέρα, ποὺ ἔβαζαν μέσα οἱ νοικοκυρὲς τὰ πιὸ πολυτίμα ροῦχα τους. Πάνω στὸ μπουρὸ ἦταν ὁ καθρέπτης καὶ συνήθως καὶ δυὸ λάμπες πολυτίμες, ποὺ δὲν τίς ἀναβαγ σχεδὸν ποτέ.

1) Λ. τουρκικὴ, σημαίνει ζύμη. — 2) Λ. τουρκικὴ = προσκυνήτριες. — 3) Λ. τουρκικὴ.

Μόνο ὁ καθρέφτης καὶ οἱ λάμπες ἦταν τὰ στολίδια τοῦ καλοῦ ὄντι ἅ ποῦ ἔρχετο νὰ τὰ φέρουν ἀπὸ τὴν Πόλη ἢ ἀπὸ τὴν Ραιδεστό. Ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ τὸ μπουρὸ ἀκόμα, κατασκευάζονταν στὸ Αὐδήμι. Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ λούσα ἦταν τοῦ σ υ ρ μ ο ῦ, δηλ. νεωτεριστικά. Τὰ περισσότερα σπίτια βέβαια δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὴν ἀπαιτήσιν τοῦ πολιτισμοῦ· καὶ διατηροῦσαν τὰ παλαιὰ στολίδια ποῦ ἦταν τὰ χαλιά, κατασκευασμένα μὲ μαλλὶ στὸ Αὐδήμι, οἱ ἀ ν τ ρ ο μ ῖ δ ε ς ἢ ἀ ν ε δ ρ ο μ ῖ δ ε ς ἀπὸ τὴν ὁποῖα οἱ καλλιτέρες ἦταν οἱ λεγόμενες μ ἐ τ σ' γ ἡ λ', δηλ. ποῦ εἶχαν κἀτὶ σχέδια (ξόμπλια) προσομοιάζοντας μὲ τὸν ἥλιο, καὶ ποῦ εἶχαν δύο ἐναλλασσόμενα, σὲ κάθε ἥλιο, χρώματα. Τὰ φτωχικὰ σπίτια ἀντὶ χαλιά θὰ εἶχαν καὶ στὸν καλὸν ὄντι ἅ ψάθα. Ἀπαραίτητο δὲ ἦταν καὶ τὸ τ ο ρ α κ λ ῖ κ ι, πάνω στὸ ὁποῖο θὰ στρώνονταν τὸ μιντέρι, ὅπως καὶ εἰς τὴ γωνιά, μὲ τὴ διαφορά ὅτι τὸ μιντέρι αὐτὸ θὰ ἦταν πολυτελέστερο καὶ θὰ εἶχε στὶς γωνιὰς του κεντημένα μαξιλάρια. Σ' ὅλα τὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ θὰ ἦταν μ π ε ρ δ ἔ δ ε ς (παραπετάσματα), ἀλλὰ στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς οἱ μ π ε ρ δ ἔ δ ε ς θὰ ἦταν πολυτελέστεροι, ἄσπροι χασεδένιοι καὶ ταντελένοι. Ἀλλὰ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παράθυρα, μ π ε ρ δ ἔ δ ε ς ἔβαζαν καὶ στὶς πόρτες τῶν δωματίων, πρὸ παντὸς στὴ γωνιά καὶ στὸν καλὸν ὄντι ἅ. Οἱ μ π ε ρ δ ἔ δ ε ς αὐτοὶ πολὺ διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς τῶν παραθύρων, βαρεῖς, μάλλινοι, καπλαντισμένοι, μονοκόμματοι σὰν καπλώματα, εἶχαν περασμένα στὶς ὄρθιες πλευρὰς τοὺς ἀπὸ ἓνα ξύλο πέρα-πέρα, γιὰ νὰ τεντώνουν, χρησιμοποιοῦνταν δὲ τὸν χειμῶνα γιὰ νὰ κρατοῦν ζεστὸ τὸ δωμάτιο.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ὀσάδες, τὸ σπίτι θὰ εἶχε ἀπαραιτήτως καὶ τὸ κ ε λ ῖ του. Τὸ κ ε λ ῖ δὲν εἶχε ὀρισμένο μέρος :μποροῦσε νὰ εἶναι καὶ στὴν αὐλή, ἢ ἀνεβαίνοντας μερικὰ σκαλοπάτια, ἢ κατεβαίνοντας. Τὸ κελὶ ἓνα στενόμακρο συνήθως δωμάτιο, χωρὶς παράθυρα, χρησίμευε γιὰ ἀποθήκη τροφίμων καὶ οἰκιακῶν σκευῶν. Τὰ πολὺ παλαιὰ σπίτια εἶχαν καὶ σ ο φ ἅ. Ὁ σ ο φ ἅς ἦταν δωμάτιο τρία σκαλοπάτια ὑψηλότερα ἀπὸ τὸ πάτωμα καὶ ἦταν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ θερινὸ δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ. Ἐὰν ὁ σοφᾶς ἦταν μικρὸς λέγονταν σ ο φ α δ ἅ κ (ι).

Πολλὰ σπίτια θὰ εἶχαν καὶ ξ ω γ λ ι ἅ κ (ι), δηλαδή ταράτσα. Ὑποθέτω δὲ νὰ ὀνομάσθηκε ξ ω γ λ ι ἅ κ ι ἐπειδὴ στὰ περισσότερα σπίτια ἀποτελοῦσε συνέχεια τοῦ γ λ ι α κ ο ῦ.

Ἐνα δωμάτιο μικρὸ, ἢ μέτριον ἀναλόγως μὲ τὸ σπίτι, χρησίμευε γιὰ ν ι φ τ ἡ ρ (ι). Τὰ νερὰ τοῦ νιφτηριοῦ χύνονταν ἀπὸ τὸ ν ε ρ ο χ ῦ τ (η), δηλ. ἀπὸ τὴν ἔξοχὴ τῆς λιθίνης λεκάνης, ἢ ὁποῖα τρυποῦσε τὸν τοῖχο καὶ ἔβγαλε ἔξω στὸ δρόμο, συνήθως δὲ μέσα στὶς ρ ὄ μ ε ς.

Γι' αὐτὸ οἱ ρύμες στὸ Αὐδήμι ἦταν πολὺ κακόφημες, μὲ τὴ λέξη δὲ αὐτὴ ἐννοοῦσαν μέρος ποῦ βρίθκει ἀπὸ ἀκαθαρσίες. Ἐκτὸς ὁμῶς ἀπ' αὐ-

τὸν τὸ νεροχύτη, ὑπῆρχε καὶ ἄλλος νεροχύτης, ὁ ὁποῖος δὲν ἦταν παρὰ μιὰ τρύπα πὺν ἔφερεν σ' ἐπαφή τὸ δρόμο μὲ τὴν αὐλή. Χρησίμευε ἡ τρύπα αὐτὴ γιὰ νὰ μπαινοβγαίνουν οἱ κότες. Φαίνεται δὲ ὅτι σὲ κάποια αὐστηρῆ ἐποχῇ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς αὐλῆς θὰ ἦταν καὶ τὸ πλυσταργιὸ καὶ ἀπὸ τὴν τρύπα αὐτὴ διωχστεύονταν τὰ νερά στὸ δρόμο. Ἀλλὰ στὴν ἐποχῇ μας οἱ γυναῖκες ἔπλυναν τὸ περισσότερο στοὺς δρόμους καὶ μάλιστα στὰ ρέματα, σπανίως δὲ μέσα στὰ μαγαζιά καὶ τοῦτο μόνο τὸ χειμῶνα.

Στὸ δωμάτιο αὐτό, πὺν θὰ χρησίμευε γιὰ νιφτήρι, θὰ ἦταν καὶ τὰ μαγειρικὰ σκεύη καὶ ἡ πιετοθήκη (η), πλάι δὲ σ' αὐτὴν ἡ χλιαροθήκη (η). Τοὺς τετζερέδες τοὺς ἔλεγαν τζερέδες, τὰ δὲ πιάτα τὰ ξεχώριζαν σὲ πιάτα καὶ π'νάκια. Πινάκια ἔλεγαν τὰ πῆλινα πιάτα τὰ ὁποῖα κατασκευάζονταν στὴ Χώρα. Ἐπίσης τοὺς πῆλινους τετζερέδες τοὺς ἔλεγαν συνήθως χωρονόους, ἀντιδηλ. νὰ πῆ: «βάλ' τοὺ βήλ-νονα τὸ τζερε» ἔλεγε πότε-πότε: «βάλε τὸ χωρονὸ τὸ τζερε». Τὰ μεγάλα καὶ βαθουλά πινάκια τὰ ἔλεγαν ξετέλες, τὰ δὲ ἐκ πορσελάνης παρόμοια τὰ ἔλεγαν σοουπιέρες. Ἡ λέξις ὅμως ξετέλα ἀπέκτησε καὶ μεταφορικὴ σημασίαν καὶ ἐννοοῦσαν τὸ δῶρο (γλύκισμα) πὺν θὰ ἔστελνε ἡ νύφη στὸν γαμπρὸ ἢ στὸν κουμπάρο. Τὰ ἐκ πορσελάνης πιάτα τὰ ἔλεγαν τσ'νένια, τὰ δὲ πραγματικὰ τσινένια τὰ ἔλεγαν κατσαρολένια. Κατσαρόλια δὲ καὶ κατσαρολάκια ἔλεγαν μικρὰ ἢ μέτρια ἀγγεῖα πὺν θὰ εἶχαν καὶ λαβὴ ἐπιμήκη ἢ κυκλοτερῆ. Τὰ φλυτζάνια τὰ ἔλεγαν τσάτσκες καὶ τὰ πιατάκια αὐτῶν τσατσκόπιατα. Τοὺς ἀπὸ τσίγκο μισοὺς κουβάδες, τοὺς ἔλεγαν γκιρδέ-λια πληθυντικὸς καὶ ἐνικὸς γκιρδέλι.

Γάβανος, γαβανάκι (ι) καὶ πληθυν. γαβάν(οι) καὶ γαβανάκια ἦταν τὰ πῆλινα δοχεῖα, ἐνῶ τὰ παρεμφερῆ ἐκ πορσελάνης τὰ ἔλεγαν κισέδες βάζο καὶ πληθυντικὸς βάζα ἔλεγαν τὰ γυάλινα. Μεγάλα πῆλινα δοχεῖα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦσαν ὡς λεκάνες τὰ ἔλεγαν γκβετσια καὶ ἐνικὸς τὸ γκβετς. Ἄν τὸ δοχεῖο αὐτὸ θὰ ἦταν κάπως μεγαλύτερο τὸ ἔλεγαν γκβετσα. Ἀλλὰ ἡ λέξις αὐτὴ ἀπέκτησε καὶ μεταφορικὴ σημασίαν καὶ ὠνόμαζαν καὶ ἓνα φαγητὸ γκβετς ἦτοι κρέας μὲ ρύζι πὺν θὰ ψήνονταν ὅμως στὸ φούρνο. Ἴσως ἐπειδὴ μέσα στὸ πῆλινο δοχεῖο νὰ γίνονταν νοστιμότερο, ἀλλὰ καὶ σὲ μετάλλιο δοχεῖο ἂν θὰ τὸ ἔβαζαν πάλι γκβετς θὰ τῷεγαν. Κάθε νιφτήρι (ι) θὰ εἶχε καὶ πῆλινα καὶ ἐκ πορσελάνης δοχεῖα, ἀλλὰ θὰ εἶχε καὶ λίγα ξύλινα, ἦτοι μιὰ ξ'λοπνάκια, κανένα ξ'λοπνάκι, κ' ἓνα κλειδο-πίννακο. Τὰ κλειδοπίνακα ἦταν πολὺ χρήσιμα γιὰ τοὺς ἀγωγιάτες καὶ τοὺς ἀγρότες, γιὰτι μέσα σ' αὐτὰ ἔβαζαν τὴν τροφή τους. Ἦταν δοχεῖα στρογγυλά καὶ βαθουλά, πολὺ τεχνικά, πὺν εἶχαν καὶ κλειστρα (καπάκι) καὶ ἔκλειναν ἐρμητικά, ὥστε νὰ μὴ χύνεται τὸ φαγητό. Αὐτὰ τὰ ξύλινα

δοχεῖα, μαζί με τις σκάφες, σκαφίδια και σκαφάκια, που ήταν κι' αυτά ξύλα μονοκόμματα τὰ ἔφεραν στὸ Αὐδήμι, κατὰ περιόδους, ἀθίγγανοι που μιλοῦσαν βουλγαρικά. Ἦταν διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀθίγγανους που ἔκαμναν τὰ κὸσκινα καὶ τις σεῖτες καὶ ποὺ ἔρχονταν συχνότερα. Αὐτοὶ οἱ βουλγαρίζοντες ἔρχονταν σπανιότερα καὶ οἱ χωριανοὶ τοὺς ἔλεγαν βουλγάρους. «Ἦρτανα βουργάρ' στὰ Χωράφια»¹⁾. Ἐνῶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἔλεγαν κατσιβέλους: κατσ' βέλ', κατὰ τὴν Αὐδημιώτικη φωνολογία. Μὲ τὴ λέξη ὁμως ἔ'λοπνάκες ἐννοοῦσαν σκωπτικά καὶ τοὺς βουλγάρους, ἀλλὰ ἡ ἔννοια αὐτὴ τῆς ξυλοπινάκας ἦταν διαδεδομένη σὲ πολλὰ μέρη τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἴσως ἐπειδὴ οἱ βούλγαροι θὰ κάμνουν μεγάλη χρῆση ξυλίνων δοχείων, ἐνῶ στὰ μέρη μας ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κλειδοπίνακο, ποὺ ἀναγκαστικά ἔβαζαν φαγητό, εἰς τὰ λοιπὰ ξύλινα δοχεῖα δὲν ἔβαζαν. Μάλιστα καὶ με ξύλινα κουτάλια (ξλένια χλιάργια), μολονότι αὐτὰ ἦταν σὲ μεγάλη χρῆση, θεωροῦνταν βάρβαρο καὶ ἀπολίτιστο νὰ τρώγῃ κανεὶς. Στὰ ἐξευγενισμένα σπίτια ὑπῆρχαν βέβαια καὶ ξύλινα κουτάλια ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια, ἀλλὰ εἶχαν ἀχρηστευθῆ.

Τὰ σπίτια στὸ Αὐδήμι στὴν ἐποχὴ μας φωτίζονταν με λάμπες που ἔκαιαν με πετρέλαιο, στὰ παλιότερα χρόνια ἔκαιαν περζίρι. Ἐκτὸς ἀπὸ τις λάμπες, γιὰ οἰκονομία εἶχαν καὶ τὰ σινανάγια (μικρὲς λάμπες). Τὰ σαντάνια καὶ τὰ καντηλέρια, ἦταν κηροπήγια. Τὰ μὲν πρῶτα τὰ χρησιμοποιοῦσαν στίς γιορτὲς γιὰ ἐπίδειξη καὶ πολυτέλεια, τὰ δεύτερα δὲ ἦταν πρόχειρα βοηθητικά, καὶ ἀντικαθιστοῦσαν τὰ σινανάγια. Τὰ σαντάνια καὶ τὰ καντηλέρια ἦταν μπρούτζινα καὶ ἔκαιαν σ' αὐτὰ σπαρματσέτα.

Νιφτήρ' ἔλεγαν τὸ δωμάτιο ὅπου θὰ ἦταν τὰ μαγειρικά αὐτὰ σκεύη. Τὸν πραγματικὸν νιπτῆρα τὸν ἔλεγαν μουςλόυκι. Μουσλούκια τὰ παλιότερα χρόνια εἶχαν πῆλινα καὶ μόνο οἱ πλούσιοι εἶχαν χάλκινα. Στὰ χρόνια μας ἀντικατεστάθησαν τὰ περισσότερα με τενεκένια.

Πλάι στὸ νιφτήρι ἦταν ὁ ἀνεγκαῖος ἢ τὸ ἀνεγκαῖο, δηλ. τὸ ἀποχωρητήριο. Μερικὰ σπίτια δὲν εἶχαν ἀνεγκαῖο καὶ χρησιμοποιοῦσαν στὴ θέση του τὸ κατώι, ποὺ ἦταν στὴν ἀλλή καὶ ἔβαζαν μέσα τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα. Ἀλλὰ καὶ κεῖνα ποὺ εἶχαν ἀποχωρητήριο αὐτὸ δὲν εἶχε λαγοῦμι, στὰ περισσότερα σπίτια, οὔτε διωχεταιῦνονταν, ἀλλὰ ἦταν ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὸ κατώι καὶ μάλιστα στὴ γωνιά ὅπου συγκεντρώνονται ἡ κοπριά τῶν ζώων, ἡ ὁποία ἔχει καὶ τὴν ιδιότητα νὰ ἐξουδετερῶνῃ τὴν κακοσμία τῶν ἀνθρωπίνων ἀπορρομιμάτων.

Ὅπως εἶπαμε παραπάνω, τὸ δεύτερο πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ λέγονταν

1) Χωράφια = τοπωνυμία· βλ. «Θρακικά» τόμ. Ε'. σελ. 349.

τὸ πᾶν τὸ σπίτι, τὸ πρῶτο πάτωμα λέγονταν ἀναγκαστικὰ τὸ κᾶτ' τὸ σπίτ'. Ἐπὶ πλέον ἔλεγαν καὶ τὸ μέσα σπίτ', ὅχι βέβαια σὲ ὅλα τὰ σπίτια, ἀλλὰ σὲ μερικὰ ποὺ θὰ εἶχαν κανένα δωμάτιο ποὺ δὲ θὰ φωτίζονταν ἐπαρκῶς. Γενικῶς δὲ κάθε δωμάτιο θὰ εἶχε ἓνα διακριτικὸ ὄνομα. Ἐξαφνα τὰ δωμάτια ἔπαιρναν καὶ ὀνόματα ἀπὸ τοὺς γείτονας τοῦ σπιτιοῦ: «κατὰ τὸ ἡ θειᾶς Μαργιῶς», «κατὰ τὸ Φωτῆς τ' Μανωλάκ(η)». Θυμᾶμαι εἰς τὸ σπίτι μας, στὸ κᾶτ' τὸ σπίτ' εἶχαμε ἓνα μικρὸ δωμάτιο ποὺ τὸ λέγαμε ὀ δ α δ ᾶ κ (ι). Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ δωμάτιο ἀργότερα τὸ ἐπεκτείναμε καὶ δὲν ἦταν μικρό. Ἀδύνατο ὅμως στάθηκε νὰ μὴν τὸ ὀνομάζωμε πάντοτε ὀ δ α δ ᾶ κ (ι).

Σχετικῆ μετὰ τὴν παρόμοια καθιέρωσι ὀνομάτων ἦταν στὸ Αὐδημί καὶ ἡ τοπωνυμία Δε ν τ ρ ᾶ κ (ι)¹⁾. Καθὼς ἔλεγαν οἱ γεροντότεροι στὴν τοποθεσίᾳ αὐτῆ ἦταν ἓνα μικρὸ δέντρο ποὺ μετὰ τὰ χρόνια μεγάλωσε καὶ ἔγινε ἓνα ἀπὸ τὰ τρία-τέσσερα πελώρια δέντρα ποὺ εἶχε τὸ χωριό. Ἄλλὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1893 ἓνας δυνατὸς ἀέρας ξερίζωσε καὶ ἔρριξε αὐτὸ τὸ δέντρο. Στὰ χρόνια μας οὔτε ἵχνος καὶν δέντρον ἦταν ἐκεῖ. Μόνον ἓνας ἰσοπεδωμένος μικρὸς ἡμίλοφος γνωστὸς μετὰ τὴν ὀνομασίᾳ Δε ν τ ρ ᾶ κ ι.

Ὅλα τὰ σπίτια στὸ Αὐδημί ἦταν πατωμένα μετὰ σανίδια. Σὲ ἄλλα χωριά, καὶ ἰδίως στὰ χωριά τοῦ κάμπου καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Παιδεστὸ ὑπῆρχαν σπίτια ποὺ ἦταν πατωμένα μετὰ λούρη καὶ χῶμα.

Ἐπιγράμμιος Ζήσης

1) Θρακικὰ τόμ. Ε', σελ. 348.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΛΟΥΛΕΒΟΥΡΓΑΣ*

Μ

μαγγίρα=χάλκινο νόμισμα άλλοτε 40, έπειτα 5 παράδων. Έξέλιπε μετά τὸ κόψιμο τῶν νικελένιων.

μαγκαράς=χονδροκέφαλος.

μαδραγόνα=λάκκος ἐγκρούπτων θησαυρόν.

μαθέ=μόριον με ποικίλας ἐννοίας—Δὲ δούν εἶδισ μαθέ στου δρόμου πὸ ἤρχουσα; Σὺ μαθέ δὲ μᾶς καταδέχισι τώρα. ..

μαμαλίγκα=πολτὸς με νερό και ἀλευρι ἀραβοσίτου.

μάνι-μάνι=γρήγορα γρήγορα, ἄψε-σβῦσε.—Νὰ πᾶς στου νερό κι' μάνι-μάνι νὰ νέρτς γιατί δίψασαμ' πουλύ.

μανίτσα=ἡ μαιά.

μαραγκιάζουμε=μαραίνομαι—Τὰ σαχπόγια (βιολέττες) μας δὲ ξέρον γιατί λίγουρα μαραγκιάσκαν.

μαρή=μωρή—Μαρή σύ! δὲ δρέπισι και πουρπατεῖς ἀξ'πόλ'τη κοντζάμ κουπιλάρα; 'Ηλέν' μαρή δόσι μ' σοι παρακαλῶ τοῦ χτέν'ς;

ματά=μετά, ξανά—'Απ' τὰ πέρσ' τοῦ παζάρ πὸ ἤρτι στου Μπουργάζ δὲ δούν ματαεῖδα. Πὸῦ τότε πὸῦ ἔπισι ἄρρουστους δὲ ματασηκώθη.

μαῦρα=πένθιμα. Έββαλε τὰ μαῦρα=ἡ γυναῖκα πὸῦ χήρεψε, πενθεῖ. Οἱ ἄνδρες δὲν ἔμανροφοροῦσαν, εἰς ἔνδειξιν πένθους ἔμεναν ἀξύριστοι ἐπὶ 40 ἡμέρας.

μ' γάρ=μυγίτσα—Τ' ἀχούρ μας γέμισι μ' γάρια.

μήγαρ= μήπως— ἔπισι κι χαλαβρώθ'κη' μήγαρ δὲ δούν εἶπα ν' ἀνοίγ' τὰ μάτια τ' και νὰ μη κ'μᾶτι οὐλόρτους ;

μηλαδέρφια=ἑτεροθαλῆ ἀδέλφια.

μηρώνου=ἡμερώνω, ἤσυχάζω—Πόψα τοῦ μουρὸ οὔλου ἔκλιγι κι' κόμα δὲ λέγ' νὰ 'μηρώσ' τοῦ μουσουμπέτ'κου.

μικούτσκου=μικρούτσικος.

μισάδριγια=ντολάπι μεγάλο ὄπου ἔτοποθετοῦντο τὴν ἡμέρα τὰ στρώματα.

μίλ'=ἰλὺς πὸῦ ἀφίνει ἡ πλήμνυρα.

μισάλα=τραπεζομάνδηλο (mensalis.)

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 391 ΣΤ' τόμου Θρακικῶν.

μισόδρομους=σημείον ὅπου εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ δρόμου—Τοῦ κιμέρ εἶναι οὐ μισόδρομους τοῦ Τρούμπιγι.

μλάρ'=μουλάρι.

μλίνα'=μελίγη πῆτα.

μοῖρα=κομμάτι ψαχνουῦ κρέατος ποὺ τεμαχίζεται διὰ τὰ μαγειρευθῆ—Τοῦ κριγιῦς αὐτὸ εἶχε πουλά κόκκαλα κι δὲ βγήκαν πουλὲς μοῖρες. Βάλι μ' δε κι καμνιά μοῖρα, μὴ μοι βάξης οὔλου κόκκαλου.

μουδροῦνα=ἀπίδι μεγάλου μεγέθους· χαρταετὸς εἰς σχῆμα ἀπιδιοῦ.

μούκανους=βλάκας, ἡλίθιος.

μουρόχλιου=χλιαρό. Τῆ ζποῦνα τὰ τὴν πλύν'ς στοῦ μουρόχλιου τοῦ νιρὸ γιατί στοῦ ζιστὸ μαζέβ'

μουσκέτ'=σταφύλι μυρωδάτο—Μένα πουλὺ μ' ἀρέζ' τοῦ μουσκέτ'.

μουσκιά=εὐωδία.

μουσκίζου=ἀποπνέω εὐωδίες.

μουχάν'=φουσερὸ τῶν Ἀθιγγάνων.

μπαμπάτσους=μεγαλοκαμωμένος.

μπάμπου=γραῖα—ἦτά πάγ' στὴ μπάμπου τὴ Σοφία τὰ μοι πατήσ' τὰ λιμά μ'.

μπατίκ'=ἐμβατίκιον.

μπατοῆς=ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός—Ἄμα πέθανι οὐ πατέρας μπῆκι στοῦ μαγαζιῖ οὐ μπατοῆς μας κι μᾶ; κ'τάζ' τοῦ σπίτ'.

μπασιᾶς=ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ γυναικαδέλφου ὁ σύζυγος τῆς μεγαλυτέρας ἀδελφῆς.

μπιζοῦλες=θυρίδες ἢ μία ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλη ὅπου προχείρως τοποθετοῦνται μικροπράγματα. Ράφι κατασκευασμένο καθέτως μὲ τέσσαρες πέντε θυρίδας.

μπιλίδα=σουγιά. μικρὴ μὲ ξύλινη λαβή, συνήθως κόκκινη.

μποῦλα=ἀδελφή.

μπουλάκιμ=εἶθε—Μπουλάκιμ τὰ πιθάν'τὰ γλυτώσ'.

μπουμποῦνα=φλόγα.

μπουμπνίζ'=βροντᾶ καὶ ἀστράφτει.

μπουμπνίζου=κτυπῶ δυνατὰ—Τοῦν μπουμπούν'ξι μιά ποῦ τοῦν φάνκ'ι οὐ οὐρανὸς σφουδίλ'.

μπροῦμα=πρόμυτα (ἀντίθ. ἀνάσκελα).

μυρίζ'=βρωμᾶ—Μύρσι τοῦ φαγι θαρρῶ.

μυρίζου=βρωμῶ ἐπάνω μου—Πᾶνι λίγουρα τὰ πλυθῆς, δὲ ἴμπουρῶ τὰ σοὶ γλέπον τὰ μυρίζης.

μυρουδιά=ὁσμὴ καλὴ ἢ κακὴ.

N

ναι=ξρωτηματικὸν μόριον ἀπαραίτητον εἰς κάθε ἐρώτησιν τοῦ προῦποθέτει ἀπάντησιν, ναι ἢ ὄχι.—Εἶδεις ναι τὸν ἀδιφόν μ' στοῦ δρόμου; Πῆγεις ναι σ' τῇ Σαραδακκλησιῆς καμμιά φορὰ; Πού κλαῖς, γὼ ναι σοὶ φταῖου; Πού'ν δη για ἡ νύφ', δὲ θὰ νέρτ' ναι νὰ τὴν διοῦμ';
Νάτουκαι=νὰ ἰδοῦ αὐτὸ εἶναι—θέλ'ς ναι νὰ προουκόψης; Πρέπ' νὰ κόψης τοῦ πιοτὶ κὶ τὰ χωριά. **Νάτουκαι!**

νιγκάζουμι=βιάζομαι, κάμνω γρήγορα—Πουλὸ μὴ νιγκάζισι ἔχ' ἀκόμα τρεῖς ὥρες. Μοὶ νέγκασι μοὶ νέγκασι κὶ γὼ ἔκανα τοῦ σταυροῦ μ' κ' εἶπα τοῦ ναί. **Κουμμάτ'** νέγκασι τοῦ φαγὶ γιατί χτυπᾶ τοῦ μισ'μέρ.

νειᾶτα=νεότης, ὥραια (ἐπιρρ.)—**Νειᾶτα** τοῦ κατάφιρα τοῦ φουστάν' μου μουνάχ'. Ἡ Ἀθηνιῶ νύφ' πριπουμαχοῦσι νειᾶτα

'νειδίζου=ὄνειδιζῶ—Μοὶ 'νειδισι καλὰ καλὰ κὶ διάβ'ζη ἡ κιαρὰ Πλουμοῦ.
νιδιάζου=ἀδειάζω—**Λὲ νιδιάζου** νὰ μπαλῶνον κάλτσις τὰ πιδιά. Πού τοῦ πουρνὸ δὲ νέδιασι κόμα.

νῆλιους—ἥλιος—**Σήμερα** ἄσχημα καίει οὐ νῆλιους. Μὴ γκάθισι στοῦ νῆλιου, θὰ σοὶ χτυπήσ' στοῦ κιφάλ' ᾶ!

Νισαίνου=ἀνασαινω, ἀναπνέω—**Δάσκαλι** αὐτὸς ἔπισι κὶ δὲ μπουρ' νὰ νισάν'.

νοννίζου=σκέπτομαι, ἐνθυμοῦμαι, συλλογοῦμαι—Πουλὸ τοῦ ν'νίζ' αὐτὸς οὐ ἄρρουστους κὶ δὲ μοὶ καλουφαίν'τι. **Νούνισ'** του καλὰ καλὰ κὶ κἀνι τοῦ σουσιό. Δὲ μπουρου νὰ τὸν νοννίσου.

'νουματι—ἄνθρωποι—**Στοῦ τυρὶ** δούλιβαμ' εἴκουσ' νουματοὶ ἴσα μ' τοῦ Πιτροβ'.

ντάδαρους=τέτανος.

Νταῆς=κύρ, θεῖος, παλληκαρᾶς—**Νταῆ** Θανάσ' κὶ μένα κόλλ'βα! Ἀφόδισ πέθανι οὐ μακαρίτ'ς οὐ πατέρας μᾶς κ'τάξ' οὐ νταῆς μας.

Μὴ φκιάν'ς πουλὸ πουλὸ τοῦ νταῆ γιατί.....

Νταλαμίδα=στριφογύρισμα.

Ντρέχου=περιφέρομαι, περιπατῶ—Ποῦ ντρέχ'ς μπρὲ οὔλ' τὴ ἴμερα; Σήμερα κὶ ἰχτὲ οὔλου ντρέχουμ'.

νώμους=ῶμος—Τὶ ἔχ' οὐ νόμους σου κὶ τὸν πᾶν'ς κάθι λίγου; Μοὶ πουνεὶ γιατί πού τοῦ πουρνὸ μοὶ σακάτιψι ἢ π'νακουτή.

Ξ

Ξανὰ—**μανὰ**=ἄλλην φορὰν—**Σοὶ παρακαλῶ** ξαναμανὰ νὰ μὴ μιράσης πὸν δουπέρα.

ξιπουδιαβάζου=ἐξαποστέλλω προπέμπω—**Σήμερα** ξιπουδιάβασαν τοῦ μησαφίρ' ἴσα μ' τοῦ σταθμό.

ξιποδιαλέξομαι=ξεποδιαλέγομαι, αναρρωνύω, καταντῶ—Νὰ ξιπουδια-
λιχτοῦμ' ποὺ τὴν ἀρρώστεια κ' ἕστερα γὰ διουῖμ' τὰ ἄλλα. Ἡ κότα
μας πλάκουσι 12 ἀυγά, ἀμὰ ἴσαμ τόρα τέσσιρα π'λιὰ ξιποδιαλέχαν
μόν'.

ξ'ρίθρα=ξυνόφυλλο χόρτο τοῦ ἀγροῦ.

Ξ'τός=Χριστός—Ξτός κί Πανηγιά πιδίκι μ' ! (ὅταν τρομάξη τὸ παιδί ἢ
πάθῃ τίποτε ἐξαφνικό).

Ο

Ὁ φθόγγος Ο πάντοτε προφέρεται κλειστὰ ὡς ου, ὅταν δὲν εὐρί-
σκεται εἰς τὴν τονιζομένην συλλαβὴν μὲ σπανίας ἐξαιρέσεις.

—Ὅποιους ἀνθρώπους δὲν εἶνι τίμους καμμιὰ φουρά δέ μπουρ' γὰ
προυκόψ'. Οὐ σταθμὸς τοῦ Μπουργαζιοῦ ἔχ' μιὰ ὄρα δρόμου. Αὐτὸς οὐ
τόπους, οὐλον δαβαλίδ'κους. Μικρὸς μιγίλους οὐ χάρους δὲν ἀκούει. Κατὸ
θάνατου ἤφι οὐ καυμένους οὐ τσουρμπατζῆς. Οὐ λύκους μόν' τοῦ κόκ'νου
τοῦ ζ'νὰρ φουβᾶτι. Κόμα δὲ δώραθις αὐτὸ σύ; Αὐτὲς τσ' ἡμέρις οὐλον
ἄσχημα οὐνεῖρατα γλέπου. Σεῖ καλό μ' !

Π

παραγγιλιά=ροῦχο ὄχι ἔτοιμο, κατὰ παραγγελίαν.

παρακατ' ἄρος—κατωτέρως ποιότητος—καπνὸς παρακατ' ἄρος, ἄνθρωπος πα-
ρατ' ἄρος, πρόστυχος.

πασχίζοι=προσπαθῶ—Πουλὸν πάσχισι οὐ καυμένους ἀμὰ δὲ δοῦν κατάφιρι.

παιγιά=γλάστρα μεγάλων διαστάσεων διὰ μεγάλα φυτὰ ἢ ἄλλην χρῆσιν.

πίανουμι=διορίζομαι—Σὰ πιαστώ στοῦ τυροῦ μπέλκι πληρώσου τὰ χρῆτα μ'.

πιτριγιόφλον—πετρογέφυρον.

Πιτροβ'—ἢ 29 Ἰουνίου, ἑορτὴ Πέτρου καὶ Παύλου.

πιχίζοιμι=χολοσκάνω.

πιχίδια=ὄργανα μουσικά.

πλάρ=πωλάριον.

πλασταριά=βέργα μὲ τὴν ὁποίαν ἀνοίγονται τὰ φύλλα διὰ γὰ κοποῦν ζυ-
μαρικά.

πλιαλιῶ=τρέχω.

πλουγιούμι=ἀπαντῶ, ἀπολογοῦμαι—Ἰὸν μάλουσα κί δὲν εἶχι μοῦτρα
γὰ πλουηθῆ.

πλουκὸς=μὲ εὐλύγιστα ξύλα πλεγμένους τοῖχος.

πνακουτή=πινακωτὴ μὲ τὴν ὁποίαν μετεφέροντο τὰ ψωμιὰ εἰς τὸν φοῦρ-
νο γὰ ψηθῶν.

ῥοὺ=ἀπὸ—Ποῦ ποῦ ἔρχιστι; Ποῦ τις Σαραδεκκλησιὲς μάρμαρα.

πουλαταῖτ=πολλὰ τὰ ἔτη (ἀποχαιρετιστήριον).

ποιρνὸ=πρωί.

᾽πουσταίνω=κουράζομαι.

᾽πουσώνου=ἀποτελειώνω. Ἐπὶ νεκροῦ: Τώρα πλιὰ τὰ πόσουσι οὐλα.

Ἐπὶ μωροῦ: Τὰ ᾽πόσουσι=λερώθηκε.

πρᾶμα=ζῶον.

πριπουμαχῶ=λάμπω, εἶμαι εὐπρεπῆς ὥραϊος.—Νὰ τ'ν ἔγλιπυς τὴ νύφ' πῶς πριπομαχοῦσι.

πρίτσα=μόνιππο ἀμάξι ἐπιβατικό.

πρόβουδους=ὁ πρῶτος τοῦ σέρνει τὸν συρτόν.—Χορεύονταξ ἐπηρεῖτο ὁ σέρνων τὸν χορόν: Ζήτου κὶ οὐ πρόβουδους!

προυβουδίζου=προπέμπω—Τοῦ μουσαφίρ' μας τοὺν προυβόδσαμ' ἴσαμ' τοῦ σταθμό, γιὰ νὰ μᾶς ξανάρτ'.

P

ρέμα=ποταμάκι.

ρέμας=ποταμὸς—Ἡ Ἀσσηνὴ πῆγι στοῦ ρέμα νὰ πλύν'. Οὐ ρέμας κατέ- βασι κὶ πλάκουσι τὴν ἄκρα ἴσα μ' τὰ κιαραμίδια.

ρόγους=ἡ ἀράχνη.

ρουγουπάν'=ἀραχινά.

ρουδάκ'ρους=ἀνόητος.

ρουμαθιά=πλεξοῦδα κρομμυδιῶν ἢ σκόρδων.

ρουχόπλα=ρουχάκια --Πάει τοῦ μουρό μας, τόρα γλέπουμ' τὰ ρουχόπλα τ' κὶ κλαῖμ'.

ρούφλα=ἀνόητη—Μουρὴ ρούφλα τοῦ ἦσαν οὐ νοῦ σ' κὶ κήκη τοῦ πλι- γοῦρ'; Αὐτὴ τὴ ρούφλα τὴ θυγατέρα σ' νὰ τὴν πῆς νὰ σμαζουχητὴ σὰ θέλ' νὰ μὴ τὴν διώξου ποῦ δουπέρα.

Σ

Σ'=εἶς. Πρὸ συμφώνου, σεί—Σεῖ μένα αὐτὰ δὲ μπιρνοῦν νὰ τοὺν πῆς χιριτίσματα. Λύριον θὰ πάω σ' τ' Πόλ'.

σάγκαρα=ἄχρηστα κουρέλια ἢ ἐπιπλα.

σαῖβάν'=πενιχρὴ στοὰ μὲ ζωματένιο πάτωμα.

σαλατ'κό=ἄγγοῦρι.

σαλιάζου=βγάζω σάλι, ὀρέγομαι κάτι—Τί τὴν γλέπς μπρὲ κὶ σαλιάζεις; δὲν 'νι γιὰτὰ σένα.

σαλιαρίζου=φλυαρῶ, λέγω ἀνοησίες—Πές τουνα νὰ μὴ σαλιαρίζ' γιὰτὶ θ' ἀνοίξου κὶ γὼ τοῦ στόμα μ'.

σαλίβα=ἰλλοίωσις τῶν γωνιῶν τῶν χειλέων—Αὐτὸς ἔχ' σαλίβις κὶ δὲ μπαγαίν' νὰ τοῖ τρίψ' ἅπάν' στοῦ σίδηρου.

σαλατάρακα=Κοντὸ ροῦχο μὲ μανίκια —Ἐβαλι πάλ' τὴ σαλατάρακα τ'.

καρτάλ κανάτ (σχῆμα ἀετοῦ μὲ ἀνοικτὰ φτερά) οὐ νταῆς. Εἶνι φαίντι στοῦ κέφ'.

σαφάλ'ς=ἀνεπιτήδειος.

σγατζόχοιρους=ἀκανθόχοιρος.

σγατζεύου=λιγνεύω ἰσχνεύω.

σίτα=ψιλὸ κύσκινο τοῦ ἀλεύρου.

σκορδόουσκοιτών'ς=ψευτοπαλληκαρῶς.

σκουτίδα=σκοτάδι.

σμάδ'ς=σημάδι.

σмаδιακά=τὰ σημάδια τοῦ ἀρραβῶνος.

σμάκους=μέτρον δημοτριακῶν, $\frac{1}{1}$ κοιλοῦ.

σοῦδα=ἀδιέξοδος, δρόμος πολὺ στενὸς ἀπέραστος ἀπὸ ἀμάξι.

σοῦρβα=βέργα ἀκρανιάς.

σορβίζου=χτυπῶ μὲ βέργα ἀκρανιάς. Τὰ παιδιὰ πρῶτὴ τὴν πρωτοχρονιά κρατῶντας σοῦρβες ἐσοῦρβίζαν τοὺς μεγάλους, στὸ σπῆτι ἢ στοὺς δρόμους καὶ ἔπαιρναν φροῦτα ἢ δεκάρες φιλοδοξημάτα, λέγοντας τὸ τετράστιχο:

Σοῦρβα σοῦρβα γιὰ χαρὰ
γιὰ σταπίδα γιὰ παρᾶ
δὸς κονκόνια τοὺν παρᾶ
νὰ παγαίνου 'ποὺ δουνά.

σορμαλίζου=σέρνω—Τοὺν ἔρξι καὶ τοὺν σορμαλίζι ἴσαμ' κατὰ κεῖ στοῦ δέδρου.

σοισάκα=κολοκῦθι μὲ φυσικὴ λαβὴ ἐσκιίπτετο καὶ ἐχρησίμευε γιὰ τὴν πλύσι ὡς μαστραπᾶς.

σπιτσαρία=φαρμακεῖο.

σπιτσάρ'ς=φαρμακοποιός.

σταχτι=χρῶμα στάχτης, γκρίζο.

σταργάζου=σέρνω—Καλὰ ἔγ'νι κὶ τοὺν στάργασι.

στονμαρᾶς=ὁ λέγων πολλὰ καὶ μεγάλα λόγια—Μαρὴ στονμαροῦ ἔτσ' ναι χουρατέβνα ἀδίκρου στοὺν ἄδρα ;

στέκα=στάσον.

στ'χίζου=προσλαμβάνομαι ὡς ὑπάλληλος ἢ ἐργάτης—Φέτου οὐ ἀδιρφός μου δὲ στοίχ'σι πθενὰ κὶ νὰ διοῦμ' τί θὰ γίνουμ'.

σῦδικους=παράνυμφος

συρμός=ἀρρώστεια ποὺ σέρνεται, ἐπιδημία.

'σως=ἴσως—Στέκα, 'σὼς κὶ' τοὺν διῆς, τόσου ποὺ φύλαξις.

Τ

Τάγκους=ξύλινο σήμαντρο τοῦ σχολείου.—"Aidi παιδί μ' οὐ τάγκους χτυπᾶ.

Θ ρ α κ ι κ ἂ Ζ'.

ταχιά=αὔριον.

τέκνον=τὸ εὐλογημένον τὸ παιδί (κατ' εὐφ.)—Τοῦ γόνα τ' οὔλου εἶνε χτυπ-
μένον, ἄμ τοῦ τέκνον χίτς δὲ μπρουσέχ'.

τζαρτζαλοῦδα=βερούκοκο μὲ πικρὸ πιρῆνα.

τή=τοῦ—Αὐτὸ τοῦ σπὶτ' εἶνι τῆ νταῖ τῆ Κουσταδῆ.

τίνα=βαρέλι μέγιστο, ἀποθήκη κρασιῶν.

τόμ=μόλις—Τόμ ἦρτι, διάβ'κι.

τοῦμπα=γῆλοφος τεχνητός.

τούρκιμι=ἀπαλέσθη ἀνεπιστρεπτι—Μὴ τοῦ γιρεβ'ς ἄδικα, πάει τούρκιμι
τοῦ προῦμα σ'.

τουρνά=πρὸ ὀλίγου, νὰ τόρα.

τροχολιά=σημιῖδι τροχοῦ μέσα στὴ λάσπη ἢ στὸ χῶμα.

τρουφαντά=προφαντά, ἐνωρις ὀριμίζοντα φρούτα.—Στ' ἀμπέλ'μας ἔχ'
πουλιά τρουφαντά.

τσάβιλα=κουρέλια ὑφασμάτων, παληόρουχα καταξεσχισμένα.

τσαγὰς=τὸ καρφὶ ποῦ ἐμποδίζει τὸν τροχὸ νὰ φύγη πρὸς τὰ ἔξω.

τσάκνα=ξυλιάκια—Κύτταξι πόσα τσάκνα μαζέβ' οὐ λέλικας κὶ φκιάν' τὴ
φουλιά.

τσιτίσα=ἀδελφή.

τσιτσόπτα=πῆτα μικρὴ ποῦ φίνεται μέσα στὴ χόβολη.

τσαχείλα=τὸ κάτω χεῖλος κρεμασμένο. Τὸ μωρὸ κρεμᾷ τὸ κάτω χεῖλος
καὶ κλαίει. Μωρὸ κλαφιόριζο—Κρέμασε πάλ' τὴ τσαχείλα τ' τοῦ
μουσομπέτκου. Δὲ λέγ' νὰ σουπιάσ' ποῦ τὰ ἰχτέ.

τσέργα=θολωτὸ σκέπασμα τοῦ ἀμαξιοῦ—θὰ βάλουμι' τὴ τσέργα κὶ θὰ
φύγομι' ἴσια στοῦ Σαρχανλή παναγουρί.

τσιή=τῆς, τὰς, τοῦς.

τσιντζέ=ἰσημένιο γρόσι.

τσιτίσα=λίγο—Στέκα τσιτίσα κ' ἔρχομι.

τσιούριταλο=κουρέλι ὑφάσματος.

τσιουτσιούδα=πλεξοῦδα τῆς κεφαλῆς.

τυχὸς=τυχὸν—Κύτταξι καλά, κὰν' τα τέσσερα, μὴ τυχὸς πιράσ' κὶ δὲ
τοὺν διῆς.

ταποντάχ'=αὔριο πρῶι, ἀπὸ τὸ πρῶι (λέξις τοῦ χωρίου Ἀἰβαλῆ, ἀπέχον-
τος 6 χλμ. ἀπὸ τὸ Λουλέβουργας).

Y

ὑλ'=πύον.—Πουλή ὑλ' βγάζ' αὐτὸ τοῦ σπυρὶ κὶ δὲ λέγ' νὰ σουθῆ:

ὑπνους=ὑπνος. Λέγεται καὶ νύπνους.

Φ

φαμένον=ύφασμα καμωμένο στὸ λάκκο τοῦ σπιτιοῦ. Λέγεται καὶ ἴφαντό.
 φαρδιά=ροῦχα τῆς παλαιότερας ἐποχῆς, ἦσαν δὲ αὐτά, ποτοῦρι, σαλτα-
 μάρα, κοντογοῦνι, γοῦνα, ζωνάρι κόκκινο συνήθως.

φκέδρα=ξύλο μακρὸ ὠπλισμένο μὲ κεντρὶ σιδηρένιο διὰ νὰ κεντᾶ ὁ ἀμα-
 ξᾶς τὰ βώδια.

φλαμούρα=ἀνόητη, ἄρσ. φλαμούρ'ς.

φουσκάσταρου=ἀραβόσιτος.

φραγκουράφτ'ς=ράπτῃς εὐρωπαϊκῶν ρούχων.

φυτεῖά=ἀμπέλι νεοφύτευτο—Τῆ χρόν' ἢ φυτεῖά μας θὰ νέχ' μπόλ'κα,
 φέτου κόμα θὰ φᾶμ' ἀγουρασιά.

Χ

χαλαβρώνουμι=μωλωπίζομαι πονῶ—Τι ἔχ'ς μπάραμπα Φώτ'; Ἄς τα
 πιδί μ' ἔπισα κὶ χαλαβρώθ'κα.

χάφτους=χάσκαξ.

χόβουλ'ς=χόβολη, στάχτη ἀνακατωμένη μὲ σκόνη φωτιᾶς.

χουρατέβου=ἀστειεύομαι, δὲν δμιλῶ στὰ σοβαρά—Μὴ κάθισι κὶ χουρα-
 τέβ'ς τέτοια λόγια γιατί οὐ ἄλλους τὰ πιστέβ'.

χρηματιῶ=(πάντοτε ἀρνητικῶς) εἶμαι ἀνεπιτήδειος, ἀδιάθετος—"Ο,τ' νὰ
 τὸν βάλ'ς τίπουτα κατίπουτα δὲ χρηματιᾶ οὐ ἔρρους. Ποὺ τὰ ἰχτε δὲ
 ξέρου τι ἔχου κὶ δὲ χρηματιῶ, τίπουτα κρύουσα φαίν'τι.

ψηφίζον=ὑπολογίζω ὡς σοβαρὸν λογαριάζω—Δὲ τὴν ψήφ'σα τ'ν ἀρρώ-
 στεια μ' στ'ν ἀρχή, κὶ δὲν ἔκανα καλί. "Ο,τ' θέλ' φκιάν', αὐτός, κα-
 νείναν δὲ ψηφίζ'.

ψηφουτά=ὑφάσματα μὲ μικρὰ τετράγωνα ἐξέχοντα ὀλίγο.

ψιμματιᾶς=ψευταρᾶς.

ψιλάδια=νομίσματα μικρά.

ψιχούδια=ψίχουλα.

Ω

ώμους=ὠμος—Αὐτὸ τὸ παλτὸ δὲ στέκιτι καλὰ στὸν ὦμου. Προφέρεται
 καὶ ὡς νώμους ὅπως καὶ ὁ νήλιους ἀντὶ ἡλιους.

Σημ. Τὸ Ω ὅπως καὶ τὸ Ο ἄτονα προφέρονται ὡς ΟΥ.—ἄνθρουπους
 Κουστάκ'ς, ὄξου, κάτου, Θουμᾶς, θουριά.

† Ἐλαίας Ἀγαθάγγελος

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΑΥΔΗΜΙΟΥ (*)

1. Ἄγαλ' ἀγάλια γίνεται ἢ ἀγουρίδα μέλι.

Στὴν παροιμία αὐτή, ὅπως καὶ σὲ πολλές ἄλλες, παρατηροῦμε ὅτι ὁ λαὸς χρησιμοποιεῖ τὶς παροιμίες ὅπως εἰσάγονται ἀπὸ ἄλλα μέρη εἰς τὸν τόπο τους. Γιατὶ στὸ Αὐδήμι, ὅπου ἦταν ἐν χρήσει αὐτὴ ἡ παροιμία ὅπως τὴν γράφουμε, ὁ λαὸς δὲν ἔλεγε οὔτε ἀγουρίδα οὔτε μέλι. Ἔλεγε: ἀγρίδα, μέλ' κ. ο. κ. Μάλιστα ὑπῆρχε καὶ ἡ φράση: Ἀγρίδες! ποὺ λέγονταν μὲ θυμὸ πάνω στὸ μάλωμα καὶ ποὺ ἤθελε μετὴ λέξι αὐτὴ νὰ πῆ φληναφήματα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἀντιπάλου του.

2. Ἀγάπαε ἢ Μάρω τὸ χορὸ ἠῶρε κι' ἄδρα καϊδατζῆ.

ἢ: Ἀγάπαε ἢ Μάρω τὸ χορὸ, ἠῶρε κι' ἄδρα ζουρναιτζῆ.

Λέγονταν γιὰ ἀνθρώπους ποὺ συμφοινοῦσαν, ὄχι ὅμως γιὰ νὰ κάμουν ἀξιόλογα πράγματα, ἀλλὰ μᾶλλον γελοῖα καὶ ἐπιτόλαια.

Ἄξιοσημείωτο εἶναι ποὺ μολονότι ἡ παροιμία αὐτὴ λέγονταν στὸ Αὐδήμι, τὸ ὄνομα *Μαρία* δὲν ἀπαντοῦσε ποτὲ στὴν παραλλαγή *Μάρω*, ἐνῶ ἀπαντοῦσε σὲ πολλές ἄλλες παραλλαγές, ὡς εἶναι: *Μαρία*, *Μαριάνθη*, *Μαργιώ*, *Μαριγώ*, *Μαργίσα*, *Μαργιορή*, *Μαργούλι*, *Μαργιόγκα* καὶ κάπως ὀνειδιστικά: *Μαργιόρα*. Ἄν δὲ ποτὲ λέγονταν καὶ *Μάρω* κι' αὐτὸ θὰ ἦταν ὀνειδιστικὸ καὶ θὰ ἔπρεπε ἀπαραίτητα νὰ συντεθῆ μὲ κανένα ἄλλο, ἐπίθετο, ὅπως π. γ. *Τρελλο-Μάρω*, *Ψεντο-Μάρω* ἢ *Βρομο-Μάρω*.

*) Τῶν παροιμιῶν, τόσον ἡ συλλογὴ ὅσον καὶ ἡ ἐρμηνεῖα ἐν εἶναι ἔργον ἐλὸς ἀνθρώπου. Πολλοὶ συμπατριῶται καὶ φίλοι μᾶς ἐβοήθησαν καὶ μᾶς διηκόλυναν εἰς τὴν ἐργασίαν μας αὐτήν, ἀλλὰ οἱ κυριώτεροι συνεργάται μας, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦτο ἄδικον νὰ μὴ ἀναφερθοῦν ἐνταῦθα εἶναι ἡ κ. Μελομένη Ε. Ζήση καὶ ἡ δεσποινὶς Πουλχερία Ζ. Ἀργυράκη.

Καὶ τῆς μὲν Μ. Ε. Ζ. ἡ συμβολὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῆ καὶ νὰ διαχωρισθῆ ἀπὸ τὴν ὅλην ἐργασίαν, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προχωρήσωμεν ἄνευ τῆς βοήθειάς της. Ἀλλὰ ἡ δεσποινὶς Π. Ζ. Α. μᾶς ἐνεχείρισε ὀλόκληροι συλλογὴν ἐκ τριακοσίων παροιμιῶν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καίτοι γνωσταί, μᾶς διέφευγον, ἄλλαι μᾶς ἦσαν καὶ ἄγνωστοι καὶ ἄλλαι πάλιν μᾶς ἐδόθησαν παρὰ τῆς δεσποινίδος Π. Ζ. Α. κάπως παρελλαγμέναι, ἦγουν εἰς διαφορετικὴν διατύπωσιν ἀπὸ ἐκείνην ὅπου ἐμεῖς τὰς ἐγνωρίζομεν.

Δυστυχῶς λόγῳ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐργασίας μας δὲν κατορθώσαμεν νὰ ἐπεξεργασθῶμεν καὶ νὰ παρασκευάσωμεν πρὸς δημοσίευσιν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν συλλεγεῖσων παροιμιῶν. Ἐκ τῶν δημοσιευομένων δὲ ἐνταῦθα, ὅσαι τυγχάνει νὰ εἶναι τῆς συλλογῆς τῆς δ. Π. Ζ. Α. ἐθεωρήσαμεν ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν εἰς τὸ τέλος ἐκάστης τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ ὀνόματός της.

3. Ἀγάπα τὸ φίλο σ' μὲ τὰ ἐλαττώματά τ'.

Παροιμία πού τὴν ἔλεγαν ἄνθρωποι ὀπωσδήποτε μορφωμένοι.

4. Ἀγοῦρ κι' ἀγοῦρ χρόνος, Σηλυβριγιὰ καὶ σῶβρακο.

Ἡ παροιμία αὐτὴ λέγονταν στὸ Αὐδήμι, σπανίως ὁμως ὀλόκληρη, καὶ ἦταν γιὰ τοὺς πολλοὺς ἀκατάληπτη. Στὴ Ραιδεστὸ ἔμαθα τὴν ἔννοιά της καὶ τὸ ἱστορικό της: Ἦταν κάποτε ἕνας μπακτσαβάνης, πού δούλευε μισθωτὸς καὶ δὲν ἤξερε οὔτε γράμματα, οὔτε ἀριθμούς, οὔτε μέρες καὶ μῆνες. Καταλάβαινε μόνο ὅτι μπῆκε καινούργιος χρόνος ὅταν φύτρωναν τ' ἀγγοῦρια. Δὲν πῆγαινε δὲ πουθενά. παρὰ μόνο τὸ χρόνο μὰ φορὰ στὸ παναγοῦρι πού γίνονταν στὴ Σηλύβρια στίς 8 Σεπτεμβρίου κι' ἀγόραζε κάθε φορὰ κι' ἕνα σῶβρακο. Κι' ὅταν κατόπι θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὸ μακτσαβανιὸ δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος νὰ βρῆ πόσα χρόνια δούλεψε, γιὰ νὰ πληρωθῆ παρὰ νὰ μετρήσῃ τὰ σῶβρακα, τὰ ὁποῖα οἱ παραμυθᾶδες ἔλεγαν ὅτι ἦταν 13 καὶ ὅτι τὰ φοροῦσε ὅλα.

5. Ἀδειάζε μ' ἀ' γουριά.

Τὴν ἔλεγαν συνήθως στὰ παιδιά ὅταν ἤθελαν νὰ τὰ διώξουν. Ὅταν ἐπρόκειτο γιὰ μεγάλους δὲν τὸ ἔλεγαν κατὰ πρόσωπο ἀλλὰ σὲ τρίτους.

Γουριά στὸ Αὐδήμι ἐννοοῦσαν στὴν περίπτωση αὐτὴ τὸ τζάκι τοῦ δωματίου. Ἐλεγαν καὶ γουριάδια τίς ἄκρες τοῦ ψωμοῦ. Τὸ δὲ κάτω μέρος τοῦ ψωμοῦ τὸ ἔλεγαν ἀπατάδα, ὅταν ἦταν σταχτιασμένο.

6. Ἀδρα μ' γουῖνι μ' γαῖδαρε ποῖδ νὰ κλάψω πρῶτα.

Χωρική εὐθυμολογία. Ἐλεγαν δηλαδή ὅτι μιὰ γυναῖκα πῆγε τὸ βράδυ, ἀπὸ τὸ ἀμπέλι, στὸ σπίτι της καὶ βρῆκε τὸν ἄνδρα της πεθαμένο, καὶ τὸ γαῖδουρι της καὶ τὸ γουρούνι της ψόφια. Καὶ ἔλεγε ἔτσι γιὰτὶ δὲν ἤξερε ποῖδ ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ δυστυχήματα ἦταν τὸ μεγαλύτερο καὶ συνεπῶς δὲν εἴξερε ποῖδ νὰ κλάψῃ πρῶτο. Τὸ ἀστειότερο ὁμως σημεῖο, κατὰ τὴ χωρική νοοτροπία, δὲν εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀτυχημάτων της συγκατέλεγε καὶ τὸ θάνατο τοῦ ἀνδρός της, ἀλλὰ πού χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει ἔλεγε τὸν ἄνδρα της γουρούνι καὶ γαῖδαρο.

Σχετικὸ μ' αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ ἄλλο, ἐπίσης εὐθυμολογία:

Εἴπανα οἱ τσορματζήδες τὰ γαῖδουρία τὰ μ'λόρια τὰ γελᾶδια, νὰ μὴ δάνα μέσ' στὰ βέλια.

Ἦταν καθιερωμένο στὸ Αὐδήμι, ἔστερα ἀπὸ τὸν τρύγο, νὰ γίνετε σαλμάς. Δηλαδή νὰ περιορίζεται ἡ ἀγροσφάλεια καὶ ἄνθρωποι καὶ ζῶα νὰ γυρίζουν ἐλεύθερα μέσα στὰ ἀμπέλια. Ἀλλὰ τὴν ἀνοιξὴ διορίζονταν περισσότεροι ἀγροφυλάκες καὶ ἀργότερα, ὅσο ὠρίμαζαν οἱ καρποὶ καὶ ἄλλοι. Καὶ μαζί μὲ τὸν πρῶτο διορισμὸ τῶν ἀγροφυλάκων καταργοῦνταν καὶ ὁ σαλμάς. Κι' αὐτὸ γίνονταν γνωστὸ στοὺς κατοίκους μὲ κήρυγμα. Τὸ Κοι-

νοτικὸ συμβούλιο, δηλαδή ἡ δημογεροντία (οἱ τσορμπατζῆδες), ποὺ διώριζαν τοὺς ἀγοροφύλακας, ἔβαζαν τὸν ντελάλη νὰ διαλαλήσ᾽ στὸ χωριό, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς τὰ ζῶα νὰ περιορισθοῦν καὶ νὰ μὴν πηγαίνουν μέσα στ' ἀμπέλια. Ὁ τελάλης ὅμως προτείνοντας χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίγη τὴ φράση: *Ἐῖπανα οἱ τσορμπατζίδες κλ.*, τὰ ἀκόλουθα γίνονταν ἐπίθετα καὶ χαρκτηρισμοὶ τῶν τσορμπατζῆδων.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἀνάγκη νὰ ἀναφέρουμε ὅτι τσορμπατζῆς στὸ Αὐδῆμι λέγονταν μόνον ὁ μουχτάρης ὁ ὁποῖος ἦταν μισθωτός, ἐνῶ οἱ δημογέροντες ἦταν ἄμισθοι. Οἱ τσορμπατζῆδες μὲ τὴ σημασία οἱ προύχοντες στὸ Αὐδῆμι πολὺ σπάνια λέγονταν.

Τελάλης ἢ *κουρουτζῆς* καὶ *κεχαγιᾶς* ἦταν ὁ κλητήρας τῆς Δημογεροντίας, ὁ ὁποῖος, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἄλλες ὑπηρεσίες του, *διαλαλοῦσε* στὸ χωριὸ τὶς ἀποφάσεις τῆς Δημογεροντίας καὶ τὶς κυβερνητικὰς διαταγὰς. Ὁ τελάλης διαλαλοῦσε καὶ γεγονότα ἰδιωτικῆς φύσεως. π. χ. ἂν ἔφεραν ψάρια, ὁ τελάλης φώναζε.

Στ' Ἀλῶν (ἢ *στ' Ἀβλαῆ*) ἴφριανε *σαρδέλλες φρέσκες ἰξίδα παράδες τ' ἴν οὐκά*. Ὅποιος *θέλ* νὰ *πάη* νὰ *πάσαρ*. Τὴν τελευταία συλλαβὴ τὴν παρέτεινε γιὰ ν' ἀκούσουν οἱ χωριανοί. Ἀκόμα ὁ τελάλης χρησίμευε νὰ ἀναγγέλλη στὸ χωριὸ τὸ θάνατο κάθε χωριανοῦ ποὺ θὰ πέθνησκε, μὲ τὰ στερεότυπα αὐτὰ λόγια: «Ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ τάδε ἀναπαίθηκε, ὀρίσατε στὸ *λείφανο*». Ἐπίσης κάθε Κυριακὴ καὶ τὶς μεγάλες γιορτὲς θὰ φώναζε τοὺς χωριανούς νὰ πύγουν τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας στὴν ἐκκλησίαν μὲ τὸ στερεότυπο: «Ὀρίσατε στὴν Ἐγκλησίαν». Τὰ τελευταία, τὴν ἀναγγελίαν τοῦ θανάτου καὶ τὴν ὥρα τῆς ἐκκλησίας τὰ ἔλεγε μισοφέλλοντας. Στὶς περιπτώσεις δὲ αὐτῆς ὁ τελάλης δὲν λέγονταν *κουρουτζῆς* ἢ *κεχαγιᾶς*, ἀλλὰ *κράχτης*. Κατὰ τὴν Αὐδημιώτικη δὲ φωνολογία, *κράχτης*.

7. Ἀδρειγυμένος *ῥοχεται, ροῦπες* ¹⁾ ἀρμαθιαστῆτε.

¹⁾ Ἦταν εἰρωνεῖα γιὰ ὅσους ἔκαμναν τὸν παλληκαρᾶ.

Πάντως ὅμως δὲν λέγονταν κατὰ πρόσωπο, ἀλλὰ *ὀξοπίσω* πρόετρεπαν τὰ ξύλα νὰ τὸν προῦπαντήσουν, ὡς τὰ μόνον ἀρμόδια, γιὰτὶ οἱ ἄνδρες δὲν τοῦ ἔδιναν σημασία.

8. Ἀδύνατον εἶναι νὰ γενῆ *γρονότριχα* μετὰξὶ καὶ τοῦ γαϊδάρου ὁ υἱὸς *νάχη* τιμὴ καὶ τάξη. (Π.Ζ.Α.)

Ὅμοιάζει πολὺ αὐτὴ ἢ παροιμία μὲ στίχους τοῦ Σπυρίδωνος Βασιλάτου ²⁾. Ἴσως νὰ τὸν ἔκαμε ἐκεῖνος.

1) Ροῦπες=δρεῖς,

2) Σπυρίδων Βασιλάτος, δημοδιδάσκαλος, ἡθοποιός, σκηνοθέτης, θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ στιχογράφος. Κατάγονταν ἀπὸ τὴν Κεφαλληνία, ἀλλὰ ἔζησε 40 περίπου χρόνια στὰ Γανόχωρα. Περισσότερες πληροφορίες στὸν 440 ἀριθ. τῆς «Συζήτησης».

9. Ἄθρωπος ἀγράμματος ξύλο ἀπελέκητο.

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν οἱ Αὐδημιῶτες πότε χρησιμοποιοῦσαν. πότε παρέλιπαν τὸ ν ἀπὸ τῆ λέξε ἀνθρωπος.

10. Ἄθρωπο ἀπ' ἄθρωπο καὶ σκύλλο ἀπὸ μάδρα

Ὅπως καὶ στὴν παραπάνω μερικοὶ ἔβαζαν καὶ τὸ ν στὴ λέξη ἀνθρωπο καὶ ἐπρόφεραν καὶ μάντρα. Οἱ περισσότεροὶ ὅμως τὸ παρέλιπαν. Λέγονταν δὲ ἡ παροιμία αὐτὴ γιὰ νὰ διατρανωθῇ ἡ μεγάλη σημασία ποὺ ὁ λαὸς δίνει στὰ γένη, δηλαδὴ στὰ σόγια : Αὐτὸς εἶναι σοῦκός. Συνήθως λέγονταν ὅταν γίνονταν κανένα ἀταίριαστο συνοικέσιο καὶ ὕστερά, ἀπὸ καιρὸ ἐκδηλώνονταν οἱ συνέπειες.

11. Ἀκόμα δὲν τὸν εἶδαμε, Γιάννη τὸν ἐκράξαμε.

Ἄφοροῦσε ἐκείνους ποὺ βιάζονταν νὰ ἐκφέρουν γνώμη.

12. Ἀκόμα δὲν ἀπέθανα ἀνάψαν τὰ κεργιά μου.

Λέγονταν γιὰ κείνους ποὺ προέτρεχαν τῶν γεγονότων.

13. Ἀκόμα δὲν ἀρχίσαμε, αὔριο πόσες ἔχουμε.

Λέγονταν γιὰ τοὺς τεμπέληδες, ποὺ ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ κάμουν ἓνα ἔργο, καὶ μόλις ἀρχίζαν ἀδημονοῦσαν νὰ φτάσουν στὸ τέλος.

14. Ἀκριβὰ πολὺ ἔγε καὶ δίκια ζύγιαζε.

Τὸ ἔλεγαν συνήθως οἱ γυναῖκες στοὺς πωλητὰς καὶ μάλιστα στὰ παιδιὰ τῶν μπακάληδων, ποὺ, σὰν παιδιὰ ποὺ ἦταν, ζύγιαζαν ξίκ'κα, δηλ. λειψά.

15. Ἄλλ' ἀντ' ἄλλα τὰ μεγάλα.

Ἡ παροιμία αὐτὴ εἶχε καὶ συνέχεια ἡ ὁποία πότε λέγονταν, πότε δὲν λέγονταν. Ἦταν δὲ ἡ συνέχεια διαφορετικὴ. Ἄλλοι ἔλεγαν :

Ἄλλ' ἀντ' ἄλλα τὰ μεγάλα

κι' ὄχι τῆς Παρασκευῆς τὸ γάλα,

ἄλλοι πάλι ἔλεγαν :

Ἄλλ' ἀντ' ἄλλα τὰ μεγάλα, ἡ δὲ αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτα.

Διηγοῦνταν δὲ γι' αὐτὴ τὴν παροιμία ὅτι κάποιος τσομπάνος πῆγε στὸ δεσπότη νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ ὠμολόγησε ὅτι ἔφαγε γάλα τῆ Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Ὁ Δεσπότης δὲν τοῦ συγχωροῦσε αὐτὸ τὸ παράπτωμά του, ἀλλ' καὶ τσομπάνος ἐπέμενε ὅτι ἦταν στὸ βουνὸ καὶ δὲν εἶχε νὰ φάῃ ἄλλο τίποτε. Τὴν ὥρα ἐκείνη ὅμως τὸ γατάκι τοῦ δεσπότη ἀνοιξε τὸ ντουλάπι του καὶ ὁ τσομπάνος εἶδε ἓνα κοτόπουλο ποὺ εἶχε ἕτοιμο νὰ φάῃ ὁ δεσπότης, μολονότι ἦταν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα. Καὶ εἶπε τότε ὁ τσομπάνος : Ἄλλ' ἀντ' ἄλλα τὰ μεγάλα κ. τ. λ. Κ' ἔτσι καθιερώθηκε αὐτὴ ἡ παροιμία γιὰ τοὺς ἀνωτέρους ποὺ ἐπιτιμοῦν τοὺς κατωτέρους των γιὰ ἀσήμαντα παραπτώματα, ἐνῶ ἐκεῖνοι κάμνουν τὰ ἴδια καὶ μεγαλύτερα.

16. "Αλλαξ' ἢ Μανωλιὸς κι' ἔβανε τὰ ροῦχα τ' ἄλλοιῶς.

Λέγονταν βέβαια και γιὰ κείνους πού δὲν εἶχαν νὰ βάλουν ἄλλα ροῦχα, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὶς γυναῖκες πού τὶς καθημερινὲς φοροῦσαν τὰ βρακιά τους ἀπὸ τὴν ἀνάποδη καὶ τὶς γιορτὲς τὰ ἔβαζαν ἀπὸ τὴν ὄψη, εἶχε ὅμως καὶ μεταφορική σημασία καὶ λέγονταν ὅταν γίνονταν καμμιά ἐπιφανειακὴ μεταρρύθμιση.

17. "Αλλαξ' ἢ χῆνα κι' ἔβανε κείνα.

Ὅμοια μὲ τὴν παραπάνω. Σνήθως δὲ λέγονταν καὶ ὡς συνέχεια τῆς προηγούμενης.

18. "Αλλα τὰ μάτια τοῦ λαγοῦ κι' ἄλλα τῆς κουκουβάγιας.

Λέγεται ἐπὶ ἀντικειμένων, πού διαφέρουν πολὺ στὴν οὐσία τους.

19. "Αλλ' ὁ λέβ'να κι' ἄλλ' ἀπουσταίν'να.

Γιὰ ὅσους φοβοῦνται τὴ δουλειὰ *χολομανοῦν*¹⁾ τοὺς ἄλλους πού δουλεύουν. Ἡ καὶ γιὰ ὅσους προσφέρουν ἐλάχιστη ὑπηρεσία καὶ παραπονοῦνται ὅτι κουράστηκαν, ἐνῶ οὐσιαστικὰ ἄλλοι δουλεύουν γιὰ νὰ ἀποπερατώσουν τὸ ἔργο.

20. "Αλλοίστονα πού καρτερεῖ σιὰ ξένα νὰ δειπνήση.

Ἡ παροιμία αὐτὴ λέγονταν πολὺ στὸ Αὐδῆμι, ἀλλὰ φαίνεται νὰ εἰσ-
ήχθη ἀπὸ ἄλλο μέρος ἢ νὰ προέρχεται ἀπὸ παλιὰ ἐποχὴ, γιὰτὶ σιὰ
χρόνια μας οἱ λέξεις *καρτερεῖ* καὶ *δειπνήση* δὲν λέγονταν.

Ἡθελαν δὲ μ' αὐτὴν νὰ διατρανώσουν τὴ μεγάλη σημασία πού ἔδι-
ναν στὴν ἰδιοκτησία. Ὅτι δηλαδὴ σὲ ξένο σπίτι, ὅσο γνωστός καὶ φίλος
ἂν εἶσαι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διατάξης τίποτε, παρὰ ὅπως θέλῃ ὁ ἰδιο-
κτήτης καὶ ἂν θελήσῃ καὶ ὅταν θέλῃ θὰ σοῦ προσφέρῃ τὸ δειπνο ἢ τὸ
γεῦμα.

21. "Αλλοίστονα π' λείπ' ἀπ' τὸ γάμο τ'.

Λέγονταν γιὰ ἀνθρώπους πού ἄφηναν τὴ διαχείριση τῶν περιου-
σιῶν τους σὲ ἄλλους.

22. "Αλλος τὸ βαπά, ἄλλος τ' βαπαδιά.

Γιὰ τὶς διάφορες καὶ ἀντίθετες προτιμήσεις πού ἔχουν οἱ ἀνθρώποι.

23. "Αλλοῦ βαρεῖ κι' ἄλλοῦ πογεῖ.

Τὴν ἔλεγαν γιὰ ἀνθρώπους πού μολο ὅτι τοὺς ἔθιγαν ἄλλα πρόσωπα,
αὐτοὶ εὗρισκαν εὐκολώτερο νὰ ἐνοχοποιήσουν ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους
μποροῦσαν εὐκολώτερα νὰ ἐκδικηθοῦν. Λέγονταν καὶ μεταξὺ μελῶν τῆς
αὐτῆς οἰκογενείας π.χ. ὅταν τὰ παιδιά δυσκολεύονταν σιὰ μαθήματά

1) *Χολομανοῦν*=κακοτυχεῖν.

τους και στη δυσανασχέτησή τους, εύρισκαν άλλες αιτίες για να γρι-
νιαίζουν.

24. Ἄλλοῦ παπὰς κί' ἄλλοῦ τὰ ράσα τ'.

Λέγονταν για τους ἀκατάστατους και ρέβειλους ἀνθρώπους, πού δὲν
μποροῦσαν νὰ προμαζέψουν τὰ πράγματά τους. Λέγονταν ὅμως και για
ἐμπορικές ὑποθέσεις π. χ. ὅταν κανεῖς ἔκαμνε ἐπιχειρήσεις και ἀνέθετε τὴ
διεύθυνσι σ' ἄλλους, καθὼς και για οἰκογενειακὲς ὅταν τὰ ἀνδρόγυνα
ἦταν ἀναγκασμένα νὰ ζοῦν χωριστά.

25. Ἄλλοῦ τὸ ὄνειρο κί' ἄλλοῦ τὸ θάμμα.

Για πράγματα ἀνέλπιστα και ἐντελῶς ἀπροσδόκητα.

26. Ἄμα κ' λίσ' ἢ γι' ἀραβὰς κί' ὕστερα δρόμ' πολλοί.

Τὴν παροιμία αὐτὴ τὴν ἔλεγαν ὅταν γίνονταν ἓνα δυστύχημα κί'
ὕστερα παρουσιάζονταν πολλοὶ ἔξυπνοὶ πού ἤξεραν διαφόρους τρόπους
για νὰ ἀποφευχθῆ τὸ δυστύχημα.

27. Ἄ νὰ φέξῃ κί' νὰ διοῦμε τίνος μάννα κολυμβοῦμε.

Τὴν ἔλεγαν για πράγματα πού δὲν ἦταν γνωστὸ ποιὸ θὰ ἦταν
τὸ τέλος των. Λέγονταν δὲ ὅτι ἡ παροιμία αὐτὴ ἔγινε ἀπὸ τὸ ἀκό-
λουθο παραμῦθι: Κάποτε μιὰ νιόπαντρη δὲν ἤθελε τὴν πεθερά της
νὰ κατοικῆ στὸ σπίτι της. Κί' ὁ ἄντρας της για νὰ τὴν εὐχαρι-
στήση δῆθεν τῆς ὑποσχέθηκε πὼς θὰ τὴν ἔβαζαν μιὰ νύχτα στὸ τσου-
βάλι και θὰ τὴν πῆγαιναν στὸ γιαλὸ νὰ τὴν πνίξουν. Αὐτὴ τὸ πίστεψε
και χάρηκε. Ἄντι ὅμως νὰ βάλῃ ὁ ἄντρας της στὸ τσουβάλι τὴ μάννα
του, ἔβαλε τὴ μάννα της, δηλ. τὴν πεθερά του. Ὅταν δὲ τὴν ἔρριξαν
στὸ γιαλὸ και ἡ γυναίκα του μὴ ξέροντας τίνος μάννα ἦταν στὸ τσουβάλι,
ἀπὸ τὴ χαρὰ της ἄρχισε νὰ πηδάῃ και νὰ χορεύῃ, ἐκεῖνος τραγουδοῦσε
κί' ἔλεγε:

Ἄ νὰ φέξῃ κί' νὰ διοῦμε τίνος μάννα κολυμβοῦμε.

Οἱ παροιμίες ὅμως λέγονταν και σὲ περιπτώσεις πρωτότυπες π. χ.
τὴν παροιμία αὐτὴ ἀκουσα νὰ τὴν λέγῃ μιὰ γυναίκα ὅταν θὰ ἔκαμνε
μπάνιο τὸ παιδί της. Τὸ παιδί φοβοῦνταν τὸ μπάνιο και για νὰ τὸ κα-
θησυχάσουν τοῦ εἶπαν πὼς δὲ θὰ κάμουν ἐκεῖνο μπάνιο, ἀλλὰ κάποιο
ἄλλο παιδί. Αὐτὸ ἄρχισε νὰ γελάῃ και νὰ χάρεται πού θὰ ἔκαμναν μπά-
νιο τὸ ἄλλο. Καὶ τότε ἡ μάννα του, ξεντύνοντάς το ἔλεγε: Για νὰ
φέξῃ κ. λ. π.

28 Ἄντι νὰ τριζ' τ' ἀμάξ' τριζ' ἢ γιαμαξηλάτ'ς.

-: Δηλαδή ἀντι νὰ παραπονοῦνται οἱ πραγματικῶς κοπιάζοντες, παρα-
πονοῦνται ἐκεῖνοι για τοὺς ὁποίους γίνονται οἱ κόποι. Λέγεται και ἀπλῶς

δταν ἐργάζονται δύο στὸ αὐτὸ ἔργο καὶ παραπονεῖται ἐκεῖνος ποὺ ἐργάζεται ὀλιγώτερο ἀπὸ τὸν ἄλλον.

29 Ἀμαρτωλοὶ ποὺ φύγετε!...

Τὴν ἔλεγαν γιὰ τοὺς δύστροπούς καὶ φιλέριδας ἀνθρώπους.

30. Ἀνάργι' ἀνάργια τὸ φιλί, νᾶχη κὶ ροστιμάδα.

Λέγονταν γιὰ τοὺς ἀρραβωνιασμένους τὸ περισσότερο, ποὺ συκοπῆγαιναν στὸ σπίτι τῆς νύφης. Λέγονταν ὁμως καὶ σὲ πολλές ἄλλες περιπτώσεις. Π. χ. γιὰ ν' ἀποτρέψουν τὴ συχνὴ ἐπανάληψη ἐπισκέψεων ὀχληρῶν φίλων ἢ καὶ ὅταν ἤθελαν ν' ἀποφύγουν τὴν καταβολὴ φιλοδομήματος, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι ἔδωσαν κάποτε.

31. Ἀνεκατωμὸς χαίρουλα.

Λέγονταν γιὰ τὰ ἀκατάστατα σπίτια, γιὰ τοὺς ἀκατάστατους λογαριασμούς καὶ γιὰ φιλονεικίες ποὺ ἀναμιγνύονταν πολλοί. Ἡ παροιμία αὐτὴ λέγονταν ἀκόμη καὶ γιὰ διαδηλώσεις, τελετές, συλλαλητήρια καὶ πανηγύρεις. π. χ.

Ἡ!... ἦδανα... ἀνεκατωμὸς χαίρουλα.

32. Ἀνεμομαζώματα διαβολοσκορπίσματα.

Ἀνεμομαζώματα ἐννοοῦσαν τὰ ἀδικοκερδισμένα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐξανεμίζονται κακῶς, ὅπως καὶ ἀποκτήθηκαν.

33. Ἀνθρωπος δταν πίν' νερό, τὸν φίδ' δι δονὲ πράζ'.

Μὲ τὴν παροιμία αὐτὴ ἐξυπακούεται ὁ σεβασμὸς τοῦ λαοῦ πρὸς τὴ θρέψη τοῦ ἀνθρώπου. Δηλ. ὅταν λειτουργεῖ ὁ ὄργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν πρέπει νὰ διακόπτεται ἢ καὶ ἀπλῶς νὰ ἐνοχλεῖται παρ' ἄλλον, τὴ στιγμὴ μάλιστα ποὺ καὶ τὸ φεῖδι, ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς του, σέβεται καὶ δὲν ἐνοχλεῖ τὸν ἄνθρωπο ποὺ πίνει νερό.

34. Ἀξεβράκωτος καλόγερος.

Λέγονταν γιὰ τίς γυναῖκες ἐκεῖνες ποὺ δὲν εἶχαν πολλές ἀσχολίες οὔτε κανέναν νὰ τίς ἐλέγξῃ. Ἄν π. χ. ὁ ἄντρας τῆς ἔλειπε στὴ ξενητεία.

Λέγονταν ἀκόμη καὶ γιὰ παιδιά ποὺ ὁ πατέρας τους ἔλειπε καὶ ἡ κηδεμονία τῆς μητέρας των ἢ κανενὸς ἄλλου συγγενοῦς των δὲν ἦταν ἰσχυρὴ νὰ τὰ περιορίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴν κάμνουν ἀταξίες.

35. Ἀξιὼθ' κε ἢ γι ὀβριγιὸς νὰ κάμ' ταξίδ', κ' ἔλαχε μέρα Σάββατο.

ἢ: Ἀξιὼθ' κε ἢ γιοβριγιὸς νὰ κάμ' ταξίδι' κ' εἶ'χε μέρα Σάββατο.

Τὴν ἔλεγαν πάνω σὲ ἀπρόοπτα ὅταν π. χ. μιὰ γυναῖκα ἐδεσμεύετο γιὰ πολὺ χρονικὸ διάστημα νὰ βγῇ ἔξω καὶ ὅταν τῆς ἐτύχαινε μιὰ εὐκαιρία νὰ βγῇ ἐκωλύετο ἀπὸ ἐμπόδιο, τότε ἔλεγε τὴν παραπάνω παροιμία.

36. Ἀπλών' του ζ'νάρ' τ' γιά κανγᾶ.

Γιὰ τοὺς φιλέριδας πού ζητοῦσαν ἀφορμὴ γιὰ νὰ τσακωθοῦν. Μερικοὶ τὴν ἔλεγαν:

Ἀπλών' κί του ζ'νάρ' τ' γιά κανγᾶ.

Ἔτσι θὰ εἶναι καὶ ὀρθότερη καὶ ἡ ἐξηγήσή της εὐκολώτερη: Ἐκτός δηλαδή πού εἶναι πρόθυμος νὰ βιοπραγήσῃ μὲ τὰ χέρια του καὶ νὰ προκαλέσῃ φιλονεικίες μὲ τὰ λόγια του, καὶ τὸ ζουνάρι του ἀκόμα, τὸ ἄψυχο ἀντικείμενο, τὸ ἀπλώνει γιὰ νὰ θίξῃ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τσακωθῇ μαζί τους.

37. Ἀπ ὄξου κούκλα κί ἀπό μέσα πανοῦκλα.

Λέγονταν γιὰ τίς γυναῖκες ἐκείνες πού ἐφρόντιζαν μόνο νὰ φαίνονται καλοφορεμένες καὶ καθαρές, ἐνῶ κάτω ἀπὸ τὰ ἐξώρουχά τους κρύβονταν κουρελιὰ καὶ ἀκαθαρσία τῶν γονέων¹⁾. Ἐπίσης λέγονταν καὶ γιὰ πράγματα πού εἶχαν καλὴ ἐμφάνιση, ἀλλὰ ἦταν εὐτελέστατα, χωρὶς καμμία ἀξία, πρόστυχα²⁾, ὅπως ἔλεγαν στὸ Αἰθίοπι.

38. Ἀπ' ὄξου ἀπ' τὸ χορὸ ξέρ'ς πολλὰ τραγούδια.

Λέγονταν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πού τὰ ἤξεραν ὅλα δῆθεν καὶ ἔδιναν συμβουλὲς καὶ παρῴτρυναν τοὺς ἄλλους χωρὶς νὰ ἀποτολμοῦν οἱ ἴδιοι νὰ κάμουν τίποτε.

39. — Ἀπὸ ποῦσαι καρδαμάκ(ι);

— Ἀπ' αὐτὸ τὸ ἄστανάκ(ι).

ἢ — Ἀπὸ ποῦσαι κλωναράκ(ι);

— Ἀπὸ κείνο τὸ δεδράκ(ι).

Λέγονταν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πού δὲν μπορούσαν νὰ ἀποφύγουν τίς συνέπειες τῆς καταγωγῆς των. Ἀντιστοιχεῖ ἡ παροιμία αὐτὴ μὲ τὴ γνωστότερη.

Κατὰ τὸν Μπάμπια Γιάννη καὶ τὰ κοπέλια του.

Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ἐνῶ ἡ τελευταία εἶναι κολακευτικὴ γιὰ τὰ προτερήματα τῶν θυγομένων, ἡ πρώτη εἶναι ὀνειδιστικὴ γιὰ τὰ ἐλαττώματά των, γι' αὐτὸ καὶ ἡ παροιμία αὐτὴ λέγουνταν συνήθως ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ θυγομένου.

40. Ἀπὸ σημιουμένο ἄνθρωπο νὰ φοβᾶσαι.

Ἐπεκρατοῦσε ἡ πρόληψη ὅτι οἱ ἀνάπηροι καὶ γενικὰ ὅσοι εἶχαν πὶ τὸ παρὰ φύσιν π. χ. ἕξ δύχτυλα κ.τ.λ. ἦταν κακοὶ ἄνθρωποι. Ἐλεγαν δὲ στὸ Αἰθίοπι ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε: «— Ἀποφεύγετε τοὺς κακοῦργους».

1) Τῶν γονέων=μεγάλῃ, προπατορικῇ ἡ φράση ἦταν πολὺ κοινὴ. Ὅπως καί: Ψεῖρα καὶ τῶν γονέων.—2) Πρόστυχα=ψεύτικα.

Καὶ τὸν ρώτησαν : «— Πῶς θὰ τοὺς γνωρίζουμε ;» «—Θὰ τοὺς σημειώσω» εἶπε ὁ Χριστός.

41. Ἀπὸ τ' αὐτὶ κί στοὺν δάσκαλο.

Λέγονταν περὶ τῆς ἀμέσου ἐνεργείας, τόσο γιὰ σοβαρὲς περιπτώσεις ὅσο καὶ γιὰ ἀστεῖες.

42. Ἀπὸ τὴν Πόλη ἔρχομαι
καὶ στήν κορφή κανέλλα
καὶ πέφτω μεσ' στή θάλασσα
καὶ πλέω σὰ βαλτάς.

Λέγονταν γιὰ ὅσους ἔλεγαν ἀσυναρτησίες καὶ ἀκατάλητα πράγματα. Ἰδιαίτερα γιὰ ὅσους δοκίμαζαν νὰ γράψουν στίχους, τὸ τετράστιχο αὐτὸ ἦταν στὸ στοιχεῖο του.

43. Ἀπὸ τ' ληχούσα κί ὡς τ' μαμὴ χαθ' κί τὸν πιδί.

Ὅταν χάνουνταν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια τοὺς κάτι τὸ ὁποῖο θὰ ἦταν παραρρηχίμενο ἐκεῖ σὲ κανένα μέρος ποὺ δὲν ἔβαζε ὁ νοῦς τοὺς.

44. Ἀργεῖ, ἅμα δὲ λησμονεῖ.
ἢ: Ἀργεῖ, ἅμα θαματοργεῖ.

Ἐννοοῦσαν τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος δὲν λησμονεῖ τίς κακίες τῶν ἀνθρώπων καὶ τίς τιμωρεῖ. Γι' αὐτὸ ὅταν ἔβλεπαν νὰ τιμωρῆται ἡ κακία ἢ νὰ ἀμείβεται ἡ ἀρετή, ἔλεγαν: Ἐδῶ εἶν' ἢ Παρὰ ὅσο ἐδῶ εἶναι κί ἢ Κόλασ'.

45. Ἀρροτα κί θέματα καὶ κουκί ἄμαγεύρεντα.

Φαίνεται τὸ σωστὸ νὰ εἶναι ἄρροτα καὶ ἀθέματα. Πάντως μὲ τὴν παροιμία αὐτὴ ἐννοοῦσαν τίς ἀνοησίες καὶ τὰ ἀκαταλόγιστα λόγια.

46. Ἀσθενὴς καὶ ὀδοιπόρος ἀμαρτίαν οὐκ ἔχει.

Αὐτὴ τὴν παροιμία στὸ Αὐδῆμι τὴν συνήθιζαν ὅταν ἦταν Σαρακοστή καὶ ἤθελαν νὰ προτρέψουν ἓνα μουσαφίρη νὰ φάγη ἀρτήσιμα, ἀδιάφορο ἂν ὁ μουσαφίρης δὲν ἦταν οὔτε ὀδοιπόρος οὔτε κἂν ξένος, παρὰ ἓνας γείτονας ἢ συγγενῆς τοὺς, γιὰτὶ ἂν ἦταν ἐντελῶς ξένος δὲν θὰ τολμοῦσαν νὰ φάγουν καὶ οἱ ἴδιοι ἀρτήσιμα, γιὰτὶ θὰ τοὺς ὠνείδιζαν, ἂν τὸ μάθαιναν οἱ ἄλλοι χωριανοὶ ὅτι ἀρτᾶίνονται χωρὶς νὰ εἶναι ἄρρωστοι. Μάλιστα τὰ παιδιὰ ἀναμεταξὺ τοὺς θεωροῦσαν μεγάλη ὕβρι, ἂν ἄλλο παιδί τοῦ ἔλεγε ὅτι στὸ σπίτι τοὺς δὲν νηστεύουν τὴ Σαρακοστή. Κί ἂν θὰ τσακώνουνταν καμμιά φορὰ, μιὰ ἀπὸ τίς μεγάλες ὕβρεις ποὺ θὰ ἔλεγε τὸ ἓνα στὸ ἄλλο ἦταν καὶ τό: « Ἀλημεμὲτ πασά », ποὺ ἐσήμαινε ὅτι δὲν νηστεύει τὴ Σαρακοστή.

47. Ἄς λείψ' τὸ λάδ' ἀπὸ τ' φακὴ νὰ διοῦμε τι ἀξίς;

Λέγονταν γιὰ ἀνθρώπους ποὺ χωρὶς νὰ κοπιᾶσουν βρέθηκαν μὲ πε-

ριουσία και νόμιζαν και οἱ ἴδιοι ὅτι εἶναι ἀξιόλογοι ἄνθρωποι και στήν ἀξία τους οφείλεται και ἡ περιουσία τους.

Λέγονταν και σέ ἄλλες περιπτώσεις, ὅταν ἤθελαν νὰ διατρανώσουν τὴ νοστιμάδα ἐνὸς φαγητοῦ ἢ γλυκίσματος πού τοῦ ἔδιδε ἓνα ὠρισμένο ὕλικό, ὅπως π. χ. τὸ λάδι δίνει οὐσία και νοστιμάδα στὴ φακὴ.

48. *Ἄς μὶ λένα σουβασίνα κι' ἄς ψοφῶ κι' ἀπὸ τὴ δεῖνα.*

Λέγονταν γιὰ τὶς γυναῖκες πού ἀρέσκονταν στὰ μεγαλεῖα. Σούβασης ἦταν ὁ ὑπάλληλος πού μάζευε τὴ δεκατία τῶν γεννημάτων εἰς εἶδος. Σούμπαση δὲν εἶχε τὸ Αἰδημὶ γιὰτὶ δὲν ἦταν γεωργικὸ χωριό. Ὡς τόσο ἡ παροιμία λέγονταν γιὰ κείνες πού οἱ ἄντρες τους ἦταν δημογέροντες ἢ εἶχαν κανένα ἄλλο ἀξίωμα και καμάρωναν, ἐνῶ τὰ οικονομικά τους δὲν ἦταν και τόσο ἀνθηρά.

49. *Ἄσπρο ἀβὰ κι' μάβρη' κάπα.*

Οἱ ἀμπάδες, μακριὰ χειμωνιάτικα ἀνδρικὰ φορέματα μάλλινα, συνηθίζονταν νὰ εἶναι ἄσπρα. Κάπες βλάχικες δὲν ὑπῆρχαν στὸ Αἰδημὶ. Ἔλεγαν ὁμως κάπες τὶς μάλλινες κουβέρτες πού τὶς ὑφαίναν στὸ Σχολάρι και ἦταν διαφόρων χρωμάτων: κόκκινες, μαύρες, πράσινες κ.λ.π.

Ἡ παροιμία αὐτὴ δὲν ξέρουμε τί σημασία ἔχει. Μαύρη κάπα θὰ ἐννοῆ ἴσως τὴ βλάχικη κάπα, πού συνηθίζεται νὰ εἶναι μαύρη. Καὶ ὁ λαὸς μὲ τὴν παροιμία αὐτὴ θὰ ἐννοῆ νὰ καταστήσῃ ἀπαραίτητη ἀνάγκη τὸν ἄσπρο ἀβὰ ὡς κάτι πού ταιριάζει στοὺς ἀριστοκράτες ἐν ἀντιθέσει μὲ τοὺς μαύρους ἀβάδες, πού θὰ φοροῦσαν μερικοὶ ἀπολίτιστοι πού δὲν ἤξεραν ὅτι τὸ μαῦρο ταιριάζει μᾶλλον στὶς κάπες κι' ὄχι στοὺς ἀβάδες.

50. *Ἄσπρο εἶναι τὸ χιόν' ἄμα τοῦ πατοῦνα οὐλ'.*

ἢ: *Ἄσπρο εἶναι τὸ χιόν' ἄμα τοῦ πατοῦνα οἱ σκῦλ'.* (Π.Α.Ζ.)

Μὲ τὴν παροιμία αὐτὴ ἤθελαν νὰ ποῦν ὅτι ὅλα τὰ καλὰ πράγματα δὲν ἔχουν τὴν ἀρμόζουσα σ' αὐτὰ θέση.

51. *Αὐτὰ δι' θὰ μᾶς πᾶνα στοὺν Ἄγᾶ.*

Αὐτὰ δι' θὰ μᾶς πᾶνα στοῦ Δεσπότ'.

Ἦθελαν μὲ τὴν παροιμία αὐτὴ νὰ χτυπήσουν τὴ ματαιοδοξία και τὶς ἐπιπόλαιες φροντίδες.

52. *Αὐτὴ ἴναι νὰ τραβᾶς μὶ τοῦ τσ'βίδ'.*

Ἔννοοῦσαν τὶς πολὺ ἀδύνατες γυναῖκες. Εὔρισκαν δὲ ἀφορμὴ γιὰ νὰ τὸ λέν μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ γάμου της ἢ τοῦ ἀρραβῶνος της.

53. *Αὐτὸ δὰ εἶναι γιὰ τὰ γελάη τοῦ γροῦν'.*

Ὅταν κανεὶς ἔκαμνε ἢ ἔλεγε κάτι πολὺ τὸ ἀνόητο, πού θὰ ἦταν

δυνατόν νά κάμη αἴσθησι καί νά δημιουργήσῃ σχόλια καί ἔξω ἀπό τὸν κύκλο τῶν ἐνδιαφερομένων. Γιατι τὴν παροιμία αὐτὴ συνήθως τὴν ἔλε-
γαν ὅσοι δὲν θίγονταν ἀπὸ τὶς συνέπειες τῆς διαπραχθείσης ἀνοησίας.

54. *Αὐτὸς βγίξ' ἀπὸ τ' μῦγα ἄλ'μα.*

Ἔλεγαν τοὺς πολὺ φιλάργυρους καὶ τοὺς ἐκμεταλλευτὰς ποὺ δὲν ἄφηναν νά τοὺς διαφύγῃ καμμία περίπτωσι, ποὺ θὰ ἦταν δυνατόν κάτι νά κερδίσουν.

55. *Αὐτὸς πιρνάει κὶ τσ' χάδρες.*

Δηλαδή μπορεῖ νά περάσῃ καὶ ὁ ἴδιος μέσα ἀπὸ μιὰ χάνδρα. Ἄν-
θρωπος ποὺ τὰ καταφέρει ὅλα.

56. *Αὐτοῦ σὲ θέλω κάβουρα, νά πηδᾷ στὰ κάρβουνα.*

Ὅταν ἔβλεπαν κανέναν νά κάμνῃ ἓνα δύσκολο ἔργο, εἰς τὸ ὁποῖο δὲν ἦταν συνηθισμένος.

57. *Σκύλλος τὸν σκύλλο ᾄριζε κὶ ὁ σκύλος τὴν οὐρά του
καὶ ἡ οὐρά του πρόσταζε νά πῆγῃ ἢ κυρὰ του (Π.Ζ.Α.).*

58. *Αφέντης σκύλλον ᾄριζε κὶ ὁ σκύλλος τὴν οὐρά του.*

Τὴν ἔλεγαν γιὰ ὅσους τοὺς ἔβαζαν νά κάμουν μιὰ ἐργασία κὶ ἐκεῖ-
νοι τὴν ἀνέθεταν εἰς ἄλλους μικροτέρους των.

59. *Ἄφοῦ ἔχ'ς μασὶ ἰ γιατί νά καῖς τὰ χερίά ο'.*

Τὴν ἔλεγαν γιὰ νά ὑποδείξουν τὴν εὐκολία ποὺ ὑπῆρχε γιὰ νά γίνῃ ἓνα ἔργο καὶ ποὺ ἓνας ἀδαῆς δὲν τὴν ἐμεταχειρίζετο.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ

ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Εἰς τὰς φιλοξένους ἑλληνοπρεπεῖς σελίδας τῶν «Θρακικῶν» ἰδιάζουσαν καὶ διακεκριμένην θέσιν δικαιοματικῶς δεόν νὰ καταλάβῃ ἡ ἀδρὰ καὶ ἐξέχουσα φυσιογνωμία τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μαρωνείας Μελισσηνοῦ Χριστοδούλου, γεννηθέντος τὴν 21 Μαρτίου 1855 ἐν Σαράντα

Ἐκκλησίαις τῆς Ἀνατ. Θράκης, ἀποδημήσαντος δὲ πρὸς Κύριον κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1921 ἐν τῇ γενετείρᾳ τοι.

Ἄν σκοπὸς τῶν «Θρακικῶν» εἶναι, πλὴν ἄλλων, ἡ περισυλλογὴ παντὸς στοιχείου συντελοῦντος εἰς τὴν ἀδιάσειστον ἄλλωστε ἀπόδειξιν μετὰ τοσούτου ζήλου ἀμφισβητουμένην ὑπὸ βουλιμιῶντων γειτόνων τῆς ἀπ' αἰῶνων ἑλληνικότητος τῆς Θράκης καὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τῆς, καὶ ἡ παραφύλαξις καὶ παράδοσις τῆς ἱερᾶς ταύτης παρακαταθήκης εἰς τοὺς ἀπογόνους μας, τὸ ἔργον τὸ πολυσχιδὲς τοῦ ἀειμνήστου

Ἱεράρχου Μελισσηνοῦ κεῖται μνημεῖον καλλιπρεπές καὶ αἰίζων, μαρτυροῦν τὸ καθ' ἑαυτὸ εἰς τὸ διηγεῖσθαι περὶ τῶν ἀνωτέρω.

Διότι οὐ μόνον διὰ ζώσης καθ' ὅλον τὸν βίον του ὁ ἀνὴρ ἐκαλλιέργησε, μετὰ τόσων ἄλλων εὐγενῶν τέκνων τῆς Θράκης, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ διέδωκεν αὐτὰ εἰς τὴν νέαν γενεάν, διδάσκων ἀπὸ τοῦ διδασκαλικοῦ βήματος, ὡς διδάσκαλος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, ὡς ὀρθόδοξος ποιμενάρχης εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐκήρυξε τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου του ἐποίμανε τὸ χριστιανικὸν ἑλληνικὸν πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλὰ καὶ γραπτὰ μνημεῖα τοῦ ἔργου αὐτοῦ τοῦ ἑλληνοπρεποῦς, ἐπιστημονικὰ καὶ θρησκευτικὰ, κατέλιπε, μαρτυροῦντα τὴν ἀκάματον αὐτοῦ φιλοπονίαν, τὴν ἐμβρίθειαν καὶ τὸν ζῆλον πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἀποφοιτήσας τῆς Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῆς, διετέλεσεν ἐπὶ τι διάστημα διδάσκαλος ἐν τῇ γενετείᾳ του. Μεθ' ὃ, ἐγγραφεὶς εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Πανεπιστήμιον, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ Δικαίου, καὶ διετέλεσε δικηγόρος ἐν Θράκῃ ἐπὶ τινα ἔτη. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον συνέγραψε καὶ ἐξέδωκεν ἔργα ἀξιέπαινα ἱστοριογεωγραφικοῦ καὶ νομικοῦ περιεχομένου, περὶ ὧν κατωτέρω.

Τὸ 1893 ἐχειροτονήθη Διάκονος, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ μικρὸν, καὶ εἶτα ὡς Ἀρχιμανδρίτης παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Φιλιππουπόλεως, εἶτα δὲ παρὰ τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀντιοχείας. Τὸ 1897 ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος Παμφίλου καὶ διετέλεσε ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος Ταταούλων Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1914, ὅποτε προήχθη εἰς Μητροπλίτην Μαρωνείας (Θάσου καὶ Σαμοθράκης). Λόγω τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολέμου παρέμεινε μακρὰν τῆς ἕδρας του Κομοτινῆς (ἐν Θάσῳ) μέχρι τοῦ 1919, ὅποτε, σὺν τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Ἀνατ. Θράκης καὶ τῇ καταλήψει αὐτῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων, καὶ εἶτα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ Κομοτινῆν, ἐκδηλώσας τὴν ἐπὶ τούτῳ πατριωτικὴν ἀγαλλίασίν του δι' ἐνθουσιώδους λόγου πρὸς τὸ φιλογενὲς καὶ φιλόθρησκον αὐτοῦ ποίμνιον. Ἀσθενήσας μετὰ μικρὸν, ἐπανῆλθεν εἰς Θάσον παρὰ τῷ ἐπιανεπιβ. γαμβρῷ του, Θρασυβ. Πηλείδῃ, (τότε Εἰρηνοδίκῃ Θάσου καὶ ἤδη συνταξιούχῳ δικηγόρῳ), ὅποθεν ἐγκατεστάθη, (μετὰ τῆς ἐν χρεΐᾳ ἀδελφῆς του Εὐδοξίας) εἰς τὴν πεφιλημένην γενέτειράν του, ἐλευθέραν πλέον τότε, μὲ κλονισμένην ὁμως τὴν ὑγίαν, σκεπτόμενος νὰ ἐφησυχάσῃ.

Ἄλλως ὁμως ἐκέλευσεν ὁ Θεός· μετὰ μικρὸν ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον ἐξ ἐγκεφαλικῆς συμφορήσεως, εἰς ἡλικίαν 66 ἐτῶν.

Τὰ κυριώτερα αὐτοῦ ἔργα, ἅτινα, ὡς φιλόπονος καὶ ὑπομονητικὴ μέλισσα ἐφιλοτέχνησε, συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν (περιεχομένου δέ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐκκλησιαστικοῦ), εἶναι τὰ ἑξῆς·

1) Ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφή τῆς Ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Σελ. 104. (1881 ἔτος).

2) Πρόχειρον Νομικόν. Βιβλίον Α'. «Τὰ κωλύματα τοῦ Γάμου». Σελ. 276. (1889).

3) Πρόχειρον Νομικόν. Βιβλίον Β'. «Ἡ μνηστεία». Σελ. 176 (1895).

4) Ἡ Θράκη καὶ αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι. Μετὰ τινων διοικητικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Σελ. 304. (1897).

5) Ὁ ρυθμὸς, ἐν σχέσει πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὴν παρασημαντικὴν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Σελ. 32. (1900).

6) Ἡ ἀρμονία ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μελωδίας. Σελ. 16. (1902).

7) Τυπικὸν τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, μετὰ προλεγομένων καὶ παραρτήματος περὶ τοῦ νεκρωσίμου τρισαγίου καὶ περὶ τοῦ μνημονεύματος τῶν ὀνομάτων, ἐν ᾧ ἐπισυνάπτονται καὶ πέντε ἐπικήδαιοι ὁμιλῖαι. Σελ. 80. (1905).

8) Περὶ εὐδαμονίας ἦτοι ποία ἐστὶν ἡ ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου καὶ πῶς ἐπιτυγχάνεται. Διδακτικὴ ὁμιλία. Σελ. 32. (1908).

9) Τὰ Ταταῦλα (Ἱστορία Ταταούλων). Σελ. 352. (1913).

10) Πρόχειρον Νομικόν. Βιβλίον Α'. «Τὰ κωλύματα τοῦ Γάμου». Ἔκδοσις Β'. Χειρὸ γράφοι, ἀνέκδοτον ἔτι. Πρόκειται περὶ ἀναθεωρήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς πρώτης ἐκδόσεως (ἐξαντληθείσης) τοῦ ἀνωτέρω ἔργου, «καρποῦ, (ὡς γράφει ὁ συγγραφεὺς) πολυχρονίου καὶ διηνεκοῦς ἐνασχολήσεως (ἐπὶ 20ετίαν—ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως), καὶ ἐπισταμένης ἐρεῦνης καὶ μελέτης περὶ τῶν πολλαπλῶν καὶ πολυπλόκων περιπτώσεων τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου, ἐν ᾧ καὶ τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σταθερᾶς Νομολογίας τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὡς καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ 460 νέων σχημάτων καὶ ἰσαριθμῶν παλαιῶν διαγραμμάτων». Τοῦ τελευταίου τούτου, ἀξίου πάσης ἐξάρσεως ἐπιστημονικοῦ καὶ πρακτικοῦ Ἐγχειριδίου (ἀφοῦ ἄλλως τε αἱ εὐμενέσταται κρίσεις τῆς Α'. ἐκδόσεως φερούσης τὴν ἐπίσημον ἔγκρισιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας ὑπὸ διακεκριμένων ἐπιστημόνων, κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, πρόκεινται ὡς τίτλος τιμῆς καὶ ἀξίας τοῦ ἀρχικοῦ ἔργου), τὴν δημοσίαν ἐμφάνισιν, εἰς δευτέραν ἐκδοσιν (ἐπιχειρήθη κατὰ τὸν συγγραφέα, πλὴν ματαιώθησαν λόγῳ τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου του), εἰς περιεχόμενον καὶ ὄγκον τριπλασίων τῆς πρώτης, πρόκειται σὺν Θεῷ νὰ ἀναλάβῃ συντόμως ὁ ὑποφαινόμενος μνησθεὶς γαμβρός του ἐπ' ἀνεπιᾶ, μετὰ τῶν ἀνηκουσῶν προσθηκῶν καὶ παραπομπῶν, διὰ τὴν ἐνημέρωσιν καὶ προσαρμογὴν, ἐν σχέσει μὲ τὰς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ συγγραφέως μέχρι τῆς σήμερον νεαρᾶς νομοθετικὰς διατάξεις θιγούσας τὸ ἀντικείμενον τῆς συγγραφῆς.

Τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ καὶ τοιοῦτο τὸ ἔργον τοῦ διαπρεποῦς ἱεράρχου, γόνου τῆς θρυλικῆς χώρας τοῦ Ὀρφῆως, τιμῶντος ὕσον ὀλίγοι, τὴν γενέτειραν, καὶ γενικώτερον τὴν Ἀνατολ. Θράκην, τὰ ἱερά τῆς ὁποίας χώματα σκέπουναι τὰ σεπτὰ αὐτοῦ λείψανα, μετ' ἐκείνων τῶν μελῶν τῆς πατριαρχικῆς του οἰκογενείας—τῶν Μεζιλιτζόγλου.

Θρασύβ. Πηλείδης

† ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ ΕΥΓΕΝΙΟΣ

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Σηλυβρίας ἐγεννήθη ἐν Κοζάνῃ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1855 ἐκ γονέων ἱερέως Θωμᾶ Χριστοδούλου καὶ Ἑλένης τὸ γένος Ὀμπασση. Μετὰ τὴν πρώτην παιδευσιν ἐν τῇ σχολῇ τῆς γενετέρας αὐτοῦ ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ριζάρειον Σχολήν. Ἐνταῦθα μετὰ ζήλου παρακολοιθίσας καὶ συμπληρώσας τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων εἰσῆλθεν ἀκολούθως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἔνθα ἐπὶ διεῖαν διήκουσε μαθήματα Φιλολογίας καὶ Φιλοσοφίας. Προσκληθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ, τότε Μητροπολίτου Κοζάνης, Εὐγενίου ἐχειροτονήθη ἀρχιδιάκονος καὶ κληρέτης παρ' αὐτῷ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ θείου του. Τότε ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινὴν διωρίσθη διαδοχικῶς Προϊστάμενος Μ. Ρεύματος, Κοντοσκαλίου καὶ Φερίκιοι. Ἀκολουθῶς προσέλαβεν αὐτὸν ὡς Πρωτοσύγκελλον ὁ Μητροπολίτης Νικαίας Ἰερώνυμος. Ἐντεῖθεν προήχθη τῷ 1906 εἰς Ἐπίσκοπον Ἀμφιπόλεως. Κατὰ Σεπτέμβριον δὲ τῷ 1913 Γερμανὸς ὁ Ε' προήγαγεν αὐτὸν εἰς Μητροπολίτην Σηλυβρίας. Τῷ 1926 Βασιλεὺς ὁ Γ' ἀνέδειξεν αὐτὸν Μητροπολίτην Κοζάνης, ἀλλὰ λόγῳ τῶν περιστάσεων μὴ δυνηθεὶς νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν ἐξήχησε καὶ ἔλαβε πάλιν τὸν τίτλον Σηλυβρίας, τὸν ὁποῖον καὶ διετήρησε ἐφεξῆς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ συμβάντος τῇ 22 Μαΐου 1934 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

† ΠΡΩΗΝ ΜΕΤΡΩΝ ΙΩΑΚΕΙΜ

Ὁ ἀείμνηστος Ἐπίσκοπος πρώην Μετρῶν Ἰωακείμ ἐγεννήθη ἐν Τατάρ-Παζαρτζικίῳ τῆς Φιλιππουπόλεως τῇ 23 Ἀπριλίου 1834, ἐκ γονέων Παναγιώτου καὶ Σουλτάνης Σπάσογλου. Τὰ πρώτα γράμματα διήκουσεν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ ἀκολούθως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ τῶν Σερρών, φοιτήσας αὐτόθι μέχρι τῆς Γ' τάξεως. Ὑπὸ διακαλοῦς πόθου πρὸς τὴν διακονίαν τοῦ Χριστοῦ διαπλεγόμενος ὁ αἰοιδιμος, εἰς ἡλικίαν μόλις 18 ἐτῶν, ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ τότε Νύσσης καὶ εἶτα Χαλκηδόνης Καλλινίκου τοῦ Θωμάδῃ μετονομασθεὶς εἰς Ἰωακείμ, —ἐλέγετο Γεώργιος—πρὸς τιμὴν τοῦ ἀπὸ Κυζίκου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἰωακείμ τοῦ Β'. Ὡς διάκονος τοῦ Μητροπολίτου Νύσσης Καλλινίκου διετέλεσεν ἐπὶ ἐξαετίαν, διδασκόμενος ἅμα ὑπὸ τοῦ τότε Ἀρχιδιακόνου καὶ μετὰ ταῦτα Δέρκων Καλλινίκου, τοῦ ὡς Ἐφέσου ἀποθανόντος, καὶ χρησιμεύων ὡς γραμματεὺς τῆς Μητροπόλεως. Ἐν ἔτει 1865 σταλεὶς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Νύσσης εἰς Κωνσταντινὴν ἵνα εἰσαχθῆ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, ἠναγκάσθη συνεπεῖα τῆς χολέρας, νὰ εγκαταλείψῃ τὴν Πόλιν, ἀφοῦ διέτριψεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας. Ἐκ Νύσσης μετὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ Νύσσης Καλλινίκου εἰς Χαλκηδόνα, ἐπανερχεται εἰς Κωνσταντινὴν, καὶ τῷ 1886 διορίζεται προϊστάμενος Ἁγίου Στεφάνου. Ἐπὶ Νεοφύτου τοῦ Η', ἥτοι πρὸ 43 ἐτῶν χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Πολυανῆς καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν αὐτοῦ ἔδραν. Μετὰ δετῆ αὐτόθι ὑπηρεσίαν, ἐκ Δοϊράνης μετατίθεται εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Μετρῶν, ἣν ἐπὶ 9

δλα ἔτη Θεοφιλῶς ἐποίμανεν. Ἀποσυρθείς δὲ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, λόγῳ γήρατος, ἐγκατεστάθη ἐν Ἀγίῳ Στεφάνῳ περιθαλπόμενος ὑπὸ τῆς Μητρὸς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅτε τῇ 22ᾳ Μαΐου 1934 παρέδωκε τὴν ὄσιν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς τὸν Πλάστην διανύσας ἐναρέτως καὶ εὐσεβῶς τὸν μακρὸν τοῦ ἐπιγείου βίου αὐτοῦ στάδιον.

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΡΒΑΣΙΟΣ

Τὴν 31ην Μαΐου 1934 ἐκοιμήθη ἐν Κισίῳ ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς ἐπαρχίας του ὁ ἀειμνηστος Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως Γερβάσιος.

Ὁ ἐκλιπὼν Ἱεράρχης ἐγεννήθη τῷ 1867 ἐν Ἀργυρουπόλει τῆς ἐπαρχίας Χαλδαιίας, καὶ εἶναι ὁ τελευταῖος γόνος τῆς οἰκογενείας τῶν Σαρασιτῶν χρονολογούμενης ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣΓ' αἰῶνος, ἧς προσέφερε πολλὰς καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος καὶ ἐξ ὧν ἀνεδείχθησαν κατ' ἐξοχὴν μεγάλοι ἐθνικοὶ εὐεργεταί, ὁ Ἀθανάσιος Σαρασίτης τὸν ΓΖ' καὶ ὁ Λογοθέτης Ἰγνάτιος Σαρασίτης τὸν ΙΗ' αἰῶνα.

Ἐσπουδάσεν ἐν τῇ Ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης καὶ ἀπεφοίτησεν τῷ 1893. Ἱεροσπουδαστῆς ὧν ἔχειροτονήθη διάκονος. Τῷ 1901 ἐψηφίσθη ἐπίσκοπος Νυξιανζοῦ ἡπηρετήσας ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον πρῶτον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Καισαρείας καὶ εἰτα ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Χαλδαιίας. Τῷ 1902 ἀνεδείχθη Μητροπολίτης Ροδοπόλεως. Μετὰ τριετίαν ἐξελέγη Μητροπολίτης Κορυτσᾶς, τῷ δὲ 1910. Μητροπολίτης Ἀγκύρας. Ὡς Μητροπολίτης Ἀγκύρας ἐκλήθη συνοδικὸς ἐπὶ Γερμανοῦ τοῦ Ε' δὶς, τὸ 1913 καὶ τὸ 1917, τὴν δευτέραν ταύτην φορὰν διορισθεὶς καὶ Πρόεδρος τοῦ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου, ὡσαύτως δὲ διετέλεσε συνοδικὸς καὶ ἐπὶ Πατριάρχου Μελετίου τοῦ Δ'. Ἐπ' αὐτοῦ τῷ 1923 ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως.

† ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΑΡΣΕΝΙΟΣ

Τῇ 26 Δεκεμβρίου 1934 ἀπέθανεν ὁ Μητροπολίτης Λαρίσσης Ἀρσένιος. Γεννηθεὶς εἰς Πλάτανον τοῦ Μυριοφύτου, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πατριώτου του ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς ἐν Χάλκῃ σκῆτης τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος Πάτερ Ἀρσενίου ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ διορίσθη ἱεροκῆρυξ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινότητος Γαλατᾶ, κατόπιν προσελήφθη ὡς ἀρχιδιάκονος τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Ἰωακείμ Εὐθυβοῦλη. Ἠκολούθησεν ὡς ἀρχιδιάκονος τὸν μετατεθέντα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἐφέσου Γερόντα του ὑπὸ τοῦ ὀπίου καὶ ἀνεδείχθη βοηθὸς ἐπίσκοπος αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον Εἰρηνοπόλεως, διορισθεὶς Ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος εἰς Κυδωνίας. Ἐξελέγη εἰτα ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Κωνσταντινουπόλεως Μητροπολίτης Στρωμνίτισης, ὅποτε μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον περιελθούσης τῆς Μητροπόλεως ταύτης εἰς τὴν Σερβίαν, κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα ἐκλεγείς Μητροπολίτης Λαρίσσης.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΤΡΑΠΙΑΝΗΣ

Ἀπέθανεν εἰς τὰς 27 Δεκεμβρίου 1934 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ συγκοπῆς καρδίας. Ἐγεννήθη εἰς Τσεντῶ τῆς Σηλυβρίας ἂν καὶ τυχὼν μικρῆς μορφώσεως, ἡ ἀγάπη του πρὸς τὰ γράμματα καὶ ἡ παρὰ τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει σοφῷ ἱατρῷ κ. Φωτίῳ Φωτιάδῃ παραμονὴ του τὸν ἔκαμε νὰ καταγίῃ εἰς τὴν λογογραφίαν. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν βιομηχανίαν γιουρτιῶν καὶ νωπῶν βουτύρων δὲν παρῆ-

λειπε νὰ συνεργάζεται τόσον εἰς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμεριδὰς ὅσον καὶ εἰς τὸν «Σχορπιόν», «Ἔθνος», «Περίδρομον», «Θάρρος», «Πρόοδον» καὶ τὸν «Νουμᾶν», εἰς τὸν ὁποῖον ἔγραψε συνεχῶς μεταξὺ ἄλλων τὴν «Ἐρωτικὴ σκέπη», τὴν «Λησμονημένη κληρονομία», «Στὸν ἀξέχαστο Ζουφρέ», «Τὸ ξαλῶνισμα», «Τὸν μουσικό», «Πόλι—Ἁγιά Σοφία» κλπ. Συνδέομενος μὲ τὸν ἀλησμόνητο Δ. Ταγκόπουλο καὶ τὸν Ψυχάρη, ὑπῆρξεν ἐνθερμος ὑποστηρικτὴς τῆς δημοτικῆς γλώσσης διὰ τὴν διάδοσιν τῆς ὁποίας εἰργάσθη ἐντατικῶς. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ ἐκδοθέντα «Τὰ λουλούδια τῆς Θράκης», «Ἦμνος στὴν γυναῖκα», «Ὁ Κλύδονας», «Τ' ἀηδὸνι τοῦ Βοσπόρου», «Τὰ τραγούδια τοῦ στρατιώτη», «Ὁ φρουρὸς» μὲ μουσικὴ τοῦ κ. Κίμωνος Μπέλλα, «Γιὰ τὴ γλυκεῖα Πατρίδα» μὲ μουσικὴ τοῦ κ. Μαν. Καλομοίρη, καὶ ἀνέκδοτα «Οἱ χίλιες καὶ μία παροιμίαι» εἰς τρεῖς τόμους, «Τὰ τραγούδια τῆς Ἀγάπης», «Τὰ κρασοτραγούδα», «Γιὰ ὅλα τ' ἄνθη», «Ἀνοιξιάτικα», «Καλοκαιρινά», «Φθινοπωρινά», «Χειμωνιάτικα» καὶ «Τὰ χρυσόλογα». Ὁ ἀοίδιμος ἔγραψε καὶ δύο θεατρικὰ ἔργα «Τὸ Ἐθνικὸ Πανόραμα», τρίπρακτο λυρικό δράμα, καὶ τὸν «Ἀνθέμιο Τραλλιανό», τρίπρακτο δράμα ὡσαύτως μὴ ἐκδοθέντα. Μερικὰ ἐκ τῶν σιχουρηγμάτων μετὰ τῆς φωτογραφίας αὐτοῦ θέλωσι καταχωρηθῆ ἐν τῇ προσεχῶς παρὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἐκδοθησομένῃ Ἀνθολογίᾳ Θρακῶν ποιητῶν.

ΣΥΜΒΟΛΗ Γ' ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ *)

Ὁ συναρμολογήσας τὴν παροῦσαν συμβολὴν εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν, ὡς καὶ προλογιζόμενος τὴν ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Γ' τόμου ἐκδοθεῖσαν πρώτην συμβολὴν ἔγραφεν, οὐδεμίαν εἰδικότητα οὐδὲ ἀξίωσιν εἶχεν, ὅπως καταρτίσῃ πλήρη Θρακικὴν βιβλιογραφίαν. Ὅταν ἐπιστήμονες ὁμολογοῦν τὸ δυσχερὲς, ἂν μὴ τὸ ἀδύνατον τῆς πλήρους εἰδικῆς βιβλιογραφίας θεμάτων ὀρισμένων, βεβαίως δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ νομίξῃ ὁ γράφων ὅτι τόσον μὲ τὴν πρώτην ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Γ' τόμου συμβολὴν του εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν, ὅσον καὶ τὴν ἐν τῷ παρόντι καὶ τὰς δύο τοῦ φίλου κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, κατορθώθη ἡ πλήρης Θρακικὴ βιβλιογραφία. Ὁ πόθος του, ὅπως εἰς ἄλλους ἀρμοδίους δώσῃ ἀφορμὴν, ἵνα ἀσχοληθοῦν περὶ αὐτὴν, τὸν ἔκαμε νὰ συγράψῃ τὴν παροῦσαν καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς ἐκδοθεῖσαν.

Πρὸς εὐκολίαν τῶν ἀπασχοληθησομένων συνέταξε πλήρη ἀλφαβητικὸν κατάλογον τῶν συγγραφέων τῶν ἰδικῶν του καὶ τῶν δύο συμβολῶν τοῦ κ. Ἀποστολίδου, ἐκτυπούμενον εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος τομου. Εὐρετήριοι κατὰ κατηγορίας πραγμάτων ἐλπίζω ὁ μέλλων νὰ καταρτίσῃ τὴν πλήρη Θρακικὴν βιβλιογραφίαν νὰ προσθέσῃ εἰς αὐτήν, ἂν δὲν προτιμήσῃ τὴν ἀπ' ἀρχῆς κατὰ κατηγορίας κατάρτισιν τῆς βιβλιογραφίας. Ἐύχομαι, ὅπως συντόμως εὐρεθῇ ὁ ἀναλαμβάνων τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς συντάξεως πλήρους Θρακικῆς βιβλιογραφίας.

Ἐξήγησις συντετμημένων τίτλων

- ABNP. = Annuaire de la bibliothèque National de Plovdiv, Φιλιππούπολις.
BCH. = Bulletin de Correspondance Hellénique, Παρίσιοι.
BSAB. = Bulletin de la Société Archéologique Bulgare, Σόφια.
CRAI. = Comptes rendus de l'Académie d'Inscriptions et belles lettres, Παρίσιοι.
Γ. Π. = Γρηγόριος Παλαμάς, Θεσσαλονίκη.
Ε. Ἀλ. = Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια. Κωνσταντινούπολις.
Ε.Φ.Σ.Κ. = Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, Περιοδικόν. Κωνσταντινούπολις.
JKDAI. = Jahrbücher des Kaiserlichen Deutschen Archaeologischen Instituts, Βερολίνον.
MDAI. = Mitteilungen des Deutschen Archaeologischen Instituts, Ἀθηνῶν.
RA. = Revue Archéologique, Παρίσιοι.
REG. = Revue des Etudes Grecques, Παρίσιοι.

*) Ὅρα σελ. I—XLVIII παραρτήματος Γ' τόμου καὶ σελ. 371—372 τοῦ Δ' τόμου.

- 1735 **Petro Gylli**, De Bosphoro Thracio libri III. Eijs Thesaurus graecorum antiquitatum τοῦ Jacobi, VI σελ. 3087—3218. Venetia.
- W. Luzzil**, Graeciae antiquae variet numismatibus illustratae libri II (Thracia) ἐν Geonovii Thess. VI. Venetia.
- 1743 **C. Bel**, De duī Thraciann dēperit 9 Leipzig.
- 1800 **C. B. Lechevalier** : 1) (ἦ abbé Chevalier), « Voyage de la Propontide et du Pont-Euxin ».
- 1817 **Tochon d' Anneâ**, Mémoire sur les médailles de Marinus frappées à Philippopoli. Paris.
- 1818 **Comte Andrassy**, Ambassadeur de France à Londres à Vienne à Constantinople. Voyage à l'embouchure de la Mer Noire ou essai sur le Bosphore et la partie du Delta de Thrace comprenant le système des eaux qui abreuvent Constantinople avec un Atlas composé d'une carte nouvelle du Bosphore et du canal de la mer Noire et de plusieurs autres nouveaux dessins. Paris σ. LI, 334.
- 1821 **J. Gall**, Mémoire sur l'Épi—Thrace. 4 Paris.
- 1829 **Δρομοδείκτης τῶν... ὀκτώ μερῶν. Μεθ' ἀξιολόγων σημειώσεων τοῦ καθενὸς μέρους, Πελοποννήσου, ... Μπόνας, Μοκεδονίας καὶ Θράκης. Venetia, παρὰ Μ. Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων (B.A.M).**
- 1837 **Burmeister**, Ueber die Thrakische Pentapolis. Zeitschr. f. Altwissenschaft.
- 1864 **H. Barth**, Reise durch das innere d. Europäischen Turkei v. Rustchuk ùber Philippopel...—nach Saloniki, ἐν Βερολίῳ μετὰ χαρτῶν δύο (B.A.M).
- 1870 **K. Δ. Μοραβένωφ**. Ἀπομνημονεῦματα περὶ τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Φιλιππουπόλεως (Βουλγαριστί).
- 1871 **A. Déthier**, Περὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Δερριόπων. Ἐν Ε.Φ.Σ.Κ. τόμ. Δ' σελ. 89—104.
- 1873 **L. Hauzey**, La Deuriopos et le cours de l'Érigon. Ἐν R. A. N. S. XXV, σ. 182—196.
- Inscriptionae Graeciae**, 12 III Inscriptionae insularum maris Thracici Berlin.
- 1874 **J. Friedländer**, Die der thrakischen Königen Kotys III und Sadales zugeschriebene Münze σ. 10—13 Zeitschr. f. Numismatik vol. 1—3.
- **W. Hörschelm ann**, De Dionysiis Thracis iuterpretibus veteribus. Leipzig
 - **Mommsen**, Attalideninschriften von Thrakischen Chersones. Zeitschrift f. class. Philologie IX σ. 117.
 - **E. Rockstroh**, Bericht über eine Reise von Samekof nach Menlek N. Jahresber. des Vereins f. Erdkunde in Dresden.
 - **A. Sallet**, Thrakische und makedonische Münzen σ. 163—177 Eijs Zeitschrift f. Numismatik τόμος I.

1) Ancien secrétaire du Prince de Moldavie Alexandre Ypsilanti (jusqu'en 1787).

- 1874 **Sallet**, ΙΑΙΩΝ thrakisch-makedonische Silbermünze σ. 74—76. *Eis Zeitschr. f. Numismatik* τόμος 2.
- ▷ **R. Schneider**, Zu der Scholien des Dionysii Thrax. Rhein. Museum für Philologie No 1.
- 1875 **O. Blan**, Autonome thrakische Münzen der Sammlung Prokescht-Osten *Numismatische Zeitschrift* Wien 1ov έτορ.
- ▷ **Albert Dumont**, Le Balkan et l' Adriatique Paris. *Παιδεατὸς* σ. 4—25 καὶ 31—41, Πάνιον 25—27 Χώρα 27—31 Διοικητικὰ 37 καὶ 81, Τσοροῦ 37, Λουλέ-Βουργάζ 41—44, Βαβᾶ-Ἐσκῆ 44 52, Τατάρ-Κιοῦ 52, Χάφσα 53—54, Ἀδριανούπολις 55—126, Φιλιπούπολις 127—187, Στενίμαχος 179—180.
 - ▷ **R. Neubauer**, Das Archontat des Rhoemetalkas. *Eis Hermes* II, 2 σ.145-152,
 - ▷ **A. Sallet**, Zür griech eschen Numismatik (. . . Cetriporis . .) σ. 47—61. *Eis Zeitschrift für Numismatik* τ. 4.
- 1876 **P. Gardner**, The date of Kenig Mostio, and of certains later coins of Thasos. *Eis Numismatik Chronich* IV.
- ▷ **Reuss**, Hieronymus v. Kardia, Feldherr und Staatsmann (4 έκστ. π. X.) Marburg.
 - ▷ **K. Παπρηγοπούλου**, Ὁ Μέγας Δέρκων. «Ἐστία» τόμ. Α'. σελ. 53—56.
 - ▷ **J. Six**, De quelques monnaies de Chersonèse, Milet et Sabybria σ. 375—380. *Eis Zeits. f. Numism.* τ. 3.
- 1877 **A. Hock**, Ueber der thrakischen Fürsten Ketriporis in einer. Juschrift aus der Jahren 356—385 v. Chr. *Eis Neue Jahrbücher f. Philologie.* σ. 836—839.
- 1878 **Classen**, Ueber Dionysii Thrax. Verhdlgn. der 32. Versammlung dtsh. Philolg. σ. 138—139.
- 1879 **W. Dittenberg**, Ketriporis von Thrakien. *Eis Hermes* τόμος XIV, 2 σ. 298—303.
- ▷ **P. Egenolft**, Zu der Scholien des Dionysii Thrax. *Eis Neue Jahrbücher f. Philologie* τόμος 119. 8 σ. 526.
 - ▷ **E. Muret**, Tétradrachme de Sparadocus roi des Odryses έν BCH. III 7 σ. 409—418.
 - ▷ **Φωνὴ τῆς Θράκης** έφημερίς τρίσηλος έν Ἀδριανουπόλει, κυβερνήτικῆ συστάσει [καὶ στηρίξει]. Ἐξεδόθη ἀπὸ 5|17 Μαΐου 1879— 11|23 Μαΐου 1881. Ἐξάρτημα «Νεολόγου» ΚΠ. Σειρὰ ἀνελλιπῆς έν τῇ βιβλιοθήκῃ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (B.A.M.).
- 1880 **P. Egenolft**, *Erotemata grammatica ex arte Dionysiana oriunda.* 4ov Berlin.
- ▷ **Prof. Dr Gaitler**, Die Sage von Orpheus—Orfen der Rhodope—Bulgaren. Wien σ. 34.
 - ▷ **A. Hilgard**, De artis grammaticae ab Dionysio Thracio compositae interpretationibus. Leipzig.
 - ▷ **Fr. Wieschr**, Bemerkungen zu einigen thracischen u. moesischen Münzen Nachrichten von der Gesellschaft der Wissensch. etc. Zu Göttingen Göttingen N. I σ. 21—48.
 - ▷ **Vicomte E. M. de Vogué**, De Byzance à Moscou. Les voyages d'un Patriarsche, Ἱεραρίου τοῦ Β', Ἀγγιαλίτου τῷ 1588. Ἐν Histories Orientales τοῦ ἰδίου. Paris σ. 213—275.

- 1881 **F. Foucart**, Décret de la ville de Chersonesos en l' honneur de Diophantes ἐν BCH Février.
- ▷ **Uhlig**, Appendix artis Dionysiis Thracis recensitae 4ov Heidelberg.
- 1882 **Rose**, Kaiser Anastasius Dissert Halle.
- ▷ **A. v. Sallet**, Götter als Beamte in Thracischen Städten. Eiz Zeitschrift f. Num. IX 3—4 σ. 341.
 - ▷ **G. Schrumpt**, The grammar of Dionysius Thrax. Eiz Athenaeum N 2886 σ. 432.
 - ▷ **C. Stéphan**, Goldmünzen des bospörischen Königs Parisiades und des thrakischen Königs Lysimachos eiz Compt rendu da la com. archéol. σ. 41—61 σ. 68—69.
- 1883 **Τερπάνδρου Παναγιώτου**, τελειοφοίτου τῆς ἱατρικῆς καὶ ἐσωτερικοῦ τῶν πολιτικῶν νοσοκομείων Βουκουρεστίου. Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὰ ἑγκαίνια τῆς ἐν Σωζουπόλει ἰδρυθείσης Πετρινείου Βιβλιοθήκης ὑπό. Ἐν Βουκουρεστίῳ σ. 22.
- ▷ **Roesler**, Einiges über das thrakische (Zeitsch f. Oester Gymnasia).
- 1884 **Ματ. Γεδεών**, Ἀρσένιος ὁ Προικονήσου [ἐκ Σηλυβρίας] Ε. Ἄλ. Τόμ. Δ' σ. 628—629.
- ▷ Ἡ ἐν Σωζουπόλει Πετρινεῖος Βιβλιοθήκη Ε. Ἄλ. τόμ. Ε' σ. 47.
 - ▷ **G. Schlumberger**, Sceaux byzantins : le Thème de Cherson et la Bulgarie Nogent—le Rotron.
 - ▷ **Dionysii Thracis**, Ars grammatica. 8ov Leipzig.
- 1885 **Keil Ericus**, De Thracum auxiliis Dissertatio inauguratis historica quam consensu et autoritate.... Ericus Kiel sedinensis, adversari erunt G. Guttman W. Heraeus, P. Jahn. Berolini σ. 88 8ov (Διόρθωσις).
- ▷ **Κανονισμὸς τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου τῶν Δεσποινῶν ἐν Μυριοφύτῳ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Γυναικείου φύλου ἐν Κ]πόλει σ. 11.**
- 1886 **V. Domazewsky**, Griechischen Inschriften aus Moesien u. Thrakien. Eiz Arch.-epigr. Mittheilungen aus Oest. X. 2 σ. 238—244.
- ▷ **B. Latisher**, Inscription de Chersonisos. Eiz BCH XI 3 σ. 163—168.
 - ▷ **H. Radit**, Lettres de l'empereur Hadrien à la ville de Stratonice—Hadriapolis eiz BCH XI 109—128.
 - ▷ **R. Schneider**, Ad Dionysii Thracis Artem Bodleiana. Leipzig.
 - ▷ **Παλαιογραφικὴ ἐκδρομὴ εἰς Μονὴν Μπατσκόβου Ἰμερολόγιον Ἀνατολῆς σ. 115—120.**
- 1888 **M. I. Γεδεών**, Ὁ Κώδῆξ τοῦ Παΐσιου (Φ.λιππουπόλεως) Ε. Ἄλ. ἔτος. Θ'. σ. 4—7, 10—13, 19—22, 29—32 καὶ 37—40.
- ▷ **Königl Muzsen in Berlin**. Beschreibung der antiken Münzen I Taurische Cherchones . . . Thraciens thracische Könige. Berlin.
- 1889 **H. Laskin**, Heraklea, ρωσισσὶ Σ Χάρκοβον.
- ▷ **Fr. Marx**, De Aristarchi imaginæ a Dionysio Thrace delimitato Rostock. Ind. lect. faib. 1888]89 σ. 10—11.
 - ▷ **Θ. Μ. Π.**, Νομισματικὰ Ἀγχιάλου, ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, τοῦ ἱατροῦ Κλεοβ. Κοκκολάτου (B. A. M).
- 1890 **Michælis**, The Thracian relief dedicated to the nymphs and to Appollon. Eiz American Journal of Archaeology V4 σ. 417 422 μετ' εἰκόνων.
- 1891 **A. Π. Κερκρέως**, Συνοδικὸς τόμος περὶ τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως. Ἐκ πατριαρχ. Συλλογῆς τῶν Ἱεροσολύμων. Eiz Ἀνάλεκτα Ἱεροσολ.

- Σταχυολογίας τ. Α' σ. 478. Περί ὁρίων τῶν ἐπαρχιῶν Ἀδριανουπόλεως καὶ Φιλιπποπόλεως ἐπὶ Θεολήπτου τοῦ Α' 1517—1518. (B.A.M.)
- 1891 Fr. Köppler, Der Dialekt Megaras u der megarischen Kolonien. Leipzig 1831. (Ἔχει πολλὰ περὶ τῶν ἐν Θράκῃ ἀποικιῶν Μεγαρέων).
- 'Ελευθ. Γρ. Ταπεινοῦ*, Ἐκδρομὴ ἐκ Ραιδεστοῦ εἰς Μυριόφυτον. «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» ἀρ. 16—19, 21—24, 28—30 καὶ 42.
- 1892 "Ἐβρος, Ἐβρομαδιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα ἐκδιδόμενον κατὰ Παρασκευὴν ὑπὸ Κ. Σ. Βλαχοπούλου ἐν Ἀδριανουπόλει ἔτος Α'.
- B. Latyschew, Bürgereid der Chersoniten σ. 479-494 Sitzungsbericht der Berliner Akademie N XXVI.
 - Μ. Παρανικᾶ, πρῶην γυμνασιάρχου. Θρακικαὶ Μελέται ἐν τῷ «Ἐβρῳ», ἔβδ. περιοδικῶ (ἔτος Α'). (B.A.M.).
 - 'Ελευθ. Ταπεινοῦ, Ἡ Μητρόπολις Δέρκων ἐν τῷ «Κήρυξ» Κιπλόεως περιοδικῶ εἰκονογραφημένῳ φυλλαδ. 4, 5, 6. (B.A.M.).
- 1893 James D. Bourchier, Οἱ Πομάκoi τῆς Ροδόπης ἐν Fortnightly Review τοῦ Λονδίνου τ. 60 σ. 509—523.
- Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου, Μακεδονικὰ Ἀρχαιολογικὰ Α'. Ἀνάγλυφα μετὰ Θρακικῶν ὀνομάτων. «Ἐστία» σ. 158—159.
- 1894 Κ. Παπαϊωαννίδου, Μία ἐπιστολὴ ἐκ Σωζοπόλεως Ἀλεξάνδρου Μαυρογοδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων. Ἡμερολόγιον Ὀδηροῦ σ. 133 κ.έ.
- Thomaschek, Die alten Thraker Wien Die Sprachreste B. Personennamen. Ὅρα καὶ 1892, 1893 καὶ 1907 βιβλ.
- 1895 J. Imbert, L'épigramme grecque de la stèle de Xanthe ἐν R.E.G. Tome VII N 27—28 σ. 257—276.
- E. Schafér, Die Ruinen von Boghas-Kioï ἐν MDAI σ. 451—465.
 - E. Seltmann, Interessante Beizeichen auf Münzen von Tarent und Aenus. Εἰς Zeitschrift f. Numismatik Τόμ. XIX 4 σ. 283—289.
 - F. Solmsen, Thrakisch-Phrygisches. Εἰς Zeitschrift für vergleich. Sprachforschg. N. F. XIV σ. 68—79.
 - Εὐρήματα ἐν Ἀθήναις, Θράκῃ, Σαμοθράκῃ κλπ. ἐν MDAI XX σ. 495—507.
- 1896 G. Meyer, Wann hat Kleon den thrakischen Feldzug begonnen Πανηγ. τεύχος Zur Feier des 350 jähr. Bestehens d. Kgl. Klosterschule Iefeld Nordhausen.
- 1897 E. Bormann, Inschriften aus Philippopol. Εἰς Archäol. epigr. Mitt A. Dest. Ungar XIX 2 σ. 212.
- W. Regol, Abdera εἰς MDAI.
- 1898 A. Höck, Die Söhne des Kersebleptes von Thrakien. Εἰς Hermes XXXVII σ. 626—637.
- A. Löbbecke, ἐν τῷ Zeitschrift für Numismatik τοῦ Βερολίνου τ. 21 σ. 254—257 (περιγράφει τρία νομίσματα τῆς Βιζύης μετ' εἰκόνας τῶν τειχῶν καὶ δημοσίων κτιρίων τῆς πόλεως ἐκείνης).
 - J. Munro, Epigraphical notes from Eastern Macedonia and Thrace. Journal of Hellenic Studies XVI 2 σ. 313—322.
 - Pick (Behrendt), ὄρα ἔτος 1910.
 - Foucart, Athenisches Dekret für der Thraken König Odryses von Jahre 386. Εἰς Academie des Inscriptions IVII.

* Καταχωρῆται ἐκ νέου ὡς λανθασμένως καταχωρηθὲν εἰς σ. XVI παρ. Γ' τόμου.

- 1898 **ΗΔΥΣ-ΘΡΑΚΙΑΝΣ**. Εἰς Rhein. Museum f. Philol. σ. 167—168.
- » **E. Tacchella**, Ueber autonome Münzen von Appollonia in Thracien Revue numismatique II σ. 210—228.
- 1899 **K. Bliud**, Thrakisch—germanische Vorzeit auf Cypern. Παράρτημα «Zeitgeist» τῆ; Berliner Tageblatt Ἔριθ. 9 καὶ 10.
- » **G. Macdonald**, Catalogue of Greek Coins Italy, Sicily, Macedonia, Thrace and Thessaly. Glasgow.
 - » **B. Pick**, Thrakische Münzbilder ἐν Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts. τ. 13, σ. 134.
- 1900 **G. Dräseke**, Johannes Phurnes bei Bekkos (ἦτο πρῶτον Γάνου, δηλ. Ἡγούμενος ὄλου τοῦ ὄρους Γάνου, τὸ 1112) ἐν Zeitschrift für Wiss Theol. XLIII σ. 237—257.
- » **W. Hünerwadi**, Forschungen zur Geschichte des Königs Lysimachos von Trakien.
 - » **Ἡδὸκ**, Σχόλια ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω, εἰς Woch. Klass. Philol. Ἔριθ. 23 σ. 617—621.
 - » **H. καὶ K. Scorpil**, Thrakische Denkmäler. Ceske Museum Filologiske I.
 - » **H. καὶ V. Scorpil**, Sechs griechische Juchriften aus Philipopol Ceske Museum Filologiske IV—V.
 - » **F. Stern**, Grabstein eines Thrakers aus Olbia Jahrbücher des Oester Archäol. Instituts σ. 79—84.
- 1901 **G. Abbot A.**, greek inscription from Dedeagatch Classical Review I.
- » **F. v. Calice**, Militärischer Grabstein aus Selymbria Jahresheft des Oester Archäol. Instituts B D IV.
 - » **A. Hilgard**, Scholia in Dionysii Tracii (grammatici III) 8 Leipzig.
 - » **W. Hünerwadel**, Forschungen zur Geschichte des Königs Lysimachos von Thrakien Bibliotheka philologica classica σ. 158.
 - » **Gswril Kazarow**, Ueber die Namen du Stadt Philippopolis Berliner Philologische Wochenschrift σ. 1565—1566.
 - » **C. Schuhardt**, Die Anastasius Mauer bei Constantinopl und die Dobrudja Walle Jahresb. des Deutschen Archäol Instituts.
 - » **V. Strazsula**, Θράκη, ἐν Bessarione (περιοδικόν) τ. 6 (1901—2) τεῦχος 63-6.
- 1902 **Brunn-Arndt**, (Griechische und römische Porträts) 559 Kaiser Maximinus Thrax München.
- » **E. G. Goodspeed**, ὄρα ἔτος 1907.
 - » **Π. Κερρολίδου**, Ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς Θράκης καὶ Μακεδονίας. «Ἑλληνισμὸς» Τόμος 5ος σ. 730—745. Ὅρα καὶ 1903.
 - » **A. Ludwig**, Dionysii Thracii. Berliner philolog. Wochenschrift N. 24.
 - » **G. B. Posenti**, Il re Lisimaco di Tracia Roma.
 - » **Th. Reimach**, Apollon Kendrissos et Apollon Patroos en Thrace. REG σ. 32—36.
 - » **A. Schucider**, Dionysii Thracii. Deutsche Litteraturzeitung N. 5.
 - » **A. Tacchella**, Numismatique de Philipopoli. Revue numismatique σ. 174—178.
- 1903 **M. Colignon**, Aufdeckung zweier Tumuli bei Jamboli in Tundscha—Thal Académie des Inscriptions 20 II.
- » **A. Domaszewski**, Denkmäler aus der Zeit des Maximinus Thrax Rhein. Museum f. Philologie N. P. LVIII 4.

- 1903 Griechisch—trakisches Grabrelief aus Thessalonike. Wochenschrift für Klassische Philologie N. 2.
- » Π. Καρολίδου, 'Η 'Ανατολική Ρωμυλία και ὁ Ἑλληνισμὸς Θράκης και Μακεδονίας <'Ελληνισμὸς> Τόμ. 6ος σ. 42—61 και 105—112. Ὅρα και 1902.
 - » Γ. Ι. Λαμπουσιάδου, 'Η ἐπισκοπὴ Τρωϊδων. Ἐν <Ταχυδρόμῳ> Κων/πόλεως ἀρ. 1487.
 - » Pétri Flinders, Abydos - London.
 - » F. Schaffer, Archäologische Beobachtungen auf einer Reise im östl. Thrakien. Ἐν Oest. Jaburesh. VI σ. 63—66.
 - » V. Strazsula, Di Kotys I Kersebleptes re di Tracia Beiträge zur alten Geschichte III 2 σ. 325-339.
 - » D. Tacchella, Monnaies d'argent autonomes d'Apollonia de Thrace. Revue numismatique I 40-42.
- 1904 G. Kazrow, Zur Religion der alten Thraker Beiträge zur alten Geschichte IV.
- < J. Ziehen, Die Kultus denkmäler der sog. <Thrakischen Reiter> JKDAI I.
 - » P. Pédriset, Relief du pays des Maedes représentant un Dionysos thrace, ἐν RA σ. 19—27.
 - » G. Seure, Les derniers souverains thraces Rhoemetalcès et Phytodoris. Revue des études anciennes III σ. 212—218.
 - » Κανονισμὸς τῆς ἐν Αὐδημίῳ τῶν Γανοχώρων ἠθικοθρησκευτικῆς ἀδελφότητος ἢ <'Ελπίς>, ἐν Κων/πόλει σ. 16.
- 1905 C. Friedrich, Bericht über eine Bereisung der Inseln des Thrakischen Meeres und der nördlichen Sporaden Shr. A. I σ. 64—71 Sitzungsberichte d. K. Preuss Akademie der Wissenschaft.
- » A. Hock, Zur Geschichte des Thraken Königs Kotys I Beiträge zur alten Geschichte IV 3 σ. 265—269.
 - » G. Kazrow, Zur Geographie des alten Thrakiens Wochenschriften f. Klass. Philologie N. 33/34 σ. 930—933.
- 1906 Μαργαρίτου Κωνσταντινίδου, Περί Μεσημβρίας <Νέα Ἡμέρα> Τεργέστης. Ἡ Νύμφη τοῦ Εὐξείνου. Ἄγχιαλος. Ἡ πόλις τοῦ μαρτυροῦ και τῆς δόξης. Σημειώσεις Ἀθηναίου ζήσαντος ἐν Ἀγχιάλῳ <'Ἄστῳ> 5 Αὐγούστου 1906.
- » Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπὶ τὴν Φιλιππούπολιν: Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ μολύοντες τὰς ἁγίας εἰκόνας. Αἱ ἐπίσημοι ἐκθέσεις τῆς Κυβερνήσεως. Αὐτόθι.
- 1907 Εὐστράτιος Ι. Δράκος Μοσχονήσιος, Ἡ Νέα Μητρόπολις Τυρολόης και Σιρενταίου. <Κωνσταντινεῦπιλις> 21 Φεβρουαρίου.
- » E. G. Goodspeed, editor, <The Tebtunis Papyri> (University of California. Publications Graeco-Roman Archaeology v. 1 και 2 1902 και 1907. τ. I. σ. 66. Περί Φόρου Θράκης εἰς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου Plate IV σ. 135—136. Περί τινοῦ Θρακῶς ἐν Αἰγύπτῳ σ. 129 και 493—4 τ. II σ. 166 και 289 (ἀναφέρει τὸ Θρακικὸν ὄνομα Κότυς).
 - » Βλασίου Γ. Σκορδέλη, Περί Στενημάχου <Θράκη> ἀρ. 17—18. Θράκη, Ὅργανον τοῦ ἐν Ἀθήναις πατριωτικοῦ Συλλόγου ἐκδιδόμενον τρις τῆς ἐβδομάδος. Ἐφημερίς 4σέλιδος εἰς σχῆμα 2ον. Α' τεύχος 25 Μαρτίου: Ἡ δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Στατιστικὴ τῶν σχολείων ἐκκλησιῶν και διαφόρων κοινοτικῶν ἰδρυμάτων τοῦ

- τῆς διαρπαγῆς αὐτῶν «Θράκη» ἀρ. 1—4. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ κίνησις ἐν Θράκῃ. Ἐπαρχία Ἡρακλείας καὶ Παιδεστοῦ, αὐτόθι ἀρ. 5, 6. Ὁ πληθυσμὸς τῶν βιλαετιῶν Ἀδριανουπόλεως, αὐτόθι ἀρ. 5.
- 1908 Κανονισμὸς τοῦ ἐν Ἐπιβάταις Συλλόγου ἢ Παλιγγενεσία. Κων/πολις σ. 11.
- » Κανονισμὸς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος ὁ Ἄρχιγένης· σελ. 11.
 - » «Nicomolis ad Istrum» Monographie. Liste des appellations nominales du Héros, ἐν Revue Arch. p. 57.
 - » G. Kazarow, Deloptes (Θράξ Θεός), ἐν Archiv für Relizioneswissenschaft (περιοδικόν) τ. I σ. 409.
- 1909 Κανονισμὸς τοῦ ἐν Σηλυβρίας Συλλόγου ὁ Ἀπόλλων. Ἐν Κων/πόλει σ. 12.
- » H. von Fritze, Münzen von Ainos, ἐν «Nomisma» VI.
 - » Ἰδίου Die Autonomien Münzen von Abdera, ἐν «Nomisma» III σ. 1—30.
- 1910 E. Bräuer, Die Heraklestaten auf Antiken Münzen. (Δίδει τὰ νομίσματα Θράκης με παραστάσεις τοῦ Ἡρακλέους), ἐν Zeitschrift für Numismatik t. 28 σ. 44—107.
- » Fischer, Die thrakische Grundlage in Rumänischen. Eiz Zeitschr. für Ethnologie II σ. 311—315.
 - » Ζηνοβίου Γ. Ζευρμακιάδου, Ἱεροψάλτου, Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Ζωσίμου, ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἐκ Σαζουπόλεως Ἀπολλωνίας... Ἐν Κων/πόλει σ. 53 [Πρόκειται περὶ τοῦ τοπικοῦ Ἁγίου].
 - » Pick (Behrendt) καὶ K. Regling, Die Antiken Münzen von Dacien und Moesien. Δύο τόμοι. (Koenigliche Akademie der Wissenschaften zu Berlin—Die Antiken Münzen Nord—Griechenlands) 1898—1910.
 - » Μαρίας Χατζῆ Κάλου, Ἐντυπώσεις ἐκ τῆς ἱερᾶς Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
- 1911 Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, Γερασίμου Μετρῶν Ἐπισκόπου, Πατριάρχου (κατόπιν) Ἀλεξανδρείας. Ἀπομνημονεύματα. «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας» Κων/πολις τόμ. Α'. σ. 114—118.
- » Τοῦ Ἰδίου, Ἐπιστολὴ Ἀθανασίου Μητροπολίτου Ἡρακλείας περὶ τῶν πατριαρχῶν Ἀθανασίου καὶ Κυπριανοῦ, αὐτόθι σ. 124—125.
 - » Τοῦ Ἰδίου, Ἀπομνημονεύματα Ἰγνατίου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ, αὐτόθι σ. 246—261.
 - » Τοῦ αὐτοῦ, Ἰγνατίου Μητροπολίτου Ἡρακλείας ἐπιστολαί, αὐτ. σ. 274—279.
 - » Wilhelm Kubitschek, Statthalter der Provinz Thracien, ἐπὶ τῶν Ρωμαίων, ἐν Numismatische Zeitschrift Βιέννης τ. 44, σ. 153—166. (Ἔχει 8 διοικητάς).
 - » Robert Mowat, Les Tétradrachmes de Lysimaque contremarqués par Claude I, ἐν Numismatische Zeitschrift Βιέννης τ. 44, σ. 237—242.
 - » Rudolf Münsterberg, Die Beamtennamen auf der griechischen. Münzen (=Ἐπώνυμοι Ἀρχόντες), ἐν Numismatische Zeitschrift τῆς Βιέννης τ. 44, σ. 87, 89. (Ἔχει τῶν ἐξῆς Πόλεων: Μαρκιανουπόλεως, Ὀδησοῦ (τῆς σημερινῆς Βάρνης) 12 ἄρχοντας. Ἀβδήρων 110 ἄρχοντας. Ἀγχιάλου, Ἀπολλωνίας (τῆς σήμερον Σαζουπόλεως) 20 ἄρχοντας. Βιζύης, Βυζαντίου 22 ἄρχοντας. Ἀδριανουπόλεως, Μαρωνείας 40 ἄρχοντας. Μεσημβρίας, Πανταλίας, Περίνθου, Φιλιππουπόλεως, Πλωτινουπόλεως).

- 1911 Π. Παπαχριστοδούλου, Πῶς καίουν τοὺς νεκροὺς ἐν Κωστίῃ, χωρίφ. τῆς ΒΑ Θράκης, «Ἐρανιστής» Σμύρνης τόμος Β', σ. 696.
- Rostowszew, Le sanctuaire des dieux Thraces et les inscriptions de beneficiarii à Ai Todor, ρωσ. Izwestia Imp. archeolog. comissi. Πετρούπολις.
 - «Αἶμος», Ἐφημερίς ἐν Ἀδριανουπόλει. Διευθυντής Π. Σ. Φωτιάδης, κατὰ Ἰούλιον.
- 1912 G. Kazarow, Eine neue thrakische Inschrift εἰς J.O.A.I. σ. 95-100. Ὄρα 1900
- Κ. Παπαϊωαννίδου, Τὰ ἄτια τοῦ Πασᾶ Εἰς «Ἀττικὴν Ἰριδα» σ. 6.
 - Τοῦ αὐτοῦ, Ὑπάρχουσι Σουλτανικοὶ τάφοι ἐν Ἀδριανουπόλει; Εἰς «Ἀττικὴν Ἰριδα» σ. 9.
 - Π. Παπαχριστοδούλου], Λαογραφικὰ σύμμικτα Σαράντα Ἐκκλησιῶν (συνήθειαι. μαντική, μαγεία κτλ.) «Ἐρανιστής» Σμύρνης τόμ. Γ' σ. 1004—1009.
 - R. P. Louis Konzevalle *) S. J. professeur à la Faculté Orientale, Université Saint-Joseph, Beyrouth (Syrie).—Les emprunts turcs dans le grec vulgaire de Roumelie et spécialement d'Andrinople. Extrait du Journal Asiatique (1911 69 etc.) Paris. Ἀπάντησις κριτικὴ Jean Psichari. REG τόμ. κη' (1915) σελ. 357—364.
 - A. Solari, Sui Dinasti deli Odrisi. Pisa.
 - Chatze Staum, Zwei Cataloge der Handschriften die sich zu Hanthe in Thrazien in den heiligen Pfarrklostern der Panagia A. u. der Panagia befinden, 8 Leipzig.
- 1913 I. Filow, Bague d'or avec inscription en langue Thrace. B S A B, τόμ. III σ. 221 καὶ ἐξῆς.
- G. Kazarow, Die Lebensweise der alten Thracier nach den Klassischen Schriftstellern. Sofia.
 - Σπύρ Π. Λάμπρου, Ἐπανεκδοσις ἐπιστολῶν τοῦ Θεοφάνους «Νέος Ἐλληνομνήμων». Τόμος 10ος σ. 258—275. (Ὁ Λάμπρος κακῶς λέγει ὅτι ἡ Μήδεια εἶνε ἡ τωρινὴ Τσατάλιτσα ἐνῶ καὶ τώρα λέγεται Μήδεια καὶ Τσατάλιτσα εἶναι αἱ Μέτραι).
 - W. Miller, The Gartilusj, ἐν Byzantinische Zeitschrift τ. 22 σ. 421-447. (Δίδει π ο λ ῦ ἐ ν δ ι α φ έ ρ ο υ σ α ν πληροφορίαν περὶ Αἴνου).
 - Χρυσοστόμου Σμύρνης, Λόγος ἐπιμνημόσυνος διὰ τοὺς ἐν πυρὶ καὶ σιδήρῳ τελειωθέντας ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ δμογενεῖς, ἐκ μέρους τῶν ἀπανθρώπων βοσβαρικῶν βουλγαρικῶν δροῶν. Ἐν Σμύρνη 8ον σ. 15.
 - O. Weinreich, Heros (ὁ Ἡρώς τῆς Θράκης) Propylaios und Apollon Propylaios, ἐν Mitteilungen des Deutschen Arch. Inst. (Athenische Abtheilung) τ. 38 σ. 62.
 - Κανονισμὸς τοῦ Οἰκοτροφείου τῶν ἐν Ἐπιβάταις Ἀρχιγενεῶν ἐκπα. δευτηριῶν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει σελ. 8.
- 1914 Κυρίλλου πρῶην Ἀνδριανουπόλεως, Μονογραφία [αὐτοβιογραφία]. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 8ον σ. 43.
- Γρηγορίου Παπκμιχαήλ, Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Α Παπαδόπουλος. «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» τόμ. 13ος σ. 166—175.
 - V. Parvan, Notes d'archéologie Thrace. Bulletin de l'Inst. pour l'étude de l'Europe Sud-Orientale I σ. 126—129.
- 1915 Λαζ. Γιαννοπούλου, Ἡ Ἐθνικὴ τραγωδία ἐν Θράκῃ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ἐν Ἀθήναις 8ον σ. 68.

*) Διόρθωσις σελ. XXVIII παρ .Γ' «Θρακιῶν».

- 1915 **A. L. Delattre**, Note sur une nécropole antique trouvée dans la presqu'île de Galipoli. 'Εν C.R.A.J. σ. 268—269.
- » **G. Kazanow**, Ein neues Denkmal aus Thrakien, εἰς Arch. Anz σ. 166—177.
 - » **I. Kazanow et D. Detchew**, Sources pour servir à l'Histoire et la Géographie Anciennes de la Thrace et de la Macédoine. Σοφία, 200 σ., 80
 - » **Rudolf Münsterberg**, Lysimachia (Νομίσματα), ἐν Numismatische Zeitschrift (Βιέννης) τ. 48 σ. 111—115.
 - » **Leon Ruzicka**, Die Münzen von Serdica, ἐν Numismatische Zeitschrift τ. 48 σ. 1—78 με 9 Plates.
 - » Οἱ διωγμοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν Θράκῃ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Αὐθεντικαὶ ἐκθέσεις καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα. Ἐκδίδεται ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐν Μιτυλήνῃ Μικρασιατῶν προσφύγων. Ἐν Ἀθήναις 8ον Σελ. η' 256.
- 1916 **Χαραλάμπη Παν. Καραβία**, Βιογραφία Εὐγενίου Καραβία Ἰθακησίου, Μητροπολίτου Ἀγχιάλου, «Μοῦσαι» Ζακύνθου. Ἔτος 24ον Ἄρ. 558—9. Σελ. 2—3.
- » **Γεωργίου Α. Παπαβασιλείου**, Ἐπιστολαὶ τοῦ Μητροπολίτου Μηδείας, «Ἀθηνα» Τόμος 28ος. Σελ. 252—4.
 - » **E. Pottier**, Fouilles archéologiques sur l'emplacement de la nécropole d'Eléonte en Thrace. C. R. A. J. σ. 40—47.
1917. **Ἰωάννην Ἰβηρίτου**, Παραίτησις τοῦ Ἀγιατάτου Μητροπολίτου Ἡρακλείας Κυροῦ Θεοδώρου τοῦ Κριτοπούλου, «Γ. Π.» τόμ. Α' σελ. 350—351.
- » **G. Kazanow**, Beiträge zu Kulturgeschichte der Thraker Berliner Philologische Wochenschrift Literarisches Zentralblatt Wochenschrift f. Klassische Philologie. Ὅρα καὶ 1918 καὶ 1922.
 - » **N. A. Muschmow**, Münzfunde aus Bulgarien Einige Ueberprägte Münzen, ἐν Numismatische Zeitschrift, Βιέννη τ. 51, 1917 σ. 52—54. (Πρόκειται περὶ ἐπισημασμένων νομισμάτων ὑπὸ τοῦ Σεύθου Γ'. ἐπὶ νομισμάτων Λυσιμάχου, Κασσάνδρου, Φιλίππου Β').
 - » **F. Ribezzo**, La prima iscrizione Tracia. Revista indogrecoitalica di Filologia lingua, antichita. anno I fasc. III σελ. 55 καὶ ἐξ.
 - » **Leon Ruzicka**, Inedita aus Moesia Inferior, ἐν Numismatische Zeitschrift τ. 50, Βιέννη σ. 111—132 Νομίσματα Μαρκιανουπόλεως ἐπὶ τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων σ. 150—154. Νομίσματα Ὀδησοῦ (σημ. Βάρνης) ἐπὶ τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων.
- 1918 **E. Dalanda**, Le Thraces sur une Oenochoë à Figures Noires. «Eos» (περιοδικόν) τ. 31, σ. 297.
- » **M. Εὐχγγελίδου**, Ὑπόμνημα περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ παθημάτων τῶν ἑσπιῶν τοῦ πολιτισμοῦ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θράκης. Ἀθήναι.
 - » **Γρηγορίου Σ. Ἰωσηφίδου**, ἱατροῦ, Καλλίνικος ὁ Νάξιος, Μητροπολίτης Ἡρακλείας Γ. Π. τόμ. Β' σελ. 554—556.
 - » **G. Kazanow**, Zur Archäologie Thrakiens σ. 1—63 Archäologischer Anzeiger.
 - » **Σπυρίδωνος Ακυριώτου**, ἱατροῦ, Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου Βασιλικὸν πρόσταγμα εἰς μετάρθεσιν καὶ πρακτικὸν χειροτονιας ἐπισκόπου Ἀγαθουπόλεως, Γ. Π. τόμ. Β' σελ. 78—79.

- 1918 C. Lehman-Haupt, Aus und um Konstantinopel Klio. Ὅρα καὶ 1921 καὶ 1923.
- 1919 Γενναδίου Μητροπολίτου Βερροίας, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας κατὰ τὸ μνημόσυνον τῆς 10ης Μαρτίου ὑπὲρ τῶν θυμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, Θράκης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας. Γ. Π. Τόμ. 3ος σ. 166—168.
- » Μητροπολίτου Διδυμοτείχου Φιλαρέτου Βαφείδου, Σελίδες τινὲς ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐξορίας. Αὐτόθι τόμ. 2ος σελ. 476—489, 877—888 κ. ἀκολ. Ὅρα καὶ 1920.
- 1920 Ἀρχιμανδρίτου Ἱεζεκιήλ Βελκινιδιώτου, Πατριωτικὴ προσφώνησις πρὸς τοὺς χιλίους Λάκωνα στρατιώτας ἀπερχομένους πρὸς κατάληψιν τῆς Θράκης, ἐν Ὁξυλᾷ Μακεδονίας. Ἐν «Σημαίᾳ» Καλαμών ἀρ. 1916.
- » Ἰδίου. Προσφώνησις πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς 4ης Μεραρχίας ἀπερχομένους εἰς Θράκην. Θεσσαλονίκη 495.
 - » Μητροπολίτου Διδυμοτείχου Φιλαρέτου Βαφείδου, Σελίδες τινὲς ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐξορίας, Γ. Π. τόμ. 4ος σελ. 180—185, 289—297, 364—368, 407—411, 475—485 καὶ 535—540. Ὅρα καὶ 1919.
 - » [Ν. Λούβαρη], Ἡ Θράκη. Αὐτόθι σελ. 336—337.
 - » J. Maier, Der thrakische Apollokult. Halle.
 - » G. Seur, Connattrions-nous enfin un texte en langue thrace. Revue des Etudes Anciennes σ. 1—21.
- 1921 J. I. Βασανovicis, Apic traku prygu tantyste in ju atsikélinca—Lietrovon 8ov Wilna. Αἰθουανιστί.
- » G. Kazanow, Ein Mithras relief aus Bulgarien. Arch. Ang.
 - » Ἰδίου. Zur Archäologie Thrakiens 346—347 Arch. Anz.
 - » C. Lehman-Haupt, Der thrakische Gott Zbelsurdos. Klio XVII σελ. 283.
 - » Ἰδίου, Aus und um Konstantinopel. t. Klio. Ὅρα καὶ 1918 καὶ 1923.
 - » M. Mauss, Une Forme Ancienne du Contract chez les Thraces, ἐν R.E.G τόμ. 34, σ. 388.
 - » K. Bøgling, Amphipolis, ἐν Zeitschrift für Numismatik τ. 33.
- 1922 T. P. Cloché, Le traité athéno—thrace de 357. Revue de philologie, d'histoire et de littérature anciennes, σ. 5—13.
- » D. Detchev, La Thrace et le Celtique Parallèles Linguistiques. Annuaire de l' Université de Sofia Faculté Historico-Philologique, τόμ. XVIII 4, Σόφια. Βουλγαριστί σ. 47.
 - » G. Kazanow, Neue Denkmäler zur Religionsgeschichte Thrakiens. Arch. Ang. XXXVII σ. 184—201.
 - » Ἰδίου, Beiträge zur Kulturgeschichte der Thraker Sarajewo Studnizka, Journal of Hellenic Studies εἰς R. A. XVI. Ὅρα καὶ 1917 καὶ 1918.
 - » Ατ. Κοζονχαροφ, Neue Denkmäler zur Religionsgeschichte Thrakiens, εἰς Arch. Ang. XXXVII 184—201.
 - » Στίλπ. Κυριακίδου, Θρακικαὶ παραδόσεις. «Ἠμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» σελ. 241-252.
 - » Leon Savadjian, Thrace Orientale, Ἀθήναι. Ὑπομνήματα τῶν θρακῶν ἐλευθέρων τεκτόνων πρὸς τοὺς ἐλευθέρους τέκτονας τῆς ὑψηλίου. Αἰθήναι.

- 1922 C. Stein, Lucullus und die Mithridatische offensive in der Propontis 73—72 v. Chr. Leipzig.
- 1923 Μητροπολίτου Διδυμοτείχου Φιλκρέτου Βαφείδου, Πληροφορία τινες καὶ σημειώσεις περὶ τῆς πόλεως Διδυμοτείχου καὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν αὐτῆς. Γ. Π. τόμ. 7ος σελ. 172—176.
- Ἰδίου, Β' Κατάλογος Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν τῆς πόλεως καὶ ἑπαρχίας Διδυμοτείχου, αὐτόθι, σ. 194—212.
 - C. Lehman-Haupt, Aus und um Konstantinopel. Klio. Ὅρα καὶ 1918 καὶ 1921.
 - E. Lenze, Die Feldzüge Antiochos des Grossen nach Kleinasien und Thracien, σ. 187—229, σ. 241—288 Hermes.
 - C. Kazırow, Neue Denkmäler zur Religionsgeschichte Thrakiens. Arch.-Anz.
 - K. Ostir, Illyro-thrakisches. Archiv za arsanasky starini I.
- 1924 B. Diakovitch, Fibules hallstatiennes au musée archéologique de Philippople. BSAB Sofia.
- B. F, Les recherches archéologiques en Thrace et en Macédonie pendant la guerre mondiale 1916—18. εἰς ABNP.
 - C. Kazırow, Quelques monuments relatifs au syncretisme religieux de l'ancienne Thrace, εἰς Bull. de l' Inst. arch. Bulgare I σ. 137—146 Σόφια.
 - C. Schuhart, Eine Steinzeitsiedlung in Thracien, εἰς Prähist. Zeitschrift XV.
 - P. Tchilef, Πασ Στενίμαχος mais Στενίμαχος, εἰς ABNP.
- 1925 Basanovicus *). Ueber die Sprachverwandtschaft der alten etc..
- B. Diakovitch, Un tombeau antique dans le district de Philippopoli. ABNP.
 - G. Kazırow, Ein neues Denkmal zur Religionsgeschichte Thrakiens. Bουλγ. Arch. Anz. XL σ. 41—42.
 - V. Mikew, Fouilles de Sozopol. ABNP.
 - J. H. Mordtmann, Ruhi Edrenewi: «Tarih-i al i-osman» nebst angehängtem «Tarih-i Konstantinijje we Aja Sofia» χειρόγραφον ἐν τῇ Preussischen Staatsbibliothek. Ἐν Mitteilungen zur Osmanischen cheschichte τοῦ Ἀνβεβέρου τ. II, σ. 129—136.
 - N. Manuchow, Les monnaies antiques de Philippopoli, Σόφια Βουλγ.
 - Πεντηκονταετηρίς Μητροπολίτου Ἡρακλείας Γρηγορίου, Γ. Π. τόμ. 9ος σ. 42—45.
 - Μνημειώσεις ἀγορευσεις. Ὁ Δημ. Γούναρης περὶ Θράκης. Ὁμιλία του εἰς τὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1921 παρατεθὲν ἐν Ἀδριανουπόλει γεῦμα. «Νέα Ἐποχή» Ἀθηνῶν 13 Δεκεμβρίου σελ. 357—359.
- 1926 A. Buday, Das Problem des sogenannten thrakischen Reiters Arbeiten des Archäol. Instituts der Universität in Szeged II.
- Ernst Kalnika, Altes und Neues aus Thracien, εἰς Jahreshefte des Osterreichischen Archäologischen Institutes in Wien τόμ. XXIII σ. 117—208 Beiblatt.
 - G. Kazırow, Zum Kultus des Thrakischen Reiters in Bulgarien. Βουλγαριστι εἰς Arch. Anz. XLI σ. 1—10.
 - K. Παπαϊωαννίδου, Ἀρχαία Μετρῶν ἐπιγραφή, εἰς «Νεολόγον» Θεσσαλονίκης, 26 Ἰουλίου, ἀρ. 310.
 - Ἰδίου, Περὶ τῶν ἀρχαίων τάφων τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας, αὐτ. ἀρ. 324 8)8.
 - > Ἀλεξάνδρεια τετράδραγμα Μεσημβρίας. Αὐτόθι ἀρ. 343 29)8
 - > Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς Σωζουπόλεως. Αὐτόθι ἀρ. 310 26)7.

*) Διόρθωσις εἰς σελ. XXXVI παράρτ. Γ' τόμου «Θρακικῶν».

- 1927 **B. F.** L'église de Ste Sophie à Andrinople. *Bul. Arch. Bul.*
- **Michael Guérdjikoff**, Ἀνά τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὸ διαμέρισμα Ἀδριανουπόλεως. Σόφια, σ. 108 (Βουλγαριστί).
 - **L. Huzey**, La Zeira des Thraces. *R. E. G.* τόμ. XL.
 - **H. Seyrig**, Quatre cultes de Thassos: Apollon, Herekles, Dionyssos et le cavalier thrace. *B. C. H.*
 - **C. Kasarow**, Une nouvelle inscription relative à l'histoire de la Thrace ancienne. *Raccolta Felice Ramorino, Milano*, σ. 483—488.
 - **N. A. Muschmow**, Die Münzen der thrakischen König, ἐκ τοῦ *Sbornik für Boris Diakowitz. Sophia*, σ. 195—216. *Résumé Γαλ-λιστί*, σ. 250—256.
 - Ἰδίου, Les Monnaies des Rois Thraces. *Recueil Diakonitsch. Φιλιππούπολις*, σ. 195.
 - **Κ. Παπαϊωαννίδου**, Δημῶδες ἱστορικὸν ἄσμα ἐξ Ἀγγιάλου τοῦ Εὐξείνου, εἰς «Νεολόγον» Θεσσαλονίκης. Ἄρ. 404, 1/1.
 - Ἰδίου, Ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα διὰ τὴν ἀποφράδα Τρίτην τῆς 29ης Μαΐου τοῦ 1453. Αὐτόθι. Ἄρ. 606, 29/5.
 - » Τὰ παρὰ τὴν Ἀγγιάλον θερινὰ λουερά «Λίτζια». Αὐτόθι. Ἰούλιος (;).
 - » Δημῶδες ἱστορικὸν ἄσμα ἐκ Σωζουπόλεως Βουλγαρίας. Αὐτόθι. Ἄρ. 678, 8/8.
 - » Δημῶδες ἄσμα τῆς Θεσσαλονίκης [παραλλαγή Σωζουπόλεως]. Αὐτόθι. Ἄρ. 554, 3/4.
 - **J. J. Bempe**, De Rheso Thracum Heroe. *Bon Münster*, σ. 253.
 - **Dr Χρήστου Γ. Σταμβόσκη**, Αὐτοβιογραφία, ἡμερολόγιον καὶ ἀναμνήσεις [ἐξ Ἀνατολικῆς Θράκης] τοῦ Καζανλίκ. Τόμος I, 1852—1868, σελ. 442 καὶ II, σελ. 1868—1877. Σ. Δ. 699. Σόφια [Βουλγαριστί].
 - **D. Tafrahi**, La Cité Pontique de Dionyssopolis, Kali-Acra, Cavarra et Ecréné. *Explorative Archeologique de la Côte de la Mer Noire entre les caps Kali-Acra et Ecréné faite en 1920. Recherches d'histoire. Paris. Librairie Orientaliste*. 79 p. 16 pl. 8o.
 - **J. Velkow**, Le tombeau thrace de Staro—Novo—Sélo. *La «Bulgarie» No 1309*.
 - **O. Weich**, Zum (drei Kußpfigen) thrakischen Reiter und zum lykischen. *Trikasbos ἐν D K D A S.* Τόμ. XLII.
- 1928 **P. Arndt.**, Ein Porträt des Rhoimetalkes Amelung zum 80. Geburtstag Berlin.
- **O. Brendel**, Ein Bildniß des Königs Lysimachos von Thrakien. *Die Antike*.
 - **A. Buday**, Az u. n. Thrak lovasisten problemaja (Τὸ πρόβλημα τοῦ ὑποτιθεμένου θρακὸς ἰππέως). *Travaux de l'institut archeologique de Szeged IV*.
 - **E. Bulanda**, Les Thraces sur une oenochoe à figures noires. *Eis Bos XXXI*.
 - **Φωμοπούλου Στεφάνου Ν.**, Δέρκων Γρηγόριος, 1801—1821. Βιογραφία αὐτοῦ Δ Ι Ε Ε Ε. σελ. 52—100.
 - **G. Kasarow**, Zur Geographie des alten Thrakiens. *Eis Klio, XXII*.
 - Ἰδίου, Das Heiligtum des thrakischen Heros bei Dinikli. *Eis Klio XXII*.
 - **Κ. Παπαϊωαννίδου**, Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀπολλωνίας (Σωζοπόλεως) διὰ μέσου τῶν Αἰώνων. «Μακεδονικὸν ἡμερολόγιον» Θεσσαλονίκη, σ. 209—217.

- 1928 **G. Seure**, *Le roi Rhesos et le héros chasseur*. Εἰς *Rev. de philologie* LIV—LV. σελ. 107—139.
- **Θρακική Συλλογή**, [Ἐκδοαίς] Ἀνωτάτης Θρακικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς. Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ: Καθηγ. Δ. Μιχάλτσεφ, Κ. Ν. Πετκάνωφ καὶ Χρ. Καραμαντζούκωφ. Ἔτος I. Βιβλίον I (Βουλγαριστί). Σόφια. σ. 159. 8 ν. Περιεχόμενα: Εἰσαγωγή, σ. 2—9.
 - **Χρ. Καραμαντζούκωφ**, Βλέμμα ἐπὶ τοῦ Θρακικοῦ ζητήματος, σ. 10—22.
 - **Κωνστ. Ν. Πετκάνωφ**, Σελίδες ἐκ τοῦ παρελθόντος, σ. 23—50.
 - **Σταημίρ Πόπωφ**, Ὁ πληθυσμὸς τῆς δυτικῆς Θρόκῃς κατὰ τοὺς ἐθνογραφικοὺς χάρτας περὶ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, σ. 51—74.
 - **Στ. Ν. Σίζκωφ**, Βούλγαροι παρὰ τὴν Προποντίδα, σ. 75—98.
 - **Νικόλα Ἀντ. Ντωλαπατσῆφ**, (Ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις του). Ἡ ὑπόθεσις τοῦ Κερμιτζιόγλου καὶ οἱ ἐγκάθειρκτοι εἰς Παγιασί καλέ, σ. 99—127.
 - **Θεόδ. Νήϊδενωφ**, (Ἀναμνήσεις του) Ἡ διδασκαλική μου ὑπηρεσία εἰς τὸ χωρίον Μπουλγκάρκι Κεσσάνης, σ. 128—136.
 - **Χ. Ν. Κ.** Οἱ νοποθρίαιεζ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως «Ἅγιος Στέφανος», σ. 137—142.
 - Πολιτικὴ ἐπιθεώρησις, σ. 143—148.
 - Ἐπιστῆμαι καὶ βιβλιογραφία, σ. 149—158.
 - **Ἰβ. Πανταλίεφ Ὀρμαντζῆφ**, Ἀνθιμος Α'. Βούλγαρος Ἐξαρχος (Βουλγαριστί). Βιβλιοθήκη «Θράκη». Ἄρ. 1 Ἡ Ἀνωτάτη Θρακικὴ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκδίδει. Σόφια, 1909, σ. 80.
- 1929 **Κ. Μιατώφ**, *Monuments archéologiques dans le bassin superieur de Maritsa*. A. B. N. P.
- **Ἰβ. Πανταλίεφ Ὀρμαντζῆφ**, Συνεισφορά εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως ἐν περιοχῇ Ἀδριανουπόλεως (1896—1903). Ὁ ἀγὼν εἰς τὸν τομέα Μπουνάρ Χισσάρ μετὰ 13 εἰκόνων. Βιβλ. II, κατὰ τὸς ἀναμνήσεις τῶν Δημ. Τάσεφ, Χριστο Νάστεφ, Ἀναστάς Σπάσκωφ Ραζμπούνικωφ καὶ ἐντοπίων συνεργῶν (Βουλγαριστί). Βιβλιοθήκη «Θράκη», ἄρ. 2 καὶ 3. Ἐκδίδει ἡ Ἀνωτάτη Θρακικὴ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ. Σόφια, 1909, σ. 152.
 - **L. Robert**, *Inscriptions Agonistiques de Philippopolis*. Ἐν *Revue Philologie*. Τόμ. 55, σ. 152—154.
 - **A. B. West**, *Coins from the Thracian Coast*. Ἐν «*Numismatic Notes*» and *Monographs* 40.
- 1930 **Α.** Ἄργη (Ἀργ. Κόρακα), Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Παληὰν Ἀγχιάλο. Ἀθῆναι, σ. 51.
- **Γ. Εἰσταθίου**, Ἱστορικαὶ Μοναὶ [Ἡ μονὴ Κορονοφωλῆς] «Ἡ Φωνὴ τῆς Θράκης» Ἀλεξανδρουπόλεως 7 Σεπτεμβρίου.
 - **Μ. Κολύμβα**, Ἱστορικὸν σημεῖωμα καταλήψεως Σιρμιλίας καὶ Καλλιπόλεως ὑπὸ τῶν πειρατικῶν συμμοριῶν τοῦ Ἀραβος ἀρχιπειρατοῦ Ἀβδούλ Γκανῆ Ἀγά. Ἡμερολόγιον τῆς Χαλκιδικῆς τοῦ ἔτους 1930 σ. 35—38.
 - **Δράκου Κ. Μαυρομμάτη**, Ἡ Ἀγχιάλος μεσ' ἀπὸ τίς φλόγες. Ἀθῆναι σ. 167, μετὰ χάρτου.
 - **Dr A. Moos**, *Europäische Türkei* Ἐν: *Spezielle Geologie des Erdöls in Europa* II τόμος

- 1930 Π. Πικπιῶκνινίδου, Δημοτικά ἄσματα Σωζοπόλεως, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» Θεσσαλονίκη, σ. 135—138.
- » Δ. Α. Πατράλη, Δύο ἐθνομάρτυρες Ἱεράρχαι. Κορώνης Γρηγόριος Μπίστης καὶ Σωζουπόλεως Παΐσιος Νέρης, «Θεολογία» τόμ. Η'.
- » Ἀρχιμανδρίτου Νεοφ. Σταματιάδου, Ἡ μονὴ Κορονοφωλιάς, «Φωνὴ Θεράκης» 9 7)μβρίου.
- » M. Wellahofer, Die thraκischen Luchiten und ihr Satanskult im Dialogue der Psellos Τιμόθεος ἢ περὶ τῶν δαιμόνων. Εἰς Festgabe A. Hesenberg τῆς Byzantinische Zeitschrift τόμ. XXX σ. 477—484.
- » Ὁρθοκτικὴ Συλλογὴ, Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ Καθηγ. Δ. Μιχάλασεφ, Ἰβ. Πανταλίεφ καὶ Χ. Καραμαντζούκωφ (Βουλγαριστί). Ἐκδοσις Ἀνωτάτης Θερακικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς. Σόφια, 8ον, σ. 231. Περιεχόμενα :
- » Α' Ἰσίρκωφ, Καθηγητοῦ, Ὄνόματα καὶ ὄρια τῆς Θεράκης, σ. 3—14.
- » Ἰβ. Πανταλίεφ, Ὁ Μορτσιλ βοϊβόδας εἰς τὴν Ἐθνικὴν ποίησιν, σ. 15—39.
- » Ἀρχιμανδρίτου Κυρίλλου, Ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τῆς Βουλγαρικῆς ἐκκλησίας ἐν Σάνθη (προσωπικαὶ ἀναμνήσεις), σ. 40—61.
- » Ἀναστ. Σπ. Ραζπέτινικωφ, Τὸ χωρίον Μπουλγάρκοι, σ. 62—103.
- » Κωνστ. Ν. Πετκάνωφ, Στεράντζα, σ. 104—129.
- » Στανυμὴρ Πόπωφ, Ὁ πληθυσμὸς κατὰ ἔθνη τῆς Θεράκης μέχρι τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου, σ. 130—205.
- » Ἐπιστῆμαι καὶ Βιβλιογραφία, σ. 204—219.
- » Ἀρχιμανδρίτου Καλλίστου, Ἀγῶνες τοῦ Πατριάρχου Πολυκάρπου (1808—1827) [ἐξ Ἀγγιάλου] καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Ἀδελφότητος πρὸς περιφροῦρησιν τῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐπὶ τῶν πανσέπτων προσκυνημάτων, «Νέα Σιών». Τόμ. ΚΑ' σ. 89—106. Συνέχεια ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνοικοδόμησις τοῦ Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως», σ. 146—166 καὶ ὑπ' ἄλλους τίτλους 217—238, 290—307, 419—453, 482 | 496 καὶ 544—548. Κεφάλαιον ΙΒ', ΙΓ', Ἀγῶνες τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου (1827-1844) καὶ τῆς Ἀδελφότητος πρὸς ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ πρὸς περιφροῦρησιν τῶν δικαίων καὶ προνομίων τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν Ἀγίων Τόπων. σ. 548—551, 610—616, 667—686 καὶ 735—757 καὶ ἐξακολουθεῖ. (Ὅρα καὶ ἀνάλεκτα Ἱεροσ. Σταχυολ. Γ).
- 1931 Θεοφίλου Δ. Ἀθηνασιάδου, Ἡμερολόγιον Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θεράκης. Ἔτος Α' Δράμα. Περιεχόμενα :
- Αἱ δύο ἐπαρχίαι. σ. 11—12.
- » Ν. Σιδέρη, ἡ βιομηχανία ἐν Ἀν. Μακεδονίᾳ καὶ Θεράκῃ. σ. 71—74.
- » Γ. Χρησιτίδου, Τὸ ἐμπόριον εἰς τὸν νομὸν Ἐβρου. σ. 74.
- » Θ. Δ. Ἀ(θ)νασιιάδου, Κομοτινή. σ. 84—86.
- » Ἀχ. Θ. Σαμοθράκη, Ἡ Θερακικὴ κατάληξις -πάρα. Σ. 121 124. Ἐάνθη. σ. 167—170. Ἀλεξανδρούπολις σ. 171—174. Σουφλίον σ. 175—176. Ὁ Ἀθλητισμὸς Α. Μ. καὶ Θεράκης. σ. 185—186.
- » Θ. Δ. Α., Διδυμότειχον. σ. 187—189.
- » Ἰβ' ου, Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ καὶ Θεράκῃ. σ. 204—207.
- » Μ. Γεζεών, Ἀρχιερέων Ἡρακλείας ἀσύστατα προνόμια. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν πρακτικά. Τόμος 5, τεῦχος 5, σ. 203 208.
- » Ν. Γιαννοπούλου, Παραδόσεις, ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς Θεσσαλίας, Ἠπείρου,

Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ἐκ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ βίου καὶ τῶν μνημείων τέχνης. «Θεσσαλικά Χρονικά». Τόμος Β' σ. 194—200.

- 1931 Μ. Ε. Ζ. (Μελπομένη Ε. Ζήση), Οἱ τραχανάδες (ἔθιμα Αὔδημιου) «Συζήτηση» Ἐπισημ. ἔτος Α' ἀρ. 16, σ. 8—9.
- » Ἰδίας, Ἀδδημιώτικη Ζωή. Οἱ βίζιτες. Αὐτόθι. Ἄριθ. 19, σ. 8—9.
 - » Ἰδίας. Οἱ Οὐματιές. Αὐτόθι. Ἄριθ. 20, σ. 11.
 - » Ἄλλη Θρύλου. Γεώργιος Βιζυηνός. «Νέα Ἔστια». Ἔτος Ε'. σ. 958—965, 1031—1036 καὶ 1079—84.
 - » Κωνσταντίνου Γ. Κουρτίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Μεσαιωνικὴν Ἱστορίαν Θράκης. Τὸ Διδυμότειχον καὶ ἡ Ἀδριανούπολις κατὰ τὸν ΙΔ' μ. Χ. αἰῶνα. «Δυτικὴ Θράκη» Ἀλεξανδρουπόλεως. Ἄριθ. 191, 12/7, ἀριθ. 205, 27)8.
 - » Κ. Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ Μολυβδόβουλα. Συλλογὴ Ἀναστασίου Κ. Π. Σταμούλη μετὰ 4 πινάκων, Ἀθῆναι σ. 36.
 - » Διον. Θεοδ. Ματαράγκα Δ. Φ., Ἡ ἐκκλησία Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ τοῦ Α' αἰῶνος μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. «Ἱερὸς Σύνδεσμος» Περίοδος Ε'. Ἔτος Β' σ. 173, 183, 191—2 καὶ 196—8
 - » Κ. Δ. Μοραβένωφ, Ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἐν Φιλιππουπόλει (βουλγαριστί) σ. 244.
 - » Πολυδώρου Παπαχριστοδούλου, Τὸ Πάσχα εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα. Τὸ ἀνοιξιᾶτικο τραγούδι τοῦ Ἑβρου. Πρωτότυπον ἠθογραφικὸν διήγημα τῆς Θράκης. «Ἐλεύθερος Ἄνθρωπος» Ἀθηνῶν ἀριθ. 138, 12)4.
 - » Ἰωάννου Κ. Πέτση, Συλλογὴ ἀνεκδότων ᾠμάτων, Χαλκιδικῆς, Θράκης. Θεσσαλονίκη, σελ. 184.
 - » Ἄγγ. Ε. Πλιτάτσια, Ἀδδημιώτικη Ζωή. «Συζήτηση» Ἀθηνῶν. Ἔτος Α' ἀρ. 20, σ. 10—11.
 - » Ἑλληνικῆς Σταμούλη-Σαραντῆ, Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἰς τὴν Θράκην «Μεσαιωνικά Γράμματα» Ἀθηνῶν. Τόμ. Α' σ. 146—169.
 - Δύο συζητήσεις περὶ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Αὐτόθι σ. 185—192.
 - Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Αἴνου. «Νὰ μὴν τὸ κἀν ἄλλη». «Συζήτηση». Ἔτος Α'. Ἄρ. 16 σ. 10.
 - Στρατιωτικὴ εορτὴ ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ τῶν Τούρκων. Λόγος Ἑλληνοῦ Ἱεράρχου. «Ἑλληνισμός» τόμ. ΚΒ' σ. 504—506.
 - Τραγούδια τῆς Θράκης. Ἀπὸ τῆς συλλογῆς κ. Ἑλληνικῆς Σταμούλη-Σαραντῆ, «Ἑλληνίς» ἔτος ΙΑ'. σ. 135 καὶ 166.
 - Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Θράκης. Ἡ Κλέφτρα. Ἀπὸ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Πολ. Παπαχριστοδούλου. «Ἡ Συζήτηση» ἔτος Β' ἀρ. 17, σ. 4. Ὁ Τσομπάνος καὶ ὁ Χάρος ἀρ. 18, σ. 8. Ὁ Εἰένος ἀρ. 19, σ. 11.
 - ΘΡΑΚΙΚΑ. Ἐκτακτον τεύχος ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Παράρτημα τοῦ Γ' τόμ. σ. 256, LVIII. Περιεχόμενα :
- 1931 (Τρύφωνος Εὐαγγελίδου,) Ὀλίγα περὶ Θράκης, σ. 5—40.
- » Ἀδαμαντ. Ταμβακίδου, Συμβολὴ τῆς Θράκης εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, σ. 41—48.
 - » Κ. Παπκῶαννίδου, Ἡ Σωζόπολις κατὰ τὴν Ἑλλην. ἐπανάστασιν σ. 49—52
 - Ἰδίου, Σαράντα Ἐκκλησίαι, Γιωργάκης Σαϊρογλου, σ. 53—54.
 - » Μιχ. Λυκίδου, Ἀταγχοτισμοὶ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις, σ. 54—55,

- Ἡ αὐτονομία τῆς Γκιουμουλτζίνας (Κομοτινῆς) τοῦ 1913 ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον παλαιοῦ πολεμιστοῦ, σ. 56—58.
- 1931 (Τρύφωνος Εὐαγγελίδου), Τὰ σχολεῖα Θράκης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σ. 59—83.
- » (Τρύφωνος Εὐαγγελίδου), Λόγιοι Θράκες, σ. 81—120, 126—128, 141—192.
- » Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, Ἀναστάσιος Γεωργιάδης Λευκίας, σ. 120—125.
Ἀντώνιος Κομιζόπουλος, ὁ φιλικός, σ. 128—141.
- » Κ. Ἀμάντου, Δωρόθεος Πρώτος Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, σ. 192—195.
- » Κ. Πελαμᾶ, Ν. Βκοιλειάδου, Θ. Βελιανίτη, Ἐγκώμια Γ. Βιζυητοῦ σ. 196—217.
- » (Τρύφωνος Εὐαγγελίδου), Νεομάρτυρες Θράκης, σ. 218—221.
- » (Τρύφωνος Εὐαγγελίδου), Θράκες Μουσικοί, σ. 222—227.
Ἐγγραφα ἐπίσημα Θρακῶν, σ. 227—229.
- » Κώστα Κρυστάλλη, Αἱ σκιαὶ τῶν πατριαρχῶν Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ Κυρίλου τοῦ ΣΤ'. Ποίημα, σ. 230—231.
- » Ἀλεξάνδρος Παπαδοπούλου, Ἡ Μάγισσα. Ποίημα, σ. 232.
Οἱ τελευταῖα διωγμοὶ εἰς τὴν Λαϊκὴν Στιχοουγιάν, σ. 233—244.
(Ὁ διωγμὸς τοῦ Σιμιτλή 1913. Ὁ Διωγμὸς τοῦ Σκοποῦ 1915. Ἡ πείνα. Τὸ γκρέμισμα τοῦ Κάστρου Σηλυβρίας).
- » Φωτίου Γ. Ἀποστολίδου, Κωστής Ἰγνάτογλου, σ. 245—246.
Τραγοῦδια Ἰγνάτογλου, σ. 246—248.
- » Δ. Μελανεΐδου καὶ Ν. Παρασχίδου, Αἱ σφαγαὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, σ. 249—252.
- » Α. Π. Δοξιάδου, Οἱ Μωραλήδες τῆς Στενημάχου, σ. 253.
Ἰωσήφ Λεφάκης Μητροπολίτης Μεσημβρίας, σ. 253.
- » Δ. Γατοπούλου, Ὁ Μουσικὸς Ἀπεσταλμένος. Ἀπόσπασμα ἀπὸ «Τὰ 100 Ἑλληνικὰ χρόνια», σ. 254—256.
Σημερινὴ Διοίκησις Θράκης, σ. 256.
- » Μιλτ. Α. Σταμούλη, Συμβολὴ εἰς τὴν Θρακικὴν Βιβλιογρ., σ. I-XLVII.
- 1932 Θ. Ἀθναξοπούλου, Παραδόσεις Καλλιπόλεως περὶ Καλλικαντζάρων. «Λαογραφία» τόμ. 10, σελ. 575—577.
- » Colonel Darvingow, Conférence du.... L'attaque d'Adrinople à la lumière de l'histoire et de l'art. «Bulgarie» Σόφιας 1/2—3/2 κ. ἔ.
- » Ἀργ. Δρακοπούλου, Θρακικὴ Στοιχ. Λεύκωμα Θράκης—Μακεδονίας. Κομοτινή. 4ον. σ. 329. Περιεχόμενα :
Στρατηγὸς Ἰωάννης Β. Καλογεράς, Ὑπουργὸς Γενικὸς Διοικητῆς Θράκης, σ. 10—13.
- » Ἰ. Καλογεράς, Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θράκης, σ. 14—20.
- » Κωνσταντίνου Τζιόβα, (Ζαγορισίου), Δ. Ν. Ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ ἐρεΐπια. Μαρώνια, σ. 60—62.
- » Ἀχ. Θ. Σαμωθράκη, ἰατροῦ. Περὶ τῆς θρακικῆς πόλεως Βήρας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ μονῆς Κοσμοσωτείρας, σ. 86—89.
- » Μιθριδάτου, Μία ἱστορικὴ μάχη παρὰ τὴν Ξάνθην σ. 90—91.
Τὸ ἔργον καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἐποπτείας παραμεθορίου Κομοτινῆς. Ἐκθεσις πεπραγμένων ὑπὸ τῆς ἐπιτελείας Κομοτινῆς κατὰ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου κ. Ἀδριανοπούλου Δημ. ἀπὸ τῶν Δεκεμβριῶν 1930—Ἰουλίον 1931, σ. 93—96.
- » Γεωργίου Α. Σιρπᾶνου, Καλογεράς καὶ Θράκη, σ. 97—98.

- » **Κωντίνου Τζιόβχ** (Ζαγορισίου), Δ. Ν. «Εγκληματολογική στατιστική τῆς Θράκης, σ. 99—104.
- » **Ὁ Μητροπολίτης Μαρωνείας Ἄνθιμος**, σ. 113—114. **Ὁ Μητροπολίτης Ἐάνθης Πολύκαρπος Ψωμάδης**, σ. 115—116. **Ὁ Μητροπολίτης Διδυμοτείχου Ἰωακείμ Σιγάλας**, σ. 117—118.
- » **Ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου τῆς Διευθύνσεως Γεωργίας Θράκης κατὰ τὸ 1931**, σ. 133—145.
- » **Μιχαὴλ Τσιμπρῆ**, Περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως καὶ αὐτοδιοικήσεως ἐν Θράκῃ, 146—150.
Θρακικὰ Λουτρά Τραϊανουπόλεως, σ. 158.
- » **Γεωργίου Α. Σιρπάνου**, Ἡ Θράκη ἀπὸ τοῦ 1928, σ. 160—162.
Ἡ δρᾶσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐν Θράκῃ, σ. 163—164.
- » **Νικ. Παπαδοπούλου**, (τέως προϊσταμένου Στατιστικῆς Δ. Σ. Θ.). Ἡ ἔγκατάστασις τῶν προσφύγων (ἐν Θράκῃ), σ. 166—169.
Τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως ἐν Θράκῃ καὶ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ σ. 170—194.
- » **Κώστα Οὐράνη**, Νέστωρ Τσανακλῆς, Ἐνας πρόγονος κι' ἕνας πρωτοπόρος σ. 204—206.
Κτηνοτροφικὸς σταθμὸς Κομοτηνῆς, σ. 207.
- » **Σ. Χώτζη**, Προστασία τῆς σφεροφίας. Ἐκθεσις τοῦ νομάρχου Ἐβρου σ. 210—211.
Ἀπόστολος Μ. Σοῦζος, Α' δήμαρχος Κομοτηναίων, σ. 212.
Γεώργιος Ματσόπουλος, ἰατρός, πολιτευτὴς νομοῦ Ροδόπης σ. 231.
Ἀναστάσιος Μπακάμπασης, Βουλευτὴς Νομοῦ Ροδόπης, σ. 234.
Βιογραφικαὶ σημειώσεις. Νικόλαος Ζωΐδης (Μπασμπάς). Α' αἰρετὸς δήμαρχος Κομοτηναίων, σ. 235—236.
Ἀπροικίδης Χαράλαμπος. Πρωτοσύγκελος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας, σ. 240.
Ἡ Θράκη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων σ. 241—270
Ἀνάργυρος Σιγάλας, σ. 271.
Νομὸς Ἐβρου, σ. 293—299.
Νομὸς Ροδόπης σ. 302—314.
Νομὸς Ἐβρου σ. 321—326.
- » **Κωνσταν. Κουρτίδου**, Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 46 μ. Χ. Τόμος Α' Ἀθῆναι σ. 424.
- » **Δl. Rachenov**, Eglises de Mesemvria, Sofia. Βιβλιοκρισία W. Grumel εἰς «Echos d' Orient» ἔτος 36 σ. 354—355.
- » **Γεωργίου Σγουρῆ**, Λαϊκὴ λογοτεχνία. Ἀδημῶντικα ἀνέκδοτα. Ἡ «Συζήτηση» ἔτος Β' ἀριθ. 26 σ. 10—11.
- » **Ξενοφῶντος Α. Σιδερίδου**, Μητροπολίται Λέρκων (783—1925). Ἐκδιδόμενοι ὑπὸ διακόνου Ἀδαμαντίου Κασαπίδου ὑπογραμματέως τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου. «Ὁρθοδοξία». Ἔτος Ζ' σ. 320—328, 374—382, 399—406.
- » **Εὐαγγελίας Φελούκη**, Νεκρικὰ ἔθιμα ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολιν. «Λαογραφία» τόμ. 10 σ. 459—463.
Λημοτικὰ τραγούδια ἀπὸ τῆ συλλογῆ τοῦ κ. Πολ. Παπαχριστοδούλου. Ἡ «Συζήτηση». Ἔτος Β' ἀρ 22 σ. 5. Ὁ κάτω κόσμος.
Ὁ Νομὸς Ἀλεξανδρουπόλεως. «Δυτικὴ Θράκη» Ἀλεξανδρούπολις ἀρ. 322—326.

- **Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἱεζεκιήλ**, Ὁ ἐπίσκοπος Κίτρους Νικόλαος. «Θεολογία» τόμ. 10, σ. 140—142.
- **ΘΡΑΚΙΚΑ**. Τόμος Γ' σ. 432 Περιεχόμενα:
- **Ἰωάννου Ἀνδρεάδου Ἀρχιμανδρίτου**, Χίσι Μητροπολίται Θράκης σ. 36—43.
- **Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, Ὁ ἀπὸ Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Μητροπολίτης Παΐσιος σ. 17—35.
- **Ἰδίου**. Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν σ. 181—235.
- **Εὐλόγου Κουρίλλα Λαυριώτου**, Θεόκλητος ὁ Πολυείδης καὶ τὸ λεύκωμα αὐτοῦ ἐν Γερμανίᾳ. Ὁ Φιλελληνισμὸς τῶν Γερμανῶν σ. 84 149. (Ἀκολουθεῖ).
- **Κ. Γ. Κουρτίδου**, Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ χρυσοῦ δακτυλίου τοῦ χωρίου Ἐξέροβο σ. 72—83.
- **Μ. Κωνσταντινίδου**, Ἡ Ἀπολλωνία Σωζόπολις νῦν καλουμένη. σ. 150—171.
- **Γ. Λαμπουσιάδου**, Ὀδοιπορικόν. σ. 172—176.
- **Β. Α. Μυστακίδου**, Θρακικά. IV Αἴνια. V Αἶνος, Ἔβρος, Ἀλικαί, Ἰχθυοτροφεία, σ. 44—69.
- **Ἰδίου**, Καὶ πάλιν ἡ μητρόπολις Ἄπρω, σ. 70.
- **Ἰδίου**, Εἰς τὸν ἐν Πύργῳ Ἀγγιάλου Ἱερὸν Ναόν, σ. 7.
- **Δημητρίου Π. Πασχάλη** Τρεῖς ἐν Θράκῃ ἀπὸ τοῦ ΙΖ' μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος Ἱεράρχαι: Μετρῶν καὶ Ἀθύρων Νεῖλος Μηνητηνός, Μεσημβρίας Γρηγόριος Σπυρίδος, Ἰωσήφ Λεφάκης, σ. 3—16.
- **Α. Α. Σ.** Ἀφήγησις τοῦ ταξιδίου τοῦ Δρος Ἰωάννου Φραγκίσκου Gamelli Careti κατὰ τὸ 1693—4, σ. 177—180.
- **Ἀλεξάνδρου Ἀμπατζόγλου**, Λεξιλόγια τῆς Θράκης. Ντουλγκέρικα Σοφιδιώτικα, σ. 333—334.
Θρακικά Ἀκριτικὰ Τραβούδια, σ. 239—246.
- **Γεωργίου Λαμπουσιάδου**, Γλωσσάριο Ἀδριανουπόλεως, σ. 335—339.
Λεξιλόγια τῆς Θράκης Αἰνίτικα, σ. 334.
- **Μόσχου Παπακρηστοδούλου**, Θρακιώτικα Τραγούδια, σ. 236—238.
- **Πολυδῶρου Παπακρηστοδούλου**, Παροιμίαι Ἀδριανουπόλεως, σ. 301 332.
- **Ἰδίου**, Γλωσσάριο Σαράντα Ἐκκλησιῶν, σ. 340—354.
- **Ἀναγνώστη Παρτζικεσοπούλου**, Τραβούδια Σωζοπολίτικα, σ. 247—287.
- **Κωνστ. Ν. Χατζεπούλου**, Σιράντα Ἐκκλησιῶν Σύμμικτα Λαογραφικά. Παιδιαί, σ. 283—300.
- **Μ. Φιλήντα**, Ἑτυμολογίαι σὲ Θρακικὰς λέξεις, σ. 355—360.
Μνημόσυνα. Εὐεργεταὶ τοῦ Θρακικοῦ Ἑλληνισμοῦ, σ. 361—408.
- 1933 **Κώστα Γ. Ἀνδρεάδου**, ὑπομνηστικόν, Ἡ Θρακικὴ Τραγωδία τοῦ 1922, Ἀλεξανδρούπολις, 12ον, σ. 96.
- **Ἀρχιμανδρίτου Νικολάου Γ. Βαφείδου**, καθηγητοῦ, Ἱστορικὴ πραγματεία. Τὸ ἐν Διδυμοτείχῳ Μοναστήριον τὸ φερόμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἐν Διδυμοτείχῳ, 12ον, σ. 56.
- **Ἀντ. Γιαλούρη**, Γεώργιος Βιζυηνός. «Ρυθμὸς» Ἀθηνῶν. Ἔτος 2ον, τεῦχος 2ον.
- **Ἐλαίας Ἀγαθγγελίου**, Θρακικά σημεῖωματα. Βεργούλες. Ἀρχαδιοῖπολις—Λουλεβουργάς. Ἐπισκοπὴ καὶ Μητρόπολις Ἀρχαδιοπόλεως. Ἐν Ἐγκυκλοπαιδικῷ ἡμερολογίῳ 1934. Κωνσταντινούπολις, σ. 210—229 καὶ ἰδιαιτέρως.

- 1933 **Εύστρ. Ζήση**, Αύδημιώτικες Ἀναμνήσεις. Ἐκτακτὴ ἔκδοσις τῆς «Συζήτησης». Τόμος Α'. Ἀθήνα, 16ον, σ. 64.
- Βιβλιοκρισία Τέλλου Ἐγγα στὴ «Συζήτηση». Χρόνος Γ'. Ἄρ. 46, σ. 2—4. (Ἀπὸ τὸν «Ρυθμό»).
- **Ernest Max Horpe**, The Yuruks, τῆς Ροδόπης. Ἐν Journal Royal Asiatic Society. Λονδίνον, σ. 25—28. (Πολὺ ἐνδιαφέρον ἄρθρον εἶχον κέντρον τῶν τῆν Γκιουμουλτζίναν).
 - **Φιλ. Μανουηλίδου**, Ἡ συμβολὴ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἰς τὴν Ἐθνικὴν μας Ἰδέαν. «Ἐθνικὴ Ἰδέα» Ἀθηνῶν, ἄρ. 2, σ. 4.
 - **Γ. Μπαλάτσεφ**, Παλαιοθρακικά. Ἱερὰ καὶ θεία εἰς Μεζέκ, Γκλαβὰ Πανέγκα, Μαδαρά, Τουαρίτσανη καὶ ἄλλαχού καὶ ἡ σημασία τῶν μετὰ 78 εἰκόνων (Βουλγαριστί). Σόφια, 8ον, σ. 103.
 - **Κωνσταντίνου Δ. Παπαϊωαννίδου**, Ἱστορία τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας—Σωξοπόλεως (ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι σήμερον). Θεσσαλονίκη, σ. 160.
 - **Πολυδῶρου Παπαχριστοδούλου**, Πασχαλινὸ διήγημα «Ἀνάστασις με τρόμο». Θρακικὴ ἠθογραφία. «Πατρίς» Ἀθηνῶν, 16 Ἀπριλίου.
 - **Τοῦ αὐτοῦ**, Τὸ Θρακικὸ παραμῦθι. Διάλεξις ποῦ ἐγίνε στις 6 Φεβρουαρίου 1933 ἀπὸ τὸ Θρακικὸ Κέντρο. Ἐκλεκτὰ ἀναγνώσματα τῆς «Συζήτησης». Ἀθῆναι, χρόνος Γ'. ἄρ. 36, 37, 38 καὶ 39, σ. 1—16. (Σελίδες ἀπὸ τὴν ἱστορίαν μας). Οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Θράκην, εἰς ἐφημερίδα «Πρόοδος» Θεσσαλονίκης, 2—17 Σεπτεμβρίου.
 - **Εὐκγγέλου Ἰω. Σαβράμη**, Ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ἡρακλείου Ἰγνατίου. «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» καὶ ἰδιαίτερος, σ. 15.
 - **Ξενεφῶντος Ἀ. Σιδερίδου**, Μητροπολίται Δέρκων. «Ὁρθοδοξία», ἔτος Η'. σ. 355—359. Ὅρα καὶ 1932.
 - **ΘΡΑΚΙΚΑ**, Τόμος Δ', σ. 337. Περιεχόμενα :
 - **Ἄν. Κ. Ὀρλάνδου**, Τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Βύρας, σ. 3—54.
 - **Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου**, Κάστρον Μαρωνείας, σ. 35—39.
 - **Εἰρήνης Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου**, Ἀρχαῖο Μετάλλιο τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τὴν Συλλογὴ Σταμούλη, σ. 40—44.
 - **Δημ. Π. Πασχάλη**, Βιζύης Ἰωάσαφ Μαρμαρᾶς, σ. 45—56.
 - **Α. Α. Σ.**, Ἀπὸ τὴν περιήγησιν τοῦ Robert Walsh. Ἀπὸ τὴν περιήγησιν τοῦ Michel Ereman. Σημείωσις Ἀδριανουπόλεως, σ. 57—67.
 - **Κωνστ. Γ. Κουρτίδου**, Ὁ Ἀδριανουπόλεως Μανουήλ, σ. 68—70.
 - **Κ. Μυρτίλεω Ἀπεστολίδου**, Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν, σ. 71—112.
 - **Ἰ. Σπαθάρη**, Ἡ Δυτικὴ Θράκη κατὰ τὸν Ἑβλιγιὰ Τσελεμπήν, περιηγητὴν τοῦ XII αἰῶνος, σ. 113—128.
 - **Εὐλογίου Κουρίλα Λαυριώτου**, Θεόκλητος Πολυείδης, σ. 129—199. Ὅρα καὶ 1932.
 - **Ἰεξεκιήλ Βελανιδιώτη**, Μητροπολίτου Φαναριοφερσάλων, Ἡ ἔθνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1878 καὶ ὁ Θραξ ἐπίσκοπος Κίτρον Νικόλαος, σ. 200—206.
 - **Ν. Γ. Οἰκονομίδου**, Κωνσταντίνος Οἰκονόμος, σ. 207—216.
 - **Μόσχει Παπαχριστοδούλου**, Τραγοῦδια τῆς Γέννας, σ. 217—221.
 - **Β. Ν. Ντεληγιάννη**, Σύμμικτα λαογραφικά, σ. 222—223.
 - **Ἑλληνικῆς Σταμούλη—Σαραντή**, Προγνωστικά, σ. 234—239.

- 1933 **Έφης Πλιάτσικα**, Σύμμικτα λαογραφικά Ἀβδημίου Θράκης, σ. 240—266.
- **Φωτίου Α. Ἀποστολίδου**, Ἐορτασμός τῶν γάμων στὴν Τσεντώ, σ. 267—276.
 - **Μ. Φιλήντα**, Ἐτυμολογίες σὲ θρακικὲς λέξεις, σ. 277—294.
 - **Ν. Ρεζόζοιου**, Κουλτανάδικα (συνθ. γλωσσικ. ἰδίωμα Ὀρτάκιοι Ἀδριανουπόλεως), σ. 295—301.
 - **Πολυδ. Πικχριστοπούλου**, Γλωσσάριο Σαράντα Ἐκκλησιῶν, σ. 302—309.
 - **Γεωργίου Λαμπουσιάδου**, Γλωσσάριο Ἀδριανουπόλεως, σ. 310—318.
 - **Πολυδῶρου Παπαχριστοπούλου**, Κατάλογος ἀπὸ ὀνόματα καὶ προσηγορικά, πού βρίσκονται στίς «Θρακικὲς Ἠθογραφίαις» καὶ μερικὰ γλωσσικὰ συμπεράσματα, σ. 319—323.
 - **Ἰδίου**, Γλωσσάριο ἐρμηνευτικὸν λέξεων ἰδιωματικῶν ἀπὸ τὰ Σαρανταεκκλησιώτικα παραμῦθω, σ. 324—333.
 - **Ἀποστόλου Β. Οἰκονομίδου**, Παραμῦθι Καλλιπόλεως, σ. 334—336.
 - **Μανόλη Κριαρᾶ**, Βιβλιοκρισία εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Θράκης τοῦ Κωνστ. Κουριδίου, σ. 337—341.
 - **Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, Συμβολὴ εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν σ. 342—354 καὶ 371—372.
 - **Μ. Α. Σ. Β. Α. Μυστακίδης**, σ. 355—356.
 - **Δ. Γκαστή, Γ. Δ. Χατζηγιαννάκογλους**, σ. 356—360.
 - ***** Χρῖστος Ἰωάν. Φωτιάδης**, σ. 360—361.
 - **Φωτ. Δ. Ἀποστολίδη, Δημήτρ. Μποτζόρης**, σ. 361—362.
Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ χειρογράφων Μαργ. Κωνσταντινίδη Μεσημβριανοῦ, σ. 354.
Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὸν Γ' τόμον καὶ τὸ παράρτημα τοῦ Γ' τόμου «Θρακικῶν», 363—371.
- 1934 **Σταυράκη Ἀριστάρχη Βέη**, Δέρκοι. Περί τῆς Μητροπόλεως Δέρκων καὶ τῶν αὐτῆς Μητροπολιτῶν. Ἐκδοσις μετὰ προσθηκῶν Ἀρχιμανδριτοῦ Ἀδαμαντίου Κασαλίδου, Ἀρχιεραματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, «Ὀρθοδοξία», ἔτος Θ', σ. 87—90, 131—134, 221—222.
- **Ἀντώνη Γιαλευρή**, Στερνοὶ Φαναριῶτες Λόγιοι. Γεώργιος Βιζυηνός. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργο του. Κριτικὸν σημεῖωμα. «Ρυθμός» περιοδικόν, καὶ ἰδιαιτέρως σ. 30.
 - **Πάν. Γρίσπου**, Διαδρομὲς ἀνά τὴν Ροδόλη, «Ἐκδρομικά», Τόμ. ΣΤ', σ. 271—274, 299—300.
 - **Ἰ. Μαγκριώτη**, Ἡ προομηρικὴ Θράκη. «Φωνὴ τοῦ Λαοῦ» 11—17]3. Ὀρα καὶ 1935.
 - **Ἀδ. Ν. Διαμαντεπούλου**, Ἡ Ἀγχίαλος. Διάλεξις. Ἐν Ἀθήναις Ἐκδόσεις ἐνώσεως τῶν ἀπανταχοῦ Ἀγχιαλιτῶν, σ. 23.
 - «**ΘΡΑΚΙΚΑ**», Σύγγραμμα περιοδικόν, ἐκδιδόμενον, ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Θρακικοῦ Κέντρου, τόμος Ε', σελ. 376. Περιεχόμενα :
 - **Μανουὴλ Ἰω. Γεδεῶν**, Πέντε συγγενεῖς ἐκ Λέρου ἀρχιερεῖς Ἡρακλείας σ. 3—40.
 - **Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, Περί τῆς θρησκείας τῶν Θρακῶν, σ. 41—59.
 - **Δημ. Π. Πασχάλη**, Ἐνα εἰς τὴν Ἀγχίαλον μετόχιον τῆς ἐν Ἀνδρῶν μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ δύο, ἀρχομένου τοῦ ἸΘ'. αἰῶνος, Ἀνδρῶν διδάσκαλοι τῆς ἐν Ἀγχιάλῳ Σχολῆς, σ. 60—67.
 - **Εὐλόγιου Κουρίλα Λαυριώτου**, Θεόκλητος ὁ Πολυεῖδης καὶ τὸ Λεύκωμα αὐτοῦ ἐν Γερμανίᾳ, σ. 68—162. Ὀρα καὶ 1932, 1933. (Ἀκολουθεῖ).

- 1934 **Μιλτ. Σαραντιῆ**, Κώδικες τῆς ἐπισκοπῆς Μετρῶν καὶ Ἀθύρων. σ. 163—178.
- **Ἰ. Σπαθάρη**, Ἡ Λυτικὴ Θράκη κατὰ τὸν Ἑβλιγὰ Τσελεμπήν, περιηγητὴν τοῦ XVII αἰῶνος, σ. 179—217.
 - **Ἀ. Ἀ. Σταμούλη**, Δέρκοι, κέντρον τῶν Μονοφυσιτῶν, σ. 218—221.
 - **Γρ. Εὐαγγελίδου**, Ἀπομνημονεύματα ἀγωνιστοῦ Χατζῆ-Γεωργίου Δημητρίου Ἀδριανουπολίτου, σ. 222—225.
 - **Εὐκγγέλου Ἰ. Σαβράμη**, Ὁ Κῶδιξ τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Ἰγνατίου (1821—1830), σ. 226—235.
 - **Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, Ἡ ἐπὶ τῆς Ροδόπης τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Μονή, σ. 236—245.
 - **Νικ. Βασιλειάδου**, Ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Μ. Βιζυνοῦ, σ. 246—258.
 - **Μ. Φιλήντα**, Γλωσσικά. Ἑτυμολογίαι σὲ θρακικὰς λέξεις, σ. 259—280.
 - **Κωνστ. Οἰκονόμου**, Τὰ δημόδη ἄσματα Θράκης, σ. 281—309.
 - **Γ. Ἀναγνωστοπούλου**, Ἐπίγουσα συμβολὴ εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Διαλεκτολογίαν, σ. 310—311.
 - **Ἑλπινίκης Σταμούλη-Σαραντιῆ**, Ἄπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Θράκης. Ἡ χαρὰ στὶς Καστανιές, σ. 312—343.
 - **Οἰκονόμου Κωνστ. Λουΐζου**, Παρατηρήσεις εἰς τὴν φθογγολογίαν Καλλιπόλεως, σ. 344—346.
 - **Εὐστρατίου Ζήση**, Διάφορα Αὐδημίου, σ. 347—358.
 - **Ν. Γ. Βαφειδου**, Ἡρακλείας Φιλάρετος Βαφειδης, σ. 359—364.
 - **Τραχείας Ἀλεξ. Ζώτος**, σ. 361—365.
 - **Μ. Ἀ. Σ., Κ. Παπαϊωαννίδης**, σ. 365—366.
 - **Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, Θησεὺς Πίνδιος, σ. 366—367.
 - **† Φαναριοφερσάλων Ἰεζεκιήλ**, Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1878 καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κίτρους Νικόλαος σ. 368—369.
 - **Μητροπολίται Αἴνου**, σ. 369—270.
- 1935 **Σταυράκη Ἀριστάρχου βέη**, Δέρκοι. Περὶ τῆς Μητροπόλεως Δέρκων καὶ τῶν αὐτῆς Μητροπολιτῶν. (Ἐκδίδονται ὑπὲρ Ἀρχιμανδρίτου Ἀδαμαντίου Κασαπίδου). «Ὁρθοδοξία», ἔτος Υ', σ. 35—41, 125—138, 174—178, 251—254, 321—326, 419—423 καὶ 459—463 (ἐξακολουθεῖ). "Ὅρα καὶ 1931.")
- **Ἀντωνίου Βίγκου**, Σαμουήλ Μητροπολίτης Αἰγίνης (ἐκ Μετρῶν). «Μεσαιωνικά γράμματα», τόμος Β', τεύχ. Β', σ. 121—134.
 - **Μανουήλ Ἰω. Γεδεών**, Ματθαῖος ὁ Κυζίκου. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ εἰς μνήμην Σπ. Λάμπρου τόμου, σ. 596—600 (Ἐξ Αἴνου ἀναφέρονται ἀρκετὰ περὶ Αἴνου).
 - **Πολ. Παπαχριστοδούλου**, Ἄνοιξις στὴ Θράκη. Τὸ ἀνοιξιάτικο τραγοῦδι τοῦ Ἑβρου καὶ τοῦ Αἰγαίου. «Ἀθήναι», Μην. ἔκδ. ἑφημ. «Ἑλλ. Μέλλον», Τεύχος 8, Μάϊος, σ. 20—21.
 - **Τοῦ αὐτοῦ**, Θρακικὴ ἠθογραφία. Τὰ σέβη μου. «Ἀθηναϊκά Νέα», 26 Δεκεμβρίου.
 - **Μιλτιάδου Σαραντιῆ**, Περὶ τῆς ἐν Θράκῃ Χαλκίδος, «Μεσαιωνικά γράμματα», τόμ. Β', τεύχος 3ον, σ. 158—170.

*) Ὑπ' ὄψιν τὰ μέχρι Νοεμβρίου 1935 τεύχη.

- 1934 **Ἄν. Κ. Π. Σταμούλη**, Παλαιὸς Κώδιξ τῆς ἐπισκοπῆς Μετρῶν καὶ Ἀθύρων (μετὰ 4 σελίδων φωτοτυπιῶν). Αὐτόθι, σ. 171—177.
- **Εὐαγγέλου Π. Φωτιάδου**, Βιβλιογραφία Ἑλλήνων λογίων καὶ ἐπιστημόνων. Χρῆστος Τσοῦντας (1857—1934). «Γενικὴ Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία». Ἔτος Β', σ. 137—139.
- 1935 **Δ α σ ι κὰ κ τ ῖ ρ ι α Θ ρ ά κ η ς**. (Ἐκδοσις Ὑπουργείου Γεωργίας. Διευθυνσις Δασῶν. Ὑπηρεσία ἀναδασώσεως καὶ δασικῆς προπαγάνδας). 16ον, σ. 36 μετ' εἰκόνων καὶ χάρτου.
- Ἀγνωστοὶ ἱστορικαὶ σελίδες. Πῶς ὁ Ναύαρχος Κουτουριώτης ἀπλευθέρωσε κατὰ τὸ 1913 τὴν Θράκην παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ στρατηγοῦ. Τί ἀποκαλύπτουν ἐπίσημα ἔγγραφα. «Πατρίς» Ἀθηνῶν 1—8, 10 καὶ 12 Σεπτεμβρίου.
 - **ΘΡΑΚΙΚΑ**, Τόμος ΣΓ'. σελ. 432. Περιεχόμενα:
 - Πρῶν Ἀστυνομήτων Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου Θράκης. Α'. Ἡρακλείας Καλλίνικος, σ. 4—36.
 - Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Θράκης, σ. 37—136.
 - **Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀνευρεθειῶν ἐν Φιλίππουπόλει καὶ περὶ αὐτήν, σ. 137—176.
 - **Ἄ. Ἀ. Σταμούλη** (κατὰ μετάφρασιν), Τυξείδια εἰς Θράκην, σ. 177—181.
 - **Ἀδ. Ν. Διαμντοπούλου**, Ὁ Μέγας Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Β' ὁ Τρανός καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἔθνους κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, σ. 182—201.
 - Ἑλλάς **Ἀγαθγγέλου**, Μετακίνησις Θρακῶν τὸ 1800, σ. 202—206.
 - **Εὐαγγέλου Ἰ. Σαβράμη**, Ὁ Κώδιξ τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Ἰγνατίου, σ. 207—246.
 - **Εὐλογίου Κουρίλκ Λαυριώτου**, Ὁ Ἅγιος Στέφανος ἐν Ἀδριανουπόλει. Πατριαρχικὸν σταυροπήγιον καὶ μετόχιον τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἀθῶνος, σ. 247—301.
 - **Γ. Μπακαλάκη**, Θρακικὰ εὐχαριστήρια εἰς τὸν Δία, σ. 302—312.
 - **Κ. Λουΐζου Οἰκονόμου**, Λαογραφικὰ σύμμικτα Ταῦφριῶν Καλλιπόλεως. Διάφοροι δοξασθαὶ καὶ δεσποδαίμονια. Ἡ βαροῦμενη. Ἡ λεχούσα. Τὰ βαπτίσια. Ὁ ἀρραβῶν. Ὁ γάμος. Πρωτοχρονιά. Ποδιακός. Ἡ ἀποκρηά. Τραγοῦδια ἀποκρηφτάδικα (μετὰ μουσικῆς). Παίγνια κατὰ τὰς Κυριακάς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Πανηγυρις Τοῦφριῶν. Κλείδωνας. Διάφορα δημοτικὰ τραγοῦδια, σ. 313—349.
 - **Φωτίου Ἀποστολίδου**, Γλωσσικὰ σημειώματα, σ. 350—352.
 - **Β. Δεληγιάννη**, Μερικὰ ἔθιμα καὶ τραγοῦδια τῶν χωριῶν Δογάν-κιοῦ καὶ Ρέμπιτς τῆς περιφερείας Μαλαγγῶν. (Γέννησις, βάπτισις, ἐπικήδεια ἔθιμα, βρυκόλακες, σὲ περίπτωσι ἐπιζωστίας, στοῦ ξαφνικὸ ἀρρώστημα, θρησκευτικὸ ἔθιμο τῶν Φώτων, διάφορα τραγοῦδια προγενετικὰ, χελιδόνισμα), σ. 353—368.
 - **Εὐστρατίου Ζήση**, Διάφορα Αὐδημίου, σ. 369—382.
 - **Ε. Ἄ.**, Γλωσσάριον Λουλέ Βουργάς, σ. 389—391.
 - **Κ. Κουρουνιώτου**, Τὸ ἔργον τοῦ Χρήστου Τσοῦντα, σ. 392—415.
 - **Ἀδ. Διαμντοπούλου**, Ἀναστ. Κ. Π. Σταμούλης, σ. 416—422.
 - **Ζήση Χατζηβκασιλέζου**, Ἀργύριος Κιτᾶνος, σ. 423—425.
 - Θεοφανῶ Σιδερίδου, σ. 425.

- 1935 **ΑΡΧΕΙΟΝ** τοῦ **ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ** καὶ **ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ**, Περιοδικὸν σύγγραμμα ἐκδιδόμενον ὑπὸ ἐπιτροπῆς Θρακῶν. Διευθυντῆς Πολύδ. Παπαχριστοδούλου. Τόμος Α'. Ἐν Ἀθήναις σελ. 295. Περιεχόμενα :
- » **Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, Τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐν Φιλίππουπόλει ἐσναφίου τῶν τεκτόνων, σ. 102—130.
Τραγοῦδια τῶν Φιλίππουπολιτῶν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, σ. 225—270.
 - » **Δημητρ. Γεωργακῆ**, Ἑτυμολογικὰ καὶ σημασιολογικὰ εἰς Θρακικὰς λέξεις, σ. 271—284.
 - » **Βασιλ. Δεληγιάννη**, Σύμμικτα λαογραφικὰ Δογάν-κιοῖ καὶ Μαλγάρων, σ. 33—37.
 - » **Τοῦ ἰδίου**, Γλωσσάριον τοῦ Δογάνκιοῖ Μαλγάρων, σ. 143—146.
 - » **Ἄναστ. Καρρᾶ**, Ἐπιγραφή, σ. 155.
 - » **Σωκρ. Κουγέα**, Χρῆστος Τσουντας (νεκρολογία), σ. 285—287.
 - » **Κ. Κουρτίδου**, Δεισιδαίμονες συνήθειαι τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ (1822—1860), σ. 5—31.
 - » **Μανόλη Κριαρᾶ**, Κωνστ. Παπαϊωαννίδου, Ἱστορία τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας—Σαῶσπόλεως. Βιβλιοκρισία, 288—289.
 - » **Μαρ. Κωνσταντινίδου**, Κυριάκος Κουμπάρης, σ. 156—159.
 - » **Κωνστ. Μ. Κωνσταντεπούλου**, Κωνσταντῖνος Ἀλωπός, κριτῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, σ. 99—101.
 - » **Μανασείδου**, Κύρια ὀνόματα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Θράκης καὶ Ἑορτολόγιον Σουφλίου Ἀδριανουπόλεως, μῆνες, σ. 218—224.
 - » **Στ. Μλαδένωφ**, Σημειώματα, σ. 154.
 - » **Πολύδ. Παπαχριστοδούλου**, Γλωσσάριον Σαρανταεκκλησιῶν, σ. 133—142.
Ἄ Ο Lamartine στὴ Θρακικὴ Φιλίππουπόλη (1883), σ. 163—188.
Ἀντίγραφα διαφόρων ἐγγράφων καὶ πρακτικῶν ἐκ Κωδίκων τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, σ. 189—217.
Παραδόσεις καὶ Παροιμ. φράσεις, λιανοτραγούδα κλπ., σ. 60—80.
Ἀναστάσιος Σταμούλης, σ. 160.
 - » **Μόσχου Παπαχριστοδούλου**, Τραγοῦδια Θρακικὰ μὲ εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν, σ. 81—96.
 - » **Χαριλ. Α. Παρασκευοπούλου**, Σύμμικτα Λαογραφικὰ ἐξ Ἀψάλου Ἐδέσης, σ. 38—56.
 - » **Δημ. Πευλάκη**, Σκόρπια λόγια ἀπὸ τὰ γύρω τῆς Θράκης, σ. 147—153.
 - » **Βλασίου Σκερδέλη**, Λαογραφικὰ Στενιμάχου, σ. 57—59.
Διάφορα, σ. 153.
 - » **Μ. Φιλήντα**, Γλωσσικά, σ. 131—132.
Γνωρίσματα τῶν Αἰνίων γυναικῶν, σ. 32.
Χρονογραφικὰ γεγονότα Φιλίππουπόλεως ἐκ βιβλίων καὶ χειρογράφων σ. 97—98.
- Ι. Α. Βερνάρδου**. Ὁ Παπαδράκος. Μία συνέντευξις μὲ τὸ «Πανόραμα». Περιοδικὸν «Πανόραμα» Κάϊρον Ἀλεξάνδρεια. Ἔτος 8ον Ἰανουάριος σ. 9-12.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Βαλέτας εἶχε τὴν εὐγενὴ καλωσύνην νὰ μᾶς ἀποστείλῃ τὰς κατωτέρω σημειώσεις, δι' ἧς θερμῶς τὸν εὐχοριστοῦμεν.

1852 **Ι. Γ. Δ**, Θρακικά. «Ἀμάλθεια» Σμύρνης, 22 Μαρτίου.

Τοῦ ἰδίου, Κρίσις ἔργου Τσουκαλά, ἱστορικὴ περιγραφὴ Φιλιππουπόλεως.
«Ἀμάλθεια», 28 Ἀπριλίου.

1853 Τοῦ ἰδίου, Δικαία καὶ Μαράνεια. «Ἀμάλθεια», 22 Μαΐου. (Μελέτη).

> Θρακικά. «Ἀμάλθεια», 27 Μαρτίου.

1876 **Βαρόνου Βέρυ**, Θρακικαὶ ὁδοιπορίαί. «Κλειώ» Τεργέστης. θρ. 782, Ἰουνίου 2.

1887 **Βλασίου Σκορδέλη**, Ἡ ἀναθεματισμένη. (Διήγημα Θρακικόν). «Ἑστία» ΚΑ' σ. 438β—40β.

Τοῦ ἰδίου, Ἡ Σίκαλη. (Μυθολογία Στενημάχου Θράκης). «Ἑστία». ΚΑ', σ. 743β—4α.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΑ

Σ. 359	ἔτους	1875	Blau
	>	1880	Wieseler.
Σ. 360	>	1882	Schrumpf.
Σ. 362	>	1902	R. Schneider.
Σ. 367	>	1921	J. Basanovicus.
	>	1922	P. Cloché.
Σ. 368	>	1923	Leuze.
	>	1927	Weinich ... dreiköpfigen.

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ Δ' ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ

- 1 **Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, Ἡ ἐπὶ τῆς Ροδόπης τοῦ Ἀγ. Γεωργίου μονὴ (Μπελαστίτσης) Πρώην Ἑλληνική. Ἐν τῇ ἐπισήμῳ τοῦ δήμου τῆς Φιλιππουπόλεως ἔφημ. Ἔτος 1933, ἀρ. 145, ἀπὸ 5 Σεπτεμβρίου, σ. 6—8
- 2 **Ἀρναεύντωφ Μ**, Ἡθῆ καὶ ἴσματα (Βουλγαρικά) ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Βουλγαρικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν ἔτ. 1913, βιβλ. VI, σ. 102—140, εἰς 4ον, Σόφια. Βουλγαριστί.
- 3 **Васчмакоff Аl.**, La synthèse des periples rouliques. Ἐφημ. La Bulgarie, ἀρ. 3342, 15, X, 1934. Sophia. ὡσαύτως ἀρ. 3343. 3366. 3367. 3418. 3419. 3446. 3447. 3452. 3453. 3480. 3481. 3482. 3483—5. IV 1935..
- 4 **Βέλκωφ Ἰβάν**, Τὸ παρὰ τῷ Φῆκελ φρούριον. Ἐν τῇ ἔφημ. «Ζορά», ἀρ. 3928 ἀπὸ 8 Αὐγ. 1932. Βουλγαριστί. Ὁ συγγρ. ὑποστηρίζει ὅτι τὸ φρούριον εἶναι τὸ πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀδριανουπόλεως Βυζαντιακὸν Βούκελον.
- 5 **Τοῦ αὐτοῦ**, Νεωστὶ εὐρεθεῖσαι ἀρχαιοτέτες. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σ. 402—422. Περιγραφή μετ' εἰκόνων εὐρεθεισῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Βουλγαρίᾳ (Μοισίᾳ καὶ Θράκῃ). Βουλγαριστί. Προέρχονται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας (ἰνάγλυφα, ἐπιγραφαὶ, ἀγγεῖα, κοσμήματα κτλ.).
- 6 **Τοῦ αὐτοῦ**, Αἰ παρὰ τῷ Μεζέκ ἀνασκαφαί. τῷ 1932. Ἐν τῇ ἔφημ. «Ζορά», ἀρ. 4091 ἀπὸ 20 Φεβρ. 1933. Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ Θρακικῶν τάφων ἐντὸς χωμάτων παρὰ τῇ Ἑλλήν. Μεθορίῳ ἐν Θράκῃ, τοῦ V—IV π. χ. αἰῶνος.
- 7 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀρχαῖοι συνοικισμοὶ καὶ πολίχνη νοτίως τοῦ Ἀνθαίμου. Ἐπετηρίς τοῦ ἔθνικοῦ μουσείου Σαφίας, τόμ. V, ἔτ. 1933, σ. 169—187. Βουλγαριστί.
- 8 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ὀχυρά τινα, συνοικισμοὶ καὶ ἱερά ἐπὶ τῆς Ροδόπης. Δελτίον τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας, ἔτ. 1933, τόμ. XIII, σ. 180—184, Σαφία, Βουλγαριστί.
- 9 **Τοῦ αὐτοῦ**, Αὐγοῦστα Τραϊανῆ—Βερόη. «Βουλγαρικὴ σκέψις» περιοδ. τόμ. VII, ἔτ. 1933, σ. 292—298 καὶ 397—403. Σοφία. Βουλγαριστί.
- 10 **Τοῦ αὐτοῦ**, Νεκραὶ πόλεις. Σοφία, ἔτ. 1933, σ. 162 εἰς 8ον. Βουλγαριστί. Ἐκδοσις τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Πρόκειται περὶ τῶν ἐν τῇ νῦν Βουλγαρίᾳ Ρωμαϊκῶν καὶ μεσαιωνικῶν πόλεων.
- 11 **Τοῦ αὐτοῦ**, Εὐρήματα ἐν τάφοις χωμάτων (τύμβων) παρὰ τὸ Βρέξοβον Φιλιππουπόλεως. Δελτ. Βουλγ. ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου, ἔτ. 1934, τόμ. VIII σ. 1—17, βουλγαριστί. Μεταξὺ τούτων Ἀττικὸς ἀμφορεὺς τοῦ δου

- π.Χ. ἐφ' οὗ παρίσταται νεαρός καθαριστής στεφανούμενος ὑπὸ τεσσάρων πτερωτῶν νικῶν μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν: Ἀλκέμαχος καλός, νίκη Παναθενάοι(ς), Νεμέας, Ἴσθμοσ, Μαραθῶνι.
- 12 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀργυρᾶ ζώνη ἐκ τῆς κόμης Λίβετες Στάρα-Ζαγόρας. Αὐτόθι σ. 18—23. Εἶναι μήκους 0,31 τοῦ μ. καὶ πλάτους 0,05 ἐκ διπλοῦ ἀργυροῦ ἐλάσματος, ἐφ' οὗ ἐντυποὶ σκηναὶ θήρας συῶν. Θρακικῆς τέχνης ἀπὸ τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος.
- 13 **Welkow St** Die Grabstele des Anaxandros. Ἐν τῷ Arch. Anzeiger, ἔτ. 1932 σ. 97—100. Πρόκειται περὶ τῆς ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου στήλης τοῦ Ἀναξάνδρου, VI π.Χ. εὐρεθείσης ἐν Σφισπόλει, ἧς τὰ ἔλλείποντα κάτω ἄκρα ἀνευρέθησαν τῷ 1930 καὶ οὕτω ἀποκατεστάθη ἡ ὅλη στήλη.
- 11 **Βεσερλίεφ В.**, Ἐθνογραφικαὶ σημειώσεις. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας, τόμ. XI—XII, ἔτ. 1931—32, σ. 340—347, Σοφία. Διορθώσεις καὶ νέαι συμπληρώσεις εἰς τινὰς τῶν ἐπιγραφῶν (Ἑλληνικῶν) τοῦ χάν-Ομορτάγ. Βουλγαριστί.
- 15 **Τοῦ αὐτοῦ**, Zu der Inschrift des Reiterreliefs von Madara. Ἐν τῷ Byzant. neugriech. Jahrbücher, IX, 1932, σ. 1—25.
- 16 **Bilabel F.**, Die Frühgeschichte des Griechenvolkes und die Indogermanenwanderung des 2 Jahrtausends v. Chr. Ἐν τῷ Neue Heidelb. Jahrbücher, ἔτ. 1932 σελ. 1—20. Σπουδαῖον ἄρθρον διὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ὁ συγγρ. παραδέχεται δύο μεγάλας μεταναστεύσεις τῶν Ἰνδογερμανικῶν φύλων εἰς τὴν χερσονήσον, τὴν μὲν περὶ τὸ 2000 π. Χ., τὴν δὲ περὶ τὸ 1300 π. Χ.
- 17 **Blumenthal A.**, Die Ringschrift von Ezerovo. Indogerm. Forschungen τόμ. LI, ἔτ. 1933, σ. 113—130.
- 18 **Γερτζίμωφ Θεοδ.**, Νομισματικὴ συμβολὴ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Θρακῶν Δελτίον Βουλγ. ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου, Σοφίας, τόμ. VIII, ἔτ. 1934, σ. 162—182, βουλγαριστί.
- 19 **Γιαράνωφ Δ.**, Τὸ ὄνομα τῆς Ὑαμπόλεως. «Μακεδονικὴ ἐπιθεώρησις», τόμ. IX, ἔτ. 1934, βιβλ. 2, σ. 17—24. Βουλγαριστί.
- 20 **Γιουρούκωφ Δανιήλ**, Σκέψεις ἐπὶ τῆς τῶν Βουλγάρων καταγωγῆς, ἔτ. 1926, σελ. 33 εἰς 80ν. Σόφια. Ὁ συγγρ. νομίζει ὅτι οἱ νῦν Βούλγαροὶ εἶναι οἱ παλαιοὶ τῆς χερσονήσου κάτοικοι, —Θράκες—Μακεδόνες—Δάφδανοι (Ἰλλυριοί), διαφυλάξαντες τὴν γλῶσσάν των εἰς τὰς νῦν ἐν χρῆσει βουλγαρικὰς διαλέκτους. Οὗτοι ἔνεκα τῶν ἐν τῷ μεσαιῶνι, κατὰ τοῦ πολιτικοῦ καθεστώτος ἐπαναστάσεων των ἐξακρατηρίσθησαν βραδύτερον ὡς ἐπιδρομεῖς λαβόντες τὸ ὄνομα Σλαῦοι. Τὸ ἐθνικὸν ὄνομα Β ο ὑ λ γ α ρ ο ς προέρχεται κατ' αὐτὸν οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Βόλγα, ὡς νομίζεται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ vulgaris (populus), ὡς ὀνομάσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὁ κατακτηθεὶς τῆς χερσονήσου λαὸς ἔνεκα τῆς ἀπλότητός του. Τὸ ὑπάρχον δὲ τοῦτο ὄνομα προσέλαβον καὶ οἱ ἐπιδρομόντες ὀλιγόριθμοι μετὰ τοῦ Ἀσπαρούχ Τάταροι, οἵτινες συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν φερόντων αὐτὸ ἰθαγενῶν, τῶν κληθέντων Σλαῦων. Ὡστε οἱ Βούλγαροι κακῶς ἐκλαμβάνονται ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν Τουρανικὴν φυλὴν! Ἀνιστόρητος πραγματεία.
- 21 **Γιέσωφ Στ.** Ἰβάν. Ἀναμνήσεις ἐκ Φιλιππουπόλεως (Plovdivski spomeni) —Ἢ τῆς Φιλιππουπόλεως συμμετοχὴ εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀγῶνα.

- 'Ο μητροπολίτης Πανάρετος (ὡς ἐξαρχικός) ἐν Φιλιππουπόλει. 'Εν τῇ ἐφημ. Σοφίας «Μίρ» ἀπὸ 14 Μαρτίου 1331, ἀρ. 9203—9209. Πρόκειται περὶ τῶν ἀγώνων, οὓς διεξήγαγον οἱ ἐν Φιλιππουπόλει Βουλγαροὶ πρὸς ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλγαρικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου 1859—1372, Βουλγαριστί.
- 22 **Goossens R.**, La date du Rhésos. 'Εν τῷ *L'antiquité classique*, Louvain, I, ἔτ. 1932, σ. 93—134. Μεταξὺ ἄλλων ἐν τῇ μελέτῃ ἐξετάζεται καὶ ἡ ἀρχαία τῆς Θράκης ἱστορία, ἰδίως αἱ σχέσεις τῆς Θράκης πρὸς τὰς Ἀθήνας, ἡ βασιλεία τοῦ Σιτάκου, ὁ θάνατος αὐτοῦ κτλ.
- 23 **Γόζεφ 'Ιβάν, πρωθιερέως**, 'Η παλαιοβουλγαρικὴ λειτουργία κατὰ Βουλγαρικὰς καὶ Βυζαντινὰς πηγὰς ἀπὸ τοῦ IX μέχρι τοῦ XI αἰῶνος. 'Εν Σοφίᾳ, ἔτ. 1931, σ. 80, εἰς 8ον. Βουλγαριστί.
- 24 **Τοῦ αὐτοῦ**. Νέαι Μαρτυρίαι διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς τοῦ Βατσκοβου μονῆς (τῆς Βυζαντιακῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Πετριτσονιτισσῆς). 'Εν Σοφίᾳ, ἔτ. 1931, σ. 48, εἰς 8ον. Βουλγαριστί. Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς 'Επετηρ. τοῦ Πανεπιστ. ἐν Σοφίᾳ, Θεολογικῆς σχολῆς VIII, ἔτ. 1930—31, σ. 341—388.
- 25 **Τοῦ αὐτοῦ**, 'Η σιολὴ τῶν ἀρχαίων Βουλγάρων μοναχῶν. 'Εν τῷ Δελτίῳ τοῦ 'Εθνογραφικοῦ μουσείου Σοφίας, τόμ. X—XI, ἔτ. 1932, σ. 39—72. Βουλγαριστί.
- 26 **Grabar A.**, 'Η τῆς Βογιάνης ἐκκλησία. Σοφία, ἔτ. 1924, σ. XII+88 εἰς 4ον μετὰ 9 εἰκόνων καὶ 41 πινάκων. Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος πορὰ τῆ 9 χιλ ΝΔ τῆς Σοφίας ἀπεχούση κωμοπόλει Βογιάνα ἐπὶ τοῦ ὄρους Βιτόσα. 'Η κτίσις καὶ αἱ τοιχογραφίαι αὐτῆς ἀνάγονται εἰς τὸν XII—XIII αἰῶνα. Βουλγαριστί. Παρ' αὐτῇ εἶναι τεθραμμένη ἡ πρώτη τῆς Νέας Βουλγαρίας βασίλισσα 'Ελεονώρα.
- 27 **Crégoire H.**, Nitalkès et Athènes. *L'antiquité classique*, τόμ. III, ἔτ. 1934, σ. 431—446.
- 28 **Δασκαλῶφ Δ.**, Οἱ Βούλγαροι ἀπόγονοι τῶν βασιλευμένων Σκυθῶν καὶ Σαρματῶν. Νεώταται περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων ἔρευναι ἐξ ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν μνημείων. Σόφια, ἔτ. 1912, εἰς 8ον σ. 79. Βουλγαριστί.
- 29 **Δέτσος Δ.**, Τὰ χειρόγραφα τῶν οὕτω ὀνομαζομένων «ἀπαντήσεων τοῦ πάπα Νικολάου II εἰς τὰ τῶν Βουλγάρων ἰρωτήματα». 'Εν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σ. 322—341, βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τέλει γαλλιστί. 'Ο συγγρ. ἐπιστηρίζει ὅτι οὐδὲν τῶν σφισμένων πέντε χειρογράφων (κωδίκων) τῶν *Responsa Nicolai papae ad consulta Bulgarorum* ἀνερχομένων εἰς τὸν IX αἰῶνα, εἶναι τὸ ἀρχικόν, ὅπερ ἐξηφανίσθη ἢ κατὰ τὸν XIII αἰῶνα κατὰ τὴν κατάρριψιν τοῦ *turris chartularia* ἢ κατὰ τὸν XIV αἰῶνα κατὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ Λατεράνου. Τὰ σφισόμενα ὅμως ἀντίγραφα ἐγένοντο πρὸ τοῦ ἐξαφανισμοῦ τοῦ πρωτοτύπου. Τὸ ἀποσταλὲν εἰς Βουλγαρίαν κείμενον πιθανῶς ἐξηφανίσθη τῷ 972 κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν βασιλικῶν ἐν Πρεσλάβᾳ ἀνακτόρων, ὅπου ἀναμφιβόλως ἐφυλάσσετο μετὰ τῶν σπουδαιωτέρων ἐγγράφων τῶν ἀρχείων τοῦ κρά-

τους, δὲν εἶναι δὲ βέβαιον ἂν μετεφράσθῃ εἰς τὴν ἐπίσημον τότε τοῦ κράτους γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν, ὅπερ καθίστατο περιττόν, ἅτε τῶν Βουλγάρων ἐν τῷ μεταξὺ βαπτισθέντων καὶ λαβόντων ἀρχιερέα ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

- 30 **Τοῦ αὐτοῦ**, Τὸ παρὰ τῆ κώμη Τσιόκλοβοίερόν. Αὐτόθι, σ. 383—386. Βουλγαριστί. Ἐκ τινων εὐρημάτων (ἀναγλύφων, τμημάτων κίωνων καὶ κιονοκράνων, νομισμάτων) καὶ λειψάνων τοίχων καὶ ὑδραγωγείου ὁ συγγρ. εἰκάζει ὅτι ἐπὶ τινος λόφου παρὰ τῆ κώμη Τσιόκλοβο, περιφερείας Κιουστεντίλ (ἐπαρχίας Θράκης), ὑπῆρχε Θρακικὸν ἱερόν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας. Τὸ μέρος ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων καλεῖται πολίχνοιον (γκράτιστε).
- 31 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀρχαία μνημεῖα ἐκ Βουλγαρίας. Δελτίον Βουλγ. ἀρχαιολ. ἱνστιτούτου Σοφίας, ἔτ. 1934, τόμ. VIII, σ. 69—81. Ἀνάγνωσις ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐπιγραφῶν ἐπὶ μνημείων εὐρεθέντων ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ προερχομένων ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας.
- 32 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀρχαῖα ἐπιγραφαί. Δελτίον ἐθνικοῦ μουσείου Σοφίας, τόμ. V ἔτ. 1933, σ. 153—167. Βουλγαριστί.
- 33 **Δημήτριος Β.**, Ἀναμνήσεις ἀπὸ τοῦ 1876. Ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας «Μίρ», 21 Μαΐου 1930, ἀρ. 8965. Πρόκειται περὶ τῆς κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1876 ἐπαναστάσεως τῶν Βουλγάρων κατὰ τῆς Τουρκίας ἐν τῷ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν ὀρειναῖς κόμαις, καταπνιγείσης ὁμέσως μετὰ σφογᾶς κα πηρολήσεως, αἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς ἀφορμὴ τῆς κηρύξεως τοῦ Ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου 1877—78. Βουλγαριστί.
- 34 **Δημήτριος Δ.**, Ἀρχαῖα μνημεῖα ἀπὸ τῆς Στάρα-Ζαγόρας καὶ τῆς περιοχῆς τῆς. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολ. ἱνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, Sophia, σ. 291—312, βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τέλει γαλλιστί. Περιγραφή ἀναθηματικῶν εἰς τὸν ἱππία καὶ ἄλλους θεοὺς ἀναγλύφων ἐκ τῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Στάρα-Ζαγόρας κατακειμένων, τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας καὶ ἐπιγραφαί τινες ἀναθηματικαὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων, ὧν μία λατινικὴ καὶ κυριοκὴ Αὐγουσταίου ἐν Τραϊανῇ Αὐγούστῃ.
- 35 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἐθρηματα ἐν τὸς τάφου-χώματος παρὰ τῆ κώμη Στράλδζα, περιφερείας Ὑαμπόλεως. Αὐτόθι, σ. 386—393, βουλγαριστί. Ταῦτα πιθανῶς προέρχονται ἀπὸ τοῦ β' μ.Χ. αἰῶνος καὶ εἶναι ὀρειχάλκινος λάγνος, φιάλη, λυχνία, ἀγγεῖον ὑπὸ μορφὴν γυναικὸς μέχρι στήθους, χαλκίνη οἰνοχόη, λεκάνη, σιδηροῦν ἀνάκλιτρον καὶ ἄλλα.
- 36 **Dieterich K.**, Zur Kulturgeographie und Kulturgeschichte des Byzantinischen Balkanhandels. Byzantin. Zeitschrift, τόμ. XXXI, ἔτ. 1931, σ. 37—57 καὶ 334—350.
- 37 **Himmer M.**, Étude sur la civilisation prémycénienne dans le bassin de la Mer Noir, d'après des fouilles personnelles. Swiatowit, τόμ. XIV, ἔτ. 1930—31, σ. 26—163 μετὰ 41 πινάκων.
- 38 **Σχταρσκυ Β.**, καθηγητ. τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πάνεπ. Σοφίας, «Ἡ καταγωγὴ τοῦ Πέτρου καὶ Ἀσέν. τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐν ἔτει 1185 ἐπαναστάσεως», κεφ. IV, ἐν τῷ περιοδ. τῆς Βουλγ. Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν, τεύχ. XLV, Σόφια, ἔτ. 1933. Βουλγαριστί. Ὑποστηρίζεται ἐπὶ τῇ βίᾳσει χωρίων τῶν Βυ-

ζαντίνων ιστορικῶν καὶ χρονογράφων οὗτοι οἱ προμνημονευθέντες ἀδελφοί, ἀρχηγοὶ τῆς κατὰ τῶν Βυζαντίνων ἐπαναστάσεως τῶν Βουλγάρων καὶ ἰδρυταὶ τοῦ δευτέρου Βουλγαρικῆς βασιλείου (1185—1193) δὲν ἦσαν Βλαχικῆς ἢ Βουλγαροβλαχικῆς καταγωγῆς, ὡς συνήθως νομίζεται, ἀλλὰ Κουμανικῆς, τ. ἔ. Τουρανικῆς, ὧν οἱ εὐγενεῖς πρόγονοι ἐγκαταστάσαντες κατὰ τὸν XI αἰῶνα ἐν Βουλγαρίᾳ, διατελούση τότε ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ, ἐξεχριστιανίσθησαν καὶ ἐξεβουλγαρίσθησαν.

- 39 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἡ παρὰ τῆ Στενιμάχῳ Ἀσένειος ἐπιγραφή, ἐν τῷ δελτίῳ τῆς Βουλγ. ἀρχαιολ. ἐταιρείας ἐν Σοφίᾳ, τόμ. II, ἔτ. 1911—12, σελ. 232—247, Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ ἀναγνώσεως καὶ ἐρμηνείας τῆς ἐπὶ αὐτοφθοῦς βράχῳ ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Στενιμάχου χαραχθεῖσης ὑπὸ τοῦ τσάρου τῶν Βουλγάρων Ἀσέν II Σλαυοβουλγαρικῆς ἐπιγραφῆς ἣτις ἀποξεσθεῖσα ὑπ' ἀγνώστου ἐπὶ τοῦ αὐτονομιακοῦ τῆς χώρας καθεστῶτος προεκάλεσε τὴν μῆνιν τῶν Βουλγάρων κατὰ τῶν Ἑλλήνων.
- 40 **Ἰβανὼφ Ἰορδ. Κοστένετις**, Ἱστορικαὶ σημειώσεις καὶ παραδόσεις. Ἐν τῇ ἐφημ. «Μίρ» Σοφίας ἐν ἐπιφυλλ. ἀπὸ 19 Ἰουλίου 1933, ἀρ. 9956—9959 Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ κειμένης κόμης παρὰ τῆ Β α σ ι λ ι κ ῆ κ λ ε ι σ ο ὑ ρ α τῶν Βυζαντινῶν, Successi παρὰ Μαρκελλίνῳ, μεταξὺ τοῦ Μέσου ὄρους (Ἀνθαίμου) καὶ Ρήλας (Σκόμβρου). Πιθανῆ κατὰ τὸν συγγρ. ἢ κατὰ Βουλγαρικὴν παράδοσιν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος ἐκ τοῦ κ ὀ σ τ η (=δστᾶ) ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν εὐρεθέντων ἐκεῖ ἀνθρωπίνων ὀστέων πολεμιστῶν Βουλγάρων ὑπερασπιζάντων τὴν δίοδον κατ' ἐπελθόντων Ἑλλήνων καὶ βραδύτερον Τούρκων. Ὁ Jirecek ἐτυμολογεῖ ἐκ μεσαιωνικοῦ παρακειμένου φρουρίου Κ ω ν σ τ ᾶ ν τ ι α. Τὸ ὄνομα μνημονεύεται τὸ πρῶτον τῷ 1502 ὑπὸ Ραγουσσίου περιηγητοῦ. Ἡ κόμη ἔχει θεομᾶς μεταλλικὰς πηγὰς.
- 41 **Immanuel**, ἀντισυνταγματάρχου ἐπιτελοῦς τοῦ 128 Πεζικοῦ ἐν Δάνταικ συντάγματος, Ὁ Β α λ κ α ν ι κ ὸ ς Π ὀ λ ε μ ο ς τοῦ 1912—1913. Μετάφρασις ἐκ τοῦ πρωτοτύπου εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ὑπὸ Λαζάρωφ Ν. καὶ Πουνδεφ Μ. Προϊστορικὰ τοῦ πολέμου, πολεμικαὶ δυνάμεις—πεδίοι—ἐνέργειαι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου μέχρι τῆς λήξεώς του. Σόφια, ἔτ. 1913, εἰς 8ον, σελ. III+190 μετὰ 16 σχεδιογραφημάτων ἐν τῷ κειμένῳ.
- 42 **Jirecek Const.** καθηγ. τῆς γεν. ἱστορίας τοῦ ἐν Πράγῃ Πανεπ. Das Fürstenthum Bulgarien. Seine Bodengestaltung, Natur, Bevölkerung. Wirtschaftliche Zustände, geistige Kultur Staatsverfassung, Staatsverwaltung und neueste Geschichte, μετὰ 43 εἰκόνων καὶ 1 χάρτου, Πράγα—Βιέννη, ἔτ. 1891, μέρος I Der Bulgarische Staat, μέρος II Bulgarische Landschaften, Παράρτημα, σελ. XXI+573.—Ἐξετυπώθη ἔκτε-
 ρεστερον τοεχιστί, ἔξ οὗ πορεφράσθη εἰς τὴν Βουλγαρικὴν, τὸ μὲν I μέρος ὑπὸ τῆς Ε. Καροβέλωβα, Bŭlgarska dŭrzava, τὸ δὲ II ὑπὸ τι ὕ Στοιγιὰν Ἀργύρωφ, Pŭtounania po Bŭlgaria (ὀδοιπορικὸν Βουλγαρίας), Πλόβδηφ, ἔτ. 1899, εἰς 8ον, σελ VI+430 καὶ XVIII+943 μετὰ 23 εἰκόνων καὶ 1 γεωγρ. χάρτου. Ἐν τῷ συγγράμματι γίνεται μακρὸς λόγος καὶ περὶ τῆς Βορείου Θράκης (Ἀνατ. Ρωμανίας) ἄτε περιλαμ-
 βανομένης ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ.
- 43 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἡ στρατιωτικὴ ἀπὸ Βελιγραδίου εἰς τὸ Βυζάντιον ἄγουσα ὁδὸς καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ Αἴμου δίοδοι. Μετάφρασις ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου (Γερμανικοῦ) εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ὑπὸ Β ἔ λ κ ω φ Ἰ β ᾶ ν. Ἐν

- τῆ Βουλγαρικῆ ἱστορικῆ βιβλιοθήκη, IV, ἔτ. 1932 τεύχος 4. Σοφία, σελ. 162 εἰς 80ν.
- 44 **Ίσίρκωφ Ἀ.** Ἡ πόλις Σοφία κατὰ τὸν XVII αἰῶνα. Σοφία, ἔτ. 1912, σελ. 56 εἰς 80ν, μετὰ 18 εἰκόνων ἐκτὸς τοῦ κειμένου καὶ ἐνὸς τῆς πόλεως σχεδίου. Βουλγαριστί.
- 45 **Τοῦ αὐτοῦ,** Ἡ πόλις Σοφία κατὰ τὸν XVII αἰῶνα μετὰ 18 εἰκόνων ἐκτὸς τοῦ κειμένου καὶ ἐνὸς σχεδίου τῆς πόλεως. Ἐκδόσις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐν Σοφίᾳ ἐταιρείας. Σοφία, ἔτ. 1912, εἰς 10ν, σελ. 25 Βουλγαριστί.
- 46 **Jorga N,** Une tablette militaire romaine dans la region de Durostorum. Ἐν τῇ Rev. hist. Sud-est Europ. VIII, ἔτ. 1931, σελ. 294—298. Πρὸκειται περὶ στρατιωτικοῦ διπλώματος ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκρ. Κλαυδίου εὐρεθέντος ἐν Σιλιστρίᾳ
- 47 **Καπαrow G,** Contribution à la géographie de l'ancienne Thrace: Εὐσ, τόμ. XXXII, ἔτ. 1929, σελ. 143—144. Ἐξ εὐρημάτων καὶ δὴ ἐξ ἐπιγραφῆς εἰς ἀνάγλυφον τοῦ Θρακὸς ἱππέως «... ὑψηκὸφ θεῶ Ἡρω(τ)ι Κελλῶν» ὁ συγγρ. καθορίζει τὴν θέσιν τοῦ ἐν τοῖς ὀδοπορικοῖς μεταξὺ Φιλίππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως μνημονομένου σταθμοῦ Cillae—Κελλαὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Τσιρπάν.
- 48 **Τοῦ αὐτοῦ, Μέγξς Θεὸς; Ὀδησοιτῶν.** Ἐν τῇ Realencycl. der Klass. Altertumswissenschaft, XV, σελ. 226—230.
- 49 **Τοῦ αὐτοῦ,** Miscellanea: 1) Antike Pferde—amulette aus Bulgarien; 2) Bulgarische Parallele zu einem altgriechischen Branch. Ἐν τῷ Εὐσ XXXIII, ἔτ. 1930—31, σελ. 297—300.
- 50 **Τοῦ αὐτοῦ,** Antike Denkmäler aus Nordbulgarien. Ἐν τῷ Oesterr. Jahresh. XXVII, ἔτ. 1931, Beibl. σελ. 115—124. Περιγράφονται τὰ ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Σηστοβίου ἀρχαῖα μνημεῖα, ὧν τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐκ τῆς Ρωμ. ἀποικίας Novae.
- 51 **Τοῦ αὐτοῦ,** Denkmäler des Dolichenus—Kultes. Αὐτόθι. ἔτ. 1932, 168—173. Περιγράφονται ἀρχαῖα εὐρήματα ἐν τῇ κώμῃ Γιάσεν τῆς περιφερείας Βιδινίου.
- 52 **Τοῦ αὐτοῦ,** Νέα εὐρήματα ἐκ τῆς νεκροπόλεως τῆς Μεσημβρίας. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολογ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, Sophia, σελ. 281—290, βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τέλει γερμανιστί. Κτερίσματα τάφων—πήλινα ἀγγεῖα, ὑάλινα φιαλίδια, ἀλάβαστρον, ψέλλιον ἀργυροῦν ἐπικεχρυσωμένον, λίχυθος κτλ. τοῦ γ'—β' π.χ. αἰῶνος.
- 53 **Τοῦ αὐτοῦ** Νέα ἀρχαῖα μνημεῖα ἐκ Βουλγαρίας. Αὐτόθι, σελ. 379—383, βουλγαριστί. Ἀναθηματικά ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφαὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας. (Ἀνάγλυφον δικεφάλου Θρακὸς ἱππέως, Πλούτωνος καὶ ἐτέρου Θρακὸς ἱππέως).
- 54 **Τοῦ αὐτοῦ,** Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Θράκης. Αὐτόθι σελ. 397—399. Ὁ συγγραφεὺς ἀπορρίπτει τὴν γνώμην τοῦ Weber (Studien zur Chronik des Malalas, Festgabe für A. Deissmann, σελ. 42) ὅτι πιθανῶς ἢ κατὰ τὸν χρονογράφον Μαλάλα ἰδρυθεῖσα πόλις ἐν Θράκῃ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου—Τιβερίᾶς καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου μνημονομένη ἦτο ἡ Φιλίππουπολις, παραδέχεται δὲ μᾶλλον ὅτι ἡ Τιβεριάς ἰδρύθη πλησιέστερον εἰς τὸν Αἴμον πιθα-

νός ἐπὶ παλαιότερου Θρακικοῦ συνοικισμοῦ, ἐν ᾧ τόπω κεῖται σήμερον ἡ κώμη Λίτζα Νισάφ, ἔχουσα καὶ Ρωμαϊκὸν φρούριον.

- 55 **Τοῦ αὐτοῦ**, Συμβολὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Σοφίας Ἰστορίαν. Σοφία, ἔτ. 1910, σελ. 94 εἰς 8ον μετὰ 7 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ καὶ 1 πίνακος. Βουλγαριστί.
- 56 **Τοῦ αὐτοῦ**, Προέλευσις καὶ πρώτη ἐξάνθησις τοῦ βασιλείου τῶν Ὀδρουσῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Θράκῃ. «Σχολικὴ ἐπιθεώρησις», περιοδ. τόμ. XXXII, ἔτ. 1933, σελ. 737—754. Βουλγαριστί.
- 57 **Τοῦ αὐτοῦ**, ἀρχαία μνημεῖα ἐκ Βουλγαρίας. Ἐπειρηκὸς ἐθνικῶν μενασίων Σοφίας, τόμ. V, ἔτ. 1933, σελ. 147—152. Βουλγαριστί.
- 58 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἡ γεωργία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Θραξί. Θρακικὸν ἀνθολόγιον, τόμ. IV, ἔτ. 1933, σελ. 3—9 Σοφία. Βουλγαριστί.
- 59 **Τοῦ αὐτοῦ**, Συμβολὴ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θρακὸς ἱππέως· περιοδικὸν Ἀκαδημείας, τόμ. XLVIII, κλάδ. ἱστορικεφιλολογικός, ἀρ. 23, ἔτ. 1934, σελ. 1—20, Βουλγαριστί.
- 60 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀρχαία μνημεῖα ἐκ Βουλγαρίας. Δελτίον Βουλγ. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Σοφίας, ἔτος 1934, τόμ. VIII, σελ. 44—63. Περιγραφὴ ἀναγλύφων Διὸς Σβελσθούρου, Κυβέλης, Θρακὸς ἱππέως, Ἀχιλῆος, Μίθρου, Νεκρικῶν δεῖπνων καὶ ἄλλων τινῶν τεχνουργημάτων ἐφεθέντων ἐν Βουλγαρίᾳ, καὶ προσερχομένων ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ ἀνάγνωσις τῶν ἐπ' αὐτῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν.
- 61 **Τοῦ αὐτοῦ**, Thrakische Religion, Pauly—Wissowa Realencycl. der Klassischen Altertumswiss. τόμ. VI A, σελ. 472—551.
- 62 **Τοῦ αὐτοῦ**, Die Landwirtschaft im alten Thrakien. Der Bulgarienwort, Sophia, τόμ. II ἔτ. 1934, φυλλ. 10, σελ. 1—3.
- 63 **Κουρτίδου Κ.**, Π ο ὕ ἔ κ ε ι τ ο ῦ ἢ Π λ ω τ ι ν ὀ π ο λ ι ς. Ἐν τῇ Ἀθηναῖ XLII, ἔτ. 1930, σελ. 188—196.
- 64 **Kratchounov K.**, La politique extérieure de la Bulgarie (1880—1920). Etude diplomatique documentée. Sophia, ἔτ. 1932, σελ. 110. Ἡ μελέτη βασιζομένη ἐπὶ ἐπισημῶν πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν ἰγγύσεων καὶ ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως τοῦ μυστικοῦ ἀρχείου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βουλγαρίας ἀπτεταὶ πάντων τῶν σπουδαιῶν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Βουλγαρίας ζητημάτων ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της μέχρι τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ. Ἐπομένως ἀφορᾷ καὶ εἰς τὴν σύγχρονον πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Θράκης ἀπὸ Βουλγαρικῆς ἀπόψεως (Συνθήκη τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἔνωσις τῆς ἀνατολ. Ρωμυλίας, Βαλκανικοὶ πόλεμοι, διεθνῆς κτλ.). Ἀνάγνωσις τῆς μελέτης βουλγαριστί ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Γένωφ Π. Γ. ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας «Μίρα», ἀρ. 9960, 23 Σεπτεμβρίου 1933.
- 65 **Κυριακίδου Στίλπωνος**, Θ ρ α κ ι κ ᾶ τ α ξ ε ἰ δ ι α. Ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, ἔτ. 1930, σελ. 28.
- 66 **Λαβρένωφ Τσχνκό**, ζωγράφου, Ἐκθεσις ἱστορικῶν μνημείων καὶ καλλιτεχνικῶν ἀρχαιοτήτων φυλαττομένων παρ' οἰκογενείας Φιλιππουπολιτῶν. Ἐν τῇ ἐπετηρῇ, τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ μουσείου τῆς Πλόβδηφ, ἔτ. 1928—29 (ἔκδ. 1931), σελ. 199—265. Βουλγαριστί. Ἐν τῇ μελέτῃ μακρὸς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ βορείῳ Θράκῃ τέχνης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἧτοι περὶ

της Θρακικής, Ἑλληνομακεδονικῆς, Ἑλληνορωμαϊκῆς, Ρωμαϊκῆς, Βυζαντιακῆς, Προβουλγαρικῆς καὶ Βουλγαρικῆς.

- 67 **Λάσκαρη Μ.**, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ πανεπ., Τὸ ἐν Βατοπεδίῳ σιγίλλιον τοῦ τσάρου Ἰβάν Ἀσέν II. Ἐκδοσις τῆς Βουλγαρικῆς ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν—Βουλγαρικαὶ ἀρχαιότητες βιβλ. XI, Σοφία, ἔτ. 1930, σελ. 63 μετὰ φωτογραφικῆς εἰκόνας, βουλγαριστί. Ὁ συγγρ. ὑποθέτει ὅτι ἡ μνημονευομένη ἐν τῷ σιγίλλῳ μονὴ μετὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, εἰς ἣν ὁ τσάρος ἀφιέρωτο τὸ ἐν τῇ περιουσίᾳ Σερρῶν χωρίον Σεράλτο μετὰ πάντων τῶν κατοικῶν του καὶ τῶν γαιῶν, εἶναι ἡ τοῦ Βατοπεδίου ἐν Ἄθῳ, ἐν ἣ εὐρέθη τὸ σιγίλλιον καὶ ὅτι τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὴν ἐν Κλοκονίτσα νίκην του κατὰ τοῦ Θεοδ. Κομνηνοῦ (9 Μαρτ. 1230), ὅποτε ἐγένετο κύριος τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας. Τοῦτο διαπιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἀσέν II προσονομάζεται «τσάρος τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ἑλλήνων», ἐνῶ μέχρι τότε κατ' ἐπιγραφὴν ἐν Τυρνάβῳ ἐκαλεῖτο μόνον «τσάρος τῶν Βουλγάρων». Τετριμμένου ὄντος τοῦ ἔτους τοῦ σιγίλλου ὁ συγγραφεὺς νομίζει ὅτι εἶναι τὸ 1230, ὅποτε ἀμέσως μετὰ τὴν νίκην τοῦ τσάρου ἔσπευσαν αἱ ἐν Ἄθῳ μοναί, κατ' αὐτὸν, νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπακοήν των. Ὅθεν ὁ τσάρος κατ' Ἀπρίλιον ἐκδίδει τὸ σιγίλλιον, ὅπερ οὕτω εἶναι τὸ ἀρχαιότερον τῶν μέχρι τοῦδε εὐρεθέντων Βουλγαρικῶν.
- 68 **Τοῦ αὐτοῦ.** Influences Byzantines dans la diplomatie Bulgare, Serbe et Slavoumaine. Ἐν τῷ Byzantinoslavica III, ἔτ. 1931, σελ. 500—510.
- 69 **Μαξίμου.** μητροπολίτου Πλόβδηφ, Ἀὐτοβιογραφία καὶ ἀναμνήσεις, εἰς 4ον μετ' εἰκόνων, σ. 250, Σοφία, ἔτ. 1930. Ἐν τῷ βιβλίῳ γίνεται καὶ μακρὸς λόγος περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ 1906 δράσεως του ὡς μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως (Πλόβδηφ). Ὁ πανιερώτατος δὲν ὀκνεῖ νὰ διακηρῦτῃ ὅτι τὰ τῆς ἐπαρχίας του Ἑλληνικὰ εὐαγγέλια (ιδρύματα (ἐκκλησίαι, μοναί, σχολεῖα) ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ περιήλθον εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς (Ἑλληνας), παρ' ὧν δικαιοτάτα ἀφηρεθήσαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὡς κτιζόντων (!). Βουλγαριστί.
- 70 **Μαυροδίνωφ Ν.**, Ἡ ἐξωτερικὴ τῶν παλαιῶν Βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν διακόσμησις. Δελτίον Βουλγαρικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VIII, 1934, σελ. 263—330. Βουλγαριστί. Βουλγαρικὰ ὑπολαμβάνονται καὶ ἐν Μεσημβρίᾳ καὶ ἐπὶ τῆς Ροδόπης Βυζαντιακαὶ ἐκκλησίαι, ὧν γίνεται ἡ περιγραφή.
- 71 **Μήκωφ Β.**, Ὑλὴ ἐκ τῶν προϊστορικῶν ἐν Βουλγαρίᾳ χρόνων. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VIII, ἔτ. 1932—33, σελ. 358—368, βουλγαριστί. Εὐρήματα ἀναγόμενα εἰς τὴν νεολιθικὴν καὶ ὀρειχαλκίην ἐποχὴν (πελέκεις λίθινοι, εἰδῶλια πῆλινα, ἀγγεῖα, πλεῖστα τεμάχια κεραμικῆς).
- 72 **Τοῦ αὐτοῦ.** Ὁ προθρακικὸς πληθυσμὸς τῶν ἡμετέρων χωρῶν (Βορείου Θράκης καὶ κάτω Μοισίας). Δελτίον Γεωγραφικῆς ἐταιρείας Σοφίας, τόμ. I, ἔτ. 1933, σελ. 233—244, Βουλγαριστί.
- 73 **Τοῦ αὐτοῦ.** Προϊστορικοὶ συνοικισμοὶ καὶ εὐρήματα ἐν Βουλγαρίᾳ. Ἐκδ. ἔθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου Σοφίας, ἀρ. 30, ἔτ. 1933, σελ. 181 εἰς 4ον μετὰ 118 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ καὶ ἐνὸς χάρτου. Βουλγαριστί.

- 74 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἡ τῶν εἰδωλίων πλαστικὴ ἐν τῇ νῦν Βουλγαρίᾳ. Δελτίον Βουλγαρικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VIII, 1934, σ. 163—214. Τὰ εἰδώλια προέρχονται ἐκ τῆς νεολιθικῆς ἐπσχῆς. Εἶναι πῆλινα τὰ ἀρχαιότερα, ὅστέϊνα καὶ μαρμάρινα. Τὰ τελευταῖα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν Κυκλάδων καὶ εὐρέθησαν ἅπαντα ἐν τῇ βορείῳ Θράκῃ. Βουλγαριστί.
- 75 **Μιουχλιούζωφ Ν.**, ἀντισηναγματάρχου, Ἱστορικὴ τῶν πολέμων καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς Βουλγαρίας ἀνασκόπησις (679—1918), εἰς 8ον, σ. 250, ἔτ. 1933, Πλόβδηφ, μετὰ 19 φωτογραφῶν, 12 σχεδιογραφημάτων καὶ χάρτου τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Βουλγαριστί. Ἐν τῷ ἔργῳ ἐξετάζονται οἱ μεγάλοι πόλεμοι, οὓς διεξήγαγε τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος καὶ ἡ πολιτικὴ, ἣν ἠκολούθησαν αἱ ἐκάστοτε Βουλγαρικαὶ κυβερνήσεις πρὸς πραγμάτωσιν τῶν Βουλγαρικῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ Βαλκανικῇ χερσονήσῳ μέχρι σήμερον. Ἐρευνῶνται ὡσαύτως καὶ τὰ αἷτια τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς πτώσεως τοῦ α'. καὶ τοῦ β'. βασιλείου τῶν Βουλγάρων.
- 76 **Μούσμοφ Ν.**, Ἡ ἐπὶ τῶν Βουλγαρικῶν νομισμάτων γυναικεῖα μορφή. Ἐτ τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας, τόμ. XI—XII, ἔτ. 1931—32, σελ. 160—168, Σοφία, βουλγαριστί.
- 77 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ὁ ρεῖχαλκίνη τοῦ τσάρου Μιχαήλ Σισμάν Σφραγίς (1323—1330). Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σελ. 341—347. Βουλγαριστί.
- 78 **Τοῦ αὐτοῦ**, Πληθὸς νομισμάτων εὐρεθέντων ἐν Βουλγαρίᾳ. Αὐτόθι, σελ. 423—426, Βουλγαριστί. Ταῦτα εὐρέθησαν ἔξεν διαφόροις τόποις κατὰ τὰ ἔτη 1931—32 καὶ εἶναι Ἑλληνικά, Ῥωμαϊκά, Βυζαντινά, Βουλγαρικά καὶ Τουρκικά. Παρὰ τὸ Γῆγεν περιφερείας Νικοπόλεως ἐντὸς τάφου Ῥωμαϊκά, τῶν αὐτοκρατόρων Βεσπασιανοῦ—Ἀντωνίνου Εὐσεβοῦς. Ἐν τῷ Νευροκοπίῳ 160 ἀργυρὰ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Ἰστιαίας, 32 ἀργυρὰ Ἀθηναϊκά, 9 τετράδραχμα ἀργυρὰ καὶ 7δραχμαὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου. Ἐν τῷ Ἄειτῳ 80 ὄρειχάλκινα τῆς αὐτονομίου Μεσημβρίας. Ἐν τῷ Κίριτζαλι 51 ὄρειχάλκινα τῆς Μαρωνείας. Ἐν τῷ Χασκόβφ 9 ἀργυρὰ Ἑλληνικά τῆς γήσου Λεύκης. Ἐν Λόμετς τῆς περιφερείας Τροϊάν ἐπὶ τοῦ Αἴμου 30 ἀργυρὰ τετράδραχμα τῆς Θάσου καὶ 30 ἀργυρὰ τῶν Βουλγάρων τσάρων Ἰβάν Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ υἱοῦ του Μιχαήλ. Ἐν τῇ Νόβα-Ζαγόρα 120 ἀργυρὰ τετράδραχμα τῆς Θάσου Κελλικοῦ τύπου. Ἐν τῷ Βιδινίῳ 254 τουρκικά τῶν Σουλτάνων Βαγιαζήτ II—Σουλεϊμάν I (1428—1567): Ἐν τῷ Δρένοβο περιφερείας Ἄνω Δζουμαγιᾶς 560 χαλκὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαάκ Ἀγγέλου. Ἐν Βέτρεν ἐπὶ τοῦ Αἴμου 850 τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἐν Τσαούσεβο περιφερείας Σβηστοβίου παρὰ τῷ Δουνάβει περὶ τὰ 1200 Ῥωμαϊκά ἀπὸ Νέρωνος μέχρι Γορδιανοῦ III (54—238). Ἐν Σαβανλῇ περιφερείας Διουβλὲν 26 τάληρα μεσαιωνικά Ἀστριακά, Ἰσπανικά, Πολωνικά καὶ τῆς Φλωρεντίας.
- 79 **Τοῦ αὐτοῦ**, Un sceau en plomb du tsar Kaloyan (1196—1207). Ἐν τῷ Byzantinoslavica IV, ἔτ. 1932, σελ. 185—188.

- 80 **Τοῦ αὐτοῦ**, Un sceau de bronze de Michel-Chichiman (1323—1330). Ἐν τῇ ἐφημ. *Bulgarie*, ἀρ. 2666 ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1932.
- 81 **Τοῦ αὐτοῦ**, Βυζαντιὰ καὶ μολυβδόβουλλα ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἐθνικοῦ μουσείου. Δελτίον Βουλγ. ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VIII, 1934, σελ. 331—349. Βουλγαριστί.
- 82 **Μπαλάστεφ Δ. Γ.**, Ἀρχαῖα θρακικὰ ἱερὰ καὶ θεότητες ἐν Μεξέκ, Γκλάβα-Πενέγα, Μαδάροις, Τσαριτσίνη καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἡ σημασία αὐτῶν, εἰς *8ον*, σελ. 103, ἔτ. 1933, Σόφια, μετὰ 78 εἰκόνων καὶ σχεδιογραφημάτων. Βουλγαριστί. Ὁ συγγρ. ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ὑπὸ τὸ χῶμα ἐν Μεξέκ (παρὰ τῷ μεθορίῳ τῆς Ἑλλάδος Σβίλεν-γκράδ) εὑρεθεὶς λίθινος τάφος, ὁμοιάζων τοῖς Μυκηναϊκοῖς, (ὄν λεπτομερῶς μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ εὐρημάτων περιγράφει) εἶναι Θρακικὸν ἱερὸν τῆς Βενδίδος (Θρακογαικῆς θεότητος—Ἀρτέμιδος) ὅτι ὁ Μαδάριος ἀνόγλυφος ἱππεὺς παριστᾷ ὡσαύτως τὴν Βενδίδα, ἧς ἐπίπου εἰκόνες παρίστανται κατ' αὐτόν, καὶ ἐπὶ Μακεδονικῶν καὶ Θρακικῶν νομισμάτων τῶν κλασσικῶν χρόνων καὶ βραδύτερον κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἐπὶ νομισμάτων Θρακομυσικῶν πόλεων ὅτι αἱ παριστάμεναι θεότητες ἐπὶ τινος ὑδρίας τοῦ V π. Χ. Ἀτικῆς, κατακειμένης ἐν τῷ μουσεῖῳ Φιλίππουπόλεως καὶ εὑρεθείσης μετ' ἄλλων κτερισμάτων Ἑλληνικῆς τέχνης ἐντὸς χώματος—τάφου παρὰ τῷ Δουβανλῆ, βορείως τῆς Φιλίπ. εἶναι ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ ἀδελφὴ του Βενδὶς καὶ οὐχὶ οἱ Διόσκουροι καὶ τέλος κατ' ἰδίους τολμηροὺς γλωσσικοὺς νόμους τὰ ἐπὶ τῆς ὑδρίας ὀνόματα ΗΡΑΚΛΕΣ καὶ ΕΡΜΕΣ μεταγράφων μετατρέπετ' ἰσχυρικῶς εἰς Θρακικά: СЕΡΑΚΑΛΑ, СЕРА—ΚΑΛΑ, САΡΑΚΑΛΑ καὶ СЕΡΑΚΑΒΑΛΑ, ΕΡΕΜΕΑ, СΕΡΑΜΕ καὶ ἄλλα. Κριτικὴ τοῦ βιβλίου ὑπὸ τοῦ νομισματολόγου Ν. Μούσμοφ ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας «Μίρ», 8 Ἰουλ. 1933, ἀρ. 9896.—Ἀπάντησις τοῦ συγγρ. ἐν τῇ ἐφημ. «Οὐτρο» Σοφίας 17—18 Σεπτεμβρ. 1933 ἀρ. 7222—7223.
- 83 **Μπατακλήφ Ἰβάν**, Ἱστορία τῆς ἐν Τ. Παζαρτζικίφ ἐκκλησίας τῆς Κοιμησεως τῆς Θεοτόκου. Σοφία, ἔτ. 1932, σελ. 48 εἰς 8ον μετὰ 22 εἰκόνων καὶ σχεδιογραφημάτων. Περιέχει ἡ μελέτη μαρτυρίας περὶ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς ἐκκλησίας (πρώην ἑλληνικῆς) καὶ περιγραφὴν τῶν ἐν αὐτῇ ξυλογλυφημάτων καὶ τοῦ εἰκονοστασίου. Βουλγαριστί.
- 84 **Μπόνεφ Ἰβάν**, καθολικοῦ ἱερέως ἐν τῇ κόμῃ Ἀμπουνάρ Ἀδριανουπόλεως, Ἡ τῶν Τούρκων εἰς τὴν Θράκην ἐπιδρομὴ κατὰ μῆνα Ἰουλίου τοῦ 1913. Ἐντυπώσεις ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ συγγραφέως, Ἰάμπολις, ἔτ. 1913, εἰς 8ον, σελ. 42. Βουλγαριστί.
- 85 **Μπόντσεφ Γ.**, Συμβολὴ εἰς τὴν πετρογραφίαν καὶ ὀρυκτολογίαν τοῦ ὄρους Ρήλας μετὰ πετρογραφικοῦ σχεδιάσματος, δύο πινάκων μετὰ μικροφωτογραφιῶν καὶ ἑννέα τοπιῶν. Σόφια, ἔτ. 1912, εἰς 8ον, σελ. IV+176+11 πίναξι καὶ ἐνὶ χάρτη. Παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἐν Σοφίᾳ Βουλγαρικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν, βιβλ. II. Βουλγαριστί.
- 86 **Δρος Ναζλέμοφ Ἰβάν**, Ἡ Φιλίππουπόλις ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποιν, ἔτ. 1934, εἰς 8ον, σελ. 120, Πλόβδηφ.
- 87 **Νίκωφ Π.**, Ἄγνωστος περιγραφὴ τῆς Βουλγαρικῆς παρευξεινοποντίου παραλίας ἀπὸ τοῦ 18ου

- αἰῶνος. Ἐν τῇ ἐπετηρῷδι τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. κλάδ. ἱστορ.-φιολογ. XXVIII, ἔτ. 1932 ἀρ. 3 σελ. 60. Βουλγαριστί. Ἡ περιγραφή συντετέθη ὑπὸ τοῦ Wenzel Edler von Brognard τῷ 1786.
- 88 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἐπιγραφαὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου Βουλγαρικοῦ βασιλείου ἐν τῷ ἀνατολικῷ τμήματι τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. (Ἑλληνικαί). Ἡ ἀπὸ τῆς κόμης Χαμπαρλῆ. Ἐν τῷ Byzantinoslavica, τόμ. III, ἔτ. 1931, σελ. 333—382.
- 89 **Oprethammer E.**, Alexanders des grossen Balkanzug. Pettermanns Mitteilungen, τόμ. LXXXI, ἔτ. 1935 σελ. 18—19.
- 90 **Penevgrun Alain.** Ὁ Βαλκανικός τοῦ 1912 πόλεμος. Προέλασις τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν Θράκην. Μετάφρασις εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ὑπὸ Λαζάρωφ Ν. καὶ Ποῦνδεφ Μ. Σόφια, ἔτ. 1913. εἰς 8ον, σελ. 94 μετὰ 12 σχεδιογραμμάτων καὶ 8 φωτοτυπιῶν ἐν τῷ κειμένῳ.
- 91 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ὁ Βιλικανικός τοῦ 1912 πόλεμος. Αἱ πολεμικαὶ τῶν Βουλγάρων ἐν Θράκῃ ἐνέργειαι. Μετάφρασις εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ὑπὸ Γεωργίεφ Σόφια, ἔτ. 1913, εἰς 8ον, σελ. 94 μετὰ 16 εἰκόνων καὶ 13 σχεδιογραμμάτων.
- 92 **Πετκόφ Ν.** Εὐρήματα ἐν τὸς χωμάτων καὶ ἀλλαχοῦ τῆς περιφερείας Σοφίας. Ἐν τῷ Δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33. Βουλγαριστί, σελ. 371—378. Κτερίσματα προϊστορικά καὶ Θρακικά, ἀνάγλυφα ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ορμαϊκῆς κυριαρχίας.
- 93 **Pick B.** Münzbilder aus Bulgariens Römischer Vorzeit. Gotha. Herzog I Münzkabinett, ἔτ. 1931, σελ. 12 εἰς 4ον μετὰ δύο πινάκων. Μετάφρασις εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ἐν τῇ λαϊκῇ ἀρχαιολογικῇ βιβλιοθήκῃ. ἀρ. 4 ἔτ. 1931. σελ. 12 εἰς 4ον, Σόφια.
- 94 **Ποπῶφ Ρ.** Γενικὴ ἀποψις τοῦ πολιτισμοῦ κατ' ἐποχὰς ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις τῆς Βουλγαρίας. Ἐν τῇ Βουλγ. ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ, τόμ. III, ἔτ. 1928, σ. 1—21. Βουλγαριστί.
- 95 **Τοῦ αὐτοῦ**, Πολιτισμὸς καὶ βίος τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου ἐν Βουλγαρίᾳ ἐν τῇ λαϊκῇ ἀρχαιολογικῇ βιβλιοθήκῃ, ἀρ. 2. Σόφια, 1928, σελ. 64 εἰς 8ον. Βουλγαριστί.
- 96 **Τοῦ αὐτοῦ**, Νεωστὶ ἀποκαλυφθέντα μνημεῖα ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκ τῆς σιδηρᾶς ἐποχῆς. Δελτίον τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Βουλγαρικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν Σόφια, ἔτ. 1928—29, σελ. 273—290. Βουλγαριστί.
- 97 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἡ μέχρι τῶν ἱστορικῶν χρόνων Βουλγαρία ἐν τῇ σειρᾷ ἀναγνωσμάτων ἐκ τῆς Βουλγαρικῆς ἱστορίας, ἀρ. 1, Σόφια, 1929, σελ. 72 εἰς 16ον. Βουλγαριστί.
- 98 **Τοῦ αὐτοῦ**, Νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσαι προϊστορικὰ ἀρχαιοτήτες (ἐν Βουλγαρίᾳ). Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σελ. 349—358. Βουλγαριστί.
- 99 **Τοῦ αὐτοῦ** ἐν συνεργασίᾳ μετὰ Κατσάρωφ Γ. καὶ Γκοσποντινώφ. Προχριστινικὰ καὶ παλαιохριστιανικὰ μνημεῖα Σόφιας καὶ τῶν περιχώρων τῆς. Σόφια, ἔτ. 1921, σελ.

- IV+70, εἰς 8ον μετὰ 48 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ καὶ 7 πινακῶν. Βουλγαριστί.
- 100 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου. Μέρους I, ἡ λιθίνη ἐποχὴ. Σόφια, ἔτ. 1928, σελ. 64 εἰς 8ον μετὰ 46 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ. Μέρους II, ἡ μεταλλίνη ἐποχὴ. Αὐτόθι, ἔτ. 1930, σελ. 88, εἰς 8ον μετὰ 68 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ.
- 101 **Πρότις Ἀ.**, Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ μορφή τῆς ἐν Σόφια τῆς ἀγίας Σοφίας ἐκκλησίας, ἔτ. 1912, Σόφια, σελ. 196 εἰς 8ον μετὰ 30 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ. Βουλγαριστί. Ἡ ἐκκλησία εἶναι βασιλικὴ μετὰ θόλου καὶ ἐκτίσθη κατὰ τὸν VI—VII αἰῶνα ἐπὶ τοῦ τόπου δύο μικρῶν παλαιότερων Βυζαντιακῶν ἀπὸ τοῦ IV—V αἰῶνος ἐκκλησιῶν.
- 102 **Ραζμποϊνίκωφ Σπ.**, Ἡ κόμη Κλοκόνιτσα. Ἱστορ. Βιβλιοθ. Σόφιας. ἔτ. Γον, 1930, τόμ. III, σελ. 228—237. Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τοῦ συνοικισμοῦ καὶ τῆς θέσεως κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπὸ Χασκόβου πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν, ὅπου ὁ ἀναγορευσας ἑαυτὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἡπείρου δεσπότης Θεόδωρος Κομνηνός, ἐκκαθαρίζων τὴν Θράκην ἀπὸ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Βουλγάρων ἠττήθη τῷ 1230 καὶ ἰχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ τσάρου τῶν Βουλγάρων Ἀσέν II, ὅστις κατόπιν ἄνευ ἀντιστάσεως ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν.
- 103 **Reinach S.**, *Courrier de l'art antique*. Ἐν τῇ *Gaz. des beaux arts*, ἔτ. 1932 I, σελ. 237—253. Γίνεται λόγος ἐν τῇ μελέτῃ καὶ περὶ τῶν ἀρχ. εὐρημάτων ἐν Τρεμπένιστε καὶ Δουβανλῇ καὶ περὶ ἀρχαικοῦ ὄρειχαλκίμου τοῦ Ἀπόλλωνος ἀγαλματίου, εὑρεθέντος τῷ 1921 παρὰ τῷ προαστείῳ τῆς Ἀδριανουπόλεως Μαρᾶς.
- 104 **Ρεσένωφ Ἀλ.**, Αἱ τῆς Μεσημβρίας ἐκκλησίαι. Σόφια, ἔτ. 1932, σελ. VIII+110 εἰς 4όν μετὰ 61 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ καὶ 45 πινακῶν. Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τῶν ἐν τῇ παρὰ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Ἑλληνικῇ ποτε Μεσημβρίᾳ ἐκκλησιῶν, πασῶν Βυζαντιακῶν, ἐξόχου ἀρχιτεκτονικῆς, ὧν ἡ κτίσις ἐγένετο κατὰ τοὺς αἰῶνας IX—XIV.
- 105 **Ribezzo F.**, *Le iscrizioni di lingua mista Egeo-etrusca e Veneto-tracia nella stele di Lemno*. *Rivista Indo greca-italica*, Napoli, XV, 1931, σελ. 63—78. Ὁ συγγραφεὺς ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐκ Λήμνου ἐπιγραφή (Breal, *Bull de corr. Hellen.* X, 1886, I) εἶναι γεγραμμένη ἐν γλώσσῃ ἀναμείκτω ἐκ τῆς Ἑτρουσικῆς, Βενετικῆς καὶ Θρακικῆς. Ἐκ τούτου δ' ὀρμώμενος ἀναγινώσκει καὶ ἐρμηνεύει ἐν τέλει ἄλλως τὸ δεύτερον τὴν ἐπὶ τοῦ δακτυλίου τοῦ Ἐξέροβο Θρακικὴν, ὡς νομίζεται, ἐπιγραφὴν, ἣτοι: «Ρολιστενάς Νερενεα, Τιλτεανῆς Κοαράζεα δομεαντι Λεξιπταμῆ εραζηλλα». Λατιν. «*Rolisteniae (folia) Nerenia, Tiltianis (filia). Kuarasia (ἢ ἐκ τῆς Kuaradia) Lezuytami (viri struenda) curant opera*» δηλ. «Ἡ Νερένεια θυγάτηρ τοῦ Ρολιστενεᾶ καὶ ἡ Κοαράζεα θυγάτηρ τοῦ Τιλεῶνος παρασκευάζουσι τὴν πυρᾶν (ἢ τὴν ταφήν) εἰς τὸν σύζυγόν των Λεξύπταμον» κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πομπωνίου Μέλα II, 2, 4 καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, V, 5 περιγραφὴν. Ἐν σημειώσει δὲ προσ-

- θάται ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς δυνατὸν ν' ἀναγνωσθῆ καί: Ρολιστενας Νερενέα Τιλλεανης—κο Αραζεα = Rolisteniae (filia) Nere-nia Tilteanesque (filia) Arazia. Κριτικὴ τῆς μελέτης ὑπὸ Detschew ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σελ. 426.
- 106 **Rostovtzeif M.**, La vie économique des Balkans dans l'antiquité. Rénue internat. des études Balkaniques, τόμ. II, ἔτ. 1935, σελ. 49—58,
- 107 **Rudloff Hille**, Ἡ Φιλιπούπολις καὶ τὰ κτίρια αὐτῆς. Δελτίον Βουλγ. ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας. Ἔτ. 1934, τόμ. VIII, σελ. 378—425. Βουλγαριστί.
- 103 **Ruzicka Leon.**, Die münzen von Pautalia. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, Sophia, σελ. 1—216. Περιγράφονται 909 νομίσματα τῆς αὐτονόμου ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας πόλεως Πανταλίας (Pantalia), νῦν Κιουστεντίλ, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἐπιορχίαν Θράκης μετ' εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως ὡς ἀποικίας Ρωμαϊκῆς μετ' ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τοὺς τύπους καὶ τὴν ἀξίαν τῶν νομισμάτων. Τὰ νομίσματα εἶναι αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι τοῦ Γέτα καὶ ἔχουσιν ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς πάντα.
- 109 **Salac A.**, Un décret inédit de la ville d'Odessos. Ἐν τῷ Bull. de corr. hellén. LX, ἔτ. 1931, 43—57.
- 110 **Τοῦ αὐτοῦ**, La ville de Pautalie dans l'oeuvre de Procope περί κτισμάτων. Ἐν τῷ Byzantinoslavica, IV, ἔτ. 1932, σελ. 131—134. Τὸ Πανταλία παρὰ Προκοπίῳ ἀναγνωστὸν Πανταλία.
- 111 **Σεμερτζήφ Χρ.**, Τὸ Σαμοκόβιον μετὰ τῆς περιοχῆς του. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Βορειοδυτικῇ Θράκῃ ἀκαζούσης ἐπὶ τουρκοκρατίας πόλεως Σαμοκοβίου ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Τουρκικῆς κατακτῆσεως μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως. Σόφια, ἔτ. 1913, εἰς 8ον, σελ. 264+II. Βουλγαριστί.
- 112 **Seure G.**, Archéologie Thrace ; documents inédits ou peu connus. Deuxième série, troisième partie : objets en pierre ou en marbre. Paris, ἔκδ. Leroux, ἔτ. 1933, σ. 98 εἰς 8ον. Ἐν τῷ βιβλίῳ συμπεριλαμβάνονται ἀπασαι αἱ τοῦ συγγρ. μελέται αἱ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον κατὰ τὰ ἔτη 1925, 1926 καὶ 1929 ἐν τῷ Revue Archéol.
- 113 **Segre M.**, Decreto di Apollonia sul Ponto. Athenaeum, τόμ. XII, ἔτ. 1934, σελ. 3—9.
- 114 **Severeanu G.**, Ὁ θησαυρὸς τοῦ Καλιπέτροβο, περιφερείας Σιλιστρίας, σελ. 8, εἰς 4ον, ρουμανιστί. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ N. Jorga ἐπὶ τῇ ἐξηκονταετηρίδι του ἐκδοθέντος λευκάματος, 1931. Πρόκειται περὶ Βυζαντιακῶν χρυσῶν νομισμάτων καὶ κοσμημάτων τοῦ XI αἰῶνος.
- 115 **Σχορπίλ Κ.**, Ἡ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Βάρνης σφραγὶς τοῦ ἡγεμόνος Βόριδος Μιχαήλ. Ἐν τῷ Byzantinoslavica III, ἔτ. 1931, σελ. 1—6.
- 116 **Τοῦ αὐτοῦ**, Σφραγίδες ἐπὶ ἀμφορέαν ἐκ τῆς Παρουξεινοποντίου ἀκτῆς. Δελτίον Βουλγ. ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VIII, ἔτ. 1934, σελ. 24—43. Βουλγαριστί.
- 117 **Srebrny St.**, De Cotyto Thracum dea a Graecis culta. Ἐν τῷ κλασσικῷ φι-

- λολογικῶ Τσεχικῶ περιοδικῶ τῆς Πράγας, V, ἔτ. 1931, σελ. 270—282.
- 118 **Στανιμήρωφ Στ.**, Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Βατοκόβῳ μοναστηρίου. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας, τόμ. VII—VIII, ἔτ. 1928, σελ. 113—143. Βουλγαριστί.
- 119 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ὁ Κῶδιξ τῆς ἐν Τροϊάν ἐκκλησίας τῆς ἀθλοφόρου ἀγ. Παρασκευῆς. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας τόμ. XI—XII, ἔτ. 1931—32, σελ. 178—198. Βουλγαριστί. Ἀρchetαι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1855.
- 120 **Συμεώνωφ Στ**, Ἐλευθερία ἢ θάνατος, ἐν 11 ἐπιφυλ. τῆς ἐν Σοφίᾳ ἐφημ. «Miro» ἀπὸ 30 Αὐγ.—15 7βρίου. 1933 ἀρ. 9939—9953. Βουλγαριστί. Ἀνάλυσις μετὰ προσθηκῶν καὶ ἐπανορθώσεων τῆς ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ἐκ 54 ἀρθρων ἀπὸ πρώτης Ἰουνίου 1933 δημοσιευθείσης ἐν τῇ γαλλοφώνῳ ἐκδόσει τῆς ἐν Κων/πόλει ἐφημερίδος Δξουμουριετ (Rεpublicque) μελέτης τοῦ Τούρκου Ἀλῆ Ναδζή, πρῶφν ἀνταποκριτοῦ τοῦ ἐν Σοφίᾳ πρακτορείου τῆς Ἀνατολίας. Ἡ ἀνάλυσις αὕτη τῆς Τουρκικῆς μελέτης ἀφορώσης εἰς τοὺς τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐνώσεως τοῦ Βουλγ. ἔθνους ἀγῶνας εἶναι ἐνδιαφέρουσα καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Θράκῃ Ἑλληνισμοῦ. Διότι ἐν αὐτῇ, εἰ καὶ κύριος σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ δρᾶσις τοῦ Βουλγ. Μακεδονικοῦ κομιτάτου, γίνεται μακρὸς λόγος περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Βουλγ. ἔθνους, τῆς ἐκκλησιαστικῆς χειραφετήσεως αὐτοῦ, ἄρα καὶ τῆς ἐθνικῆς, ἀπὸ τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου, τῶν πολιτικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου, τῆς τυφλώσεως τοῦ Χαμιτικοῦ καθεστώτος πρὸ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτὸ Πανσλαβιστικῶν κινδύνων, τῆς Βουλγαρικῆς δράσεως ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ καὶ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων ἐπὶ τοῦ ἀφρόνως πολιτευσάμενου νεοτουρκικοῦ καθεστώτος, ἐξ οὗ ἡ ἀπώλεια τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας. Τὰ ζητήματα ἐξετάζονται ὑπὸ μὲν τοῦ συγγραφέως τῆς μελέτης ἀπὸ Τουρκικῆς, ὑπὸ δὲ τοῦ ἀναλυτοῦ ἀπὸ Βουλγαρικῆς ἀπόψεως.
- 121 **Τόνεφ Μ.**, Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς ἐπιγραφάς. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἴνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σελ. 312—313. Βουλγαριστί. Ἐπανάγνωσις καὶ διόρθωσις ἀναγνώσεως ἀναθηματικῶν Ἑλλην. ἐπιγραφῶν τῶν ἐν τῷ ἐθνικῷ τῆς Σοφίας μουσεῖῳ κατακειμένων ἀναγλύφων τοῦ Θρακὸς ἱπέως.
- 122 **Τόντωρωφ Γιάνκο**, καθηγ. τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπιστ., Τὰ προχριστιανικά θρησκευήματα ἐν ταῖς χώραις ἡμῶν (Μοισίᾳ καὶ Θράκῃ). Ἱστορ. Βιβλιοθ. Σοφίας, ἔτ. Γον, 1930, τόμ. IV, σελ. 1—32. Βουλγαριστί.
- 123 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκπολιτιστικῆς τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ μελέτη ἀπτεται καὶ τῶν τῆς Βουλγαρίας χωρῶν (Θράκης—Μοισίας). Ἐν τῇ ἐπετηρ. τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. ἱστορ-φιλ. σχολῆς, 1932, XXVIII, ἀρ. 7, σελ. 24. Βουλγαριστί.
- 124 **Τοῦ αὐτοῦ**, Οἱ Θρακικαὶ βασιλεῖς, Ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπιστημίου, ἱστοριοφιλολογικῆς σχολῆς, τόμ. XXI, 7, ἔτ. 1933, σελ. 80. Βουλγαριστί.

- 125 **Τρύφωνωφ 'Ιου**, 'Ο πνευματικός βίος καὶ παιδεία τῶν Βουλγάρων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Συμεῶνος. 'Εν τῇ Βουλγ. λο γο βιβλιοθ. ΙΥ, ἔτ. 1928, σελ. 122—147. Βουλγαριστί.
- 126 **Τρύφωνωφ 'Ιορδ.**, Οἱ Μιχάλ-βέηδες ἐν τῇ παραδόσει ἐν τῇ ἱστορίᾳ. 'Ιστορ. Βιβλιοθ. Σόφιας. ἔτ. Βον, 1929, τόμ. ΙΙΙ, σελ. 1—229. Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐν διαφόροις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας πόλεσιν ἀπαντῶντων Τούρκων βέηδων ὑπὸ τὸ ὄνομα Μιχάλ-Μιχάλογλου (ὡς ἐν 'Αδριανουπόλει—Μιχάλ-κιουπροῦ) περὶ ὧν ὁ συγγραφεὺς ἰσχυρίζεται ὅτι ἦσαν Βουλγαρικῆς καταγωγῆς ἀλλαξοπιστήσαντες.
- 127 **Φίλωφ Μπυγδάνου**, Καθηγητοῦ τῆς 'Αρχαιολογίας ἐν τῷ τῆς Σοφίας Πανεπιστημίῳ. 'Η ἐν Σοφίᾳ τῆς ἀγίας Σοφίας ἐκκλησιολογία. Σοφία, ἔτ. 1913, σελ. VΙΙΙ+172, in folio, μετὰ 140 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ καὶ 21 πινάκων. Βουλγαριστί.
- 128 **Τοῦ αὐτοῦ**, 'Η παλαιοβουλγαρικὴ ἀρχιτεκτονική. Κριτικὴ ἐν τῷ Byzantinoslavica, ΙΙΙ, ἔτ. 1931, σελ. 551—573 ὑπὸ Ν. 'Οκοῦνεφ.
- Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ αὐτοῦ σημειώματος ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ.
- 129 **Τοῦ αὐτοῦ**, Geschichte der altbulgarischen Kunst bis zur Eroberung des Bulgarischen Reiches durch die Türken, ἔτ. 1932, 8ον, σελ. 80, μετὰ 48 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ, τύποις W. ds Grycyter, Berlin-Leipzig.
- 130 **Τοῦ αὐτοῦ**, Geschichte der Bulgarischen Kunst unter der türkischen Herrschaft und in der neusten Zeit, ἔτ. 1933, 8ον, σελ. 80 μετὰ 60 εἰκόνων, αὐτόθι.—'Αμφότερα τὰ ἔργα περιελήφθησαν ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Κ. Τράυτμανν καὶ Μ. Βάσμερ ἐκδοδομένη σειρᾷ «Grundriss der slavischen Philologie und Kulturgeschichte. 'Ο ὅρος παλαιοβουλγαρικὴ καὶ βουλγαρικὴ τέχνη ὑποληπτέος τοπικὸς μᾶλλον ἢ ἔθνικός. Διότι, ὡς γνωστόν, οἱ Βούλγαροι κατελθόντες ἐκ τῶν στεππῶν τῆς Ρωσίας εἰς τὰς ἐντεῦθεν τοῦ 'Ιστροῦ χώρας τῆς 'Ελληνικῆς χερσονήσου οὐδὲν στοιχεῖον τέχνης συναπεκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν οὐδ' ἀνέπτυξαν τοιαύτην κατὰ τὰ δύο πρῶτα μεσαιωνικά των βασίλεια καὶ κατόπιν ἐπὶ τουρκοκρατίας. 'Η ἀσκηθεῖσα ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν κατασχεθεῖσαις χώραις ἀπὸ τῆς 'Ελλην. αυτοκρατορίας τέχνη εἶναι αὐτὴ αὐτῆ ἢ λεγομένη Βυζαντιακὴ μετὰ τινῶν ἀσημάντων τοπικισμῶν, ἡ δὲ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀσκηθεῖσα ἐν ταῖς οἰκουμέναις ὑπ' αὐτῶν τῆς 'Οθωμανικῆς αυτοκρατορίας χώραις εἶναι συνέχεια τῆς Βυζαντιακῆς μετ' ἐπιδράσεως 'Αραβοπερσικῆς καὶ Εὐρωπαϊκῆς, ἀπαντῶσα πορ' ἅπασιν τοῖς οἰκοῦσιν ἡν χερσονήσους λαοῖς. 'Η δὲ νεωτάτη Βουλγαρικὴ τέχνη οὐδὲν τὸ ἰδιάζον ἔχει ἀκολουθοῦσα τὰς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης τρεῖς βους.
- 131 **Τοῦ αὐτοῦ**, Νεωστὶ ἀποκαλυφθέντες Θρησκευοὶ τὰ φουοι παρὰ τῷ Δουβανλί (βορείως τῆς Φιλιππουπόλεως 25 χιλ.) ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολογ. ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VΙΙ, ἔτ. 1932—33 Sophia, σελ. 217—280, μετὰ 57 εἰκόνων καὶ σχεδιογραφημάτων, βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τέλει γερμανιστί. Τρεῖς τάφοι ἐντὸς ἰσχυθμῶν χωμάτων (tumuli) ἀπὸ τοῦ V π. Χ. αἰῶνος, ὡς διαπιστοῦνται ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς κτερισμάτων 'Ελληνικῆς τέχνης. Τὰ κριώτερα τῶν κτερισμάτων εἶναι δύο χρυσοὶ δακτύλιοι, ἐκάστου ὧν ἡ ψηφίς φέρει κρηραγαγμένον ἰσπέα καλπάζοντα μεθ' ἑλ-

ληνικῶν ἐπιγραφῶν (ΣΚΥΘΟΔΟΚΟ καὶ ΗΥΣ (;) ΜΕΖΗΝΑΙ), πλακοειδῆ χρυσᾷ διακόσμητα ἐπιστήθια, ἀργυροῦς κἀνθαρος μετὰ κεχαραγμένον καλῆς τέχνης παραστάσεων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας του τοῦ Διονύσου, Μαινάδος κρατούσης ἐν χερσὶ νεβρόν, Μαινάδος ὄρχουμένης καὶ Σατύρου μετὰ θύρσου, ἀργυρᾷ κεχρυσωμένα ἀνάγλυφα ἐλάσματα, ὄρειχάλκινος ὑδρία, σιδηροῦν ξίφος μετὰ λαβῆς ἐξ ἐλεφαντόδοντος, χρυσᾷ περιδέσεια, ἔξ χρυσᾷ μηνοειδῆ ἐνώτια, δύο ἕτερα ἐλικοειδῆ, ἀττική ὑδρία μετὰ παραστάσεως σκηνῆς ἀπὸ γυναικωνίτου, ἀλάβαστρον κίλιξ καὶ ἄλλα ἀγγεῖα.

- 132 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ὁμορτάγ καὶ Συμεών. «Ἐν τῇ Βουλγαρικῇ σκέψει», VIII, ἔτ. 1933, σελ. 36—44. Βουλγαριστί.
- 133 **Τοῦ αὐτοῦ**, Die archaologischen Schätze Bulgariens. Der Bulgarien Wart. Sophia, I, ἔτ. 1933, Ἀρ. 1, 3—4.
- 134 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἡ ἐν Σοφίᾳ τοῦ ἁγ. Γεωργίου ἐκκλησία. Βιβλίον VII τῆς σειρᾶς «Ἐπὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Σοφίας». Ἐκδόσις πολυτελής, μεγάλ. σχήμ. σελ. 80 μετὰ 12 πινάκων, ἔτ. 1933; Σόφια. Βουλγαριστί. Τὸ ἔργον ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων μερῶν: 1) περιγραφή τοῦ κτίριου· 2) ἡ ἐκκλησία ὡς ἱστορικὸν μνημεῖον· 3) αἱ τοιχογραφίαι τῆς καὶ 4) ἡ ἱστορία τῆς. Τὸ κτίριον κατὰ τὸν συγγραφέα ἦτο Ρωμαϊκὸν βαλανεῖον καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους μετετρέπη εἰς βαπτιστήριον παρακιμένης Βασιλικῆς καὶ κατόπιν εἰς ἐκκλησίαν. Αἱ ἀρχαιότεραι τῆς ἐκκλησίας τοιχογραφίαι μεθ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀνάγονται εἰς τὸν XI αἰῶνα, αἱ μεταγενέστεραι μετὰ Βουλγαρικῶν ἐπιγραφῶν εἰς τὸν XIV αἰῶνα καὶ αἱ νεώτεραι μεθ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν εἰς τὸν XV αἰῶνα· ταύτας ὁ μεσαιωνοδόφης Ρώσος Γραβάρ ὑπολαμβάνει ἀρχαιοτέρας τῶν μετὰ τῶν Βουλγαρικῶν ἐπιγραφῶν. Τὸ κτίριον ἐκτίσθη πιθανῶς κατὰ τὸν III αἰῶνα, ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Καραγάλλα, μετὰ τὰς τῶν Οὐνῶν ἐπιδρομὰς τοῦ V αἰῶνος μετετρέπη εἰς βαπτιστήριον, τὸν XI αἰῶνα εἰς ἐκκλησίαν, ἣν τὸν XV διετέλεσε μητρόπολις καὶ τὸν XVI εἰς ἱεραμιὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Γκιούλ·τζαμί. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βουλγαρίας ἐχρησίμευσε μέχρι τοῦ 1915 ὡς μουσαλεῖον τοῦ πρώτου ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Βάττμβεργ. Τώρα εἶναι ἀρχαιολογικὸν μνημεῖον. Εἶναι τετράγωνον μετὰ κυκλιοτέρους θόλου ἔχον εἰς τὰς τέσσαράς του γωνίας ἀψίδας.
- 135 **Φίλωφ Μπ.**, καθηγ. τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. «Χώματα—τύμβοι παρὰ τῷ Δουβανλῆ περιφερείας Φιλιππουπόλεως» τῇ συντερασῆ τῶν Ἰβ. Β. ἐλ. κωφ καὶ Βασίλ. Μήκωφ, σελ. 224 εἰς 4ον μετὰ 16 φωτοτυπιῶν καὶ 229 σχεδιογραφημάτων καὶ εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ, ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ τυπογραφείου, δαπάνη τῆς νομορχίας Φιλιππουπόλεως, Σόφια, 1934, βουλγαριστί. Ἐκ τῶν συστηματικῶς γενομένων ἀνασκαφῶν πολλῶν τύμβων τῆς νεκροπόλεως ταύτης καθωρίσθη ὁ τρόπος τῆς ταφῆς τῶν Θρακῶν διὰ κατορύξεως ἢ καύσεως δισπιστῶν τὰς εἰδήσεις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ὁ τῆς κατασκευῆς τῶν τάφων τῶν, ἐκ δὲ τῶν εὐρεθέντων πολλῶν καὶ πολυτίμων κτερισμάτων ὁ χρόνος αὐτῶν. Οἱ τύμβοι ἀνάγονται εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς κλασσικοὺς χρόνους VI καὶ V π. Χ. αἰῶνος, εἰς τοὺς Ἑλληνιστικοὺς καὶ τοὺς Ρωμαϊκοὺς. Τὰ τε-

μαλφέστατα εὑρήματα προέρχονται ἀπὸ τῶν κλασσικῶν χρόνων, ἔργα τῆς ἀρίστης χρυσοχοϊκῆς καὶ τορευτικῆς Ἑλληνικῆς τέχνης καὶ κεραμεικῆς τῶν Ἀττικῶν ἐργαστηρίων. Ταῦτα εἶναι χρυσὰ βάρους 2 χιλιογράμμων, γυναικεῖα τὸ πλεῖστον κοσμήματα (περιδέφεια, ἐνώτια, ψέλλια, ἐπιστήθια διακοσμητικὰ ἐλάσματα, δακτύλιοι), ἀργυρᾶ, ἀμφορεῖς, φιάλαι μετ' ἐγγλύφων κεχρυσωμένων παραστάσεων ρυτὰ, κἀνθαροὶ κτλ. ὁ ρεῖχάλικιν α-συνήθη οἰκιακὰ σκευή, κεράμεια -κρατῆρες μετὰ μαύρων καὶ ἐρυθρῶν διακοσμήσεων καὶ μορφῶν μετ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ ὀπλ. Μεταξὺ τῶν κεραμείων σκευῶν ὑπάρχουσι καὶ ἐπιχωρίου τέχνης διακρινόμενα τῶν Ἑλληνικῶν κατὰ τὸν τύπον καὶ τὸν χρωματισμὸν (κυανοῦν).

- 136 Filow—Welkow—Mikow, Die grab hügel nekropole bei Dunanlij in Süd-bulgarien. Ἐκδοσις Βουλγ. ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, Sophia, ἔτ. 1934, σελ. VIII+244 μετὰ 229 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ καὶ 16 φωτοτυπιῶν.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ἔτ.	1891.	42.
	1910.	55.
	1911.	39.
	1912.	28. 39. 44. 45. 85. 101.
	1913.	2. 41. 84. 90. 91. 111. 127.
	1921.	99.
	1924.	26.
	1926.	20.
	1928.	94. 95. 96. 100. 118. 125.
	1929.	47. 96. 97.
	1930.	33. 37. 49. 62. 64. 67. 69. 102. 123. 126.
	1931.	14. 21. 24. 36. 37. 46. 49. 50. 66. 68. 76. 88. 89. 93. 105. 109. 114. 115. 117. 119. 128.
	1932.	4. 5. 13. 14. 15. 16. 22. 23. 25. 29. 30. 34. 35. 43. 52. 53. 54. 63. 71. 76. 77. 78. 79. 80. 83. 87. 92. 98. 103. 104. 108. 110. 119. 121. 123. 129. 131.
	1933.	1. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 17. 29. 30. 32. 34. 35. 38. 40. 52. 53. 54. 56. 57. 58. 71. 72. 73. 75. 77. 78. 82. 92. 98. 108. 112. 120. 121. 124. 130. 131. 132. 133. 134.
	1935.	106.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΠΑΡΑΡΤ. Γ' ΤΟΜΟΥ

Ὁ κ. Μυρτίλος Ἀποστολίδης μᾶς ἀπέστειλε τὰς κατωτέρω διορθώσεις διὰ τὴν ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Γ' τόμου δημοσιευθεῖσαν συμβολὴν εἰς τὴν βιβλιογραφίαν.

1) Ἐν τοῖς συντεταγμένοις τίτλοις περιοδικῶν.

ΔΒΝΡ = l'annuaire de la bibliothèque nationale et musé e Plovdiv (Φιλιππουπόλεως). Ἐπιμένως ἑξαλειπτέον τὸ ΑΜΡη κατωτέρω διότι εἶναι ἕν καὶ τὸ αὐτὸ περιοδικόν, ἑπετηρίς.

- BSAB**=Bulletin de la Société Archéolog. Bulgare Σόφιας, προσθετέον.
BIAB=Bulletin de l' Institut archéolog. Bulgare Σόφιας. Είναι άλλο περιοδικόν, ἢ μᾶλλον συνέχεια τοῦ πρώτου, τὸ αὐτό, εἰπεῖν, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλον τίτλον.
EBIB= Ἐπετηρίς Βουλγαρικῆς ἱστορικῆς Βιβλιοθήκης Σόφιας.—Προσθετέον ἐν τῇ θέσει του, διότι λείπει, ἐνφ̄ μνημονεύεται πολλάκις ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ.
- 1800 **Gatterer** κτλ. γραπτέον Abhandlung.
 1853 **Sauppe** κτλ. γραπτέον Attische.
 1877 **Vi. Scordeli**.
Const. Jos. Jirasek.
 1880 **Muret**... d' Orsoaltios dynaste.
 1885 **Scorpiil**. Einige Bemerkungen κτλ. καὶ τὸ κατωτέρω ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει H e r m. (διορθωτέον) Scorpiil—Bemerkungen κτλ. εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό, τὸ μὲν πρῶτον ἐκδοθὲν ἐν περιοδικῷ τινι, τὸ δὲ δεύτερον ἐν τεύχει. Ὅθεν ἐξαλειπτέον τὸ πρῶτον, ἀφοῦ δὲν μνημονεύεται τὸ περιοδικόν, εἰ καὶ παρατίθενται αἱ σχετικαὶ αὐτοῦ σελίδες τῶν παρατηρήσεων, διατηρητέον δὲ μόνον τὸ δεύτερον.
- 1891 **Albert Höck**... γρ. in fünften...
 1898 **G. Seure**... de P i z u s.
 1901 **Bontschew**... γρ. Sakar—planina... ἐπὶ τοῦ τῶν Ἑλλάφων ὄρους... ἐν τῷ Sbornik
 1907 **Diacovitch** B. γραπτέον Trakiska... νεκρόπολις... Sbornik.
 1909 **Diacovitch** γραπτέον. Περιοδικῷ δηλ. μετὰ κεφαλαίου γράμματος καὶ ἐξαλειπτέον τό; διότι οὕτω καλεῖται τὸ περιοδικόν.
 1909 **Filow**: Tschirpansko... ἀρχαῖοι τάφοι.
 1915 **Avramow** γρ. B S A B.
 1915 **G. Genow**—Gossen oder Bulgaren ἀπαλειπτέον ὄλον, διότι εἶναι τὸ ἐν ἔτει 1914 μνημονευθὲν ὑπὸ τὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα G. Tzenoff πληρέστερον.
 1915 Διορθωτέον D. D e c e v ἢ D. D e t s c h e w.
 1919 > C h i c h c o f.
 1919 > A. I s c h i r k o w.
 1921 > B. Diacovitch.
 1922 > B. Diacovitch. Διατηρητέον τὸ ἐν ἑκ τῶν δύο ἀναφερομένων, διότι εἶναι ἡ αὐτὴ μελέτη ὑπὸ γαλλικόν τίτλον καὶ βουλγαρικόν, οὗ γίνεται πιστὴ μετάφρασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἔδημοσιεύθη ἐν τῷ I τόμῳ τοῦ Bull. de l'Inst. archéol. Bulg. Σόφιας.
 1923 **Diacovitch**, διορθ. ἄ ρ μ α.
 1924 **Kozoucharow**, διορθ. p a m e t n i t s i.
 1924 **Peew**, διορθ. n a d g r o b e n.
 1926 Διορθ. St. Chichcof.
 1927 **Pandalew**, διορθ. π α λ α ι α ἰ ο ἰ κ ῆ σ ε ι ς.
 1928 **Тодоров**, διορθ. Ἐθρησκείαι εἰ δ ω λ ο λ α τ ρ ῶ ν καὶ Θεοί.
 1928 **Μυρτ**, Ἀποστὸλ'δου, διορθ. ἢ ἀρχαία Φιλιπούπολις.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ 4 ΣΥΜΒΟΛΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΙΚΗΝ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΩΝ

Αἱ ἄνευ κεφαλαίου στοιχείου χρονολογία ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Γ' τόμου σελ. I—XLVIII συμβολήν, αἱ μὲ τὴν προσθήκην π εἰς τὴν ἐν τῷ αὐτῷ παραρτήματι σελ. XLV προσθήκην. Αἱ ἀκολουθοῦσαι τὸ στοιχεῖον Ζ, εἰς τὴν ἐν σελ. 357—381 τοῦ Ζ' τόμου τρίτην συμβολήν καὶ αἱ μὲ τὴν προσθήκην π εἰς τὴν ἐν αὐτῷ τόμῳ Ζ' σελ. 382 προσθήκην. Εἰς τὰς συμβολὰς τοῦ κ. Μιχαήλου Ἀποστολίδου ὁ κατάλογος εἶναι κατὰ συγγραφέα, ὡς ἐκ τούτου εἰς τὸν παρόντα πίνακα, εἰς τὰ οἰκεία ὀνόματα, προστετέθησαν τὰ στοιχεῖα ΜΔ διὰ τὰ εἰς σελ. 342—353 τοῦ Δ' τόμου ἀναφερόμενα, ΜΔπ διὰ τὰ ἐν σελ. 371—2 τοῦ αὐτοῦ τόμου καὶ ΜΖ διὰ τὰ τοῦ Ζ' τόμου σελ. 382—398.

Αἱ διψήφιοι χρονολογία ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑκατονταερίδα τῆς προηγουμένης σημειώσεως π. χ. 1907, 13 ἀντὶ 1907, 1913 κ. ἔξ.

Εἰς τὴν βιβλιογραφίαν τοῦ παραρτήματος τοῦ Γ' τόμου	979
κατεχωρήθησαν ἔργα	150
Εἰς τὴν τοῦ Δ' τόμου	558
Εἰς τὴν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ΣΤ' βιβλιογραφίαν	136
καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ τόμῳ Δ'	1823

Ἐ ν ὄ λ φ

1823

A

Abbot G. Z 1901.	Andrassy Comte Z 1818.
Ἄγρα Τέλλου Z 1933.	Ἀνδρεάδου Ἰωάννου Ἀρχιμ. Z 1932.
Ἄδαμαντίου Ἀδ. 1928, 29.	Ἀνδρεάδου Κ. 1919.
Adamovic Lnji 1908.	Ἀνδρεάδου Κωνστ. Γ. Z 1933.
Ἀθανασιάδου Θεοφ. Z 1931.	Ἀνδρέεφ Α. ΜΔ.
Ἀθανασοπούλου Θ. Z 1932.	Ἀνδρέεφ Στ. ΜΔ.
Ἀθηνογένης Ν. 1897.	Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, Μητρο. Βελιγράδων 1871, 90, 97.
Alangier Ripert d' 1914.	Ἀνθίμου Μαρωνείας 1928.
Altinoff 1921.	Ἀνθίμου Σεβαστείας 1902.
Ἀμάντου Κωνστ. Ι. 1918, Z 1931.	Anneci Tochon d' Z 1817.
Ἀμπατζόγλου Ἀλεξ. Z 1932.	Anneci Tochon d' 1883.
Αναγνωστοπούλου Γ. 1928. Z 1934.	Antonini Arch. 1879, 86.
	Ἀντωνιάδου Α, 1919, 22.

'Αντωνιάδου Σωτ. 1897.
 'Αξιωτίδου Π. 1907, 13.
 'Αποστολίδου Μυρτίλου Κ. 1891, 94,
 97, 99, 1901, 02, 24, 26, 27, 28, 29,
 ΜΔ, ΜΖ, Ζ 1931, 32, 33, 34, 35.
 'Αποστολίδου Φωτ. Γ. Ζ 1931, 33, 35.
 'Αραβανοπούλου Ν. Π. 1896.
 'Αργη Α. (Α. Κόρακα) 1925. Ζ 1930.
 'Αριστάρχου Σ. 1864, 71. Ζ 1934, 35.
 'Αρναούντωφ Μ. ΜΖ.
 Arndt P. Ζ 1928.
 'Αστερίου 1908.
 'Ατζεμία Α. 1925.
 'Αφθονίδου Ι. 1893.
 Avezon Ch. 1913
 Ανγραμν V. 1915, ΜΔ.

B

Balenda E. Ζ 1918.
 Βαμβακά Χαρ. 1925.
 Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου Είρ.
 Ζ 1933.
 Barth H. Ζ 1864.
 Bartlott Asmead 1913.
 Bisanovicus J. 1925, Ζ 1921, 25.
 Βασιάδου 'Ηρ. 1872.
 Βασίλα Γρ. 1925.
 Βασιλειάδου Ν. Ι. 1894, 96, 1907, 11,
 Ζ 1931, 34.
 Βασίλειφ Γρ. ΜΔ.
 Βασιλοπούλου 'Αλεξ. Β. 1914.
 Baschnakoff ΑΙ. ΜΖ.
 Batachiew 1923.
 Βατικιώτου Κ. 1875.
 Βατσώφ 'Ιβάν ΜΔ.
 Βαφείδη Θεολ. 1928.
 Βαφείδου Νικ. Γ. Ζ 1933, 34.
 Βαφείδου Φιλαρέτου Μητροπολίτου
 Διδυμοτείχου Ζ 1919, 20, 23.
 Bauet J. ΜΔ.
 Β. Δ. Χ. 1852.
 Βεγλερῆ Γεωργ. Π. 1892.
 Βέη Νίκου Α. 1908, 28.
 Beheim-Schwazrbach 1842.
 Bel C. Ζ 1743.
 Βελανιδιώτου 'Ιεξ. 1910, Ζ 1920, 32,
 33, 34.

Θρακικά Ζ'.

Βελέτσοι 'Αδελφοί 1906.
 Βελανίτη Θ. Ζ 1931.
 Βέλκωφ 'Ιβάν ΜΔ, (και άρ. 131) ΜΖ,
 Ζ 1927.
 Βέργ Βαρόνου Ζπ 1876.
 Βερνάρδου Ι. Α. Ζ 1935.
 Bernhard Gisecke 1858.
 Βεσεβλήεφ Β. ΜΔ, ΜΖ.
 Besnault Am. Hawette 1880,
 Besset A. 1901.
 Bianconi F. (και όχι Branconi) 1877.
 Βίγκου 'Αντ. Ζ 1935.
 Βιζυηγοῦ Γ. Μ. 1888, 97, 1923, 25.
 Bilabel F. ΜΖ.
 Blau O. Ζ 1875.
 Blind K. Ζ 1899.
 Blumenthal A. ΜΖ.
 Bogorow 1868.
 Bompois H. Ferdinand 1878.
 Bontsczew 1901.
 Bormann B. Ζ 1897.
 Boué Ami 1840, 51.
 Bouchier James Ζ 1893.
 Branconi F. δρα Bianconi
 Bratiann G. J. ΜΔ.
 Bräuer R. Ζ 1910.
 Braun F. 1910.
 Brendel O. Ζ 1928.
 Brunn Arndt Ζ 1902.
 Brunow N. 1929.
 Bruzza 1861.
 Buday A. ΜΔ, Ζ 1926, 28.
 Bujac Colonel 1920.
 Bulanda E. Ζ 1928.
 Bürchner L. 1885.
 Burmeister C. 1851, Ζ 1837.
 Burmeister C. C. 1837 π.

Γ

Γατοπούλου Δ. Ζ 1931.
 Γεδεών Μ. Ι. 1882, 86, 88, 89, 90, 1904,
 07, 09, 10, 12, 13, 18, 28, Ζ 1883, 88,
 1911, 31, 34, 35.
 Γενναδίου, Μητρ. Βερροίας Ζ 1919.
 Γεραγᾶ Κ. 1925.
 Γεωργακά Δ. Ζ 1935.
 Γερασίμωφ Θεοδ. ΜΖ.

Γερμανού Σάρδεων Z 1935.
 Γεωργήεν Σβ. ΜΔ.
 Γιαύκου 1885.
 Γιαλούρη Άντ. Z 1933, 34.
 Γιαννοπούλου Λαζ. Z 1915.
 Γιαννοπούλου Ν. Z 1931.
 Γιαννοπούλου Πύρρου 1926, 28.
 Γιαράγωφ Δ. ΜΖ.
 Γιουρούκωφ Δαν. ΜΖ.
 Γιργίνωφ Δρος Άλ. ΜΔ.
 Γκαστή Δ. Z 1933.
 Γκέσωφ Στ. Ίβάν ΜΖ.
 Γόσεφ Ίβάν πρωθιερέως ΜΖ.
 Γρηγορίου, Μητρ. Ήρακλείας 1860.
 Γρίσπου Γιαν. Z 1934.
 Calice F. v. Z 1901.
 Cary F. 1749.
 Cary M 1752
 Casson M. A. (Stanley) 1926.
 Chamonard J. 1915.
 Chassang K. 1878.
 Chichcof St. 1919, 26, 29.
 Child v. G. ΜΔ (Άρ. 144, 145).
 Classen Z 1878.
 Cloché P. Z 1922.
 Collart P. ΜΔ (Άρ. 75, 76).
 Colignon M. 1893 π, Z 1903.
 Conze A. 1860.
 Coste Messelière D. de la 1924, 29.
 Courby F. 1915.

Δ

Δαβάκη K. 1928.
 Darvingow Colonel Z 1932.
 Δασκαλώφ Δ. ΜΖ.
 Deceν όρα Detsshew
 Dejadins 1868.
 Delatre A. 1914, Z 1915.
 Delayaye H. 1912.
 Δεληγιάννη Β. 1929, Z 1933, 35.
 Demangel A. 1926.
 Densusianu Nic. 1877.
 Desbrière Colonel 1913
 Dethier A. Z 1871.
 Detsshew D. 1914, 22, 25, 28, 29, ΜΔ,
 ΜΔπ, ΜΖ, Z 1915, 22.

Deville G. 1873.
 Δημητριάδου Άγγ. 1885.
 Δημητριάδου Ι. Α. 1885.
 Δημήτρωφ Β. ΜΖ.
 Δημήτρωφ Π. Δ. ΜΔ, ΜΖ.
 Δημοσθενοπούλου Σωσιπ. (Σταμούλη
 Σωτ. νύν Μητροπ. Ήλευθεροπό-
 λεως). 1891, 1929.
 Dhorne E. 1915.
 Diakonitch B. 1906,07,09,21,22,23,26,
 22 π, ΜΔ, Z 1924, 25.
 Διαμαντοπούλου Άδ. Z 1935, 1934.
 Diefenbach D. 1820 π.
 Dieterich K. ΜΖ.
 Διλτσόφσκη Γ. ΜΔ.
 Dioscure 1919.
 Dittenberg W. Z 1879.
 Djevad Ahmed 1873.
 Dobruski B. 1886,95,97,1907,10,1907 π.
 Domaszewski V. Z 1887,1903,
 Δοξιάδου Άπ. 1928, Z 1931.
 Dourgnové Nic. 1896.
 Δραγάτση Ι. 1888.
 Δρακοπούλου Άγγ. Z 1932.
 Δράκου Εύστ. 1890,92, Z 1907.
 Dräseke G. Z 1900.
 Duboscq André 1914.
 Dumont A. 1868,69,72,73,75,77,78,92,
 Z 1875.

Ε

Eben H. 1877.
 Ebersolt J. 1922.
 Έδιρναίου 1906.
 Egenolft D. Z 1879,80.
 Egger 1868.
 Έλασίας Άγαθαγγέλου Z 1933,35.
 Έλευθεριάδου Ν. Π. 1912.
 Encholm C. 1830.
 Έντοφ Βίδιου Ίβ. ΜΔ.
 Ένυάλη Λάμπρου 1918,29.
 Εύαγγελίδου Μ. Z 1918.
 Εύαγγελίδου Τρ. Z 1931,34.
 Εύσταθίου Γ. Z 1930.
 Εύστρατιάδου Σωφρ. Πρώην Λεοντου-
 πόλεως Z 1935.

- Ἦρα Φ.
- F**
- Z**
- Zachariew S. 1870.
 Zekeli Friedr. 1875.
 Zeviller Jacques 1927.
 Ζήκου Ἄστ. 1928.
 Ζήση Εὐστ. Z 1933.34,35.
 Ζήση Μ. Ε. Z 1931.
 Ziehen J. Z 1904.
 Ζίφου I. 1883.
 Ζλατάρεφ Β. ΜΔ (Ἄρ. 20).
 Zlatarsky N. B. 1928, ΜΔ, ΜΖ.
 Ζουρμαλιάδου Ζηνοβίου Γ. Z 1910.
 Ζωηροῦ Ἄλ. 1873.
 Ζωναρά Κλ. 1923.

- G**
- Gaertringen Hiller V. 1886,1906.
 Gail J. Z 1821.
 Gardner P. Z 1876.
 Gatterer J 1781,1800.
 Geitler L. 1878, Z 1880.
 Gello G 1883 π.
 Genow G. 1915.
 Girardin Paul 1919.
 Gliacow 1897.
 Glück H. 1920 π.
 Goodspeed E. G. Z 1907.
 Goossens R. ΜΖ.
 Grabar A. 1924, ΜΖ.
 Grégoire H. ΜΖ.
 Grisebach A. 1841.
 Gruew I. 1900.
 Grunel W. Z 1932.
 Gwijje Z 1907.
 Guerdjikoff Michael Z 1927.
 Gyllii Pet. ΜΖ 1785.
 Gullius P. 1632.

- H**
- Hadji Halfa 1812.
 Hardvig Paul 1897.
 Hasluck F. W. 1909,11,12.
 Hauzey L. 1868,70π, Z 1873, 1927.
 Hermann Paul 1891.
 Hilgerd A. Z 1880,1901.
 Himmer M. ΜΖ.

- Hirsch L. de 1882.
 Hoch Ad. 1890.
 Hochwaechter C. von 1913.
 Höck Abald (καὶ ὄχι Hoeck) 1875, 91,
 91π, Z 1877,98,1900,05.
 Homole Th. 1892,93.
 Hoppe Ernest Max Z 1933.
 Hörschelmann W. Z 1874.
 Ho velle P. 1913.
 Hüperwadel W. 1900, Z1900,01.

Θ

- Θάμυρις 1896,
 Θρακὸς 1916.
 Θρούλος Ἄλκης Z 1931.
 Θωμᾶ Π. 1882,
 Θωμοπούλου Στ. Ν. Z 19.8. .

I

- Ἰαλέμου Ὀδ. 1878, 97.
 Ἰζέτ Πασά Τσουνατούκα 1916.
 Immanuel, ἀντισυνταγματάρχης ΜΖ.
 Imbert J. Z 1895.
 Ἰσίρκωφ Α. 1919, ΜΔ, ΜΖ, Z 1930.
 Ivanow J. 1911, ΜΖ.
 Ἰωακείμ Ἰβηρίτου Z 1917.
 Ἰωσηφίδου Γρ. 1920, Z 1918.

J

- Jacob G. 1913.
 Jahmann G. 1915.
 Janin R. 1920, 1920 π.
 Jerome 1901.
 Jessen F. de 1914.
 Jirecek Constantin 1877, 91, 1881 π,
 ΜΔ, ΜΖ.
 Jokl. N. ΜΔ.
 Jorga N. ΜΔ, ΜΖ.

K

- Καζάτζη Ν. 1903, 13.
 Καλαποθάκη Δ. 1893.
 Καλέμη Δ. 1886, 1907.
 Καλλίστου Ἀρχιμανδρίτου Z 1930.
 Kalnika Ernst. 1898, Z 1926.
 Καλογερά I. Z 1932.
 Κάλφογλου Ἀθ. 1926.

Καμπούρογλου Δ. Γρ. 1929.
 Kapitz F. 1875, 1876 π., 77 π.
 Καραβία Χαρ. Π. Ζ 1916.
 Καραγιώβωφ Τ. ΜΔπ, ('Αρ. 150)
 Karadža C. ΜΔ.
 Καραμαντζούκωφ Χρ. ΜΔ, Ζ 1928.
 Καράσου Χρήστου Δ. 1929.
 Karg G. 1909.
 Καρολίδου Παύλου 1929, Ζ 1902, 03.
 Καροῦς 'Αναστ. Ζ 1935.
 Κατραπάνη 'Αθ. 1906.
 Κατσάνου Δ. 1925.
 Katsew - Boursky 1928.
 Kazarow G. 1901, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19,
 23, 25, 26, 27, 28, 29, ΜΔ, ΜΖ, Ζ 1901, 04,
 05, 08, 12, 13, 15, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
 27, 28.
 Κ. Γ. 1886.
 Keill L. 1885. Ζ 1885.
 Κεραμέως Παππαδοπούλου 'Αθ. ὄρα
 Παππαδόπουλον.
 Κεσιάκωφ Χρ. ΜΔ.
 Κεσσίσογλου Παν. 1897.
 Κηπουρίδου Ι. Α. 1882.
 Kiepert H. 1878.
 Kleinsorge J. 1888.
 Klotz A. 1913.
 Knapp I. A. 1880.
 Κνήτη Χριστ. 1909.
 Knoll Paul 1875.
 Koesler 1883.
 Kohl J. G. 1877 π.
 Koitscew P. 1910.
 Kojouharoff At. 1924, Ζ 1922.
 Κοκκίδη Δημ. 1897.
 Κολύμβα Μ. Ζ 1930.
 Κομνηνοῦ Π. 1913.
 Κονδύλη Δ. Α. 1905.
 Köppner Fr. Ζ 1891.
 Κούγεα Σ. Ζ 1935.
 Κουρίλα Εὐλόγιου Λαυριώτου Ζ 1932,
 33, 34, 35.
 Κουρουνιώτου Κ. 1897, Ζ 1935.
 Κουρτίδου 'Αρ. Π. 1885, 1928.
 Κουρτίδου Κ. Γ. 1897, 1905, 10, 25, 26, 28,
 ΜΖ, Ζ 1931, 32, 33, 35.
 Krafft Ephorus 1877.
 Kratchounow K. ΜΖ.

Κρήτη Α. 1879.
 Κριαρά Μαν. Ζ 1933, 35.
 Κρυστάλλη Κώστα Ζ 1931.
 Κυριακίδου Στυλπ. 1910, 19, 20, 21, 28,
 ΜΖ, Ζ 1922.
 Κυρίλλου πρ. 'Αδριανουπόλεως Ζ 1914.
 Κυρίλλου 'Αρχιμανδρίτου Ζ 1930.
 Κυρίλλου ΣΤ' 1929.
 Kubitschek Wilhelm Ζ 1911.
 Κ. Χ. Ν. Ζ 1928.
 Κωνσταντινίδου Γ. 1887, 96.
 Κωνσταντινίδη Κωνστ. Α. 1922.
 Κωνσταντινίδου Μαρ. Ζ 1906, 32, 35.
 Κωνσταντοπούλου Κ. 1927, 28, Ζ 1931,
 33, 35.

Λ

Λαβρένωφ Τσανκό ΜΖ.
 Λαζίδου Γρ. Κ. 1879.
 Λακίδου Σάβ. 1899.
 Λακωνικοῦ 1922.
 Lamartine ΑΙ. 1835.
 Lamer H. 1916.
 Λαμπάκη Γ. 1906, 08, 11.
 Λαμπουσιάδου Γ. 1889, 93, 95, 96, 97
 1904, 06, 11, 23, 28, 29, Ζ 1903, 32, 33, 35.
 Λάμπρου Σπ. Π. Ζ 1913.
 Λάμψα Δ. 1929.
 Λάσκαρη Μ. ΜΖ.
 Laskin H. Ζ 1889.
 Latischer B. Ζ 1887.
 Λάτσης Ι. Γ. 1873.
 Latyschew B. Ζ 1892.
 Λαυριώτη 'Αλεξ. 1897.
 Λαυριώτου Σπ. Ζ 1918.
 Λαυριώτου Χρ. 1905.
 Lazzi W. Ζ 1735.
 Λεβίδου Σ. Μ. 1906.
 Lebzelter K. ΜΔ.
 Lechevalier G. B. Ζ 1800.
 Legrand A. 1905.
 Lehmann K. 1921.
 Lehmann Haupt C. 1921, 23, Ζ 1918,
 21, 23.
 Leuze E. Ζ 1923.
 Λ. Ι. Γ. Ζπ 1852, 53.
 Λιάπη Ι. 1925.
 Λιδάκη Ι. 1922.

Lischine C. N. 1902.
 Löbbeeke A. Z 1898.
 Loeper R. 1908.
 Lolling H. G. 1880,83, 89.
 Λοτί Πιέρ 1913.
 Λούβαρη Ν. Z 1920.
 Λουίζου Κων. Οίκ. Z 1934,35.
 Λουκουλοπούλου Δημ. 1928.
 Λουλουδοπούλου Μιλτ. 1903.
 Ludwig A. Z 1902.
 Luskenbach H. 1878 π.
 Λυκίδου Μιχ. Z 1931.

M

M. A. 1897.
 Μαγκριώτου Ι. 1928, Z 1934.
 Macdonald G. Z 1899.
 Madjarow M. 1925, ΜΔ.
 Maier J. Z 1920.
 Μακρίδη Θ. 1922.
 Malkina K. ΜΔ.
 Μανασσείδου Σ. 1874,75, Z 1935.
 Manó M. G. A. 1826.
 Mannechow N. Z 1925.
 Μανουηλίδου Φιλ. Z 1933.
 Μαξίμου Μητροπ. Πλόβδηβ. ΜΖ.
 Marcellus Vicompte de 1839.
 Μαρκοπούλου Μ. 1882.
 Marx Fr. Z 1889.
 Μαρτίνου Νικ. Βελανίου 1893.
 Ματαράγκα Διον. Z 1931.
 Ματσούκα Σπύρου Ι. 1923.
 Maurice Jules 1905.
 Mauss M. Z 1921.
 Μαυρογένους Σ. 1883,85.
 Μανιροδίνω Ν. 1926, ΜΖ.
 Μαυρομάτη Δράκου Z 1930.
 Μ. Γ. 1887.
 Μέγα 'Αν. Μ. 1911.
 Μέγα Γ. 'Αν. 1913.
 Μελανδινού Ζωής 1928.
 Μελανεΐδου Δ. Z 1931.
 Μελέτιος 1728.
 Μελιγγούτου Μ. 1871.
 Μετρηνού Α. 1896,97.
 Meyer G. Z 1896.

Μήκωφ Β. ΜΔ, ΜΖ.
 Μηλιαράκη Α. 1892,97.
 Μήκωφ Β. ΜΔ.
 Μητσοπούλου Κ. 1897.
 Μιάτωφ Κ. 1929, ΜΔ, Z 1929.
 Michaelis Z 1890.
 Μιθριδάτου Z 1932
 Mikew V. Z 1925, ΜΖ.
 Miller 1873.
 Miller W. Z 1913,
 Millstich L. 1918 π.
 Millingen I. 1874.
 Μιουχλούζωφ Ν. ΜΖ.
 Mladenow S. 1927, Z 1935.
 Moltke v. 1845.
 Mommsen Th. 1874, 75, Z 1874.
 Moos Dr A. Z 1930.
 Μοραβένωφ Κ. Δ. Z 1870, 1931.
 Mordtmann A. 1879.
 Mordtmann I. H. 1880. 83, 92, Z 1925-
 Mose R. J. 1877 π.
 Μοσχοπούλου Νικ. 1922.
 Mouchmow N. 1924, 25, 26, ΜΔ, ΜΖ
 Z 1917, 1927.
 Mouchurov N. 1912.
 Μουρούζη Ζ. 1853.
 Μουσαίου Γ. Στενημαχίτου 1888.
 Moutaftshiew P. 1912, 15, 28, ΜΔ.
 Mowat R. Z 1911.
 Μπακαλάκης Γ. Z 1935.
 Μπαλάπτωφ Δ. Γ. ΜΖ, Z 1933.
 Μπατακλήφ 'Ιβ. ΜΔ, ΜΖ.
 Μπόνεφ 'Ιβάν ΜΖ.
 Μπόντσεφ Γ. ΜΖ.
 Müller Dr. L. 1857, 58.
 Münzer Fridrich 1912.
 Münzer Stack 1912, 18.
 Munro Arthur 1896.
 Munro J. Z 1898.
 Münsterberg R. Z 1911, 15.
 Muret L. 1880, Z 1879.
 Μυστακίδου Β. Α. 1880, 82, 83, 85, 86,
 87, 89, 1909, 20, 29, Z 1932.

N

Ναϊδένωφ Θεοφ. Z 1928.
 Ναζλέμωφ 'Ιβάν ΜΖ.

Νέδεφ Στ. ΜΔ.
 Νεϊρ βειϊ 1927.
 Νίδερ Κ. 1928.
 Νικόλωφ Τ. ΜΔ.
 Neubauer R. Z 1875.
 Νίκωφ Π. ΜΖ.
 Nicelas B. 1861.
 Ντολαπτοήφ Ν. Άντ. Z 1928

Η

Ξ. 1925.
 Ξενοπούλου Γρ 1929.

Θ

Oberhammer E. ΜΖ.
 Obs E 1921.
 Οικονομίδου Άπ. Β. Z 1933.
 Οικονομίδου Ν. Γ. Z 1933.
 Οικονόμου Κ. 1819.
 Οικονόμου Κωνστ. Z 1934.
 Όρλάνδου Άν. Κ. Z 1933.
 Όρφανίδου Δρ. Άνθίμου 1920.
 Όρφανού Τριπτολέμου 1897.
 Ostir K. Z 1923.
 Ούράνη Κωστα Z 1932.

Π

Π. 1885, 1906.
 Π. Α. 1896.
 Παλαιολόγου Άθ. 1896.
 Παλαμά Κ. 1896, Z 1931.
 Πάλλη Α. Α. 1924.
 Παναγιώτου Τερεπ. Z 1883.
 Pandelew J. 1927, Z 1930.
 Παντελιεφ Όρμαντζήφ Άβ. Z 1928.
 Παπαβασιλείου Γ. Z 1916.
 Παπαγεωργίου Πέτρου Ν. Z 1893.
 Παπαδημητρίου Σ. 1907.
 Παπαδοπούλου Άλεξάνδρας 1900,
 Z 1931.
 Παπαδοπούλου Άλεξάνδρου 1928.
 Παπαδοπούλου Γ. Π. 1868.
 Παπαδοπούλου Ι. Β. 1928,29.

Παπαδοπούλου Κεραμέως Α. 1883,86
 97, 1900,02,08, Z 1891.
 Παπαδοπούλου Νικ. Z 1932.
 Παπαδοπούλου Νικ. Β. 1929.
 Παπαδοπούλου Χρ. 1877.
 Παπαδοπούλου Χρ. (νυν Άρχιεπισκό-
 που Άθηνών) 1890,91,95,97.
 Παπαευγενίου Άπ. 1926.
 Παπαϊωάννιδου Κ. Δ. 1909,13,28,29, Z
 1894,1912,26,27,28,30,31,33.
 Παπαϊωάννου Γιάννη 1929.
 Παπακωνσταντίνου Π. 1883.
 Παπαμιχαήλ Γρ. Z 1914.
 Παπαρηγοπούλου Κ. Z 1876.
 Παπαχριστοδούλου Μοσχ. 1928, 29,
 Z 1932,33,35.
 Παπαχριστοδούλου Περ. 1928.
 Παπαχριστοδούλου Πολυδ, 1910,15,24,
 25,26,27,28,29, Z 1911,12,31,32,33,35.
 Παππακυριακού Σταμ. 1903.
 Παρανίκα Μ. 1864,66,71,75, 78, 86, 91
 95,1900, Z 1892.
 Παρασκευοπούλου Άναγ. 1912, Z1932.
 Παρασκευοπούλου Θ. Μ. 1888. Z 1889.
 Παρασκευοπούλου Χαρ. Z 1935.
 Παρασχίδου Ν. Z 1931.
 Pargan V, ΜΔ, Z1914.
 Πασπάτη Α. 1875.
 Pastouhew I. 1929.
 Πασγάλη Δ. Π. Z 1930,32,33,34.
 Patsih 1907.
 Peew Dr. ΑΙ. 1924,26,27.
 Πειρατικού 1897.
 Πελεκίδη Σ. 1928.
 Πελτέκη Μαζαράκη 1923.
 Penpennum Alain de 1913. ΜΖ.
 Perdrizet P. 1889,96,97,99,1911, Z1904.
 Petit Louis M. 1904,08.
 Πετκάνωφ Κ. Ν. Z 1928,30.
 Petcow N. 1926, ΜΔ, ΜΖ.
 Πετρίδου Π. 1929.
 Πέτρου Γ. Πέτρου 1913, 15.
 Πέτση Ιωάν. Κ. Z 1931.
 Pettazoni Rafaele 1908.
 Picard Ch. 1912, 13, 21.
 Pick B. ΜΖ, Z 1899, 1910.
 Πλάτσιακα Άγγ. Έμφης Z 1931, 33

Πολίτου Ν. Γ. 1909, 15.
 Πολυμένου Ἀνδροκλή 1939.
 Ποπέσκου Εὐστ. 1897.
 Πόπωφ Στ. Ζ 1928, 30.
 Popow R. 1929, ΜΔ, ΜΖ.
 Rosenti G. B. Ζ 1902.
 Rottier E. 1880, Ζ 1916.
 Πουλάκη Ι. Ζ 1935.
 Πουρναρά Α. Π. 1885.
 Προδρόμου Θεοδ. 1915.
 Πρόιτις Α. ΜΖ.

Ρ

Radit G. Ζ 1887.
 Ράδου Κ. 1921
 Rachenow Al. Ζ 1932.
 Ρασένωφ Χρ. ΜΖ
 Ρασποϊνίκωφ Σ... ΜΔ, Ζ 1930. ΜΖ.
 Regel W. von 1887, 1905, Ζ 1897.
 Regling K. Ζ 1910, 1921.
 Reinach A. J. 1912.
 Reinach J. 1883.
 Reinach S. 1880, 1883, 1905, ΜΖ.
 Reinach Th. Ζ 1902.
 Rémond G. 1913.
 Rempe J. J. Ζ 1927.
 Ρεσένωφ Ἀλ. ΜΖ.
 Reuss Ζ 1876.
 Ribezzo F. ΜΖ, Ζ 1917.
 Riese Alexaner 1877.
 Rizoff D. 1917.
 Robert L. Ζ 1929.
 Rochette Raoul 1814, 36.
 Rockstroh E. Ζ 1874.
 Ροδοοίνου Ν. Ζ 1933.
 Ροδοπούλου Ν. Α. 1907.
 Roesbr 1872.
 Roesler Ζ 1883.
 Ronzevalle L. 1912 Ζ 1912.
 Rose Ζ 1882
 Rossbach Otto 1901.
 Rostowtzeif M. ΜΖ.
 Rostowsew Ζ 1911.
 Roswadowsky Joannes 1908.
 Rudloff-Hille ΜΖ.
 Ruelle L. L. 1886.
 Ruzicka Leon ΜΖ Ζ 1915, 17.

Σ.

Σαβράμη Εὐαγγέλου Ἴω. Ζ 1933, 34, 35.
 Σακελλαριάδου Σπήλιου Χ. 1929.
 Σακελλίων Ι. 1887, 89.
 Salac A. Ζ. ΜΔ, ΜΖ.
 Sallet A. W. 1871, 77, Ζ 1874, 75, 82.
 Σ. Α. Μ. 1925.
 Σαμαρτζίδου Χρ. 1891.
 Σαμίδου 1929.
 Σαμοθράκη Ἀχ. 1900, 28, Ζ 1931, 32.
 Σαραντή Μιλτ. 1928, Ζ 1934, 35.
 Σαράφογλου Ἰγνατίου 1929.
 Σάρδεων Γερμανοῦ Ζ 1935.
 Σαρπηδών 1897.
 Σάρρου Δ. Μ. 1923, 25.
 Σαρωνίδου 1897.
 Sauppe 1853.
 Savadjian Leon 1919, Ζ 1922.
 Saxon Mills M. 1919.
 Σβολοπούλου Δημ. Κ. 1922.
 Σβορώνου Ι. Ν. 1890, 1911, 13.
 Σγουρη Γεωργ. Ζ 1932.
 Schaffer F. 1904, 18, 1893π, Ζ 1895, 1903
 Schischmanow 1891.
 Schkorpil We. 1885π.
 Schlumberger G. 1883, Ζ 1883.
 Schneider R. Ζ 1874, 87, 1902.
 Schötiensack 1861.
 Schröder B. 1912.
 Schrupf G. Ζ 1882.
 Schuhard C. Ζ 1901, 24.
 Schultz A. M. F. 1853.
 Segre M. ΜΖ.
 Seltmann E. Ζ 1895.
 Σεμερτζήεφ Χρ. ΜΖ.
 Seure Georges 1898, 1900, 01, 04, 06,
 07, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21,
 22, 23, 24, 25, 29, ΜΔ, ΜΖ, Ζ 1904,
 20, 28.
 Severeano G. ΜΔ, ΜΖ.
 Seyrig H. ΜΔ, Ζ, 1927.
 Σηλυβριανής 1922.
 Σημηριώτη Ἀγγ. 1907.
 Σίδερη Ν. Ζ 1931.
 Σιδερίδου Ξεν. Ζ 1932, 33.
 Sieglin W. 1898.
 Σιρπάνου Γεωργ. Ζ 1932.

Σίσκωφ Στ. Ν. Ζ 1928.
 Sivers E. W. 1842.
 Six J. Ζ 1876.
 Σκαρλάτου Γ. 1929.
 Skok P. ΜΔ.
 Σκορδέλη Β. 1860, 61, 65, 66, 67, 68,
 72, 74, 77, 85, 89, 92, 96, 1928, 29,
 Ζ 1907, 35, Ζπ 1887.
 Skorpil Herm. 1885, 98, Ζ 1900.
 Skorpil K. 1885, 98, 1913, 25, 27, ΜΔ,
 ΜΖ, Ζ 1903.
 Solmsen F. Ζ 1895.
 Solari A. Ζ 1912.
 Σπαθάρη Ι. Ζ 1933, 34, 35.
 Σπανούδη Κ. 1906.
 Σπυροπούλου Ν. Κ. 1928.
 Srebrny St. ΜΖ.
 Stain Arthur 1923.
 Στακίδου Σάββα Θ. 1874.
 Σταματιάδου 'Αρχιμ. Νεοφ. Ζ 1930.
 Σ[ταμούλη Α. Α.] 1928, Ζ, 1932, 33,
 34, 35.
 Σταμούλη 'Αν. Κ., 1904, 25, 26, 28,
 Ζ 1935.
 Σταμούλη Μ.Ι.τ. 1905, 07, 28, 29,
 Ζ 1931, 33, 34.
 Σταμούλη Σ. (ὄρα καὶ Δημοσθενόπου-
 λος) 1906, 13, 29.
 Σταμούλη-Σαραντῆ 'Ελπιν. 1920, 21,
 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, Ζ 1931, 33, 34.
 Σταμβολόσκη Χρήστου Ζ 1927.
 Standford Edward 1877.
 Στανιμήρωφ Στ. ΜΖ.
 Stanimirove S. 1928.
 Stastni J. 1905.
 Staun Chatze Ζ 1912.
 Stein A. 1920.
 Stein C. Ζ 1922.
 Stephani C. Ζ 1882.
 Stern F. Ζ 1900.
 Στεφανίδου Βασ. 1905, 07, 27.
 Στεφανώφ Στ. ΜΔ.
 Στογιάνωφ 'Ιβάν ΜΔ.
 Strazulla V. 1902, Ζ 1901, 03.
 Strein F. Ζ 1900.
 Συμεών Μητροπολίτου Βάρνης καὶ

Πρεσθλάβας ΜΔπ.
 Συμεώνωφ Στ. ΜΖ.
 Synvet A. 1877.
 Σχολαρίου Δωροθέου 1877.
 Sutherland Menzies 1894.
 Σωτηριάδου Γ. 1918.
 Σωτηρίου Γ. Α. 1928, 29.

Τ

Tacchella D. 1894, Ζ 1898, 1903.
 Tackenberg K. 1929.
 Tafel Th. L. Frid. 1837, 41, 42, 46.
 Takela A. Ζ 1302.
 Ταμβακίδου 'Αδαμ. 1919, Ζ 1931.
 Τανταλίδου 'Ηλ. 1871.
 Ταπεινού 'Ελ. 1890, 1913, Ζ 1891, 92.
 Taftali D. Ζ 1927.
 Tchilef P. Ζ 1924.
 Τζημήτρα Θανάση 1929.
 Τζιόβα Κωνστ. Ζ 1932.
 Tomaeshek W. 1869, 82, 92, 93, 1904,
 Ζ 1894.
 Todorow J. 1928, ΜΔ, ΜΖ.
 Τόντορωφ Πέτρου ΜΔ.
 Tonew M. 1925, ΜΖ.
 Τόσσεφ Α. ΜΔ.
 Τρύφωνωφ 'Ιορδ. ΜΔ, ΜΖ.
 Τιμπρηΐ Μ. Ζ 1932.
 Τσόντσεφ Δ. ΜΔ. ('Αρ. 99).
 Τσουκαλά Γ. 1851.
 Τσουντα Χρ. 1882, 97, 1928.
 Tuima 1886.
 Tzenoff G. 1914.

Υ

Uhlrig G. Ζ 1881.
 Ungar F. 1915.

Φ

Φαρδύ Νικ. 1896, 97.
 Φάσμερ Μ. ΜΔ.
 F. B. Ζ 1924, 27.
 Φελούκη Εύαγγ. Ζ 1932.
 Φέχερ Γ. ΜΔ.
 Φιλαρέτου Γ. Ν. 1925.
 Φιλήντα Μ. 1928, Ζ 1932, 33, 34, 35.
 Filow — Welkow — Mikow ΜΖ.

Filow B. 1909, 10, 15, 17, 18, 25, 29,
 ΜΔ, Ζ 1913, ΜΖ.
 Richer Ζ 1910.
 Foville 1911.
 Foucart F. Ζ 1831, 98.
 Foucart P. 1909.
 Φραγκίδου J. Θ. 1888.
 Friedrich C., Ζ 1905.
 Friedländer J. Ζ 1874.
 Fridze von H. Ζ 1909.
 Φωτιάδου Εθαγγέλου Π. Ζ 1934.
 Φωτίου Ειζηνουπόλεως 1919.

X

Χαρίτωνοξέπισκόπου Δραγοβιτίας ΜΔ.
 Χασιώτου Γ. 1874.
 Χασιώτου Έμμ. 1899.
 Χατζηβασιλείου Ζήση Ζ 1935.
 Χατζηδάκη Γ. 1928.
 Χατζηδανιήλ Δημητρίου 1905.
 Χατζηκάλου Μαριάς Ζ 1910.
 Χατζηπαναγιώτη Δ. 1928.
 Χατζοπούλου Κ. 1897, Ζ 1932.
 Χατζοπούλου Νικολ. Α. 1885-
 Χατζησταύρου Χρυσοστόμου 1912.
 Χόνδρη Δ. 1915.
 Χουρμουζιάδου Άν. 1873.
 Χουρμουζιάδου Κ. 1919.
 Χρηστίδου Γ. Ζ 1931.
 Χριστοδούλου Μελισσηνοῦ 1880, 31, 97.

Χρυσοστόμου Σμύρνης Ζ 1913.
 Χώτζη Σ. Ζ 1932.

Ψ

Ψάλλη Σταματίου 1905, 19.
 Uhlig Ζ 1881.
 Unger Fc. 1915.

V

Vignesnel A. 1855, 64.
 Vogne Vicompte C. A. de Ζ 1880.
 Vulpe R. ΜΔ

W

Walsh R. 1828.
 Waser 1872.
 Weinreich O. Ζ 1913.
 Weiss J. ΜΔ
 Weiss O. Ζ. 1927
 Welinhofer M. Ζ 1930
 West A. A. Ζ 1929,
 Wieseler F. 1875, 79, Ζ 1880.
 Wilke G. 1910.
 Wischer F. 1874.
 Woemel J. T. 1818 π
 Wolters P. 1892

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ

Τοῦ παρὰ τοῦ κ. Πολ. Παπαχριστοδοῦλου διευθυνομένου Ἀρχείου ἐξεδόθη καὶ τὸ δεύτερον τεῦχος τοῦ Α' τόμου.

Τὰ περιεχόμενα τοῦ τεύχους δημοσιεύονται εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς ἐν τῷ παρόντι τόμῳ δημοσιευομένης συμβολῆς εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν (σ. 380).

Σχετικῶς μὲ τὴν ἔκδοσιν ταύτην ὁ κ. Εὐστρατ. Ζήσης μᾶς ἀποστέλλει τὰς κατωτέρω σημειώσεις τὰς ὁποίας καὶ παραθέτομεν:

«Εἰς τὴν σελίδα 253, εἰς τὴν σημείωσιν 152, ἀναφέρεται ἡ λέξις κ α φ ε λ τ ἔ, τὴν ὁποίαν ὁ σεβαστός μας καθηγητὴς κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης, ἐν ὑποσημείωσει, εἰς τὴν σελ. 267, λέγει ὅτι εἶναι παραφθορὰ τῆς γαλλικῆς φράσεως «café au lait». Ἡμεῖς εἰς τὴν Θράκην ἐγνωρίζομεν τὴν λέξιν αὐτὴν ὄχι ὡς κ α φ ε λ τ ἔ ἀλλὰ ὡς κ α φ α λ τ ἦ, νομίζομεν δὲ ὅτι εἶναι σύνθετος τουρκικὴ ἐκ τοῦ κ α φ ἔ καὶ τῆς προθέσεως ἄ λ τ ἦ, ἡ ὁποία εἰς τὴν τουρκικὴν σημαίνει ὑ π ὄ, κ α τ ὀ π ι ν, με τ ἄ. Συνέβαινε ὅμως τὸ κ α φ α λ τ ἦ, δηλ. τὸ πρόγευμα, νὰ μὴ γίνεται κατόπιν τοῦ καφέ, ἀλλὰ μαζί μὲ τὸν καφέ. Ἴσως ὅμως οἱ Τούρκοι νὰ ἐπρογευματίζον ἀμέσως μετὰ τὸν καφέ, ὁπότε δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσωμεν ἄλλας ἐξηγήσεις. Ἐν ἐναντία περιπτώσει πρέπει νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν παρὰ τοῖς Τούρκοις πρόθεσιν ἄ λ τ ἦ ὡς ἀντίστοιχον τῆς ἰδικῆς μας προθέσεως με τ ἄ ἢ ὁποία συντασσομένη μετὰ αἰτιατικῆς σημαίνει κ α τ ὀ π ι ν καὶ μετὰ γενικῆς σημαίνει ὁ μ ο ῦ.

Ἐπίσης εἰς τὴν σελίδα 39, ὅπου ὁ φιλόπονος γυμνασιόπαις Χαράλ. Παρασκευόπουλος προλογίζει τὴν λαογραφικὴν του μελέτην, εἰς τὴν 3ην παράγραφον λέγει ὅτι οἱ κάτοικοι Ἐξαμιλλίου (Καλλιπόλεως) «λόγῳ τοῦ Μικροσιατικοῦ πολέμου μετετέθησαν» (δηλ. μετετοπίσθησαν) εἰς κτλ. Ἴσως ὁ κ. Παρασκευόπουλος ἐκ παραδρομῆς νὰ περιέπεσεν εἰς τὸ λάθος αὐτό. Λοῦτι εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Ἐξαμιλλίου ὡς καὶ τῆς Καλλιπόλεως καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων καὶ χωρίων τῆς Θράκης καὶ τῆς Μικροῦς Ἀσίας δὲν μετετοπίσθησαν κατὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον, ἀλλὰ κατὰ τὸν Πανερωπαικόν. Ἄλλωστε εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην παράγραφον ὁ κ. Παρασκευόπουλος λέγει ὅτι τὸ 1917 (λανθασμένως βέβαια διότι ἐπέστρεψαν μετὰ τὴν ἀναχωρῆν ἡ ὁποία ἐγένετο τὸ 1918) ἐπέστρεψαν οἱ κάτοικοι τοῦ Ἐξαμιλλίου εἰς τὸ χωρίον των, ἐνῶ ὁ Μικρασιατικὸς πόλεμος ἤρχισε κατὰ τὸ 1919.

Ἐπίσης εἰς τὴν σελίδα 60 ἐν ὑποσημείωσει ὁ κ. Παπαχριστοδοῦλος ἐρμηνεύει τὴν τουρκικὴν λέξιν μ π α ρ ἰ ς ὡς σ υ μ φ ω ν ἰ α ν. Ἐνῶ εἶναι γνωστότατον ὅτι ἡ λέξις αὕτη σημαίνει εἰ ρ ἦ ν ἠ ν καὶ ὄχι συμφωνίαν».

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ."

1935

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ

Γ. Γραμματέης ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΚΟΡΑΚΑΣ

Ταμίης ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ

Σύμβουλοι ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΡΑΛΛΙΔΗΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ

ΖΗΣΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΟΠΩΝΗΣ

ΘΩΜΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΥΒΕΡΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΛΦΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΩΦ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΜΗΚΟΣ

ΚΩΝ/ΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΗΘΩΜΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΟΥΤΖΟΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ

ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΦΙΛΟΠΟΙΜΗΝ ΑΛΞΕΙΑΔΗΣ

ΚΩΝ/ΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΘΕΝΕΛΑΟΣ ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ

ΑΛΕΚΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ

Μέγας Εθεργέτης

* ΔΗΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Εθεργέτης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Μέγας Δωρητής

ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ

Δωρηται

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΑΛΟΥΔΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ

Ἐπιτροπή Ἑορτῶν, Συγκεντρώσεων καὶ Διαλέξεων

Πρόεδρος Κ. ΧΑΤΖΗΘΩΜΑΣ

Μέλη Θ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΘ. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ

ΑΘ. ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ

Δ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Φ. ΑΛΞΕΙΑΔΗΣ

Α. ΚΟΡΑΚΑΣ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον, ἀθλοθετοῦντος τοῦ ἐξ Ἀνατολικῆς Θράκης κ. Ἰωακείμ Λάγια, προκηρῶσσει διαγώνισμα διὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων τῶν τελευταίων χρόνων (1900—1922) τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τῶν σχετιζομένων μὲ τὸ ἐκεῖ ἑλληνικὸν στοιχεῖον. Ἡ ἐν λόγῳ συγγραφὴ δεόν νὰ ἀναφέρεται :

α) εἰς τὰ κατὰ τὴν ἄνω περίοδον πολιτικά ἢ πολεμικά γεγονότα (τὰ πρὸ τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος—μεταπολίτενσις 1908—βαλκανικοὶ πόλεμοι—διωγμοὶ κατ' αὐτούς—παγκόσμιος πόλεμος—διωγμοὶ κατ' αὐτὸν—ἀνακαωχὴ 1918—παλινόστησις ἐκδιωχθέντων περιόδος 1918—1922—Μικρασιατικὴ καταστροφὴ—ἐκπατρισμοὶ 1922—προσφυγὴ καὶ ἐγκατάστασις εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα).

β) εἰς τὴν γεωγραφικὴν περιγραφὴν, καὶ

γ) εἰς τὴν κοινοτικὴν, κοινωνικὴν, ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν καὶ ἐν γένει οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν καὶ ζωὴν.

Ἐκάστη μελέτη καθαρογραμμὴν καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον πλευρᾶς τοῦ χάρτου δεόν νὰ ὑποβληθῆ εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον (Βουλῆς 20) τὸ βραδύτερον μέχρι τῆς 30 Μαρτίου 1936¹⁾ καί, εἰ δυνατόν, νὰ εἶναι δακτυλογραφημένη εἰς τριπλοῦν.

Τὰ ὑποβληθησόμενα κριθῆσονται ὑπὸ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ὁρισθησομένης παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον.

Τὰ βραβευθησόμενα ἔργα περιέρονται εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον, τὸ ὅποιον καὶ ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὸ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδόσεώς των, ὅποτε παραχωρεῖ πενήκοντα ἀντίτυπα εἰς τὸν συγγραφέα.

Ὡς ἔπαθλον ὀρίζεται τὸ ποσὸν τῶν δέκα χιλιάδων δραχμῶν.

Γίνονται δεκταὶ καὶ μελέται ἀναφερόμεναι εἰς μίαν μόνον ἐπαρχίαν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἢ καὶ εἰς ἓν τῶν τριῶν θεμάτων (α, β, γ), ἀλλὰ τὸ Θρακικὸν Κέντρον ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὸ τὸ δικαίωμα νὰ βραβεύσῃ οἰοδήποτε κρίνῃ καλύτερον ἢ νὰ διανείμῃ τὸ βραβεῖον μεταξὺ τῶν καλύτερων πραγματειῶν. Ἐν περιπτώσει μὴ ὑποβολῆς ἔργων ἢ ἂν ταῦτα δὲν θεωρηθῶσι βραβεύσιμα ὁ διαγωνισμὸς ἀναβάλλεται.

Τὰ ἔργα θέλονσιν ὑποβληθῆ μὲ ψευδώνυμον, ἐντὸς δὲ ἰδιαιτέρου φακέλλου ἐσφραγισμένου ἔχοντος ἔξω τὸ ψευδώνυμον θέλει ὑπάρχει τὸ ὄνομα καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

Τὰ ἀποστελλόμενα ἔστω καὶ μὴ βραβευθέντα δὲν ἐπιστρέφονται.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες σχετικὰς πληροφορίας καὶ βοηθήματα (βιβλία κτλ.) παρακαλοῦνται ὅπως ἀποτείνωνται εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον κατ' ἐκίστην 11—1 ἢ γραπτῶς.

1) Ἡ προθεσμία ἀρχικῶς ὁρισθεῖσα διὰ τὴν 30 Νοεμβρίου 1935 παρετάθη ἀκολούθως μέχρι 30 Μαρτίου 1936.